RODOLPHI HOSPINIANI

DE FESTIS CHRISTIANORUM

HOC EST,

DE ORIGINE, PROGRESSU, CEREMONIIS

& Ritibus FESTORUM *Dierum* apud CHRISTIANOS,

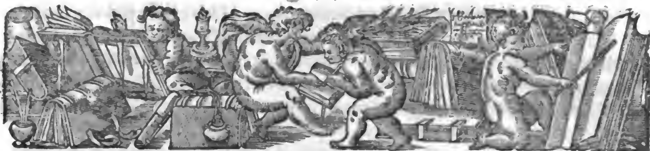
TRACTATUS.

IN QUO OSTENDITUR EX PROBATIS AUTHORIBUS,
Veram Primitivam Ecclesiam *paucissima habuisse* FESTA, *progressu autem temporis prodigiosè à superstitiosis Hominibus numerum eorum accumulatum, & multiplices Errores in observatione illorum introductos esse; adeóque à veræ Antiquitatis veneranda simplicitate ac vestigiis, Ecclesiam hac etiam in parte longissimè recessisse.*

CUM TRIPLICI INDICE AUTHORUM, QUI IN HOC LIBRO citantur: RERUM ac VERBORUM Memorabilium; LOCORUM item SACRÆ SCRIPTURÆ, qui in hoc OPERE explicantur.

GENEVÆ,
Sumptibus SAMUELIS DE TOURNES.
M. DC. LXXIV.

PRVDENTISSIMIS, AMPLISSIMISQVE

VIRIS, CONSVLIBVS, TOTIQVE

SENATVI *Inclitæ Vrbis* VITODVRANÆ, *Dominis suis plurimùm observandis*, S.

ESTORVM Dierum Observationem, Amplissimi Viri, antiquissimum simul & Divinum Institutum esse ex verbo Dei haud obscurè colligi, & rationibus ponderis non exigui facilè probari posse arbitror. Quum enim Dominus in Decalogo non simpliciter dicat, Sanctifica Sabbathum, sed Memento diei Sabbathi, ut sanctifices ipsum, eo utique significat, vetustissimam esse diei Sabbathi Institutionem: quod mox in eodem præcepto apertiùs & significantiùs exprimit, inquiens: Sex diebus fecit Iehova cœlum & terram, mare, & quęcunque in eis sunt: & requievit die septimo. Idcirco benedixit Iehova diei Sabbathi, & sanctificavit eum. Quibus verbis apertè significat, in ipsa mundi origine absoluto sex dierum spatio Creationis opere, septimo die Sabbathum à Deo institutum fuisse. Deinde, quum certum sit, Patres illos primos à condito mundo, cœtus Sacros & Sacrificia habuisse, dubium nemini esse debet, ipsos quoque certa tempora, & constitutos dies, quibus convenirent, habuisse. Quem autem diem potiùs elegissent, quàm eum ipsum, quem sanctificatum esse à Deo sciebant? Neque enim credendum est, ignorasse eos hanc Dei Sanctificationem, quum historia conditi mundi eis notissima fuerit, & Deus familiares sermones cum primis illis hominibus contulerit. In historia quoque Diluvij columbę ex arca emissæ septenario dierum intervallo Sabbathi ratione videntur. Adhęc in deserto, antequam ad montem Sina pervenissent Israelitæ, Sabbathum eos observasse, ex Mannæ historia manifestissimè colligitur, quæ Exod. 16. cap. descripta habetur, ubi sic loquitur Deus: Videte, quòd Iehova vobis posuerit Sabbathum, idcircò dat vobis die sexto panem duorum dierum: maneat igitur quisque apud se, & non egrediatur ullus de loco suo in die septimo: & addit ibidem Moses: quievisse populum die septimo, & abstinuisse à collectione Mannę. Quæ etiam causa est quòd Hebręi dicunt, Sabbathum esse fundamentum reliquorum pręceptorum, quòd ante alia pręcepta omnia hoc datum sit. Post exitum verò ex Ægypto, publicè & magna quidem cum solennitate

in deserto ad montem Sina, Sabbathum hoc à Deo, inter prodigia maxima & stupenda, in concione omnium frequentissima hominum & Angelorum, repetitum & mandatum: lexque illa, sicut & aliæ novem, in lapideas tabulas, non Mosis, quantumvis Sanctissimi Prophetæ, vel alicujus Angeli Excellentissimi, sed ipsius Dei manu scripta est. Et vix est alia in tota Sacra Scriptura, quæ sæpiùs repetatur, frequentiùs urgeatur, ac diligentiùs inculcetur hac ipsa lege. Constituta autem Republica Israelitica, & extructo Tabernaculo, præter hoc Sabbathum hebdomadarium, quo solo usi fuerant annis circiter 2455. anniversarias seu annuas tres præcipuè Solennitates, Pascha, Pentecosten & Tabernaculorum, jubente Deo, celebrarunt. Instituit verò hæc Festa populo suo Dominus propter otium & quietem, ut in iis cessarent ab omnibus operibus servilibus: non equidem per se, quòd is tantoperè delectetur eo, si quis omnem ætatem otiosam & quietam ab opere & labore traducat: sed partim ut corporum nostrorum vires, laboribus fatigatę & exhaustę, reficiantur: Deus enim non solùm corpora creavit, sed ea quoque pro sua misericordia conservat, eorúmque curam habet: unde & Plato lib.2. de Legibus, Dii, inquit, genus humanum laboribus natura pressum miserati, remissionem laborum ipsis statuerunt Solennia Festa: partim verò propter suum cultum, ut in hoc Sacro otio vacarent homines lectioni & interpretationi Scripturę Sacrę, adeóque etiam ejus auscultationi, precibus publicis & privatis, Sacramentorum celebrationi & beneficentię, ut ex Nehem.8. cap. clarè intelligitur: tum etiam, ut in memoriam tunc revocarent ingentia beneficia toti humano generi creatione mundi, Iudaico verò populo liberatione Ægyptiaca, sustentatione in deserto, & promulgatione Legis peculiariter exhibita, utque rerum futurarum etiam, præcipuè autem venturi Messiæ, cujus typi & umbrę erant, recordarentur. Ea quoque ad certa tempora, & certas temporum circumstantias ita strictè & præcisè alligavit Deus, ut ad mortem peccassent, si aut intermisissent, aut aliis diebus & temporibus celebrassent, adeóque hæc temporum observatio non libera, aut in hominum arbitrio posita, sed ex præcepto Dei præcisè erat necessaria. Sic denique sanctè ac religiosè hæc Festa observari voluit, ut in Sabbatho vel ligna colligentem lapidibus obruere jusserit, & de prophanatione Sabbathorum per Prophetas sæpissimè graviter admodum conquestus sit. Quæ quum ita sint, mirandum non est Festos hos dies, & Sacrum in eis otium, Dei authoritate institutum, & jam inde à mundi origine religiosissimè sanctissiméque usurpatum, ab ipso quoque Filio Dei Domino ac Servatore nostro Iesu Christo in assumpta humanitate in terris observatum fuisse. Nam & Sabbatho docuit, & aliorum concionibus interfuit. Ad diem quoque Festum Paschæ Hierosolymam eum ascendisse Evangelica historia testatur. Fecit hoc non tam ut adimpleret legem, quàm ut Festos dies, cœtibus Sacris destinatos, suo exemplo comprobaret, & eos etiam in Novo Testamento à fidelibus suis observari debere demonstraret. Non quòd Festa Mosaica in Christi Ecclesia locum amplius habere debeant: nam quia, sicut diximus, vel in memoriam revocabant beneficia Israëlitis peculiariter exhibita, vel typi & umbræ fuerunt Messię & Redemptionis humani generis: ideò liberavit ab eis nouū suum populum, & abrogavit Festa Legalia, cum suis ceremoniis, & præcisa ac servili illa temporum observatione, in Cruce morte sua Filius Dei Iesus Christus: quod ipse etiam attestatus est in Cruce clamans, Consummatum

est,

est, nimirum quod de nostrę Redemptionis negotio Deus ab æterno constituerat, & quę jam inde ab origine mundi multis ac variis ceremoniis adumbrata, promissa etiam, & à Prophetis prædicta fuerant, & quorum exequutorem ipsum esse oportuit: hæc, inquam, omnia unica hac voce testatur impleta, & quæcunque tantùm ad tempus διορθώσεως instituta fuerunt, abrogata esse. Docet hoc etiam Paulus, qui Coloss. 2. cap. dicit, Festa Veteris Testamenti fuisse umbras futurorum, corpus autem Christi: quod perinde est ac si dixisset, Festa illa Mosaica fuisse adumbrationes Christi, & rerum quæ per illum perfici debuerint: quia verò Christus corpus illarum adumbrationum exhibitus sit, & omnia adimplerit, cessasse umbras: unde eodem loco vult, ne quis posthac fideles Novi Testamenti judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei Festi. Et ad Galatas scribit, se timere, ne frustrà laborarit inter eos, quum dies ad veterum morem & consuetudinem observent Menses & Annos. Sed hoc tantùm vult exemplo suo nos docere Servator noster, ut habeamus certos dies cœtibus Sacris, ac Religionis exercitio destinatos & consecratos, eósque religiosissimè sanctissiméque colamus & observemus. Requirit hoc etiam à nobis Deus præcepto quarto Decalogi, in quo jubet nos feriari ab omnibus operibus externis & corporalibus, tùm ut vacemus Deo, rebúsque Divinis, & ut conveniamus ad audiendum verbum Dei, ad preces & usum Sacramentorum, tùm etiam, ut quies concedatur servis & operariis. Hæc lex non sublata est per Christum, quemadmodum nec reliquæ Decalogi leges, ut quę non per Mosem, sed per ipsum Filium Dei, Angelum fœderis promulgatę, digito etiam Dei tabulis lapideis scriptæ, in Arcam, quę typus Christi fuit, impositę, denique ab ipso Christo & Apostolis illustratę & confirmatæ fuerunt. Vnde D. Irenæus etiam contra Hæreses lib. 4. cap. 31. Decalogum à cæteris legibus sic distinguit, ut illum dicat esse amicitiæ cum Deo, & concordię cum proximo, & vitę: reliqua verò præcepta, statuta & judicia esse servitutis & signi. Servitus autem Veteris Testamenti ejúsque ceremoniæ & signa sublata quidem sunt, amicitia verò cum Deo, & concordia cum proximo, seu dilectio fraterna & Christiana nequaquam. Verissimè igitur Philo Iudæus, in libro Biblicarum Antiquitatum, Decalogum vocat Legem Testamenti sempiterni, & præcepta æterna, quę non transeant. Proinde Petrobrusianorum sententia locum nullum inter Christianos habere debet, qua docuerunt Festa prorsus nulla in Christi Ecclesia esse debere. Dies verò illi cœtibus Sacris consecrati, eorúmque determinationes debent esse liberę, adeóque non sic in Novo, ut in Veteri Testamento obligant in conscientia, sed tantùm scandali & contemptus ratione: nec etiam ita certis temporibus sunt affixi & alligati, ut si ex usu Ecclesiæ esset, ipsáque necessitas postularet, non liceat mutare, & in alios commodiores dies transferre: proindéque dies isti determinati ad feriandum non debent etiam, in & per se considerati reliquis diebus haberi Sanctiores & Sacratiores, sed solùm tanquam determinati & instituti disciplinæ, politiæ & ordinis gratia, secundùm quem omnia in Ecclesia fieri debere Paulus monet, & propterea cum hac determinatione consistat æqualitas dierum. Docet hoc manifestè D. Hieronymus in epistolam ad Galatas: Ne inordinata, inquit, Congregatio populi fidem minueret in Christo, propterea dies aliqui constituti sunt, ut in unum pariter omnes veniremus. *Non quo celebrior sit dies illa* quâ

convenimus: sed quo, quacunque die conveniendum sit, ex conspectu mutuo lætitia major oriatur, &c. Quamobrem etiam de Apostolis legimus, eos quidem ad cœtus Sacros determinatis diebus venisse, & in iis docuisse: illam verò determinationem nulla lege sanxisse, sed liberam reliquisse, Socrates in Ecclesiastica historia clarissimè docet, Nusquam, inquiens, Apostolus, nec ipsa Evangelia jugum servitutis illis imponunt, qui ad prædicationem accedunt, sed Paschatis Festum, & alios dies Festos ipsi homines suis quique locis propter remissionem laborum, & memoriam salutiferæ passionis, *sicuti voluerunt*, ex consuetudine quadam celebrarunt. Neque Servator ut Apostoli hoc nobis lege aliqua observandum esse mandarunt, neque pœnam nobis aut supplicium Evangelia vel Apostoli, sicut Iudæis lex Mosis, comminatur. Et mox: Erat igitur, ait, scopus Apostolis, non de Festis diebus leges ferre, sed rectam vitam ac pietatem inducere. Etsi verò Christus & Apostoli institutionem & determinationem Festorum dierum arbitrio & judicio cujusque Ecclesiæ liberam reliquerint, tamen ad trecentesimum usque à nato in carne Filio Dei annum, dies Festos ac Solennes paucissimos habuerunt primi illi Christiani, nimirum Dominicam diem, Pascha, Ascensionem, Pentecosten & Natalem Domini. Nam quia Christus Adventu & Morte sua liberavit Ecclesiam Novi Testamenti à jugo ceremoniarum Veteris, noluerunt ii qui Apostolos proximè sequuti sunt Doctores, & Ecclesiarum Rectores aliud rursus fidelium cervicibus imponere, sed in id potius omni opera, studio ac diligentia incubuerunt, ut otium illud Festorum auditu Verbi Dei, memoria beneficiorum à Christo humano generi exhibitorum, precibus, eleemosynis, & Sacramentorum administratione, quarum rerum causa datum & institutum est, consumeretur. Fuisse autem hæc primorum Christianorum exercitia in suis illis paucissimis Festis ex Iustini antiquissimi Martyris Apologia secunda intelligitur: Omnes, ait, urbani & rustici ex agris in unum congregantur, & primò leguntur Scripta Prophetica & Apostolica. Secundò, Præses orationem habet & exhortationem, ut bona quę lecta sunt imitentur. Tertiò Cœtus omnis surgit ad preces. Quartò, celebratur Communio Eucharistię. Quintò, conferuntur Eleemosynæ ad sustentationem pauperum, pupillorum, ægrotantium, exulum, &c. Hanc libertatem, quam Christus sanguine suo acquisivit Ecclesię suę, & simplicitatem venerandę antiquitatis posteros firmiter retinere & conservare decebat: sed dici non potest, quàm longè progressu temporis ab hac Regia via deflexerint. Nam primò, Festa instituere cœperunt in honorem, non solùm Sanctorum, sed vel opinione saltem talium. Scribit enim Sulpitius tempore Martini accidisse, ut nonnulli pro Martyre quendam Festo die coluerint, de quo tandem compererint, quòd latro fuerit, & ob sua scelera extremi supplicii pœnas solverit. Deinde, crescente numero Divorum, Divarúmque, crevit etiam numerus Festorum, quę calamitosioribus deterioribúsque subinde succedentibus seculis, fæcéque mundi, ita prodigiosè accumularunt, ut non solùm Iudæorum conditio sub lege tolerabilior fuerit, quàm Christianorum novissimis his seculis sub Evangelio, sed etiam Christi ejúsque Festorum nulla vel parva admodùm ratio sit habita ampliùs, Sancti verò cum suis Feriis soli imperium in Ecclesia obtinuerint. Tertiò, dies hos Festos verè aliis esse Sanctiores & Sacratiores docuerunt, ob typum nimirum,

nimirum, mysterium, umbram & figuram: nec esse sublatam, sed mutatam tantùm in Novo Testamento significationem & discretionem dierum, quæ fuit in Veteri Testamento Iesuitas hodie palàm docere non pudet. Hac autem ratione Iudaismum in Christi Ecclesiam manifestè reducunt, colorem quidem aliquem inducendo, mysterii scilicet & piæ significationis nomine, par tamen jugum Religionis & Observationis ceruicibus fidelium imponendo. Quartò, Observationi Festorum, sicut etiam aliarum ceremoniarum, adscripserunt cultum & meritum, qui comes est numerosarum ceremoniarum: nam illarum splendore & pompa mentes hominum mirificè capiuntur & fascinantur, ac mox ista persuasione imbuuntur, quòd earum observatione Dei gratiam, favorem, & per consequens Remissionem peccatorum ac vitam æternam promereantur. Vltimò, hos dies Festos ritibus & ceremoniis quibusdam non solùm ridiculis, ineptis & superstitiosis, sed etiam profanis & palàm impiis celebrauit posteritas, quas partim ex Iudaismo, partim ex Gentilismo mutuata est. Quum enim ex Iudæis & Gentibus simul ad Christianam Religionem paulatim homines converterentur, multa quisque ex pristino errore, cui assueverat, retinuit, quæ deinde ipso usu paulatim confirmata, vel paululum immutata, & minus rectè ad alios fines translata sunt. Vel si Ethnicorum Festa à Christianis in suas converterentur Solennitates, quod sæpè factitatum legimus, nomen solùm mutatum fuit, ritus verò, ceremoniæ & superstitiones eædem manserunt. Hoc autem sic fieri voluit Gregorius Magnus Romanus Pontifex; qui lib. 9. cap. 71. præcipit, Festa Paganorum sensim in Christiana esse commutanda, & quædam ad similitudinem eorum facienda. Rationem hanc reddit Beatus Rhenanus in suis ad Tertulliani librum de Corona militis Annotationibus, Opus fuisse olim multa Christianis indulgere, quod senes plerunque ad nostram Religionem conversi fuerint, ideóque haud facilè adduci potuerint, ut semel receptam consuetudinem abiicerent. Quæ tamen ratio, si eam ad verbi Dei regulam examinaverimus, valde infirma est. Paulus enim docet 2. Cor. 6. nullum consortium esse justitiæ cum injustitia, luci cum tenebris, Christo cum Belial, nullam partem fideli esse cum infideli: non posse convenire Templo Dei cum Simulachris. Ergò ne conveniet Ecclesiæ Christi cum impiissimorum Gentilium ritibus ac ceremoniis impurissimis? Respondet etiam ad hanc rationem Tertullianus, qui in Apologetico cap. 42. Quis hoc, inquit, sustinere aut defendere potest? Iudæis dies suos Festos exprobrat Spiritus Sanctus: Sabbatha, ait, vestra, & Neomenias, & Ceremonias odit anima mea: nobis, quibus Sabbatha extranea sunt, & Neomeniæ, & feriæ aliquando à Deo dilectę, Saturnalia, Ianuariç, & Brumç, & Matronales frequentantur, munera commeant, strenç consonant, lusus, convivia constrepant. O melior fides nationum in suam Sectam, quæ nullam Solennitatem Christianorum sibi vendicat, non Dominicum diem, non Pentecosten etiamsi nossent, nobiscum communicassent, ne Christiani viderentur. Nos, ne Ethnici pronuntiemur, non veremur. Vtitur argumento à minore ad majus: ac si diceret, Si Deus Iudæorum Festa propter illorum abusum odit, quæ tamen ab eo pręcepta & instituta fuerunt, quantò magis odio habet Ethnicorum Festa & ritus à Diabolo ad Dei contumeliam excogitatos? Deinde, si hæc ipsa Iudæorum Festa, quæ olim Deo grata fuerunt, nunc Christianis abominatio

minatio esse debent, quantò magis iidem alieni esse debent ab Ethnicorum Festis, quę Deo non modò nunquam grata, sed semper invisa fuerunt? Denique, si Ethnici tam strenui sunt Religionis suæ Cultores, ut nullam Christianorum Festivitatem, vel Ritum aliquem observent, tantùm ne Christiani esse videantur, quę ergò hæc est amentia atque perfidia, quòd Christiani Ethnicorum Festa colunt, eórumque ritibus & ceremoniis utuntur? Ex hoc igitur, hoc inquam fonte manarunt in Christianam Religionem non modò superstitiones multæ ac varię, sed etiam ritus profani & impii Bacchanalium, Stultalium, Lupercalium, Vinalium & similium Festorum Ethnicorum, quibus etiam num hodie ita sedulò utuntur homines, ac si lege aliqua ita fieri oporteat. Intelligitis, opinor, pro vestra prudentia, Viri Amplissimi, ex his, quę hucusque à me dicta sunt, Festorum dierum Religionem Antiquissimam simul & Sanctissimam esse, & propterea quoque in Ecclesia Christi retinendam. Intelligitis, etiam, quàm procul in hoc uno Festorum negotio posteræ ętates à Primitivę Ecclesię simplici quidem illa, sed tamen absolutissima perfectissimáque forma recesserint. De his verò, quę paucissimis hic attigi verbis, in hoc toto libro, quem vobis offerimus, pluribus ago. Et primò quidem contra Petrobrusianorum errorem probo, Festa ex Christi Ecclesia non esse sublata, sed semper debere esse statos & certos dies, quibus tota Ecclesia ad Religionis exercitium congregetur, non obstantibus quotidianis cœtibus & concionibus. Deinde libertatem Christianam circa Festa, quam ęternus Dei Filius sanguine suo nobis acquisivit, evidentissimis testimoniis Verbi Dei & SS. Patrum Veteris Ecclesiæ, rationibúsque firmissimis assero. Tertiò, non in creaturarum mortuarum, quantumvis Sanctissimarum, sed in solius Dei honorem Festa instituenda, in iísque Deum unicum colendum & invocandum esse probo. Rationes autem, quibus in his & aliis similibus contrariam sententiam tueri ac defendere conatur *Robertus Bellarminus Iesuita* in primo Tomo Disputationum suarum, pro ea quam mihi Deus dedit gratia, refuto. Tum ostendo, non ex nostrorum, sed Pontificiorum historiis ac scriptis, Originem, Progressum, Accumulationem, Ceremonias & Ritus, non tantùm Solennitatum, quas Generalia Festa vocant, quòd generatim in omnibus Ecclesiis Pontificiis celebrentur, sed etiam Particularium Festorum, quæ solùm ab una coluntur Ecclesia in aliquâ Provinciâ, Episcopatu, aut Parochiâ, vel etiam Villâ, ut inde intelligatur, prodigiosum hunc cumulum Festorum, sub quo hodie Christiani gementes, & tantùm non oppressi jacent, in Ecclesia Christi primę & medię ętatis non fuisse, sed serò tandem, crescente Idololatriâ & Divorum Cultu, à superstitionum Patronis inductum fuisse, & proinde vel hac etiam de causa Pontificios frustrà, plenis, quòd dicitur, buccis, vetustatem subinde crepare. Sequutus autem sum ordinem, quo in Calendario, ut vocant, nomina Sanctorum, quibus horum Festorum pars saltem aliqua celebratur, sunt annotata. Feci hoc partim in Germanorum nostrorum gratiam, qui istiusmodi Calendariis potissimùm utuntur, & quodammodo delectantur, ut cognoscant, plurimos eorum, quorum, ceu Deorum, nomina in suis istis Calendariis descripta habent, nihil minus quàm Sanctos & Deos aliquos esse: partim verò, ut sic occasio daretur, aliquo saltem modo detegendi fraudes, dolos, imposturas & fabulas, quibus verè Sanctorum vitas otiosi Monachi commacularunt, & simul quoque de multis

multis aliis dicendi, quę ad nostram historiam Originum pertinent. Quum autem vetus sit consuetudo, multorum jam seculorum exemplis confirmata Regibus, Principibus, Rebuspublicis, Civitatibus, aut Magni Nominis, benéque de Ecclesia & patria meritis Viris libros, qui in lucem emittuntur, dedicare & inscribere: ego, Viri, pietate & prudentia Ornatissimi, Vos potissimùm elegi, quibus hos meos labores consecrarem: in quo Vir Nobilissimus *D. Ioannes Henric. Henzelius* à Dægerstein, Dominus in Elgeuu, &c. vestrę Vrbis Nominísque Amantissimus, me plurimùm multas ob causas confirmavit. Est enim Civitas vestra Municipium conjunctissimum fidissimúmque Vrbi & Reipublicæ Tigurinorum, sub quorum etiam patrocinio longè florentissimum & felicissimum factum est. Nam non solùm libertatem illam corporum, quæ toti Heluetiæ communis est, sed, quod omnium maximum, animarum quoque sub eorum auspiciis est adeptum, lucem nimirum Evangelii, quę, discussis, singulari Dei beneficio, densissimis errorum nebulis, & obscurissimis Antichristianismi tenebris, his postremis temporibus reuelata est. Accedit etiam læta & diuturna pax, qua sub Magnificorum Dominorum Tigurinorum tutela, saluis suis priuilegiis & immunitatibus, securè fruitur, in eáque & honoribus & opibus cùm publicis tùm privatis augetur in immensum quotidie. Sed hæc Vobis communia sunt cum aliis multis. Illud verò Amplissimi Viri, Vestræ Pietati, Prudentię, & Liberalitati peculiariter tribuendum, quòd non solùm verbum Dei in Vrbe vestra publicè annunciatur, & purè docetur, Ministri Ecclesiæ in pretio & honore habentur, sed etiam, quòd ea æquitate & justitia in vestro munere utimini, ut optimæ constitutæ Reipublicæ formam hodie apud Vos invenire liceat. Quòd in eo toti estis, ut Vestra Iuventus, Seminarium Reipublicæ, Vera Religione, Pietate & bonis Moribus jam inde à cunabulis imbuatur: in cujus rei gratiam mox ab initio Reformationis Scholam in Vrbe vestra aperuistis, quam ante annos haud ita multos, propter multiplicem eius fructum, in meliorem ordinem redegistis, ædificatis, sumptibus non exiguis, in huius Scholæ usum, magnificis ædibus, & Prę ceptoribus stipendiis, liberalissimè assignatis. Hanc Pietatem, hocque studium verè Divinum & Christianum licet etiam videre in Sanctissimis illis Veteris Ecclesiæ Monarchis, Regibus, Principibus, aliísque Magistratibus, qui & Scholas instituerunt, & opibus, facultatibus, consilio denique, authoritateque sua eas juvarunt. Intellexerunt enim, quantum in Religione propaganda, & conservanda momenti habeat vera & legitima Scholarum Institutio. Animadvertit id etiam Iulianus Apostata, & propterea Scholas Christianorum claudi præcepit, ut ignorantia & inscitia impediti, suam Religionem adversus Philosophorum argutias amplius defendere non possent. Quum verò neque Religio absque literis tradi commodè queat, neque Literæ & Scholæ florere absque libris, neutra autem conseruari, & ad posteros transmitti possint, si vel nullę sint Bibliothecæ, vel nulla earum cura habeatur, prudentissimè quoque sapientissiméque judicastis utile fore, pro Schola & Vrbe Vestra Bibliothecam, tanquam armamentarium quoddam Sapientiæ, instituere ac adornare: quod etiam ab antiquis temporibus multorum Potentissimorúmque Regum, Principum ac populorum opus fuisse legimus. In quo proposito si strenuè perrexeritis, non solùm veram Religionem & studia bonarum literarum vehementer in urbe vestra promouebitis,

bitis, ſed etiam Vobisipſis ſempiternam memoriam, & immortalem gloriam apud omnes bonos comparabitis. Veſtræ denique Beneficentiæ hoc quoque peculiariter adſcribendum, quòd Noſodochium pro alendis ſenibus, egenis & ægrotis ciuibus: Xenodochium etiam pro ſuſcipiendis pauperibus peregrinis opulentiſſimum habetis. Omitto ſummam humanitatem, qua omnes, qui vel ad Vos veniunt, vel per Vrbem veſtram in Germaniam proficiſcuntur, excipitis. Hæc & ſimilia, Ornatiſſimi Viri, me in veſtri amorem & admirationem abripuerunt, impulerúntque, ut hunc meum librum Vobis dedicarem atque offerrem. Vos igitur nunc, quod unum ſupereſt, Ampliſſimi Viri, rogo atque obſecro, ut hoc meum qualecunque in pietatem, aliáſque multas & præclaras virtutes veſtras, ſtudium & officium boni conſulere, & mei erga vos amoris & obſervantiæ perpetuum teſtimonium benignè recipere dedignemini. Deum Opt. Max. oro, ut Vos Incolumes, Veſtrámque Rempublicam florentem, quam diutiſſimè conſeruet, AMEN. *Datæ Tiguri Calendis Martii, Anno à nato in carne Filio Dei 1593.*

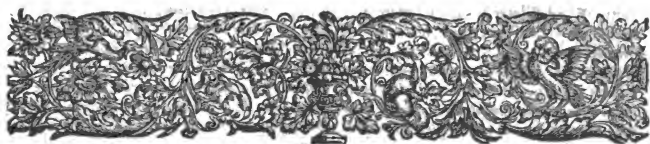
VESTRÆ AMPLITVDINIS

Obſervantiſſimus

Rodolphus HOSPINIANVS
Tigurinus.

DE ORI-

DE
ORIGINE, PROGRESSU, CEREMONIIS, & RITIBUS
FESTORUM DIERUM
APUD CHRISTIANOS.

In Historiam de Origine & Progressu FESTORUM DIERUM *apud Christianos*, PROLEGOMENA.

QVONIAM de Origine & Progressu Festorum dierum apud Christianos hoc libro tractare constitui, haud inutilè fore arbitratus sum, si prius, quàm in specie singulorum Festorum Originem, Authorem, Tempus & Occasionem referrem, in genere pauca quædam προλεγομένων loco præmitterem: Primò, An ne dies aliqui consecrandi sint Cultui Divino, & observandi à nobis in Ecclesia Christi. Deinde quæ sit libertas Christianorum Novi Testamenti, quod ad Annos, Menses, Dies & alias Circumstantias ad Festa pertinentes attinet: vt inde intelligatur, quæ fuerit in Veteri Testamento, quæque sit in Novo de Festis Diebus sententia & doctrina. Tertiò, in cuius honorem Festa sint instituenda & celebranda, in solius ne Dei, an etiam Sanctorum & Creaturarum mortuarum. Quartò, si breviter perstringerem numerum, observationes & vsum Festorum dierum primitivæ, & recentioris Ecclesiæ: inde enim intellecturos facilè omnes sperarim, quantus acervus & cumulus Festorum progressu temporis excreverit, qui abusus, quæ κακοζηλία & superstitiosæ opiniones irrepserint, & quàm longè à veræ Antiquitatis veneranda simplicitate ac vestigiis Ecclesia vel hac saltem in parte paulatim recesserit.

CAPUT I.

An sint Festi Dies à Christianis celebrandi.

Petrobrusianorum error de non observandis Festis.

EX *libri tertii capite quinto vitæ S. Bernardi intelligitur, Petrobrusianorum errorem fuisse, Festos dies omnes ad ceremonias Iudæorum pertinere, & propterea nullos esse debere apud Christianos, quum ceremoniæ Veteris Testamenti omnes Christi adventu sint impletæ, & ideò sublatæ. Quorum etiam sententiæ Anabaptistæ hodie suffragari videntur. Iis annumerant nos quoque Iesuitæ, quos falsò Lutheranos, Zuinglianos & Calvinistas nominant, & scribunt, nos quidem admittere dies Festos, ita verò ac si non admitteremus: sed quam insignem nobis iniuriam faciant in sequentibus demonstrabitur.*

Petrobrusianorum argumenta.

Pro confirmatione autem suæ opinionis adduxerunt Petrobrusiani Apostoli Pauli authoritatem, qui ad Coloss. 2. cap. scribit, Nemo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei

Festi. *Et ad Galatas* 4. Dies obseruatis, Menses & Annos: timeo vos, ne frustra laboraverim in vobis. *Ad Romanos cap.* 14. *inquit:* Alius judicat diem inter diem, alius judicat omnem diem. *Hoc est, alius putat unum diem esse Sanctum, alium Profanum: alius verò omnes dies putat esse aequales. Aiunt praeterea eundem Apostolum ibi eodem modo reiicere dierum dedicationem, quo ciborum delectum: docere autem, nos Euangelica libertate ita liberatos esse à ciborum delectu, ut non tantùm non teneamur à carne suilla, vel ab alia abstinere, sed ut ne quidem fas sit certas de delectu ciborum leges constituere in Ecclesia. Similiter igitur statuendum, à dierum discrimine, & Festis diebus Sabbathorum, Pentecostes, Paschatis & Tabernaculorum sic nos liberatos esse, ut non liceat posthac alias in priorum locum Ferias certis legibus indicere, & Dies Festos instituere. Eam denique aiunt libertatis esse rationem in Novo Foedere, ut nos observemus perpetuũ Sabbathum, de quo Isaias 66. cap. Quemadmodum enim Iudaei ab operibus servilibus abstinere & sic carnaliter observare Sabbathum debuerunt, ita nos Christianos abstinere à peccatis & per omnem nostram vitam feriari, adeòque perpetuum Sabbathum servare debere. Quare si rursus certi dies instituantur, in ea re libertatem Christianam graviter violari, & nos denuò Iudaicis legibus ac ceremoniis subiici volunt.*

Rationes contra Petrobrusianorum errorem. *Sed multa sunt quae hunc errorem oppugnant, non modò consuetudo veteris Ecclesiae, sed rationes quoque momenti & ponderis non exigui. In primitiva enim Ecclesia ab Apostolorum aetate observatum fuisse videmus, ut licet homines singulis diebus ad audiendum Dei Verbum convenirent, nihilominus tamen haberent certos dies quibus in publicum coetum magna frequentia congregarentur: ex eorum numero potissimùm dies, quem Dominicum vocamus fuit, quemadmodum suo loco indicabitur. Eiusmodi autem conventus Ecclesiasticos non solùm veteris Ecclesiae exemplo, sed etiam expressa Christi promissione fuisse probatos ex cap. decimo octavo Matthaei intelligitur, vbi inquit, Si duo vel tres in nomine meo congregati fuerint, illic ero in medio eorum. Quod si verò duorum vel trium coetui interest Dominus, non dubitandum, si universa Ecclesia in nomine Domini conveniat Deum Spiritu suo in medio eius esse. Nisi autem stati sint, & suos habeant constitutos dies eiusmodi coetus, quomodo haberi possunt? Omnia decenter & ordine gerenda inter nos sunt, ex Apostoli sententia, 1. Corinth. 14. Quî autem hoc fieret si alius pridie, alius hodiè, alius postridiè ad coetum sacrum conveniret, & quisq. suo arbitrio ageret? nonne hoc esset chaos quoddam & confusio quaedam? Tantùm igitur abest, quin decorum & ordo, nisi ista politia & moderatione, conservari possit, ut praesentissima impendeat Ecclesiae perturbatio & ruina, si dissolvatur. Equidem optandum vehementer esset, vt quotidiè conveniremus, quo sic tolleretur omnis dierum discretio, & Deo eiusque cultui quotidiè decideretur particula aliqua temporis. Experientia autem satis docet, quàm vix id ab Ecclesia obtineri posset: alii enim avocantur propter victum parandum: alii sunt negligentiores: alii ex contemptu, vel etiam impietate quadam rariùs accedunt. Quod si igitur à multorum infirmitate, ne quid graviùs dicam, obtineri non potest, vt quotidiani conventus agantur, & charitatis ratio plus ab illis exigere non permittit, cur non pareamus rationi, quam nobis videmus Dei voluntate impositam? Adhac in illa veteri Iudaica Ecclesia quotidiè in templo stata & certa sacrificia habebant, licebat his interesse Fidelibus quicunque ad Templum convenire poterant, & ibi commemorare promissiones atque invocare Deum: nihilominus tamen Sabbathum magna religione à Deo praeceptum, & à Populo veteri observatum fuit: Sabbathum etiam gravissimè inculcarunt Prophetae. Vt igitur quotidiana Sacrificia non obstabant Iudaeis, quo minus religiosissimè Sabbathum colerent, & in eo convenirent in Templo ac Synagogis: ita quotidiani coetus & conciones non obstabunt, quo minus certo die tota Ecclesia congregetur.*

Responsio ad Petrobrusianorũ Argumenta. Explicatur locus Coloss. 2. *Quod verò obiicitur de observatione Dierum ex Apostolo, respondemus, Paulum Colossen. secundo, de Iudaicis Festis loqui, quorum superstitiosam observationem nonnulli in Christi Ecclesiam Apostolorum aetate introducere conabantur, illámque opinione necessitatis ita urgebant, vt dicere auderent, eos graviter peccare & Deum offendere, qui in Novo Testamento Iudaeorum Festa non perinde vt in Veteri observarent. Apostolus igitur hanc partem Evangelicae veritatis seu libertatis magna vehementia hoc loco asserit, & contrariam sententiam acriter refutat. Dicit enim, Nemo vos iudicet, id est, conscientiae scrupulum iniiciat vel condemnet, ob cibum aut potum, aut ob partem Diei Festi, aut Novilunii, aut Sabbathorum. Et addit rationem gravissimam, Haec, inquit, fuerunt vmbra futurorum, corpus autem Christi: hoc est, legalia illa discrimina ciborum & dierum fuerunt adumbrationes, & prima quasi lineamenta personae & officii Christi venturi: quia verò Christus, corpus illarum adumbrationum, iam exhibitus est, cessarunt vmbrae. Inde verò non sequitur, nullos Conventus publicos certis & statis diebus agendos. Siquidem in Ecclesiis ab Apostolis institutis Sabbathi loco Dominica dies in hunc vsum ordinata fuit. Illum enim diem praescribit Corinthiis, quo symbola ad sublevandos egenos Hierosolymitanos Fratres, colligantur. 1. Corinth. 16. Ita non sequitur, veteris Testamenti sacramenta sunt abolita, & Apostoli graviter eos obiurgarunt qui circumcisionem*

Ecclesia Christi obtrudere conabantur, Actor.15. ergo in Novo Testamento nulla prorsus sunt habenda sacramenta. Vt igitur summatim dicam, Festorum Veteris Testamenti genus, quod morale & naturale est, abrogatum in Novo non est, vt nimirum homo deputet aliquod tempus vitæ suæ ad vacandum Divinis: sed species tantùm, quatenus festa illa expresso mandato Dei ad certas circumstantias temporum determinata & alligata erant, quo scilicet die celebranda essent, quibus mensibus, quoto die mensis, quando inchoanda & finienda, sub peccato mortali, & pœna damnationis. Hæ inquam circumstantiæ, & necessaria earum obseruationes, conscientiis in Novo Testamento abrogatæ sunt: sed non ita, quasi in Nouo absque ordine meræ debebant esse confusiones in Conuentibus Ecclesiasticis. Etsi enim Paulus libertatem Christianam in huiusmodi circumstantiis strenuè hoc loco asserat, vult tamen alibi, vt in Conventibus Ecclesiasticis omnia ordine fiant, & ita decenter, vt seruiant ædificationi, & sint incitamenta & retinacula pietatis, ac testimonia quòd Deus reuera sit in medio nostri. Non enim Confusionis Deus est, sed Pacis, 1. Cor.14. & Colos.2. Gaudeo videns vestrum ordinem.

Explicatur locus Gal.4. *Locum Apostoli ad Galatas Ambrosius, quemadmodum & Augustinus in Enchiridio cap.79. & in Epistola 119. ad Ianuarium cap.7. de Ethnicorum vana ac superstitiosa Dierum observatione exponunt. Sic enim Augustinus ad Ianuar. scribit: Eos inculpat Apostolus, qui dicunt: Non proficiscar, quia posterus Dies est, aut quia Luna sic fertur. Vel proficiscar vt prospera cedant, quia ita se habet dispositio Syderum. Non agam hoc mense commercium, quia illa Stella mihi agit Mensem: vel agam, quia suscepit mensem. Non commercium, Non plantem hoc anno Vineam, quia bissextus est. In expositione autem Epistolæ ad Galatas dubiè hunc locum interpretatur, primò de Gentilium, deinde verò de Iudæorum ritu exponens. Vulgatissimus, ait, error Gentilium est, vt vel in agendis rebus, vel in expectandis eventibus vitæ ac negotiorum suorum, ab Astrologis & Chaldæis notatos Dies, Menses, Annos, & Tempora obseruent. Fortasse tamen non opus est, vt hoc de Gentilium errore intelligamus, ne intentionem causæ, quam ab exordio susceptam ad finem vsque perducit, subitò in aliud temerè detorquere velle videamur, sed de his potius, de quibus cauendis eum agere per totam Epistolam apparet. Nam & Iudæi seruiliter obseruant Dies, Menses, Annos, & Tempora in carnali obseruatione Sabbathi, & Neomenia, & mense nouorum, & septimo quoque anno, quem vocant Sabbathum Sabbathorum. Quæ quoniam erant vmbra futurorum, iam aduenente Christo in superstitione remanserunt, quum tanquam salutaria obseruarentur à nescientibus quo referenda sint: vt tanquam hoc dixerit Apostolus gentibus, quid prodest vos euasisse seruitutem qua tenebamini, quum seruiretis elementis mundi, quando rursus ad talia reditis, seducti ab eis, qui nondum agnoscentes Libertatis suæ tempus, inter cætera opera Legis quæ carnaliter sapiunt, etiam temporibus seruiunt: quibus & vos rursus vt antea seruire vultis, & obseruare cum eis Dies, Menses, Annos & Tempora, quibus seruiebatis antequam Christo crederetis. Hæc omnia Augustinus. D. Hieronymus quoque in Comment. ad Galatas, hunc locum Pauli simpliciter & rectè de Iudæorum Festis accipit. Siue autem de Iudæis, siue de Gentilibus intelligamus, neutro tamen modo ad confirmationem Petrobrusianorum sententiæ facit.*

Explicatio loci. Rom. 14. *De eorundem Iudaicorum Festorum obseruatione Paulus quoque Rom. 14. capite loquitur, Hieronymo teste lib.2. in Iouinianum: vt sensus sit: Alius discernit inter diem festum, & profanum secundùm Legem, & obseruat Iudæorum more Sabbathum, Neomenias, Pascha, &c. & hoc infirmitati Fidei illorum tribuit, quod tamen in perfectioribus nequaquam tollerandum docet. Quamuis Origenes, Ambrosius, Occumenius & alii hunc locum traduxerint ad abstinentias à cibis, & à carnibus, quas Christiani nonnulli tum temporis obseruarint. Et hunc volunt esse sensum: alius iudicat diem inter diem, alius omnem diem, id est, aliqui ieiunant certis Diebus, vt Feria 4. 5. & 6. vel Sabbatho: alii ieiunant omni die. Quæ interpretatio mirificè Iesuitis placet: sed vera non est: aut probent ex Pauli scriptis, fuisse qui Apostolorum temporibus certis aliquibus diebus abstinuerint à carnibus, aut ab alio aliquo genere ciborum: alii verò omnes Dies existimarint sibi esse Liberos.*

Responsio 1. ad Petrobrusianorum rationes. *Quod autem ad rationes attinet quas adducunt, respondeo ad primam, eodem modo reprobari à Paulo discrimen Ciborum & Dierum. Non autem propterea sequitur inde quod volunt. Loquitur enim Apostolus de discrimine ex Lege Iudaica in Christi Ecclesiam inducto. Si enim certis & à Deo in veteri lege prohibitis cibis vescerentur homines, mortaliter eos peccare docebant Pseudoapostoli: ab hoc discrimine liberatos esse docet Fideles Paulus, & mundis omnia porrò munda esse inquit, proindeque certas leges de eiusmodi discrimine in Christi Ecclesia non amplius ferendas. Similiter nec illud tollerandum scribit, vt Festa Christianorum sic certis temporibus affigantur, vt non etiam aliis haberi & celebrari possint: quod in Veteri Testamento in vsu fuisse legimus, vbi Festa ita certis diebus erant alligata, vt si ea aliis celebrare voluissent grauissimè peccassent.*

2. Ad secundam dico, perpetuum quidem Sabbathum Fideles in his terris agere debere, sic vt Spiritu Dei illustrati semper Deum innocent, & à peccatis abstineant: quia verò hoc illorum studium ob carnis infirmitatem subinde interrumpitur, ideò solennes cœtus requiruntur, non solùm ad confirmandas mentes & alendas Verbo Dei. sed etiam vt alii hoc exemplo ad cognoscendum Deum excitentur.

Refutatio Ebionitarum hæresis de seruando Sabbatho & Dominica die simul à Christianis.

His testimoniis Pauli, & quæ de iis dicta sunt, refellitur simul etiam Ebionitarum hæresis, qui inter alia docebant, debere Christianos seruare dies Festos Veteris & Noui Testamenti, Sabbathum nimirum & Dominicam diem, vt Eusebius refert lib. Histor. cap. 27. Quem errorem Gregorii M. tempore nonnulli renouare voluerunt, vt est videre ex libro eius 11. Epist. 3. Ac referunt Christianos qui hodiè in Æthiopia degunt, Sabbathum & Dominicam diem eodem honore habere & colere. Adeò autem apertè Paulus Ebionitarum opinionem confutauit, vt eum propterea non reciperent, sed Apostatam esse dicerent, Eusebio teste eodem loco, & Epiphanio hæresi trigesima, atque Irenæo libro primo, capite vigesimo sexto. Nec tamen mentiti sunt Magdeburgenses Centuriatores dicentes, Paulum ipsum indifferenter obseruasse Sabbathum & Dominicam, vt Iesuita calumniantur. Eius enim rei manifesta extant testimonia in Actis Apostolicis. Nam decimo tertio cap. Paulus & Barnabas ingressi in Synagogam die Sabbathorum dicuntur. Eodem loco gentes rogabant eos, vt sequenti Sabbatho sibi loquerentur sermonem. Et Paulus ac Silas die Sabbathorum egressi sunt è Ciuitate ad flumen, ibique sunt concionati, Actor. 16. Et Thessalonicæ per tria Sabbatha disseruit Paulus. Rursus Fratres vno Sabbathorum, id est, Dominica die, ad frangendum Panem conuenisse dicuntur, Actor. 20. Primis enim annis aliquot Apostoli ceremonialia quædam Mosaica, vt res indifferentes, propter imbecilles, & nondum de abrogatione Legis Mosaicæ plenè edoctos, obseruarunt, & Iudæis facti sunt quasi Iudæi, vt Iudæos lucrifacerent. Quum autem viderent falsos Fratres, & obstinatos Iudæos, obseruationem legis, tanquam necessariam ad salutem postulare, restiterunt eis Apostoli, & doctrinam de abrogatione legis, ac libertatem Euangelii strenuè defenderunt. Imò Paulus Antiochiæ Petrum in gratiam falsorum Fratrum Iudaizantem grauiter reprehendit, Galat. 2. Idem Apostolus apertè docet, adeò esse abrogatam legem Mosis, vt si quis ea opinione circumcidatur, aut alias obseruet legis ceremonias, quòd sint necessariæ ad salutem, non possit saluari, Galatas quinto cap. Quæ etiam causa fuit, quòd Ebionitæ Paulum Apostatam nominarunt: hoc ipso enim nomine videntur significare voluisse, eum ab initio ceremonias Legis obseruasse, postea verò easdem repudiasse, & abrogationem illarum docuisse. Eundem errorem damnauit etiam Concilium Laodicenum, celebratum circa annos Domini 364. vel secundùm alios 368. in cuius 29. Canone sub Anathematis pœna præcipitur, ne Christiani Iudaizent, & in Sabbatho vacent, sed operentur potiùs. Gregorius M. quoque hunc errorem refutauit Epist. 3. lib. 11. & inter alia scripsit, Antichristum renouaturum Sabbathi obseruantiam.

Paulus indifferenter obseruauit Sabbathum & Dominicam diem.

Ad argumentum autem illorum, desumptum ex illis verbis Exod. 31. Custodite Sabbathum meum: Pactum est sempiternum inter me, & filios Israël, signúmque perpetuum: lib. 1. de Festis Iudæorum, &c. respondimus, vbi de Sabbatho egimus.

CAPVT II.

De Libertate Christiana circa Festa.

Festa in veteri Testam. ad certa Tempora erant alligata.

FESTI Dies in Veteri Testamento, ad certa tempora, & certas temporum circumstantias erant alligati: ita quidem vt Sabbathum hac tantùm septima hebdomadæ Die, qua Deus à creandi opificio quieuit: Pascha à decimo quinto die iuxta legalem suppositionem à vespera ad vesperam, per septem continuos dies vsque ad vigesimum primum mensis Nisan: Pentecoste quinquagesimo die à crastino Sabbathi Paschæ: Tabernaculorum autem Festum à decimo quinto vsque ad vigesimum primum inclusiuè Mensis Tischri, celebrari debuerint, ita strictè & præcisè vt ad mortem peccassent, & damnationis pœnam incurrissent, si aut aliis intermisissent, aut aliis Diebus & Temporibus celebrare voluissent. Erat igitur hæc Temporum obseruatio circa Festa non libera, aut in hominum arbitrio posita, sed ex præcepto Dei præcisè necessaria. Adhæc Festa illa Mosaica vel in memoriam reuocabant vetera Dei beneficia Iudæorum genti peculiariter exhibita, vel rerum futurarum, & præcipuè venturi Messiæ typi & vmbræ fuerunt. Sic Deus Sabbathum abseruari voluit, cùm in memoriam rei admodum stupendæ & memorabilis, conditæ ab se machinæ Mundi, tùm etiam Liberationis Ægyptiacæ. Pascha ex mandato Dei, non solùm propter memoriam redemptionis ex Ægypto, atque aliorum beneficiorum, quæ Deus tum in gentem Iudæam contulerat: sed omnium maximè propter Typum Messiæ, qui sanguine suo & morte genus humanum à captiuitate Peccati, Mortis, Diaboli & Inferni definito tempore liberaturus, & in libertatem Filiorum Dei vindicaturus erat, celebrari debuit.

Festorum Mosaicorum significatio.

Pente-

Pentecostes Festum in memoriam reuocabat promulgationem legis Diuinæ in monte Sinai. Scenopegiorum seu Tabernaculorum solennitas instituta fuerat in memoriam beneficiorum, quæ in deserto populo Israelitico exhibuit Deus.

Festoris in Nouo Testamento ratio.

Hæc verò simul omnia, non solùm præcisæ & necessariæ temporum obseruationes, sed & ipsa Festa, conscientiis in Nouo Testamento abrogata sunt penitùs. Non quòd Ecclesia Christi sine statis & certis Festis diebus vel possit vel debeat esse. Nam, vt alio loco docuimus, naturale est, vt dies sint certi & determinati, quibus feriemur ab operibus externis & corporalibus, tùm vt vacemus Deo rebusque Diuinis, & in iis conueniamus certo in loco ad auditum Verbi Dei, Preces & Vsum Sacramentorum: tùm etiam vt quies concedatur seruis & operariis nostris. Hi verò dies, eorùmque determinationes, non sic in Nouo, vt in Veteri Testamento obligant in conscientia, sed tantùm scandali & contemptus ratione: nec etiam ita certis temporibus sunt affixi & alligati, vt si ex vsu Ecclesiæ esset, ipsaque necessitas postularet, non liceat mutare & in alios commodiores dies transferre: proindéque etiam Dies isti determinati ad feriandum non debent, in & per se considerati, reliquis diebus haberi Sanctiores, quasi mysterium & figuram, vel significationem aliquam, vt in Veteri Testamento, contineant: sed solùm tanquam determinati disciplinæ, ordinis ac politiæ gratiâ, & propterea cum hac determinatione consistat æqualitas Dierum.

Testimonium 1. quo probatur præcisas & necessarias Festorū obseruationes in nouo Testam esse sublatas.

Sententia hæc nostra de Christiana Libertate circa Dies Festos, confirmatur, PRIMO testimoniis Apostoli, paulò antè quoque à nobis citatis. Nam ad Rom. 14. cap. ait: Alius iudicat diem inter diem, alius iudicat omnē diem. *Ad Galatas* 4. Dies obseruatis, Menses & Annos: timeo vos, ne frustrà laborauerim in Vobis. *Et ad Coloss.* 2. Nemo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut in parte Diei Festi. *Et ad Hebræos hæc omnia quasi confirmans dicit:* Translato Sacerdotio, necessario fit & legis translatio.

2\. SECVNDÒ *probatur Christi, Apostolorum & Primitiuæ Ecclesiæ exemplis, quæ satis docent, Festa in Nouo Testamento res esse indifferentes & medias, & propterea sub nulla necessitate absoluta Ecclesiæ Christi imponendas. Christus enim in Sabbathis & reliquis Festis non solùm docuit, sed aliorum Concionibus interfuit. Vt autem ostenderet, se illud liberè, & non ex necessitate facere, contra opinionem necessitatis, de abrogatione Sabbathi Mosaici, & verbo docuit, cùm diceret, Filium Hominis Dominum esse Sabbathi: & factis sæpiùs Libertatem illam comprobauit, cùm Sabbathis sanaret, & Discipulos spicas in Sabbatho confricantes, defenderet. Eam ob causam etiam Conuentus suos ad docendum Verbum Dei, aliis sæpius diebus extra Sabbathum celebrauit: atque labores, qui in casu necessitatis & charitatis in ipso Sabbatho suscipiebantur, non damnauit, tantùm operas illas externas, quæ Ministerium & Sanctificationem turbant & impediunt, prohibitas esse, ostendit Marc. 11. cùm, docens in templo, non permisit vt quisquam vas deportaret per templum. Eodem modo Apostoli primùm tollerarunt illorum infirmitatem, qui sine superstitione Mosaicos dies obseruabant, vt patet ex 14. cap. Rom. Deinde ostenderunt suo exemplo, in Nouo Testamento liberum esse, vel singulis diebus, vel quocunque die commodum videretur, ad tractandum Verbum & Sacramenta, & ad publica seu communia Pietatis Exercitia, conuenire. Ita die Sabbathi docuerunt, Acto. 13. 16. 17. & 18. Sic Pentecosten quoque obseruauit Paulus, Actor. 20. & 1. Corinth. 16. Præterea vt ostenderent exercitia Ecclesiasticorum conuentuum in Nouo Testamento non esse alligata ad certos dies, ipsi quotidiè perseuerarunt in doctrinâ, in communicatione, Fractione Panis, & Precibus, Act. 5.*

In primitiuâ similiter Ecclesiâ duarum præcipuarum Festiuitatum, diei Dominicæ & Paschatis, ex quibus etiam de aliis leuioribus facilè iudicare licet, adeò non fuit astricta certo tempori obseruatio, nec vlla etiam certa lege præcepta, quin simul etiam aliis diebus feriari & conuentus Ecclesiasticos celebrare liceret. Nā præter Dominicam diem, quarta etiam & sexta Feria hebdomadæ, Epiphanio Teste, conuentus Publicos celebrarunt. Post Christi quoque Ascensionē absque vllo offendiculo nonnulli Christianorum cum Iudæis Pascha celebrarunt, alii verò in Dominicam proximam post 14. Lunā reiecerunt, quæ diuersitas diu non est obseruata, ne dum à quoquam reprehensa. Sozomenus libro 2. cap. 19. indicat. Constantinopoli, & alibi ferè vbique, Sabbatho & prima Sabbathorum conuentus Ecclesiasticos celebrasse Fideles. Idem libro primo, cap. octauo, & Eusebius libro quarto, vita Constantini, referunt, Imperatorem hunc lege edixisse, vt Dominicum diē, & eum qui Sabbathum antecedit, quem vulgus diem Veneris vocat, colerent, Illámque ipsam horum Festorum obseruationem non alia conditione præcepit piissimus Imperator, quàm vt ruri positi, si necessitas postularet, agrorum cultura liberè licentérque inseruire possint, quum frequenter eueniat, vt non aptiùs alio die frumenta sulcis, aut vites scrobibus commendari possint, ne fortè occasione momenti pereat commoditas cœlesti prouisione concessa: verba sunt decreti Constantini ad Elpidium, in codicis libro 3. titul. 12. D. Augustinus

quoque testatur Epist. 118. alios quotidiè communicare Corpori & Sanguini Dominico: alios certis diebus accipere: alibi nullum diem intermitti quo non offeratur: alibi Sabbatho tantùm & Dominico: alibi tantùm Dominico. Tandem concludens, TOTVM, *inquit*, hoc genus rerum LIBERAS habet Obseruationes.

3. TERTIÒ *probatur nostra sententia testimonio Socratis, qui etiam dies Festos liberos, & sub nulla necessitate, aut lege aliqua impositos in prima Ecclesia fuisse manifestissimè testatur lib.5.cap.22. hist. Ecclesiasti.a. Quum enim de Libertate Christiana circa Festos dies, ciborum delectum & alia huiusmodi eleganter disseruisset ex Paulo, in hac verba erumpit tandem:* NVSQVAM igitur Apostolus, nec ipsa Euangelia, iugum seruitutis illis imponunt, qui ad Prædicationem accedunt, sed Paschatis Festum, & alios dies Festos ipsi homines suis quique locis propter remissionem laborum, & memoriam salutiferæ Passionis, SICVTI VOLVERVNT, ex consuetudine quadam celebrarunt. NEQVE Seruator aut Apostoli hoc nobis lege aliqua obseruandum esse mandarunt, neque pœnam nobis aut supplicium Euangelia vel Apostoli, sicut Iudæis lex Mosis, comminatur, &c. Et mox: Erat igitur, inquit, scopus Apostolis, non de Festis diebus sancire, sed rectam vitam ac pietatem inducere. *In eandem prorsus sententiam, quin fermè totidem verbis, Nicephorus quoque libro 12. cap. 32.* Mihi, *inquit*, sanè non rectè fecisse videntur, qui olim de Paschate tantopere dissidentes contenderunt. Apostolus enim disertis verbis sanxit, non solùm de Circumcisione vetans, verùm etiam de diebus Festis cohortans, vt nequaquam disceptantes segregemur. *Et mox*: Satis igitur, *inquit*, liquet, neque Sacrum Euangeliorum Librum, neque Apostolos, Christianis seruitutem legis imposuisse: sed vt & Pascha & reliquos Festos dies honorificè, QVANDOCVNQVE eis visum fuisset, peragant, τῇ εὐγνωμοσύνῃ, id est, gratitudini eorum qui beneficio sunt affecti, reliquisse. Proinde quia homines maximè Ferias amant, à laboribus in eis conquiescentes, tum sicuti cuique visum erat, in regionibus passim, consuetudine quadam per traditionem accepta adducti, salutiferæ Passionis memoriam colentes celebrarunt. Neque enim vel Seruator ipse, vel eius Discipuli lege vlla, id obseruandum esse statuerunt: sed neque in eum qui hoc ita non peragerct, Condemnationem, aut Pœnam, aut Execrationem, sicuti Mosis lex facere solita fuerat, vel Euangelica, vel Apostolica Scripta induxerunt, aut comminati sunt. *Et paulò post*: Ipsis profectò Sanctis Apostolis consilium illud propositùm non fuit, vt sibi de diebus Festis iudicium sumerent, aut de eis leges ferrent: sed potiùs Deo gratam vitam, virtutem & veram erga Deum pietatem traderent atque inducerent. *Hac Nicephorus.*

QVARTÒ *confirmatur D. Hieronymi authoritate: nam in Epistolam ad Galatas, ad quæstionem: An non etiam Christiani Dies obseruent, & sua Festa certis temporibus affigant, quum & ipsi statis conueniant diebus, & Dominicam, Pascha, Pentecosten, &c. certis temporibus celebrent? ita respondet:* Ne inordinata, *ait*, Congregatio populi fidem minueret in Christo, propterea Dies aliqui constituti sunt, vt in vnum pariter omnes veniremus. NON quò celebrior sit dies illa quâ conuenimus: sed quò quacunque die conueniendum sit, ex conspectu mutuo lætitia maior oriatur. Qui verò quæstioni oppositæ acutiùs respondere conatur, illud affirmat, omnes Dies Æquales esse: nec per Parasceuen tantùm Christum crucifigi, & die Dominica resurgere: sed semper Sanctum Resurrectionis esse Diem, & semper carne eum vesci Dominica. Ieiunia autem & congregationes inter dies, propter eos à viris prudentibus constitutos, qui magis Seculo vacant quam Deo, nec possunt, imò nolunt toto in Ecclesia vitæ suæ tempore congregari, & ante humanos actus, Deo orationum suarum offerre Sacrificium. Quotus enim quisque est, qui saltem hæc pauca quæ statuta sunt, vel orandi tempora vel ieiunandi semper exerceat? Itaque sicut nobis licet vel ieiunare semper, vel semper orare, & diem Dominicam accepto Domini corpore indesinenter celebrare gaudentibus: non ita & Iudæis fas est omni tempore immolare Agnum, Pentecosten agere, Tabernacula figere, & ieiunare quotidie. 4.

Porrò probari etiam potest nostra sententia rationibus: nam si Festorum dierum obseruatio non est in Christi Ecclesia res libera, sed eorum determinatio obligat ad peccatum, grauius & intollerabilius Christianorum erit iugum, quàm fuerit Iudaeorum, quum longè plura sint Festa Christianorum, quàm Iudaeorum? de quo tamen Petrus ait Actor. 15. Nec nos, nec Patres nostri portare potuimus. Ratio 1. qua probatur, præcisas & necessarias Festorum obseruationes in N. Testamento abrogatas.

2. *Deinde, Aureus Numerus, vt vocant, in hunc vsum excogitatus, vt Nouilunia & Plenilunia demonstraret, quo semper & vbique die Dominica post verum Plenilunium Pascha celebraretur, progressu temporis toties fefellit, vt luna existente in cælo vel dimidia vel plena, Aureus Numerus tunc ostendat, seu potiùs fingat Nouilu-*

Nouilunium. Quò fit vt contra Niceni Concilii decretum, sæpius Pascha celebratum sit, & adhuc hodie celebretur in mense Immundorum, rarò verò iuxta Nicenæ synodi mentem & sententiam, Dominica proxima post decimam quartam lunam. Hanc autem aberrationem, quæ sæpissimè propter Aureum Numerum accidit, ideò diuinitùs permitti uidetur aliquibus, vt reipsa ostendatur, obseruationes Paschatis reliquorúmque Festorum dierum Liberas, nec opinione necessitatis ad certa tempora alligatas esse, sed tantùm ordinis gratiâ seruari debere.

3. *Tertiò, si Festi dies Christianorum sunt certis temporibus alligati, nec liberi, sed absolutè necessarii, & verè aliis diebus Sanctiores, cur reprehendimus Ethnicos, qui dies hos Faustos, illos Infaustos dixerunt, & proinde etiam aliquos Feliciores, Religiosiores & sacratiores aliis habuerunt.*

4. *Quartò, Propheta Daniel cap. 7. hoc Antichristo tribuit, quòd dies & tempora mutaturus, aut saltem sibi hanc potestatem vendicaturus sit. Id autem à Pontifice Romano & Iesuitis fieri, hos dies in & per se Religiosiores, & Sanctiores aliis statuendo, nemo est, opinor, qui non intelligat.*

Iesuitarum sententia de obseruatione Festorum dierum in N. Testamēto.

Contrà verò Pontificii & tota Iesuitarum cohors docent, Festa Christianorum non solùm ratione Ordinis & Politiæ, sed etiam ratione Mysterii celebrari, esséque dies Festos verè aliis Sanctiores & Sacratiores, & illorum obseruationem obligare Fideles non solùm ratione scandali & contemptus, sed etiam in conscientia.

Confutationes Iesuiticæ nostrorū argumētorum, & ad eas responsio.

Quod autem ad Pauli testimonia attinet, quibus nostram sententiam confirmauimus, respondent primò, loqui ibi Apostolum de Iudæorum tantùm Festis, & propterea de Christianorum Festis non esse intelligenda. Respondeo: *Falsa est argumentatio, Quæ Paulus de Iudæorum Festis loquitur, non sunt ad Christianorum Festa trahenda. Nam si Christiani iisdem vel similibus erroribus circa sua Festa sunt impliciti, quibus Iudæi: Apostolus eos non tam in Iudæis, quàm etiam in Christianis reprehendit & damnat, nam de similibus idem est iudicium: alioquin Vetus Testamentum, in quo cum Iudæis tantùm agitur, & quæ in Nouo Seruator atque Apostoli in Iudæis & falsis Doctoribus sui temporis reprehendunt, ad nos nihil pertinerent. At Christiani eosdem errores in suis Festis obseruant, quos Iudæi: non minus enim illi quàm hi discrimen dierum obseruant, dum Festa sua certis temporibus, non tantùm propter ordinem, sed etiam ob Mysterium, Figuram & Significationem alligant, & sic verè dies hos reliquis Sanctiores habent, ac Fideles non minus necessariò, quàm Iudæi ad illorum obseruationem adstringunt. Quare apud eos Mosaica seu Iudaica obseruatio certorum Dierum non est sublata, sed mutata tantùm. Ergo.*

Deinde ex locis illis Pauli, præsertim eo qui est ad Coloss. 2. responsio grauissima ad Iesuitarum argumentum elici potest à maiori ad minus. Si enim à Leuitico seu Mosaico dierum discrimine & obseruatione in Christo liberi facti sumus, quod Apostolus manifestè docet eo in loco, inquiens: Hæc fuerunt Vmbra futurorum, corpus autem Christi, hoc est, discrimina illa legalia ciborum & dierum fuerunt Adumbrationes, & prima quasi lineamenta Christi venturi, quia verò Christus, corpus illarum adumbrationum, iam exhibitus est, cessarunt vmbræ: multò minus igitur aliis decretis tenemur, quæ iuxta hominum Doctrinas & Mandata nouum dierum discrimen, adeoque etiam nouam seruitutem in Christi Ecclesiam inducunt.

Instant tamen Iesuitæ ex Augustino, qui contra Adimantum cap. 16. sic ait: Illi (Iudæi) ea seruiliter obseruabant, non intelligentes ad quarum rerum significationes & prænunciationes pertinerent: hoc in eis culpat Apostolus, & in omnibus qui seruiunt Creaturæ potiùs quàm Creatori: nam nos quoque & Dominicum diem, & Pascha solenniter celebramus, & quaslibet alias dierum Festiuitates: sed quia intelligimus quò pertineant, non Tempora obseruamus, sed quæ illis significantur Temporibus. *Sed hæc falsò pro se & Pontificiis citant Iesuitæ: & tam abest, vt ipsorum sententia his Augustini verbis confirmetur, vt iis validissimè potiùs confutetur. Dicit enim, Paulum reprehendere in Iudæis, quòd dies suos Festos seruiliter obseruent, non intelligentes quo pertineant: se verò intelligere quò Festa sua pertineant & quam ob causam instituta sint ac celebrentur, & propterea non tempora obseruare, sed quæ illis significentur. Hoc si facerent Pontificii quoque, si intelligerent finem dierum festorum, & propterea non obseruarent tempora, non vtique detorqueretur in eos Pauli reprehensio, & his Augustini verbis se quoque tueri possent: sed quia verum finem ignorant, & propterea tempora non minus quàm Iudæi obseruant, & hoc pacto Creaturæ, hoc est, diebus & temporibus potiùs quàm Creatori, seruiunt vt Iudæi, à Paulo etiam perinde vt Iudæi reprehenduntur, nec quicquam pro eis, sed magis contra eos verba Augustini faciunt: dicit enim, quia seruiliter Iudæi Tempora obseruarint, non intelligentes ad quarum rerum significationes pertinerent, idcirco eos ab Apostolo reprehendi,* ET OMNES eos, qui Creaturæ potiùs quàm Creatori seruiant: *eoque iustiùs reprehenduntur, quòd Pontificii non tantùm Creaturæ temporum, sed Creaturis insuper hominum mortuorum seruiunt, imò eas colunt &*

adorant contra manifestum Dei Verbum. Hoc simul refutatur etiam altera Iesuitarum responsio: magnum nimirum esse discrimen inter nostra & Iudæorum Festa *: nam illud discrimen non tollit id quod à Paulo reprehenditur: quodcunque enim sit discrimen, si eodem modo in Festis nostris peccetur à nobis, quo peccatum fuit à Iudæis in suis, eodem crimine etiam tenebimur.*

2. *Ad exemplum Christi, Apostolorum & Primitiuæ Ecclesiæ consuetudinem quod attinet, fatentur Iesuitæ*, Festorum obseruationem ex se indifferentem esse, sed posita lege fieri necessariam. *Respondeo: Si Lex Diuina vel Christi vel Apostolorum demonstrari posset de obseruatione eiusmodi, necessaria vtique fieret. Sed nulla prorsus dari potest. Testem habeo Socratem, qui lib.5.cap.22.Hist.Ecclesiasticæ aptissimè dixit:* NVSQVAM Apostolus, nec ipsa Euangelia, iugum seruitutis illis imponunt, qui ad prædicationem accedunt, sed Paschâtis Festum, & alios dies Festos ipsi homines suis quique locis propter remissionem laborum, & memoriam salutiferæ Passionis, SICVTI VOLVERVNT EX CONSVETVDINE quadam celebrarunt. Neque Seruator aut Apostoli hoc nobis lege aliqua obseruandum esse mandarunt, neque pœnam nobis aut supplicium Euangelia, vel Apostoli, sicuti lex Mosis, comminatur. *Item.* Erat scopus Apostolis, non de Festis diebus sancire, sed rectam vitam ac pietatem inducere. *In eandem sententiam Nicephorus etiam lib.12.cap.32.* Satis liquet, *inquit*, neque Sacrum Euangeliorum Librum, neque Apostolos Christianis seruitutem legis imposuisse: sed vt & Pascha, & reliquos Festos dies honorificè, QVANDOCVNQVE eis visum fuisset peragant. *Item:* Neque enim vel Seruator ipse, vel eius Discipuli LEGE VLLA, id obseruandum esse statuerunt, &c. *Rursus:* Ipsis profectò Sanctis Apostolis consilium illud propositum non fuit, vt sibi de Festis diebus iudicium sumerent, aut de eis LEGES ferrent. *Ergo si Ecclesia Christi Præceptoris & Apostolorum exemplum sequi velint, determinabunt quidem Festos dies, illæ tamen determinationes liberæ erunt, non absolutè necessariæ.*

Quæ verò de Apostolorum & Pauli maximè exemplo diximus, ad ea respondent Iesuitæ: Paulum non coluisse Sabbathum, concionatum quidem tunc aliquoties fuisse, quòd eo die congregatos Iudæos inuenisset, non quia ipse coleret Sabbathum. *Respondeo, Docere, Ieiunare & simila peragere Sabbatho, est aliquomodo illud obseruare & colere. Sed esto non obseruarit Paulus Sabbathum docendo in eo, tamen alios id ab initio facientes tolerauit, vt intelligitur ex 14.cap. Rom. Deinde Sozomenus lib. 2. cap. 19. & Augustinus Epistola 118. referunt, Constantinopoli, & alibi ferè vbique, Sabbatho & prima Sabbathorum conuentus Ecclesiasticos celebrasse Fideles. Quibus adde quòd Paulus Pentecosten Iudæorum obseruauit, vt est videre Actor.20. & 1.Cor.16. Quia enim multitudo frequens Iudæorum in Festis suis conueniebat, Paulus ea occasione vsus est ad Euangelii propagationem. Constat etiam Apostolos ab initio nascentis Ecclesiæ ceremonialia quædam Mosaica, vt res indifferentes, vsurpasse, propter imbecilles, & nondum de legis Mosaicæ abrogatione plenè edoctos, & Iudæis factos quasi Iudæos, vt eos lucrifacerent.*

Testimonium Societatis, quo probauimus dies Festos in Primitiua Ecclesia liberos fuisse, & sub nulla necessitate impositos, Iesuitæ hoc argumento eludere conantur, quòd dicunt, Socratem Hæreticum fuisse Nouatianum, & proinde testimonium eius in dogmatibus nullius esse momenti. *Scio equidem Socratem à Nicephoro lib.6. cap.36. & lib.9. cap.13. vt Nouatianum traduci. Rectène autem ac verè hunc errorem ei impingat Nicephorus, affirmare non possumus, nisi quòd caput 28.libri 4. vbi originem Nouatianorum hæresis describit, facit, vt ei iniuriam ab eo factam esse suspicemur. Neque etiam Nouato de tempore celebrandi Pascha cum Occidentalibus Ecclesiis contentionem vllam fuisse eodem loco testatur. Sed age fuerit Hæreticus Nouatianus, ánne propterea testimonium eius verum non est recipiendum? Fuisse Tertullianum Montani hæretici erroribus imbutum, habuisse reliquos, & quidem summos in Ecclesia Doctores suas quasdam opiniones parùm commodas, & suos quasi næuos in confesso apud omnes est, an verò ea quæ iidem illi verbo Dei conformia docuerunt, propterea non essent recipienda? Esse autem hoc Socratis testimonium verum, ex iis intelligitur, quæ de Christo, déque Apostolorum & Primitiuæ Ecclesiæ consuetudine ex Verbo Dei, Eusebio, Epiphanio, Augustino & Sozomeno in secundo argumento pro nostræ sententiæ confirmatione suprà retulimus. Adde, quòd Nicephorus lib. 12. cap.32. eadem de re totidem ferè verbis quot & quibus Socrates testatus est: quem tamen hæreticum fuisse, ne ipsi quidem Iesuitæ dicent. Vt igitur Socratis maximè testimonium non recipiat Bellarminus, Nicephoro saltem fidem habeat, qui nostram sententiam non minùs quàm Socrates confirmat.* 3.

In verbis D. Hieronymi duas solutiones ad obiectam quæstionem esse fingunt Iesuitæ: & in prima duas Hieronymum causas Festorum Christianorum reddere dicunt. Vnam, vt honoremus Christi Resurrectionem, & alia 4.

alia Mysteria: & ex hac parte volunt diem Paschatis celebriorem esse aliis diebus. *Verùm huius causæ Hieronymus in hac parte responsionis suæ ne vno quidem verbo meminit, sed Iesuitæ pro more hoc ei affingunt, vt aliquid saltem habeant quod respondeant, Sed si maximè vt volunt Iesuitæ, non tamen inde concludendum, Dies aliquos Celebriores esse aliis, alioquin Hieronymus sibiipsi contradixisset. Alteram causam ob quam Hieronymus scribit Festa apud Christianos instituta, Iesuitæ dicunt* esse, vt habeamus certos dies ordinis gratiâ: *& hæc est vera ac sola causa quam ibi Sanctus Pater reddit. In secunda solutione Hieronymus dicit,* Christianis esse Dies omnes Æquales: *at hæc non est noua solutio, vt volunt Iesuitæ, sed eadem cum priore: Si enim nulla dies celebrior est alia, ergo omnes sunt Æquales:* Hæc autem verba dicunt hac æquitate temperanda, vt dicamus apud Christianos esse inæqualitatem dierum, tùm ex præcepto Ecclesiæ determinantis dies, tùm ex significatione & repræsentatione Mysteriorum. *Egregium sanè temperamentum, si modò cum sensu verborum Hieronymi egregiè & probè conueniret. Non autem conuenire, & Iesuitas in alium sensum verba Hieronymi violenter trahere, mox apparebit, si ad scopum propositæ quæstionis diligenter attendamus. Obiiciebatur igitur S. Hieronymo, quum Paulus tam grauiter moneat, ne Dies, Menses, & Annos obseruemus, aut diem inter diem iudicemus, hoc est, dies alios Sanctiores & celebriores aliis æstimemus, an non id crimen incurrant Christiani quartam Sabbathi obseruantes, & Parasceuen, & diem Dominicam, & Pascha Festiuitatem, & Pentecostes Lætitiam? Respondet,* Non hoc fieri à Christianis, quòd Dies illos, quibus conueniant, celebriores & sanctiores æstiment reliquis. *Et quia nominatim in quæstione mentionem fecerat diei Dominicæ, Paschatis & Pentecostes, intelligimus ex hac Hieronymi responsione, eum hos ipsos Dies Celebriores reliquis non reputasse: & proinde falsum esse quod Iesuitæ dicunt,* Ratione honoris qui Resurrectioni Christi & aliis diebus debetur, negari non posse, quin dies Paschatis celebrior sit quàm alii dies. *Quæ igitur causa est, ob quam Christiani certis diebus Festa sua celebrant?* Ne inordinata, *inquit Hieronymus,* congregatio populi fidē minueret in Christo. *En Iesuitæ, propter ordinem & politiam Ecclesiasticam hoc fieri manifestissimè dicit, nec aliam assignat causam. Paulò post apertissimè dicit,* Omnes Dies Æquales esse: nec per Parasceuen tantùm Christum crucifigi, & die Dominica resurgere: sed semper Sanctum Resurrectionis esse Diem, & semper carne eum vesci Dominica. *Vnde colligimus non obscurè, hanc diem Dominicam, & hanc diem Paschatis, & hos ipsos dies, quibus reliqua Festa celebramus, neque solos, neque in se & per se consideratos, Resurrectionis, Passionis, Natiuitatis & similium Mysteriorum nos admonere, sed quoscunque alios dies, & proinde vel per totam nostram vitam omnibus & singulis diebus Pascha, Pentecosten, & Dominicam nos celebrare posse, iuxta Hieronymum, vel quocunque certo die libuerit, sic vt Dominicam diem etiam, si Ecclesiæ commoditas postularet, mutare & in aliam transferre liceret, modò ea sit ex septem hebdomadæ diebus vna, & hæc mutatio vel translatio scandalum & confusionem nullam in Ecclesiam inducat. Hoc non sine causa addo: nam quum vero simile sit, Apostolos diem Dominicam in locum diei Sabbathi Iudaici subrogasse, ex peculiari Spiritus Sancti suggestione, adeóque discrimen quoddam sit inter hanc diem, & reliquas Christianorum Festiuitates, non absque graui ratione eam mutandam seu transferendam censeo, modò ne subiiciatur Ecclesia seruituti huius diei. Proinde nil impedit hoc loco significatio Festorum: hæc enim dies æquè nos potest admonere huius vel illius rei, vt alia, modò in ea conueniamus ad tractationem rerum illarum, quarum nos admonere debet. Neque etiam obstat nostræ sententiæ, vt volunt Iesuitæ, Authoritas Ecclesiæ determinantis certos dies: nam hæc determinatio debet esse libera. Deinde iam tum Hieronymi ætate Dominica dies, Pascha, & Pentecoste erant determinata ab Ecclesia certis diebus, nihilominus dicit, hos ipsos dies non esse celebriores aliis, sed omnes æquales esse.*

Confutationes Iesuiticæ rationis nostrarũ de libertate Christiana circa Festa & ad eas responsio.

Ad primam autem rationem, qua nostram sententiam de libertate Christiana confirmauimus, respondent Iesuitæ PRIMÒ, *ex Augustini lib. contra Adimantum cap. 16.* Seruare Festa Iudaicè esse iugum, non autem more Christiano. *Sic verò in sensum alienum trahunt verba Augustini: non enim probare vult, iugum esse seruare Festa Iudaicè: sed indicare, quid doceat Apostolus his verbis, Dies obseruatis, Menses & Annos. Illud nimirum, Tempora hæc non esse seruiliter obseruanda, sed illa potiùs quæ his significantur. Hoc verò dicit Augustinus à Christianis fieri, licet Dominicum diem, Pascha & alias Festiuitates celebrent quia intelligant quò pertineant. Deinde si esset maximè hic sensus verborum Augustini, Festa Iudaicè obseruare esse iugum, non autem more Christiano, quòd hi intelligant finem Festorum & Vacationis, illi non, tamen contra Pontificios hunc totum locum Augustini, non pro eis facere, suprà indicauimus, quum verum finem Festorum ignorent, & tempora non minus seruiliter quàm Iudæi obseruent, eóque modo creaturæ, id est, diebus ac temporibus potiùs*

quàm

quàm Creatori, perinde vt Iudaei, seruiant.

Secundò *dicunt*, Festa Iudaeorum verè fuisse grauia, quia cogebantur singulis Sabbathis non accendere ignem, non coquere cibos, non iter facere, nisi ad modicum spacium. Item oportebat eos ter in anno ex longinquo Hierosolymam ad Festa Maiora venire. In Paschate cogebantur per septem dies comedere Azyma insipida, & Lactucas amaras, & alia multa, quae Festa onerosa reddebant. Sua verò Festa aiunt nihil habere laboris. *Respondeo primò, esse hanc fallaciam secundùm non causam vt causam. D. Augustinus Epistola* 118. *ad Ianuarium conqueritur, Christianam Religionem iam suo tempore ita Traditionibus Humanis, Ceremoniis ac Ritibus oneratam fuisse, vt Iudaeorum iugum tolerabilius fuerit sub lege, quàm Christianorum sub Euangelio & Gratia. Quòd si haec Iesuitarum causa vera esset, ob quam Festa Iudaeorum aliique Ritus & Ceremoniae verè graues fuissent, an non Sanctissimus hic Pater mendacii accusari potuisset? quum Iudaeorum iugum longè grauiùs fuisset ob immensos ac penè infinitos labores, quos in Sacrificiis, Festis aliisque Ritibus & Ceremoniis sustinuerunt. praesertim quum Augustini tempore Ecclesia Christi nondum tot ceremoniis vt hodie onerata fuerit. Dicitur autem iugum Christianorum grauius, quoad Festa, iugo Iudaeorum, ob multitudinem Festorum, cùm Christiani longè plura habeant quàm Iudaei. Deinde quòd Christianorum Festa ab hominibus tantùm, Iudaeorum autem à Deo fuerint instituta, & proinde legalibus tantùm sarcinis, vt Augustinus loquitur, non etiam, vt Christiani, humanis Traditionibus & Constitutiunculis subiecti fuerint. Verùm sit haec Iesuitarum vera ratio, non tamen quod volunt obtinere poterunt, sed fateri cogentur, Christianorum Festa centuplo Iudaeorum Festis grauiora esse. Festis, aiunt, diebus non licebat eis accendere ignem, coquere cibos & iter facere. Sed an haec grauia & molesta fuerint, pigris praesertim hominibus, cuiuis iudicandum relinquo. Item, inquiunt, oportebat eos ter in anno ex longinquo ad Festa Maiora venire: in Paschate cogebantur Azyma insipida & Lactucas amaras comedere. Est hoc aliquid, at si consideremus, quibus rebus Pontificii in suis Festis occupentur, illa prae his ludum iocúmque dixeris. Falsissimum igitur est quòd dicunt, sua Festa nihil habere laboris.*

3. Tertiò, *dicunt, Petrum Actor.* 15. *Legem Iudaicam intolerabile iugum vocare, non propter Festa, sed propter alias minutissimas & innumeras Ceremonias, quas non tantùm obseruare, verùm etiam memoria tenere ferè impossibile erat. Verùm ô Sophista, non vocat hoc loco Apostolus legem Mosaicam iugum intolerabile, ob leuiculas seu minutas aliquas ceremonias, sed propter summa & praecipua eius capita, inter quae Festa non postrema erant: imò non tam ob legem Ceremonialem, quàm propter ipsam Moralem, siquidem Ceremonialia facilè ferebant, non autem Moralia.*

Haec si diligenter considerentur, facilis erit ad Iesuitarum argumenta responsio, quibus probare conantur, Dies Festos Christianorum verè aliis esse Sanctiores ac Sacratiores, ob Typum nimirum, Figuram & Mysterium, nec esse sublatam, sed mutatam tantùm in Nouo Testamento, significationem & discretionem dierum, quae fuit in Veteri Testamento. *Imprudentissima sanè & Iesuitis digna doctrina, quippe cùm abrogationem omnium legalium ceremoniarum Apostolus cùm alibi, tùm verò maximè ad Hebraeos apertissimè doceat, adeóque nomine mutati Sacerdotii abrogationem quoque eius significet, ipsi tamen inter abrogationem & mutationem distinguere audent. Sed ita se suo indicio produnt sorices, vt dicitur. Verè enim non mutarunt Ceremonialem cultum, vt abrogarent Iudaismum, sed in fronte scriptum habet meretrix Babylonica Mysterium magnum, interpolando cultum Iudaicum, & colorem alium inducendo, par tamen iugum religionis & obseruationis imponendo, idque, vt Iesuitae aiunt, mysterii ratione & pia significationis.* (Responsio ad Iesuitarum argumenta.)

Primum autem Argumentum eorum est, Diem Dominicam institutam in memoriam Resurrectionis Domini, Augustino teste Epistola 119. ergo non solùm ratione ordinis Festa celebrari, sed etiam ratione mysticae significationis. *Respondeo, hanc diem in se & per se consideratam, hanc significationem non habere: quod etiam D. Hieronymus attestatur, inquiens,* Semper sanctum esse Resurrectionis Dominicae diem. *Verbum autem Dei, quod hoc die annunciatur, Resurrectionem Christi, & alia beneficia per eum nobis exhibita in memoriam nobis reuocat. Astipulatur nobis etiam D. Augustinus, qui citato loco non simpliciter dicit, celebrari diem Dominicam in memoriam Resurrectionis, ita vt Resurrectionem Christi ceu typus & figura quadam nobis adumbret & significet,* sed, *inquit,* vt in memoriam reuocemus quòd mortuus est Christus & resurrexit. *Hoc autem non fit propter diem, vel ab ipsa die, sed per verbum & ex verbo Dei, ob cuius auditum & meditationem diem hanc institutam scimus.* 1.

Ad secundum argumentum idem responderi potest, vbi dicunt, Si Festis diebus nulla relinquitur significatio & mysterium, tollendi erunt dies Solennes, Natalis, Passionis, Resurrectionis, Ascensionis Domini, & Pentecostes. Nam, *vt antea diximus, verbum Dei, non dies, ad cuius auditum in Natali, &c.* 2.

conue-

conuenimus, nos de Natiuitate, Resurrectione, Ascensione Christi, &c. admonet. At non inde sequitur, propterea tollendos esse hos dies: quia ordinis causa sunt instituti, vt nimirum in iis ex verbo Dei; de his rebus admoneamur. Ita non sequitur, Praeceptor solùm erudit Discipulum, non tempus, ergò nullum constitutum tempus, nulla certa hora debent esse, quibus Praeceptorem adeat Discipulus.

3. *Tertiò citant testimonia ex Patribus*, vbi dies Festi dicuntur Sancti, Sacri, Mystici. *Respondeo: appellantur quidem sic, verùm non in se aut per se considerati, sed respectu rerum, quae in iis peraguntur. Codex Biblicus dicitur Sacer, non quòd libro per se, & quoad chartas seu papyrum Sanctitas quaedam sit tribuenda, sed propter res quae in eo comprehenduntur & docentur. At Pontificii non contenti actione sancta, ob quam dies Sancti appellantur, ipsos dies Festos per se aliis sanctiores, & partem Diuini cultus faciunt, adeò, vt inter religiosam obseruationem ceremonialem Iudaeorum, & suam hac in parte nullum discrimen intersit. Fatentur hoc manifestè Iesuitae. cum dicunt*, dies Festos verè aliis esse Sanctiores, nec sublatam in Ecclesia Christi, sed mutatam tantùm esse significationem & discretionem dierum legalium.

4. *Hinc etiam responsio peti potest ad quartum argumentum, vbi dicunt:* Si ratione solùm ordinis distinguerentur dies Festi ab aliis, omnes dies Festi essent aequales, nec vnus alio maior: vna enim esset ratio omnium. At non ita esse probant ex Ignatio, qui vocat diem Dominicam, diem Regalem, & Eminentissimam omnium dierum: ex Leone I. qui vocat diem Paschae, Festum Festorum omnium maximum: ex Nazianzeno, qui dicit Pascha esse Festum Festorum, & Celebritatem Celebritatum, tantò caeteris omnibus maiorem, quantò Sol syderibus omnibus excellit: dicit idem, Paschae diem esse Regem dierum: ex Chrysostomo, qui Natalem Christi Festum maximum, & Festorum Metropolim vocat. *Respondeo, Vna eademque est ratio Festorum omnium, quoad dies, Hieronymo teste, qui dicit*, omnes dies aequales esse, nec esse dies Festos, quibus conuenimus, aliis celebriores. *Quoad res autem, quae in iis peraguntur, vna est praestantior alia, cuius respectu dies sic à Patribus appellantur. Ad haec, non video, quodnam discrimẽ Patres inter Festa citatis locis faciant. Ignatius vocat diem Dominicam, diem Regalem, & Eminentissimam omnium dierum. Leo vocat diem Pascha Festum Festorum omnium maximum. Nazianzenus dicit, Pascha diem esse Regem dierum. Chrysostomus Natalem Christi vocat Festum maximum, & Festorum Metropolim. Annon haec coincidunt? Aut ostendant Iesuitae magnum aliquod discrimen inter hos titulos, quibus Festa diuersa à Patribus ornãtur.*

Quintò aiunt, Obseruatio Festorum quae praecipitur Exod. 20. ad cultum Dei pertinet: sed illud praeceptum ad nos quoque pertinet: ergo etiam nostra Festa ad cultum Dei pertinent. *Respondeo primò: obseruatio illa Festorum, quae in quarto decalogi praecepto mandatur, aliquo modo ad cultum Dei ceremonialem pertinuit, qui Christi aduentu sublatus est. Secundò, Lex illa Dei moraliter considerata, praecipit nobis, vt stati & certi sint dies, quibus conueniamus: obseruatio verò illa dierum non est cultus Dei, neque ea colitur Deus, sed rebus iis, quae his diebus peraguntur. Officina, in qua ars aliqua exercetur, non ideò pertinet ad artem, neque est pars artis. Deinde Sacrae Literae non prohibent ea quibus colitur Deus: at prohibet Apostolus obseruationem Dierum, Mensium & Annorum: ergò haec obseruatio non est cultus Dei.* 5.

Sextò, probant Christum consecrasse tempus, *id est*, dies illos, quibus natus, vel passus, vel redditus nobis fuit deuicta morte, eò quod nascens consecrarit praesepe, moriens crucem, resurgens sepulchrum. *Huic argumẽto inest petitio principii, nam rem incertã per aliã longè incertiorẽ probare conantur. Nam si attactu suo praesepe, crucem & sepulchrũ ita consecrauit, vt Sanctitatẽ aliquã inde consequuta sint, eodẽ etiam modo consecrauit os Iudae Proditoris, quo illum osculatus est: sanctificauit etiam sceleratas impiissimorum militum manus, quibus ceperunt illum & abduxerunt Hierosolymam: Sanctam etiam reddidit terram Iudaeam, quam pedibus suis calcauit: quod falsissimum est, si qua enim hodie est terra maledictioni obnoxia, Iudaea est. Adhaec, si consecrasset maximè & sanctum reddidisset tempus sua Natiuitate, Passione, Resurrectione, Ascensione, tunc praecisè illi ipsi dies, non alii, quibus esset natus, passus & redditus nobis à mortuis, obseruandi & celebrandi essent. Sed hodiè Paschatis, & proinde etiam Resurrectionis & Ascensionis dies non ita celebrantur: non enim cum Iudaeis celebramus Pascha, vt debebamus, siquidem haec Iesuitarum ratio vera sit. Similiter etiam dies Natiuitatis eius non ita celebratur, qui omninò incertus est, quando nullo testimonio sacro demonstratur. Recepta quidem est illorum sententia, qui arbitrati sunt natum Christum* 8. *Calen. Ianuar. & hoc die vulgò celebratur hodiè Natalis Domini: sed haec opinio multis rationibus improbari potest. Sic Ecclesia Romana Festum Sancti Petri ad Vincula obseruat Calend. August. at illo die Petrus in Carcerem non fuit coniectus, nec Carcer ab Angelo effractus, nam diebus Azymorum ista facta leguntur* 6.

guntur Actorum 15. cap. Eadem ratio est diei Passionis Dominicæ, quem fuisse dicunt alii 7. alii 20. alii 22. nonnulli 25. vel etiam 31. Martii: alii 2. 6. & 23. Aprilis.

7. Vltimò, vt probent ad obseruationem eorum etiam Festorum, quæ non à Deo, sed ab Ecclesia instituta sunt, obligari homines in conscientia, adducunt authoritatem Ecclesiæ, cuius præcepta obligent in conscientia. *Respondeo, Ecclesiæ mandata obligare tunc in conscientia, si Ecclesia audiat vocem Sponsi sui & Pastoris, hoc est, si mandata eius consentiant cum verbo Dei. Hæc autem obligatio aduersatur verbo Dei, & in primis Apostolo Paulo, qui ad Colossenses secundo capite scribit: Nemo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei Festi. Et Galatas reprehendit, quòd Dies obseruent, Menses & Annos. Ergò hæc obligatio Romanæ Ecclesiæ est infirma.*

8. Deinde proferunt exemplum Mardochæi & Hesteræ Reginæ, qui Iudæos obligauerunt ad Festum Sortium, licet á Deo in particulari non fuerat mandatum: inde colligunt idem licere Ecclesiæ Christi. *Respondeo, exemplum non est lex. Deinde scimus in Veteri Testamento multos multa fecisse, quæ nobis in Nouo non licent. Tertiò, non multùm fortasse aberrauerimus, si dicamus, hoc à Mardochæo & Hestera ex peculiari Spiritus Sancti instinctu factum: hanc autem obligationem in Ecclesia Christi Spiritum Sanctum Authorem non habere, libertas per Christum parta & verba Apostoli Pauli satis abunde docent.*

9. *Idem etiam respondemus ad Conciliorum decreta, quibus Festa sunt instituta. ad ea verò decreta quæ citant Iesuitæ, peculiariter respondemus, contra nos non facere, nam nihil aliud præcipiunt, quàm vt dies Dominica seruetur, quod à Deo ipso in quarto præcepto Decalogi mandatur.*

CAPVT III.

An Festa in honorem Sanctorum Instituenda & Colenda? vbi & de MEMORIIS Martyrum.

Rationes ob quas Festa nō Sanctis instituenda.

FESTOS *dies non in Sanctorum mortuorum, sed solius Dei Viuentis honorem instituendos & celebrandos, aliquot rationibus probatur. Primò, pertinent feriæ ad tabulam*

1. *Decalogi primam, in qua Deus Religionis officia præscribit, quæ ad Numinis sui peculiariter, non etiam ad Diuorum cultum pertinent. Ergo Feriæ solius Dei sunt: & proinde qui in creaturarum honorem eas celebrant, Idololatriâ peccant.*

Secundò, Lex Decalogi quarta, Sabbatha soli Domino Deo nostro, non etiam Sanctis vendicat. Septimò, ait, die Sabbathum est Domini Dei tui. *Non dicit, Sabbathum est Abelis, Noachi, Abrahami, &c. Eodem modo etiam de reliquis Festis subinde in lege præcipitur, vt Domino Deo seruentur. Sic Leuit. 23. scribitur:* Hæ sunt feriæ Domini, *&c. Et,* Sabbathum Domini est, *&c. Et,* Phase Domini est: *Item,* Solennitas Azymorum Domini est. *Rursus,* Erunt à 15. die mensis septimi Feriæ Tabernaculorum septem diebus Domino. *Et Leuit. 26. ait Dominus,* Custodite Sabbatha MEA. 2.

Tertiò, Ferias Diuis instituere, pugnat cum Veteris & Apostolicæ Ecclesiæ consuetudine, quæ in solius Dei honorem, non etiam Diuorum Festa celebrauit. Vetus enim Testamentum non habuit ex tanta Patrum Sanctissimorum copia quenquam, cui dies Festos ageret. Similiter nec Apostoli vel in Ioannis Baptistæ, vel Stephani Protomartyris, vel Iacobi, vel alterius honorem Festa instituisse leguntur. 3.

Adhæc in Festis diebus non solùm spectatur otium, sed etiam sanctificatio, vt hi dies consecrati sint sacris rebus, & nos sanctè in iis geramus. Hanc autem Sanctificationem nemo nisi solus Deus potest præstare: itaque nemini dies illi consecrandi quàm Deo. 4.

His adde, quòd institutio Feriarum in honorem Diuorum Gentilismum sapit: Gentiles enim dies suos Festos non Opifici & Creatori rerum, sed suis Diis, hoc est, Creaturis dicarunt. Ergò qui idem faciunt hodiè Gentilismum in Christi Ecclesiam reducunt. 5.

Ad primum verò argumentum respondent Iesuitæ, se Deo instituere Festa, sed in memoriam Sanctorum. *Respondeo, propter quod vnumquodque tale est, illud magis est tale: sed propter Sanctos, & eorum honorem, cultúmque instituunt Ferias Deo: sin minus, cur non sufficiunt illis solius Dei Festa? ergò magis propter Sanctos, quàm propter Deum. Hoc verò pugnat cum verbo Dei, ac rationibus modò adductis, & est cultus Idolatricus, in quo non minimam Religionis suæ partem collocant. Atqui Augustinus in lib. de Vera Religione cap. 55. dicit:* Non sit nobis Religio cultus hominum mortuorum. Quia si piè vixerint, non sic habentur, vt tales quærant honores, sed illum à nobis coli volunt, quo illuminante, lætantur meriti sui nos esse conseruos.

Responsio Iesuitica ad 1. nostrū argumentum, & eius confutatio.

Sed excipiunt, Cultum hunc, quem Sanctis tribuunt, instituendo in memoriam & honorem eorum Ferias, esse Duliam, non Latriam. Atqui, de re, non de voce quum sit quæstio, quis illis permittat tam securè in re omnium maxima ludere? Verùm vt hoc omittamus, non aliud tamen consequentur hac sua distinctione, quàm cultum

Cultus Duliæ & Latriæ.

cultum ab ipsis vni Deo præstari: Sanctis autem seruitium: λατρεία *enim Græcis, idem est quod Latinis cultus:* δουλεία *verò propriè seruitutem sonat. Et tamen in Scripturis sæpè confunditur hoc discrimen. Sed sit perpetuum, nempe inquirendum est, quid vtrumque valeat:* δουλεία *seruitus est,* λατρεία *cultus. Maius autem quiddam esse seruire, quàm colere, nemo dubitat. Nam ei seruire durum esset sæpenumerò, quem colere non recusares. Itaque esset iniqua distributio, Sanctis assignare quod maius est, Deo quod minus est relinquere. Quæ causa est, quòd ne* δουλεία, *hoc est, seruitute quidem honorandos esse Sanctos, Augustinus velit. Scribit enim lib. de Vera Religione cap. 55. sic:* Quare honoramus eos (*Sanctos*) Charitate, NON SERVITVTE. Nolunt enim se sic honorari à nobis. *Et mox*, Qui autem nos inuitant vt sibi SERVIAMVS, & tanquam Deos colamus, similes sunt superbis hominibus, quibus si liceat, similiter coli volunt: sed istos homines perpeti minus, illos verò colere magis periculosum est. Omnis enim hominum Dominatus in homines, aut Dominantium aut Seruientium morte finitur: seruitus autem sub Angelorum Malorum superbia, propter ipsum tempus, quod est post mortem magis metuenda est. *Hæc Augustinus. Quòd autem sanctus Pater hoc loco dicit*, ne ipsos quidem Angelos seruitute seu δουλεία à nobis honorari velle, *non caret exemplo. Petrus & Ioannes quum adorare vellent Angelos, non cogitarunt & moliti sunt defectionem à Deo, & pro Deo Angelos adorare statuerunt: neque enim de tantis Apostolis tantum nefas cogitare fas est.* Δουλεία *ergò, vt vocant, (& vt Thomas Aquinas exponit) non* λατρεία *Angelos voluerunt colere: id est, Deum adorare & colere vt Deum: sed Angelos aliquantò depressiùs, vt eximios Dei legatos. At ea re grauiter peccarunt nec talem cultum agnoscere voluerunt Angeli.*

Argumenta Iesuitarum pro Festis Sanctorum, & ad ea responsiones.

1\. *Suum porrò sententiam de feriis in honorem Sanctorum instituendis, Iesuitæ nullo prorsus vel testimonio, vel exemplo Sacrarum Literarum defendunt: sed primò hac ratione:* Festi, *inquiunt*, dies rectè instituuntur ad recolenda Diuina beneficia: *& hanc rationem fundatam esse dicunt in Verbo Dei:* At non paruum beneficium est consummatio alicuius Sancti, præsertim per martyrium: ergò rectè in eius memoriam feriæ instituuntur. *Syllogismus hic est secundæ figuræ affirmatiuus, & propterea nihil concludit. Argumenti absurditas perspicua fiet, si reducatur ad primam figuram.*

Omnia dona Dei sunt Festis diebus recolenda.

Sed consummatio Sanctorum felix est donum Dei. Ergo.

Negatur hic maior, quæ vniuersaliter falsa est, nec aliquo Testimonio Scripturæ probari potest.

SECVNDÒ *probant Memoriis Martyrum Primitiuæ Ecclesiæ, quarum originem & rationem omnem paulò altiùs repetam, quum ad præsentem de Festis tractationem propriè pertineant, non autem alio loco commodior de iis agendi occasio futura sit.* 2.

DE MEMORIIS MARTYRVM.

Martyrum cura habita in primitiua Ecclesia dum adhuc viuerent.

V*Eteres Christiani, vt testatur Tertullianus in libro ad Martyres, non solùm externam curam corporibus Martyrum impendebant, dum consolarentur ipsos, & cibos eis in carcerem mitterent, aut si non admitterentur à Custodibus ad colloquium, vel alioquin venire non liceret, mittebant libellos consolatorios: sed etiam spiritum eorum & sanctum animi propositum precibus adiuuabant, quùm publicè in sacrificiis, tùm priuatim in secessu Deum comprecantes. Sic etiam D. Cyprianus ad Confessores & Martyres captiuos scribens*, Et nos quidem, *inquit*, vestri diebus & noctibus memores, & quando in Sacrificiis preces cum pluribus facimus, & cùm in secessu priuatis precibus oramus, coronis & laudibus vestris plenam Domini fauentiam postulamus. *Et Epistola 6. lib. 3. monet Presbyteros & Diaconos Romæ constitutos*, vt his qui propter Christum in carcere sunt, omnia humanitatis officia præstent, ne quid eis quo ad curam desit. Atque vtinam, *inquit*, loci & gradus mei conditio permitteret, vt ipse nunc præsens esse possem, promptus & libens solenni ministerio cuncta circa fortissimos Fratres nostros dilectionis obsequia complerem. Sed officium meum vestra diligentia præsentet, & faciat omnia quæ fieri oportet circa eos, quos in talibus meritis fidei ac virtutis suæ illustrauit Diuina dignatio. Corporibus etiam omnium (qui etsi torti non sunt, in carcere tamen glorioso exitu mortis excedunt) impartiatur & vigilantia & cura propensior. *Hæc Cyprianus.*

Martyres defuncti à fidelibus non neglecti.

Verùm enimuerò vt adhuc in carne constituti Martyres veteribus illis Christianis curæ erant, sic nec defunctos negligebant. Diebus enim, quibus Martyrium fecerant passi, & ex hac vita excesserant, Memorias & commemorationes eorum celebrabant, apud sepulchra eorum conuenientes: nec id semel tantùm, sed singulis quibúsque annis factitabant, quum videlicet is dies recurrisset, aut statum commemorandarum passionum tempus aduenisset. Docet nos hoc Cyprianus Epistola 6. lib. 3. ita scribens: Denique & dies eorum, quibus excedunt, annotate, vt commemorationes eorum inter memorias Martyrum celebrare possimus. Quanquam

Tertullus fidelissimus ac deuotissimus Frater noster inter cætera solicitudinem & curam suam cum Fratribus in omni obsequio operationis impartit, qui nec illic circa curam corporum deest, scripserit ac scribat, ac significet mihi dies quibus in carcecere Beati Fratres nostri ad immortalitatem gloriosæ mortis exitu transeunt, & celebrentur hîc à nobis oblationes & sacrificia ob commemorationes eorum, quæ citò vobiscum, Domino prosperante, celebrabimus. *Rursum Epist.5. lib.4. hoc idem attestatur:* Sacrificia, *inquit*, pro eis semper, vt meministis, offerimus, quoties Martyrum passiones & dies anniuersaria commemoratione celebramus. *Sic Smyrnensis Ecclesia in Epistola ad Philomelienses, cuius fragmentum extat apud Eusebium lib. 4. cap. 14. scribit, se diem martyrii Polycarpi, cum gaudio & exultatione, coacto cœtu Ecclesiastico, celebraturum.*

Martyrum passionis dies celebrati, non Natiuitatis. *Vbi obseruandum, quòd Christiani Primitiua Ecclesia, non Martyrum natiuitatis, vt Ethnici, sed mortis vel passionis eorum potiùs dies celebrandos instituerunt. Quod apertissimè quoque testatur Ambrosius in Orat. de Fide resurrectionis:* Nos quoque ipsi, *ait*, natales dies defunctorum obliuiscimur, & eum quo obierint diem celebrari solennitate renouamus. *Et tamen dies illos quibus Martyres pro Christo fortissimè oppetierunt mortem,* γενέθλια, *hoc est, Natalia, seu Natalitia ipsorum vocarunt, vt testatur Tertullianus in lib. de Corona militis: Origenes lib.3. in Iobum, & Smyrnensium Epistola apud Eusebium. Factum hoc ideò à priscis illis, quòd firmiter crederent, Martyres, sicut etiam alios piè morientes, miseram hanc vitam, quæ vallis lachrymarum dicitur, longè cum meliore commutasse, & ad æternam ac immortalem transiisse, ac verè iam regeneratos esse, secundùm illud Christi Ioan. 11. de Lazaro,* Non est mortuus, sed vivit. *Item,* Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit viuet. *Et rursus:* Qui sermonem meum audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, & in condemnationem non veniet, sed transibit à morte in vitam. *Vnde etiam Origenes lib. 3. in Iobum, non diem mortis, sed natiuitatis potiùs execrandum existimat. In hanc sententiam quoque in Sermone qui Eusebio Emisseno Episcopo adscribitur de S.Genesio ita legitur:* Beatorum Martyrũ passionis, Natales vocamus dies, quando eos martyrii vita, & gloriæ fides, dum ingerit morti, genuit æternitati, & perpetua gaudia breui dolori parturiit. Meritò planè dicendi Natales dies, per quos illi, qui nati fuerant in hanc fragilitatis humanæ miseriam, subitò renascuntur in gloriam, vitæ perennis initium de mortis fine sumentes. *Et Polydorus Vergilius lib.6. cap.8.* Festum, *ait*, alicuius Diui vocatur dies, & est ei sacer, quo ille è vita migrauit ad cœlum. Nam quemadmodum quis nasci dicitur, quum de vtero matris in hanc prodit lucẽ, ita pari ratione potest meritò existimari natus, cùm eius anima vinculis carnis soluta ad lucẽ redit ęternã. Vnde mos inoleuit, vt dies huiusmodi diuorũ vitę extremos Natales, & Sacra illis solennia nõ Funebria, sed Natalitia appellaremus. *Hæc Polydorus.*

De huiusmodi autem Memoriis Martyrum nihil in sacris literis, & ne in Apostolorum quidem scriptis quidquam exstat. Libro quidem 8. Constitutionum Apostolicarum, quæ Clementi Romano, qui Apostolorum tempore vixit, adscribuntur, dierum Apostolorum & Martyrum mentionem facit caput 39. Verùm libri illi à Gelasio Papa damnati & inter apocrypha numerati sunt, vt est videre dist.15. Sancta Romana. *Quando & à quibus Memoriæ Martyrum institutæ.* *Smyrnenses primi omnium, quod quidem sciam, mentionem harum Memoriarum faciunt. Vnde etiam verosimile videtur, Polycarpum primum fuisse Martyrem, cuius memoria die anniuersaria, ex magno zelo & bona animi intentione, à Smyrnensibus, quorum pastor erat celebrata fuerit.* *Smyrnenses primi Memoriarum Martyrum mentionem faciunt.* *In maxima siquidem authoritate non solùm apud gregem suum, sed etiam apud vicinas & exteras Ecclesias fuit, & quòd sanctissima esset vita, & quòd Apostolos, eosque qui Christum viderant & audierant habuisset magistros. Vnde in Catalogo Hieronymus scribit, Polycarpum Asiæ totius Principem fuisse. Huic verò authoritati & existimationi eius post mortem plurimùm accessit, non solùm propter vocem de cœlo sibi factam, ad locum supplicii tendenti, quam multi ex astantibus audiuerant, sed etiam propter ingens miraculum in eius Martyrio editum: quæ omnia in Epistola Smyrnensium apud Eusebium diligenter referuntur. Mirum igitur non est, quòd tanti, & Deo sibique tam chari viri memoriam religiosissimè coluerunt Smyrnenses. Accepit autem martyrii coronam Polycarpus circa annum Christi 170. iuxta Eusebium in Chronico. Vnde non obscurè etiam coniicitur, circa hæc demùm tempora prima fundamenta festiuitatum in Memoriis Sanctorum iacta esse. Post Smyrnensium Epistolam Tertullianus meminit harum solennitatum in libro de Corona militis, & dicit,* Annuas oblationes fieri solere pro natalitiis. *Simul tamẽ fatetur eas, sicut etiã alia quadã, sine lege Scripturæ, solius Traditionis titulo receptas fuisse. Meminit quoq; earũ Cyprianus & Origenes, vt in superioribus videre licet.*

Memoriæ Martyrum annuæ vnde. *Vnde verò consuetudo hæc de Anniuersaria Martyrum memoria, quæ nullum expressum in specie, vel Testimonium vel Exemplum habet, originem traxerit, Cyrillus lib.6. non obscurè indicat, vbi dicit,* hoc ad Græcorum vetustissimorum imitationem fieri, apud quos ii qui in

in Marathone ceciderant Anniuersariis Laudibus coronati fuerint.

Progressus Memoriarum Martyrum sub Constantino M.

Cæterùm ex tam paruo initio res eò deuenit, vt huiusmodi Memoriæ in omnibus penè Ecclesiis Constantini M. tempore solennes fuerint. Ac licet causa harum Memoriarum per Constantinum sublata esset, scilicet vt in iis, quemadmodum mox dicetur, ad imitationem Fidei, Charitatis & Constantiæ Martyrum, reliqui inuitarentur in tam sæuis persequutionibus, res ipsa tamen mansit, & indies altiores radices egit. Refert enim Durandus lib. 7. cap. 1. Rationalis, Constantinum Imp. partes transmarinas petentem, inuenisse Eusebium Cæsariensem Episcopum virum sanctissimum, cui dixerit: Pete à me vnde Ecclesia tua ditetur: Eusebium autem respondisse, Ecclesia mea satis abundat in diuitiis, sed rogo te vt mittas per partes mundi & nomina Sanctorum, & tempora passionum, & sub quibus, & qualiter, & in quibus locis passi sint rescribas. Et refert Eusebius, quòd quolibet anni die, plus quàm 5000. Sanctorum Festa concurrant, excepta die Calend. Ianuar. qua intendebant Gentiles epulis & solennitatibus, non Martyriis Sanctorum. Imò ex Nazianzeni Oratione in Machabæos videre licet, etiam Machabæorum, Veteris Testamenti Martyrum, certo tempore memoriam celebratam fuisse. Sic enim ibi inquit: Machabæorum præsens est Festiuitas, qui licet minus honorentur à plerisque, quòd non Christi gratia certarunt, omnibus tamen veneratione digni sunt, quod ob leges paternas fortiter egerint. Quin vsu tandem venit, vt non solùm Martyrum, sed etiam reliquorum Sanctorum, imò quorumcunque bonorum & laudatorum virorum, aut opinione saltem talium Memorias annuas iam tum Constantini M. tempore celebrare inciperent: quod de Palæstinis testatur Sozomenus lib. 3. cap. 14. & Nicephorus lib. 9. cap. 15. vbi dicit, quòd iuxta hanc consuetudinem suam Palæstini memorias Hilarionis, Abrilli, Alexionis, Alaphiique Monachorum publicè celebrarint: id quod sequentibus seculis magis magisq; in consuetudinem abiit.

Memoriæ omnium Martyrum non in omnibus Ecclesiis celebratæ.

Ex Hieronymo autem *ad Galatas cap. quarto colligitur, non omnia Festa tot Martyrum, vbique in omnibus & singulis Ecclesiis celebrata fuisse, sed pro varietate regionum in illis tantùm Ecclesiis, vbi & Martyria perpessi & sepulti erant: sicut etiam ex Panegyricis veterum constat. Et in Concilio Africano, de Consec. distinct. 1. placet. sancitur, vt nulla memoria Martyrum probabiliter, siue solenniter accipiatur, nisi aut vbi corpus Martyris, aut reliquiæ sint, aut origo habitationis vel possessionis illius.*

Forma Memoriarum Martyrum.

PORRÒ *Ecclesiasticos hos conuentus ad Sepulchra Martyrum celebrarunt primitiuæ Ecclesiæ homines, tractatione verbi Dei, administratione Eucharistiæ, Eleemosynis & precibus. Vnde & Erasmus in Concionatore suo,* Olim, *inquit*, certis diebus populus conueniebat ad nihil aliud quàm ad εὐλογίαν, sic enim appellant & Græci gratiarum actionem. Illic Propheta aut Episcopus magnificis verbis attollebat in omnes creaturas Diuinam bonitatem: populus psallebat hymnis & canticis spiritualibus Domino. Prædicabatur item laus Piorum, Martyrum maximè, qui morte sua Deum glorificarunt, &c. *Missas autem in his Memoriis celebratas esse ex institutione Felicis 1. Papæ, vt decretalis eius Epistola 2. Antoninus titul. 7. cap. 8. §. 16. Polydorus lib. 6. cap. 8. aliique asserunt, falsum est, quum eius tempore Missæ nomen, nedum res ipsa prorsùs incognita fuerit. Pauli verò Epistolas lectas, quando ad martyrum Memorias agendas conuenissent, Chrysostomus indicat in argumento Epistolæ ad Roman.*

Ad memorias Martyrum donaria allata.

Illud quoque ex Origenis lib. 3. in Ioëlem constat, Christianos ad Defunctorum Memorias cibos, aliáque donaria ad pauperum & Clericorum vsum contulisse. *Testatur id etiam Augustinus lib. 8. de Ciuitate Dei cap. vltimo, inquiens:* Quicunque epulas suas ad Memorias Martyrum deferunt, quum apposuerint, orant, & auferunt vt vescantur, vel ex eis etiam indigentibus largiantur. *Et lib. 6. Confessionum cap. secundo indicat*, matrem suam ad Memorias Sanctorum attulisse Mediolani pultes, & panem, & merum. *Meminit huius ritus etiam Ephrem. lib. de Pœnitentia cap. 2.* Cùm Sanctorum, *inquit*, memorias celebramus, memores simus omnium Debilium, Viduarum, Pupillorum, Peregrinorum & Pauperum.

Has autem Collationes seu distributiones Eleemosynarum in Pauperes Tertullianus in libro de Monogamia, & de Corona militis, Augustinus Epist. 64. & Chrysostomus in Orat. de Martyribus Oblationes *vocant: quod etiam constat ex synodi 4. Carthagin. canonibus 93. & 95. dist. 90. Oblationes. & 13. q. 2. Qui oblationes.*

Mercimoniandi in Diuorũ Natalibus vnde.

Hæc verò consuetudo afferendi cibos & donaria ad Memorias Martyrum mox exquisitis conuiuiis in Natalitiis Sanctorum originem & occasionem dedit. Theodoretus enim lib. 8. de Martyribus refert, suo tempore Sanctorum Martyrum solennitates populari epulo peractas fuisse. Author enim est Pontius Paulinus, populum, qui ad Natalem Sancti Felicis Nolam confluebat, epulari solitum in æde sacra. Quam ob causam ipse parietes templi picturis ex Veteri Testamento desumptis, ornandos curauit, vt accumbentes in communi mensa spectandis illis

illis occupati, temperantius conuiuium exigerent. Vnde mos commessandi in Diuorum Natalibus antiquus esse intelligitur.

Factum autem ab ipsis, Theodoreto quoque teste lib. 8. de Martyribus, & Concilio Africano cap. 27. ad Ethnicorum, Romanorum in primis imitationem, qui cùm suos, tùm aliorum & viuorum dies natales, genialésue multis cum ceremoniis, Sacrificiis atque Conuiuiis celebrare consueuerunt, vt ex Poëtis & Historiis eorum probari potest. Et Romani congiaria, viscerationes & sportulas in funeribus populo largiti sunt, eodem prorsus modo, quo etiam Christiani postea. Quæ causa fuit, quòd ii qui in pietate Christiana meliùs instituti fuerunt, hunc ritum non obseruarunt. Sic enim Augustinus libro octauo, capite vigesimo septimo, de Ciuitate Dei scribit: Quicunque epulas suas eò deferunt, quod quidem à Christianis melioribus non fit, & in plerisque terrarum nulla est talis consuetudo: tamen quicunque id faciunt, quas cùm apposuerint orant, & auferunt, vt vescantur, vel ex eis etiam indigentibus largiantur, sanctificari ibi eas volunt per merita Martyrum. *Et libro 6. capite secundo refert,* Ambrosium Mediolani hæc à Christianis, iis quoque qui sobriè facerent, fieri vetuisse, ne vlla occasio daretur ebriosis sese ingurgitandi, & quia illi quasi parentalia superstitioni Gentilium essent similima. *Cumque Mater Augustini Mediolani pultes, & panem & merum ad Memorias Sanctorum afferre vellet, iuxta Afrorum ritum & consuetudinem, prohibita fuit ab Ostiario, vt eodem loco sanctus Pater testatur. Refert etiam B. Rhenanus in Annotat. suis ad librum Tertulliani de Corona Militis, hunc ritum Concilium Nicænum quoque & sequentia apertè damnasse, quod primorum Conciliorum Canones ostendant, quos in pluribus adhuc Bibliothecis extare dicit, digni profectò qui in lucem emittantur. Eos tamen qui hos aliósque ritus Ethnicos tollerarunt, B. Rhenanus eodem loco sic excusat, vt dicat, opus fuisse olim multa Christianis indulgere, qui plerunque iam senes de paganismo ad religionem Christianam conuertebantur.*

Finis Memoriarum Martyrum. 1. *In quem finem autem Memoriæ Martyrum hac forma, hócque modò celebratæ sint illustri narratione explicatur in Smyrnensium Epistola, quæ apud Eusebium lib. 4. Cap. 15. extat. Indicat enim illa Epistola Iudæos simul & Gentes instituisse apud Præfectum, ne Polycarpi corpus Christianis traderetur, quod cupidissimè petierant, Ne relicto crucifixo Polycarpum eius loco inciperent colere. Respondet huic calumniæ Smyrnensis Ecclesia:* Ignorant, *ait,* miserrimi, quòd neque Christum aliquandò possumus derelinquere, qui mortem pro totius mundi salute sustinuit, neque alium quenquam colere. *Quo igitur animi proposito, quáue intentione huiusmodi Memorias celebrarunt?* Quoniam, aiunt, Verum Deum, & qui solus colendus sit nouimus: Martyres verò tanquam Discipulos Domini diligimus & veneramur, quasi integrè fidem Magistro seruantes & Domino, quorum nos quoque in fide & perseuerantia charitatis optamus esse participes. *Et paulò post:* Nos, inquiunt, ambusta ossa pretiosissimis gemmis chariora, & omni auro probabiliora per ignem facta collegimus, ac sicuti conueniebat ex more condidimus. Quo in loco etiam nunc, præstante Domino, Solennes agimus Celebrésque conuentus, maximè quidem in die passionis eius, sed & cùm eorum memorias, qui prius passi fuerant, celebramus, vt sequentium animi ad præcessorum viam exemplis insignibus suscitentur. *His verbis sancta hæc Ecclesia Asiæ, cultum Martyrum disertis verbis negat: honores verò eorum, qui in his Memoriis eis sunt exhibiti, eo pacto describit, non quo Pontificii suos Sanctos colunt, sed vt Sacræ literæ præcipiunt. Christum, aiunt, aliquandò non possumus deserere: quod perinde est ac si dixissent, Christum nunquam possumus deserere. Ratio: Quippe qui mortem pro totius mundi salute sustinuit. Sanguine ergo suo nos redemit, súmque peculium fecit. Rursus, Non possumus, aiunt, alium quenquam colere. Additur denuò causa: Quoniam Verum Deum, & qui solus colendus sit nouimus. Verus, aiunt, Deus, & solus quidem colendus est. Dicat aliquis: Quo ergo loco Martyres habebuntur? Respondent, Martyres vt Domini Discipulos veneramur ac diligimus, veluti eos qui Magistro ac Domino fidem seruarunt, optamúsque in fide & constantia illorum fieri consortes. Ergò in quem finem collegerunt Martyres ossa? Non in alium, quàm vt ex more conderent, id est, sepelirent. Quia apud omnes Gentes pietatis officium & vltimus videbatur honor, corpora iustè sepelire. Cur autem memorias eorum celebrarunt, & in loco sepulturæ eorum conuenerunt? Non equidem ad cultum illorum, sed, quemadmodum ipsi sese interpretantur, vt sequentium animi ad præcessorum viam exemplis insignibus suscitentur.* *Sanctorum verus cultus.*

Huius finis Memoriarum Martyrum meminit etiam Origenes libro 3. in Iobum: Propterea, *inquit,* & Memorias Sanctorum facimus, & Parentum nostrorum vel Amicorum in fide morientium, deuotè memoriam agimus, tam illorum refrigerio gaudentes, quam etiam nobis piam consumma-

summationem in fide postulantes. *Et rursum:* Celebramus memoriam Defunctorum, religiosos cum Sacerdotibus conuocantes, Fideles vnà cum clero inuitantes, adhæc égenos & pauperes, Pupillos & Viduas saturantes, vt fiat Festiuitas nostra in memoriam requiei Defunctis animabus, quarum memoriam celebramus. *Quæ verba manifestè indicant, primitiuam Ecclesiam Memorias in die mortis suorum celebrasse orationibus, eleemosynis & synaxi, non quòd putarint eos cruciari in Purgatorio, vnde his exequiis redimendi sint, sed fuisse potiùs gratulationes, quòd Defunctorum animæ, ab omnibus doloribus liberatæ, ad æternam requiem & beatitudinem peruenissent: facta item vota ibidem ad Deum, vt Ecclesia in his terris militans socia fieret Martyrum, cùm in virtutibus eorum in hac vita, & pia consummatione in Fide, tùm in præmiis in æterna vita.*

In hunc finem celebratæ sunt Memoriæ illa Basilii & Augustini adhuc ætate. Ille enim in Asceticis cap. 40. Non decet, *inquit*, Christianos aliam ob causam in Martyrum Memoriis, aut locis vicinis comparere, quàm vt precentur, & per recordationẽ Sanctorũ, quàm illi scilicet pro pietate ad mortem vsque constantes fuerint ad huiusmodi zeli imitationem incitentur. *Et Homil. decimo nono.* Nostri, *inquit*, profectus tantùm causa, sat fuerit illorum (*Martyrum vel Sanctorum*) celebrare memoriam. Non enim nostris indigent laudibus ornari, sed nos ipsorum vitæ historia & commemoratione, imitationis gratia, indigemus. Quemadmodum enim ex igne naturaliter emicat splendor, ex vngento quoque præstanti diffunditur odor: sic è Sanctorum commemoratione gestorum, ad omnes prouenit vtilitas, &c. *Augustinus autem contra Faustum Manichæum sic scribit:* Populus Christianus Memorias Martyrum religiosa solennitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum consocietur atque orationibus adiuuetur: ita tamen vt nulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum, quamuis in memorias Martyrum, constituamus altaria. *Quis enim Antistitum in locis Sanctorum corporum assistens Altari, aliquandò dixit, Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? sed quod offertur, offertur Deo qui Martyres coronauit, apud Memorias eorum quos coronauit, vt ex locorum ipsorum admonitione maior affectus exurgat ad acuendam charitatem, & in illos quos imitari possumus, & in illum quo adiuuante possumus. Colimus ergò Martyres eo cultu dilectionis & societatis quo in hac vita coluntur sancti homines Dei quorum cor ad talem pro Euangelica veritate passionem paratum esse sentimus. Sed illos tantò deuotiùs, quantò securiùs post incerta omnia superata, quantò etiam fidentiore laude prædicamus iam in vita feliciore victores, quàm in ista adhuc vsque pugnantes. At illo cultu, qui Græcè λατρεία dicitur, Latinè dici vno verbo non potest, quum sit quædam propriè diuinitati debita seruitus, nec colimus, nec colendum docemus nisi Vnum Deum.* Quum autem ad hunc cultum pertineat oblatio Sacrificii, vnde Idololatria dicitur eorum qui hoc etiam idolis exhibent, nullo modò tale aliquid offerimus, aut offerendum præcipimus, vel cuiquam Martyri, vel cuiquam Sanctæ Animæ, vel cuiquam Angelo: & quisquis in hunc errorem delabitur, corripitur per sanam doctrinam, siue vt corrigatur, siue vt caueatur. Ipsi enim Sancti vel Homines vel Angeli exhiberi sibi nolunt, quod vni Deo deberi norunt. *Hoc deinde exemplis Angelorum, item Pauli & Barnabæ probat. Hic primò obseruandum est, quòd dicit, populum Christianum Memorias celebrare Martyrum ad excitandam imitationem, & vt eorum meritis, id est, æternæ vitæ post victorias consociemur. Deinde quamuis addat, Et vt orationibus adiuuemur: mox tamen subiungit, Non ponimus Martyribus Altaria, nec offerimus illis Sacrificia. In lib.* 22. *de Ciuit. Dei cap.* 10. *idipsum significantiùs exponens dicit, Gentes Diis suis & Templa ædificauerunt, & statuerunt Aras, & Sacerdotes instituerunt, & Sacrificia fecerunt. Nos autem Martyribus nostris non Templa, sicut Diis, sed Memorias, sicut hominibus mortuis, quorum apud Deum viuunt spiritus, fabricamus. Nec ibi erigimus Altaria, in quibus sacrificemus Martyribus, sed vni Deo & Martyrum & Nostro Sacrificium immolamus: ad quod Sacrificium, sicut homines Dei, qui mundum in eius confessione vicerunt, suo loco & ordine nominantur,* NON TAMEN A SACERDOTE QVI SACRIFICAT INVOCANTVR. *Quia Dei Sacerdos est non illorum. Ipsum vero Sacrificium est Corpus Christi, quod non offertur ipsis, quia hoc sunt & ipsi. Et lib.* 8. *cap.* 27. *de Ciuit. Dei, Celebramus, inquit, Memorias Martyrum, vt ea celebritate, & Deo Vero de illorum victoriis gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum atque palmarum eodem inuocato in auxilium ex eorum memoria renouatione adhortemur. Quæcunque igitur adhibentur religiosorum obsequia in Martyrum locis, ornamenta sunt Memoriarum, non Sacra vel Sacrificia Mortuorum tanquam Deorum. Quicunque etiam epulas suas eò deferunt, quod quidem à Christianis melioribus non fit, & in plerisque terrarum nulla talis est*

consuetudo: tamen quicunque id faciunt, quas quum apposuerint, orant, & auferunt, vt vescantur, vel ex eis etiam indigentibus largiantur, sanctificari ibi eas volunt per merita Martyrum, in nomine Domini Martyrum. Non autem ista esse sacrificia Martyrum nouit, qui nouit vnum, quòd Deo illic offertur Sacrificium.

Fabianus cur 7. Diaconis regiones vrbis Romæ diuiserit.

In hunc finem, propter quem Memorias Martyrum celebratas ab initio diximus, Fabianus Episcopus Rom. septem Diaconis regiones vrbis Romæ diuisit, qui à Notariis res gestas Martyrum colligerent, ad cæterorum nimirum exemplum, qui Christi fidem profitebantur.

Collectæ in Memoriis Martyrum vsurpatæ.

Huc pertinent etiam illæ Collectæ, *quæ in huiusmodi Memoriis Sanctorum apud Veteres vsurpatæ fuerunt. Quales hæ sunt:* Concede, vt quorum gaudemus virtutibus, accendamur exemplis. Vt quorum natalitia colimus, etiam actiones imitemur, & de eorum in æterna beatitudine societate gaudeamus. *Item:* Vt fidem eorum lingua loquamur, & moribus fateamur, vtque tantæ fidei proficiamus exemplo. Tribue nobis, ex eorum imitatione, pro amore tuo prospera mundi despicere, & nulla eius aduersa formidare. Præsta, vt quorum diem passionis annua deuotione recolimus, etiam fidei constantiam persequamur.

Apud Memorias Martyrum abusus illi non fuerunt olim qui hodiè ad Sepulchra Sanctorum.

Aberat igitur procul ab his Festiuitatibus, Adoratio Martyrum & cultus Sanctorum. Aberat & quæstus, qui hodiè apud Sepulchra Martyrum longè est vberrimus, Nulla ibi dabatur absolutio Peccatorum, quæ hodiè illic vanalis prostat. Nullum ibi Sacrificium Propitiatarium, aut expiatio & redemptio animarum Defunctorum. Denique eiusmodi loci homines tantùm, & vicini conueniebant, non erant illæ peregrinationes ex longinquis & remotis regionibus, aut si essent, non habebant opinionem Meriti, sed vt admoneretur Defunctorum præclaras virtutes imitari, vtque discerent, quemadmodum Basilius & alii testantur, de suis peregrinationibus.

Explicantur Phrases, offerre pro Defunctis: Sacrificiis pro dormitione eorum offerre.

Quæritur autem hoc loco, quid sibi velint phrases & locutiones illæ, Offerre pro Defunctis, & Sacrificium pro dormitione eorum celebrare. *Iis primi omnium, adeóque nouo & peculiari modo loquendi, vsi sunt Cyprianus & Tertullianus, quorum ille lib. 1. Epist. 9. inter alia sic scribit:* Antecessores nostri salubriter censuerunt, ne quis Frater excedens ad tutelam vel curam clericum nominaret: ac si, quis hoc fecisset non offerretur pro eo, nec Sacrificium pro dormitione eius celebraretur. *Et lib. 4. Epist. 5.* Sacrificia, *inquit*, pro eis semper offerimus, quoties Martyrum passiones & dies anniuersaria commemoratione celebramus. *Similiter Tertullianus in libro de Corona militis*, Oblationes, *ait*, pro Defunctis natalitiis annua die facimus. *Pontificii hæc de Sacrificio Propitiatorio, & de Suffragiis pro expiandis & redimendis animabus defunctorum interpretantur. Sed ipse Cyprianus in eadem Epistola interpretatur se,* quòd per Oblationes pro dormitione alicuius, intelligat sportularum contributiones. Sacrificium verò pro dormitione celebrare, interpretatur ibidem, nomen alicuius in prece Sacerdotum, quæ in administratione Eucharistiæ fiebat, nominare. Et pro aliquo sacrificare, ibidem interpretatur, Deprecationem aliquam nomine eius in Ecclesia frequentare, *quod lib. 3. Epist. 14. vocat nomen alicuius offerre. Verba eius hæc sunt. Hæc nunc ratio & forma in clero tenetur, vt qui in Ecclesia Domini ad ordinationem clericalem promouentur, nullo modo ab administratione Diuina auocentur, ne molestiis & negotiis secularibus alligentur, sed in honore sportulantium fratrum, tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab Altari & Sacrificiis non recedant, ac die & nocte cœlestibus rebus ac spiritualibus seruiant. Quod Episcopi Antecessores nostri religiosè considerantes, & salubriter prouidentes, censuerunt ne quis frater excedens ad tutelam vel curam clericum nominaret, ac si quis hoc fecisset, non offerretur pro eo, nec Sacrificium pro Dormitione eius celebraretur.* Neque enim ad Altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab Altari Sacerdotes & Ministros suos Leuitas auocare voluit. *Et ideò Victor quum contra formam nuper in consilio à Sacerdotibus datam, Geminium Faustinum Presbyterum ausus sit actorem constituere, non est quo pro dormitione eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in Ecclesia frequentetur. Et falsissimum est quod Bellarminus Iesuita suarum disputationum tomo 2. columna 1087. dicit, Cyprianum in hac Epistola scribere, Sacrificium celebrari pro Defunctis in Altari: sed ita scribit: Neque ad Altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece. Cyprianum autem prorsùs in illa sententia non fuisse, quòd illa quæ appellabat Sacrificia pro Defunctis sint Propitiationes aut Satisfactiones pro peccatis ipsorum, etiam ex eius Epistola 6. lib. 3. apparet,* vbi Oblationes & Sacrificia pro Martyribus celebrari dicit, quando commemorationes certaminum, & memoria gloriosæ mortis ipsorum celebratur. *Ita lib. 4. Epist. 5. de Martyribus ex Celerini familia loquens: Quos certè non in cruciatibus purgatorii ignis, sed in gloria cœlesti esse sentit, dicit:* Sacrificia pro eis semper, vt meministis, offerimus, quoties Martyrum passiones & dies Anniuersaria commemoratione celebramus. *Vnde etiam ad hæc verba Cypriani Beatus Rhenanus in Tertulliani libro ad Martyres*

Cypriani locus explicatur.

tyres hac annotat. Quòd dicit, *inquit*, Sacrificia pro Martyribus offerri, sic accipiendum ni fallor, vt pro eis, idem valeat, quod commemoratione eorum: veluti passione siue commemoratione passionis occasionem oblationibus & sacrificiis dante. *Et mox:* Gratulatoriæ ergo preces erant potiùs, quibus cùm Deo gratias agebant, qui Martyribus eam gratiam, & tantùm dignationis contulisset, tum simile donum cœlitùs sibi dari concordibus votis flagitabant: ceu adhuc canit Ecclesia, Gaudeamus in Domino, &c. *Id confirmat quoque Augustinus Tractato 84. in Euangelium Ioannis, de Martyribus & Altari disputans, his verbis:* Ideò quippe ad ipsam mensam non sic eos commemoramus, quemadmodum alios, &c. *Hactenus Rhenanus. Atque ideò Cyprianus lib. 1. Epist. 9. non vult pro eius Dormitione offerri, & nomen eius ad Altare nominari, qui Presbyterum actorem seu tutorem nominauerat, non quòd sentiret ipsum ideò in æternum damnatum esse, sed Ecclesiastica celebratione post mortem honoraretur. Sic etiam pro viuis dicit Cyprianus offerri seu sacrificari, quando in precibus, quæ fiebant in administratione Eucharistiæ, gratia pro iis agebantur, vel aliquid orabatur: vt libro 3. Epist. 1. ad Lucium ab exilio cum suis reuersum, inquit: Hic quoque in Sacrificiis atque in orationibus nostris, non cessamus Deo gratias agere, & orare pariter ac petere, vt qui perfectus est & perficiens custodiat & perficiat in vobis confessionis vestræ coronam. Ita etiam pro lapsis, qui iam reconciliati erant offerebatur, qui post confessionem criminis, & factam pœnitentiam, exomologesínque finitam, post manus impositionem Episcopi & Cleri, hoc consequebantur, vt facta pro eis oblatione & precationibus, Eucharistiam acciperent, vt patet ex Cypriani Epist. 15. & 16. lib. 3.*

Consuetudo legendi nomina Defunctorum in Ecclesia.

Hæc quæ hactenus diximus, confirmat etiam consuetudo illa Veteris Ecclesiæ, quæ post symbolum decantatum, & mutuam pacis consalutationem, in Sacrificio seu Eucharistia administratione nomina piè defunctorum conscripta in scheda, quam in altari ponebant, recitabantur, non sine laude & præconio virtutum, quæ in viuentibus eluxerant: quæ res fortasse postea concionibus seu præconiis illis, quæ in honorem & laudem Defunctorum habentur, originem & occasionem dedit. Similiter & lapsorum post factam pœnitentiam, nomina descripta in schedis, & in altari posita, recitabantur commemoranda communibus Ecclesiæ precibus. Meminit huius ritus Cyprianus libro tertio, Epistola decima quarta, alterius verò Dionysius in Ecclesiastica Hierarchia libro tertio, & Augustinus in libro de Virginitate. Id verò ea ætas vocabat etiam Offerre nomen alicuius: *vt patet ex Cypriani*

Lijck predig.

Offerre nomen alicuius quid?

Epistola decima quarta, libri tertii. Factum hoc autem à Priscis illis, non quòd crederent Defunctis illud prodesse, quanquam hinc enata sit posterioribus seculis illa superstitio: multò minus factum hoc ab ipsis, vt homines docerentur ad Intercessiones, Suffragia, Patrocinia & Auxilia Sanctorum Mortuorum confugere inuocatione sua, sicut sequentibus temporibus, ex hac consuetudine occasione arrepta, fieri consueuit. Sed Dionysius has causas commemorationis nominum Sanctorum recitat: primò, vt viuentes ad imitationem prouocarentur, & ad exemplum Beatorum sanctè viuere, & piè in Domino mori docerentur. Secundò, vt Sancti illi prædicarentur esse non mortui, sed viui, qui ex morte ad vitam verè Diuinam translati iam essent. Tertiò, vt ostenderetur eos esse in memoria apud Deum. Quartò, vt indicaretur indiuidua ipsorum coniunctio, & sanctissima vnio cum Christo. Epiphanius quoque indicat, ideò sic proferri nomina Mortuorum ad altare, vt præsentes credant, quòd hi qui decessere, viuant, & non sint nulli, sed sint & viuant apud Deum, & quod spes sit, orantibus pro fratribus, qui in peregrinatione sunt, &c. Quibus verbis apertè docet, duabus de causis sic nomina illorum recitari: primò, ut viui testarentur mortuos apud Christum viuere. Deinde, vt occasio sit orandi pro fratribus viuentibus, qui eandem experiri debent aleam mortis, quos dicit adhuc in peregrinatione esse.

Epulæ in Memoriis Martyrum Sacrificia dicta.

Adhuc, illa quoque epulæ, quæ dabantur in his Memoriis, ab Augustino lib. 8. de Ciuit. Dei Cap. 27. & Epist. 64. Sacrificia, à Tertulliano autem de Monogam. & de Corona militis, itemque à Chrysostomo in Orat. de Martyribus Oblationes appellantur. Quum enim eiusmodi epularum mentionem fecisset, hæc verba subiungit: Non autem ista esse Sacrificia Martyrum nouit, qui nouit vnum, quod Deo illic offertur Sacrificium Christianorum: *Vt offerre Sacrificium seu Oblationes pro dormitione alicuius, interpretari etiam possimus, epulas ad Martyrum Memorias afferre, eásque inter pauperes distribuere in memoriam dormitionis eorum.*

A Memoriis Martyrum in Veteri Ecclesia abfuit Idololatria.

Ex his igitur manifestum fit, Christianos primitiuæ Ecclesiæ cultum reliquiarum, intercessiones & inuocationem Sanctorum Mortuorum in huiusmodi Memoriis prorsùs ignorasse: sed inprimis ibi propositam & recitatam fuisse Fidelibus constantiam Martyrum, in perferendis pro Christo omnis generis cruciatibus, vt hac ratione auditorum animi ad similem constantiam excitarentur, propositis simul præmiis, quæ in æterna vita consequuti essent. Intelligebant enim probè veteres Christiani, apud Ethnicos, & à vera fide alienos multos ad constantiam & fortitudinem excitari, inde, quòd Viri Fortes, & qui strenuè pro patria pugnando, nobili morte occubuerant,

buerant, anniuersariis laudibus coronarentur, quum apud sepulchra eorum conueniretur, sicut de iis constat, qui ad Plataas casi fuerunt, & aliis quàm plurimis: ideóque existimarunt in ipsa etiam Ecclesia Christi pari ratione multos ad Martyria fortiter pro Christo perferenda inflammari posse, vt Cyrillus indicat lib. 6. contra Iulianum, vbi de Martyrum honoribus agit. Quum igitur viderent multos Martyria auersari, & in persequutionibus eorum metu à vera fide deficere, instituerunt Martyrum Panegyres peculiari solennitate celebrandas, in quibus certamina ipsorum debitis laudibus efferebantur, memoria ipsorum grata pradicatione celebrabatur, Corona ac Palma, quibus à Deo donati essent Martyres, gloriosè pradicabantur, vt hoc modo Superstites, ad futura certamina pro fide subeunda & perferenda prapararentur, excitarentur & confirmarentur, ne metu supplitiorum deficerent, & confessionem abiicerent.

Finis 2. Memoriarum Martyrum.

Fuit praterea alia quoque causa, ob quam Memoria illa Martyrum instituta sunt à veteribus, nimirum, vt iis auocarentur homines à Festis & Ritibus Ethnicis, adeóque prophanis. Vnde etiam nonnulla Festa Christianorum, quoad temporum rationem, admodum cum Festis Gentilibus congruunt: quoad ritus aliquos ab illis non multùm discrepant. Fuit hoc peculiare Romanis, vt Calendis Ianuariis Stipem largirentur, & Dulciaria donarent: qui mos iam ab illo vsque tempore eodem die apud Christianos in vsu est. Habuere Ægyptii & Graci, atque etiam Romani certa luminaria Festa: ea consuetudo videtur in diem Purificationis Maria translata: quippe in processione eius diei singuli candelas ardentes in manibus tenent, priùs tamen in Missa eodem die consecratas & adiuratas. Habuerunt sua Februa, Lupercalia, Bacchanalia, Stultorúmque Festa, & Lemuria. Quis non videt, hanc consuetudinem in Christianam quoque Religionem deriuatam, quum nostra Bacchanalia celebrantur? Habuere quoque Ethnici sua Pithœgia, in quibus dolia primùm relinebant, & vina noua gustabant. In horum Festorum locum successerunt apud Christianos Martinalia, Othmaria & similia Festa. In Ioannis Baptista Festo ignes accenduntur, quemadmodum & in Bacchanalibus: idem quoque factum in Palilíis Romanis, & die natali Roma. Voluere autem veteres Episcopi initio nascentis Ecclesia, quum ipsi pradicatione Verbi Dei non possent homines à superstitionibus Gentium auocare, saltem hac ratione eas mitigare & in suam Religionem transferre, suis Sanctis eosdem Dies & Ritus consecrando. Fuit autem hoc clauum clauo trudere, superstitionem non tollere. Sic in locum Deorum Gentilium substituti Diui Christianorum, quibus tandem idem honor, qui Gentium Diis, habitus est.

Similitudo Festorum Ethnicorum & Christianorum.

Licet igitur principia huiusmodi solennitatum tollerabilia primò fuerint, admixtis tamen paulatim superstitionibus, tandem in non dissimulandum abusum, & manifestum Idololatricum cultum euaserunt, adeóque fons & origo plurimorum, & quidem horribilium errorum ac superstitionum fuerunt. Hinc enim inuocatio Diuorum Diuarumque nata est, & Doctrina de eorum intercessione, cultúque reliquiarum: quà tamen ab initio longissimè ab his Memoriis aberant, quemadmodum ex Augustino contra Faustum Manichaum, & lib. 8. de Ciuit. Dei cap. 27. & lib. 22. cap. 10. paulò ante intelleximus: mox verò Adoratio & Cultus Sanctorum in his Festis solùm habuit locum. Videre hoc licet in hymnis qui per circulum anni in Festis Sanctorum canuntur. In die enim S. Stephani sic eum inuocant: Præstans genti persequenti preces pro lapidibus: Ne rependas te petenti Lapides pro precibus. Sed indulge piæ menti, plus quàm audet vocibus. Funde preces pro deuoto sibi nunc Collegio, &c. In die S. Ioannis Euangelista sic orant: Sancte Ioannes optime Absolue nostra crimina, &c. In Festo S. Nicolai sic: O venerande Pontifex pius nec tardus Opifex. Cunctis qui corde credulo. Te quærunt in periculo. Aufer mortis dispendia. Confer vitæ subsidia, Vt post carnis exilia Tecum simus in gloria. In die Purificationis Maria: Te adesse deposcimus Supplicibus nunc Vocibus. Iam veni dulcis Domina: Nostra tolle incommoda. Dona confer cœlestia: Vitæ beatæ præmia, Instanti prece flagita, in tui nati Patria. Item Maria Mater gratiæ, Mater misericordiæ: Tu nos ab hoste protege. Et hora mortis suscipe. In Annunciatione B. Maria: Aue maris stella Dei Mater alma, atque semper Virgo, Felix cœli Porta. Sumens illud Aue Gabrielis ore, Funda nos in pace, Mutans nomen Euæ. Solue vincla reis, Profer lumen cæcis: Mala nostra pelle, Bona cuncta posce, &c.

Memoria Martyrum occasionē dederūt Idololatria & superstitioni.

Hinc etiam originem sumpserunt Peregrinationes ad sepulchra Sanctorum. Hinc, tanquam ex Fonte, manarunt Festi dies plerique, quibus hodiè Christiani feriantur, vt apertè testatur Beatus Rhenanus in suis ad Tertulliani librum ad Martyres Annotationibus. Hinc enim originem habent Apostolorum Festa, qua posterioribus seculis instituta sunt: ab initio enim vix tribus Apostolis hic fuit honor habitus, eodem B. Rhenano teste in libro Tertulliani de Corona Militis. Inde quoque exorta sunt omnium Martyrum & Confessorum Festiuitates penè innumera, qua in ipsorum Memoriis celebrata, & à Posteris retenta, auctaque & ad hac vsque nostra tempora propagata sunt. Quod ergo Iustinus antiquissimus sanctissimusque Martyr de Natalitiis

litiis Ethnicorum dixit, iure optimo quoque de Memoriis vel Celebratione Natalitiorum Martyrum dici potest: illi, *ait*, qui primùm Festa sacráque in honorem Magnorum hominum instituerunt & peregerunt, posteris obliuionem attulerunt Catholicæ seu vniuersalis opinionis, nimirùm de vno Vero Deo mundi Monarcha: *lib. de Monarchia.*

Abusus Memoriarum Martyrum I. *Quin etiam iam tum in Veteri illa Ecclesia, quum non ita pridem instituta essent Memoriales, duo non dissimulandi Errores atque abusus in eas irrepserunt. Primus est, quod passim in agris & viis aras, veluti Memorias Martyrum, extruxerunt. Quam quidem rem necesse fuit seriò reprahendere, vt liquet ex Canone* 14. *Concilii Carthaginensis* 5. *anno Christi* 438. *celebrati, vbi iste abusus damnatur, & sancitur, vt Altaria, quæ passim per agros aut vias, tanquam Memoriæ Martyrum constituantur, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ Martyrum probantur conditæ, ab Episcopis, qui iisdem locis præsint, euertantur. Sin autem hoc propter tumultus populares fieri non possit, plebs saltem admoneatur, ne illa loca frequentet, aut aliqua ibi superstitione deuincta teneatur. Statuitur item, vt omninò nulla Memoria Martyrum probabiliter acceptetur, nisi aut ibi corpus, aut reliquiæ aliquæ certæ sint, & vbi origo alicuius habitationis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine tradatur. De Consecrat. distinct.* 1. *Placuit. Voluerunt vtique Patres huius Concilii Idololatriæ de cultu Sanctorum, iam tum in Ecclesia radices agenti, resistere.*

2. *Alter abusus est, quod Epulas illas allatas ab initio ad Martyrum aliorúmque Defunctorum Sepulchra, & inter egenos seu pauperes, vt eleemosyna, distributas, sanctificari arbitrati sunt per merita Martyrum: mox etiam in exquisitissima, lautissima, luxuriosissimáque conuiuia degenerarunt, in quibus sese ingurgitarunt vsque ad vomitum: & proinde Doctores eorum temporum hunc morem grauiter reprahenderunt. Augustinus de Ciuit. Dei lib.* 8. *cap. vltimo*, Quicunque, *ait*, epulas suas ad Memorias Martyrum deferunt, cùm apposuerint orant, & aufferunt vt vescantur, vel ex eis etiam indigentibus largiantur: sanctificari ibi eas volunt per merita Martyrum. *Vnde sine dubio & alius error natus videtur, quòd nimirùm hæ epulæ, vana persuasione vulgi Sanctorum meritis sanctificatæ, aliis venderentur, sicut ex Augustini Epistola* 64. *intelligitur. Cyprianus de duplici Martyrio*, Temulentia, *ait*, adeò communis est Africæ nostræ, vt propemodum non habeant pro crimine. Annon videmus ad Martyrum Memorias Christianum à Christiano cogi ad ebrietatem? An hoc leuius crimen esse ducimus, quàm Baccho Hircum immolare? *Ambrosius in libro de Helia & Ieiunio cap.* 17. Sicut illi, *inquit*, qui calices ad sepulchra Martyrum deferunt, atque illic in vesperam bibunt, & aliter se exaudiri non posse credunt. O stultitia hominum, qui ebrietatem Sacrificium putant, qui æstimant illos ebrietate placare, qui ieiunio passionis sustinere didicerunt. *Similiter Augustinus lib.* 6. *Confessionum, luxum eiusmodi epularum sepulchralium damnat: & Psal.* 64. *ac in Sermone quodam de Cathedra Petri, item Epistola* 64. *&* 119. *hunc morem sublatum & abolitum esse optat, vel ob hanc causam maximè*, quòd ista in Cœmeteriis luxuriosa conuiuia, non solùm honores Martyrum à carnali & imperita plebe credi soleant, sed etiam solatia Mortuorum. *Et de moribus Ecclesiæ Catholicæ cap.*34. Nolite, *inquit*, consectori turbas imperitorum qui in ipsa vera Religione superstitiosi sunt. Noui multos esse sepulchrorum & picturarum Adoratores, noui multos qui cùm luxuriosissimè super Mortuos bibant, & Epulas cadaueribus exhibentes super sepultos seipsos sepeliunt. *De abolenda quoque epulandi consuetudine in Cœmeteriis; consilia cum Aurelio Episcopo contulit Epistola* 46.

Quòd igitur à Iesuitis Memoriæ Martyrum, de quibus hucusque diximus, obiiciuntur, pro stabiliendis & confirmandis Sanctorum Festis in Christi Ecclesia, Respondeo, eas quidem pio zelo antiquitùs institutas fuisse, & consilio optimo: sed non statim omnia quæ pio animo & bono zelo instituuntur, simpliciter & absque omni inquisitione recipienda sunt, quandoquidem fructus plerunque ostendunt, non admodum commodè primam institutionem factam. Sic Gedeon Ephod consecrauit bono animo, & ad signum victoriæ sibi & Israelitis à Deo concessæ, sed fuit occasio Idololatriæ horrendæ, ob quam illud auferre debuit: id quia non fecit, pertinuit ad ruinam & interitum totius Familiæ suæ. Cùm igitur intelligamus quot & quantis erroribus Memoriæ Martyrum, & Sanctorum Festa occasionem à prima institutione ad hodiernum vsque diem dederint, præstat illa prorsùs esse abolita & sublata, & eam simplicitatem retinere quam Deus in verbo suo præscripsit nobis, in quo Memoriæ istæ nullum habent mandatum. Responsio ad Argumentum Iesuiticum suprà de Memoriis Martyrum allatum. Non enim videndum est, *inquit Cyprianus*, quid aliqui ante nos fecerint: sed quid ille, qui ante omnes est, in suo verbo nobis faciendum præscripserit & præmonstrauerit. Neque enim hominum consuetudo, sed Dei Veritas sequenda. *Nec hominum vel priuatæ vel publicæ deuotiones, sed sola Sacra Scriptura Canon, Regula & Norma esse debet dogmatum & cultuum in Ecclesia. Quidquid igitur in Pa-*

trum

trum scriptis, & in antiquis consuetudinibus cum hoc Canone congruit, recipimus: qui quid verò ab hac regula dissentit, salua reuerentia, qua talibus viris & vetustati debetur, respuimus.

Capvt IV.

Historia primitiuæ & recentioris Ecclesiæ de Festis, eorúmque accumulatione & incremento.

Festa pauca habuit primitiua Ecclesia.

Festorvm *dierum in primitiua Ecclesia mira fuit paucitas. Etsi enim Veteres Christiani ad auditum Verbi Dei, ad preces & celebrationem Sacramentorum quotidiè ferè conuenerint, constat tamen ex probatissimis Authoribus, ipsos seculo primo Ecclesia & Regni Christi, quo Apostoli adhuc plerique vixerunt, quodque ab Ascensione Domini in cœlos ad imperium Traiani, hoc est, ad centesimum vsque annum à nato in carne Christo extenditur, dies Festos & Solennes plures quàm tres non habuisse, nempe* diem Dominicam, Pascha & Pentecosten: *aliorum nec sacra litera, nec probata historia meminerunt. Fatetur hoc ipse quoque B. Rhenanus antiquitatum peritissimus, in suis Annotat. ad Tertulliani librum de Corona Militis: vbi etiam addit*, vix tres Apostolos hunc honorem ab initio sortitos fuisse, vt nimirum peculiaria Festa ipsis instituerentur. *Et Origenes lib 8. contra Celsum inter celebriores Veterum Festiuitates numerat tantùm* Dominicam diem, Parasceuen Paschæ, & Pentecosten.

Polydori Vergilii error.

Quocirca mirandum est, qua audacia Polydorus Vergilius plerosque dies, qui posterioribus demùm temporibus Festiui cœperunt haberi, ab Apostolis institutos & ordinatos esse dicat lib. 6. cap. 8. de Inuent. rerum: vt Aduentum Domini, Natalem & Circumcisionem eiusdem, Epiphania, Purificationem Mariæ, dies Quadragesimales, Dominicam Palmarum, diem Cœnæ Domini, & Ascensionem. De horum enim Festorum nullo expressi quidquam apud probatos Authores hoc adhuc seculo legitur. Imò ne Pascha & Pentecosten quidem lege aliqua sanxisse Apostolos, nedum alia, Socrates testatur lib. 5. cap. 22. hist. Ecclesiastica, inquiens: Nvsqvam Apostolus, nec ipsa Euangelia, iugum seruitutis illis imponunt, qui ad prædicationem accedunt: sed Paschatis Festum, & alios dies Festos, ipsi homines, suis quique locis propter remissionem laborum, & memoriam salutiferæ Passionis, sicuti voluerunt, ex consuetudine celebrarunt. Neque Seruator hoc, aut Apostoli lege aliqua obseruandum esse mandarunt. *Et mox:* Erat igitur scopus Apostolis non de Festis diebus sancire, sed rectam vitam & pietatem inducere. Rursus: Nemo Apostolorum quicquam de illo (*Paschatis Festo*) sanciuit.

Meminit quidem Ignatius in Epistola ad Philadelphienses Hebdomadæ Passionis, *quam non vult neglegi, quibus autem ritibus obseruata, & an tota Festa fuerint, non exprimit, nec ex alio Authore huius seculi intelligi potest, quum nullus eorum, præter Ignatium, eius mentionem faciat.*

Retinuerunt hæc tria tantùm Festa duobus etiam sequentibus seculis, qua ab initio Imperii Traiani ad Constantinum M. hoc est, à centesimo ad trecentesimum vsque à nato Christo annum extenduntur: Nisi quòd ex Tertulliano intelligitur, iam suo tempore Quinquaginta *illos dies, qui sunt à die Pascha vsque in Pentecosten omnes Festos fuisse. Nam in libro de Idololatria sic scribit:* Si singulæ Gentium solennitates numerentur, non possent implere nostram Pentecosten, hoc est, quinquaginta illos dies Festos, intra Pascha & Pentecosten. *Sub quinquaginta his Festis diebus comprehensum fuit* Ascensionis in cœlos Festum. *Cùm verò illi non omnes vbique Festi ampliùs haberentur, peculiaris solennitas facta est, cuius primò meminit Augustinus Epistola 119. & Passioni Domini, resurrectioni, & Missioni Spiritus Sancti annumerat. Apud Vetustiores Augustino peculiaris eius non fit mentio.* Natalem *quoque Domini circa annos Christi 190. plurimis in locis celebrem fuisse, ex Theophili Cæsariensis Episcopi Paschali Epistola colligitur. Mentio quoque eius fuit à Nicephoro in historia Persequutionis sub Maximino Imp. mota.*

Legitur equidem & de aliis Festis: vt de Festo Epiphaniæ, de Dominica in albis, & de Natalitiis Apostolorum. *Sed quia hæc non nisi in Romana Ecclesia historia, & Decretalibus Pii Pontificis solùm inueniuntur, non magni facienda sunt, quum Epistola illa non absque causa suspecta sint.*

Memoriarum etiam Martyrum ex omnibus ferè horum temporum Authoribus fit mentio, & vt diximus, circa annum Christi 170. primùm instituta videntur. Non tamen ab initio Feria seu Festa, sed Memoria tantùm fuerunt, in quibus Passio & Constantia Martyrum prædicabatur, vt Fideles, qui præsentes erant, ad similem virtutem incitarentur: deinde ad sua quisque vocationis labores reuertebatur. Mox verò in Festa mutata sunt, & pepererunt nobis plerasque Festiuitates Sanctorum Diuorúmque quibus hodiè Christiani feriantur, B. Rhenano Teste. *Memoriæ Martyrum numerus Festorum annexus.*

Eam rem plurimum adiuuit & promouit Constantinus Magnus, qui singularum Gentium *Constantinus M. Festa auxit.*

tium Præsidibus legem dedit, vt Martyrum dies honorari curarent, & Festorum tempora Ecclesiis decernerẽt, *vt Eusebius indicat lib. 4. de Vita Constantini. In quem vsum proculdubio, si verum est, quod Durandus refert in Rationali lib. 7. cap. 1. vndique in prouinciis, petente id Eusebio Cæsariensi Episcopo, nomina Sanctorum Martyrum, & tempora, modúmque passionis eorum diligentissimè conquisitut, & literis accuratè mandata Eusebio transmisisse. Hæc ipsa tamen Festa Martyrum non vbique in omnibus Ecclesiis celebrata fuerunt, sed pro varietate regionum in illis tantùm Ecclesiis, vbi & Martyria perpessi & sepulti erant, sicut ex Hieronymo in cap. 4. Epistola ad Galatas, & ex Panegyricis Veterum constat.*

Idem quoque Constantinus Dominici diei Festiuitatem noua lege vbique terrarum diuulgata indixit. Statuit etiam, vt is dies qui Sabbathum antecedit, *quem vulgò* Veneris diem *vocant, Festus esset, & omnes eum venerarentur, ob memoriam earum rerum quæ eo die à communi omnium Seruatore gesta fuerunt, vt referunt Eusebius lib. 4. de Vita Constantini, & Sozomenus lib. 1. cap. 8. Paulus item Diaconus lib. 11. Rom. rerum narrat, Constantinum lege edixisse*, duas Paschatis hebdomadas: *vnam scilicet ante, & alteram post resurrectionem, sine negotio eiusque operis celebrandas esse.*

Inuentionis *quoque* crucis Festum *ab Helena Constantini Matre institutum & ab Eusebio Papa confirmatum volunt: Ipsiúsque Helenæ Solennitati occasionem Constantinum Imp. dedisse, ex Nicephori lib. 8. cap. 20. non obscurè intelligitur.*

Et si verum est quod Antonius Titul. 9. cap. 1. §. 1. & Petrus de Natalibus in historia Sanctorum lib. 2. cap. 22. scribunt, Siluester I. Papa decreuit, quintum diem hebdomadæ *per vniuersum annum, vt diem Dominicum, celebrandum, quòd hoc die Christus in cœlos ascendisset, & Sacram Cœnam instituisset: eius tamen rei Platina in Syluestri vita non meminit.*

Festorũ multitudini occasionem dedit Laodicenæ synodus.

Porrò hunc numerum Festorum auxit decretum synodi Laodicenæ, circa annum Domini 364. iuxta Caranzam, habita: nam can. 37. & 39. sancitur, Ne quis Festa celebret cum Paganis siue Gentilibus, hæreticis & Iudæis. Quod etiam repetitum & confirmatum fuit in Concilio Constantinopolitano generali sexto in Trullo celebrato anno 681. can. 62. & in Concilio quodam Martini, vt refertur 26. quæst. 5. & ab Antonino titul. 13. cap. 1. §. 3. Quia verò difficile erat semel receptos ritus & ceremonias vel abiicere, vel è medio tollere, propterea Veteres Christiani Festa Ethnicorum & Iudæorum non quidem omninò sustulerunt, sed tantùm in Christianorum Festa, & plerunque nomine saltem immutato, commutarunt. Testem habeo Theodoretum, qui lib. 8. de Martyribus, Suos, *ait*, mortuos Dominus Deus noster in templa pro Diis vestris induxit. Ac illos quidem cassos gloria vanósque reddidit: suis autem Martyribus honorem illorum dedit. Pro Pandiis enim, Diasiísque ac Dionysiis, hoc est, Iouis, Liberíque Patris solennitatibus, Petro, Paulo, Thomæ, Sergio, Marcello, Leontio, Antonio, Mauritio, aliisque Sanctis Martyribus solennitates populari epulo peraguntur: proque illa veteri pompa, pro turpi obscœnitate ac impudentia, fiunt modestæ, castæ ac temperantiæ plenæ Festiuitates: non illæ quidem mero delibutæ, non commessationibus leues, non cachinnis solutæ, sed Diuinis canticis personátes, sacrisque sermonibus audiendis intentæ in quibus ad Deum preces non sine Sanctis Lachrymis ac Suspiriis summittuntur. *Scribit quoque Gregorius M. lib. 9. cap.* 71. Paganorum Festa sensim in Christiana Festa esse commutanda, & quædam ad similitudinem esse facienda, ramis arborum & conuiuiis solennitates celebrando. *Rationem facti huius B. Rhenanus in Tertulliani librum de Corona militis hanc reddit: opus nimirum fuisse olim multa Christianis indulgere, quòd senes plerunque ad nostram Religionem conuersi fuerint, ideòque haud facile adduci potuerint, vt semel receptam consuetudinem abiicerent: nam*

Quo semel est imbuta recens seruabit odorem
Testa diu.

Hac igitur occasione post Constantinum M. Festa Petri & Pauli *Apostolorum*, Petri ad Vincula, Pontificum Romanorum *&* Encænnia *instituta sunt.*

Festis occasionem præbuerunt liberationes insignes & victoriæ.

Præbuerunt occasionem Festiuitatibus nonnunquam & insignes liberationes & victoriæ: quales Constantinus post victorias de hostibus sui Regni seu Ecclesiæ ferè indixit, post deuictum Licinium & alios hostes: post synodum item Nicænam, superato hoste Ecclesiæ, & instituta concordia. Has Festiuitates Eusebius lib. 10. cap. 9. & lib. 3. de Constantini vita Panegyricas appellauit. Huiusmodi Festiuitatis diem Alexandrini etiam instituerunt sub Iuliano Imp. eamque Memoriam dixere terramotus, qui ex inundinatione maris subinde recedentis & recurrentis ortus, Vrbem Alexandrinam concusserat: de qua Sozomenus lib. 6, cap. 2. Diem, *inquit*, illum, quo vndarum dilapsus accidit Alexandrini etiam num annuum Festum agunt, illumque plurimis lychnis per vniuersam vrbem incensis, ac Deo per supplicationes gratiarum actione oblata, admodum splendidè ac religiosè celebrant.

Sic

Sic etiam Ethnici, quum terramotus alicubi accidissent, Ferias indicere solebant, & eum Deum, quisquis esset, aut Deam placare, vt Gellius testatur, lib. 2. cap. 28.

Ex Athanasii quoque enarratione Euangelii, de Sancta Deipara, intelligitur, Annunciationis Mariæ Festum, *cuius ille eo in loco primus meminit, iam suo tempore in aliquibus Ecclesiis in vsu fuisse.*

Macchabæorum etiam memoriam aliquot in locis celebratam fuisse Nazianzeni tempore, ex Oratione eius in Macchabæos apparet, vbi sic inquit: Macchabæorum præsens est Festiuitas, qui licet minùs honorentur à plerisque quòd non Christi certarunt gratia, omnibus tamen veneratione sunt digni, quòd ob leges paternas fortiter egerint.

Videntur & Natalium dies apud quosdam, sed priuatim Solennes & Festiua fuisse seculo quarto regni Christi. Sic enim Ambrosius ad Felicem Episcopum Comensem, lib. 1. Epistolarum, Epistola 5. Natalem, *inquit,* tuum prosequamur nostris orationibus, & tu nostri in tuis votis ne obliuiscaris. *Dierum item, quibus dignitates ingressi sunt. Sic enim ad eundem Ambrosius:* Celebrem, *inquit,* vtrique nostrûm annunciasti diem affore, quo suscepisti gubernacula Summi Sacerdotii.

Festa quæ seculo 5. à nato Christo instituta

Seculo quinto, quod est ab anno Domini 400. *ad annum* 500. *quo Ecclesiæ Christi præcipui Doctores fuerunt Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, Cyrillus, Hesychius, &c. Festis superiorum seculorum accesserunt de nouo* Rogationum dies, *seu* Litaniæ, Circumcisio Domini, Dominico in ramis Palmarum, *si vera sunt inscriptiones quarundam homiliarum Maximi Taurinensis,* Cinerum dies, Stephani Inuentio, feriæ D. Michaelis Archangeli, Cathedra Petri, Quadraginta Martyrum, Thomæ cuiusdam Monachi, Aduentus Domini, Natiuitas Ioannis Baptistæ, & Ioannis Chrysostomi. *Celebratæ sunt eodem seculo Memoriæ Sanctorum Martyrum* Cypriani, Stephani, Laurentii, Agnetis, Vrsulæ, Eusebii Vercellensis Episcopi, & Lucanæ *cuiusdam, cuius mentionem facit Sidonius Auernorum Episcopus, & dicit, quòd eius gratia & ipse, & magna hominum vtriusque sexus multitudo conuenerint ad Sepulchrum, Iustino teste Epistola ad Eriphium, lib. 5. Diem etiam* translationis reliquiarum Ignatii *fuisse Festum, Euagrius indicat lib. 1. cap. 16.*

Festa cur hoc seculo aucta.

Crediderim autem hac occasione numerum Festorum auctum hoc tempore, quòd sub Theodosio Iuniore multa Sanctorum corpora reperta essent, vt Nicephorus indicat lib. 14. cap. 10. Est & illud hoc quinto seculo obseruandum, quòd Musæus Presbyter Massiliensis, qui claruit circa annum Christi 440. *hortatu S. Venerii Episcopi, ex Scripturis Sanctis excerpsit* Lectiones & Responsaria, *singulis diebus Festiuis totius anni apta, vt Gesnerus in Bibliotheca sua indicat. Hoc tamen Virgilio Papæ à Balæo in eius vita tribuitur.*

Festa huius seculi non vbique obseruata.

Non autem hæc Festa in omnibus & singulis Ecclesiis vsitata fuisse ex Hieronymo & Augustino, qui his temporibus floruerunt, facilè intelligi potest. Nam Hieronymus in Comment. ad cap. 4. Epistolæ ad Galatas Festorum sui temporis mentionem faciens, enumerat tantùm Parasceuen, diem Dominicam, Pascha Festiuitatem, Pentecostes lætitiam, & pro varietate regionum diuersa in honore Martyrum constituta tempora. Ita etiam Augustinus Epist. 118. Passionis Dominicæ, & Resurrectionis, & Ascensionis in cælum, & Aduentus de cælo Spiritus Sancti solùm meminit. Sexto seculo Festum Ὑπαπαντῆς, *hoc est,* Exceptionis Christi, *quod postea in* Purificationis Mariæ *Festum mutatum est, itemque* Dormitionis *seu* Assumptionis Mariæ, *institutum est.*

Festa seculo 6. à nato Christo instituta.

Natalitia *etiam* Sanctorum *religiosiore studio, quàm hactenus nunquam sub Gregorio M. celebrari cœperunt: Meminit ille primus Natalis* Felicitatis, *in Euangelia homilia* 3. Marcellini & Petri, *homilia* 6. Syluestri, *homilia* 9. Felicis, *homilia* 13. Pancratii, *homilia* 27. Nerei & Achillei, *homilia* 28. Andreæ, *homilia* 5. Mammæ, *homilia* 35. Apollinaris, *lib. 4. epist.* 10.

Festa seculo 7. instituta

Accessit his seculo septimo Festum Natiuitatis Mariæ *à Sergio I. Pontifice institutum. Festa item* Omnium Sanctorum, Martini & Valentini: *quorum primum Bonifacius IIII. vel iuxta alios 3. in honorem* Omnium Martyrum *instituit, sed postea in Festum* Omnium Sanctorum *conuertit: alterum Martinus I. tertium Benedictus II. Pontifices Romani seruare mandarunt. Leo II.* Dominicæ Cœnæ *Festum in Aprili obseruari præcepit, vt liber Pontificialis in Leone testatur. Festum verò* Exultationis Crucis *Heraclius Imp. ordinauit, ob memoriam Crucis Persico Regi Cosroe ereptæ, & Hierosolymam reductæ anno Christi* 631.

Fuerunt & Natales, & Laudatorum quorundam virorum memoriæ hoc seculo primùm solennes habitæ, veluti Anastasii Persæ, *cuius Festiuitas celebrata est* 10. *Cal. Febr. Supplem. Chronicorum.* Isidori *Hispalensis,* 18. *Cal. Febr. ibidem.* Vandregisili, Ansberti & Vulfranii, *prid. Cal. Aprilis. Vincentius libro* 23. *cap.* 131. Richarii *Pontiuensis,* 4. *Cal. Maij: Vincent. libro* 23. *cap.* 97. Fursei, 4. *non. Maij: idem libro* 23. *cap.* 83. Leonis *Papæ,* 4. *Cal. Iunij, Supplementum Chronicorum.* Eutropii *Episcopi Hispani,* 6. *Idus Iunij: ibidem.* Arnulphi, 17. *Cal. Septemb. Vincent. lib.* 23. *cap.* 78. Lupi, *Calendis*

dis Septembris: idem libro eodem Cap. 10. Salabergæ Abbatissæ, 10. Cal. Octob. eodem lib. cap. 30. Aureæ Abbatissæ, 4. Non. Octob. Vincent. lib. 23. cap. 71. Magnobodi Andegauensis Episcopi, 17. Cal. Nou. idem libro eodem cap. 19. Pharonis Episcopi Meldensis, 5. Cal. Nou. lib 23. cap. 19. Eligij, pridie Calend. Decemb. Supplementum Chronicorum.

Festa 8. seculo à nato Christo instituta.

Superioribus Festis adiecta sunt seculo octauo Præsentatio Mariæ, Transfiguratio Christi, Dominicæ imaginis Passio: Itemque S. Augustini, Bonifacij, Angli & sociorum eius, Benedicti Narsini, Mauri, Scholasticæ, & Vuillehadi memoriæ.

Festa quando à vespera ad vesperam celebrari cœperint.

Eodem etiam tempore mos ille inualuit, vt Festos dies à vespera ad vesperam celebrare inciperent: quod postea Alexander 3. Papa lege faciendum edixit, vt est videre lib. 2. Decretal. tit. 9. cap. 2. Et vesperi quidem diebus Sabbathinis initia feriarum campanis prænunciabantur, quo signo audito Operarij omnes à labore discedebant, vt annotat Author vitæ Crodegangi, cap. 11. Et à vespera vsque ad vesperam diem Dominicam seruari debere, Carolus M. iuxta Laodicense Concilium statuit, in Aquisgranensibus legibus.

De feriarum numero primùm certæ leges latæ seculo 9.

Hactenus tamen per octingentos annos à nato in carne Christo nullæ de feriis certæ leges latæ erant. Primus omnium Carolus Magnus, in Constitutionibus quas per vniuersum Romanum Imperium promulgari curauit, legem de Festis & certo eorum numero edidit, quæ extat lib. 1. cap. 158. & sic habet: Hæ sunt Festiuitates in anno, quæ per omnia venerari debent: Natalis Domini, S. Stephani, S. Ioannis Euangelistæ, Innocentum, Octauæ Domini, Epiphaniæ, Octauæ Epiphaniæ, Purificatio Mariæ, Paschæ dies octo, Letania maior, Ascensus Domini, Pentecoste S. Ioannis Baptistæ, S. Petri & Pauli, S. Martini, S. Andreæ. De Assumptione S. Mariæ interrogandum relinquimus.

Vitæ Sanctorum, Lectiones item & hymni eorum festis conuenientes quando primùm conscripti.

Paulus quoque Æmilius libro secundo de Francis, & Cranzius in Metropoli lib. 1. cap. 18. referunt, eundem Carolum Paulo Diacono mandasse, Vitas & Lectiones cuilibet Festiuitati Sanctorum conuenientes ex Patrum scriptis seligere. Paruit ille Imperatori & insuper Vitis ac Lectionibus hymnos addidit: quæ omnia statutis diebus in Ecclesiis legi præcepit Carolus. Sigebertus refert hæc ad annos Christi 807. Lectiones autem & hymni illi postea ita corrupti & immutati sunt, vt vix à suo authore, si resurgeret, agnoscerentur.

Sequutum est Concilium Moguntinum anno Christi 813. celebratum Caroli Magni iussu quinto Idus Iunij, ab Episcopis 30. Abbatibus 25. & plurimis Sacerdotibus, Comitibus & Iudicibus. In eo decretum est, hos dies Festos in anno celebrare: diem Dominicam Paschæ, cum omni honore & sobrietate. Similiter feriam secundam, tertiam & quartam. A feria quinta ante Missam, licentia sit arandi, vel seminandi, & hortum & vineam excolendi, & septem circumcludendi. Ab alio verò opere cessare decreuerunt. Post Missam autem ab opere vacare: diem Ascensionis Domini pleniter celebrare. Item Pentecosten similiter, vt in Pascha. In Natali Apostolorum Petri & Pauli diem vnum. Natiuitatem S. Ioannis Baptistæ: Assumptionem S. Mariæ: Dedicationem S. Michaelis: Natiuitatum S. Remigij, S. Martini, S. Andreæ. In Natali Domini dies quatuor, Octauas Domini, Epiphaniam Domini: Purificationem Sanctæ Mariæ. Et illas festiuitatis Martyrum, vel Confessorum obseruare decreuimus, quorum in vnaquaque parochia sancta corpora requiescunt. Similiter etiam dedicationem templi. Hac occasione Felicis & Regulæ Thebææ legionis Martyrum: Othmari Abbatis Sangallensis Cœnobij: & Vualpurgæ Festiuitates institutæ sunt seculo nono à nato Christo.

Durandus in suo Rationali Diuinorum Officiorum lib. 7. cap. 34. affirmat, Gregorium 4. qui Pontificatum Romanum tenuit circa annos Christi 834. decreuisse, vt Festa celebrentur non solùm in honorem Apostolorum & Martyrum, sed etiam Trinitatis, Angelorum, Confessorum, & generaliter Omnium Sanctorum, Sanctarum & Electorum. Adhæc festum Sanguinis Christi à Leone 3. Papa, & Calendarum Septembrium ab Arnulpho Imp. institutum fuit, hoc, anno 895. illud circa annos 810.

Festa seculo 10. instituta.

Quibus accessit seculo decimo Festum seu Commemoratio omnium Sanctorum, & Huldrici Augustani Episcopi.

Festa seculo 11. instituta.

Noua insuper à superstitiosis hypocritis XI. seculo Festa sunt instituta, nempe Liberij, Clementis 2. Papæ, Gerardi & Vuolfgangi. Refert etiam Herman. Gigas in suis Floribus, Gregorium 7. sanxisse, vt omnium Romanorum Pontificum, qui Martyres fuissent Festa solenniter celebrarentur. Hinc originem sumpserunt Festa Antheri, Thelesphori, Cleti, Hygini, Marcelli, Lucij, Eusebij, Alexandri, Aniceti, Gaij, Vrbani, Eleutherij, Felicis, Syluerij, Pii, Stephani, Sixti, Zepherini, Lini, Calixti, Pontiani, Clementis & Melciadis, quibus Ecclesia caruit annis plus minus 1075.

Festa Episcoporum Rom. quando instituta.

Festa Imperatorum quando instituta.

Imperatores quoque hoc primùm seculo colere cœperunt Festis diebus. Nam Nicephoro teste

C

teste lib. 17. cap. 31. Ioannis Chalcedonis filius quum Constantinopolitanæ Ecclesiæ præesset Alexij Comneni Imperatoris tempore, circa annos Christi 1090. Iustiniani Imperatoris Festum diem instituit, eumq́ ipse primus cum toto populo magnificè celebrauit: idemq́ Ephesi in delubro Ioannis Euangelistæ factum est, quia id templum construxerat Iustinianus. Fecit fortasse hoc ad Gregorij 7. imitationem, quem Pontificum Rom. Festa instituisse diximus. Factum autem ab vtroque ad consuetudinem Ethnicam. Gentes enim suos Principes, eorúmque Liberos inter Numina retulerunt olim, aut per reuerentiam Regum, aut metum Tyrannorum: vt in Creta Iupiter, in Arcadia Mercurius, apud Indos Dionysius, apud Ægyptios Isis & Osiris. Ita quoque Romanus Senatus suos ab origine Imperatores, aut omnes, aut saltem eos quos ipsi libitum fuit, cælo aráq́ dedicauit, legibúsque & Senatusconsultis Deos esse iussit. Sic Prisci Græcorum Dij, Iupiter Neptunus, Apollo, Vulcanus, Mercurius, Iuno, Ceres, Pallas, Diana, Thesei edicto accepere Numen & Diuinitatem, Athanasio contra Idola, & Arnobio lib. 1. testibus.

Fit etiam mentio hoc seculo primùm, quod ego quidem sciam, Festorum Iacobi, Matthiæ, Simonis & Iudæ Apostolorum, & Marci Euangelistæ. Quumque in Catalogis Feriarum à Carolo M. & Moguntina Synodo editis non extent, credibile est hoc demùm tempore peculiariter celebrari cœpisse. Sicut etiam Geruasij & Protasij, Cosmæ & Damiani, Amandi, Prothi & Hyacinthi.

Festa seculo 12. instituta.

Seculo duodecimo primò mentionem faciunt Historici Thomæ, Bartholomæi & Barnabæ Apostolorum, Diuisionis eorundem, & Conuersionis Pauli, Lucæ Euangelistæ. Item Martyrum & Confessorum Theodori, Thomæ Cantuariensis, Georgij, Lamberti, Alexij, Hieronymi, S. Galli, Vndecies mille Virginum, Mariæ Magdalenæ, S. Bernardi, Othonis Episcopi, Caroli M. & Henrici Imp. Helenæ ex Suecia oriundæ, & cuiusdam Dauidis Angeli. Calendæ quoque Augustæ vt Sacra haberentur ob quandam victoriam hoc tempore decretum fuit. Et ob eandem causam Ioannes Constantinopolitanus Imp. Pazinacarum Festum instituit: quemadmodum etiam Innocentius 3. Kunegundis Imperatricis.

Canonizationes Sanctorum auxerunt numerum festorum.

Etsi verò singuli ferè dies apud Christianos hoc pacto Festiui essent, creuit tamen calamitosioribus deterioribúsque subinde succedentibus seculis, feceque mundi, non tam numerus, quàm superstitio feriarum. Quem errorem plurimùm promouit, quòd Alexander 3. Papa Sibi suísque Successoribus solis Canonizationem Sanctorum vindicauit. Ea enim occasione posteriores Pontifices, cæco quodam furore erumpentes, numerum istum, alioqui molestum, conduplicarunt propè, atque superstitionem supra modum auxerunt, & miseram plebem onere non ferendo tantùm non oppresserunt.

Oxoniensis synodi decretum de numero festorum.

Ac primò quidem in Oxoniensi Synodo, anno 1222. in ANGLIA celebrata, sub Stephano Cantuariensi Archiepiscopo, cap. 1. hæc Festa seruanda mandantur cum omni veneratione: Omnes dies Dominici, Sancti dies Natalitij, Circumcisio, Epiphania Domini, omnia festa B. Mariæ (præter festum Conceptionis, cuius celebrationi non imposita tum fuit necessitas) Conuersio S. Pauli, Cathedra S. Petri, Apostolorum omnium Festa, festum S. Gregorij, dies Parasceues, feria Secunda, Tertia & Quarta in hebdomada Paschali, dies Ascensionis Domini: feria Secunda, Tertia & Quarta in hebdomada Pentecostes: festum S. Augustini in Maio: festa Sanctæ Crucis: translatio S. Thomæ Martyris: vtrunque festum S. Ioannis Baptistæ: festum S. Margarethæ, Mariæ Magdalenæ, Petri ad Vincula, Laurentij, Michaelis, festum Omnium Sanctorum, S. Martini, Edmundi Confessoris, Edmundi Regis & Martyris, festum S. Catharinæ, Clementis, Nicolai, festum Dedicationis cuiuslibet Ecclesiæ in sua parochia: & quodlibet festum illius Sancti, in cuius honore fundata est Ecclesia.

Decretum etiam est in eadem Synodo, vt alia festa à Rectoribus Ecclesiarum & Capellanis in obsequio diuino & laude deuotissimè celebrentur, minoribus operibus seruilibus, secundùm consuetudinem loci, illis diebus interdictis: festum SS. Fabiani & Sebastiani: S. Agnetis, S. Vincentij: S. Blasij: S. Agathæ: S. Felicis: S. Georgij: S. Ioannis ante portam Latinam: S. Dunsthani: S. Albani: S. Emeldridæ: Inuentionis sanctæ Crucis: S. Stephani: S. Hieronymi: S. Fidis: Dedicatio S. Michaelis in monte Tumba: S. Dionysij: festum Animarum: S. Cæciliæ: S. Luciæ: Sancti Leonardi.

In eadem denique Synodo, post Missam, non antea, opera rusticana in his festis concedebantur: Octaua Epiphaniæ: in festis Petri & Pauli: in Translationibus SS. Benedicti & Martini.

Gregorij 9 de festis decretum.

In Decretali autem epistola Gregorij 9. hæc Festa statuta dicuntur: Natalis Domini: S. Stephani: Ioannis Euangelistæ: Innocentium: S. Syluestri: Circumcisionis: Epiphaniæ: septem dies Dominicæ Passionis: Resurrectionis, cum septem sequentibus: Ascensionis: Pentecostes cum duobus qui sequuntur: Natiuitatis Ioannis Baptistæ: festiuitatum omnium

Virginis

Virginis gloriosæ : Duodecim Apostolorum, & præcipuè Petri & Pauli : B. Laurentij : Dedicationis Beati Michaelis: Solennitatis Omnium Sanctorum, Dominicarum dierum, cæterarumque solennitatum, quas singuli Episcopi in suis diœcesibus cum Clero ac Populo duxerint solenniter venerandas: *Lib.* 2. *Decretal. tit.* 9. *cap.* 5.

Concilij Lugdunensis de festis decretum seculo 13. *Sequutum mox est, anno scilicet* 1244. *Lugdunense Concilium, sub Innocentio quarto celebratum, in quo decretum fuit, vt* Dies Domini à vespera in vesperam obseruentur. *Deinde vt hæ feriæ per anni circulum deinceps celebrentur*: Natalis Domini: S. Stephani: S. Ioannis Euangelistæ: Innocentium: Syluestri: Circumcisionis: Theophaniæ siue Epiphaniæ: Pascha cum tota præcedenti & sequenti hebdomada: Rogationes cum tribus diebus: Ascensio Domini: Pentecoste cum duobus diebus sequentibus: S. Ioannis Baptistæ: duodecim Apostolorum: S. Laurentij: Festiuitates B. Mariæ: Omnes dies Dominici: Dedicatio S. Michaelis: Dedicatio cuiuslibet Oratorij: festum Omnium Sanctorum: S. Martini: festiuitates Sanctorum Canonizatorum, quas Singuli Episcopi in suis Ecclesiis cum Clero & populo decreuerunt celebrandas. Reliquis verò festiuitatibus, quæ per annum sunt, non esse plebem cogendam ad celebrandum siue feriandum, neque etiam prohibendam, *eadem Synodus decreuit. De Consecr. dist.* 3. *cap.* 1. *extrà de fer. cap. fina.*

Circa eadem tempora Festa Antonij *Minoritæ*: Elizabethæ *Landgrauiæ Hassiæ*: Francisci *Minoritarum Ordinis Authoris*: Dominici *Ordinis Prædicatorum Inuentoris, à Gregorio* 9. *instituta sunt: Quando etiam* Lamberti *festum per vniuersum Cistertiensem Ordinem solenniùs celebrari cœpit. Circa annos Domini* 1252. Petro Mediolanensi *Inquisitori*, Edmundo Cantuariensi *&* Stanislao Polono, *Episcopis, ab Innocentio quarto peculiares Festiuitates decretæ sunt: qui Pontifex etiam* Natiuitatis Mariæ Octauam *sacram esse voluit. Et* Clara *ab Alexandro quarto canonizata legitur. Idem quoque Pontifex* Visitationem Occisorum à Tartaris Sendomiriæ, *quæ fit postridie Calend. Iunij, dedicauit.* Corporis *etiam* Christi solennitas *instituta est anno Domini* 1264. *ab Vrbano* 4. Heduuigæ *à Clemente* 4. Ludouici *Francorum regis à Bonifacio* 8. *qui etiam* Duplex Maius, *&* IVBILEVM *annum primus instituit.*

Festa seculo 14. *instituta.* *Porrò seculo* XIIII. *instituta sunt Festa*, Ludouici *Episcopi Tolossani*, Thomæ *Aquinatis, &* Thomæ *Episcopi Heruldensis, à Ioanne* 22. Cœlestini 5. *Papæ, à Clemente* 5. Lanceæ Christi festum *Innocentius* 6. Brigidæ *Bonifacius* 9. *instituit.*

Festa seculo 15. *instituta.* *Cæterùm vt cœlum Diis suis omninò replerent, seculo* XV. *canonizati sunt* Nicolaus de Tolentino *Monachus ab Eugenio* 4. Bernardinus *Minorita à Nicolao* 5. Vincentius *Dominicanus Monachus à Calixto* 3. SS. Anna & Iosephus *&* Bonauentura *Minorita à Sixto* 4. Leopoldus *Dux Austriæ ab Innocentio* 8. Catharina *Senensis à Pio* 2.

Festa seculo 16. *instituta.* *Seculo verò* XVI. Antoninus *Archiepiscopus Florentinus, &* Benno *Misnensis Ecclesiæ Præsul, ab Adriano* 6. *& vt Festis diebus honorarentur, mandatum. Leo quoque* 10. Franciscanis septem *à Saracenis occisis anno* 1221. *festum diem instituit, quemadmodum &* Brunoni *Carthusianorum Patriarchæ.* Commemoratio septem dolorum B. Mariæ, *à Georgio Hallero monacho instituta est circa annos demùm Christi* 1545.

Festorum Multitudo in ipso quoque Papatu multis displicuit.

Mirum igitur non est, si plurimi pietate & doctrina Excellentes Viri, de Multitudine tanta feriarum grauissimè conquesti sunt, & de reformanda Ecclesia & scribere & concionari cœperunt. In Concilio Carthaginensi 5. *multitudo Memoriarum Martyrum damnatur: & sancitur, vt nulla deinceps Memoria alicuius Martyris celebretur, nisi aut vbi corpus Martyris, aut reliquiæ sint, aut origo habitationis vel possessionis illius. De Consecr. dist.* 1. *Placet.* *Concilium Carthaginen.* 5.

Pothon. *Floruit circa annos Christi* 1102. POTHON, *Prumiensium presbyter: is lib.* 2. *de Statu domus Dei, acriter reprahendit festorum accumulationem, & multitudinem. Ecce, inquit, vita Monastica, quæ erat columna & firmamentum Religionis, in qua videlicet viguit Disciplina censura, morum grauitas, maturitas consiliorum, authoritatis pondus, antiquitatis insigne, in Ecclesiasticis officiis repentinis visa est nouitatibus acquiescere, & quasi iuuenili passa est decolorari leuitate. Miramur ergò satis, quid visum fuerit hoc tempore quibusdam monasteriis, mutare colorem optimum, nouas quasdam inducendo Celebritates. Numquid Patribus doctiores, aut deuotiores sumus? Superba mente præsumimus, quicquid ipsorum in talibus prudentia præteriuit. Neque verò nos in huiusmodi aliquid inuenire possumus, quod illorum quiuerit diligentiam præteriisse: Qua igitur ratio hæc Festa celebrandi nobis*

 induxit?

induxit? Festum videlicet S.Trinitatis, & Festum Transfigurationis Domini. Additur his à quibusdam, quod magis absurdum videtur, Festum quoque Conceptionis S. Mariæ. Nos in his omnibus deuotioni Fidelium minimè derogamus, dum rationem quærimus, quæ rationabile obsequium nostrum offerre Domino debemus, ne fortè à via recta deuiantes, præsumptionis spiritu seducamur. Hæc Pothon.

Michael Altisiodorensis. Ducentis ab hinc annis aut eò amplius, Michael Altisiodorensis Archiepiscopus claruit. Is, vt Nicolaus Clemangis in suo libello de Nouis Festis testatur, congregata Prouinciali Synodo pleraque Festa aboleuit. Credo, vt etiam Clemangis testatur, offensum esse variis abusibus, non solùm Epicuræorum, Ebriosorum, Scortatorum, Luscrum, aliorúmque flagitiosorum hominum, qui diebus festis toti effunduntur in omne nefas: sed quòd videret tot Diuorum Festis homines induci ad cultum Creaturarum, Deíque veri, qui solus coli vult, obliuionem.

Clemangis. Clemangis quoque Magister Parisiensis, & Archidiaconus Baroensis, homo pius ac doctus, politiorisque sermonis & literaturæ Sectator, in suo libello quem contra noua Festa Sanctorum edidit circa annos Christi 1416. inter alia probat, vetera aliqua Festa potiùs esse abolenda, propter ingentem abusum, quàm noua instituenda recipiendáque. Queritur item in eodem scripto, longè diligentius & ardentius obseruari hominum traditiunculas, grauiúsque

NOTA. earum transgressiones ab Episcopis puniri, quàm mandatorum Dei. Queritur quoque tam multa de Sanctis legi ac dici in templis, vt iam Sacrarum Literarum Lectio planè omittatur. In antiqua autem Ecclesia planè diuersum fuisse morē. Itaque iam Deum suo loco detrusum & deturbatum esse, & Sanctos pro eo in templis regnare.

Petrus de Aliaco. Petrus de Aliaco Cardinalis Cameracensis, in libro quem de Reformatione Ecclesiæ, Sigismundi Imp. iussu, scripsit, & Patribus in Constantiensi Concilio obtulit anno 1415. inter alia putat, superfluum Festorum numerum minuendum esse. Verba eius hæc sunt: Prouidendum esset ne tot noua Festa solennizarentur, & tot Noui Sancti canonizarentur: vt præterquàm Dominicis, & Maioribus Festis ab Ecclesia institutis, liceret operari post auditum Officium, cùm quòd in festis sæpè magis multiplicantur peccata in tabernis, choreis, aliis lasciuiis, quas docet otium: tùm quia dies operabiles vix sufficiunt pauperibus ad vitæ necessaria procuranda: item vt in huiusmodi Festis Scripturæ Apocryphæ, aut Hymni Noui, vel Orationes, seu aliæ voluntariæ voluntates non legerentur omissis antiquis, & authenticis, & iam in Ecclesia consuetis. Hæc Cardinalis ille.

Polydorus. Polydorus Vergilius quoque de Festorum

Vergilius. Multitudine & Abusu hoc modo conqueritur lib.6.cap. 8. de Inuent. rerum. Dies, inquit, alij aliis, festi Festis ex paruis quādoque causis accumulati sunt: id quod haud scimus an expedierit, cū præsertim videamus eò rediisse Christianorum mores, vt quàm olim ex Religionis vsu erat hæc instituere, tam nunc præstare videatur eadem antiquare, cùm bona pars hominum otium istud festorum dierum non ad orandum, non ad Diuina Scripta audienda, cuius rei causa datum est, sed ad omnifariam bonorum morum corruptelam augendam, indies magis magisque impudenter consumat, dictitans se id animi gratia facere, quasi planè sentiens cum Platone, qui ob illud ipsum, Deum eiusmodi Festa Sacra instituisse aiebat. Atque ita bellè Ethnicos, perinde in hac re, vt in nimis multis aliis, æmulamur: quod tantùm abfuit, vt Maiores nostri fecerint, vt etiam illud ipsum audacter iisdem Ethnicis vitio dederint, teste Tertulliano in Apologetico, cùm de Cæsarum Solennibus Sacris loquitur. Et mox: Faxit igitur (inquit) Deus, vt Pontifices nostri tandem aliquandò istos Festos dies Vtiles reddant: quod facient, si minuendos, & castè agitandos curarint.

Germania grauamina. Inter grauamina item centum, quæ imperante Carolo 5. anno Domini 1522. in Comitiis Noribergæ Legato Pontificio oblata sunt, cap.37. de eadem re sic habet: Insuper & Feriarum, Festorúmque tanta copia laicorum vulgus non mediocriter vrgetur: Nimirùm, quum tot sint Religiosi facti dies, vt vix ægrè tempus agricolis suppetat, quo fructus agri tot sudoribus è terra pellectos, aliquando aqua, pluuia immodicóque æstu, non rarò etiam grandine, aliáue tempestate periclitantes, in horrea conferant: quos tamen fructus, si non feriarum solennibus præpediti forent, commodè ac citra iacturam ex agro legere, domúmque ferre potuissent. Adde, quòd feriatis quoque diebus, qui dubio procul bono consilio, ac in Dei Opt. Max. honorem, primùm benè sunt feriati, innumera perpetrantur delicta, peccata & scelera potiùs quàm his Omnipotens colatur, venereturue. Id quod res ipsa notorium facit, tantùm abest, vt testibus hoc egeat. Eamque ob causam Sacri Romani Imperij Status laici consultiùs putant, ac Reipub. Christianæ conducibiliùs, si effrenis feriarum (quæ animis, quàm externo cultu, Christianis, hoc est, his quibus à peccatis semper feriandum est, rectiùs celebrantur) Festorúmque dierum numerus paulò coerceatur in arctum, minuatúrque.

Questus est etiam de eodē non immeritò Des. Erasmus haud vno in loco. In Annotationibus suis ad N. Testamen. in cap. 11. Matth. Iam olim (inquit) D. August. in epist. ad Ianuar. stomachatur & deplorat Ecclesiam Christi sic premi, vt tollerabilior propè fuerit Iudæorum quàm Christianorum conditio. Et tamen ille ob

friuola

friuola quædam nudipedalia nescio quæ destomachatur. Quid si videret liberum illum Christi populum, tot legibus, tot ceremoniis, tot laqueis impetitum? Item: Quin & Festorum apud Hebræos mediocris erat numerus. Ætas Hieronymi præter Dominicum diem paucissima nouerat Festa. Nunc Feriarum neque Finis, neque Modus: quæ cùm primitùs ad pietatis vacationem pauca sint instituta, nunc ad scelerum exclusionem tolli debebant, nisi Sacerdotum auaritia suis rebus consuleret potiùs, quàm veræ Religioni. Hæc Erasmus.

Laurentius Cãpegius. *Contra Multitudinem quoque Festorum apud Christianos huiusmodi decretum editum fuit anno 1524. Ratisbonæ per Laurentium Campegium Presbyterum Cardinalem.* IVSTIS *de causis adducti Festorum Multitudinem constringendam esse duximus: statuentes & ordinantes, vt de cætera* Dominica dies, *quæ in gloriam Dominicæ Resurrectionis ad nos vsque à primitiua Ecclesia maximè celebris habita est. Dies quoque [Natiuitatis Christi, S. Stephani, Ioannis & Innocentium: Circumcisionis: Epiphaniorum: Paschæ, cum Feria Secunda & Tertia duntaxat: Ascensionis, Georgii, Pentecostes, cum Feria Secunda & Tertia duntaxat: Corporis Christi, & præsertim quatuor B. Virginis, Purificationis, Annunciationis, Assumptionis & Natiuitatis: Natalitia Apostolorum: Ioannis Baptistæ, Magdalenæ: Laurentii: Dedicationis Michaelis: Omnium Sanctorum: Martini: Nicolai & Catharinæ:] & per diœcesim Salzburgensem* Festiuitates S. Ruperti, *sicut hactenus obseruatæ fuêre, celebres quoque & Festi habeantur. In cæteris autem Festiuitatibus, quæcunque ratione vel institutis vel receptis, & quæ sub præcepto celebrari debeant, permittimus, liberùmque cuique facimus, vt Missa audita operas suas, quibus suam suorùmque alimoniam quærere cogitur, redire possit: Festis tamen Dedicationum & Patronorum Principalium, nihil derogantes, quoad eorum celebrationem in cathedrali Ecclesia, Ciuitatéque ac loco etiam Episcopalis residentiæ duntaxat. cap. 20.*

CAPVT V.

Diuisio Festorum.

HORVM *autem Festorum omnium quædam sunt* generalia, *quædam* particularia. *Generalia sunt, quæ generatim ab omnibus celebrantur, & vocantur* SOLENNITATES: *vt sunt* Circumcisio Domini, Epiphania eiusdem, Conuersio Pauli, Purificatio B. Mariæ, Cathedra Petri, Annunciatio B. Mariæ, Passio Domini, Pascha, Inuentio S. Crucis: Dies Regationum, Ascensio Domini, Pentecoste, Festum Trinitatis, Festum Corporis Christi, Natiuitas S. Ioannis Baptistæ, Visitatio B. Mariæ, Vincula Petri, Assumptio B. Mariæ, Decollatio S. Ioannis Baptistæ, Natiuitas B. Mariæ, Exaltatio Crucis, Festum S. Michaelis & Omnium Angelorum, Festiuitas Omnium Sanctorum, Commemoratio Omnium Defunctorum, Præsentatio B. Mariæ, Aduentus Domini, Conceptio B. Mariæ, Natiuitas Domini, Festa omnium Apostolorum, & Festum Dedicationis Ecclesiæ.

Festa autem Particularia sunt, quæ tantùm ab vna coluntur Ecclesia in aliqua Prouincia: vel etiam quæ in vno fiunt Episcopatu, vel in vna Parochia aut Villa.

Rursùs horum Festorum alia sunt Mobilia, *sicut* Dominica Septuagesimæ, Sexagesimæ, Quinquagesimæ, Quadragesimæ, Pascha, Pentecoste, *&c.*

Alia sunt Fixa, *sicut Festum* Natiuitatis Christi, Circumcisionis, B. Virginis, Apostolorum, Martyrum, *&c.*

CAPVT VI.

De Canonizatione Sanctorum.

QVIA Canonizationes Sanctorum, *quas, omnibus in deterius ruentibus in Ecclesia, Romani Pontifices sibi solis vendicarunt, numerum Festorum in immensum auxerunt, idcirco de iis aliquid dicendum nobis, vt quo in pretio habendæ sint cognosci possit.*

Canonizatio Sanctorum quid?

EST *igitur* Canonizatio *secundum Iesuitas, Pontificis Ro. Approbatio seu Testimonium publicum, de Sanctitate & Gloria alicuius hominis Defuncti: & simul est iudicium ac sententia, qua decernuntur illi Diuini honores, & superstitiosi cultus. Antoninus etiam parte 5. Summæ, tit. 12. cap. 8. sic Canonizationem definit, quòd per eam Sancti proponantur à Papa, vt exemplar Fidei & vitæ sanctæ, & ab omnibus* ADORANDI *& in necessitatibus* INVOCANDI. *Marsilius Patauinus in Defensore Pacis parte 2. cap. 21. Canonizationem definit esse institutionem venerationis Sanctorum.*

Ritus Canonizationis: ac primò de Præparatione ad eam.

EA *autem fit tali forma, & ritibus huiusmodi. Rogatus Pontifex Romanus, vt aliquem iam vita functum adscribat in Sanctorum*

Catalogo, & Venerandum, vt Sanctum, decernat, ille facta inquisitione de vita, obitu & miraculis canonizandi, quæ post mortem adere dicitur, tandem definit Pontifex, sed mediante magna vi auri, Canonizationem esse faciendam. Fit igitur post hæc publicum Consistorium, in quo Pontifex cum pluuiali rubeo, & mitra pretiosa residet, & Aduocatus causæ longa oratione proponit Vitam, Gesta & Miracula Canonizandi, & demùm supplicat nomine eorum, qui de ea re scripserunt, talem ascribendum esse à sua Sanctitate in Catalogum Sanctorum Christi: vtque à cunctis Fidelibus pro Sancto veneretur decernendum. Pontifex audito Aduocato, laudat eius facundiam: dicit libenter se audiuisse tam miranda illius Viri præconia: velle tamen super hac re cum Fratribus suis maturiùs deliberare: & sic finitur Consistorium. In alio deinde Consistorio exquirit sententias Cardinalium, & vbi ex illis intellexerit esse omninò eum, de quo fabula agitur, Canonizandum, deliberatur dein de die Canonizationis, postea paratur & construitur suggestus ligneus tantæ amplitudinis in Basilica Petri, vt super illum instituatur, aptetúrque Capella cum Altari, Credentiis, throno Pontificiali, Sedibus Cardinalium aßistentium Papæ, Oratorum, Prælatorum, choro pro Cantoribus, & locis omnium Ordinum Romanæ Curiæ, ad instar Capellæ Palatii Apostolici à cancellis, & suprà quoad formam sedilium, & capacitatem. In eo suggestu sunt duæ Sedes Papales, vna eminens ad sinistram partem, & alia est amobilis. Ascenditur ad suggestum per pontem, cum duplici ostiolo à capite, & in imo: ornatur suggestus in extremitatibus circùm circà cum herbis & floribus, & intùs cum pannis & tapetis opportunis ornatur Ecclesia, & suspenduntur per totum Insignia Pontificis, Ecclesiæ, & Imago Canonizandi, atque etiam insignia Procurantium Canonizationem. Fit baldachinum nouum, cum insignibus Pontificiis, Procurantium Canonizationem, & Imagine Sancti: ea suspenditur supra Altare, vbi Pontifex celebrat. Fit etiam Vexillum magnum cum Imagine Sancti, quod portatur ante illos qui procurant Canonizationem, & ponitur supra Ostium & supra Suggestum. Cùm Pontifex præfinito die venit ad Ecclesiam, ponuntur circùm circà super deambulatorium intorticia numero octuaginta, vel circa, sex librarum pro qualibet, quæ ardeant dum fit officium. Parātur cera distribuenda, inprimis pro Pontifice duæ ceræ albæ duodecim librarum pro qualibet, pro Cardinalibus quatuor libræ. Item pro Eleuatione Sacramenti duodecim intorticia librarum seu pro qualibet: pro Altari sex cerei, & duo pro Credentia duarum librarum. Item pro Offertorio duo magni cerei duodecim librarum, quos offert primus Cardinalis. Item tres cerei sex librarum, quos offerunt tres Oratores, seu deputati cum tribus Cardinalibus. Et omnes cerei suprà dicti sunt albi, præter octuaginta intorticia Ecclesiæ. Ordinantur etiam cerei de cera communi pro Prælatis, Oratoribus & magnis nobilibus duarum librarum pro Officialibus & Cantoribus vnius libræ: pro Clero & aliis vt placuerit. Intimatur etiam Clero vrbis, vt summo manè conueniant supplicantes in porticu Ecclesiæ S. Petri.

De his quæ fiunt in die Canonizationis.

STatuta igitur die Canonizationis Pontifex paratus Pluuiali rubeo & Mitra pretiosa, cum Cardinalibus, Prælatis & Officialibus paratis processionaliter descendit ad Ecclesiam sub Baldachino. In camera paramenti distribuuntur cerei, & ab omnibus portantur accensi. Cùm verò Pontifex peruenerit ad porticum S. Petri, excipitur ibi à clero vrbis in modum supplicantium parato. Intrat Ecclesiam Pontifex, & ascendit suggestum cum Prælatis & aliis Officialibus: Clerus verò suggestum circumstat. Pontifex oratione facta ante Altare, ascendit Eminentem Sedem, & accipit Cardinales & Prælatos paratos ad reuerentiam. Qua facta descendit, & super aliam sedem sibi ante Altare paratam sedet versus renes ad Altare, vbi facit sermonem, referens quæ gesta sunt, & vitam ac Miracula Sancti in genere. Demùm hortatur omnes, vt secum orent Dominum, ne permittat errare Ecclesiam suam in hoc negotio. Surgit deinde, remouetur sedes, & procumbit super Faldistorium cum mitra. Cantantur Litaniæ à Cantoribus, & nulla fit mentio de canonizando, omnibus in terram genuflexis orantibus. Finitis Litaniis Diaconus à dextris surgit, & versus ad populum alta voce dicit. Orate: iterum genuflectit, & omnes prolixiùs orant: tum Diaconus à sinistris surgens, eodem modo dicit, Leuate, & omnes surgunt. Tunc Pontifex stans sine mitra incipit in voce, Veni Creator Spiritus, & tam ipse, quàm alii omnes genu flectunt ad primum versum. Cantores prosequuntur in hymnum, & Pontifex cum mitra ascendit ad sedem eminentem, & mitra deposita expectat finem hymni: quo completo, duo Cantores dicunt versum: Emitte Spiritum tuum & creabuntur: & alii respondent, Et renouabis faciem terræ. Tum Pontifex, Oremus: Deus, qui corda Fidelium Sancti Spiritus illustratione docuisti, da nobis in eodem Spiritu recta sapere, & de eius semper consolatione gaudere, per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui tecum &c. Tunc Procurator causæ instanter petit à Pontifice nomine procuratorio, pronunciari & declarari N. N. in Sanctorum Catalogum ascribendum, & vt Sanctum venerandum à Christi Fidelibus. Post hæc Pontifex

tifex alta voce, sedens tamen cum mitra, pronunciat in hunc modum: Ad honorem sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, & exaltationem Fidei Christianæ, ac Catholicæ Religionis augmentum, auctoritate eiusdem Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & Beatorum Apostolorum Petri ac Pauli, & nostra, de Fratrum nostrorum consilio & assensu speciali decernimus & definimus, bonæ memoriæ N. N. in cœlesti Hierusalem inter Beatorum choros iam receptum, æternæque gloriæ condonatum, Sanctum esse, & Sanctorum catalogo adscribendum: ipsúmque catalogo huiusmodi adscribimus statuentes, vt ab Vniuersali Ecclesia anno quolibet, in Mense N. & die tali Festum ipsius, & Officium sicut pro vno Confessore (si sit Confessor) vel Martyre (si sit Martyr) deuotè & solenniter celebretur, & ab eo suffragia à Christi fidelibus implorentur & expectentur. Insuper eadem quoque authoritate omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui annis singulis ad sepulturam eiusdem in die tali deuoti accesserint, vnum annum & 40. dies: accedentibus verò annis singulis in octauas dicti Festi ad sepulturam quadraginta de iniunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxamus.

Quibus finitis, Procurator fiscalis rogat Protonotarios &c. de protestatione facta per Papam, & Procurator causæ simpliciter rogat de solenni pronunciatione Canonizationis, & petit instrumentum, & à Papa decerni Bullas super his opportunas. Et mox surgit Papa sine mitra & incipit, Te Deum laudamus, & chorus ad finem vsque prosequitur. In illius fine Cardinale Diacono à dextris in cantu dicente, Ora pro nobis beate N. N. & Choro respondente, vt digni efficiamur Promißionibus Christi, Papa illicò propriam orationem de eodem Sancto alta voce decantat, dicens: Seruitutis nostræ tibi Domine iura soluentes, quæsumus, vt Beati N. N. patrocinio suffragante in nobis tua dona multiplices, & ab omnibus tuearis aduersis, per Christum Dominum nostrum. Finita oratione Diaconus à dextris stans ante Pontificem, dicit altè: Confiteor Deo Omnipotenti &c. & post Apostolos nominat Sanctum N. N. & Papa sine mitra cruce sua præsente dicit, Precibus & meritis &c. & in fine dat indulgentias omnibus officio tunc aßistentibus.

His finitis, Pontifex incipit Tertiam, & accipit sandalia, vel si magis placet, dimissa Tertia accipit paramenta omnia Pontificalia, & canit Missam solitis ceremoniis, vel de Sancto Illo: vel si aliqua solennitas esset, cantat de die cum commemoratione de Sancto: & si non posset, aliquis Cardinalis celebrat pro eo. Dum cantatur Credo, tres Cardinales Commissarii descendunt ad portam inferiorem suggestus, & ordinant Offertorium: & posteà antequàm Papa lauet manus in sede eminenti, veniunt ordinatè. Et primus, id est, Episcopus Cardinalis offert duos magnos cereos, & cum eo primus Orator offert cereum suum, & canistellum deauratum cum duabus turturibus: Tum Presbyter Cardinalis offert duos magnos panes cum mappulis, & secundus Orator cereum suum, & canistellum argenteum cum duabus columbis albis: vltimò Diaconus Cardinalis offert duo vasa vini: & tertius Orator suum cereum, & canistellum diuersorum colorum cum variis auiculis. Cardinales osculantur genu, alii pedem Summi Pontificis: proceditur deinde in Missa, vt aliàs. Desumpta hæc sunt partim ex libro 1. Ceremoniarum Rom. Ecclesiæ, Sect. 6. partim verò ex Bulla super Canonizatione Francisci de Paula à Leone 10. edita, quæ extat apud L. Surium tomo 2. de vitis Sanctorum.

In canonizatione Sanctorum 7. honores eis tribuuntur.

Hac autem Deificatione septem honores Sanctis mortuis tribuuntur, vel ipsis Iesuitis testibus. PRIMÒ enim inscribuntur in Catalogo Sanctorum, id est, statuitur ac iubetur, vt ab omnibus publicè habeantur & dicantur Sancti. SECVNDÒ, inuocantur in publicis Ecclesiæ precibus. TERTIÒ, templa, & aræ in eorum honorem instituuntur. QVARTÒ, Sacrificia tam Eucharistiæ, quàm laudum & precum, quod vulgò officium, siue horæ canonicæ nuncupatur, in honorem eorum publicè offeruntur. QVINTÒ, dies Festi in eorum memoriam celebrantur. SEXTÒ, pinguntur eorum Imagines, addito certo quodam lumine in signum gloriæ, quam habere creduntur in cœlis. SEPTIMÒ, eorum reliquiæ pretiosis thecis includuntur, & publicè honorantur.

Canonizationes Sanctorum fiût ad morê Ethnicû.

Fit hoc planè ad morem & consuetudinem Ethnicam. Apud Gentes enim mos hic fuit antiquißimus, & consentiens obseruatio, vt eximios præclarósque viros, qui obuiam eundo periculis, Rempub. auxissent, ob egregia facinora, & eximia beneficia patriæ, ciuibus aut cunctis mortalibus exhibita, in Deorum sedes receptos consecrarent, & in cœlum tollerent, illísque Diuinos honores, & humano fastigio ampliora decernerent: templáque, flamines, puluinaria, aras ac sedes Immortalitatis exhiberent. Hæc præmia & honores clarorum virorum Plinius lib. 2. cap. 7. Cicero lib. 2. de Natura Deorum, Eusebius de præp. Euangelica lib. 2. cap. 9. recensent. Ob id Ægyptii Bacchum, quòd vitem plantasset: Osiridem, quòd ex hordeo zythum decoquere: Proserpinam, quod ex frugibus Siculos pinsere panes docuisset: Isidem, quòd morborum medicamenta reperisset, eaq. per somnium ægrotis suggeßisset, in Deorum Numerum retulerunt, & vt Sacrosancta Numina venerati sunt. Nec hominibus modò, sed Belluis, Crocodilo, Felibus & Cercophytecis hunc honorem detulerunt: quorum exemplo aliquid quod homini vel ad vitæ, aut

agrorum cultum vsui foret, reperissent. Herculi Thebano Menetius Actoris Filius, annua in Opunto Sacra instituit: mox eum Athenienses inter Deos retulerunt: secutus inde caetera Graecia, aliarúmque Gentium consensus, Sabellicus lib.6. Enne.1. Imò Graeci propter beneficia viuentes etiam cælo consecrarunt, & immortalitate donare consueuerunt. Sicut de Platone & Agesilao legimus, atque aliis, qui in cætu cælestium recepti, in vita Diuinos honores meruêre, illisq́; Certamina, Ludos & Sacra anniuersaria dicarunt, tanquam Numinibus: illis præsertim qui Tyrannos exegerunt, aut vindices libertatis fuerunt: hi tanquam mortale fastigium egressi omnium consensu in consilio cælestium asciti, pro Diis haberi & coli cœpti sunt. Thuisconem Germanorum Regem Prisci communi omnium suffragio, ob miraculum sapientiæ & bonitatis, sicut indigetem & Dei Interpretem ac nuncium, consecrarunt, eundémque pro Deo habere cœperunt. Matrem quoque eius Nertham, hoc est, terram, ex qua editum crediderunt, Numinibus ascripserunt. Rhodii obsessi per annum à Demetrio Poliorcete, Ptolemæo, quòd tum opem eis tulisset, soluta obsidione, delubrum in vrbe quadrangulum extruxerunt, & Diuinos honores detulerunt.

Romani suos Imperatores canonizarunt.

Romani autem præcipuè suos Imperatores, quorum opera & virtute res eorum creuerant, post funera immortali honore consecrarunt, & in Deos receperunt, qui ob æternam gloriam Dii indigetes dicti sunt: Alex. ab Alexandro lib. 6. cap. 4. Sic Iulius Cæsar post mortem in Deorum numerum relatus est, non ore modò Decernentium, sed & persuasione Vulgi. Siquidem ludis, quos primò consecratos ei hæres Augustus adidit, stella crinita per septem dies continuos fulsit, exoriens circa vndecimam horam. Creditumq́; est, animam esse Cæsaris in cœlum recepti: Suetonius. Nero Claudium Patrem apparatissimo funere elatum laudauit, & in Deorum numerum referre præcepit, multis ei decretis cœlestibus honoribus: Cuspinianus. Cyziceni Adrianum Imperatorem tredecimum esse Deum promulgarunt. Sed & ipse Adrianus suum Amasium Antinoum in numerum Deorum retulit. M. Antonino Philosopho mortuo Diuini honores ab omni sexu, ordine & ætate habiti. Populus, Senatúsque propitium Deum dixit, eoque processit vana persuasio, vt pro sacrilego haberetur, qui defuncti Imaginem non domi coleret. Templum publicè constitutum: flamines, sodalésque dati: Sabellicus lib.4. Enneadis 7.

Ritus canonizandi Imperatores Romanos.

Ritus autem, quo consecrabantur seu canonizabantur Imperatores, ab Herodiano lib.4. ita ferè describitur. Defunctum vita corpus sumptuoso funere verè sepeliunt. Posteà verò Imaginem defuncto quàm simillimam fingunt, eam in Regia vestibulo locant supra eburneum lectum auro stratum: recumbitque pallida effigies in modum ægrotantis. Circa lectum maximam diei partem assidet Senatus omnis ad leuam pullis vestibus amictus, ad dexteram lectæ ex omni nobilitate Matronæ in albis vestibus: is enim color lugubris fuit in muliere olim, omni alioqui ornatu detracto. Id septem diebus Defuncto datur, Medicis velut adhuc spirantem interuisentibus, denunciantibúsque in dies morbum ingrauescere. Ad postremùm, quasi tùm demùm vita Defunctum Equestris Senatoriique Ordinis iuuenes per viam Sacram in forum deferunt, lecto in rostris deposito. Pueri Puellæque Patricii generis, composito ab vtraque parte cœtu hymnos in Defunctum canunt flebili carmine emodulatos. Deinde eburneo lecto cum effigie ex foro in campum Martium translato, ingens ibi suggestus, quadrata forma, lignea tantùm materia contexitur, multis gradibus in Phari speciem fastigio assurgentibus. Singuli auro & purpura instructi, signis ex ebore factis variisque picturis insigniter excoluntur, ac quo altiores illi minúsque patentes, eò minores his imagines prominebant. Interiùs est moles aridis referta fomitibus, effigie secundo gradu collocata, omnibúsque odoramentorum generibus omnifariam admotis, quæ certatim à tota ciuitate eò congeruntur. Nobilissimi iuuenes Equestris ordinis trabeati tabernaculo obequitant, motu quodam pyrrichio, solennique decursu. Circumaguntur & currus, quibus insident Rectores personas illustrium Principum gerentes: ac tùm demùm ab imperii Successore face admota circumfusa multitudo ab imis partibus molem incendit, ac simul ignis cœpit inualescere, ex ædificii fastigio aquila emittitur, quæ Principis animam in coelum ferre putatur. Qui per hæc consecratus esset, inter Deos colebatur. Sic Herodianus. Eadem referunt Alex. ab Alexandro lib.6 cap.4. Polydorus Vergilius de Inuent. lib.6. cap. 8. & Auentinus lib. 2. Annal. in vita Antonii Pii. Hanc canonizandi consuetudinem & rationem posteritas sumpsisse videtur ex Cæsaris Dictatoris funere, cuius forma non multùm ab ea diuersa fuit. Sabellicus lib. 5. Enne. 7. Inde autem effectum, quemadmodum etiam apud Christianos posteà, vt tam numerosa Deorum phalanx & caterua, de qua Plinius lib.2. cap.7. Eusebius lib.5 cap.3. Lactantius etiam & Tertullianus, ab Ethnicis conscripta sit, quæ immensas Xerxis Persarum Regis copias excederet, quarum equos flumina exhausisse, milites spiculis seu telis vnà arcu extortis solem aut eius iubar obumbrasse, historia Græcorum testantur.

Multitudinis Deorum Ethnicorũ causa.

Canonizationes Sanctorũ præsumptuosæ.

Porrò Canonizatio eiusmodi Pontificia non modò Ethnica, sed etiam institutum admodùm præsumptuosum est: quasi cælitibus aliquid accedat aut decedat Mortalium authoritate & suffragiis. Auentinus lib.2. Annal. in vita Antonini

tonini Pij, miratur Ethnicos tàm dementes fuisse, vt diuinitatem, quam Mortales stultissimi non possidebant, sese tribuere aliis posse opinarentur: & tàm stolidos extitisse, qui istis ineptissimis ludibriis cœlum aperire crederent. Nos verò multò magis miramur, Christianos in tanta luce verbi Dei & Euangelij tam dementes & stolidos esse, vt in eadem opinione sint cum Ethnicis. Imò stultitia hæc Græca & Romana creandi Deos irrisa est iam olim etiam ab ipsis Gentilibus: ac sapientissima est in hac re Agesilai sententia, qui, cùm Thasij illum viuentem inter Deos retulissent, dixisse fertur: Si Deos faciendi potestatem haberent, prius seipsos Thasij Deos facerent, posteà demùm Agesilaum quoque deificarent.

Agesilai prudens dictum.

Tertiò, in hac Apotheosi seu Canonizatione facilè potest errari, ita vt damnati sæpè Sancti pronuncientur, & pro Beatis colantur: sicut accidisse scribit Sulpitius tempore Martini: quum enim populus quidam coleret nescio quem pro Martyre, tandem manifestatum fuit, Latronem quendam fuisse, qui ob sua scelera extremi supplicij pœnas luisset. Vnde etiam D. Hieronymus fatetur in Ecclesiast. cap. 8. se vidisse impios cum tali opinione mortuos, & sic sepultos, vt Sancti æstimarentur in terra, qui etiam dum viuerent, habiti sint Ecclesiæ Principes. Et D. Augustinus quodam in loco scribit, Multorum corpora honorari in terris, quorum animæ torqueantur in gehenna. Quapropter eodem iure Christiani reprehendi & irrideri possunt, quo Græci à Nicephoro libro decimo, cap. 36. vbi inquit: Græcos pudore potiùs affici conueniebat, vt qui homines multos in Deorum numerum retulerunt: atque eos quosnam quæso? Optandum sanè esset iustos eos & temperantes, aut aliter morum integritate probatos fuisse. Verùm contraria omnia in eis reperiuntur: quippe qui iniustitia, ebrietate & stupris probrosis vitam transegerint. Declarat hoc Hercules, Dionysius & Æsculapius: per quorum numina dum Libanius continuè in libris suis iurat, non erubescit tamen.

In canonizandis Sanctis errari potest.

Superstitionem tamen hanc Ethnicam Iesuitæ aliquot rationibus & argumentis defendere conantur, tanquam rem vtilem & necessariam. Primò dicunt: Deum ipsum voluisse à Sanctis Scriptoribus annotari gloriosam vitam & mortem suorum Seruorum. Probant hoc ex Ecclesiastico qui cap. 44. & aliquot sequentibus laudat & ad cœlum vsque extollit Sanctos plurimos, Enochum, Noe, Abrahamum, Isaacum, Iacobum, Mosem, Aaronem, Phineen, Iosuam, Calebum, Samuelem, Dauidem, Heliam & alios. Sanctum quoque Lucam in Actis canonizasse volunt Stephanum, Iacobum, Petrum, Paulum, Barnabam, Silam & similes: Credibile igitur esse, eodem modo Deum velle, vt deinceps etiam fiat. Respondeo, pro paribus hic sumi à Iesuitis, quæ sunt imparia. Quum enim Ecclesiasticus, Lucas & alij laudant Fideles Dei Seruos, non eos canonizant Pontificio more & consuetudine: sed extollunt tantùm eorum fidem & similes virtutes: non iubent illos in publicis Ecclesiæ precibus inuocare, Templa & Aras in eorum memoriam extruere, eis Sacrificia offerre, dies Festos in memoriam eorum celebrare, Imagines eorum pingere, denique eorum Ossa, aliásque Reliquias eorum preciosis thecis includere, & publicè honorare: qui honores omnes creaturis mortuis in canonizatione pontificia tribuuntur & decernuntur: sed dehortantur potiùs Sancti illi Scriptores omnes & singulos ab his, similibúsque Idololatricis cultibus. Quantùm itaque cœlum à terra distat, & Oriens ab Occidente, tantùm differt Sanctorum illorum scriptorum factum, à Canonizatione ista Pontificia.

Iesuitarum argumenta pro canonizationibus, & ad eas responsiones.

Ecclesiasticus 44. cap. explicatur.

Secundò dicunt, Scripturam præcipere, vt Sanctos honoremus & laudemus. Respondeo, hoc nos non negare, est enim quasi naturale præmium virtutis honor: & Ecclesiasticus dicit 44. cap. de Sanctis, sapientiam eorum narrent populi, & laudem eorum nuntient Ecclesiæ. At non inde sequitur, Sanctos canonizandos, hoc est, cultus illos Idololatricos, quorum modò meminimus, in eorum honorem instituendos, qui in Pontificia canonizatione eis decernuntur. Quasi Scriptura genus tantùm tradat (Sanctos esse honorandos) nobis verò liberum relinquat excogitare qualescunque cultus: & quasi omnia, quæcunque sint, & quomodocunque fiant, modò fingantur in honorem Sanctorum fieri, Deo placeant, etiamsi honor soli Deo debitus, ad Sanctos transferatur. Honorandi sunt à nobis Sancti Dei Serui, verùm non eo modo quo à Pontificiis honorantur & coluntur, sed vt Sacræ Literæ præcipiunt. Hoc pacto Smyrnensis Ecclesia honorauit & coluit Polycarpum Martyrem. Cùm enim Ethnici dicerent Smyrnenses reliquisse suum Crucifixum Christum, & eius loco iam Polycarpum colere, hanc ignominiam ita diluunt: Christum, aiunt, nunquam possumus deserere, quippe qui Mortem pro totius mundi Salute sustinuit. Addunt, Non possumus alium quenquam colere, quoniam solum Deum, & qui solus colendus sit nouimus. Quomodo ergò Polycarpum & alios Sanctos honorarunt & coluerunt? Ad hoc ita respondent: Martyres, vt Domini Discipulos veneramur ac diligimus, veluti eos qui Magistro ac Domino fidem seruarunt, optamúsque in fide & constantia illorum fieri consortes. Denique causam

Sancti quomodo à nobis colendi.

causam subiiciunt ob quam Polycarpi ossa collegerint: non equidem vt preciosis thecis includerent, & publicè honorarent, sed vt ex more conderent & sepelirent. *Augustinus etiam contra Faustum Manichæum egregiè docet, quomodo Sancti à nobis sint honorandi & colendi.* Colimus, *inquit*, Martyres eo cultu dilectionis & societatis, quo & in hac vita coluntur Sancti homines Dei, *&c. Et mox:* At illo cultu qui Græcè λατρεία dicitur, nec colimus, nec colendum docemus, nisi vnum Deum. *Quum autem ad hunc cultum pertineat Oblatio Sacrificij, vnde Idololatria dicitur eorum qui hoc etiam idolis exhibent, nullo modo tale aliquid offerimus, aut offerendum præcipimus, vel cuiquam Martyri, vel cuiquam Sanctæ Animæ, vel cuiquam Sancto Angelo: & quisquis in hunc errorem delabitur, corripitur per sanam doctrinam, siue vt corrigatur, siue vt caueatur. Ipsi enim Sancti vel homines, vel Angeli exhiberi sibi nolunt, quod vni Deo deberi norunt, &c. De Ciuit. Dei cap. 10. id ipsum significantiùs docet: Nos, inquit, Martyribus nostris non templa, sicut Diis, sed memorias, sicut hominibus mortuis, quorum apud Deum viuunt spiritus, fabricamus. Nec ibi erigimus altaria, in quibus sacrificemus Martyribus, sed vni Deo & Martyrum & nostro Sacrificium immolamus: ad quod sacrificium, sicut homines Dei, qui mundum in eius confessione vicerunt, suo loco & ordine nominantur, non tamen à Sacerdote qui sacrificat inuocantur, &c. Quibus vtique longè alia ratio docetur honorandi Sanctos, quàm ea quæ in Canonizationibus Pontificiis obseruatur.*

3. *Tertiò, probant & defendunt Canonizationes ex ratione imitationis.* Sancti, *inquiunt*, sunt exempla quædam virtutum, quæ imitari nos conuenit. At non possumus accendi ad imitationem, nisi sciamus qui sint imitandi, quid illi egerint aut passi sint: id quod fit per Canonizationem. *Respondeo, Spiritum S. ob oculos posuisse nobis in Verbo Dei eos, quorum virtutes imitari debemus, vt hac in parte Demonstratore & Doctore Pontifice Rom. opus non habeamus, qui plerunque in suis Canonizationibus Idololatras & Superstitiosos homines ad imitandum proponit. Deinde, si in Deificationibus istis Papisticis virtutes tantùm vita functorum recitarentur, & ad imitationem proponerentur, ferri aliquo modo illa possent. At hoc non fit, sed simul eis quoque decernuntur Diuini honores, videlicet templa & aræ: inuocatio: sacrificia: dies festi: reliquiarum etiam veneratio & cultus.*

4. *Quartò, probant ex coniunctione, quam cum Sanctis mortuis habemus.* Sumus, *aiunt*, membra vnius corporis, & membra inuicem compatiuntur & congaudent: oportet ergò eos nobis compati, & pro nobis solicitos esse: & è contrario nos illis congaudere, & pro illorum gloria Deo gratias agere: sed hæc sine particulari notitia fieri non possunt. *Hic quæro à Iesuitis, vndénam sit (si est aliqua) illa Sanctorum in cælis compassio & solicitudo pro nobis? Si dicant ex canonizatione, vt in hoc argumento velle dicere videntur, sequitur non canonizatos nobis non compati, nec pro nobis solicitos esse: at contrarium docent aliis in locis. Deinde quantùm ad nos, si propterea Sancti canonizandi sunt, vt illis congaudere possimus, & pro illorum gloria Deo gratias agere, sequeretur omnes homines qui moriuntur in vera fide, & regni cælestis hæredes fiunt, canonizandos esse, hoc enim officium cunctis Fidelibus præstare tenemur. Vnde intelligitur rationem hanc nullam esse.*

Vltimò, probant ex incommodis: nisi enim iudicio Ecclesiæ certi Sancti proponerentur colendi, facilè fieri posset, vt populus sæpè erraret, & damnatos pro Beatis coleret. *Respondeo, idem periculum metuendum, etiamsi quis à Pontifice Rom. canonizetur. Possem nominare quàm plurimos Canonizatos, qui in terris Idololatræ, Verbi Dei hostes, & superstitionibus horrendis dediti fuerunt: & tamen coluntur, adorantur, inuocantur, &c. quum de illorum Beatitudine non immeritò dubitetur. Obiiciunt quidem hic Iesuitæ rationes aliquas, quibus probare nituntur, Pontificem non errare in Sanctorum Canonizationibus, sed ita elumbes & frigidas, vt responsione non sint dignæ.* 5.

Cuius sit Sanctos Canonizare.

Sanctitatem aliquam homini impartiri, nullius hominis, sed solius Dei opus est, habere etiam aut indicare aliquem pro Sancto non in hominum arbitrio, quos sæpe falli & decipi scimus, sed in Spiritus Sancti iudicio positum est, quod in Verbo Dei expressum habemus. Multò minus licet cuiquam Diuinos honores mortali alicui tribuere & decernere. *Sanctitatem aliquam impertiri Dei opus est.*

Hanc tamen Potestatem audaci & sacrilego conatu homines ad se rapuerunt, & sibi vendicarunt. Fecerunt hoc primò Episcopi, qui in suis Prouinciis & Diœcesibus quos voluerunt Sanctos pronuntiarunt, & colendos decreuerunt, qui tamen aliis prouinciis penitùs ignoti fuerunt. Sic canonizauit Vualpurgam Abbatissam Heydenheimensem Odogerus Episcopus Eichstadiensis circa annum Domini 870. Surio & Molano testibus. Alij alios. *Canonizationes Sanctorum vendicarunt primò sibi Episcopi, deinde Pontifices Rom.*

Sequuti sunt Pontifices Romani Alexander III. & Innocentius III. qui canonizationes sibi solis vendicarunt, & prohibuerunt, ne deinceps aliquis pro Sancto coleretur, sine Romani Pontificis

tificis approbatione, vt patet ex lib. 3. Decretal. tit.45.c.1. Audiuimus. Item extrà de reliquiis & Veneratione Sanctorum cap. 1. & 2. extrà de Testamento venerabili. Referunt etiam Durandus in Rationali lib.7. cap. 1. Balaus, Panthaleon, Cranzius in Metropoli libro 1. cap.25. Pratenderunt illi quidem abusus & errores qui circa particulares istas Canonizationes interdum acciderunt, sic vt sæpè Damnatos pro Beatis coluerint, sed spe lucri maximi, quod inde ad Papas redit, hoc ab eis factum, dubitare nemo debet. Similiter Pontifices Maximi apud Ethnicos soli solebant decreta facere de constituendis Religionibus, De Feriis, de Diis, &c. teste Gellio lib.2.cap. 28. Lege quoque apud Romanos sancitum erat, ne quis pro Deo coleretur, qui non à Senatu Romano canonizatus & in numerum Deorum relatus esset. Vnde quum Tiberius Cæsar ad Senatum retulisset, cum prærogatiua suffragij sui, vt Christus pro Deo reciperetur, Senatus hanc vnam ob causam id respuit, quòd ipse non primò ante Imperatorem ea de re appellatus esset. Auentinus libro 2. Annal. & Alex. ab Alexandro lib. 6. cap. 4. Marsilius igitur Patauinus in Defensore Pacis parte 2. cap. 21. censet authoritatem canonizandi Sanctos soli Concilio generali Fidelium committendam.

CAPVT VII.

De Vigiliis Festorum.

Vigiliæ Festorum vnde originem traxerint.

APOSTOLORVM *temporibus, & aliquandiu post ea, quum Christianis propter insidias & persecutiones assiduas Tyrannorum & Hostium Religionis interdiu vix prodire liceret in publicum, non nisi noctu & antelucanis horis ad Sacra sua peragenda conuenerunt, sicut ex Plinij secundi epistolis, & Scriptoribus Ecclesiasticis intelligitur. Fuit & hoc vsitatum pluribus in locis in prima illa Ecclesia post Apostolorum tempora, vt etiam extra persecutionis metum, tota Paschali hebdomada, præsertim verò nocte præcedente Dominicam Resurrectionis, in templis publicè vigilarent & ieiunarent. Sic enim Tertullianus lib. 2. ad vxorem scribit:* Quis Solennibus Paschæ obnoctantem vxorem securus sustinebit? *Et Eusebius de Vita Constantini lib. 4. refert*, Constantinum Paschales illas peruigilationes ornasse lampadibus, & accendisse per totam vrbem columnas seu moles cereorum. *Ex Nazianz. etiam Oratione in S. Pascha apparet, noctem eam ante diem Resurrectionis, peruigilem totam fuisse Christianis, luminibus vbique & publicè & priuatim accensis. Et Ambrosius Serm. 60.* In Paschate, *inquit*, ieiunauimus Sabbatho, Vigilias celebrauimus, & Orationibus percunctanter instituimus. *Rursùs Vigiliarum Paschæ meminit Eusebius in historia Narcisci Hierosolymitani Episcopi, de quo scribit lib.6.cap.9.* quòd in Vigiliis Paschatis, deficiente oleo, oratione impetrarit, vt aqua infusa lampadibus, ad præbendam lucem facta fuerit idonea.

Ex his verò consuetudinibus & ritibus originem posteris ætatibus sumserunt Vigiliæ & Ieiunia in profestis magnarum Solennitatum ad templa & cæmeteria, in publicis congressibus tàm mulierum quàm virorum. Theodoretus in Tripartita hist. lib. 5. cap. 32. Vigiliarum ad sepulchra Martyrum Authores facit apud Antiochenos Flauianum & Diodorum. Isti (*inquit, Flauianus & Diodorus Antiocheni*) Diuinos amatores ad sepulchra Martyrum prouocantes, Vigilias celebrabant, cum illis Deum laudantes. Hæc Leontius (*Antiochenus Episcopus*) intuens prohibere quidem iudicauit inconsultum, quum videret multitudinem valdè viris illis optimè adhærere. Sed vtens mansuetudine verborum, poscebat ab eis, vt has Festiuitates in Ecclesiis potiùs celebrarent. Et illi quidem quod iubebatur egerunt & Amatores suos ad Ecclesias congregarunt, vt alacriter Deum concordi voce laudarent. *Ad quæ verba B. Rhenanus in margine libri annotat,* sic multa in Ecclesiam introducta esse. *Facta hæc sunt circa annum Christi 375. tempore Gratiani Imp.*

Vigiliæ nocturnæ mulieribus interdictæ.

Sed quia hæc nocturna Sacra multorum scelerum causa progressu temporis esse cœperunt, ideò accessus ad ea mulieribus interdicitur Canone 35. Elibertini Concilij, vbi ita præcipitur: Placuit prohibere, ne fœminæ in cœmeterio peruigilent, eò quòd sæpè sub obtentu Orationis scelera latenter committantur. *Extat quoque Constantij constitutio libro 16. integri Theodosiani Codicis, vt aboleantur Nocturna Sacrificia, Magnentio Authore permissa. Vigilantius etiam ob eandem causam has excubias maximè omnium impugnauit, publicèque execratus est. Contrà verò Hieronymus grauiter repugnabat, argumentans paucorum culpam Religioni damno esse non debere: quia qui peccarent Vigilando in templis, possent etiam in suis vel alienis domibus eadem facere.*

Vigiliæ abolitæ & in earum locum Ieiunia in profestis instituta.

Sed tamen res subinde in peiùs ruit, sic vt in his conuentibus nocturnis Pueri Puellæque amores iam licentiùs meditarentur, Iuuenes palàm stuprum offerrent, Senes lenocinium facerent: & Matronæ passim corrumpi minùs erubescerent, vt Polydorus Vergilius scribit lib. 6. cap. 4. Quum itaque domus Dei hoc modo facta esset spelunca latronum, id est, stupratorum & adulterorum, ne id malum latiùs serperet,

peret, tandem aliquandò instituerunt Veteres loco Vigiliarum Ieiunia huius diei cuiúsque Festi celebrioris: mansit tamen Vigiliarum, id est, officij nomen huiusmodi Ieiuniis, quæ æquè obseruantur ac Quadragesimalia. Tale remedium datum est crescenti huic morbo, post tempora Hieronymi, qui obiit anno reparatæ Salutis 420. Polydorus ibidem. De hoc Mantuanus ita canit lib. 1. Fast.

Quòd nostri in templis atavi Vigilare solebant,
Excubiásque pati Solennia mane sequenti
Festa recepturi: morem noua sustulit ætas.
Nam quia nox sceleri solet esse occasio, & illud
Obseruant qui furta volunt committere tempus
Ieiunare diem visum est sapientiùs illam
Quæ præit, & clauso noctem dormire cubili.

Et Innocentius III. circa annos demùm 1210. Vigiliis Apostolorum ieiunandum esse populo Christiano præcepit, præterquam in Ioannis, Philippi & Barnabæ, pro quibus Rogationum diebus ieiunare posit, vt habetur in Chronico Æditui.

Ethnici quoque habuerunt Vigilias, sed honesti viri illas damnarunt. *Ethnici quoque suas Vigilias & Sacra nocturna habuerunt, quæ tamen ob impudicitiam & omnis generis libidines in iis perpetratas omnes honesti viri damnarunt. In templis Isidis & Æsculapij frequenter fuisse dicuntur Nocturnæ Vigiliæ: sed propter quas dici de illis potuisset, quod de Adonidis templo aliquandò dictum fuit, οὐδ' ἱερόν. Apud Plautum in Aulularia Lyconides adolescens Filiam Euclionis in Cereris Vigiliis vitiasse dicitur. Sed & apud* *Pentheus.* *Euripidem in Bacchis Pentheus, quum audiret Orgia Sacra noctu celebrari, grauiter exclamat, id & vitiosum esse, & mulieribus periculosum.*

Τοῦτ' εἰς γυναῖκας δόλιόν ἐστι καὶ σαθρόν.

Eupolis. *Quare & Eupolis vetus Poëta Comicus in suis Baptis nocturna illa Atheniensium Sacra, quæ Cotyttia dicebantur, quo minùs damnaret, ne mortis quidem periculo adduci potuit. Olim quoque apud Myonem vrbem τῶν Θεῶν Μειλιχίων nocturna Sacra fuisse accepimus.* *Romulus.* *Romulus etiam quum pro sua prudentia intelligeret, nullam esse tàm castam religionem, quàm hominum libido atque impudicitia non contaminet, si & adsint latebræ, & absit pudor, rectissimè sapientissiméque legem tulit, NE VIGILIÆ nocturnæ in templo Romæ haberentur. Nam quum suos ciues sæpè conuenire vellet Religionis causa, & hos tamen cœtus congressúsque virorum atque mulierum castos esse optaret, noluit in templis locum esse latendi, ne tandem ea essent lustra aut lupanaria magis quàm templa. Imò etiam arcanas Bacchi initiationes summouit. Sic enim Dionysius scribit grauiter eum damnasse Διαπαννυχισμοὺς ἐν ἱεροῖς ἀνδρῶν σὺν γυναιξὶν, καὶ τὰς βακχείας & τελετὰς ἀπορρήτους. Hanc si Romani legem, qua oportebat & diligentia, & seueritate, perpetuò seruassent, non contaminasset sua libidine Sacra Bonæ Deæ Clodius: non irrepsissent in vrbem nocturna illa nefandáque Bacchanalia, quæ vix tandem ab vrbe condita annis 568. sublata sunt grauissimo Senatus consulto referente sapientissimo Consule Sp. Posthumio Albino.* *Cicero.* *Neque verò id M. Tullius in suis legibus omisit. Vidit enim quàm Reipub. interesset, diligenter seruari, quod Romulus initiò sanxerat. Sic itaque & ipse statuit: NOCTVRNA mulierum sacrificia ne sunto, præter illa, quæ pro populo ritè fiant. Néue quem initianto, nisi, vt assolet, Cereri, Græco sacro. Sed audiamus & eius, & Attici hac de re quam subiecit disputationem, atque iudicium. Extat enim apud eum libro secundo de Legibus, his verbis: M. At verò quod sequitur, quomodo aut tu assentiare, aut ego reprahendam, sanè quæro Tite? A. Quid tandem id est? M. De Nocturnis Sacrificiis mulierum. A. Ego verò assentior, excepto præsertim in ipsa lege solenni Sacrificio ac publico. M. Quid ergo aget Iacchus Eumolpidæque vestri, & augusta illa Mysteria, siquidem Sacra nocturna tollimus? non enim Populo Romano, sed omnibus bonis firmísque populis leges damus. A. Excipis credo illa, quibus ipsi initiati sumus. M. Ego verò excipiam: nam multi cùm multa eximia diuináque videntur Athenæ tuæ peperisse, atque in vitam hominum attulisse: tum nihil meliùs illis mysteriis, quibus ex agresti immaníque vita exculti ad humanitatem, & mitigati sumus: Initiáque, vt appellantur, ita reuera principia vitæ cognouimus. Neque solùm cum lætitia viuendi rationem accepimus, sed etiam cum meliore spe moriendi. Quid autem mihi displiceat in Nocturnis, Poëtæ indicant Comici. Qua licentia Romæ data, quidnam egisset ille, qui in Sacrificium cogitatam libidinem intulit, quò ne imprudentiam quidem oculorum adiici fas fuit? A. Tu verò istam Romæ legem rogato: nobis nostras ne ademeris. M. Ad nostra igitur reuertor, quibus profectò diligentissimè sanciendum est, vt mulierum famam multorum oculis lux clara custodiat: initientúrque eo ritu Cereri, quo Romæ initiantur. Quo in genere seueritatem maiorem Senatus vetus authoritas, de Bacchanalibus, & Consulum exercitu adhibito, quæstio, animaduersióque declarat. Atque omnia Nocturna (ne nos duriores fortè videamur) in media Græcia Diagondas Thebanus lege perpetua sustulit. Nouos verò Deos, & in his colendis Nocturnas Peruigilationes sic Aristophanes facetissimus Poëta veteris comœdiæ vexat, vt apud eum Sabazius, & quidam alij Dij de peregrinis iudicati, de ciuitate eiiciantur. Hæc ille.*

CAPVT

CAPVT VIII.

De DOMINICA Die, & eius Antiquitate.

Dominica dies antiquissima. DOminicam Diem *mox post Christi in cælos Ascensionem, & quidem ab Apostolis institutam fuisse nemini dubium esse debet. Habemus enim ea de re testimonia non obscura Scripturæ. Actor. 20. cap. dicitur,* Discipulos conuenisse τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων vna Sabbathorum, ad frangendum Panem. *Et Paulus. 1. Corinth. 16. cap. scribit,* vt vnáquaque die Sabbathorum quisque apud se recondat, &c. *Vbi omnes interpretes per* VNAM SABBATHORVM *diem Dominicam intelligunt Sic Marci vltimo dicitur,* *Explicatur locus Marc.16* Mulieres ad monumentum Christi venisse summo mane τῇ μιᾷ σαββάτων vna die Sabbathorum. *Et quia non habetur* VNA SABBATHI, *sed* VNA SABBATHORVM, *ne quis intelligeret fortè vnum aliquem dierum Paschalium, quod Paulus à Middelburg. Forosemproniensis Episcopus lib. 1. de die Passionis Domini cap. 2. fecit, quòd multùm interesse putauit dicere,* VNA *Sabbathi, &* VNA *Sabbathorum, quòd* vna Sabbathi *significet primam septimanæ diem post Sabbathum, sed eo sensu non posse exponi* vnam Sabbathorum: *idcircò Marcus Euangelista seipsum & reliquos quasi declarat & interpretatur, versu 9. dicens,* Resurrexisse Iesum manè πρώτῃ σαββάτου prima die Sabbathi, *hoc est, septimanæ, seu prima die post Sabbathum Paschæ.* *Dies Dominica cur vna Sabbathi dicatur.* *Dicitur autem dies Dominica* VNA Sabbathi, *id est, prima dies hebdomadis, phrasi Hebraica, qua vnum accipitur pro primo, & Sabbathum pro hebdomade, vt Hieronymus aduersus Vigilantium significauit. Deinde Apostolus & Euangelista Ioannes in Apocalyp. cap. 1. disertè mentionem facit τῆς κυριακῆς ἡμέρας Dominicæ diei. Et quia expressè addit articulum præpositiuum, non de quauis die (sunt enim omnes dies Domini) sed de certa aliqua, & quidem de illa tantùm loquitur quæ nobis adhuc hodiè est religiosa ac celebris.*

Post tempora autem Apostolorum vetustissimi etiam Authores diei Dominicæ, & conuentuum quos Christiani in ea celebrarunt, mentionem subindè faciunt. Iustinus Martyr in Apologia 2. scribit, die Solis, *id est,* die Dominica Christianos solitos fuisse ad Sacrificium Eucharistiæ conuenire. *Meminit eius etiam Dionysius Corinthiorum Episcopus in fragmento epistolæ ad Romanos, quod extat apud Euseb. lib. 4. historiæ Ecclesiasticæ cap. 23. in quo inquit:* Sanctam hodiè Dominicam diem peregimus, &c. *Vixit sub Vero & Commodo Imp. circa annos Christi 174. Tertullianus quoque, qui vicinus fuit valdè Apostolorum temporibus, in libris suis passim diei Dominicæ meminit: & in libro de Idololatria, inter Christianorum Solennitates primo loco numerat Dominicam diem, & ait,* Christianis octauo quoque die Festum vel solennitatem esse.

Cur Christiani Sabbathi Iudaici loco Diem Dominicam obseruent.

H*Anc autem diem Dominicam Apostoli in locum reiecti Sabbathi Iudaici substituerunt & ordinarunt, in qua ipsi suos cœtus & conuentus Ecclesiasticos celebrarunt:* PRIMÒ, *Ne viderentur Iudaismo, & Iudaicis ceremoniis, vel potiùs superstitionibus astricti & alligati: & sic testarentur simul abrogationem Mosaicorum Festorum, libertatémque Christianam. Hanc rationem affert Ignatius qui Apostolorum ætatem mox est consecutus, in epistola ad Magnesios. Vnde in Laodiceno Concilio quoque quod celebratum est post mortem Iouiniani Imp. circa annos Domini 364. sancitur can. 20.* Non oportere Iudaizare Christianos, & in Sabbatho vacare, sed potiùs operari in eadem die, Dominicam præponendo Sabbatho. Quòd si inuenti fuerint Sabbathum Iudæorum obseruantes, anathemate ibidem feriuntur. SECVNDÒ, *quòd die Solis, vt Mathematici Dominicam vocant, Deus mundum creauit.* TERTIÒ, *quòd Christus hac die à mortuis resurrexit, & redemptionem humani generis perfecit, & sic in gloriam regni Noui Testamenti intrauit. Has duas rationes Iustinus profert Apologia 2. Et posteriorem Augustinus quoque reddit epist. 119. vbi inquit:* Dies Dominicus Christianis Resurrectione Domini declaratus est, & ex illo cœpit habere Festiuitatem suam. *Idem etiam testatur de Ciuit. Dei lib. 22. cap. 30. Et De verbis Apostoli Serm. 15.* Domini, *ait,* Resuscitatio promisit nobis Æternum diem, & consecrauit nobis Dominicum diem, qui Dominicus vocatur, quia eo Dominus resurrexit. *Maximus Taurinensis Episcopus homilia 3. de Pentecoste indicat,* Dominicum diem ideò solennem esse, quia in eo Saluator velut Sol oriens, discussis infernorum tenebris, luce Resurrectionis emicuerit. *In historia quoque Tripartita lib. 1. cap. 9. Sozomenus refert, Constantinum Imp. honorasse Dominicum diem, quia in eo Christus resurrexisset à mortuis. Hugo in Psal. 119.* Patres, *ait,* Veteris Testamenti hebdomadi, id

D est,

est, septenario seruiebant, obseruantes Septimam diem, Septimam septimanam, Septimum mensem, Septimum annum decadis, qui dicitur Iubilæus: Patres verò Noui Testamenti Ogdoadi seruiunt, id est, Octonario, seruantes Octauam diem, id est, Dominicam, ob reuerentiam Dominicæ Resurrectionis, & Missionis Spiritus sancti. QVARTÒ, *Cælius Rhodig. lib. 7. cap. 42. Antiq. Lect. Sabbathi loco Christianos diem Solis, vt Mathematici vocant, colere, eúmque Domino adscripsisse, dicauisséque, & illius cultui totum mancipasse prima Ecclesiæ Fideles scribit, quòd nulla magis re imaginari præpotentis, ac vniuersa supereminentis Christi Maiestatem congruentiùs possimus, quàm per splendidissimum Solis lumen. Nam scriptum est*, Et in Sole posuit tabernaculum suum. Et exiit de tribu Iuda, cuius signum Leo est, solare animal. *Sed & in Repub. Plato visibilem Filium Dei Solem dixit, quem nos intelligimus Imaginem inuisibilis Filij, qui Lux vera, illuminans omnem mentem, expressiùs habet simulachrum Solem hunc, qui Lux, est imaginaria, illuminans omne corpus.*

Dominicæ diei libera fuit obseruatio. *Etsi verò ex his constet, Dominicum diem iam tùm Apostolorum temporibus Iudaici Sabbathi loco Solennem fuisse, non inuenitur tamen vel Apostolos, vel alios lege aliqua & præcepto obseruationem eius instituisse: sed illam fuisse liberam inde colligitur, quòd non solùm Dominica die, sed Quarta etiam & Sexta feria Ecclesiasticos conuentus celebrarunt, vt Augustinus & Epiphanius indicant. Et Socrates historia Ecclesiast. libro 5. cap. 22. de diuersa Paschatis, aliorúmque rituum obseruatione prolixè disputans, clarè inquit: Nemo Apostolorum quicquam de illo (Paschatis festo) sanciuit. Et paulò antè: Nusquàm, ait Apostolus, nec ipsa Euangelia, iugum seruitutis illis imponunt, qui ad prædicationem accedunt: sed Paschatis festum, & alios dies Festos, ipsi homines suis quique locis propter remissionem laborum, & memoriam Salutiferæ Passionis, sicuti voluerunt ex consuetudine celebrarunt. Neque Seruator hoc, aut Apostoli, nobis lege aliqua obseruandum esse mandarunt. Quod propterea repeto, vt videas, quum in primitiua Ecclesia ipsius quoque Dominicæ diei obseruatio, nulla certa lege præcepta, sed libera fuerit, quàm iniquè Antichristus cum Ecclesia Christi posterioribus seculis egerit, qui Festa plurima non in honorem Christi, sed Sanctorum mortuorum instituta, summa deuotione Christianis colenda obtrusit, pro quibus etiamnùm hodiè Iesuitæ, tanquam pro aris & focis, depugnant.*

Constantinus M. *Constantinus Magnus Christum verâ fide amplexus obseruationem & sanctificationem huius Diei primus sanciuit: noua enim lege diuulgata indixit, vt per vniuersum orbem terrarum omnes Dominicam diem celebrarent & venerarentur, vt Eusebius indicat in vita eius libro quarto, & Sozomenus libro primo, capite octauo. Quod etiam sequentes ipsum Imperatores fecerunt.* Dominicam diem primò lege præcepit.

Cur Christiani Primitiuæ Ecclesiæ suum Sabbathum Dominicam diem appellarint: vbi & de nominibus dierum Septimanæ apud Christianos.

IVdai dies Septimanæ Sabbathorum nominibus computarunt: diem enim Septimam, qua ab omni opere, iuxta præceptum Domini, quieuerunt, Sabbathum: proximam sequentem, quæ nobis Dominica est, primam Sabbathi, vel vnam Sabbathi, aut Sabbathorum, & sic deinceps nominarunt. Non quòd omnes Sabbathorum, hoc est, Requietionum dies esse potuerint: sed quòd à Requietionum die, quæ suo nomine & cultu singularis excellebat, prima Sabbathi, vel Secunda Sabbathi aut Sabbathorum, vel Tertia, vel cæteræ suo quæque censerentur ex ordine, vt Beda testatur lib. de Natura rerum cap. 2. Verùm ne hæc quidem ratio ab initio obseruata fuit in populo Dei, sed, vt Philastrius in libro de Hæresibus testatur, dierum numerus, Primus, Secundus, Tertius, Quartus, Quintus, Sextus, Septimus, à Deo primò appellatus fuit. Iudæi dies hebdomadæ per sabbatha computarunt.

Gentiles autem quum obseruationem hebdomadæ vel à Iudæis vel à Christianis didicissent, mox hanc in laudem suorum deflexere Deorum: primam diem Soli, secundam Lunæ, tertiam Marti, quartam Mercurio, quintam Ioui, sextam Veneri, septimam Saturno consecrantes: qua de re plura alio loco diximus. Ethnici diebus hebdomadæ planetarum nomina imposuerunt.

Iudaicam dierum hebdomadæ computationem per Sabbatha Christiani diu retinuerunt, imò Epiphanius adhuc dies sic numerat. Syluester autem Rom. Pontifex huius nominis primus, nec Iudæos, nec Gentiles imitari volens, statuit vt dies hebdomadæ, ad numerum FERIARVM *digererentur, vocarentúrque Prima, Secunda, Tertia, Quarta, &c. feria, ad eum propè modum, quo apud Hebræos dies appellatione Sabbathorum distincti erant, nisi quod nomina sunt diuersa. Saturni verò diem antiquo legis vocabulo Sabbathum, & Primam feriam, quæ in locum diei Solis subiecta fuerat, Dominicam appellari voluit: idque fecisse dicitur rogatu Constantini M. vt Durandus in Rationali libro 7. cap. 1. & Polydorus Vergilius libro 6. cap. 5. de Inuent. rerum indicant. Gyraldus in libro de Annis & Mensibus ex* Christiani ab initio septimanæ dies etiam per sabbatha computarunt, Syluester autem Papa per ferias computare iussit.

Nicephori quadam Oratione & Politiano, hoc inuentum Constantino M. soli tribuit, simul tamen refert, virum multa lectionis & diligentia Bedam hoc Syluestro ascribere.

Metaphrastis error. *Quòd autem Simeon Metaphrastes apud Aloysium Lippomanum & Laur. Surium tomo 6. de Vitis Sanctorum indicat, Syluestri inuentum esse, vt Primus dies hebdomadis Dominicus nominaretur, falsum est: iam anteà enim hic dies Domino sacratus erat, & Ioannes in Apocalypsi expressè Dominica diei mentionem facit. Credibile autem istud institutum fortè hoc temporis minùs seruatum Constantinum & Syluestrum per hunc modum innouare voluisse.*

Prima dies hebdomade cur Dominica dicatur. *Caterùm quòd diem hanc non Iesu, vel Christi, aut simili nomine, sed Domini seu Dominicam diem appellarunt, factum est in Christi Domini nostri honorem, vel vt refricaretur memoria rerum ab ipso hac die gestarum: vnde Augustinus dicit, De verbis Apostoli Serm. 15.* Dominicus hic dies idcircò dicitur, quia eo die Dominus resurrexit: vel vt ipso nomine docerent illum totum Domino consecratum esse debere. *Ob has causas ipsa ades quoque, in quibus sacri cogebantur cœtus* DOMINICA *veteribus dici cœperunt. Nam B. Rhenanus, diligentissimus vetustatis Indagator, in suis ad Eusebij Ecclesiasticam Historiam Scholiis*, Primi, *ait*, illi Christiani templa in honorem Christi Domini erecta DOMINICA appellabant, in quibus Precum, Sacrarum Lectionum, Eucharistiæque causa conueniebatur. Erat autem apud veteres DOMINI vocabulum paulò frequentiùs quàm Christi, iuxta consuetudinem Apostolicam, & solennem Euangelicæ historiæ modum. Proinde, quoniam Dominum semper habebant in ore, etiam ipsa loca, in quibus propter Dominum coibant appellarunt DOMINICA. Vnde Germani etiamnùm Episcopalia templa, quæ certè Primaria sunt, & reliquis Antiquiora Dom̃ vocant, & illorum Canonicos Dom̃herren. *Hac Rhenanus. Pari ratione & diei prima hebdomadis hoc nominis inditum videtur.*

Dies septimana cur Feria dicantur. FERIAS *autem dies septimana nominarunt, à Feriando: quia toto tempore à vitiis feriari debemus, non quòd sit à necessariis vita operibus feriandum. Vel dicuntur à Fando, id est, loquendo: quoniam, sicut legitur Genes. 1. Dominus dixit & facta sunt. Durandi Ration. lib. 7. cap. 1. Ethnici dies illos quibus feriabantur, & nullum opus fieri licebat, vocarunt* Ferias, *à feriendis victimis, qua tunc immolabantur: vel à ferendis epulis, qua cùm maximè ex pecorum frugúmque prouentibus fiebant. Polydorus libro sexto, cap. quinto.*

Hac autem dierum ratio sic à Syluestro I. instituta, hodiè in rebus diuinis tantùm locum habet, aliàs nomina pristina Ethnicorum Deorum recuperarunt. Pudendum autem est, simúlque dolendum, Deos Gentium inter Christianos, & quidem Euangelicos tàm memorabile monimentum habere. Vnde non immeritò Philastrius Brixiensis Episcopus, non spernenda eruditionis Prasul, cuius & honorificè in Epistolis ab Augustino facta est mentio, in eo libro quem de Haresibus scripsit, hanc quoque consuetudinem pro haresi habendam esse putauit. Eundem errorem damnauit etiam Diuus Augustinus in Psalmum nonagesimum tertium.

Non esse Ieiunandum diebus Dominicis.

NOn *esse Ieiunandum Dominicis diebus ex Ignatij epistola ad Philadelphianos intelligitur. Vbi tamen nimis violenter contra doctrinam Apostolorum, & libertatem Christianam in hac verba erumpit:* Quicunque Dominicam & Sabbathum (*hic aliqui interponunt* NON, *sed in Graco non extat, nec conuenit cum sententia eius*) Ieiunauerit, præter vnum Sabbathum Paschæ, ipse est Christi Interfector. *Qua tamen planè supposititia esse videntur. Nam Tertullianus in libro de Corona militis testatur quidem, quòd sua atate ieiunium Dominico die nefas duxerint: fatetur tamen veteres hoc obseruasse sine vllo Scriptura testimonio, solius traditionis titulo & consuetudinis patrocinio. Meltiades autem Papa circa annum Christi 313. hoc lege primùm constituit, quòd eo die Ethnici & Manichai Haretici deuotè ieiunarent. Sic enim ad Hispaniarum Episcopos inter alia scribit:* Ieiunium Dominicæ diei, & Quintæ feriæ nemo Celebrare debet, vt inter Ieiunium Christianorum & Gentilium, veraciter credentium, & infidelium, atque hæreticorum vera, & non falsa discretio habeatur. *Distin. 3. de Consecr. c. Ieiunium. Sequutum est Gangrense Concilium circa annum Christi 324. celebratum, in cuius can. 18. ita sancitur:* Si quis, tanquam hoc continentiæ conuenire iudicans, die Dominico ieiunauerit, aut in eiusdem diei contemptum, Anathema sit. *Dist. 30. Si quis, tanquam. In Carthaginensi 4. Concilio habito anno 401 iuxta Prosperum, iuxta Marianum autem 418. can. 64. pracipitur,* Vt Dominico die Ieiunans, non credatur Catholicus. *In Casaraugustana Synodo anno 517. in Hispaniis habita ca. 2. sancitur*, Ne quis Ieiunet die Dominica causa temporis *(de Consec. dist. 3. Ne quis, timoris, legitur)* aut persuasionis, aut superstitionis, &c. *Distinct. 30. c. si quis Presbyter. Ex Concilio quodam*

Martini Papæ huiusmodi Canon contra Manichæorum superstitionem citatur : Si quis Presbyter, propter publicam pœnitentiam à Sacerdote acceptam, absque aliqua necessitate die Dominica pro quadam religione Ieiunauerit, sicut Manichæi, Anathema sit. *Epiphanius quoque tom.1.lib.3.hæresi 75. indicat*, diem Dominicam à Ieiunio exceptam fuisse in ipsa etiam Quadragesima: *quod etiam testatur in Compendiaria via de fide Catholica. Idque posteà lege sancitum fuit in Agathensi Synodo cap.12.*

Die Dominica non Flexis Genibus orandum.

A*Pud Veteres quoque Christianos diebus Dominicis nefas erat de Geniculis adorare: hoc est, non licebat Flexis Genibus, sed stando precari, vt testatur Tertullianus in libro De Corona militis. Ad quem locum B. Rhenanus*, Hodiè, *inquit*, hoc tantùm fit ad lectionem Sacrosancti Euangelij, item in vespertino Sacro-paschalis hebdomadæ, ex vetustate relictum. Geniculari in adorando velut pœnitentis est. Qui stans adorat, tanquam iam veniam consequutus, gratias agit. *Hac ille. Quia ergò Christus sua Resurrectione, in cuius memoriam Dominica dies celebratur, vicit mortem, ideò institutum fuit à Veteribus hac die hilari animo gratias pro tanto beneficio agere Domino. Fatetur tamen Tertullianus citato loco*, Christianis hoc in more fuisse sine vllo Scripturæ Sacræ loco, ex sola traditione & consuetudine. *Vnde apparet qua fide dignum sit, quòd dist. 30. c. Si quis Presbyter. ex Concilio quodam Martini Papæ canon citatur, in quo indicatur*, ab Apostolis traditum esse, vt per omnes Dominicas, & per omnes dies Paschæ vsque ad Pentecosten, non prosternant se in oratione causâ humilitatis: sed recto vultu ad Dominum fungantur orationis officio, quòd in his diebus gaudium Resurrectionis Dominicæ celebretur. *In Concilio autem Niceno 1. can. 20. primò sancitum est lege*, vt Dominica die non Genua Flectentes, sed Stantes ad orationem, vota Domino reddant. *De Consecr. distin. 3. Quoniam sunt. Et repetitur in generali Concilio Constantinop. 6. cap. 90. sed est vnus, vt multi alij huius Synodi, ex supposititiis canonibus. Meminit huius ritus etiam Hilarius in Psalmos: Ambrosius Sermone 62. & Augustinus epist. 119. cap. 15. Alexandri III. quoque hac de re lib.2. Decretal. tit. 9. c. 2. Quoniam in parte huiusmodi decretum extat* : Diebus Dominicis & aliis præcipuis Festiuitatibus, siue inter Pascha & Pentecosten, Genuum flexio nequaquam fieri debet, nisi aliquis ex deuotione id velit facere in secreto, &c. *Ex quo intelligimus post huius demùm Pontificis tempora, qui Pontificiam sedem occupauit, anno Christi* 1160. *hunc ritum cessasse.*

Dominica die Processiones habendæ.

A*Gapetus Papa circa annum Christi* 585. *decreuit*, vt diebus Dominicis Processiones in Ecclesiis fierent. *Balæus in eius vita. Caranza in Marginalibus annotationibus ad Epitome Conciliorum fol.* 194.

IANVARIVS.

Festa & Memoriæ Sanctorum quę mense IANVARIO à Christianis celebrantur: vbi primò de CALENDIS IANVARIIS & CIRCVMCISIONIS Festo.

CIRCVMCISIONIS *Festum admodùm videtur esse recens. Nam non solùm Veteres Patres eius mentionem nullam faciunt, sed ne Isidorus quidem, Micrologus, Amalarius, Rabanus, Vualfridus, & Strabo, qui describunt officia omnium Festorum. In Constitutionibus etiam Caroli M. & Synodi Moguntinæ de Festis, Circumcisionis nulla fit mentio, sed eius loco* OCTAVÆ *Natiuitatis Christi: quemadmodum & in sequentibus Canonibus Synodorum*, Calendarum Ianuariarum. *Iuo Carnotensis, qui floruit circa annos Domini* 1090. *& S. Bernardus qui claruit anno* 1140. *Sermones habent de ipso Festo Circumcisionis, adeóque illi primi sunt, quod ego quidem sciam, qui eius meminerunt. Posteà in Concilio Oxoniensi anno Do.* 1222. *& Vniuersali Lugdunensi anno Christi* 1244. *celebrato, in Catalogo festorum per anni circulum seruandorum, primò quoque ponitur. Maximi quidem Taurinensis Episcopi, qui circa annum Domini* 450. *claruit, quadam homilia hunc inscriptum habet titulum*, In Circumcisione Domini: *sed quia mox sequitur*, Siue de Calendis Ianuarij, *videtur prior illa inscriptio à recentioribus addita. Nam Circumcisionis mentio nulla fit per totam homiliam.* *Circumcisionis Festum recens est*

Certum tamen est iam olim in Veteri Ecclesia Calendas Ianuarias *à Christianis obseruatas fuisse, & in Christianum Festum commutatas, sic tamen vt ritus & superstitiones* Ethnicas, *hoc die vsitatas, non abiecerint, sed retinuerint potiùs, & posteris suis etiam quasi per manus tradiderint. Omnes enim illæ superstitiones Ethnicæ, quas lib. de Festis Ethnicorum in Calendis Ianuar. commemorauimus,* *Calendæ Ian. à Priscis Christianis celebratæ.*

& olim

& olim hoc die sunt obseruata à Christianis, & etiamnum hodie pertinaciter obseruantur à nobis. Discurrunt namque noctu tam senes quàm iuuenes promiscui sexus, cantantes pra foribus diuitum, quibus felicem annum cantando precantur & optant. Hoc autem quum noctu fiat, nemini dubium esse debet, quin sub hoc praetextu multa obscœna & turpia perpetrentur simul. Eadem nocte plurimi mensam varij generis epulis parant & ornant, putantes se per totum anni spacium talem ciborum abundantiam habituros. Alij poculum plenum aqua vel vino in mensa ponunt, quòd si exundet, & vltra margines poculi intumescat, Fertilitatem: sin minùs, Caritatem eius anni ominantur: quam consuetudinem D. Hieronymus lib.18.in Isaiam indicat, veterem fuisse Idololatriam apud Ethnicos in cunctis vrbibus, maximè verò in Aegypto, & Alexandriae. Totus dies per omnes vrbes, vicos & compita, compotationibus comessationibúsque, non solùm in publicis, sed etiam priuatis ædibus consumitur, non sine choreis saltationibúsque impudicißimis. Bonifacius Germanorum Apostolus ad Zachariam Papam scripsit, venisse ad se, qui dixerint, se vidisse annis singulis in ipsa vrbe Roma, & iuxta Ecclesiam S. Petri in die noctéque Calendarum Ianuar. Paganorum consuetudine choros ducere per plateas, & acclamationes ritu Gentilium, & cantationes Sacrilegas celebrare, mensásque illa die vel nocte dapibus onerare, & nullum de domo sua ignem, vel ferramentum, vel aliquid commodi vicino suo praestare velle: nec id Zacharias negauit.

Calendæ Ian. Ethnico more à Christianis celebrantur.

Strenas quoque vltrò citróque mittimus, & Dulciariis nos mutuò honoramus, qua nos vocamus Nelierter & Neiwegaben.

Ab hoc denique Circumcisionis festo vsque ad Quadragesima Ieiunium, personæ induuntur, & vestium mutationes fiunt, viciníque ad vicinos hac ratione commeant, turpi insaniendi bacchandíque studio. Quam vestium mutationem nos Germani hodie nostra lingua Mummerey *vocamus, à Latina voce mutare. Iis etiam, qui ita laruati vicinos suos salutant, ocilla & oscilla secum deferunt, & ita pecuniam extorquent: quod nos vernaculo sermone* ein umbschann *appellamus. Hoc prorsus fit ad imitationem ludorum Sigillarium, Oscillarium & Occillatorum, qui pars erant Saturnaliorum, & circa mensem Ianuarium passim in domibus priuatim, non publicè, exercebantur inter familias: Macrobio, Polydoro lib. 5. cap. 2. Lazio lib. 10. cap. 10. de Repub. Romana, & Langio epistola 61. testibus.*

De his ritibus & consuetudinibus Thomas Naogeorgus libro 4. Regni Papistici ita cecinit:

Post casis Iani tribuuntur dona Calendis,
Atque etiam strenæ charis mittuntur Amicis:
Coniugibúsque viri donant, gnatísque Parentes,
Et Domini famulis, anni felixque precantur
Principium genio Pagano more togata.
Debita nemo petit totis his octo diebus,
Selectísque onerant dapibus mensásque focúmque.
Panéque vescuntur miro, magnísque placentis.
Ludunt, compotant, ineunt conuiuia læti:
Vt si fortaßis cœpto moriantur in anno,
Se tamen explerint prius, antiquámque nouarint
Hoc modo amicitiam.

Et sic quidem annum veterem terminamus, nouúmque auspicamur, inauspicatis prorsùs dirísque auspiciis. Adeóque bellè Gregorij M. consilio paremus, qui Paganorum Festa sensim in Christiana Festa commutanda, & quadam ad similitudinem facienda esse voluit. lib. 9. ca. 71.

Multa autem in huiusmodi superstitiones scripsit Tertullianus in libro de Idololatria, aliique graues authores. Maximus Taurinensis Episcopus, in illa homilia quam in Circumcisione Domini, siue de Calendis Ianuariis habuit, Christianos ab his ludis Bacchantium Ethnico more seriò dehortatur: & morem istum vt prorsùm hominibus, nedum Christianis indignum grauiter reprahendit & insectatur. Causa 16. quæst. 7. citatur locus ex Augustino, in quo præcipitur, ne obseruentur Calendæ Ianuarij: in quibus cantilenæ quædam, & comessationes, & ad inuicem dona donentur, quasi in principio anni, boni fati augurio: nam qui hæc obseruet, magis ad sui damnationem, quàm ad salutem tendere. *Eadem de re Constantinopolitani Concilij sexti Canon. 62. sic habet:* Calendas quæ dicuntur, & vota Brumalia, quæ vocantur, & qui in primo Martij mensis die fit, conuentum ex Fidelium ciuitate omninò tolli volumus: sed & publicas mulierum Saltationes multam noxam exitiúmque afferentes: qui etiam eas, quæ nomine eorum, qui falsò apud Græcos Dij nominati sunt, vel nomine virorum ac mulierum fiunt Saltationes ac Mysteria more antiquo & à vita Christiana alieno, amandamus & expellimus, statuentes vt nullus vir deinceps muliebri veste induatur, vel mulier veste viro conueniente. Sed neque comicas vel satyricas, vel tragicas personas induat, néque execrandi Bacchi nomen, &c. *In Turonensi Synodo 2. statuitur ca. 23.* ne pro Christianis habeantur, qui Calendas Ianuarij colant. *In Synodo Antisiodorensi, anno 614. celebrata, sancitur ca. 1.* non licere Calendis Ianuariis vecolo aut ceruolo facere, vel strenas diabolicas obseruare: sed illo

Ritus quibus vtuntur Christiani Calen. Ian. damnati.

die sic omnia præstanda, vt etiam reliquis diebus. *Bonifacius ille, de quo anteà, petit à Zacharia Papa, vt huiusmodi ritus Calendarum Ianuar. Romæ aboleantur, quo exteræ nationes quoque faciliùs in officio contineantur. Zacharias ergò conuocata Synodo anno 742. tale decretum fuit:* Si quis Calendas Ianuarias, & brumam ritu Paganorum colere, vel aliquid plus noui facere propter nouum annum, aut mensas cum dapibus vel epulis in domibus præparare, & per vicos, & plateas cantiones, & choros ducere præsumpserit, quod magna iniquitàs est coram Deo, Anathema sit. 26. *q.* 7. *Polydorus Vergilius etiam consuetudinem hanc induendi personas, & mutandi vestes grauissimè insectatur lib 5. cap. 2. de Inuent.* Nostri, *inquit*, morem induendi personas ad imitationem Ethnicorum non vno vel altero die, nec Sacrorum causa, sed turpi insaniendi studio, duos continuos Menses ante Quadragesimæ initium, stolidè seruant, sub quibus inueterata iam lasciuiendi licentia, sexcenta flagitia quotidiè faciunt, & illud impunè: perinde quasi eo modo cuique liceat esse scelerato, nihilùe maleficij credatur committi, si vera hominis facies non videatur, perinde ac si non pateamus etiam Deo, quem nemo ambigit, fandi atque nefandi iustum esse Iudicem, qui & improbos pœna & probos præmio semper afficiat. Vna omnium regionum Anglia eiusmodi personatas belluas hactenus non vidit, nec quidem vult videre, quando apud Anglos, in re hac præ aliis, certè sapientiores, lex est, vt capitale sit, si quis personas induerit. *Hæc ille. Apud Rom. etiam infame fuit, fœminam pro mare, vel marem pro fœmina lasciuè se gerere. L. vestis. §. muliebria, & seq. ff. de auro & arg. leg. cuius quidem legis Commentatores nonnulli tradunt, eos infames qui sic se vestiant. Athen. istiusmodi γυναικωδὰς & Euiratos homines appellarunt* Batalos, *ab obscæno quodam Tibicine & histrione, cui nomen Batalus: qui primus sandaliis & vestimentis muliebribus in scenam prodiit. Galli retinent adhuc istud nomen, & vocant Bateleurs. Batali meminit Plut. in vita Demosth. & Suidas, qui scripsit, βαταλίζεσθαι esse μαλακῶς καὶ αἰσχρῶς διάγειν, molliter ac turpiter viuere. Rothomagenses miserabiliter anno* 1430. *combusserunt Fœminam armis viri Indutam: quod etiam prohibet Deus cap.* 22. *Deuter.*

2. MACARIVS, *cuius memoria celebratur* 4. *Non. Ianuar. Monachus fuit Scythiæ: qui quum pulicem se pungentem occidisset, & sanguis exisset, seipsum accusans, quòd propriam iniuriam vindicasset, nudus sex menses propterà in deserto mansit, vbi tandem à Crabronibus laceratus è vita excessit hoc die. Iacobus de Voragine Legenda* 18. *& Petrus de Natalibus lib.* 2. *cap.* 35. *de Sanctis.*

ANTHERVS *Papa* 20. *occiditur sub Maximino Imp. & sepelitur in cœmiterio Calisti via Appia* 3. *Non. Ianuarij. Platina & alij.* 3.

GENOFEVA *Virgo Parisiensis eodem die à Conciuibus suis colitur, ob multa miracula quibus patriam à plurimis periculis liberauit, idque ex institutione Innocentij Papæ, vt Iacobus de Voragine Legenda* 113. *indicat, non tamen quotus hic Innocentius fuerit refert. Pingitur cum candela in manu & Dæmonio ad pedes ligato: nugantur enim, quòd duo cerei in manu eius accensi sint: & quòd plures obsessos à Dæmonio, oratione & crucis signaculo emundarit.*

DANIELIS *Leuita & Martyris festum* 3. *Non. Ianuar. quoque celebratur à Patauinis, non quòd eo die occisus, sed corpus eius inuentum sit. Petrus de Natalibus lib.* 2. *ca.* 40.

PRISCVS *Presbyter, Priscillianus & Benedicta Romæ sub Iuliano Apostata comprehensi, gladio occisi sunt prid. Non. Ian. & propterà eorum memoria hoc die celebratur. Pet. de Natalibus lib.* 2. *cap.* 42. 4.

TELESPHORVS *Episcopus Romanus* 9. *Nonis Ianuarij colitur quòd eo die sub Antonino Imp. Martyrio coronatus & sepultus esset in Vaticano iuxta B. Petri corpus. Pet. de Nat. lib.* 2. *cap* 46.

SIMEON *Stylites, qui annis quadraginta, haud procul ab Antiochia, in columna duodecim, posteà verò* 40. *cubitorum, instar ciconiarum, vixit, hoc ipso die honoratur Festo, quòd tunc in suo illo nido expirasset. Vide historiam apud Euagrium lib.* 1. *cap.* 13. *Metaphrastem, Lippomanem, Surium & Pet. de Natal. lib.* 2. *cap.* 45. 5.

EPIPHANIA. 6.

EPiphaniæ *vocabulum Græcum est, Latinis* Apparitionem *seu* Manifestationem *significat. Nomen est autem Festi, cuius primò mentionem faciunt Nazianzenus Oratione in sancta lumina, & Chrysostomus de S. Philogonio, quocunque tandem tempore cœperit. Græci autem Ægyptij Festum hoc sic nominarunt ab eo, quòd per Baptismum mundo Christus manifestatus esset. Quia verò Natiuitatem Domini & Baptismum eodem die factum putarunt, idcircò vtranque festiuitatem vno & eodem simul die solenni celebrarunt: quemadmodum indicatur in argumento Epistolarum Theophili, libris Paschalibus præfixo, per Cassianum Scytham. Sic enim ibi dicitur:* Intrà Ægypti regionem mos iste antiquâ traditione seruatur, vt peracta Epiphaniarum die, quam prouinciæ illius Sacerdotes, vel Dominici Baptismi,

Epiphaniæ etymon.

Natiuitas Christi & Epiphania à Græcis simul celebrata.

prismi, vel secundùm carnem Natiuitatis esse definiunt: &c. *Et Frisingensis lib. 7. cap.* 32. Græci, *inquit*, Natiuitatem Domini Epiphaniæ continuantes, duas illas Festiuitates vnam faciunt. *In Occiduis autem Ecclesiis Natiuitatis Christi & Epiphaniarum duæ distinctæ semper fuerunt Festiuitates, vt in eodem argumento Epistolarum Theophili ostenditur & Durandus etiam testatur in Rationali lib. 6. cap. 16. Et quidem tertiadecima die à Natiuitate Christi Epiphania celebratur ab Occidentalibus, propter triplicem Christi apparitionem hac die factam: unde & in antiquis libris dies Epiphaniarum semper pluraliter legitur: atque ideò etiam triplici nomine insignitur, scilicet* Epiphania, Theophania & Bethphania. Epiphania *dicitur, quantùm ad illam apparitionem Domini, quæ facta est Magis per stellam. Inscriptio Orationis secunda Nazianzeni in Sancta Epiphaniarum lumina, etiam* τῶν φώτων ἑορτὴν, *id est*, Luminarium diem *idem Festum appellatum fuisse indicat, fortassis propter lumina vbique in eo accensa, in memoriam eius stellæ quæ Magis in Oriente apparuit. Secunda apparitio fuit eadem die in Baptismo, multis tamen à Natiuitate annis euolutis, scilicet die* 13. *tricesimi vel tricesimi primi anni. Et dicitur* Theophania, *quia ibi Trinitas apparuit: Pater in voce, Filius in carne, Spiritus Sanctus in columba. Tertiam apparitionem factam volunt anno à Baptismo Christi euoluto, quum esset* 30. *annorum, &* 13. *dierum, quando nimirùm se manifestauit vel declarauit esse Deum per mutationem aquæ in vinum. Hæc apparitio dicitur* Bethphania, *quia facta fuit in domo quum esset in nuptiis. De his tribus Apparitionibus fit Solennitas hac die. Durandus in Rationali lib.6.cap.16. Additur à quibusdam huius Festi quartum nomen* Phagiphaniæ, *quòd hoc ipso die quinque millia hominum quinque panibus satiauit, vt refert Iacobus de Voragine in Legenda aurea ex Beda, & hymno illo qui in multis Ecclesiis cantatur, & incipit, Illuminans altissimus. Dubitatur autem an hac die adiderit Christus hoc miraculum, tùm quòd in originali Beda non sic expressè legitur: tùm quòd Ioannes cap.6. vbi hoc miraculum describit, dicit: Erat autem in propinquo Pascha.*

In Occiduis Ecclesiis Natiuitatis Christi, & Epiphaniæ diuersa sunt Festa.

Epiphania quid.

Theophania quid.

Bethphania quid.

Phagiphania quid.

Epiphaniæ origo

Fuit autem hæc dies apud Romanos celebris olim in honorem Augusti Cæsaris, propter Parthiam, Ægyptum & Mediam debellatam, & Romano imperio additam. Hanc ergo solennitatem in meliùs Ecclesia commutare volens, Epiphaniarum Festum in eius locum instituit. Durandi Rationale lib.6.cap.16.

De Magis & Stella quæ eis apparuit in Natiuitate Christi.

Qvum Epiphaniarum Solennitas celebretur inter alias causas, in memoriam Apparitionis seu Manifestationis Christi per stellam Magis factæ, non contra institutum nostrum erit indicare, quinam hi Magi fuerint, vnde venerint, & quæ aut qualis illa stella sit quæ eis apparuit, quum res hæc tota fabulosis & stolidis Monachorum & similium narrationibus valdè obscurata sit: earum tamen aliquas referam, vt istius generis hominum audacia & stupiditas cognoscatur.

Matthæus Euangelista eos, quibus stella in Oriente apparuit, Μάγους Magos *vocat. Est id Persicum Vocabulum, quo peculiare sapientissimorum hominum genus, ipso quoque Cicerone de Diuinatione teste, appellatum fuit, qui & augurandi & diuinandi scientia instructi, non solùm Religionem curarunt, sed etiam Regibus à consiliis fuerunt. Testatur hoc quoque Porphyrius*: Magus, *inquit*, Persarum lingua idem significat, quod apud nos altissimarum rerum Interpretes & Cultor. *Diogenes etiam Laertius scripsit*: Magos Deorum cultui insistere, preces illis, vota & sacrificia (quasi soli ab iis exaudiantur) offerre: de Deorum substantia ac generatione asserere, diuinationem prædicationémque exercere, sibi Deos apparere asserentes. *Plato in Alcibiade priore dicit*, Magos Persarum fuisse Sapientissimos. *Et Strabo lib.* 16. *testatur*, Magos id fuisse apud Persas, quod apud Indos Gymnosophistæ, apud Græcos Philosophi, apud Latinos Sapientes, apud Gallos Druydæ, apud Assyrios Chaldæi. *Vnde Bap. Mantuanus lib* 1. *de Festis sic canit.*

Magus quis.

Ille penes Persas Magus est, qui sidera norit,
Qui sciat herbarum vires, cultúmque Deorum:
Persepoli facit ista Magos prudentia triplex.

Officij igitur & Dignitatis nomine, quam apud suam Gentem habebant, eos appellat Euangelista, non ab illudendo, vt quidam volunt, quòd Herodem illuserint, non redeuntes ad eum. Chrysostomus putat sic eos nominatos, quòd fuerint Malefici: sic enim Magi Pharaonis dicuntur etiam. Equidem negari non potest, in tantùm progressu temporis auctam Persicorum Magorum vanitatem, vt non solùm obseruatione syderum futura prædicerent, sed artibus quibusdam, & maleficiis, & scire se omnia, & facere posse profiterentur. An verò hi Magi tales fuerint, affirmare pro certo non possum. Si fuerunt, admiranda est Dei bonitas, qui Christo vix dùm nato, tam procul (vt Theodoretus loquitur) Diaboli Vates ad sui adorationem

euocauit, & Gentium primitias ex ipsis inferorum penetralibus liberauit, idque per extraordinarium prorsùs Præconem, nouum videlicet sydus.

Quicquid sit, illud tamen hinc iam constare puto, Magos hos non fuisse REGES, *sicut temerè omninò, & falsò iam diu creditum fuit in orbe Christiano. Testatur id etiam descriptio horum Magorum ab Euangelista facta, quæ certè nihil dignitatis Regiæ præ se fert. Adhæc non regiè ab Herode vocantur: mittuntur ab Herode, ac demùm insidiis eius elabuntur. Adde, quòd istos, si Reges fuissent, & ab Arsacidis tunc Persidis regione potitis, missi, non ita facilè admisisset Herodes Parthorum hostis iuratus. Denique historia sacra id non tacuisset. Vnde Bap. Mantuanus lib. de Sacris sic canit:*

Magi quibus stella in Natiuitate Christi apparuit, non fuerunt Reges.

Nec Reges, vt opinor, erant: nec enim tacuissent.
Historiæ sacræ Authores: genus istud honoris
Inter mortales quo non sublimius vllum.
Adde quod Herodes vt magnificentia Regum
Postulat, hospitibus tantis Regale dedisset
Hospitium, secúmque Lares duxisset in amplos.

Error autem ex sinistro intellectu Psalmi 72. est exortus, in cuius versu 10. sic legitur: Reges Tharsis & Insularum munera offerent: Reges Arabiæ & Saba dona adducent. *Hæc autem de spirituali regno Christi debent intelligi, ad quod Reges quoque accessuri sint, vt Ecclesiæ nutritij fiant. Deinde ad Magos hos referunt, quos ab Oriente venisse Matthæus disertè dicit, quæ Psalmus hic de Regibus Occidentis & Meridiei loquitur. Tharsis enim Iudææ respectu ad Occidentem spectat. Saba verò ad Meridiem.*

Deinde verò veterū hanc esse traditionem Ecclesiæ volunt: quod probare conantur ex Tertulliano, Augustino, Hilario, Hieronymo, & recentibus aliis nonnullis Scriptoribus. Etsi verò his opponere possemus non minoris authoritatis Patres, Chrysostomum, Theodoretum, Cyprianum, Nyssenum & Cyrillum, qui ne verbo quidem Regiæ istius Maiestatis mentionem faciunt, etiam vbi hanc historiam diligenter pertractāt: tamen inspiciamus loca, quæ ex Patribus ab aduersariis citantur, & illorum stupiditatem atque malitiam mox deprehendemus. Tertullianus in libro contra Iudæos, verba illius Psalmi huc applicans, inquit: Nam & Magos Reges ferè habuit Oriens, & Damascus Arabiæ retrò deputabatur. *Hîc verò bis hallucinatur Tertullianus. Primò quòd Magos hos ex Arabia, atque adeò Damasco Iudææ admodum vicina regione fuisse putat, qui tamen ex Persia aduenerunt. Deinde quòd Orientem Magos ferè habuisse dicit. Nam Magos quidem in maxima authoritate apud Persarum Reges fuisse, nemo negabit. Cicero lib. 1. de Diuinit. dicit, Nullum Persarum Regem esse potuisse qui non antè Magorum disciplinam scientiámque percepisset. Adhæc sine auctoritate & consilio Magorum ne ipsis quidem Regibus quicquam agere licebat: Magos autem propterea dictos fuisse Reges aut habitos pro Regibus, nullo testimonio probari poterit. Et si maximè scripserit hæc obiter Tertull. locum illum Psalmi detorquens, non tamen sequitur propterea Ecclesiæ fuisse traditionem. Hilarius autem locum Isaiæ 45. cum altero illo Psal. 72. comparat quidem, sed ita, vt istos minimè Reges fuisse dicat. In eo autem manifestè errauit, quòd laborem Ægypti partim allegoricè de Magia interpretatur, partim de itinere à Magis confecto in Bethleem intelligit: nam Ægyptus non fuit ad Orientem, sed ad Meridiem Iudææ sita. Hieronymus etiam in Psal. 72. non dicit eos fuisse Reges, sed Regum typos, qui secundum illam prophetiam ex regionibus istis ad Christi cognitionem sint accessuri. In August. autem loco citando suam isti homines stupiditatem & inscitiam produnt. Sic enim legitur in eius libro 3. de Mirabilibus Scripturæ, cap. 4.* Magi Hierosolymam venerunt, inde, ineuntis Israelitarum oraculis Vatum de eodem nato vbi nascendi locum acciperet, monente subdoloso sermone Reges alacres eunt. *Quis enim non animaduertat corruptam & deprauatam esse lectionem, studióne an secus incertum est, &* monente sub doloso sermone Regis *(Herodis videlicet) vel vt in multis exemplaribus habetur,* monēte subdoloso sermone Rege *(scilicet Herode)* alacres eunt, *legendum esse? Videtur igitur Ioan. Molano, & ipsi Pontificio cap. 57. de Picturis, receptam hanc opinionem de Magis istis primùm obtinuisse ex his quæ die Epiphaniarum in Ecclesiastico officio canuntur ex Psalmis, Reges Tharsis & Insulæ munera offerent, &c. ea tamen ipse quóque, vt nos suprà, interpretatur: & adducit Lindanum, qui dicit, Authores Veteres, qui Magos hos Reges esse scripserint, probabilibus tantùm coniecturis, non historiæ authoritate innixos.*

Tertulliani lapsus.

Hilarij error.

Augustini locus corruptus.

Ex hac autem vana persuasione natum est, vt Festum hoc vulgò Trium Regum Solennitas *diceretur. Tres enim fuisse inde colligunt, quòd tres munerum species à Matthæo describuntur, Aurum, thus, & Myrrha. Egregia certè ratio, qua probabitur iustum exercitum secum habuisse Abigaelem, quum obuiam iret Dauidi, eique offerret ducentos panes, duos vtres vini, quinque arietes, quinque sata polentæ, centum ligaturas vuæ passæ, & ducentas massas caricarum. Non autem quid singuli, sed quid illi simul omnes Christo obtulerint, ab Euangelista narratur. Quidam ex Veteribus quatuordecim illos fuisse asseuerarunt: quod tamen ipsū quóque*

Epiphania non rectè Festum trium Regum dicitur.

nulla

nulla certa ratione nititur. Numerus eorum incertus est.

Magorum nomina ficta. *Verùm enimuerò non hic subsistit illorum hominum impudentia, quin nomina quoque Magorum commenti sunt, quæ Hebraicè dicantur* Appellius, Amerius, Damascus: *Græcè,* Galgalath, Magalath, Sarachin: *Latinè,* Caspar, Balthasar, Melchior; *vt refert Iacobus de Voragine in Legenda* 14. *Et vt nihil deesset ad impiam prophanationem, mos etiam iste verè magicus inoleuit, vt fictis his Caspari, Balthasaris, & Melchioris nominibus, cum crucis signo ter repetito, puræ charta vel pergamena inscriptis & collo appensis, quosuis morbos, scilicet, depellant.*

Magi venerunt ex Persia. *Venisse autem eos ex Persia Chrysostomus apertè testatur. Et proinde falsum est, quòd dicunt ex Tharsi, Arabia & Saba venisse: quod figmentum suprà quoque refutatum est. Falsum est etiam, quod tertium ex his Magis Æthiopem esse dixerunt, propter Sabam nimirùm, quæ Æthiopiæ sedes Regia olim fuit. Probant hoc etiam picturæ paulò vetustiores, & Colonienses recentiores quoque, in quibus omnes tres candidi pinguntur; Ioan. Molano de Picturis teste. Volunt denique nonnulli venisse eos ex Vrbe Susa, in qua Academia fuit liberalibus studiis celeberrima, itinere ducentorum & triginta milliarium.*

Christus reuelatus Magis in Persia per stellam. *Quomodo autem, & qua ratione Christus Magis his in Persia, longissimo itinere distante à Iudæa, reuelatus fuerit, illi ipsi indicant, quando apud Matthæum* Stellæ *mentionem faciunt, quam viderint in Oriente, & ab eadem illos posteà Bethlehemum vsque deductos fuisse Euangelista testatur.*

Stella quæ Magis in Persia apparuit, qualis fuerit. *Quæritur hic primò quæ, aut qualis hæc Stella fuerit? Astrologi respondent, Stellam fuisse primam, hoc est, cælestem à solis Magis & Sapientibus obseruatam: quod etiam Chrysostomus innuere videtur, quum dicit, Stellam hanc ab omnibus visam fuisse, sed non ab omnibus intellectam. Asserunt porrò Astrologi, fuisse hanc Stellam constellationem quandam syderalem, hoc est, plurium stellarum concursum & congressum, puta, superiorum Planetarum, Saturni videlicet ac Iouis conuentum. Huiusmodi autem coniunctiones, rarò admodùm contingentes, si in capite Zodiaci, vel in principio alicuius triplicitatis acciderint, significare putantur, iuxta Astrologorum doctrinam maximas in mundo alterationes, & non solùm regnorum mutationes, sed & nouos hominum conuentus, nouas religionum ac ceremoniarum leges portendere. Sic coniunctio illa Saturni & Iouis quæ anno Christi* 1500. *accidit, nouos illorum sacrorũ ritus ab Hysmaële Sophi inductos, & reformationem paulò post in Ecclesia Christi factam, nec non morbum illum contagiosum, medicis antea incognitum, quem alij Gallicum, alij Hispanicum morbum vocant, significasse creditur. Alij non cælestem Stellam sed elementarem fuisse arbitrantur, ex genere Cometarum vel impressionum ignitarum, quas in aëre nonnunquam apparentes Astrologi* Stellas secundas *vocant. Sed Sydus Nouum & Extraordinarium fuisse tota narratio declarat. Nam si fuisset Stella aliqua ex iis quæ in firmamento fixæ sunt, aut alias suas in superiori mundi parte certas periodos habent, anteà quoque conspecta esset tot seculis, iam à mundi initio elapsis. Deinde differt proprietatibus ab aliis Stellis. Primò loco: nam in aëre, & quidem regione eius inferiori seu propinqua apparet. Demonstrat etiam Magis iter, ac testatur Matthæus, quòd suprà eam domum constiterit, ac indicis certissimi vice fuerit, vbi Puer Iesus tùm egit. Aliæ Stellæ naturales propter ingentem à terris distantiam, non possunt aliquam domum ita exactè ostendere. Secundò motu. Nam cæteræ stellæ suum habent motum, à quo non aberrant. Cometæ quoque sequuntur illud sydus, à quo maximè excitati & accensi sunt, & tandem plerùnque ad Septentrionem feruntur. Hæc autem Stella accomodat se Magis iter facientibus, non celeriùs properat, non tardiùs subsequitur: non declinat à certa via, sed quasi fax quadam ratione prædita Magis prælucet, ac deducit ad eum ipsum locum, quò tendunt: monstrat eum, quem toto pectore videre cupiunt. Tertiò, reliquæ stellæ noctu tantùm fulgent, interdiu radiis solis oppressæ latitant. At hæc Stella nihil obfuscatur Solis radiis, sed interdiu lucem clarissimam fundit, quum Magis Dux viæ fuerit. Quartò, significatione. Nam nulla alia Stella, præter hanc, significauit vnquam Messiam promissum esse natum. Eædem causæ probant, hanc stellam non fuisse quoddam Meteoron, aut impressionem aliquam ignitam, in aëre temerè generatam. Nam eæ citò disparent, aut alios habent motus ac significationes. Non temerè igitur à Chrysostomo in caput 2. Matthæi affirmatur, consentaneum esse, quandam inuisibilem virtutem in specie syderis figuratam, seu, vt paulò post loquitur, virtutem quandam plenam rationis fuisse. Talia enim sunt huius Stellæ opera, vt nonnulli non inconuenienter existimarint, Angelum stellæ specie, iussu Diuino Magis præluxisse. Testantur enim Historiæ Sacræ, aliàs quoque Angelos flammarum specie conspectos fuisse: hæc sententia est Chrysostomi. Alij dicunt, non fuisse impossibile Omnipotenti Deo, & Authori totius machinæ mundi, in honorem Filij sui Iesu Christi nouam Stellam condere, eique peculiare hoc officium demandare, vt hoc pacto Magos ad Messiam deduceret: eoque peracto, eam posteà rursùs subtrahere, & in præiacentem materiam conuertere. Nonnulli Spiritum Sanctum fuisse volunt, qui iam in specie ignis apparuerit,*

apparuerit, sicut posteà in forma columbæ. Has sententias enumerat Augustinus lib. 3. de Mirabilibus Scripturæ cap. 4. Remigius in Originali, & Iacobus de Voragine Legenda 14.

Stella quæ apparuit Magis, vt docuerit eos natum Christũ

Hæc verò muta Stella docere per se Magos hos tantum mysterium non potuit, sed accessisse aliud oportuit, quo ad tantum suscipiendum iter, & rem tam inuidiosam tanto feruore persequendam impellerentur, prophetiam videlicet Bileami, vetustissimi & celeberrimi totius Orientis Magi. Eius Prophetia verba sunt, Orietur Stella ex Iacob, Num. 24. quæ vsque adeò cum Magorum percontatione congruunt, vt eò prorsùs respexisse videantur. Ac refert sanè Iacobus de Voragine, & Petrus de Nata. cap. 47 lib. 2. Magos Persidis elegisse ex seipsis duodecim, qui per singulos annos ascenderint montem Victorialem, & tribus diebus ibi commorantes sese lauisse, & orasse Deum, vt sibi Stellam, de qua Bileam prædixerat, ostenderet. In die igitur Natiuitatis Domini, dum iidem sic ibi manerent, Stellam ad eos venisse, quæ habuerit formam pulcherrimi Pueri, super cuius capite Crux splenduerit, & Magos sic alloquutam esse, Ite velociùs in terram Iuda, & ibidem Regem quem quæritis inuenietis. Sed & Danielis olim apud Magos scripta dubium non est quin fuerint pretiosa, ac fortassis etiam accuratiùs quàm apud ipsos Iudæos obseruata, in quibus doctrinam de Messia summa fide & dexteritate tradidit, additis etiam quibusdã præsagiis, quo tempore expectandus ille esset. Suetonius etiam in suo Vespasiano, & Tacitus referunt, in toto Oriente veterem & constantem opinionem fuisse, in Fatis esse, vt ex Iudæa oriundi rerum potirentur. Turpiter igitur seipsos fallunt Astrologi, quando Magos hos per Astrologiam in Christi natiuitatis cognitionem peruenisse volunt, & inde suæ vanitatis & audaciæ prophanæ patrocinium captant. Nam Magi huius artis ductu in Christi cognitionem non venerunt, quam circa stellas naturales & earum motum ordinarium versari scimus. Istam verò quæ Magos deduxit, non vulgarem fuisse probauimus: quemadmodum & illud, quòd muta hæc stella tantum mysterium per se Magos docere non potuerit.

Astrologorum error.

Stellam quando primò viderint Magi.

De tempore etiam, quandò primùm hæc Stella exorta sit, & Magi Bethleem peruenerint, an tempore puerperij, vel quoto tempore pòst quæritur? Epiphanius lib. 1. cap. 20. & lib. 2. cap. 51. asserit, secundo Natiuitatis anno Magos Christum visitasse: idque ex Herodis facto, qui Bimulos interfecit. Vsitata opinio est, decimo tertio die post Natiuitatem Christi Magos aduenisse. Vnde etiam die 13. à Natiuitate Domini hoc festum Epiphaniarum celebratur. Si quæras, qui fieri potuerit, vt in tam paruo tempore, per tanta terrarum spacia venire potuerint? respondet Iacobus de Voragine ex Hieronymo, vsos fuisse Dromedariis pro equis, qui vno die longius iter conficiant, quàm equus tribus diebus. Non autem habetur in Commentariis Hieronymi in Matthæum. Ex Remigio quoque dicit, Puerum, ad quem properarint, eos in tam breui spacio adducere potuisse.

Ritus in Epiphaniarum festo.

Quia verò creditum fuit Magos hos Reges fuisse, propterea in honorem & memoriam eorum varij ritus hac die hinc inde obseruantur. In Gallia vnus ex Ministris aulicis Regis eligitur Rex, cui Rex ipse, cæterique Proceres inter epulandum ministrant. Idem etiam in Germania obseruatur hoc die per Academias & vrbes à studiosis & ciuibus: vt nimirum aliquem ex sese Regem sorte creent, cui apparatur conuiuium magnificum, in quo cæteri ipsi tanquam Regi & simul hospiti ministrant. Fit hoc ad imitationem Gentilium. Apud Romanos enim Saturnaliorum diebus moris fuit, vt Domini famulos suos conuiuio exciperent, ipsique seruorum officio fungerentur.

De his autem aliisque ritibus & consuetudinibus, quæ in Epiphaniarum Solennitate obseruantur, ita canit Thomas Naogeorgus lib. 4. Papistici Regni:

Venit hinc lux alma Magorum,
Qui procul ex Persis nato donaria Christo
Stella portarunt Duce. Reges hosce fuisse,
Et tres duntaxat censent, credúntque Papistæ.
Conueniunt igitur multi certique sodales,
Atque creant aut sorte, aut per suffragia Regem
Is creat inde sibi regali more Ministros.
Tum conuiuantur multis ludúntque diebus,
Largo continuásque trahunt ex ordine mensas,
Dum loculi vacui fiant, & creditor instet.
Horum etiam pueri confestim exempla sequuntur,
Et Rege electo pompas mensásque frequentant,
Vel nummis furto raptis, sumptúue Parentum,
Vt simul & luxum discant, sceleratáque furta.
Hac etiam luce ædium herus, comísque patronus
Quisque facit magnam pro opibus cœtúque placentam,
Vnum cui nummum, simul vt conspergitur, indit.
Hanc secat in multas, vt turba domestica suadet,
Particulas, dátque vni vnam cuique: attamen ista
Lege, suas habeant puer, vt virgóque magique,

Quæ

Quæ dein pauperibus sub eorum nomine dantur.
Ast omnes inter cui pars fortè obtigit illa
Quæ nummum retinet, Rex ille agnoscitur, & mox
Tollitur à cunctis clamore ad sydera magno,
Qui creta accepta, crucibus laquearia pingit
Omnia: Vis ingens illis & magna potestas
Dæmonas aduersum, lemuresque, artésque Magorum.
Tanta potest Rex, tanta cruces, quas dextera pingit
Aut pueri insani, aut famuli, Dominiue prophani.
Cautè bis senas obseruant denique noctes
A natali, vt thus succendat in ædibus vnus
Quisque pater, mensaque imponat nocte propinqua
Integrum panem, ad prunas & thuris odorem.
Cernuus ipse astat primus, naresque oculosq;
Fumigat, ac aures, & aperto ore haurit odorem.
Hunc sequitur coniunx, & tota domestica turba.
Hoc prodesse ferunt, ne dentes, lumina, nares
Atque aures anno morbis vexentur in illo:
Postquam omnes fumum thuris cœpere Sabæi,
Prunas insperso thure ilicet arripit vnus,
Ast alter panem, reliqui quos ritè sequuntur,
Circumeúntque ædes prælato lumine noctu,
Vt ne dira fames defectu panis & escæ
Intret, neu Sagæ noceant molimina diræ.
Sunt qui duntaxat faciant tria talia noctes,
De causis iisdem, totum tutósque per annum
Se credunt fore: se Christo audet credere nemo.
Noctibus his etiam diuinant, atque diebus,
Totius ingressi de tempestatibus anni,
Vnum mensem vni tribuentes sorte diei.
His etiam coëunt Iuuenes per rura diebus,
Ascaule assumptio, vicósque vrbésque propinquas
Vestibus accedunt cultis, cantántque domatim
In propriam cuiusque incondita carmina laudem.
Vnde ferunt nummos, magnámque per otia prædam
Vel sibi, vel templo vici: quasi non alioquin
Passim à mendicis populus, Monachisque grauetur.
Sunt vrbes, vbi coniuncti pueri atque puellæ
Hæc eadem faciunt: simulac noctescere cœpit,
Poma nucésque ferunt cum nummis atque placentis.

In Italia quoque moris fuit olim hac die futurum Pascha populo indicare & nominare, Sacerdos námque vel alius post Offertorium alta voce dicebat: Annuncio charitati vestræ gaudium magnum, quod erit omni populo, quia Septuagesima erit tali die, & Pascha tali. Id tamen non vbique in ipsa etiam Italia obseruatum fuit. Durand. Rationale libro 6. cap. 16.

IVLIANVS *Antiochenus relicta Sponsa Basilissa, cum qua iam cubile intrauerat, monasterium extruit, in quo mille Monachorum Pater efficitur. Tandem sub Diocletiano & Maximiano Imp. supplicio afficitur à Martiano Antiochen. Præside, 7. Idus Ianuarij. Pet. de Natal. lib. 2. cap. 52.* 7.

ERHARDVS *Episcopus Frisingensis obiit anno 453. tempore Childerici Regis Francorum: sed canonizatus demùm est à Leone 9. circa annos Christi 1050. vt Auentinus testatur lib. 5. Annal. Eius festum celebratur die 8. Ianuarij.* 8.

MARCELLINVS *Anconitanus Episcopus, podagricis doloribus excruciatus, colitur 5. Id. Ian. quòd tunc mortuus esset. Pet. de Nat. lib. 2. cap. 59.* 9.

PAVLVS *Eremita primus, insidias sub Decio ob Religionem Christianam animaduertens, fugâ saluti suæ consuluit, & annos natus 15. Eremum vastissimam adiit, vbi in specum sub montis radicem se recepit, vndè ad vitæ finem nusquàm discessit, hominem etiam nunquàm vidit, præterquàm supremo vitæ die Antonium & ipsum Eremitam. Moritur in illo specu annos natus 113. quarto Idus Ianuarij, eámque ob causam memoria eius tunc celebratur. Hieronymus & alij in eius vita.* 10.

NICANOR, *qui fuit vnus ex septem Diaconis, ab Apostolis electis, Actor. 6. in Cypro martyrio coronatus, ibique sepultus est 4. Idus Ianuar. eodem die colitur: Hieronymus.*

HYGINVS *Episcopus Rom. 10. sub Antonino Pio occiditur, & sepelitur 3. Idus Ianuarij, quo & festo honoratur. Platina.* 11.

SATYRIVS *quum in Achaia simulachrum præteriret, illúdque corrueret, ab Infidelibus comprehensus & decollatus est pridie Id. Ian. vndè & festum eius tùnc celebratur. Petrus de Nat. lib. 2. cap. 66.* 12.

HILARIVS *Pictauorum Episcopus, & Arianismi strenuus Impugnator, de quo Iacobus de Voragine multa fabulosa narrat, mortuus est anno Christi 372. sub Valentiniano & Valente Imp. Idibus Ian. quibus & Festo die colitur. Testatur id etiam Bap. Mantuanus lib. 1. de Festis ita canens:* 13.

Hic quóque Natalis tuus est memorandus Hilari
Tertia post decimam Iani cùm frigida tellus
Sub niue dormiret, te lux ascendere ad astra
Vidit: &c.

FELIX *Presbyter sub Diocletiano & Maximiano martyrium passus est Romæ, 19. Calend.* 14.

Calend. Februar. iuxta portam Pincinam, vbi & sepultus, & progressu temporis Ecclesia eius nomini dedicata est: Ipse quoque Felix in Pincis inde cognominatus fuit. Pet. de Natalibus lib. 2. cap. 74.

15. MAVRVS *Benedicti Abbatis Cassinensis cœnobij Discipulus mortuus est ex grauissimis lateris doloribus 18. Cal. Februar. quo die & memoria eius celebratur. Pet. de Natal. lib. 2. cap. 79.*

16. MARCELLVS *Episcopus Rom. 31. detrusus à Maxentio Imp. in catabulum ad custodienda animalia publica, pedore ac situ ibi mortuus est, & sepultus à Lucina 17. Cal. Februar. vnde & festum eius tunc celebratur. Platina.*

17. ANTONIVS *Ægyptius Eremita, ætatis suæ anno 20. vendidit quæ habebat, partémque sorori concessit, reliqua pauperibus distribuit. Et initiò quidem locis à sua villa remotioribus solus habitauit. Cùm autem annum ætatis 35. ingressus esset, in eremum secessit, duriorem quàm antè vitam sibi proponens. Ibi quum per annos 20. latuisset, in publicum tandem prodiit, & familiaritatem cum Monachis aliis, ad quos sæpè accessit, coluit. Ingressus est & vrbes Christum fideliter prædicans. Tandem inde rediens in durissimam eremum se contulit, vbi ad montem sublimem habitaculum suum constituit, moritúrque anno Christi 361. 16. Cal. Feb. vnde & dies ille ei sacer est. Hieronymus & alij. Romæ hoc die pueri S. Spiritus visunt Sudarium.*

18. PRISCA *Nobilis & Senatorij ordinis ciuis Romani Filia, passa est sub Claudio Imp. 15. Cal. Feb. Pet. de Nat. lib. 2. cap. 96.*

19. PONTIANVS *Spoletanus, omni suppliciorum genere excruciatus tempore Antonini Imp quòd idolis Ethnicis sacrificare nollet, tandem martyrio coronatus, sepultúsque est 14. Cal. Feb. Pet. de Nat. lib. 2. cap. 102.*

20. SEBASTIANVS *ortus ex Narbonensi Gallia, primæ cohortis Diocletiani Imp. Princeps, sed Christianus fuit, inscio tamen Imperatore: qui multos Christi Fideles & Martyres exhortationibus suis ad constantiam animauerat & in fide retinuerat. Delatus igitur apud Imperatorem comprehendi iussus est, & in apertum campum deduci: vbi à militibus trunco arboris alligatus & sagittis quàm plurimis transfixus, corpus verò eius in cloacam abiectum est. Bergomensis lib 8. Petrus de Nat. lib. 2. cap. 106. Passus est, vt idem refert, circa annos Domini 288. 13. Cal. Febr. Sagittarij & Sclopetarij patrocinio eius hodiè vtuntur, quòd sagittarum ictibus interemptus sit.*

21. AGNES *Nobilissima Romæ ciuis, ob insignem & excellentem corporis formam, ab Ethnici cuiusdam Prætoris vrbani filio adamata fuit. Sed eius connubium quum repudiaret Puella Christiana, nuda in lupanar tracta est, vbi tamen mirabiliter pudicitia eius custodita est, & Ethnicus repressus. In ignem etiam coniecta exuri non potuit, tandem iugulata est anno Christi 306. 12. Cal. Feb.*

Beleth in Rationali cap. 75. nugatur, Agnetis Festum celebrari cœpisse propter quoddam miraculum, quod octauo die eius parentibus ad tumulum Agnetis lamentantibus contigerit. De quo Antoninus tit. 8. cap. 1. §. 39. ita scribit: Cùm octauo die parentes eius iuxta tumulum ipsius vigilarent orando, viderunt chorum Virginum fulgidis vestibus radiantem, inter quas viderunt B. Agnetem simili veste fulgentem: & à dextris eius Agnum stantem niue candidiorem. Hinc Agnus à pictoribus ei semper adpingitur, & à Romanis mulieribus ei quotannis hoc die offertur, ex cuius lana pallia Archiepiscopalia conficiuntur: de quo Naogeorgus lib. 4. Papistici regni sic canit:

Virginis Agnetis sequitur lux, haud ea sanè
Germanis adeò solennis, festáque: verùm
Grata est Romanæ multùm primoribus aulæ,
Principium vt magnæ prædæ, quæstúsque futuri.
Námque in ea binos agnos candore niuali
Agnetis templi monachæ primam super aram
Dum celebrantur Sacra, Dei cantatur & agnus,
(Ad rem nempè hæc cuncta) solent offerre quotannis.
Hos dein Pontificis mittunt in læta Ministri
Pascua, tondendi dum opportuna appetat hora.
Candida dentosæ miscetur cum altera lanæ,
Indeq. prægnanti torquentur stamina fuso,
Ex quibus arguta texuntur Pallia dextra.

MENRADVS *seu* MEGINRADVS *Berchtoldi Comitis Sulgouu ad Danubium habitantis Filius, Augiæ diuitis relicto monasterio, in tenebrosissimam solitudinem apud Heluetios anno Domini 860. concessit, ibique cellam sibi extruxit, vbi tamen anno 863. à latronibus duobus (qui Tiguri posteà capti rota ignique adiudicati sunt) trucidatus, corpus autem ad Augiam diuitem reuectum, ibíque honorificè sepultum fuit, 12. Calend. Februarij, & propterea memoria eius eo die quo Agnetis celebratur. Eleuatum tamen, & ad pristinum locum, in quo occisus erat, corpus eius translatum fuit anno Christi 1039. 6. Octobris.*

VINCENTIVS *Hispanus fuit, Leuita Sanctissimus, qui Valentiæ sub Præside Daciano, anno 300. 11. Calend. Februar. martyrium fecit. De quo Bergomensis in Supplemento ex Sermone quodam D. Augustini hæc citat: Magnum & admirandum spectaculum noster animus cœpit: nec immanissimam & perniciosissimam, sicut solent in theatris, quarumcunque nugarum, sed planè vtilissimam & fructuosissimam voluptatem* 22.

oculis

oculis interioribus hausimus, quum B. Vincentij passio legeretur. Iuuat videre inuictam Martyris animam contra insidias antiqui hostis, contra sauitiam Daciani, contra dolores mortis, carnis acerrima conflictatione certantem, & in auxilio Dei cuncta superantem. Nam Dacianus ipse, Sanctissimum hominem in equleo primùm leuatum toto corpore distendi fecit, distentúmque diuersis vulneribus cruciari, cruciatum etiam pectinibus lacerari, carnificésque ad crudelius sauiendum verberibus fecit vrgeri. Eiusdem deinde corpus in craticula positum, vncis ferreis aperiri, & ardentes laminas infigi, ac sale ignito aspergi, laceratúmque in teterrimo carcere fecit includi: ibíque testas acutissimas congeri, in lignóque pedes eius affigi, & sine humano solatio derelinqui. Verùm in probatis Augustini Sermonibus ista hodiè non leguntur, sed apud Iacobum de Voragine Legenda 25. & Petrum de Natalibus lib. 2. cap. 111. vbi etiã addit, defuncti in carcere corpus in campum tractum, & feris auibúsque deuorandum expositum, posteà verò in mare proiectum fuisse, sed in littore inuentum à piis quibusdam sepultum, & tandem Valentiam deductum esse.

23. EMERENTIANA & ipsa Ciuis Romana, Sociáque Agnetis in martyrio indiuulsa fuit. Quum enim Agnetis corpus à Christianis sepeliretur, vix Ethnicorum eos lapidibus impetentiũ, manus euaserunt. Emerentiana autem ad sepulchrum eius stans intrepida, quum Gentiles de impietate & crudelitate redargueret, lapidibus obruta interficitur. Eius corpus iuxta Agnetis à Parentibus eius sepelitur, 10. Cal. Febr. Pet. de Natalibus libro 3. cap. 13. & Meffreth de Sanctis Sermone 1. de Agnete.

24. TIMOTHEVS Pauli Discipulus, natus fuit Lystris Lycaonia, vt putatur: quia ibi eum Paulus inuenit primùm, Act. 16. Adolescentem admodùm. Quum ministro & comite eo Paulus vti cœpisset, vsq. adeò eum temporis processu deamauit, vt nec charius eo, nec pretiosius quicquam habuerit. Tandem rogatus à Paulo, vt Ephesi maneat, ibiq. Ecclesiam instruat, de qua re ei pracepta per totam priorem ad Timotheum epistolam prascribit, Ephesi substitit. Qua occasione Eusebius lib. 3. cap. 14. Sophronius & alij plerią, primum eum Episcopum factum Ephesiorum tradiderunt. Sed quomodo & quandiu Ephesina Ecclesia doctor & Gubernator prafuerit, certi & explicati nihil apud aliquem probatum Authorem traditur. Quare nec pro certo affirmare possumus, eum Ephesi, quòd ad porticum templi Diana propius accedens, Idololatriam Ephesiorum redarguisset, palis & lapidibus obrutum, martyrium consummasse 9. Cal. Febr. quod plerique tradiderunt, vt Antoninus, Vincentius lib. 38. cap. 10. & Petrus de Nat. lib. 3. cap. 17. ex Polycrate Presbytero.

CONVERSIO PAVLI, cuius historia legitur Actuum nono cap. facta dicitur 8. Calend. Februar. à Iacobo de Voragine Legenda 28. & Petro de Natalibus libro tertio, cap. 20. Vnde & tunc memoria eius celebratur. Mentio autem huius Festi primò fit seculo demùm duodecimo à nato Christo à probatis Authoribus. Nondùm tamen vbique celebratum Innocentij tertij tempore, hoc est, circa annos 1200. ex eius Epistola patet, qua extat inter eius Decretales libr. 1. in qua monet Vuormatiensem Episcopum, vt festum Conuersionis Pauli ipse celebret, & faciat per suam Diœcesin solenniter celebrari. 25.

Est hic dies apud plebem criticus, vtpote cuius serenitas fructuum abundantiam, venti bella, nebula pestem, nix & pluuia caritatem indicare creduntur. Vnde hi sunt versiculi qui omnium ore circumferuntur:

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni.
Si fuerint Venti designant pralia Genti.
Si fuerint Nebula pereunt animalia quaque.
Si Nix, si Pluuia, designant tempora cara.

Sed concludendum:

Ne credas certè, nam fallit regula sapè.

Est enim hoc genus Diuinationis, quod μαντικὴν κοινὴν τ δημωδη, Latinè populare vel plebeium nominant, quia imperita plebi in vsu est, & proptereà etiam sapè fallit: nam non inquisitis causis euentuum in natura, nec considerato signorum cum rebus significatis consensu, ex iis solùm qua vt plurimum eodem modo euenire iisdem antegressis signis animaduerterunt ac notarunt, de multiplicibus euentibus, de tempestatum cœlique mutationibus, de frugum & fructuum prouentu, de vbertate vel caritate annona, de aëris salubritate vel infectione, déque bellis & similibus modò feliciter, modò infeliciter diuinant.

POLYCARPVS Celebris inter Apostolicos viros, qui nimirùm proxima post Apostolos atate vixerunt, fuit Smyrnensis Ecclesia Episcopus. In persequutione autem sub M. Antonino Vero mota, ad ipsos quóque Christianos qui Smyrna agebant ventum est. Nullius verò tetri facinoris vir Sanctissimus reus agi poterat: sed ideò tantùm trucidandus iudicabatur, quòd excellentissimus Doctor Christi hactenus fuisset, sanámque doctrinam in Asia propagasset, deniq. idola Ethnica demolitus fuisset. Non autem Prases solùm eius loci lictoribus mandata de capiendo & perimendo integerrimo senè dabat, sed ipsimet auditores Polycarpi, sententiam mortis in eum tulerunt, & adiudicatus igni à Praside spontè odio furentes sarmenta ad ignem comportarunt. Verùm hac omnia, & quàm praclarè se in ipso supplicio gesserit, in epistola Smyrnensium continentur, qua extat apud Eusebium lib. 4. cap. 15. Passus est autem annum agens atatis 86. 7. Cal. Febr. Hieronymus de viris illustribus. 26.

E IOANNES

27. Ioannes Chrysostomus *mortuo Nectario Constantinopolitano Episcopo, communibus suffragiis populi & cleri, iussu Arcadij Imp. in eius locum electus est. Cùm autem in Episcopatu fidelem sese exhiberet Dei ministrum, calumniis Falsorum Fratrum, virorum Politicorum, Aulicorum, Hæreticorum, Ethnicorum, & in primis Eudoxia Imperatricis, efficitur apud Imp. Arcadium, vt in exilium mitteretur: in itinere, dolore capitis & febri correptus, diem suum obiit 14. Non. Socrates lib.6.cap.21.Sozomenus lib.8.cap.28.anno Domini 408. Proclus autem Episcopus Constantinop. corpus eius Constantinopolim transtulit, iussu Theodosij Iunioris, multóque honore in Ecclesia Apostolorum condidit, anno 35. post depositionem eius, vicesima septima Ianuarij, quo die memoria eius in Græcorum Ecclesia ex eo tempore celebratur. Socrates lib.7.cap.45.*

28. Carolus *Magnus Imperator, circa annum Domini* 1164. *vel iuxta Auentinum* 1166. *de sarcophago leuatus, & Sanctorum Catalogo ascriptus est ab Adriano 4. Papa, Friderici primi Imp. intercessione, in magno Episcoporum ac Principum conuentu, ac celebri festiuitate, tripudiantibus omnibus ad memoriam victoriosissimi quondam Imperatoris, & nunc Sanctissimi Principis. Festum autem eius celebrandum decernitur 5 Calend. Febr. quòd eo die ardenti febri correptus, laterum dolore, quem vocant pleuritidem, extinctus sit, anno Christi 814. Cranzius lib.6. cap. 46. Metropolis Auentinus lib.4. Annal fol.338. in German. edit. Munsterus lib.3. cap 214.*

Ivlianvs *Episcopus Cenomanensis, qui Simon ille Leprosus esse creditur, quem Dominus à Lepra liberauit, quique in Bethania eum conuiuio excepit eodem die colitur cum Carolo, quòd tunc obiisset. Antoninus tit.6 cap.25. §. 4. Petrus de Nat. lib.3. cap 35.*

29. Fabianvs, *quem Pet. de Nat. lib. 3. cap. 42.* Sabianum *nominat, passus est in territorio Trecassino sub Aureliano Imp. qui dùm in Hispania & Gallia resideret, & ad Trecas vrbem venisset, Fabianum Christum prædicantem comprehensum decollauit 4. Cal. Februar.*

30. Adelgvndis *quam alij* Aldegvndim *nominant, ex Regali Prosapia orta anno Dominicæ incarnationis 630. in Francia regnante Dagoberto Clotarij Filio, nuptias honestas & à Deo concessas fugiens, in monialem consecratur, & monasterium Malbodiense extruit, in quo cum multis sui similibus degens, tandem in dextera mamilla cancro morbo corripitur, qui corpus illius exæstuans, vsque ad vltimum diem, qui 30. fuit Ianuarij, depastus est.*

De Septvagesima, Sexagesima & sequentibus Dominicis in genere.

Qvia Septuagesima *præsenti hoc anno Christi* 1591. *incidit in diem 31. Ianuarij, ideò de illa, quemadmodum & de* Sexagesima, Quinquagesima, Quadragesima *&c. in genere dicendo occasionem esse puto. Vbi ante omnia notandum, Dominicas septem proximè ante Dominicam Passionis peculiaribus insigniri nominibus. Prima enim ex septem vocatur Septuagesima, secunda Sexagesima, tertia Quinquagesima, quarta Quadragesima, seu prima Quadragesimæ, quinta secunda Quadragesimæ, sexta tertia Quadragesimæ septima quarta Quadragesimæ. Deinceps autem non dicitur quinta Quadragesimæ sed Dominica Passionis.*

Porrò Septuagesimæ, Sexagesimæ & Quinquagesimæ nomina apud nullum probatum authorem ante Gregorium M. inueniuntur. In Gregorij autem huius Antiphonario & Sacramentario officia harum Dominicarum describuntur: quem etiam authorem horum nominum fuisse Eccius innuere videtur homilia 3. huius Dominicæ. Mentionem deinde earum faciunt multi Authores post Gregorium.

De nominibus autem Septuagesimæ &c. diuersæ sunt sententiæ. Beda, Alcuinus & alij dicunt, ad Ieiunium Quadragesimæ additam esse à quibusdam hebdomadam vnam, & illam consequenter nominasse Quinquagesimam. Alios addidisse aliam, quam Sexagesimam vocarint: fuisse qui & tertiam adiecerint, eámque Septuagesimam nominasse. Alij volunt Dominicas has sic nominari à dierum numero, quibus incipiunt & finiuntur. A Septuagesima enim vsque ad Sabbathum in Albis præcisè sunt dies Septuaginta: à Sexagesima ad feriam quartam post Pascha sunt dies Sexaginta. A quinquagesima ad Pascha vsque dies sunt Quinquaginta. Verùm hoc pacto omnis Dominica Septuagesima, Sexagesima & Quinquagesima dici posset, si numerentur dies 70. 60. & 50. nec curetur vbi finiantur. Alij igitur aiunt, denominari quidem has Dominicas à Paschate, sed συνεκδοχικῶς: nam à Septuagesima ad Pascha sunt dies 70. id est, 64. à Sexagesima vsque ad Pascha sunt 60. dies, hoc est, 57. à Quinquagesima vsque ad Pascha sunt 50. dies. Verùm hac ratione Septuagesima esset potiùs appellanda Sexagesima: nam dies 64. magis dici deberent Sexaginta quàm Septuaginta. Rupertus Tuitiensis ergò, putat hæc nomina non à numero dierum desumpta esse, sed à numero Dominicarum. Voluerunt enim Veteres ante Dominicam Passionis præmittere

mittere septem celebres Dominicas, quibus in memoriam reuocarent spiritualem captiuitatem nostram, sicut per Paßionis Dominicam & sequentem celebratur memoria Redemptionis nostræ à captiuitate ista. Hac sententia prima Dominica ex septem illis dicitur Septuagesima, quia est prima ex septem. Secunda dicitur Sexagesima, quia est prima ex sex. Tertia dicitur Quinquagesima, quia est prima ex quinque sequentibus. Quarta dicitur prima Quadragesima ob eandem causam, vt Rob. Bellarminus Iesuita indicat.

De Septvagesima in specie.

Septuagesima cur instituta. SEptuagesima *instituta dicitur tres ob causas.* Primò, *propter suppletionem. Quidam enim non modò non feria quinta ieiunarunt, ob quam Sexagesimam institutam fuisse, posteà dicemus, sed ne Sabbathu quidem. Durandus in Rationali lib. 6. cap. 24. hoc Innocentio primo tribuit, quem decreuisse ait, ne Sabbatho ieiunarent, eò quòd Dominus in Sabbatho in sepulchro quieuerit, in signum futuræ nostræ quietis. Hoc verò falsißimum est: imò contrarium prorsùs decreuit Innocentius Epist. 1. ad Decentium: Sabbatho, inquit, ieiunandum esse ratio euidentißima demonstrat. Nam si diem Dominicum ob venerabilem Resurrectionem Domini nostri Iesu Christi non solùm in Pascha celebramus, verùm etiam per singulos circulos hebdomadarum, ipsius Dei Imaginem frequentamus, ac sexta feria propter Paßionem Domini ieiunamus: Sabbathum prætermittere non debemus: quoniam inter tristitiam & lætitiam temporis illius videtur inclusum, &c. Extat etiam de Consec. dist. 3. Ieiunium. Idem author eodem loco, Iacobus etiam de Voragine Legenda 32. & Petrus de Natal. lib. 3. cap. 45. aiunt, sed sine authore, Meltiadem & Siluestrum Papas statuisse, vt bis in omni hebdomade comederetur, ne propter abstinentiam Sextæ natura nimis debilitaretur. Tamen ex Augustino intelligitur Asiaticos & alios nonnullos ex Apostolorum quadam traditione Sabbathis non ieiunasse. In suppletionem igitur seu redemptionem septem dierum Sexagesimæ, adhuc vnam septimanam addiderunt, quam Septuagesimam nominarunt.* Secvndò *celebratur Septuagesima propter Significationem. Per hoc enim tempus significatur Pontificiis Deuiatio, Exilium & Afflictio humani generis ab Adamo vsque ad finem mundi: vnde & toto hoc tempore Septuagesimæ cantica lætitiæ intermittuntur.* Tertiò *propter repræsentationem Septuaginta annorum Babylonicæ Captiuitatis. Vndè sicut Israëlitæ tunc organa sua deposuerunt, dicentes, Quomodo cantabimus Canticum Domini &c. sic & Papistæ hoc tempore cantica laudis deponunt. Absurdißimum autem est, inter dies Exilij, Deuiationis & Captiuitatis computare diem Resurrectionis Domini, qui est dies Lætitiæ, Gaudij & Perfectæ libertatis.*

FEBRVARIVS.

Festa & Memoriæ Sanctorum quæ Februario Mense à Christianis celebrantur.

IGnativs *Calendis Febr. colitur, quoniam tunc passus dicitur. Fuit Discipulus Ioannis Euangelistæ, & posteà tertius post Petrum Antiochenus Episcopus creatus. Cùm autem Traianus Imp. feliciter res in Oriente gessisset, capta Babylonia, & profligatis Persis, qui in Asiam irruptionem fecerant, cùm passim alibi, tùm verò vel in primis Antiochiæ Deos suos, tanquàm præclaræ huius victoriæ Authores, publicis encomiis ornari ac celebrari curauit, & in miseros Christianos, id facere detrectantes, sauire iussit. Ista igitur crudelitate permotus Ignatius, ipsum Imperatorem, in sua Ecclesia commorantem, adit, idololatriam & immanem persequutionem redarguit. Conijcitur igitur in vincula & Romam vsque deducitur, vbi leonibus obiicitur. Illi carnibus & oßibus eius tenerioribus deuoratis, craßiora tantùm & firmiora ibi reliquerunt, Nicephoro teste. Iacobus de Voragine Legenda 36. indicat, duos leones famelicos ipsum tantummodò præfocasse, carnes eius non tetigisse: quam rem admirantem Traianum mandasse, ne prohiberentur si qui corpus eius sepelire vellent. Eius oßa post multos annos à Christianis Antiochiam translata sunt. Ex quo tempore dies translationis sub Theodosio posteriore Imp. celebris haberi cœpit, circa annum Domini 450. iuxta Nicephorum lib. 4. cap. 44. quem deinde Gregorius Sacerdotum Princeps magnificentius celebrandum instituit, teste Euagrio lib. 1. cap. 16.*

Brigidæ *memoria eodem die celebratur, quòd tunc diem suum obierit. Fuit illa Virgo Scotica tempore Iustini 1. Imp. Eam quum parentes eius nuptui tradere vellent, Virginitatem illa perpetuam elegit, cúmque lignum altaris pro more tetigisset, statim viride factum fuisse dicitur, in testimonium Sanctitatis eius & sic mansisse vsque in præsens. Petrus de Natal. lib. 3. cap. 69.*

2 PVRIFICATIONIS Mariæ Festum.

Festi huius origo.

PAulus Diaconus lib. 16. de Romanorum gestis refert, anno Iustiniani Imp. 8. terramotu & concussione ruptam terram, ac dimidiam vrbis Pompeiopolitanæ in Misia partem absorptam. Auditas esse voces miserabiles hominum pereuntium, qui auxilium implorabant: verùm frustrà. Sanguinem quóque è nubibus decidisse, in hominum vestimenta: ac subsecuta varia morborum genera, quibus miseri mortales in ipsa quóque Imperatoria vrbe Constantinop. absumpti sint. Motus ergo tot, tantisque calamitatibus & præsagiis maiorum malorum pius Imperator, instituit in Christi honorem Festum secundo die Febr. celebrandum, quod ὑπαντῆς, hoc est, obuiationis per Simeonem in templo factæ, dictum fuisse Nicephorus lib. 17. cap. 18. Eccius homilia 3. de Purificatione Mariæ ex Nicolao de Lyra & Vrspergense in Iustiniano testantur: cuius obseruatione se ab hac lue liberari posse sperabant. Factum hoc anno Domini 542. vt Sigebertus, Paulus Diaconus & Funkius in Chron. referunt. Posterioribus demùm temporibus à Pontificibus Rom. mutatum, nomen quóque nouum accepit, vt Mariæ eiúsque Purificationis Festum diceretur, quod prius Christi fuerat: in memoriam eius, quòd Maria secundùm præceptum Domini, quod extat Leuit. 12. in templum venit vt purgaretur, Luc. 2. Durand. Rational. lib. 7.

Institutum est autem Festum hoc cum suis ceremoniis ad imitationem festi Ethnici. Proserpinam in principio mensis Febr. Pluto ob formam præstantissimam rapuerat, & vxorem duxerat, iuxta Poëtarum fabulas, Deámque fecerat. Quam Ceres mater eius facibus accensis in Athena Siciliæ monte diu quæsierat. Ideò Romanæ mulieres in huius rei memoriam Calendis Februarij festum luminum celebrarunt, de noctè vrbem lustrantes, eam facibus & candelis ardentibus ambiendo. Secundò, de quinto in quintum annum lustrarunt etiam vrbem cereis & facibus accensis, in honorem Februæ Martis Matris, vt filius eius victoriam sibi de hostibus concederet, cuius Matrem tàm solenniter honorarent. Tertiò per dies duodecim continuos huius mensis, Plutoni, cæterísque Diis infernalibus iidem sacrificabant. Iunoni etiam Februatæ hoc mense rem diuinam fecerunt in Lupercalibus, quibus mulieres februabantur à Lupercis. Hæc festa Februa vocarunt, non tàm quòd celebrarentur in honorem Februi & Februæ, quàm quòd essent Februa, id est, quædam lustrationes, piamina & expiationes vrbis Romæ, prætereà viuorum & mortuorum. Nam Sabinorum lingua Februum purgamentum significabat. Vnde ab his Februis, id est purgamentis, mensi quóque, in quo fiebant, nomen est impositum. Hinc & Plutarchus in Romulo Februarium mensem Græcè καθάρσιον, hoc est, expiatorium sonare indicat. In quam sententiam etiam Iuba Maurusius nomen ei esse à tollendis atque abolendis spectrorum terriculamentis, Maniúmque, quibus parentabant, phantasmatis scripsit, Athenæo teste. Superstitiones istæ Ethnicæ & prophanæ obseruabantur Romæ, post ea quóque tempora, quandò abiecto Gentilismo, Christianam profiterentur religionem. Damnarunt quidem eas eius vrbis Episcopi: sed quum haud facilè in vniuersum tolli & abrogari possent, ipsi in melius eas commutare conati sunt: quod tamen sic factum ab ipsis, vt nomen saltem mutatum, eædem autem superstitiones & ceremoniæ impiæ retentæ sint. Fatentur hoc ingenuè Durandus in Rationali lib. 7. cap. 7. Beleth in Rationali lib. 7. cap. 18. Bernardinus de Busto in Mariali par. 7. Serm. 1. Eccius hom. 3. de Purificatione Mariæ. Meffreth. ex Innocentio Sermone 1. de Purificatione Mariæ. Quibus etiam astipulatur B. Rhenanus, qui in Annotationibus suis ad lib. 5. Tertulliani contra Martionem, Negari equidem non potest, *inquit*, ardentium cereorum, quos hodie Christiani eo die, qui Purificatæ Mariæ dicatus est, ex more circumfertur, à Februalibus Romanorum sacris originem sumpsisse. Pertinaci Paganismo mutatione subuentum est, quem rei in totum sublatio potiùs irritasset.

De immutatione autem nominis huius festi ex Paganismo in Christianismum, sic Iacobus de Voragine Sermone 82. de Sanctis scribit. Festum istud, *ait*, in honorem Matris luminis transtulerunt: vt in eius honorem deferamus lumina, quæ nobis genuit Verum Lumen: vt iam non fiat in honorem Proserpinæ Sponsæ Dei infernalis, sed ad honorem Sponsæ Dei cœlestis. Nec iam fiat ad honorem Februæ matris Dei belli, sed ad honorem Matris Dei pacis. Iam non fiat ad honorem curiæ infernalis, sed ad Reginæ omnium Angelorum. Et meritò translatio ista facta est. Honorabant Romani Proserpinam, vt sic à suo sponso acquirerent gratiam: honorabant Februam, vt sic à Filio suo impetrarent victoriam: honorabant dæmones animas punientes, vt inclinarent eos ad misericordiam. Sed ista tria à Matre Dei recepimus, scilicet Gratiam, Misericordiam & Victoriam. Et ideò cantat Ecclesia: Maria Mater Gratiæ, Mater Misericordiæ &c. Ipsa enim viuis dat gratiam: ideò dicitur, Maria Mater gratiæ. Defunctis impetrat misericordiam: ideò subditur, Mater Misericordiæ. Et vniuersali Ecclesiæ

Nomen vnde hoc festum habeat.

Ecclesiæ de hostibus obtinet victoriam: ideò additur, Tu nos ab hoste protege. *Sed hæc blasphema & impia sunt in Filium Dei qui sic priuatur honore, de quo dicit apud Prophetam, quòd eum nemini daturus sit.*

Ceremoniæ huius festi. *Ceremoniæ autem huius festi, quæ in locum rituum ab Ethnicis obseruatorum successerunt, hæ sunt. Primùm quæ allatæ sunt ab vnoquóque in templum candelæ vel cerei & faces in Missa benedicuntur & consecrantur: deinde distribuuntur: tertiò fit processio, in qua plebs vniuersa portans cereos ardentes in manibus, per Ecclesias procedit.*

Ritus consecrandi CEREOS in Festo Purificationis Mariæ.

Ritus verò, quo à Pontifice Romano cerei in hoc Festo benedicuntur & consecrantur, sic in libro 2. Ceremonialis Rom. Ecclesiæ describitur. Primò ordinantur candelæ in loco conuenienti benedicendæ, & distribuendæ per illos, ad quos spectat: videlicet duo cerei magni ponderis, 20 librarum, deaurati, & depicti: & alius minor etiam pulchrè ornatus ponderis duarum librarum, vel circà, quem Pontifex in processione in manu portat. Item faculæ ceræ albæ pro Cardinalibus, Regibus, & maximus Principibus, ponderis trium librarum vel circà. Item faculæ in numero sufficienti pro Oratoribus, & Prælatis ceræ communis, ponderis duarum librarum quælibet. Item faculæ vnius libræ in numero sufficienti pro Subdiaconis, Auditoribus, Clericis Cameræ, Acolithis Cubiculariis, Ceremoniariis, Scutiferis Papæ & aliis Officialibus. Item faculæ mediæ libræ in numero copioso pro populo. Admiscentur etiam Credentiarij Papæ, vt manè ordinent in eo loco, vbi Candelarum distributio futura est, in angulo super altare, vel in alio loco condecenti, vasa & aquam pro lauandis manibus Papæ, cum mantili & gremiali, ac medulla panis: Præparent etiam Clerici Capellæ in loco conuenienti duo candelabra, & cum luminaribus vas aquæ benedictæ cum aspersorio, & thuribulum cum nauicella. Item paret Baldachinum pro supplicatione habenda pro Pontifice. Deinde hora congruenti Papa indutus amictu, alba, cingulo, stola, pluuiali rubro, & mitra simplici bus venit ad Capellam vel Ecclesiam, vbi candelæ sunt benedicendæ. Tunc facta oratione ante altare, cùm sederit, Cardinales faciunt reuerentiam in cappis consuetis, duo vltimi remanent in assistentia Papæ. Et Diaconi duo assistentes vadunt ad capiendum paramenta: illis reuertentibus illi duo vltimi vadunt ad sedes suas & ibi capiunt paramenta. Cardinales alij interim in locis suis, & Prælati extra Capellam capiunt paramenta violacei coloris ordini suo conuenientia. Diaconi Cardinales portant planetas plicatas ante pectus, quibus omnibus paramentis Pontifex benedicit candelas more solito. Solent tum, quando Papa benedicit, & distribuit candelas in parua Capella ad euitandam frequentiam, Cardinales & alij Officiales omnes accipere paramenta in Camera, & venire cum Papa parati Sacris vestibus, non tamen Supplicantium more. Et tunc Cardinales cum paramentis supradictis faciunt reuerentiam prædictam Pontifici. Papa verò ministrantibus Episcopis librum & candelam, & assistentibus duobus Diaconis Cardinalibus more solito stans detracta mitra, benedicit candelas versus ad illas submissa voce legendo, dicens: Dominus vobiscum R. Et cum spiritu tuo. Oremus. Domine Sancte Pater, &c. cum quatuor sequentibus, prout in Ordinario. Incepta quinta oratione per Pontificem, vocatur prior Presbyterorum Cardinalium accedit ad Pontificem, cum eo duo Acolythi cum superpelliciis induti, vnus cum thuribulo & nauicella, alius cum vase aquæ benedictæ, & aspersorio. Finita benedictione, imponit incensum in thuribulum more consueto, deinde accepto aspersorio de manu Presbyteri Cardinalis, stans sine mitra aspergit tertiò candelas, & deinde incensat ducens ter thuribulum, sedet post hac, & imponitur ei mitra. Tum prior Episcoporum Cardinalium accedit ad Papam, & accipit duos magnos cereos de manu Camerarij, vel eius locum tenentis, cui clerici Cameræ eos subministrant, & illos dat Papa cum debitis reuerentiis osculando primò cereum, deinde manum Pontificis, cùm Pontifex eos tangit. Qui cerei deinde dantur ad mandatum duobus Nobilibus, quorum insignior vadit ad dexteram, alter ad sinistram Papæ, & ibidem stantes eos tenent ad finem Missæ. Post magnos cereos datur Pontifici alius cereus minor ornatus, quem deinde seruat vnus ex Cubiculariis Cameræ. Isto vtitur Papa in toto officio. Cùm Papæ cerei dantur, Cantores incipiunt, Lumen ad reuelationem, &c. Cereos omnes distribuendos debent ministrare Clerici Cameræ stantes à loco vbi sunt candelæ, vsque ad Papam, & illos dare vsque ad manum Diaconi Cardinalis Papæ assistentis à parte candelarum, qui illas ministrat. Vt verò Papa accepit suas candelas, duo auditores à Credentiariis Papæ mappulam sumentes eam per Cardinales assistentes gremio Pontificis imponunt, & hinc inde genuflexi illam tenent. Et Pontifex incipit distribuere aliis, primò Cardinalibus secundùm ordinem, incipiendo à seniore, id est, ab eo qui sibi cereos dedit, & Cardinalibus Officialibus, videlicet vice Cancellario, Camerario & Pœnitentiario

dat duas candelas pro quolibet. Celebraturus autem quum primùm candelam suam acceperit, vadit ad faldistorium suum apud altare, & accipit paramenta omnia pro Missa consueta, sicque paratus expectat Pontificem more solito. Cardinales cùm candelas accipiunt, manum Papæ osculantur, deinde genu, alij verò Prælati parati ter ante Pontificem genua flectentes, accepta candela osculantur genu tantùm. Pœnitentiarij osculantur pedem tantùm. Omnes verò alij quicunque sint genuflexi coram Pontifice accepta candela osculantur eius pedem. Distributio autem fit secundùm ordinem consuetum Curiæ. Ita tamen quòd Prælati præferantur parati Oratoribus Laicis, & Clericis non paratis quorumcúnque Oratores sint, & quibuscúnque etiam aliis Principibus exceptis illis, qui inter Cardinales seu in plano supremo solij Papæ locum habent. Illi autem statim sequuntur Cardinales aut Assistentes Papæ, & alios quoscunque Prælatos. Finita distributione, portatur aqua ad abluendas manus Papæ per nobiliorem Curiæ, comitantibus ipsum seruientibus armorum, & Magistro Sacri palatij, seu hospitij, quem etiam duo auditores præcedunt, quorum vnus mappullam ad tergendas manus portat more consueto. Et portatur cum aqua supra vas ipsum medulla panis pro mundandis manibus Papæ, per credentiarios parata, & prior Episcoporum Cardinalium adiuuat infundentem aquam manibus Papæ Lotis manibus accedunt ante Pontificem duo Acolithi cum Candelabris, & Luminaribus, & deponitur mitra Papæ, qui surgit, & Episcopis assistentibus ex more librum Ministrantibus dicit cantando: Oremus. Et Diaconus à dextris dicit, Flectamus genua: & omnibus versus altare genua flectentibus aliis Diaconis à sinistris statim continuat, Leuate. Surgunt omnes, & Papa cantat orationem. Exaudi Domine, &c. Qua finita Papa sedet, & accipit mitram, & priore Presbyterorum Cardinalium & Acolitho ministrantibus imponit incensum pro supplicatione more consueto, & Cantores incipiunt Antiphonam, Cùm appropinquaret Dominus. Accenduntur candelæ, & fit supplicatio more solito vsque ad locum paratum, vnde proiicere debet candelas populo. Deinde ad Ecclesiam siue Capellam, vbi Missa dicenda erit, hoc modo proceditur. Scutiferi Papæ, quos sequuntur alij more consueto. Papa, Cardinales & alij omnes debent propriis manibus suas candelas portare ardentes à loco, vbi incœperit supplicatio, vsque ad locum vbi Missa erit dicenda. Cùm autem peruentum fuerit ad locum vbi candelæ per Papam populo sunt proiiciendæ, manent omnes extra locum suo ordine, & cum Pontifice intrant Subdiaconus cum Cruce, & Ceroferarij, Clerici Cameræ ministrantes candelas, Episcopi assistentes Papæ, Diaconi assistentes Papæ & Cardinales, qui voluerint intrare pro loci capacitate, Cantores apud ostium extrà cantant, alij Episcopi omnes parati stant hinc inde ordinatè extrà dictum locum, quousque Papa candelas populo proiecerit. Papa venit sub baldachino, quod per Nobiliores Curiæ more consueto portatur, proiectis candelis reuertitur processio eo ordine quo venit: vel si alibi celebrandum est quàm vbi candelæ benedictæ sunt, proceditur vsque ad capellam vbi erit Missa dicenda, & Officiales & Prælati omnes extrà cancellum superpellicia & paramenta deponunt, & cappas accipiunt, cum quibus intrant capellam. Cardinales autem intrant cum paramentis, quæ deponunt intus in suis locis, & extinguuntur candelæ omnes exceptis duobus cereis Papæ, quos illi duo Nobiles deputati cõtinuò tenent ardentes. Papa cùm fuerit ante inferiores gradus altaris, vbi Missa dicenda erit, si in illa Capella candelas non benedixit, genuflectit in faldistorio, & deposita mitra orat more consueto. Cùm surgit, extrahitur sibi pluuiale rubrum & stola violacea, & accipit stolam, & pluuiale alba pretiosa. Si verò ibidem candelas benedicit, quia priùs ibi orauit, cùm primùm ante altare fuerit, deponit paramenta simplicia prædicta, recipit alba & pretiosa, & ibidem ante altare cum celebraturo Cardinale facit confessionem, & incipitur Missa. Finita confessione accepta mitra pretiosa ascendit ad sedem eminentem, non fit ei amplius reuerentia & Presbytero Cardinali, assistente ministrante imponitur incensum. Cardinales interim veniunt ad circulum, incensatur altare, deinde Papa qui pòst dicit Introitum, & alia more solito. Finito Gloria in excelsis &c. Presbyter Cardinalis assistit vt moris est. Antequam incipiatur Euangelium, accenduntur omnes cerei, & per Papam, Cardinales & Prælatos, & alios omnes accensi tenentur in manibus vsque ad finem Euangelij. Deinde redduntur seruitoribus qui eos ardentes tenent vsque post communionem: dicitur tantùm vna oratio & ordinariè non fit sermo. Ministri vtuntur dalmatica & tunicella.

In aliis Ecclesiis simpliciter candelæ à populo aræ imponuntur, à Sacerdote consecrantur, distribuuntur, & processio fit. Sic enim Naogeorgus libro quarto Papistici Regni canit:

Post venit illa dies, qua Christum Virgo Parenti
Obtulit in templo, Mosis præscripta secundũ.
Tum candelarum vim magnam sexus vterq;
In delubra gerit, quas pastor consecrat aræ.
Impositas, magna pompa, verbisque tremendis.
Post accendit quisque suam, dum Sacra trahuntur.
Sanctulus ille sibi prorsùs, magnusq; videtur,

Qui

Qui multum cera candelam finxit in vnam:
Felix, clara & viua à cuius flamma reluxit.

Baptista quoque Mantuanus de re eadem in suis Fastis ita cecinit, vbi Obuiationis & Exceptionis Christi à Simeone factæ meminisset.

Posteritas huius facti memor annua Festa
Instituit pompa & facibus celebranda quotannis.
Ecce Sacerdotum cera flagrante coruscat
Agmina, quæ turbam faculas iaculantur in omnem.
Irruit vndatim vulgus: puerique frequentes
Ad Sacra porrectis manibus munuscula currunt.
Sæpius accensis pubes villatica ceris
Lasciuire solet per rustica templa: quod olim
Me memini vidisse: faces immittere certant
Alter in alterius crines, fumúmque ciere
Ludo incompôsito, tetris nidoribus aras
Inficiunt: risúque leui delubra profanant.

Candelarum consecratarum vis.

Porrò his sic consecratis candelis non minorem vim tribuunt, quàm olim Ethnici suis cereis & facibus: nam iis pro ἀλεξικάκῳ & amuleto vtuntur. De quo sic Naogeorgus canit lib. 4. Regni Papistici:

Mira est candelis illis & magna potestas:
Nam tempestates creduntur tollere diras
Accensæ, simul & sedare tonitrua cœli,
Dæmones atque malos arcere, horrendáque noctis
Spectra, atque infausta mala grandinis atque pruinæ.
„ Quàm facilè hi possunt omnes sedare tumultus
„ Et cœli & terræ, pelagique: vt credere Christo
„ Nil sit opus, veróque Deo committere cuncta.

Vnde & in Consecratione horum cereorum & candelarum his verbis vti solent. Rogamus te, aiunt, per inuocationem Sancti tui Nominis, & per Intercessionem Mariæ B. Virginis, Matris Filij tui (cuius Festum cum summa deuotione hodie celebramus) & per omnium Sanctorum tuorum intercessiones, vt consecrare velis has Candelas, ad vtilitatem & commodum hominis, & ad salutem animæ & corporis eius siue in terra, siue in mari sit. Et mox: Domine Iesu benedicas obsecro hanc creaturam tuam ceram, & concede illi cœlestem tuam benedictionem, per potentiam Sanctæ tuæ Crucis, vt sicut data est humano generi ad effugandas tenebras, ita nunc eam quoque vim percipiat, per signum Sanctæ Crucis, vt vbicúnque accendatur & ponatur, Malignus Spiritus contremiscat, & ita territus aufugiat cum omnibus seruis suis ex habitatione illa, nec deinceps vexet eos, qui tibi adhærent. His ita peractis, adiurat deinde cereas candelas illas, his ferè verbis: Adiuro te creaturam ceram, in nomine Domini nostri & Sanctæ Trinitatis, vt sis extirpatio & depulsio Diaboli, & spectrorum eius, &c. Omnes itaque (inquit Eccius tom. 3. homil. 3. de Purificatione Mariæ) Christiani Luminaribus illis pio affectu vti debent, spe bona firmiter confidentes fore, vt sic ab omnibus insidiis & fraudibus Diabolicis virtute verbi & orationis huius liberentur. Sed hæc est manifesta blasphemia & idololatria: dùm sic in vanum sumunt nomen Dei & S. Trinitatis, ceræ etiam tribuunt, quod Soli Christo, & viuificæ virtuti Spiritus Sancti ascribendum est.

Ab hac verò candelarum consecratione, distributione & circumgestatione, quam in hoc festo in Mariæ honorem vsurpant, Festum ipsum Candelarium & Luminarium dies quoque appellatur: à Missa verò in qua benedicuntur hoc die, Germanicè [illegible] dicitur.

Quis Luminaria Ethnicorum in candelaria Christianorum commutarit.

De authore autem, qui Luminaria Ethnicorum in Candelaria Christianorum primò commutarit, discrepantes Authorum sunt sententiæ. Centuriatores Magdeburgenses hoc Vigilio Papæ tribuunt Centuria 6. col. 673. qui Pontificiam sellam ascendit circa annos Christi 538. Balæus etiam Cent. 1. in Vigilio. Iacobus verò de Voragine Serm. 82. de Sanctis, Gregorio Magno: teste quoque Meffreth. Petrus autem de Natalibus lib. 3. cap. 72. Meffreth Ser. 1. de Purificat. Mariæ, Iacobus de Voragine Legenda 37. ascribunt hoc Sergio Papæ: non tamen indicant quotus is fuerit: quidam primum fuisse volunt, qui vixit in Pontificatu circa annos 689. alij verò tertium fuisse aiunt, qui Pontificatum tenuit circa annos Domini 907. Hanc verò discrepantiam authorum Valerius Anselmus Ryd. tollere mihi videtur, quum dicit, Purificationis B. Mariæ solennitatem sub Vigilio Romano Pontifice in Fastos relatam contra pestilentiam Constantinopoli: à Sergio Pontifice Cereis illustratam: Gregorium M. autem hoc festum, quemadmodum & alia, Processione honorasse: in Catalogo gemino annorum & Principum ab orbe condito.

LVDI MARIARVM.

Histri, qui olim Veneti nominis hostes erant acerrimi, Februario mense in ædem D. Petro dicatam, quæ Oliuolensis olim dicta, nunc Castellana appellatur, clàm Pyraticis nauibus superato portu irruentes, Virgines non paucas, quæ in templum conuenerant de veteri more ciuitatis, vt nuberent, abduxerunt, magnáque inde præda ac cæde edita, Caprulas petiere. Quos, re statim cognita, Petri Candiani Ducis ductu, seu magis (vt aliis constare video) Badoarij Principis auspiciis, Veneti, non sine tamen graui

certamine, oppressere, omnibus fermè aut captis, aut ad vnum cæsis. Recepta itaque omni præda incolumi, vt memores sese tanti beneficij supremo Numini exhiberent, LVDOS, iussu publico, qui MARIARVM sunt dicti, instituerunt. Erant autem in his Ludis Virgines duodecim, omni ornatu instructæ: aderátque illis comes adolescens, sub Angeli specie, qui secundo Februarij mensis die magnam vrbis partem lustrarent, præcipuo totius ciuitatis plausu tripudióque. Ea res per trecentos & amplius annos statis solennibúsque ceremoniis quum perseuerasset, tandem Genuensis belli tempore sublata penitùs est: quòd manifestò deprahensum sit, multa Religionis prætextu grauissima flagitia ab his committi. Mansit tamen inde facti tam celebris perennis memoria, quòd Dux Senatúsque ipse Diuæ Mariæ Formosæ templum secunda Februarij luce celebri pompa inuisit. Egnatius lib.1.cap.3.

3. BLASIVS Episc. fuit Sebastiæ Cappadocum. In persequutione autem sub Diocletiano & Maximiano stationem suam deserens in speluncam Argei montis aufugit, ibique Eremiticam vitam egit, & hominum pecorúmque morbos varios sanauit. Inde verò ab Agricolai Præsidis militibus extractus in carcerem coniicitur. Sequenti die quum Ioui sacrificare nollet iussu Præsidis fustibus cæditur, & rursùs in carcerem detruditur. Post aliquot dies iterum educitur inde, & ob eandem causam in ligno suspenditur, vnguibúsque ac pectinibus ferreis laniatur: tandem decollatur 3. Non. Febr. Vnde Mantuanus in Februario:

Tertia Cappadocum Pastor sanctissime Blasi
Lux tua.

In sacris eius candela offertur: nugantur enim, viduam quandam porci mactati caput, pedes, candelam & panem Blasio in carcerem attulisse: cui gratiis actis, iussisse eam singulis annis in Ecclesia sui nominis [quasi verò sub Diocletiano & Maximiano Impp. multæ Ecclesiæ in Blasij honorem extructæ fuerint] candelam offerre: hæc verba subianxisse, Tibi, & quicunque hoc fecerit benè erit. Illam sic facientem multi imitati sunt, & sanitatem receperunt. Inde apud omnes passim in consuetudinem abiit, vt si fortè ex dentibus, &c. laborarent, vel etiam si pecora ægrotarent, eius auxilium implorarent, & Candelas in eius honorem offerrent. Beleth. in Rat. cap.82.

Solet etiam hodiè adhuc à superstitiosissimis hominibus angina aut aliquo gutturis morbo laborantibus inuocari. Sic enim Mantuanus eodem loco;

Adsis Sancte tuis, & nos dignare Clientes
Custodire: nihil nobis angina, nec vlli
Officiant morbi: tua præsentissima nobis
Sit tutela salus: tibi mitia corda fuerunt
Semper, & es solitus voces audire Precantum:
Tu nurui reddis cicurem, tu guttura verbo
Suffocata aperis: & nos audire memento.

De origine & causa Idololatriæ huius Vincentius in Specul. libro decimo tertio, capite quadragesimo quinto, Petrus de Natalibus lib. 3.cap.76. & Iacobus de Voragine Legend. 38 sic fabulantur. Quum duceretur, inquiunt, Blasius ad carcerem, Mulier quædam filium suum in agone mortis existentem, quòd in eius gutture os piscis transuersum esset, ad pedes eius attulit, & vt eum sanaret cum lachrymis postulauit. Blasius itaque, impositis ei manibus, orauit, vt Puer ille, & omnes, qui in eius nomine à similibus morbis liberari peterent, sanarentur: & statim sanatus est. Iidem referunt, quum duceretur ad locum supplicij orasse rursùs eum, vt quicunque pro infirmitate gutturis vel alia aliqua infirmitate eius patrocinia postularet, continuò exaudiri mereretur: & vocem de cælis auditam, se esse à Deo exauditum. Sed quis non intelligat hæc Sanctis affingi?

VERONICAM, aureæ Legendæ Author, Mulierem illam fuisse tradit, quam profluuio sanguinis liberatam à Christo Euangelistæ referunt, ab eáque sudarium Christi, cui effigiem faciei suæ impressit, quum sanguinis guttas abstergere vellet, quod Romæ in æde Sancti Petri adhuc hodiè asseruatur, & populo quotannis in die Passionis Domini publicè monstratur VERONICÆ nomen accepisse dicit, quòd id ei, cùm ad supplicij locum duceretur, dedisset. Apud Surium autem tomo 4. de Vitis Sanctorum hæc fabula aliter narratur: nimirùm, Dominum Sudarium hoc apud Thomam deposuisse, quúmque ascendisset in cælos per Taddæum iussisse mitti ad Abagarum Edessæ Principem, sicut ei literis fuisset pollicitus. Damascenus autem lib. 4. cap. 17. & Nicephorus lib.2 cap.7. indicant, Abagarum hunc misisse pictorem ad depingendam imaginem Christi: quum verò Pictor ille propter splendorem vultus id præstare non posset, Christum ipsum sudarium vultui admouisse, & ei imaginem suam impressisse, & Abagaro eam cupienti misisse. Vides igitur vt nugatoribus istis inter se conueniat. Eusebius in fine lib. 1. historiæ Ecclesiast. simpliciter testatur, se in archiuis Reipublicæ Edessenæ legisse, Abagarum per literas rogasse Iesum, vt Edessam veniret, & se à graui morbo liberaret (non, vt imaginem mitteret.) Dominum verò literis respondisse, se post assumptionem suam missurum aliquem, qui hoc præstaret. (Non ergò promisit ei mittere imaginem suam.) Misisse igitur post Ascensionem in cælis Taddæum Apostolum, qui impositis Abagaro manibus ipsum pristinæ valetudini restituerit. 4.

AGATHA Virgo, Nobilis Cathania vrbe Siciliæ, tempore Decij imperat. à Quintiano viro 5.

viro Consulari primò ad stuprum, deinde ad cultum Deorum alienorum sollicitata, constantissimè tenuit. Deinde in equuleo suspenditur: tertiò mamillæ eius torquentur, & diutissimè tortæ abscinduntur: miraculosè autem sanata in carcere, testis fractis & carbonibus imponitur: terræmotu autem facto, in carcerem reducitur, vbi & spiritum suum emisit Nonis Febr. anno 252. quo die mulieres, & nurus præcipuè eam colunt, Sic enim Mantuanus in Festis.

Gloria Sicaniæ gentis pulcherrima Virgo.
Diua Agathe nonas mensis tua Festa secundi
Sacrauere: Nurus illo votiua ferentes
Dona die veniunt digitis fulgentibus auro:
Sericei, quæ tuas adeunt in vestibus aras.

Refert Durandus in Rat. lib. 7. cap. 6. ad caput Agathæ in sepulchro positam fuisse tabulam, in qua scriptum fuerit: Mentem sanctam, spontaneam, honorem Deo patriæque liberationem. Hinc consuetudo inoleuit apud Papistas, vt cum tabula eius imaginem continente, processio fiat. Romæ quoque hoc die feriæ sunt Puellarum & Matrum lactantium.

6. DOROTHEA *virgo Cæsariensis Cappadociæ, quòd fidem in Christum abnegare nollet, capta & palmis diutissimè cæsa, tandem data sententia capitis supplicio affecta est anno Christi 282. 8. Idus Febr. Quum ad locum supplicij duceretur, quidam, quòd illa ad paradisum sponsi sui tendere se diceret, per risum ei dixerat, vt de paradiso rosas sibi mitteret, quod & illa promisit. Dum autem iugulo ferienda esset, astitit ei Iuuenis qui Virginis in sinum tria mala, & tres rosas posuit: quem Sancta rogauit, vt eas homini isti afferret: quod vbi factum esset, & ille miraculum agnouisset, ad fidem Christi conuersus est, si verum est quod Pet. de Natalibus narrat lib. 3. cap. 101. Hæc propterea tantùm adscripsi, vt intelligatur, quam ob causam Dorothea in templis Christianorum & locis aliis rosas in manibus gestans pingatur.*

De SEXAGESIMA.

7. M*Elthiades Papa de Consecr. dist. 3. c. ieiunium instituit, vt nemo ieiunaret in quinta feria propter Domini Cœnam, & Ascensionem: sicut nec in prima feria, quæ solennis est propter Domini Resurrectionem, vt inter Christianorum & Gentilium vera non falsa discretio sit. Placuit igitur Priscis in redemptionem quintarum feriarum Quinquagesimæ addere vnam hebdomadam in Ieiunio: & vocatum est tempus illud Sexagesima.*

8. CORINTHA, *quam Pet. de Nat. lib. 3. cap. 106. Cointam vocat, Alexandriæ sub Decio adorare idola nolens, pedibus connexis per plateas vrbis trahitur, & horrendum in modum discerpitur 6. Idus Febr. anno 247.*

APOLLONIA *virgo Alexandrina, sed Christiana, quòd idola adorare nollet capitur, eique dentes primùm omnes excutiuntur, posteà viua comburitur 5. Idus Febr. sub Decio, quo etiam die quibusdam in locis magnificè colitur. Sic enim Mantuanus in Fastis:* 9.

Gloria fœminei sexus Nilotica Virgo,
Quæ capis antiquo veniens ab Apolline nomen,
Nona dies mensis tibi consecrata secundi,
Lampadas accendit flammis & odoribus aras
Lætificat: magnósque tibi persoluit honores:
Tota tuas celebrat modulans Ecclesia laudes.
Et coniuncta choro salientibus organa pulsat
Articulis Psaltes: respondet ad organa cantus.

Nugatur enim Meffreth, quum Apollonia ad locum supplicij ducta fuisset, rogasse Deum, vt suæ passionis facientes memoriam ab omni periculo animæ & corporis custodiat, crimina eorum clementer dimittat, fomitem libidinis in eis extinguat, extremam paupertatem & subitaneam mortem videre non sinat: mulieres in partu laborantes prolis datione exhilaret, mortisque tempore eis benignus Cooperator appareat & assistat: & factam esse vocem de cœlo dicentem, Veni dilecta mea, accipe coronam tibi ab Æterno præparatam, sciens pro certo te omnibus petitionibus tuis exauditam. Ideò ab iis, qui in his periculis constituti sunt, inuocatur, quemadmodum etiam ab iis qui dentium doloribus laborant. Vnde sic orat Ecclesia Papistica: Æterne ac mitissime Deus, concede propitius, vt qui beatæ & gloriosæ Virginis ac Martyris Apolloniæ, quam excussis pro tui nominis confessione dentibus, de morte acerbissima triumphare fecisti, martyrium recolimus, vt eius meritis & precibus à dolore dentium, & ab omni languore corporis & animæ protegi & eripi mereamur. Fabulatur idem Meffreth, Apolloniam, morsibus serpentum succurrere, & corpora ab illis occisa putrefieri non permittere.

SCHOLASTICA *Monialis, & Benedicti, monachatus in Occidente authoris ac fundatoris, Soror, moritur in suo cœnobio 4. Idus Febr. & in Cassinensi monasterio sepelitur. Gregorius M. Dialogo 2. cap. 34.* 10.

EVPHROSINA *filia Pannutij ciuis nobilissimi Alexandriæ fuit. Eam quum pater nobili iuueni despondere vellet, ipsa, relictis parentibus, monasterium petiit, ibique, sexum habitúmque mentita monachus fit. Smaragdum se nominans. Cùm autem eleganti eius forma ceteri Monachi aliquandò tẽtarentur, Abbatis consilio separatim cellulam inhabitauit, vbi 38. annis inclusa, omnibúsque incognita mansit. Tandem graui morbo correpta accersi Pannutium iubet, cui rem totam, & quòd sit Euphrosina ipsius filia narrat, certisque indiciis probat, in ciúsque manibus* 11.

manibus spiritum emisit 3. Idus Febr. Pet. de Nat. libro tertio, capite decimo quinto.

12. Severinus *Abbas Aganiensis monasterij fuit. Cùm Clodoueum Francorum Regem à febri ardentissima liberasset, nihil aliud pro munere petiit, licet multa pecunia ei fuissent oblata, quam vt in toto regno omnes captiui liberarentur: quod etiam factum est. Vnde à captiuis inuocari cœpit. Tandem moritur & sepelitur prid. Idus Febr. Petrus de Nat. lib. 3. cap. 115.*

Iulianus, *quem Mantuanus in Fastis Iohanum nominat, eodem die cum Seuerino colitur, quòd tunc obiisset. Testatur id Author nominatus his versibus de Iohano seu Iuliano sic canens:*

Ipsa quoque membris egressa senilibus vmbra
Sancta viri terras tandem mutauit Olympo:
Cùm Februi bissena dies decurreret: ipso
Veris ingressu: &c.

Dixerat ei in venatione ceruus, quem insequebatur, quòd vtrunque parentem interfecturus esset. Id scelus euadere tentans, relictis parentibus, ad Principem in remota regione profectus, ibi ita praclarè se domi bellíque gessit, vt Princeps nobilissimam Matronam ei in matrimonium daret. Qua re cognita parentes, longo itinere ad locum, vbi habitabat filius cum coniuge, perueniunt tandem. Aberat tunc fortè filius: coniunx autem eius quum intellexisset quinam essent, honorificè eos excepit, eósque proprio dignata cubili est. Manè autem dum sacris vxor interesset, maritus redit, thalamúmque subintrans, dum putat adulterum cum vxore sua concumbere, vtrumque interficit. Reuersa autem è templo coniunx rem ei omnem narrat:

Atque suos didicit lecto recubare parentes.
Obstupuit: facinúsque animo defleuit amaro.
Et placare Deum cupiens discessit ab armis.
Ac prope torrentis ripas, vbi magna solebat
Turba inopum ferri, rapidóque in flumine mergi,
Constituit tectum, quod praetereuntibus esset
Hospitium commune, dicans séque & sua tali
Officio gratis: Coniunx cum prole sequuta est
Sponte virum: cùm vellet ea migrare relicta
Non tulit antiqua pietas diuortia vita.
Mansit in his operis vsque ad suprema senecta
Tempora. Tum veniens agri sub imagine ab orbe
Stellifero diuorum vnus, post debita vita
Subsidia, & morbo certis accepta diebus
Se confessus ait: Gaude Iohane: redemit
Te pietas: Diuina tibi clementia parcit.
Dixit & in cœlum passis se sustulit alis.

Recitat hanc fabulam Mantuanus in Fastis: Petrus de Natalibus lib. 3. cap. 116. Antoninus, & alij. Hinc autem Hospitator *seu* Hospitalis *dictus est, & à peregrè euntibus pro bono, apud Papistas hospitio inuocari solet.*

Agabus, *vt volunt aliqui fuit vnus ex* LXX. *discipulis. Is sicut Act. 11. legitur, Apostolorum tempore Hierosolymam veniens Antiochiam, significabat per spiritum famem in vniuerso orbe futuram: qua facta est sub Claudio. Idem etiam, quum Paulus esset Caesarea, illuc superueniens, tulit zonam Pauli, & alligans sibi pedes & manus, dixit per Spiritum Sanctum, virum, cuius erat zona illa, sic alligandum per Iudaos in Hierusalem, & tradendum in manus gentium: sicut & rei euentus probauit. Antiochia in pace mortuus est, vt refert Pet. de Natal. Idibus Febr.* 13.

De Qvinqvagesima, & feriis Bacchanalibvs quæ in ea à Christianis celebrantur. 14.

Quinquagesimæ origo.

Q*Vum Pontificij ieiunare se simulent ante Pascha quadraginta dies, ad imitationem Christi, quod tempus* Quadragesimam *vocant, non autem sint in Quadragesima nisi 36. dies, Dominicis diebus exceptis, quibus propter lætitiam non ieiunatur, ideò pro suppletione Dominicarum, praecedentis septimana additi sunt Quadragesimali tempori quatuor dies. Deinde, quia Telesphorus Papa dist. 4. Statuimus. & duobus sequentibus: Gregorius etiam de Consec. dist. 5. Quadragesimal. decreuerant, vt Clerici omnes duobus diebus ante quatuor illos ieiunare inciperent, quò, sicut praecedunt populum ordine, sic eundem praecedant sanctitate: idcircò Quadragesima septimanis alia adhuc addita est, quam* Quinquagesimam *appellarunt. Sic enim scribit Ambrosius in lib. Sermonum:* Quadragesima sex septimanas habet, cui addidit Telesphorus Pontifex septimam hebdomadam, & vocatum est hoc tempus Quinquagesima. *Dist. 4. A quo tempore, vsque ad octauas Pascha, causas non audiendas esse, in Erdfurtensi Synodo decretum fuit. 15. q. 4. placuit.*

Insania Christianorum tribus primis diebus Quinquagesimæ.

Tribus verò primis huius septimanæ diebus, per vniuersum ferè orbem Christianum, homines sic prorsùs insaniunt, vt si quispiam Graecorum aut Romanorum illorum antiquissimorum ad nos rediret, sua Bacchanalia & Lupercalia agi sanctè iuraret. Imò si qua de membro virili Bacchi atque Phallu alio loco sunt recitata excipias, non pauca reperiret, quibus Christiani Graecos & Romanos Ethnicos insania atque furore superant. Hi siquidem non nouis subindè, sed iisdem, & quidem certis ritibus atque pompis, quas sibiipsis praescripserunt, quotannis repetierunt. Christiani verò singulis annis, singulis oppidis atque vicis nouas pompas producunt.

Modò

Modò videas prodeuntes qui exhibent impexos agricolas, modò qui monstrosa forma homines, quales in India aut apud Garamantas gigni creditum est, modò qui alias cuiuscúnque conditionis personas habitu, omnibúsque actionibus ad turpitudinem significandam, aut minimùm ad risum mouendum compositis, referunt. Omnes autem personis tecti, ne à quoquam agnoscantur, & viri frequenter veste fœminea, interdum etiam fœmina veste virili, tanquam si pulchrum aut honestum foret sexum mentiri. Nonnunquã insuper quidam sic deformati vt figuram omnem humanam prorsus exuisse diceres: nam cornuti, rostrati, dentibus aprinis, flammantibus oculis, fumum & scintillas ex ore exhalantes, curuis vnguibus caudati, hirsuti denique & monstrosi terribiléſque Cacodæmonas videri atque timeri affectant. Nonnulli in diuitum ædes sese ingerunt, comœdias vel tragœdias, eáſque non omnino turpitudine vacantes, exhibituri. Saltationes porrò iisdem diebus fiunt admodùm lubricæ & impudicæ pars in foro & in plateis, pars in domibus priuatis, & noctu perinde atque interdiu. Accedunt luxuriosa ac temulenta conuiuia, ad intempestam noctem, si non ad crepusculum protracta. Vbi obsecro tam multa, támque varia ab Ethnicis facta leguntur?

Ethnica consuetudo Christianorum in Quinquagesima damnata. *Grauiter igitur admodùm, de hac impia & profana consuetudine Christianorum Mantuanus in suis Fastis conqueritur, vbi etiam indicat, vnde in Christianam Religionem ea manarit, sic canens:*

Hic memorare libet quoddam graue temporis huius
Crimen: & ipsius subiungere criminis ortum.
Roma Lupercales ludos antiquitus isto
Mense celebrabat: posita grauitate per vrbis
Compita cursabant stolidi sine veste Luperci,
Et scuticis olidi tractis de tergore capri
Pulsabant nurum palmas: qui verbere tali
Pana Deum faciles credebant reddere partus.
Ista superstitio, leuis hac insania nostros
Transiit in mores. Veteris contagia morbi
Hausimus, & quodam simili langore tenemur.
Num iuuenes istis facit insanire diebus
Pan Deus Arcadiæ quondam: totáſque per vrbes
Currere: & acceptis facies abscondere laruis.
Est pudor in facie: facies velata pudorem
Significat læsum: sciri lascivia non vult,
Ora tegit: scelus est pauidum, metuisse videri.
Cuncta sub ignotis petulantia vultibus audet,
Quæ ablegat grauitas, & quæ proscribit honestas.
Per fora, per vicos it personata libido:
Et Censore carens subit omnia tecta voluptas:
Nec nurum palmas, sed membra recondita pulsat:
Pérque domos remanent fœdi vestigia capri.
Hoc quoque Roma leui cursu gaudebat equorum
Tempore: & in Martis celebrabat Equiria campo.
Altera nil melior nuper dementia venit:
Sordida produxit vetitos comœdia ludos.
Scorta, ambubaias, balatrones & parasitos,
Et genus id reliquos trahit in proscenia mensis
Improbus: vnde trahunt iuuenilia pectora pestem
Mortiferam: fiúntque ipsæ sine fronte puellæ.
I pudor in villas, si non patiuntur easdem
Et villæ vomicas: vrbs est iam tota lupanar.

Verùm enimuerò non solùm tribus huius septimanæ diebus ista fiunt à populo, sed eodem modo in ipsa Dominica Quinquagesimæ peccatur etiam à Clericis, crapula, ebrietate lusibus & luxuria ad ieiunium, quod sequenti die inchoant, sese egregiè præparantes. Vnde & hæc Dominica à Germanis vulgo [illegible] *hoc est, Clericorum seu Dominorum Bacchanalia appellatur.* Herren Fasnacht

Hoc scilicet est tempus illud, quod Papistis pœnitentiam & remissionem, nec non statum beatitudinis æternæ significare & repræsentare debet. Sed hæc ferri aliquo modo & excusari possent in istis, vt qui maximam partem Religionis suæ ab Ethnicis mutuati sunt. Illud verò dolendum est, ab Euangelicis, hoc est, iis qui Religionem Reformatam, & ab omnibus erroribus, superstitionibúsque repurgatam profitentur, eosdem ritus impios, profanos & verè diabolicos etiamnùm hodiè obseruari, nec vlla ratione tolli posse. Haccine est nostra illa præparatio ad audiendam Domini & Seruatoris nostri Passionis historiam, & celebrandum sacrosanctum Cœnæ Dominicæ mysterium? Siccine viuere eos conuenit, qui morte filij Dei acerbissima à peccatis liberati, & in numerum Filiorum Dei adoptati videri volunt? Offerri sacrificia in altari holocausti, suffitus fieri in altari incensi, multáque id genus, ipsemet Deus olim mandauit, & quæ in illis fieri deberent singula ad amussim præscripsit. Posteaquam autem Christus in terris apparens docuit, eos qui adorare velint, oportere in spiritu & veritate adorare, & semel obtulit Deo Patri semetipsum gratissimam & suaueolentem hostiam, protinus sunt omnia illa abrogata: & si quis exhibere ea rursus velit, tantùm abest vt referret gratiam, vt etiam in Dei offensionem incurreret: sicut est videre Isa. 66. Hierem. 6. & aliis in locis. Quod si Deus tantoperè auersatur quæ ipsemet prius instituerat sacrificia & incensa, & tanquam sacramenta voluerat in Ecclesia honorari: quomodo igitur laturum putabimus quæ excogitauit Diabolus, quæque nulli nisi impurissimi quique

Gentiles

Gentiles exercuerunt? Non vult Deus audiri ampliùs vocabula illa typica: non altare, sed mensam: non sacrificia, sed Mortem & Meritum Christi: quare multò minùs Bacchanalia, Lupercalia, Stultalia, Encania & quæcunque similia festa locum aliquem habere vult in sua Ecclesia. Apostolus verissimè dixit, nullum consortium esse iustitia cum iniustitia, luci cum tenebris, Christo cum Belial, nullam partem fideli esse cum infideli, non posse conuenire templo Dei cum simulachris: multò minus ergò Ecclesia Christi conueniet cum impiissimorum Gentilium ludis & ritibus impurissimis.

Quum autem Satyrici Poëtæ Gentiles, quamuis interdum ad scurrilitatem vsque petulantes, ne dicam obscœni non tacuerint vbi ludos eiusmodi vidissent: veluti à Iuuenale Satyra 6. scimus μαινάδες, id est, Bacchæ mulieres proscindi: multò minùs in hoc negotio concionatores siue Doctores Ecclesiarum Christianarum muti sint, sed instent tempestiuè & intempestiuè vt scelus hoc tollatur in Ecclesia Christi: arguant & obiurgent eos qui id abiicere nolunt. Fit quidem hoc à multis Fidis Pastoribus Ecclesiarum, sed, proh dolor, pauci sunt qui se corrigi patiantur: suas ergò proculdubio scopas aliquandò expediet Deus, quibus Ecclesiam suam cum multorum excidio ab his similibúsque sceleribus expurgabit.

Valentinvs *in ipsa Dominica Quinquagesimæ colitur, quòd eo die, hoc est, 16. Cal. Martij, Romæ sub Claudio Imp. ob fidem in Christum, à Placido vrbis Præfecto in carcere capitis supplicio affectus esset, Presbyter quum fuisset Ichtyran. vt refert Pet. de Nat. lib. 3. cap. 122. Liber Pontificalis testatur, Benedictum II. Papam Festum eius instituisse.*

15. Favstinvs *Presbyter Mediolanensis ab Apollonio Episcopo ordinatus, Brixiæ Christum prædicans, ab Adriano Imp. comprehendi iubetur, & quocunque ille iter faceret catenis ligatus duci. Tandem Faustinus & Iouita*

—post mille viarum,
Carceris & famis ærumnas, post probra, minásque
Verbera, vincla, feras, ignes, capitale tulerunt
Supplicium, Februo iam decrescente, diésque
Post decimum quintus cùm peruenisse ad ortum:

vt Mantuanus in Fastis canit.

16. Ivliana *Nicomediæ oriunda quum Præfecto eius vrbis nubere nollet, nisi Christianus fieret, iussit eam quatuor virgis ad necem vsque cædi: deinde per sex horas capillis appendi, & demùm plumbum liquefactum in caput eius perfundi. Illæsa autem conseruata in carcerem detruditur: postero die in rota quadam sic extenditur, vt omnia ossa eius confringerentur: sed per miraculum sanitati restituitur. Tum in ollam plumbo liquefacto coniicitur, sed illæsa rursùs indè extrahitur. Tandem iussu Præsidis capitis supplicio afficitur 14. Cal. Mart. Petrus de Nat. lib. 3. cap. 131.*

De Die Cinervm. 17.

Maximi Taurinensis homilia extat, cum inscriptione, In die Cinerum, *inter homilias hyemales: vt ante eius tempora huius diei obseruatio instituta videri posset: quod verum non est. Nam quatuor dies Quadragesimæ Dominicam proximè præcedentes, videlicet Quarta, Sexta feria, & Sabbathum, additi sunt Quadragesimali ieiunio à Gregorio Magno primùm, vt legitur de Consecrat. dist. 5. Quadragesima: ac testatur Antoninus tit. 12. cap. 14. §. 14. & Balæus Cent. 1. Scriptorum Brit. vbi etiam addit, Gregorium hunc Quadragesimæ ieiunium, cinerum aspergine sacrasse, & cinerum consecrationes instituisse. Quapropter ille diei Cinerum, & illius ceremoniæ, quæ illo die peragitur, Author & Institutor erit.* *Diei Cinerum origo.*

Dies hic est caput seu initium Quadragesimalis Ieiunij: in quo cineres ex sacratis præteriti anni palmis vstos primùm consecrant, idque Collectis quatuor: in quarum priore Sacerdos orat Deum, vt mittere dignetur Angelum suum Sanctum de cœlo, qui cineres illos benedicat & sanctificet, vt sint remedium salutare omnibus nomen Sanctum Dei humiliter inuocantibus, ac semetipsos pro conscientia delictorum suorum accusantibus, vt sic cineribus istis sese aspergant ad corporis sanitatem, & animæ tutelam. *In secunda Collecta precatur Deum,* quatenus inspiciat conditionis humanæ fragilitatem, vt hos cineres pro sua pietate benedicere dignetur, quos causa proferendæ humilitatis atque promerendæ veniæ capitibus imponere decreuerint, vt qui cinerem esse, & ob prauitatis suæ meritum in puluerem reuersuros cognoscant, peccatorum omnium veniam, & veniam pœnitentibus repromissa misericorditer consequi mereantur. *In tertia Collecta orat:* Deus, qui humiliatione flecteris, & satisfactione placaris, aurem tuæ pietatis inclina precibus nostris, vt capitibus seruorum tuorum, horum cinerum aspersione attactis, effunde propitius gratiam tuæ benedictionis, vt eos spiritu compunctionis repleas. *In quarta quóque Collecta sic orat:* Omnipotens sempiterne Deus, qui Niniuitis in cinere & cilicio pœnitentibus indulgentiæ tuæ remedia præstitisti, concede propitius, vt sic eos imitemur habitu, quatenus veniam prosequamur obtentu, &c. *Ritus qui obseruantur in die Cinerum Consecratio cineris blasphema.*

Post consecrationem & benedictionem hanc, aduentantibus ad aram hominibus Sacerdos cinerem, *Cinerum aspersio.*

cinerem,in signum pœnitentiæ, in capita eorum solet conspergere, & dicere: Memento homo, quia cinis es, & in cinerem conuerteris. *Quod ex Veteri Testamento desumptum esse, Durandus probat in Rationali lib.6.cap.28.*

Papa vt cinere aspergatur & Cardinales. *Romæ prior Episcoporum, iuxta antiquam consuetudinem,pluuiali indutus sine mitra, velut aliquandò seruatum fuit, & Bonifacius IX. statuit: nunc verò celebraturus Cardinalis iam omnibus ornamentis sacris pro Missa dicenda indutus, demptis tamen chirothecis & annulo Pontificali,accedit ad Papam,& sine mitra solus detecto capite facta Papæ Reuerentia, stans coram eo supra scabellum nihil dicens, imponit Papæ sedēti cineres supra caput in formam Crucis, deinde descendit de scabello: amouetur scabellum, sedet Papa, imponitur ei mitra, & accedunt duo Auditores portantes mantile, quod à Credentiariis Papæ acceperunt,illud hinc inde tenent super gremia Papæ qui illi Cardinali, à quo cineres accepit, inclinato capite coram se stanti dat cineres,dicens:* Memento homo, quia cinis es & in cinerem cōuerteris *Accedunt post successiuè omnes alij Cardinales, Prælati,atque etiam Reges,Principes,Barones, Nobiles &c.vnus post alium, & à Papa cineres accipiunt, vt legitur in Ceremoniali Rom. Ecclesiæ libro secundo. Vbi non prætereundum*

Bonifacij VIII. facinus. *quod Platina refert, Bonifacium VIII. Pontif. Rom.venienti ad se Procheto Genuensi Archiepiscopo, sed Gibellinæ factionis, & petenti ad pedes Papæ cineres hos, dixisse,* Memento, quia Gibellinus es, & cum Gibellinis in cinerem conuerteris*: simul etiam patinam plenam cinere effudisse atque incussisse in vultum & oculos Archiepiscopi. Quod signum irreligiosi atque impotentis animi fuisse, ipse quoque Platina in vita huius Bonifacij fateri cogitur.*

Ritus Halberstadij in die cinerum. *Halberstadij in Saxonia cinericio die vnus aliquis è populo in templum Deiparæ Virginis ducitur(quo profanis alioqui non patet accessus, tantùm initiati id phanum subeunt) hominum opinione nequissimus. Hunc velato capite, pulla veste Sacris admonent: quibus ritè peractis templo eiicitur, eiectus toto ieiuniorum tempore nudis pedibus vrbem pererrat, diuorum templa visitanbundus: Sacerdotes illi victum suggerunt. Mox in die Dominica Cœna iterum templo inductus post olei consecrationem ab vniuerso Clero expiatus dimittitur, eleemosyna priùs acceptà, quam offert templo.Hunc* Adam *vulgò vocant,quòd,vt Protoplastus ille,omni vocet crimine, per eùmque tota ciuitas creditur expiata: Sabellicus Ennead.*10.*lib.*8.*& Alciatus de Adamo Halberstadiensi. Sunt tamen qui putent, hanc consuetudinem imaginem aliquam fuisse publicæ pœnitentiæ,cuius frequens in iure Pontificio fit mentio.*

Ritus in die cinerum post meridiem. *Hæc verò omnia manè fiunt. Sacris autem & Ceremoniis istis peractis continuò ad vomitum, hoc est,ad ludos turpes,obscœnos & palàm impios redeunt. Qua de re ita canit Naogeorgus lib. 4. Regni Papistici.*

Nullus stultitiæ tamen est,nullúsque furoris
Terminus:intermissa instaurant prælia læti.
Et ludos repetunt,& laruas nocte repostas.
Sunt qui laterna mœsti,dum lumina Titan
Præbet mundo,exacta herè Bacchanalia quærant,
Et clamant passim: Quo Bacchanalia nobis
Aufugere? eheu,veniunt Ieiunia dira.
Suspendunt alij portantq; in pertica halecem,
Clamantes: Vltra iam farcimina,halecés.
Adiungúntque suos ludos,& carmina risu
Digna, & prætereà quicquid confingere possunt
Stultum ac insipidum, moueant vt vbique cachinnos.
Mutuo se capiunt alij,ac in flumina portant
Contis impositos,vt festi quicquid inhæsit
Stulti,tollatur mersum fluuialibus vndis.
Alliciunt alij pueros nucibúsque pyrísque
Canticáque iis præeunt, & tota per oppida cantant.
Est vbi se sociant iuuenes tibicine sumpto,
Et famulas rapiunt ex ædibus, atque ad aratrum
Iungunt,quas scutica pellítque atque dirigit vnus.
Vnus item stiuam tenet:at tibicen aratri
Considet in medio, ridendásque occinit odas,
Vnus item sequitur Sator,is vel spargit arenā,
Vel fatuo cinerem gestu,vultúque sereno.
Postquam luserunt ita per fora,perq; plateas,
Per riuum tandem ancillas & ducit aratrum
Rector,& ad cœnam madidas vocat,atque choreas.

Ritus Tiguri in die cinerum. *Tiguri in patria nostra hoc die Lanij æreum Leonem quotannis ludicra quadam pompa circumgestare solent per omnes vicos & regiones vrbis. Donati sunt hoc Leone æreo in memoriam eius virtutis,quam anno Christi* 1350. *nocte illa, quæ Matthiæ Apostoli diem,*23. *Martij sequitur proximè,præstiterunt:quum exules nonnulli cum multis coniurationis sociis vrbem per proditionē capere,& omnes Senatorij ordinis Viros,cum aliis sibi aduersantibus iugulare conabantur.*

SIMEON *Episcopus Hierosolymitanus post Iacobum Fratrem Domini, cognatus & ipse Christi secundùm carnem fuisse dicitur, ac filius Cleophe, qui fuit fratre Iosephi Iusti,vt Hieronymus refert. Hic quum annorum* 120. *esset, accusatus sub Traiano Imp. ab Attico Consulari ob fidem Christianam, comprehenditur, multísque cruciatibus affectus,tandem patibulo crucis appensus mortuus est, omnibus, ipso etiam Iudice, patientiam eius admirante, in tàm* 12.

decrepita præsertim eius ætate. Martyrio autem coronatus est 12. Cal. Mart. Pet. de Nat. lib. 3. cap. 135.

19. GABINVS Presbyter, & nobilis Ciuis Romanus ex genere Diocletiani Imp. & frater Caij Papæ fuit. Is liberalibus studiis dum adhuc esset gentilis egregiè eruditus, factus Christianus & Presbyter, libros de fide Christiana plurimos conscripsit. Filiam habuit Susannam Virginem pulcherrimam, & in sacris literis ab infantia probè institutam. Ea, quum ob nobilitatem & formæ elegantiam, à Maximiano Diocletiani filio in matrimonium peteretur, consentire noluit, quòd Christiana, ille verò idolorum Cultor esset. Accersitus igitur Gabinus parens, rogatúsque filiæ instet vt consentiat, id recusat prorsùs: in carcerem ergò conijcitur iussu Imperatoris, ibique fame & vinculis enecatur, sepelitúrque à Caio fratre 11. Cal. Mart. Pet. de Nat. lib. 3. cap. 136.

20. FIDELES multi Tyri bestiis deuorandi obiicitur, quæ verò intactos illos reliquerunt: tandem gladio obtruncati, pro sepultura in mare proiiciuntur 10. Calend. Mart. anno Christi 281. sub Diocletiano Imperat. Eorum admirandam historiam lege apud Eusebium lib. 8. cap. 7.

De QVADRAGESIMA.

Quadragesima origo.

QVadragesima incipit à Dominica in qua cantatur, Inuocauit me, &c. Quia enim in lege præceptum erat, vt primitiæ & decimæ darentur Deo, placuit Priscis illis soluere decimas dierum, constituentes pro huiusmodi decimis Quadragesimam. Nam ab officio, Inuocauit; vsque ad Pascha, demptis Dominicis diebus, sunt dies 36. qui sunt decima 360. dierum, ex quibus annus constat: Supersunt tamen quinque dies in anno, pro quibus quatuor præcedentis septimanæ his 36. adiiciuntur. Hac autem Dominica feriis & ludis Bacchanalibus finis tandem imponitur,

Ritus in Dominica Inuocauit.

Sic tamen, vt potent, nec potis alea desit:
Postremò, Bacchóq; ita lux donatur & illa.

Ignes quoque hinc inde per vrbes & vicos accenduntur: & placentæ singulis in ædibus parantur, ad quas comedendas fratres, cognati, affines & vicini conueniunt, vt sic mutuus amor conseruetur, perinde vt in Romanorum Charistiis olim, quæ 11. Cal. Mart. celebrabantur.

De Dominicis Quadragesimæ.

DOminicæ in Quadragesima nomen habent à Cantionibus Ecclesiasticis quas vocant Introitus: quæque in iis cantantur. Hinc prima Dominica dicitur Inuocauit, à Cantione desumpta ex Psalmo 90. Secunda dicitur Reminiscere, à Cantu sumpta ex Psalmo 25. Tertia Oculi, à Cantu desumpto ex Psal. 25. Quarta Lætare, à Cantione ex Esaia 66. cap. sumpta. Quinta vocatur Iudica, à Cantu sumpto ex Psal. 43.

CATHEDRÆ PETRI Festum.

Festiui huius origo.

CVr hoc Festum institutum sit Petrus de Natalibus lib. 3. de Sanctis, cap. 140. & Iacobus de Voragine de Sanctis Serm. 1. de Cathedra Petri, atque Legenda 44. referunt. Nam mos fuit Gentilium singulis annis mense Februario, & præsertim hac die, vinum & epulas offerre Diis supra sepulchra parentum & cognatorum suorum, quas ab animabus circa sepulchra oberrantibus, deuorari putabant: sicut etiam testatur Ioannes Beleth in Rationali cap. 83. & Durandus in Rationali Diuinorum lib. 7. cap. 8. Calepinus in dictione Epularum testatur, apud Ethnicos plures testamento legauisse epulum quotannis ad sepulchrum, rosis ac variis respersum odoribus, pro hæredum facultatibus exhibendum. Et adducit testem Iuuenalem, qui Satyra 3. inquit: Vnde epulum possis centum dare Pythagoreis: item Ciceronem pro Murena, vbi dicit: Is cùm epulum Q. Maximus Africani patrui sui nomine populo Rom. daret, rogatus est &c. In Charistiis, quæ Romæ celebrata sunt 19. Febr. conuenerunt, vt alio loco indicauimus, propinqui & affines, ac primum quidem cum mœrore recensuerunt eorum nomina, quos per mortem amiserant, & charos habuerant. Deinde viuos siue superstites de familia sua commemorarunt: tùm commessationibus & conuiuiis sese oblectarunt. Tribus autem de causis hanc Ethnicorum consuetudinem Iacobus de Voragine reprehendit, inquiens: Error erat, quòd credebant animas defunctorum circa monumenta suorum corporum morari. Superstitio erat, quòd cibaria & vina super tumulos charorum suorum ponebant, credentes quòd animæ talibus indigerent. Illusio autem, quòd Dæmones (imò Sacerdotes) nocte omnia cibaria absumebant. Rectè quidem ille: sed cur non eundem errorem, superstitionem & illusionem apud Papistas vidit?

Hunc igitur errorem veteres tollere & penitùs extirpare volentes, instituerunt in locum eius Festum Cathedræ Petri, eius nimirùm qua Antiochia, non Romæ (vt disertè Iacobus de Voragine in Legenda monet) sublimatus esse perhibetur: quam sublimationem quidam aiunt factam fuisse à Theophilo Principe Antiocheno, cuius filium defunctum post annos 14. Petrus suscitarit, Ciuésque Antiochenos conuerterit, propter quod ibi Ecclesiam construxerint, in cuius medio excelsam cathedram collocarint, & Petrum, vt ab omnibus audiri & videri posset, in ea exaltarint.

Verùm

Verùm ne sic quidem à superstitione & crapula illa abduci potuerunt omninò quin subindè ad vomitum redirent: quod ex Synodi Turonen. 2 anno 570. celebrata, iuxta Panuinium, cap. 23. intelligitur, vbi sic præcipitur: Sunt qui in Festiuitate Cathedræ Petri Apostoli cibos mortuis offerunt, & post Missas redeuntes ad domos proprias, ad Gentilium reuertuntur errores, & post corpus Domini, sacratas Dæmoni escas accipiunt. Contestamur istam solicitudinem tàm Pastores, quàm Presbyteros gerere, vt quemcúnque in ista fatuitate persistere viderint, vel nescio ad quas petras, aut arbores, aut ad fontes designata loca Gentilium perpetrare, quæ ad Ecclesiæ rationem non pertinent, eos ab Ecclesia sancta authoritate repellant, nec participare Sancto altari permittant, qui Gentilium obseruationes custodiunt.

Ab his verò epulis tam Gentilium quàm Christianorum, Festum hoc etiam appellari consueuit, Festum B. Petri Epularum. *Beleth, Durandus, & Iacobus de Voragine.*

Cathedra Petri festum exoletum restituitur. *Hunc diem festum, qui antiquitùs in Rom. Ecclesia celebratus iam exoleuerat, Paulus 4. qui Pontificatum Rom. tenuit circa annos 1556. restituit, teste Panuinio in Appendice ad Platinam in vita Pauli. Celebratur autem die 22. Febr. iuxta illud Mantuani:*

Petre Gubernator nostræ Sanctissime cymbæ
Luce bis vndecima vernas Februarius auras
Spirat & exultans secum tua Festa reportat,
Quæ veteres nostræ gentis dixêre Cathedram.

23. SERENVS *Monachus, quum hortum cultissimum haberet, & vxor cuiusdam aulici Imp. Maximiani eum ingressa esset, cum indignatione eam inde eiecit. Accusatur igitur, vt Christianus apud Imperatorem, cuius iussu capite cæsus est 7. Cal. Martij. Petrus de Natal. lib. 3. cap. 147.*

24. MATTHIAS *vnus fuit ex Discipulis Domini, ac de numero* LXX. *Discipulorum, vt Eusebius lib. 2. cap. 1. & lib. 1. cap. 12. Sophronius, ac Epiphanius lib. 1. tom. 1. hæresi 20. testantur. In Sacris Literis tantùm fit eius mentio, Act. 1. vbi in Synodo Apostolorum & Discipulorum, post Christi Ascensionem, in locum Iudæ Proditoris per sortem electus à Luca dicitur. In aliis verò scriptis, sed non probatis, legitur, quòd nobilis familiæ fuerit, & parentibus de Tribu Iuda diuitibus in Bethlehem, ac in Lege Dei ab ineunte ætate institutus, & alia huius generis multa: quibus non immeritò annumerandum, quòd quidam referunt, Matthiam in diuisione Apostolorum Iudæam in sortem prædicationis accepisse: alij enim in Macedonia ipsum Euangelium annunciasse dicunt: Sophronius verò in Æthiopia quandam maximè agrestem partem concessisse eum scripsit. De mortis eius genere variæ quóque sunt & diuersæ sententiæ: Sic enim Mantuanus:* *De morte Matthiæ varie sententiæ.*

Sunt qui pacifica dicant te more receptum
In superos: sunt qui Romano more securi
Percussum exhalasse animam, cum ponere nolles
Sacra Ioui memorent.

Illud omnes vno ore fatentur, passum esse eum 6. Cal. Martij, & nonnulli affirmant, corpus eius Romam translatum, & in Ecclesia Sanctæ Mariæ Maioris sub Porphyretico lapide sepultum esse: vbi adhuc hodiè caput eius demonstratur. In quadam verò Legenda Treuirensi legitur, vt Iacobus de Voragine testatur, corpus eius Romam quidem primò, sed mox inde Treuirim translatum esse: vnde sequitur, in vno horum locorum falsum Matthiam populo demonstrari, & coli.

Matthiæ festum in anno bissextili quando celebrandum. *Quum autem in bissextili anno constitutus esset intercalationi certus dies, is nimirum, qui est post diem 23. Febr. & duobus diebus continuis numerarent, sexto Calendas Martias duos dies, intercalarem & qui extra intercalationem 24. mensis dies erat pro vno computantes: quærebatur olim an duobus his diebus Matthiæ festum celebrandum esset: sin minus, an priore, aut posteriore? Respondet Alexander tertius his verbis:* Festum Beati Matthiæ iuxta consuetudinem Ecclesiasticam Vigilia eatenus præcedat, vt nec pro bissexto nec pro quolibet alio inter Se & Solennitatem, aliam diem admittat: in qua vtique Vigilia (nisi venerit in Dominica) Ieiunium celebretur. Ipsum autem Festum, siue fiat in præcedenti die, siue in sequenti (qui duo quasi pro vno reputantur) nullus error, sed consuetudo Ecclesiæ teneatur. *Decret. Gregorij lib. 5. de Verborum signific. cap. 14.*

VICTORINVS *in Ægypto sub Numeriano Imp. in pillam vndique perforatam coniectus, & per singula foramina diutissimè transpunctus, tandémque capite truncatus esse perhibetur 6. Cal. Mart. Pet. de Nat. lib 3. cap. 151.* 25.

NESTOR *Episcopus Pamphiliæ, ob Religionem Christianam comprahensus, in equuleo suspensus & crudelissimè tortus, nolens Christum abnegare, Cruci affigitur iussu Pollionis Præsidis sub Decio quarto Calend. Marti. Petrus de Natalibus libro tertio, capite 152.* 26.

LEANDER *ex Monacho Hispalensis Ecclesiæ, seu (vt alij) Toletanæ Episcopus factus est. Multa composuit tùm ad confirmationem Orthodoxæ Doctrinæ Christianæ, tùm ad confutationem Arianæ perfidiæ, quàm Vandali ex Africa in Hispaniam à Bellisario pulsi secum detulerant, vt Platina refert in vita* 27.

Benedicti primi. Is fuit ad quem Gregorius Magnus libros Moralium scripsit. Obiit in pace 3. Calend. Mart. Pet. de Nat. lib. 3 cap. 155.

28. Romanvs *Abbas Lugdunen. & multorum Monachorum Pater, obiit in pace pridie Calend. Mart. Petrus de Natalibus lib. 3. cap. 160. ex Isuardo.*

MARTIVS.

Festa et Memoriæ Sanctorum, quæ Martio mense à Christianis celebrantur.

1. Albinvs *primò Monachus, deinde Abbas, tertiò Episcopus Andegauensis factus est: obiit Calend. Martiis tempore Caroli M. Petrus de Natalibus lib. 3. cap. 164.*

2. Simplicivs *Pontifex 49. Roman. Ecclesia, post aliqua Antichristi facta anno 484. 6. Non. Mart. hunc mundum deseruit. Platina.*

3. Kvnegvndis *Vxor Henrici 2. Imperatoris fuit: eius tamen Virginitatem violatam non fuisse multi affirmant. Mortua est 5 Non. Mart. anno Domini 1005. & sepulta in Bambergensi Ecclesia: canonizata autem ab Innocentio 3. qui pontificiam sellam circa annum 1200. ascendit. Ioannes Episcopus Basiliensis anno 1348. quum diem obitus Henrici II. Imp. in suo Episcopatu feriandum instituisset, præcepit simul diem 9. Sept. in honorem Kunegundis Imperatricis, non quidem feriari, sed deuotè celebrare, vt Vrstisius indicat Chron. lib. 3. cap. 10.*

4. Lvcivs *Episcopus Rom. 23. Romanus natione, in exilium missus à Christiani nominis hoste Gallo Hostiliano, demùm ad Ecclesiam suam reuersus, à Valeriano Imp. capite truncatur quarto Nonas Martij, vt refert Petrus de Natalibus lib. 3. cap. 173. & Horolanus in Calendario. Antoninus tit. 7. cap. 7. passum eum dicit tertio Non. Maij. Platina autem 8. Calend. Sept.*

5. Phocas *Antiochiæ passus est 3. Non. Mart. Petrus de Natalibus lib. 3. cap. 176. vbi etiam ex Adone refert, serpentes eius templo non appropinquare, & si quis ab eis morsus ianuam templi attigisset sanatum fuisse: vndè etiam à veneno læsis inuocari solet.*

6. Fridolinvs, *quem Balæus Cent. 14.* Viatorem *nominat, ob magnas & difficiles peregrinationes, quas ob Euangelij prædicationem suscepit, Regis Scotorum & Hiberniæ Filius fuit. Ex Scotia venit in Galliam, in qua circumquaque Christum annuntiauit. Tandem Pictauiam ad Hilarium venit, quo mortuo, magnificum cœnobium in honorem Hilarij, quem de terra leuauit, Clodouei Regis auxilio erexit. Inde verò discedens, in Belgio ad Mosellam flumen rursùs in honorem Hilarij aliud monasterium inchoauit. Relinquens autem & hunc locum in altis Vosagi montibus eidem Hilario templum extruxit. Idem fecit Argentinæ, Curiæ Rhetorum & in Burgundiæ locis plurimis. Postremò ad insulam Rheni, vbi hodiè oppidum est Seccingen, sedecim millibus passuum supra Basileam, venit, vt ibi quóque ædiculam conderet: Sed ab Incolis malè acceptus, virgis cæsus, insuláque eiectus fuit. Redit igitur ad Regem Clodoueum, cui quum aliquandiu verbum Dei prædicasset, ab eo possessionem totius insulæ impetrauit, vbi pro octo Canonissis, & quatuor Canonicis, Cœnobium extruere cœpit, anno Domini 495. quod Seccingen adhuc hodie vocatur, à secato Rheno. Fuerunt illo tempore duo germani fratres, nobilitate & diuitiis clari* Fabula de Fridolino. *Glaronæ (pagus est octauus ex tredecim Heluetiæ) Vrso & Landulfus: ex quibus Vrso Fridolini pietatem, & honestam cum suis Discipulis conuersationem videns, suarum possessionem integram partem, à fratris patrimonio seiunctam, Fridolino eiúsque cœnobio dicauit: scriptísque diplomatibus, perpetuò possidendam tradidit & confirmauit. Mortuo Vrsone, quum Landulfus auaritiæ studio bona Vrsonis monasterio legata ad se rapere conaretur, Fridolinus coram Baldeberto Landgrauio de recuperanda possessione cum eo certauit. Vbi quum audiret, nihil se effecturum, nisi coram iudicibus sisteret Vrsonem donatorem, abiit Glaronam, & Vrsonem precibus ex mortuis suscitauit, cúmque Glarona ad pagum Rheticum Rancquil vsque per sex milliaria secum adduxit, vt coram Landgrauio cum fratre Landulfo expostularet iniuriam. Quo miraculo territus Landulphus, non solùm Cœnobio reddidit quæ Vrsonis prius fuerant, sed sua etiam omnia adiecit: & sic Glarona, cuius hi duo fratres Domini erant, tota huic Cœnobio cessit. Vndè adhuc hodiè Glaronenses in gentis suæ insigniis Sancti Fridolini imaginem habent: qui mortuus dicitur pridie Non. Mart. anno Domini 500.*

Perpetva & Felicitas *in Mauritania temporibus Valeriani & Gallieni Impp. per plateas, ligatis post tergum manibus ducta, tandem bestiis obiecta & ab iis deuorata sunt, Non. Mart. Pet. de Nat. lib. 3. cap. 182.* 7.

Thomæ *Aquinatis festum eodem die celebratur. Nam anno 1323. Ioannes 22. de consilio Cardinalium, & assensu omnium Prælatorum præsentium Auenioni, habita examinatione de vita, doctrina & miraculis Thomæ Ordinis Prædicatorum, cum consueta solennitate Sanctorum Catalogo eum ascripsit, omnibúsque Sacrarum Literarum interpretibus prætulit, & eius festum 7. die Martij celebrare mandauit,*

dauit, quòd ea migrasset ex hac luce apud monasterium Fossa noua in Campania anno Domini 1274. Antoninus tit. 21. capite quinto, §. 8. & Trithem. in Chron. Hirsaugien. Platina hoc tribuit, quemadmodum & Panuinius, Ioanni XXIII. qui Pontificatum tenuit circa annos 1410. Romæ & aliis in locis Doctores Theologi & Physici feriantur in Thomæ huius honorem.

8. PONTIVS *Cypriani Diaconus in Cymela Italiæ vrbe sub Alpibus, iussu Claudij Præsidis in equuleo primùm suspenditur, deinde vrsis duobus obiicitur, à quibus nihil læsus, manibus & pedibus post tergum reuinctis, in ignem conicitur: postremò verò in saxo vicino riuulo decollatur, corpúsque eius in flumen abiicitur 8. Idus Martij Hieronymus de viris illustribus. Bergomensis lib. 8. Henricus de Erdfordia lib. 6. cap 27. Vincentius lib. 11. cap. 79. Nec multò post Claudius Præses, & Assessor eius Anabius, arrepti à Dæmonibus, suffocati sunt. Vincent. ibidem.*

9. QVADRAGINTA *milites Sebastiæ Armeniæ sub Licinio Imperatore circa annos Christi 313. liberè & audacter Christianos se esse confessi, nouo supplicij genere excruciantur. Erat stagnum quoddam in media ciuitate, frigoribus incredibilibus & flatibus Boreæ horridissimis expositum, in quo nudos sub dio pernoctare cogit Præfectus loci. Illi in hoc supplicij genus alacres descendunt, sed frigus inauditum experiuntur, & rigescunt membra omnia gelu. Vbi verò illuxit, adhuc spirantes, igni traduntur 7. Idus Mart. reliquiæ eorum ab Eusebia quadam fœmina colliguntur, & duabus pyxidibus argenteis inclusæ in horto prope ciuitatis muros sub terra asseruantur. De inuentione harum reliquiarum à Pulcheria Theodosij sorore longam texit narrationem Sozomenus libro nono, capite secundo. Nam vt eas defossas inquireret, Thyrsum ait Martyrem ter ei apparentem suggessisse, atque vt ad se transferret monuisse. Ipsos quoque Martyres, habitu militari splendidè vestitos, ei sese manifestasse. Sed quum ista ad superstitiosam Sanctorum defunctorum culturam pertineant, pugnant cum Sacra Scriptura, & sunt vel figmenta hominum, vel præstigiæ Diaboli, qui tali ratione homines à cultu Veri Dei ad venerationem creaturarum vult abducere. Repertas autem preciosissima theca imposuit Pulcheria, simúlque publico festo indicto pompam cum Psalmodiis instituit, vt Sozomenus refert libro nono, capite secundo: vbi etiam addit, se huic Festo quoque interfuisse. Similem ferè historiam narrat Basilius Homilia vigesima de quadraginta militibus in stagno necatis: eædem ne sint, an diuersæ, dicere non possum. Petrus de Natalibus libro tertio, cap. 185. easdem esse putat, sicut etiam alij nonnulli. Circumstantiæ autem nonnihil variant. Nam Basilij milites iuuenes dicuntur, alij coniugati fuerunt illorum cinis in fluuium est proiectus, horum reliquiæ ab Eusebia asseruatæ sunt. Cui diuersitati occurrens Petrus de Natalibus, dicit, Episcopum vrbis per visionem admonitum, noctu in alueo fluminis reliquias sub aquis, tanquam luminaria splendentes, inuenisse. Scilicet.*

ALEXANDER *Apameæ in persequutione Antonini Veri glorioso Martyrio coronatus est 6. Idus Mart. Apollinaris Hierapolit. Episcopus aduersus Cataphrygas, & Hieronymus in catalogo virorum illustrium.* 10.

ATTALVS *Abbas monasterij Luxouiensis, & Successor Columbani, moritur 5. Idus Martij. Pet. de Nat. lib. 3. cap 190.* 11.

GREGORIVS *cognomento Magnus, ex Monacho Pontifex Romanus 66. efficitur, & se suósque Successores* Seruos Seruorum Dei *deinceps appellari instituit. Ceremoniis plus quàm Iudaicis mirum in modum, quia Monachus fuerat, Ecclesiam ac Religionem Christianam, præ cæteris omnibus onerauit: vir alioqui doctus & bonus. Moritur 4. Idus Martij anno Christi 604. Quia scholas hic Pontifex plurimùm ornauit & auxit, habitus est Patronus Scholasticorum. Indéque factum est, vt in hoc ipsius festo die certis cantilenis ad scholam vocati sint olim, & adhuc vocentur pueri pluribus in locis, subornato Episcopo, sub S. Gregorij Persona, cum adiunctis satellitibus sacri ordinis. Addi quóque solent dona quibus inuitentur ad scholarum amorem pueri. Manauit hic mos ad Christianos ab Ethnicis. In Quinquatriis enim, quæ Romani solenniter celebrarunt 20. Martij, Præceptores & Discipuli feriati sunt. Et Discipuli quidem Minerualia siue διδακτρα persoluerunt Præceptoribus: Præceptores verò Discipulis spicas distribuerunt, vndè illud est Horatij:* 12. *Gregorius patronus studiosorum: & ritus huius diei.*

Crustula blanda dant Præceptores pueris.

Conciones prætereà in hoc Festo habitæ sunt à Magistris de Pallade, & vero eius cultu: vtpote à qua sola omnis sapientia & doctrina petenda esset. Ex quo Ouidius dixit:

Qui benè placarit Pallada doctus erit.

Gregorius quartus autem post obitum Gregorij Magni annis circiter 150. corpus eius transtulit ante nouellum secretarium constructis absidibus, & sub altari sui nominis collocauit, & in honorem eius anniuersariam solennitatem instituit, in qua pallium & phylacteria, cum baltheo eius osculantur. Surius tomo 2. de Vitis Sanctorum. *Gregorij M festi author.*

EVPHRASIA *nobilissima Virgo Constantinopolitana fuit: quum pater eam infantulam adhuc despondere viro vellet, cum matre* 13.

aufugit in Ægyptum, vbi monastica vita desiderio capta, Monialis efficitur in cœnobio, in quo 130. Virgines erant: tandem ibi mortua est 3. Idus Mart. anno 720. Pet. de Nat. lib. 3. cap. 197.

Macedonius Presbyter Nicomedia in ignem coniectus 3. Idus Mart. martyrio coronatur. Pet. de Nat. lib. 3. cap. 198.

14. De Dominica Lætare, quæ etiam Dominica de Rosa: item de Panibus dicitur, vbi & de Aureæ Rosæ Consecratione.

Dominica quarta Quadragesimæ Lætare dicitur, primò propter Introitum, qui in ea cantatur, & incipit, Lætare Hierusalem. Secundò, quòd omnia quæ in officio huius diei peraguntur, læta sunt. Tertiò propter Rosam auream quam Pontifex Romanus hac die ad Ecclesiam pergens, & ab eadem rediens, manu in conspectu populi fert: vt nimirùm populo aspectu huius Rosæ in mediana Quadragesima solatium detur, ne propter Quadragesimalis obseruantiæ asperitatem, sub continuo labore deficiat, sicut Innocentius tertius Serm. 1. huius Dominicæ indicat, & Durandus lib. 6. cap. 53. Hinc & Dominica de Rosa, Germanicè Der Rosentag, appellatur. Dicitur etiam Dominica de Panibus, vt Iacobus de Voragine Serm. 1. huius diei testatur, ob eandem causam, nimirùm vt populus miraculo illo de quinque panibus, quod hoc die legitur in Ecclesia & explicatur, spiritualiter recreetur, sicut saturati sunt panibus illis corporaliter 5000. homines.

Rosa aurea quibus rebus constet, & eius consecratio. Rosa autem ista tribus rebus constat, Auro, Musco & Balsamo. Et his ceremoniis in basilica Sanctæ Crucis in Hierusalem benedicitur ac consecratur. Pontifex indutus amictu, alba, cingulo, stola pluuiali & mitra, accedit ad altare, super quo duo sunt candelabra, & deposita mitra dicit: Adiutorium nostrum in nomine Domini. Resp. Qui fecit cœlum & terram. Vers. Dominus vobiscum. Resp. Et cum spiritu tuo. Oremus: Deus cuius verbo & potentia facta sunt omnia, & cuius nutu vniuersa diriguntur: qui est lætitia & gaudium omnium Fidelium: Maiestatem tuam suppliciter exoramus, vt hanc rosam odore visuque gratissimam, quam hodierna die in signum spiritualis lætitiæ in manibus gestamus, bene † dicere & sancti † ficare tua pietate digneris, vt plebs tibi dicata ex iugo Babylonicæ captiuitatis educta, per Vnigeniti Filij tui gratiam, qui est gloria & exultatio plebis Israel illius Hierusalem, quæ sursum est Mater nostra, synceris cordibus gaudium repræsentet, & quia ad honorem nominis tui Ecclesia tua hoc signo hodiè exultat & gaudet: tu ei Domine verum & perfectum gaudium largiaris, & deuotionem eius accipiens peccata dimittas, fide repleas, indulgentiâ foueas, misericordiâ protegas, aduersa destruas, prospera cuncta concedas: quatenus per fructum boni operis in odorem vnguentorum illius floris transeat, qui de radice Iesse productus, flos campi & lilium conuallium mysticè prædicatur: cum quo in superna gloria cum Sanctis omnibus sine fine lætetur. Qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritus Sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen. Finita hac oratione, inungit cum balsamo Rosam auream, quæ est in ipso ramusculo, & superimponit muscum tritum, quæ per Sacristam ei ministrantur, & imponit incensum in thuribulo more consueto, & demùm aspergit Rosam aqua benedicta, & adolet incenso. Interim Clericus cameræ Apostolicæ sustinet Rosam, quam deinde dat ad manus Diaconi Cardinalis à dexteris, & ille ad manus Pontificis, qui manu sinistrâ Rosam gestans, & dextrâ benedicens progreditur ad capellam, & Diaconi Cardinales hinc inde eleuant fimbrias pluuialis: cùm peruenerit ad faldistorium, dat Rosam Diacono benedicto, qui eam Clerico cameræ tradit, & ille eam super altare ponit.

Finita Missa, Pontifex facta oratione ante altare, recipit Rosam, & eam defert ad cameram suam. Ibi illam dono dat magno alicui & Potenti Principi, qui præsens est in curia. Vocatur ille ad pedes Pontificis, qui genua flectenti dat Rosam, dicens: Accipe Rosam de manibus nostris, qui licet immeriti locum Dei in terris tenemus, per quam designatur gaudium vtriusque Hierusalem, triumphantis scilicet & militantis Ecclesiæ, per quam omnibus Christi Fidelibus manifestatur flos ipse speciosissimus, qui est gaudium & corona Sanctorum omnium, suscipe hanc tu dilectissime Filij, qui secundùm seculum Nobilis, Potens, ac multa Virtute præditus es, vt amplius omni virtute in Christo Domino nobiliteris, tanquam Rosa plantata super riuos aquarum multarum, quam gratiam ex sua vberanti clementia tibi concedere dignetur, qui est trinus & vnus in secula seculorum, Amen. In nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti, Amen. Hoc aliquando in capella factum fuit finita Missa. Ille cui Rosa data est, postquam manum & pedem Pontificis osculatus est, eique pro tempore gratias egit, cùm Papa in camera vestes & sacras deposuerit, ipse Rosam manu gestans deducitur vsque ad domum suam à Collegio Cardinalium, medius inter duos antiquiores Diaconos, post omnes alios Cardinales: circa illum sunt pedites cursores Romanæ curiæ cum suis baculis, qui solent illa die strenas, ab eo qui Rosam habet, accipere: sicut legitur libro primo Ceremon. Roman. Ecclesiæ. Rosa aurea donatur alicui à Papa.

Sin minus esset tunc in curia Rex, Princeps tanto munere dignus, mittitur hæc Rosa in alias Prouincias & Regna, Regi aut Principi alicui, vt hac

hac ratione eos faciliùs in officio obedientiæ contineant, eósque sibi in perpetuum hoc præclaro, & tanquam de cœlo lapso munere obstringant. Hinc in Sleidani libro primo & quarto Comment. legimus, Leonem X. Fridericum Saxoniæ Principem per Carolum Miltitium, & per alium quendam Henricum Angliæ Regem hac Rosa donasse. Solet autem Pontifex ante vel post Missam vocare Cardinales ad circulum in camera sua, vel vbi placuerit ei, & cum his deliberare, cui danda vel mittenda sit.

Rosæ consecrationis author. *Hanc verò consecrationem seu benedictionem Rosæ huius inuentum & institutum Vrbani V. qui Pontificatum anno 1370. tenuit, quidam esse volunt: quod falsum est, meminit enim ritus seu ceremoniæ huius Innocentius III. qui annis 170. ante hunc Vrbanum vixit.*

Ritus alij in Dominica Lætare. *Aliquibus etiam in locis hoc die mortem expellunt. Laruam enim seu imaginem mortis de stramine aut simili materia faciunt, quam postea in aquas proiiciunt & submergunt, ad significandum veterem hominem esse mortificandum, & peccatis resistendum, per quæ mors introiuit in mundum sicut Meffreth Sermone primo in Dominica Lætare refert. Meminit etiam huius consuetudinis Matthæus Dresserus in libello suo de Festis, vbi indicat, in vrbe Misna pueros puellásque hac Dominica circumferre ex ramusculis abiegnis confectam perticam, addidamentisque aliis ornatam: ac ostiatim canendo memoriam expulsæ mortis renouare, vt nummos colligant. Existimat autem hunc morem à Polonis & Silesiis manasse, sed incertum qua imitatione: hos enim eodem die gestare testatur simulachra spectris similia, eáque tandem in cœnum proiicere atque comburere. Hac consuetudine ait repetere eos memoria historiam confractorum & eiectorum idolorum per Poloniam & Silesiam anno Christi 966. regnante Mieslao, sub quo ab idolomania Ethnica ad verum Dei cultum vtráque gens conuersa est.*

15. Longini fabula. DE LONGINO *Vincentius libro septimo, capite 47. Petrus de Natalibus libro tertio, cap. 201. Iacobus de Voragine Legenda 47. longam & fabulosam texunt historiam: quòd Miles ille fuerit, qui lanceâ Christo aperuit latus in cruce, sed quum vidisset miracula quæ facta sunt in morte Christi, in primis autem quòd sanguine ex latere Domini fluente oculi eius caligantes sanati essent, conuersum esse, & in Cæsarea Cappadocia 38. annis Monachum egisse, & tandem ab Octonio Præside, quòd Diis Ethnicis sacrificare nollet, interfectum esse: & eidem excæcato, sed ad cadauer Longini pœnitentiam agenti, visum suis precibus ad Deum restituisse. Hæc verò non solùm superstitiosa, sed etiam idololatrica, & ab his temporibus alienissima sunt: quemadmodum & illud, quòd sanguinem, qui fluxit è latere Christi, collegisse in vas & secum sepeliri curasse dicitur, quique inuentus tandem Mantuæ hodiè monstratur. Sic enim Mantuanus in Fastis:*

Secula post aliquot tua sunt translata per vndas
Corpora in Italiam, Christi cum sanguine sacro
Ad Crucis excelsæ quondam vestigia lecto,
Atque in vase breui tecum post fata sepulto.
Vltima diuino sedes tibi Mantua nutu
Hospitiúmque fuit.

Colitur in Romana Ecclesia Idibus Mart. in Græcia verò 17. Cal. Nouem. Sic enim Mantuanus lib. Fastorum:

Sunt qui Cappadocem, sunt qui testantur Isaurum
Te armorum Longine decus. Tu bella gerebas
Tempore quo nobis proles Diuina salutem
Attulit: ipse suas Mauors tibi dedicat Idus.
Octobris verò decimum tibi Græcia sextum
Thure diem celebrat, multáque illuminat igne.

HERIBERTVS *Episcopus Coloniensis, vir superstitiosus, anno Christi 1020. 17. Calend. April. decessit ex hac vita. Chronicon Hirsaug. & Herm. Contractus.* 16.

GERTRVDIS, *Virgo Niuelensis, monasterium Virginum in patria extruxit, eique præfuit: mortua est anno Constantis Imp. XXI. 16. Cal. Aprilis. Pet. de Natal. lib. 3. cap. 205.* 17.

PATRITIVS *in Britannia Nobilissimis ortus parentibus, & in Sacris Literis probè institutus, Romam veniens in Hiberniam inde à Pontifice Rom. mittitur, quam totam insulam ad synceriorem Christi Religionem conuertit. Vincentius & alij pro more nugantur, quòd in cuiusdam montis cacumine quadraginta diebus & noctibus, vt alter Helias, ieiunarit: Euangelij textum & baculum in quadam visione à Christo acceperit: profana Deorum templa destruxerit: signa pietatis erexerit: Ecclesias innumeras fundauerit: verbi Ministros ordinauerit: infirmos sanauerit: obsessos liberauerit: sexaginta mortuos suscitauerit: hominum 12000. baptizauerit: inter quos fuerint septem Reges. Huius etiam precibus ascribit Petrus de Natalibus lib. 3. cap. 204. quòd nullum venenatum animal eam insulam infestet, imò ligna & coria istius regionis contraria sint veneno. Horum omnium fides sit penes authores. Tribuunt etiam isti Vincentius, Petrus de Nat. & similis farinæ Scriptores, ementiti Purgatorij inuentionem, idque Christum ei monstrasse scribunt. Verùm hoc, vt cum veritate discrepans, refellit Balæus Cent. 1. cap. 44. & alteri multò iuniori, Monachorum Abbati, sed eiusdem nominis, ascribit, quem vixisse ait circa annos 850. Glasconiaque sepultum esse. Illum verò mortuum esse 15. Cal. April. anno 491. ætatis suæ 122. Beda lib. 2. tom. 3. Sigebertus & Balæus referunt.* 18. Patricij Purgatorium.

19. Ioseph *Putatiuus Christi Pater natus fuit patre Iacob, ex familia Dauid, Matth.1. Viduum eum fuisse, ac plures habuisse liberos, antequam Maria ei desponsaretur, & quadam alia miraculosa fabulámque resipisentia, proteuangelium Iacobi narrat. In Euangelistis autem ea de re nihil extat. Ex Euangelica historia constat, eum Fabrum fuisse lignarium: talem enim significat* τέκτων, *quo vtitur Marcus cap.6 Hilarius tamen in Matth.cap.14. sentire videtur, quòd Ioseph fuerit Faber ferrarius: sic enim inquit:* Planè hic Fabri erat Filius, ferrum igne vincentis, omnem seculi virtutem iudicio decoquentis, massámque formantis in omne opus vtilitatis humanæ. *Quanto tempore vixerit, vel vbi, aut quomodo humanitatis debitum exoluerit, expressum non habemus. Petrus de Natal.lib.3.cap.209. indicat, se in quodam antiquissimo Calendario, ex cuius initio colligere potuerit, quòd ex vetustis Eusebij Cæsariensis exemplaribus desumptum fuerit, scriptum reperisse Festum Iosephi Sponsi Dominæ nostræ 14 Cal. April. Fieri autem potest, vt hoc die obierit, Festum verò eius instituit, & Veterum Solennitatibus adiunxit demùm circa annos 1480. Sixtus 4. vt testatur Panuinius in Appendice ad Platinam, & Balæus in eius vita. Rituum quibus Festum eius celebratur, his versibus Bap. Mantuanus in Fastis meminit:*

Post decimam lux nona tua est: tua templa Sacerdos
Velat, & ad numerum tibi tinnula verberat æra.
Verrit humum: legit areolis noua gramina tonsis:
Et postes vernare facit frondere columnas.
Albentes splendere aras redolere sacellum,
Thura cremat, lentóque super myrrham infriat igni.

Romæ & alibi hoc die Fabrorum sunt feriæ.

20. Cvthbertvs *qui aliàs* Gubertus & Gunibertus *appellatur, ex Hiberniensium stirpe & in Hibernia natus, à matre Romam peregrinante Adolescens in Britannia relinquitur. Mailrosa in monasterio profanis literis instructus, Boisilo Abbati mortuo successit. Quo in munere externa ceremoniarum iura tam verbo quàm opere docuit, ac si Regnum Dei cum obseruatione veniret. Fœmineum genus adeò odit, vt decretum fecerit, ne qua mulier in suum intraret monasterium. Et tamen nihilominus familiarissimas habuit Ebbam, Elfredam & Vescam Abbatissas, cum Vestalibus suis. Exinde ad Anachoreticam vitam se contulit, & selecto loco in magna vastitate, eò secessit solus, & per multos annos ibi duris exercitiis sese macerauit, vana opinione de cultu Dei fascinatus. In Synodo tandem communi Antistitum decreto ex solitudine reuocatus est, & Hagulstadensis Ecclesiæ Episcopus creatus. Functus autem isto munere per biennium vitam cum morte commutauit, anno Christi 687.13.Cal. Aprilis. Balæus Cent.1. cap. 81 & Petr. de Natal.lib.3.cap.212.*

Benedictvs *Nursinus in Vmbria Italiæ natus, tumultuum & bellorum, quæ Iustiniani Imp. temporibus exorta fuerant, pertæsus, in solitudinem abiit, in qua perdiu versatus se demum Sublaqueum contulit. Ibi quum à multitudine ob Sanctitatis famam frequenter adiretur, postremò Cassinum, in ea regione peruetustum oppidum, in quo phanum & ara Apollinis extabat, venit, ibíque cœnobium condidit, & sparsos hinc inde per Italiam Monachos in id quasi in vnum contraxit, & monachatum in Occidente instituit, anno Domini 530. vt refert Balæus ex Paleonydoro. Volateranus lib.21. Polydorus lib.7. de Inuent.cap.2. Gregorius M. Dialog.lib.2.cap.1. & 2. Moritur anno Domini 542. Martij 21.die, quo & memoria eius celebratur. Sic enim Mantuanus in Fastis:* 21.

Sacra cucullato Martis vigesima Patri
Prima dies oritur, &c.

Ac oportuit Cassinenses Monachos sui Abbatis Benedicti, quemadmodum Mauri & Scholasticæ Festa, vt Natalem Domini celebrare, ex institutione Zachariæ Papæ circa annum Domini sexcentesimo quadragesimo secundo.

Constantinvs *Max. ob virtutem suam, à Gentilibus in numerum Deorum relatus, à Christiana quóque Ecclesia in Sanctorum Catalogo receptus fuit: diésque vigesimus hic primus mensis Martij in ipsius nominis honorem celebrari cœpit. Nam ei, magna ipsius laude, maiore etiam omnium mortalium admiratione contigit, vt duarum inter se plurimum aduersantium religionum Populi atque Ecclesiæ, ipsum ad tantum, adeóque rarum honoris culmen reciperent: id quod nulli antea vnquam contigisse visum fuerat. Fulgosus lib.8.cap.16. Alex. lib. 6. cap.4. Alij tamen ad diem 22. huius mensis referunt.*

Aphrodisivs *Ægypti Præfectus fuisse dicitur, eo tempore quo Maria cum puero Iesu in Ægyptum fugit. Conuersus ad Religionem Christianam, Bituricensis Episcopus creatur, moritúrque 11. Cal. April. si verum est, quod Pet. de Natal.lib.3.cap 218. refert.* 22.

Victorianvs *Adrumeti Vir Nobilis, à quodam Proconsule Carthaginensi, homine sæuissimo, quòd idolis ethnicis sacrificare nollet, captus primò bonis suis spoliatur, deinde inauditis tormentorum generibus excruciatur & necatur 10. Cal. April. Pet. de Nat. ex Affricano lib. 3.cap.219.* 23.

Pigmenivs *Presbyter Romanus & Præceptor Iuliani Imp. Apostatæ, pro Christi fide à Discipulo Iuliano, quòd corpora Martyrum sepeliret, primò in exilium mittitur: inde verò* 24.

Romam

Romam reuertens, in Tyberim ab eodem submersus est 9. Cal. April. Vincentius lib. 14. cap. 35 & 38. Pet. de Natal. lib. 3. cap. 223.

De Annvnciationis B. Mariæ Festo.

Festum hoc olim non tam in Maria, quã Christi honorem celebratum.

F*Estum hoc à Pontificiis celebratur hodie in solius B. Virginis Mariæ honorem, & memoriam eius, quod conceptio Filij Dei iuxta carnem Mariæ annunciata ab Angelo Gabriele fuit. Athanasius, qui floruit circa annos Domini 340. primus de Festo hoc quædam retulit, in enarratione Euangelij de Sancta Deipara. Sed, vt ex illius verbis apparet, non tam in honorem Mariæ, quàm Christi Domini celebratum olim fuit: imò huius potius, quàm illius Festum fuit. Sic enim Athanasius,* Festum hoc, *inquit,* vnum est ex Dominicis, atque adeò primarium, & prorsus venerandum, vtpote quod pro ordine & digestione rerum quæ in Euangelio de Christo prædicantur, Sacrosanctum habeatur, quippe in quo de filij è cœlis descensu agatur. *Quæ verba satis indicant, in hoc Festo de Christo præcipuè, eiúsque descensu in terram tractatum esse, nihil de B. Maria, quod posterioribus demùm seculis fieri cœpit. Vnde etiam habetur eadem præfatio in Natali Domini, quæ in eiusdem Annuntiatione, vt testatur Ioan. Beleth in Ration. cap. 146. & Durandus in suo Ration. lib. 7. cap. 9. Ipse quóque Eccius hoc non dissimulat, quando tom. 3. homil. 6. de Annuntiatione Mariæ inquit:* Quamuis hoc Festum appellationem habeat à Virgine Maria sumptam, tamen peculiariter Festum Christi, & totius humanæ naturæ continet. Verbum enim Dei Patris æternum hodie caro factum est, & humana eius natura super omnes exaltata est choros Angelorum, dum in vnitate personæ vnita est Filio Dei, &c. *In vetustioribus etiam Legendis & Sermonibus de hoc Festo, non habetur titulus* Festum Annunciationis Mariæ, *sicut hodie, sed* Festum Annunciationis Dominicæ.

Festum hoc quãdo celebrandum.

Factam autem hanc Annunciationem ab Angelo 8. Cal. April. Pet. de Natal. lib. 3. cap. 225. scribit quidem, sed sine Authore: vnde etiam hoc Festum eo die celebrari solet hodiè. In Concilio autem Toletano 10. anno 659. secundùm Panninium, habito præcipitur Can. 1. vt octauo die ante Natalem Domini celebretur. Sic enim habent verba Canonis: Quoniam die quo inuenitur Angelus Virginis Verbi conceptum & nuntiasse verbis, & indidisse miraculis, eadem die Festiuitas non potest celebrari condignè, quòd interdum Quadragesima vel Paschale Festum videatur incumbere, in quibus nihil de Sanctorum Solennitatibus, sicut ex antiquitate regulari cautum est, conuenit celebrari: cùm secundùm ipsam Incarnationem Verbi non conueniat tunc celebritatibus prædicari, quando constat ipsum Verbum post mortem carnis gloria Resurrectionem attolli. Ideò speciali constitutione sancitur, vt ante octauum diem quo natus est Dominus, Genitricis quóque eius habeatur celeberrimus & præclarus. Ex pari enim honore constat, vt sicut Natiuitatem Filij sequentium dierum insequitur dignitas, ita Festiuitatem Matris tot dierum sequatur Solennitas. Nam quod Festum Matris est nisi Incarnatio Verbi? Cuius festum ita debet esse solenne, sicut est & eiusdem Natiuitatis Verbi. In multis itáque Ecclesiis à nobis & spatio remotis & terris hic mos agnoscitur retineri. Solennitas itáque Dominicæ Matris die 15. Cal. Ianuarij omnimodò celebretur. Vndè simul intelligitur, sensim in abusum & idololatricum cultum hoc Festum translatum iam tum Concilij Toletani 10. tempore. Caranza in Epitome Conciliorum ad hunc Canonem annotat, hanc Festiuitatem in sola Hispania celebrari: quod de tempore in Toletana Synodo definito intelligendum: alioquin non solùm ab Hispanis, sed etiam ab aliis Christianis celebratum iam aliquot seculis ante Caranzam fuit, verùm non 15. Cal. Calend. Ian. sed 8. Cal. April. quo die per diuersa temporum curricula Deus multa operatus dicitur: quæ his versibus quidam perstrinxit:

Salue Festa dies, quæ vulnera nostra coërces.
Angelus est missus: est passus & in Cruce Christus.
Est Adam factus, & eodem tempore lapsus.
Ob meritum decimæ cadit Abel Fratris ab ense.
Offert Melchisedech: Isaac supponitur aris.
Est decollatus Christi Baptista Beatus.
Est Petrus erectus: Iacobus sub Herode peremptus.
Corpora Sanctorum cum Christo multa resurgunt
Latro per Christum tam dulce suscipit Amen:

vt Durandus in Rationali lib. 7. cap. 9. & Iacobus de Voragine Legenda 50. referunt.

Litania in hoc festo cantanda.

Mentionem huius Festi faciunt Platina & Balæus in vita Sergij primi, qui floruit circa annos 688. quem instituisse referunt, vt à S. Adriano quotannis per vrbem die Annuntiationis Mariæ ac Simeonis Litania cantentur. Theophanes quóque & Damascenus hymnos hoc festo cantandos instituerunt, qui apud Damascenum extant.

Quoties autem hoc Festum incurrit in septimanam Passionis, aut in septimanam in Albis, celebratur pridie Palmarum veteri consuetudine.

Meffreth fabulosa narratio de hoc festo.

Referam ad finem huius festi ex Meffreth narrationem, quæ extat Serm. 1. de Annuntiatione

tione Mariæ, vt videat Lector nihil puduisse mendaciorum putidissimorum istiusmodi homines. Narrat enim ex quodam libro trium Regum qui eiusdem erit pretij cum suo Hortulo de Sanctis, Helenam Imperatricem fabricasse in Nazareth pulcherrimi operis templum, in quo camera fuerit, in qua Beata Virgo ea ipsa hora extiterit, qua Angelus conceptionem Domini annuntiarit ei: in illa camera columnam lapideam fuisse ad quam Angelus steterit, & suam imaginem ei sicut cera impresserit. Hoc signum diei Annuntiationis in columna permansisse, quúmque Sol ante Occasum id tetigisset, tunc horam fuisse illam ipsam, qua Angelus Mariam salutarit, & Domini conceptum annuntiarit. Non diu post certos Ministros deputatos in hac capella, qui, vbi Sol tetigisset hoc signum in capella sonitum campanæ dederint, ad quem homines in genua prociderint & Angelicam salutationem, quam Aue Maria vocant, recitarint. Hoc figmento vanissimo probare vult opinor, Salutationem angelicam ad campanæ pulsum antiquissimam esse consuetudinem: quum, ipsis quóque Pontificiis testibus, à Ioanne 22. Papa circa annos demùm 1325. contra Ludouicum 4. Imp. Christianissimum instituta sit.

26. Castvlvs *in ipso palatio Diocletiani Imp. Caium Episcopum Rom. Marcellianum & Marcum fratres, cum patre eorum Tranquillino, & aliis Christianis fouens, quòd de ipso suspicio nulla esset, tandem comprahenditur, & in foueam conijcitur, superiniecto magno arenæ aceruo, 7. Cal. April. Pet. de Nat. lib. 3. cap. 231.*

27. Ioannes *Eremita anno 1. Theodosij Imp. senioris vixit, habúitque cellam in eremo Thebaidis in rupe ascensus penè inaccessibilis. Nunquam cum muliere, rarò etiam cum viris loquebatur, & solùm per fenestellam. Cùm ita in solitudine mansisset sua cella inclusus 70. annis, moritur tandem 7. Cal. April. Pet. de Nat. lib. 4. cap. 6.*

28. De Hebdomada Magna: vbi & de Dominica in Ramis Palmarvm.

Pascha quid olim significarit.

Vocabatur antiquitùs Pascha *non solùm ipsa dies Resurrectionis Domini, sed etiam totum illud tempus, quod est à Dominica in Ramis Palmarum, vt vocant vsque ad Octauam Paschæ, sicuti Durandus indicat in Ration. lib. 7. cap. 1.*

Hebdomadæ Paschales festiuæ.

Etsi autem hæ duæ septimanæ, vna ante, & altera post Resurrectionis Dominicæ diem statim post Apostolorum tempora Solennes fuerunt, propter memoriam Passionis & Resurrectionis Domini, sicut ex vetustissimis Authoribus intelligitur, cœperunt tamen Constantini M. demum edicto magis festiuæ esse. Nam Paulus Diaconus lib. 31. Rom. hist. narrat, Constantinum lege edixisse, duas has Paschales hebdomadas sine negotio cuiúsque operis celebrandas esse. In quam sententiam etiam Nazianzenus ait Oratione 3. in Sanctum lauacrum: Nos Sanctum Pascha in orationis domibus & ante Cœnam, & post Resurrectionem peragimus.

Hebdomada Passionis & Magna.

Ignatius in Epistola ad Philadelphianos primam hanc Paschatis septimanam Hebdomadam Passionis *nominat. Chrysostomus autem homil. 30. in cap. 10. Genes.* Hebdomadam magnam *vocat, quòd magna quadam & ineffabilia bona piis ac fidelibus in ea contigerint, in illa enim solutum esse bellum diutinum extinctam esse Mortem, Maledictionem interemptam, Diaboli Tyrannidem solutam, Vasa ipsius direpta, Deum hominibus reconciliatum, cœlum penetrabile factum &c. Hanc autem Paschatis priorem hebdomadam à Chrysostomo intelligi inde apparet, quòd ibidem scribit, ad finem Quadragesimæ ventum, quum in* Magnam *hanc* Hebdomadam *peruenerint.*

Karrwochen. Karr quid.

Germani hanc septimanam vocant die Karrwochen / *à vetusto illo Germanico vocabulo* Karr / *quo mulctam seu pœnam pro delicto, vel potiùs Satisfactionem pro pœna & mulcta nominarunt. Quando enim in foro iudiciali reum pro mulcta à iudice sibi imposita, læso pro iniuria damnóue satisfacit, dicimus,* Er hat ihm ein abtra / Karr oder aber wandel gethan. *Ab hoc ciuili vsu postea Sacrificuli mulctas, quas pœnitentibus, pro satisfactione delictorum, imposuerunt, etiam in Latina lingua Germanico vocabulo nominarunt* Carrinas. *Alij tamen scribunt* Carenam, *& à carendo deriuant.*

Carrina & carena quid.

Est huius vocabuli frequens vsus apud Burkhardum Vuormat. Episcopum circa annum Domini 1020. lib. 9. & in vetustis Indulgentiarum Bullis. Fuit igitur Carena *apud veteres in Ecclesia Ieiunium aliquot dierum in solo pane & aqua. Vocarunt ergò Hebdomadam hanc Germani* die Karrwochen / *quòd in ea pœnitentiam, hominibus à Sacerdote impositam, communiter omnes agerent ieiuniis, vigiliis, &c. pro peccatis admissis, qua se Deo satisfacere posse falsò persuasum habebant. Potest tamen etiam pio sensu sic vocari septimana hæc: in ea siquidem pro mulcta, à iusto iudice Deo humano generi imposita, Filius Dei in cruce morte sua satisfecit, nósque ab æterna damnatione liberauit. Ob easdem causas quóque dies Dominicæ Passionis,* der Karrfreytag *appellatur.*

Karrfreytag.

Paschalis hebdomada prior religiosè celebrata.

Religiosissimè autem obseruatum Pascha prioris septimanæ ex Tertulliano non obscurè intelligitur, qui libro 2. ad vxorem sic scribit: Quis solennibus Pascha obnoctantem vxorem securus sustinebit? Idem quoque Epiphanius indicat lib. 3. tom. 1. hæresi 75. In diebus, *inquit,* Paschalibus apud nos fiunt Humidormitiones,

Castitates,

Castitates, Afflictiones, siccorum Esus, Preces, Vigiliæ ac Ieiunia: vbi & Ieiunia hæc per sex dies Paschæ ab Apostolis instituta affirmat: *sicut etiam Clemens Constituit. Apostolicarum lib. 5. cap. 19. & 20. Sed quis hoc credat quum nusquam in Apostolorum scriptis reperiantur talia & multis probari possit hos Clementis libros suppositios esse? Porrò magna religione hanc septimanam colendam, Matisconensis quoque Synodus 2. ca. 2 præcipit:* Pascha nostrum, in quo summus Sacerdos & Pontifex pro nostris delictis immolatus est, debemus omnes festiuissimè colere, & sedulæ obseruationis synceritate in omnibus venerari: vt illis Sanctissimis sex Diebus, nullus seruile opus audeat facere: sed omnes simul coadunati, Hymnis Paschalibus indulgentes, perseuerationis nostræ præsentiam quotidianis Sacrificiis ostendamus, laudantes Creatorem & Regeneratorem nostrum vespere, manè, & meridie. *Chrysostomus etiam homil. 30 in 10. cap. Genes. Hebdomadam hanc magnam Ieiuniis, Vigiliis, Pernoctationibus sacris & Eleemosynis decorandam, suos auditores monet. Meminit quoque Vigiliarum Pascha Eusebius libro 6. cap. 9. in historia Narcissi Hierosolymitani Episcopi, de quo indicat, quòd in Vigiliis Pascha deficiente oleo, oratione impetrarit, vt aqua infusa lampadibus, ad præbendam lucem facta fuerit idonea. Idem Author libro quarto de Vita Constãtini refert, Constantinum Paschales has peruigilationes ornasse lampadibus, accendens per totam vrbem columnas seu moles cereorum. Vnde absque dubio Cerei Paschalis ritus emanauit ad Posteros, & ad aliam postea ex hoc fonte superstitionem translatus fuit.* (*Cerei Paschalis ritus vnde.*) *Cæsarius etiam aliquot horum rituum meminit homil. 18. Nam de præparatione ad hoc Festum sic loquitur ad suos auditores:* In Paschate castitatem, sicut in Quadragesima, seruate, abstinentes ab Vxoribus, castitatis luce vestiti, Eleemosynis dealbati, Orationibus, Ieiuniis & Vigiliis veluti quibusdam Margaritis cœlestibus ornati, pacifici cum amicis & inimicis, vt possitis libera conscientia ad altare Domini accedere. *Floruit circa annos Christi 670. Nicetas quoque lib. 3. refert, Isacium Imp. circa annos Christi 1186. viduas eleemosynis, pauperculas virgines dote & nuptiarum sumptu hac hebdomada iuuasse.*

(*Libertas Christianorum in his ritibus.*) *Obseruandum est autem diligenter, hos ritus liberas habuisse obseruationes: nam in Aliquibus Ecclesiis per totam hanc septimanam obseruati sunt, vt modò indicauimus: ex Nazianzeni autem Oratione in S. Pascha apparet, in aliquibus noctem eam ante diem Resurrectionis, qui propriè Paschatis est, tantùm peruigilem fuisse Christianis, Luminibus vbique & publicè & priuatim accensis. Et Ambrosius Serm. 60.* In Paschate, *inquit*, ieiunauimus Sabbatho, Vigilias celebrauimus, & Orationibus percunctanter institimus. *De Ieiuniis autem Paschalibus Irenæus luculenter testatur in Epistola ad Victorem Romanum Episcopum, cuius fragmentum extat apud Eusebium libro 5. cap. 26. quod tempus eorum, sine superstitiosis legibus, liberè seruatum sit, & in forma Ieiunij huius magna suo tempore fuerit diuersitas, & obseruationes dissimiles.* Quidam, *inquit*, vnum diem ante Pascha ieiunant, quidam duos, alij verò plures dies, alij quadraginta, diurnas & nocturnas horas computantes pro die. *Idem etiam refert Nicephorus lib. 12. cap. 34. Hæc res posteà in consuetudinem abiit, & Ieiunium Quadragesimale hinc natum est, quod hodiè pro articulo fidei obtruditur Ecclesiæ.* (*Quadragesimale ieiunium vnde.*)

(*Ritus in hac septimana obseruati vnde.*) *Sumpserunt hi ritus fortasse originem ex Iudæorum consuetudine quadam, cuius meminit Ioannes Euangelista 11. cap. vbi dicit, multos ascendisse ante Pascha vt sanctificarent Seipsos: vnde constat, Iudæos solitos quibusdam oblationibus seu sacrificiis ante Pascha sese expiare. In huius locum fortè posteà à Christianis, Vigiliæ, Ieiunia & Similia sunt instituta, ne Iudæis irreligiosiores viderentur: de quo tamen lector iudicet.*

(*Lectio passionis Dominicæ in septimana Paschali prima.*) *Durandus in Rationali lib. 6. cap. 69. indicat, secundùm quemlibet Euangelistarum hac septimana Passionem Domini legi, ex institutione Alexandri I. Papæ, eo ordine, quo scripserint: nam die Dominica quæ dicitur in Ramis Palmarum, legi Passionem secundùm Matthæum, qui primus scripsit: secunda vel tertia feria secundùm Marcum, qui secundus scripsit: quarta secundùm Lucam: sexta secundùm Iohannem, qui vltimus scripsit: Mediolanenses autem olim Passionem non nisi secundùm Ioannem legisse, & in sexta feria. Augustinus autem simpliciter Dominicæ Passionis memoriam quotannis celebratam refert, epist. 118. ad Ianuarium. Et Chrysostomus homil. 88. in Matth. tom. 2.* Ne, *inquit*, Gentiles dicant præclara nos atque insignia Christi facta prædicare, Opprobria verò & Passionem celare Sanctissimi Spiritus gratia ita dispensatum est, vt in Solennitate Maxima, cùm omnes vnà viri atque mulieres adesse possint iuxta diem Paschæ, omnia hæc perlegantur.

(*Nota.*) *Non prætermittendum hoc loco, quod Cranzius lib. 6. cap. 46. Metrop. refert, quum apud Senonas Alexander 3. die Parasceues ex instituto homonymi sui inter officium legere iussisset Passionem Dominicam, horribiles factas fuisse tenebras: quùmque Lector peruenisset ad hunc locum,* Consummatum est, *fulgur tam stupendum cecidisse, & tantùm fragorem intonuisse, vt Alexander dimisso altari, & Lector omissa Passione, omnésque*

omnésque Præsentes fuga sibi consuluerint. Nec mirum, agebat enim tunc Pontifex in Francia, vt aduersus Imperatorem, legitimum suum Magistratum, sibi cæteras nationes conciliaret: ibidem. Voluit etiam Deus horrendis his tenebris, & stupendis fragoribus, fulminibúsque significare, dignum esse Pontificem Romanum, cum suis asseclis, qui in exteriores tenebras eiiciantur, & fulminibus in tartara profundißima deturbentur, quòd Sacrificium Filij sui Iesu Christi respuant ac fastidiant, quo solo tamen consummata & impleta sint promißiones, Typi in lege propositi & Prophetarum oracula, vnà cum omnibus his quæ ad salutem & Redemptionem nostram necessaria erant, & noua Sacrificia, vt est Papistica Missa, Satisfactionésque pro peccatis instituant.

Superstitiosi ritus in priore Paschali hebdomade obseruati

Etsi verò hæc, quæ hucúsque commemorauimus, superstitiosè satis ab aliquibus progressu temporis obseruata sint, ludum tamen iocúmque dixeris fuisse præ iis quæ posteà sequuta sunt: quæ etiam, quia in genere hactenus de obseruatione huius septimanæ diximus, nunc in specie referemus, enumerando dies eius Festos, quæq; in iis fieri sint solita.

De Dominica in Ramis Palmarvm.

Festi huius nomina.

Dominica *proxima ante Pascha diem, secundùm vulgi consuetudinem*, Pascha floridum *dicitur: Durand. Rat. lib. 7. cap. 1. Appellatur etiam* Dominica in Ramis Palmarum. *Caruit autem istis nominibus longo tempore. Vnde credibile est, sequentibus aliquot seculis post natum Christum, nomen cum superstitione incœpisse demùm. Mentio eius primùm fit circa annum Domini 455. Nam Dominicæ in Ramis Palmarum titulum, sed eum planè nudum habet quædam homilia Maximi Taurinensis, qui circa hæc tempora vixit: in qua illud tantùm ex Psalmo 21. Deus Deus respice in me, &c. tractat: festiue verbulo quidem meminit. Vnde etiam titulus ille non immeritò diu post additus iudicari debet. Meminit deinde eius Paulus Diaconus lib. 23. Rom. rerum circa annum 800. In Constitutione autem ea de Festis Caroli M. quæ extat lib. 1. cap. 158. nulla eius fit mentio prorsùs. Quocirca mirandum est, qua authoritate, imò qua audacia Polydorus Dominicam Palmarum, sicut & alios dies Festos multos, qui diu post Apostolorum tempora demùm festiui habiti sunt, ab Apostolis institutos & ordinatos esse dicere ausit libro sexto de Inuent. cap. octauo.*

Festi huius antiquitas.

Ceremonia huius festi.

Appellatur autem hæc Dominica istis nominibus, propter Processiones, quibus diem hunc Gregorium M. honorasse Balæus Cent. 1. & Valer. Anselmus Ryd. referunt, & superstitiosam ceremoniam qua in illa vtuntur. Eam eleganter his versibus describit Thomas Naogeorgus lib. 4. regni Papistici:

Hinc venit alma dies, qua Christus creditur vrbem
Ingressus Solymam, dorso gestatur aselli:
Tum ridenda iterum faciunt spectacla Papistæ,
Insigni valdè pompa, faciéque seuera.
Ligneum habent asinum, & simulachrum equitantis in illo
Ingens: at verò tabula consistit asellus:
Quatuor atque rotis trahitur, quem manè paratum
Ante fores templi statuunt: populus venit omnis,
Arboreos portans ramos, salicésque virentes,
Quos tempestates contra, cœlique fragorem
Adiurat Pastor, multo grandique precatu.
Mox querno sese coram prosternit asello,
Sacrificus longa quem virga percutit alter.
Postquam surrexit, grandes de corte scholarum
Se duo prosternunt itidem mirabili amictu,
Cantúque absurdo: qui vt surrexere, in acernum
Protendunt equitem digitos, monstrántque canentes:
Hunc esse illum, qui quondam venturus in orbem
Credentem Israël, à iure redemerit Orci,
Cuíque viam ramis turba exornarit oliuæ.
His decantatis, ramos dehinc protinus omnes
Coniiciunt partim in simulachrum, partim in asellum,
Cuius & ante pedes magnus cumulatur aceruus.
Post hæc in templum trahitur, præeuntibus vnctis,
Consequitur populus, quamuis certamine magno
Quisque legat iactas asini ad vestigia frondes:
Falsò etenim summis præsertim viribus illas
Contra hyemes pollere putant, & fulmina dira.
Impia nónne hæc sunt? ita nónne Idola coluntur?
Vidi ego cordatos Reges, sed ritibus istis
Imbutos, genibus flexis procumbere coram
Talibus Idolis, summumq; impendere cultum.
Est vbi nummati ciues, vulgóque verendi,
Non paucis redimunt nummis sibi iura trahendi
Huc illuc asini, atq; vtuntur heriliter illis,
Non permittentes alium contingere quenquam.
Quippe putant magnum se Christo impendere honorem,
Miréque acceptos illi, & permulta mereri.

Si

Si quis & hos asinos putet, haud erraverit herclè.
Talia cùm faciant uncti, populúsque tributim
Illicò sectantur pueri post prandia: certum
Dicitur adituo pretium, damnúmque cauetur,
Assumuntq; asinum, & per vicos atque plateas
Carmina cantantes quædam notissima raptant:
Quîs nūmi à populo, vel panes dantur, & oua.
Prædæ huius partem ludi præstare magistro
Coguntur mediam, ne exors sit solus aselli.

Fiunt autem hæc & similia multa ab ipsis, non sine infidelium scandalo maximo. Vnde de legatis Turcicis Cracouiam venientibus referunt, cùm honoris gratia adhibiti essent pompæ huic in die Palmarum, & vidissent Sacerdotes ac Principes Viros flexis genibus procidere ante asinum, qui circumducebatur, quòd eleuatis manibus in publico exclamarint: ô quanta impietas & dedecus est, Adorare Asinum.

In hac Dominica quoque Imperatores Constantinopolitani tam militibus, quàm aliis in diuersis constitutis officiis, numismata aurea, pro cuiúsque dignitate & officio, olim erogabant, hoc modo. Erat apposita decem cubitorum longitudinis, ac quatuor longitudinis mensa, quæ numismata loculis congregata, prout cuique dabatur, numeris extrinsecus in loculis scriptis retinebat. Ingrediebantur denique ad Imperatorem non confusè, sed ordinatim, secundùm vocantis vocem, qua scripta virorum nomina secundùm officij dignitatem recitabat. Quorum primus vocabatur Rector domus, cui non in manibus, sed in humeris ponebantur numismata cum scaramangis quatuor. Post hunc domestici, Ascalonæ & de Longaristis ploa dicebantur: quorum alter militibus, nauigantibus præerat alter. Hi itaque paris numeri, quia dignitas par fuit, numismata & scaramanga suscipientes, præ multitudine non iam in humeris portabant, sed adiuuantibus aliis post se cum labore trahebant. Post hos admittebantur magistri numero 24. quibus erogabantur aureorum libræ, vnicuique secundùm eundem numerum 24. cum scaramangis duobus. Patritiorum deinde ordo hos ponè sequebatur, & 12. numismatum libris, cum scaramanga vna donabatur. Turba post hos immensa vocabatur, Protospatariorum, Spatariorum, Candidatorum, & id genus Clientum. Luithprandus lib.6.cap.5.

29. EVSTACHIVS (quem Pet. de Natalibus & alij Eustasium nominant) Abbas fuit Luxouiensis Monasterij, Discipulus Columbani, & sexcentorum ferè monachorum Pater circa Mauritij & Phocæ Impp. tempora. Certamen ei fuit de ceremoniis & superstitiosis Benedictinorum monachorum, cum Agrestino Aquileiensi & Apillino Genuensi Episcopis. Ac conuocata est eam ob causam synodus à Lothario Francorum Rege in Matisconensi vrbe. Reprehendit autem Agrestinus, quòd monachi Eustachij cochleam lambentes, signo crucis signarent, & Missarum solennia multiplicatione Orationum & Collectarum celebrarent, capitisque comam præciderent. Quæ omnia Eustachius friuolis rationibus defendit. Mortuus est autem 4. Cal. April. Liber de Vita eius, tomo 3. Beda, & Petrus de Natal. lib.4.cap.11.

GVIDO Abbas fuit Pomposiani cœnobij Rauennæ, mortuúsque est Parmæ 3. Cal. April. anno 1046. Eius corpus primò Henrici III. Imp. iussu Veronæ in S. Zenonis Ecclesia repositum, deinde verò circa annos 1047. Spiram in Ecclesiam collegiatam translatum fuit, quæ tunc à D. Ioanne Euangelista nomen habuit, ab hoc verò tempore Guidonis appellationem obtinuit. Surius. 30.

BALBINA filia fuit Quirini Tribuni Rom. quæ liberata ab Alexandro Papa à struma, cum patre in Christum credidit, moritúrque pridie Cal. April. 31.

APRILIS.

FESTA ET MEMORIÆ SANCTORVM QVÆ mense APRILI celebrantur à Christianis.

De QVINTA FERIA Dominicæ in Ramis Palmarum, quæ etiam FESTORVM DOMINICÆ COENÆ dicitur. 1.

APVD vetustiores Authores festi Feriæ quintæ, seu Cœnæ Domini peculiaris mentio nulla fit, sed comprahensum fuit illud sub sex vel septem illis Festis diebus qui omnes antiquitus ea ratione celebrati sunt, vt anteà ostendimus, non vt sequētibus seculis fieri cœpit. Cùm verò illi omnes non vbique Festi ampliùs haberentur, peculiaris Solennitas facta est hæc Feria Quinta huius septimanæ. Polydorus ait, diem Cœnæ Dominicæ ab Apostolis institutum, sed id sine omni authoritate ac ratione facit. Liber Pontificalis testatur, Leonem II. Papam (circa annos 682.) præcepisse, vt Festum Dominicæ Cœnæ in Aprili obseruetur. *Festi huius origo.*

Duæ autem fortasse causæ fuerunt, ob quas posterioribus temporibus dies hic reliquis hebdomadæ huius celebrior haberi cœpit, pluresque subinde in eius obseruatione superstitiones exortæ sunt. Constitutio Syluestri Papæ, quæ decreuit, quintum diem hebdomadæ per vniuersum annum, vt diem Dominicum celebrandum, sicut refert Antoninus tit.9.cap.1. §.1. Deinde quòd Christus hoc die Ecclesiæ suæ Cœnæ *Causæ huius festi & ceremoniarum eius.*

Sacram instituisse dicitur, vnde & nomen habet apud aliquos.

Festum hoc cur Capitulauium dicitur.

Vocatur etiam ab aliquibus Capitulauium *dies hic: quia tunc multis in locis capita infantum, qui vngendi sunt, lauabantur, vt Durandus refert in Ration. lib. 6. cap. 76. Qui ritus ex veteris Ecclesiæ consuetudine fortasse ortus est: nam ex Augustini epistola* 118. *apparet, moris iam ante sua tempora fuisse, vt baptizandi hoc die lauacro aliquo mundarentur: cuius etiam aliquam ibi rationem reddit.*

Hohendonnerstag. & Grünendonnerstag.

Germani quidam, & præsertim Heluetij vocant den Hohendonnerstag: *quia inter omnes ferias quintas per annum nulla alia hac est solennior & celebrior. Vnde etiam Durandus in Ration. lib. 6. cap. 75. refert, Festum hoc omnia alia excellere, excepto Trinitatis Festo. Alij nominant* den Grünendonnerstag.

Superstitiones huius festi.

Etsi autem in Veteri Ecclesia hoc die Cœna tantùm Dominica celebrata sit, & paucula quædam alia ceremonia obseruata, progressu tamen temporis multæ, variæ & non dissimulandæ superstitiones in eo exerceri cœperunt tanto studio, ac si Religio Christiana omnis in iis consisteret.
1. *Nam hoc die, & sequentibus duobus vsque ad Pascha, Campanas non pulsant, ad declarandam suam tristitiam & mœrorem: dant tamen signum cum tabula. Durandi Ration. lib. 6. cap.*
2. *72. Deinde pœnitentes primò in Ecclesiam introducuntur, qui initio ieiunij Quadragesimalis de ea fuerant eiecti. Hoc Innocentius I. confirmauit epist. 1. ad Decentium, cap. 7. circa annos Christi* 410. De pœnitentibus, *inquit*, qui siue ex grauioribus commissis, siue ex leuioribus pœnitentiam gerunt, si nulla interueniat ægritudo, quinta feria ante Pascha eis remittendum Ecclesiæ Romanæ consuetudo demonstrat. Cæterùm de pondere æstimando delictorum, Sacerdotis est iudicare, vt attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus, atque lachrymas corrigentis: ac tunc iubere dimitti, cùm viderit congruam Satisfactionem. Sanè si quis in ægritudinem inciderit, atque vsque ad desperationem deuenerit, ei est ante tempus Paschæ relaxandum, ne de seculo absque communione discedat. *De Consecr.*
3. *dist. 3. c. De pœnitentibus. Baptizandi quoque hac die Symbolum fidei, quod didicerunt, vel Episcopo, vel Presbytero recitabant olim, ex constitutione Concilij Laodicensis, c. 45. Idem etiam decretum fuit in Concilio Martini Bracharensis, c. 49. dist. 4. de Consecrat. Et confirmatur in vniuersali Concilio Constantinop. 6. in Trullo habi-*
4. *to. Et quia in Papatu duobus sequentibus diebus, Parasceue nimirum & Sabbatho Sancto, non conficitur corpus Christi, ideò Innocentius III. Papa statuit, hac etiam die corpus Christi sub specie panis reseruari, vt infirmi & irreligiosi, quibus est apud ipsos necessitas communicandi, habeant ipsum, & propter officium adimplendum Sanguis verò non seruatur sub specie Vini. Durandi Ration. libro sexto, capite septuagesimo quinto. Et Romanus Pontifex hodiè remota tabula Lateranensis altaris, infra ipsum altare conficit Eucharistiam & Sanguinem, & cum thuribulo incensat illud: hoc facto repræsentans Summum Pontificem veteris Testamenti, qui semel in anno ingrediebatur in Sancta Sanctorum cum sanguine, secum portans thuribulum viuis carbonibus plenum. Durandus ibidem. Tripartitum quoque oleum consecratur, scilicet Oleum Infirmorum, Chrismatis, & Sancti quod est Catechumenorum: Durandi Ration. libro 6. cap. 74. Et Fabianus quidem Papa statuit, die* 5.
Cœnæ Dominicæ singulis annis debere confici & consecrari Chrisma, & vetus comburi.

Stulta æmulatio Christi in lauatione pedum Apost.

6. *Hoc etiam die actionem illam, qua Christus legitur Discipulis pedes lauisse, aliqua externa actione Pontifex Romanus stulta quadam æmulatione repræsentare conatur. Nam in quadam aula sunt ordinati tredecim pauperes in albis vestibus nouis à Pontifice sibi datis, & sedent in scamnis altis benèque ornatis: Credentia ornata est cum floribus & herbis odoriferis, vasis cum aqua calida, & frigida, ac rebus aliis opportunis, videlicet peluibus tredecim cum totidem vasis aqua calida implendis: item tredecim mappulis in alio bacilli. Item aurei Papales tredecim duplices, siue viginti sex simplices, & totidem nummi argentei pro eleemosyna pauperum. Nam Papa dat cuilibet pauperum vnum aureum duplicem, vel duos simplices, & totidem argenteos, & hi in aliquo vase disponuntur, duo vasa pro lauandis manibus Papæ cum suo mantili. Paratur quoque pulpitum cum suo pallio albo pro Euangelio, & liber Euangeliorum, ac aliud pulpitum pro cantoribus: duo candelabra cum luminaribus, thuribulum cum nauicella, & incenso, quæ Acolithi, sedes Pontificalis in plano, pluuiale rubrum, & simplex, & stola violacea pro Pontifice, & liber pro Oratione. Cum Papa peruenit ad hunc locum, exuit pluuiale preciosum, & induit simplex, & sedet in sede sua cum simplici mitra. Tunc Acolithus cum thuribulo accedit, & ministrante primo Presbytero Cardinali, vel digniore alio post eum in eius absentia, Papa imponit incensum more consueto, deinde Diaconus Cardinalis paratus Sacris Vestibus, librum tenens ante pectus, stans ante Pontificem detecto & inclinato capite, petit benedictionem, dicens: Iube Domine benedicere. Deinde vadit ad pulpitum, post quod stat Subdiaconus Apostolicus, tunicella & aliis paramentis indutus, tenens librum more solito. Et Diaconus dicit, Dominus vobiscum, signat, incen-*

sat

sat & cantat Euangelium: quo finito Ceroferarij reuertuntur ad credentiam, & Clerici capellæ amouent pulpitum. Subdiaconus autem portat librum osculandum Pontifici, & Diaconus qui Euangelium dixit, illo finito Papam incensat: Cantores cantant, Mandatum nouum. Papa tunc surgit, extrahitur ei pluuiale, & portatur ex credentia linteum per Auditorem seniorem minore auditore ipsum præcedente, quo Papa per Cardinales assistentes præcingitur, & præcinctus descendit, & genuflexus cum mitra simplici ante primum pauperem, assistentibus sibi duobus Diaconis Cardinalibus, lauat ei pedem dextrum, quem Subdiaconus tunicella indutus à dextris Papæ genuflexus tenet. Vnus ex Cubiculariis (nam per ordinem veniunt vnus post alium cum pelui & aqua) ad sinistram Papæ genuflexus, sinistra sua vas tenet, & dextra ex aquiminario aquam tepidam miscet: lotum pedem Papa statim mantili tergit, osculatur. Thesaurarius, vel in eius absentia vnus ex Clericis cameræ tenet peluim cum pecuniis, & alius ex Clericis vas cum mappulis, & cum Papa osculatus est pedem, dat lauato mappulam cum qua eum extersit, & aureum duplicem, vel duos simplices, cum tot argenteis. Idem facit successiuè singulis & pro singulis portantur per alios Cubicularios singula vasa. Lotis omnibus Papa reuertitur ad sedem suam, sedétque, & lauat manus suas, &c. sicuti habetur lib. 2. Ceremoniarum Rom. Ecclesiæ. His peractis, Cardinales, Episcopos atque alios conuiuio excipit Papa, adeóque magnificè tractat, vt cum Priscis illis Ethnicorum Pontificalibus, auguralibúsque epulis de quibus Macrobius lib. 3. Saturnal. cap. 13. meritò comparandum esse videatur.

Eadem ceremonia vsitata est in multis quoque monasteriis. Horum exemplum imitantur etiam nonnulli seculares Principes & Monarchæ. Sic Rex Galliæ hoc die mendicis 12. epulum lautum præbet, illorumque pedes lauat, illis vnà cum Aulicis suis ministrat, primum ferculum ipsemet apponit, & singulis apophoreti loco dat vestem.

Extant ritus huius vestigia quædam in Veteri Ecclesia, vt ex epistola 119. D. Augustini ad Ianuarium satis clarè intelligitur: in multis tamen Ecclesiis minimè hanc fuisse vsitatam obseruationem idem expressè eo loco indicat. Voluit enim Christus exemplo suo perpetuum humilitatis & charitatis studium nobis commendare, non scenicum quendam, ne dicam ridiculum ludum in sua Ecclesia instituere, quo Religio Christiana Iudæis & Turcis ludibrio & risui exponeretur. Verùm leuiculum hoc fortasse esset, nisi insuper quóque in hac actione meritum Salutis constituerent, & simul Christum sua gloria spoliarent. Vbi enim Clerus Romanus, & Babilonica Meretricis amasij bellis iniquis & minimè necessariis totum orbem turbauerunt, incendiis & rapinis omnia fœdarunt, & omnes propemodùm terræ angulos sanguine Christiano repleuerunt: tum se omni pietatis officio probè defunctos arbitrantur, si hac die ludum huiusmodi instituant. Quasi verò hoc tam leui officio immanissima flagitia & scelera, quæ contra charitatis & innocentiæ Christianæ leges designarunt, expiari possint.

Linteum, quo Dominum in vltima cœna Apostolorum extersisse pedes nugantur, die Cœnæ Dominicæ ostenditur à monachis Cassini. Chron. Cassinense lib. 2. cap. 34. 7.

In Concilio Laodiceno 1. anno 368. celebrato, ca. 50. statuitur, Ne in quinta feria vltimæ hebdomadæ ieiunium Quadragesimæ soluatur, sed vt per totos dies ieiunetur, & escis abstinentiæ conuenientibus, id est aridioribus vtantur. Confirmatur in synodo Matisconensi 1. ca. 14. In Concilio autem Carthaginensi 3. anno 397. habito, ca. 29. sancitur, vt Fideles semper ieiuni, nisi in hac quinta feria, communicent, tunc enim cœnatos id facere posse. Vnde apparet, Ieiunium feriæ huius in aliquibus Conciliis mandatum, in aliis verò solutum fuisse. 8. Ieiunium hoc die non solutum.

In Concilio Aurelian. 3. ca. 29. sancitum fuit, Ne liceat Iudæis ab hoc die Cœnæ Dominicæ, vsque in secundam Sabbathi, hoc est toto quatriduo, in publicum prodire, & Christianis vllo in loco misceri. Idem præcipitur in Matisconen. 1. synodo, habita circa annos 583. 9.

Nicolaus 1. Papa circa annos Christi 860. Gloria in excelsis Deo, ab Episcopis in Cœnæ Dominicæ Festo ad Missam cantari mandauit. De Consecr. dist. 1. Trithemius de Scriptoribus illustribus. Durandus in Ration. lib. 6. cap. 75. hoc Bonifacio Papæ (sed quotus is fuerit non indicat) tribuit: addit etiam ibi, hoc fieri saltem in iis Ecclesiis, in quibus Chrisma conficiatur. 10.

Sub vespertinis eiusdem diei precibus, duo Acolithi nigris induti casulis, omnia altaria suis spoliant ornamentis, operiunt ea lineis nigris tegumentis, afferunt coronas, velant imagines. Candelas etiam extinguunt, non tamen omnes simul, sed successiuè: & nonnulli quidem singulas post singula cantica extinguunt. In quibusdam Ecclesiis cereæ quædam manu extinguuntur. Candela autem quæ in medio est, non extinguitur, sed in fenestra vel arca accensa seruatur occultè, vt candelæ rursùs inde accendi possint. Cranzius in Metrop. lib. 3. cap. 10. Durandus in Ration lib. 6. cap. 72. 11.

In plærisque locis lauantur hoc die altaria vino & aqua, & ramis fricantur, præsertim ramis de sauina. Durán. Ration. lib. 6. cap. 76. Hoc ex Gentilismo desumptum videtur: apud 12.

 Ethnicos

Ethnicos enim Lauatio Matris Deûm *Festum erat, in quo aquis, adiuncta cineris frictione, sordes Statuæ eius abluebantur. Arnobius lib. 7. contra gentes. In quibusdam etiam locis pauimentum Ecclesiæ hoc die mundatur. Durandus ibidem.*

13. *Noctu tumultus excitatur in templis, quem ita describit T. Naogeorgus lib. 4. Papistici regni.*

Noctibus inde tribus nocturna ad cantica surgunt
Malleolis sumptis, saxisúe, aut fustibus, omnes.
Omnia vbi paulatim extinguit lumina Custos,
Sacrificiq́; altum rauco de gutture clamant.
Tum verò exoritur sæuus crudusq́; tumultus:
Pulpita contundunt, & sedes, scamna, cathedras,
A furiis dicas agitari, & pneumate tristi
Bassaridum: multis clauis figuntur ad ipsas
Sedes, nonnulli lapidum exanimatur ab ictu.
Ast alij plagas referunt, aut vulnera, cæsi
Fustibus. His factæ possunt seruire tenebræ.
Omnium & æqualis funesti insania ritus.
Impius hinc probris multis laceratur Iudas,
Et Maria è tenebris puerorum voce citatur,
Vt sit propitia, & vitiis medeatur, & omni
Noxa: conueniunt hæc festo scilicet illi.
Luminibus post hæc accensis, in cruce fixum
Idolum circumfertur: pendétque lucerna
Illius è collo, turba quo nempe sequenti
Monstret iter. Nonne hæc sunt ludicra mira Papatus?

Ludus hic aduentum Iudæ, & tumultum cohortis, quam cum gladiis & fustibus Iudas ad capiendum Christum noctu adduxit, repræsentare debet. Durand. Ration. libro 6. cap. 72. Ita apud Iudæos mense Adar legitur historia Hesteræ, in qua Amani quoties fit mentio, in synagogis pugnis & malleis pulsant scamna, Antonio Margarita baptizato Iudæo teste in libro de Ceremoniis Iudæorum.

HVGONIS *Episcopi Gratianopolitani hac etiam die celebratur memoria, Ordinis Carthusiensis Auctoris & Propagatoris strenui. Vincentius eum à castitate, orationibus, veritate, dilectione, humilitate, eleemosynis, profusis lachrymis, contemplatione, tollerantia, iustitia prudentia & temperantia magnificè commendat: si tamen ad Sacræ Scripturæ regulam ea examinaueris, videbis hæc ouillam pellem præ se ferre, hypocritam autem superstitiosissimum tegere. Gratianopoli aliquoties Honorium & Innocentium de dimissione solicitauit, sed quia ipsis visus fuit Propugnator Antichristi acerrimus, impetrare non potuit. Vincentius libro 27. cap. 8. & 12. Obiit anno 1132. Calend. April. Chron. Hirsaug.*

De Sexta Feria post Dominicam in Ramis, quæ Parasceve etiam dicitur. 2.

S*Extum diem septimanæ* ἑβδομάδος παρασκευὴν *Iudæi appellarunt. Non tamen Parasceue & feria sexta conuertuntur inuicem, vt omnis Parasceue sit feria sexta, licet omnis feria sexta sit Parasceue: nam Parasceue generalius est, non enim significat solùm feriam sextam hebdomadæ in qua præparantur à Iudæis ea quæ sunt necessaria pro Sabbatho ritè celebrando: sed interdum etiam significat vigiliam siue profestum cuiuscunque alterius Festi solennis, in quo ab omni opere seruili quiescendum est. Nihil enim aliud significat, si etymon vocis expendas, quam diem præparationis,* ἀπὸ τοῦ παρασκευάζειν*, quia in ea præparantur, quæ pro celebritate cuiuscunque Festi sunt necessaria, in quamcunque feriam Festum inciderit: vnde Parasceue & Sabbathum correlatiua sunt. Christiani verò progressu temporis hoc nomen, quod est commune cuilibet sextæ feriæ, ei quæ est proxima ante Pascha sexta feria dicarunt, Durando teste libro septimo Ration. lib. 1. Vnde & Rabanus libro 3. cap. 37. de Cleric. institut.* Parasceue, *ait,* est sexta Sabbathi, qua Christus in Cruce mortuus est.

> *Parasceue & feria sexta non inuicem conuertuntur. Parasceue quid.*

Inter celebriores autem Christianorum Festiuitates Origenes lib. 8. contra Celsum, etiam Parasceuen Pascha numerat. Credibile igitur, hunc diem ante Pascha propter Passionem & Mortem Domini statim à temporibus Apostolorum solennem fuisse, quem postea constitutio Constantini M. adhuc celebriorem fecit, qua mandauit, vt is dies qui Sabbathum antecedit Festus esset, & omnes eum venerarentur, ob rerum earum memoriam, quæ eo die à communi omnium Seruatore gestæ fuissent, Eusebio teste lib. 4. de Vita Constantini, & Sozomeno lib. 1. cap. 8.

> *Parasceue Paschæ quando solennis haberi cæperit.*

Credendum autem hunc diem ab initio commemoratione Passionis Dominicæ, ieiuniis, precibus aliisque piis exercitiis Christianos coluisse. Nam de Ieiunio hoc die non soluendo ita sanciuit Concilium Toletanum 4. circa annum 831. celebratum, cap. 7. Quicunque in die Passionis Domini Ieiunium, præter paruulos, senes, & languidos, ante peractas indulgentiæ preces, soluerit, à Paschali gaudio depellatur, nec in eo Sacramentum Corporis & Sanguinis Domini percipiat, qui diem Passionis eius per abstinentiam non honorauit. *Et can. 89. Concilij Constantinop. 6. præcipitur,* vt hic dies in Ieiunio celebretur vsque ad mediam noctem.

> *Ritus huius festi antiquissimi*

Progressu verò temporis superstitio accessit. Sic enim Durandus libro 6. cap. 77. ait: Hac die Ecclesia nullum officium solenniter celebrat,

> *Festum hoc progressu temporis superstitiosè obseruatum.*

brat, sed hora nona conuenit ad adorandem crucem, non ad Missæ officium, quo hæc dies caret. *Hac verò consuetudo improbatur can. 6. Toletani 4. Concilij, qui sic habet:* Comperimus, quòd per nonnullas Ecclesias in die sextæ feriæ Passionis Domini, clausis Basilicarum foribus, nec celebretur officium, nec Passio Domini populis prædicetur, dum idem Saluator noster Apostolis suis præcepit, dicens: Passionem, Mortem, & resurrectionem meam omnibus prædicate. Ideóque oportet, eodem die mysterium Crucis, quod ipse Dominus cunctis annunciandum voluit, prædicari atque indulgentiam criminum clara voce omnem populum postulare, &c. *Vnde intelligitur circa annos Christi 631. hunc morem nondum fuisse. Sed pergens Durandus*, In quibusdam, *inquit*, Ecclesiis hora 6. ignis extinguitur, & nona rursus accenditur. Passio legitur super nudum pulpitum, & nudis pedibus. In quibusdam verò Ecclesiis sindon, seu tersoria vel vestes altari nudato superponuntur, vsque dum Passio legatur: cùm verò peruenitur ad locum illum, Diuiserunt sibi vestimenta mea, &c. tunc Subdiaconi sindonem illam vel tersoria tollunt, repræsentantes historiam, qua milites Christum crucifigẽtes vestes Christi sustulisse narrantur, & Subdiaconi quasi furtiuè pannos subtrahunt, ad notandum, quòd Ioannes, qui cum Domino vsque ad Crucem perseuerauit, posteà more furis se occultauit, & nudus effugit. *Hac verò postrema non tam impia, quàm falsa sunt. Impia, quòd de Sanctissimo Apostolo Ioanne fingunt, furis more se occultasse. Falsa, quòd qua Marcus 14 cap. de adolescentulo sequente Christum & amicto sindone super nudum corpus narrat, quòd comprehensus relicta sindone nudus auffugerit, de eodem Christi Discipulo interpretantur. Quid enim nomen reticere opus erat, quum turpior longè Petri lapsus describatur. Deinde Ioannes Christum captum illicò sequutus est, & Petrum adiuuit, vt etiam ipsi atrium Pontificis ingredi liceret. Hîc igitur quæro ab ipsis, vnde tam citò vestes habuerit, quum Hierosolymis hospes & peregrinus esset? Sed & adolescentuli nomen in Ioannem minimè competit. Pergit idem author, &*, In quibusdam, *inquit*, locis vna veste sublata, altera super altare remanet, ad significandum, quòd vestis Domini inconsutilis non fuit scissa vel partita, sed sorte super eam missa contigit integra vni militi. Consequenter Sacerdos Crucem Velatam baiulat ad dextrum cornu altaris, ibiq; Crucem super humeros tenens, in persona Christi improperat Iudæis beneficia Domini, dicens: Populo mi, quid

Impia & falsa superstitio. Explicatur locus Marc. 14.

feci tibi, aut in quo contristaui te? responde mihi, quia eduxi te de terra Ægypti, &c. In quibusdam tamen Ecclesiis duo Presbyteri portant Crucem illam. Acolithi cantant Græcè ἅγιος ὁ ἰσχυρὸς, &c. Chorus respondet: Sanctus, Sanctus, &c. Deinde Crux ter denudatur: in principio autem denudationis, non ostenditur facies crucifixi. In secunda verò reuelatione operitur facies & caput eius. In tertia totus nudus ostenditur Crucifixus: salutatur & adoratur Crux. Post hæc super altare ponitur, tandem in communi loco collocatur. Inde duo Presbyteri deferũt ad altare Hostiam, quæ pridie fuerat consecrata & recondita. Sacerdos verò indutus casula illam Hostiam super corporale deponit, iuxta latus calicis, in quo est vinum aqua mistum non sanctificatum. Quo facto, incipit mox: Oremus, præceptis salutaribus, &c. Et eleuatum calicem iterum deponit, & cooperit. *Hac omnia Durandus.*

In veteri quadam Agenda, circa annos 900. scripta, diei Parasceues talis obseruatio recensetur. Conuenere, *inquit*, hora octaua omnes, tum Ecclesiastici, tum Laici in templum, quadragesimalibus induti vestibus, vt Pontifici Missam celebranti ministrent. Lecta est tum historia Passionis secundùm Ioannem: cui quum certæ preculæ subiectæ fuissent, tacite omnes sua repetiere tecta. Sub vesperam verò Crux cunctis deosculanda præbebatur ab Episcopo. Ac solebant eodem die ignis & cerei consecrari: & pro cleri, ac vniuersi populi, Pontificis Romani, Imperatoris, eiúsque loci Episcopi salute, preces fieri.

Ritus hos paulò aliter commemorat Thomas Naogeorgus lib. 4. Regni Papistici, in hunc modum:

Luce Sacerdotes duo circum altare sequenti
Idolũ portant humeris Christi in Cruce fixi,
Russa contectum casula, lugubre canentes.
Ante gradus tandem nudatum veste reponunt
Strata super villosa tapetia, suppositúmque
Super puluinar capiti: hinc prostrati corpore toto.
Omnibus infigunt perfossis basia membris,
Ligneum & idolũ summo venerantur honore.
Hos dein certatim rasorum turba sequuntur
Impietatis vt artifices ad talia semper
Præcedũt: post quos tractabile vulgus adorat,
Dona ferens pariter, nũmos ceremq́ vel oua,
Aucupium rasis gratum, cultúsque scelesti
Speratum pretium. Quo pacto idola coluntur,
Catholica hæc si sunt, Christíque imitamina sponsa?
Præterea ne quid simulachris ludere cessent,
Et pro derisu regnantem exponere Christum,

Assumunt aliam statuam pro more iacentem
Defuncti nuper, porrectis cruribus aptè,
Atque decussatim compositis pectore palmis
Et pompa cantúque pio ad factum ante sepulchrum
Portant, sériceis tectam membra omnia peplis,
Sic tamen vt cerni possint: multicia dicas
Serica, sic visum transmittunt, cunctáque monstrant.
Præcedunt pueri tabulis inamœna crepantes;
Lumen & æditui præfert. Scit signa popellus:
In genua extemplo cadit, aut terræ oscula figit,
Extenditque manus, & multis pectora tendit,
Et statuam quernam diuinum vt Numen adorat.
Ne iaceat verò inque sepulchro sola colatur,
Mysticus adfertur quoque & vnà clauditur intus
Panis, vt impietas crescat, cultúsque profanus.
Sacrificus supplex statuam veneratur inertem
Primus, & Assyrios pani succendit odores.
Multa statim populus comportat lumina ciuium,
Cancellísque hæret, noctémque diémque precatur
Curuatis genibus, violisque & flore sepulchrum
Omnigeno exornat, suaq; affert munera largè.
Adsunt conducti quoq; qui Psalteria cantent
Alterni, defuncto homini velut atque nocenti,
Vt magis hinc plebs ad munera danda vocentur.

Iudicet hinc Lector, quàm procul à veteri consuetudine recesserint in Papatu, & an ex Passionis Dominicæ adeòque Redemptionis nostræ historia, Theatricum spectaculum fecerint, nec ne.

Quòd autem suprà diximus, in Papatu non fieri nouam consecrationem, hoc est; non confici Corpus Christi hoc die, sciendum, in Concilio vniuersali 6. Constantinop. à patribus 227. sancitum ca. 52. vt tota Quadragesima, nisi Sabbatho, Dominica; & Annunciationis die, noua consecratio nulla fiat: *id verò hodiè in Parasceues tantùm die obseruatur.*

Flectunt etiam in Papatu hoc die genua, ad ostendendam corporis deuotionem, & mentis humilitatem, secundùm Durandum. Sed Berno de Ieiunio quatuor temporum inquit: In Parasceue abstinuerunt Christiani à geniculationibus, & figendis osculis, ne Iudæos illudentes Christo & Iudam Proditorem videantur imitari.

Veronica adoratur. *Romæ quoque hoc die monstratur populo* Veronica, *hoc est* Sudarium Christi, *cui, Sanguinis guttas abstergens, faciem suam impressisse nugantur, quæ adhuc in eo cernitur. Eam videns cunctus populus clamat,* Misericordia, Misericordia. *Solet etiam ab omnibus his verbis adorari:* Aue Facies præclara, quæ nobis in Crucis ara, facta es sic pallida. Anxietate denigrata, sudore Sanguinis rigata, te texit linteolus. In quo mansit tua forma, quæ Passionis tuæ norma, cunctis est prælucida. Hæc cordi meo sit impressa, per te Christe nec cessa, hoc cremare indefessa, amoris tui facula. Vt post hanc vitam cum Beatis, possim vultum Deitatis & videre voluptatis, in perenni gloria. Amen. *Et de Oratione hac dicenda ante Veronicam tres anni & quadraginta dies indulgentiarum dati sunt ab Innocentio IIII. circa annos Christi* 1250.

Regum Angliæ in hoc festo consuetudo. *Reges denique Angliæ consueuerunt in die Parasceues, multâ ceremoniâ sacrare annulos, quemadmodum Pontifices Romani sequenti die Cereum Paschalem, quos qui gerunt, comitiali morbo non vexari creduntur. Mos hic inde natus est, quòd in templo Vuestmonasterij Annulus, multa veneratione, perdiu seruatus fuit, quòd salutaris esset membris stupentibus, valerétque aduersus comitialem morbum quum tangeretur ab iis, qui eiusmodi tentarentur morbis. Annulus hic allatus dicitur Eduuardo Regi à quibusdam Hierosolyma venientibus, quem ipse diu antea pauperi clam dederat, qui pro amore, quem erga D. Ioannem Euangelistam habebat, eleemosynam petierat, sicut Polyd. Vergilius scribit lib. 8. historiæ Anglicæ.*

Quo die Christus Iesus Pascha vltimum celebrarit, Sacram Cœnam instituerit, & passus sit in Cruce.

Svprà diximus, Christum Dominum pro peccatis humani generis Passum & Crucifixum fuisse in Parasceue seu vigilia Paschæ, quæ fuit dies Veneris, Pascha autem celebrasse, & Cœnam instituisse pridiè quàm pateretur adeòque anticipasse Pascha: Iesuitæ autem hoc aliqua ex parte concedunt, Passum nimirum Christum feriâ sextâ, hoc est, die Veneris, sed feriam illam non fuisse Parasceuen Paschæ siue ad Pascha, verùm ipsum Festum Paschatis, proinde etiam Christum in profesto seu vigilia Paschatis vltimum Pascha celebrasse, & Sacram Cœnam instituisse contendunt. Cardo huius disputationis Iesuitis in eo vertitur, vtrum Christus Sacramentum Cœnæ azymis, an fermentatis Panibus instituerit. Nam secundùm nostram sententiam, non tenebatur ad vsum Azymorum, quia nondum venerant dies Azymorum, & propterea fieri potuit, vt in fermentato Sacramentum instituerit. Iuxta opinionem autem Iesuitarum illo ipso tempore Sacramentum instituit, quo secundùm legem fermentum ex toto Israele abiiciebatur,

quia fuisset dies 14. primi mensis, quo ad vesperam dies Azymorum inchoabantur, & dies 15. sequens dies solennis Azymorum fuisset.

Etsi verò disputare nolimus, Azymo ne an Fermentato suam Cœnam celebrarit Christus, & vtro modo hodiè sit celebranda, quum nihil ea de re in Nouo Testamento expressum habeamus; probabimus tamen nostram sententiam, PRIMÒ *ex verbo Dei.* SECVNDÒ *ex Patribus primitiuæ Ecclesiæ.* TERTIÒ *Rationibus.*

Christum passum in vigilia Paschæ, & cœnam pridie instituisse probatur testimoniis scripturæ. Explicatur locus Ioan.13.

PRIMVM *testimonium habemus cap. 13. Ioannis, vbi Euangelista dicit,* Ante diem Festum Paschæ, sciens Iesus venisse horam ipsius vt transiret ex hoc mundo ad Patrem, &c. *Et mox:* Et Cœna Facta, &c. *Vnde intelligimus Euangelistam loqui de illa vespera seu nocte qua ipse Pascha suum celebrauit, & Sacramentum instituit. Si verò cum Iudæis celebrasset Pascha, non dixisset Ioannes* ante diem Festum Paschæ: *Agnus enim Paschalis immolari & comedi debuit die 14. primi mensis ad vesperam, à qua incipiebat dies Paschalis, quæ 15. die celebrabatur, iuxta mandatum Leuit. 23. A vespera vsque ad vesperam celebrabitis Sabbatha vestra: ergò anticipauit esum agni; & fuit Crucifixus non in Festo, sed in Profesto, seu Vigilia & Parasceue Paschæ. Respondent Iesuitæ,* loqui Euangelistam de die artificiali. *Sed vnde hoc habent? Potiùs credendum igitur; si Christus cum Iudæis celebrasset Pascha, quòd non dixisset* Antè diem festum Paschæ, *sed potiùs loquutus fuisset eo modo, quo lex Dei de Festis loquitur, numerando dies Festos à Vespera ad Vesperam.*

Explicatur locus Matt.26.

SECVNDVM *testimonium extat Matth. 26. vbi Euangelista inducit Pontifices & Principes Sacerdotum in Concilio congregatos, & de captiuitate ac morte Christi deliberantes, dixisse,* NON in die Festo, ne fortè Tumultus fieret in populo. *En decernunt quidem illum comprahendere & occidere, at non in die Festo. Quid est igitur quòd dicunt Iesuitæ Crucifixum illum esse in Festo Paschæ? Respondent,* fuisse illam quorundam sententiam in eo Concilio, sed non obtinuisse, præualuisse enim eorum sententiam, qui iudicarint non esse negligendam occasionem Christum necandi quocunque tempore. *Sed quæro vndenam hæc habeant, & an ipsi huic Concilio interfuerint, quòd tam confidenter ex eo hæc narrant; quæ apud nullum Euangelistarum leguntur? proinde eadem facilitate hæc reiiciuntur, quâ ab illis finguntur. Videtur certè Euangelista hic commemorare velle eam sententiam, quæ in hoc Concilio vnanimi consensu approbata & recepta fuit. Eiusdem pretij est, quòd dicunt,* Concilium mutasse sententiam propter aduentum Iudæ, & spó sionem ab eo factam. *Nam Euangelista simpliciter aiunt, Iudam in hoc Concilio congregatis dixisse,* Quid vultis mihi dare, & ego tradam eum vobis? *Quòd adhortatus eos sit vt maturent Mortem Christo, etiamsi in die Festo occidendus sit, apud nullum legitur.*

Explicatur locus Ioan.18.

TERTIVM *argumentum legitur Ioannis 18. cap. vbi Euangelista de Sacerdotibus & Senioribus populi Christum Pilato tradentibus sic scribit:* Ipsi non introierunt in prætorium ne contaminarentur, sed vt manducarent Pascha. *Vnde apparet eo die quo Seruator Pilato traditus & crucifixus fuit, Festum Paschæ non fuisse: aut quid opus habuissent timere, ne polluti & contaminati Pascha ederent, si iam anteà in vespera præterita noctis illud comedissent. Respondent Iesuitæ,* Pascha eo loco vocari non Agnum Paschalem, qui solùm 14. die ad vesperam immolabatur, sed Victimas Paschales, quæ ex ouibus & bobus quotidiè in diebus Paschæ immolabantur. *Confirmant hanc sententiam suam ex 16. cap. Deuteron. vbi sic legitur:* Immolabis Phase Domino Deo tuo de ouibus & bobus in loco quem elegerit Dominus. *Loqui autem ibi Mosem de manducatione Agni Paschalis, non de victimis Paschalibus, tota narratio manifestè indicat. Deinde locum ex 2. Para. cap. 35. adducunt, vbi hæc verba leguntur:* Dederunt Sacerdotibus ad faciendum Phase pecora duo millia, & boues sexcentos. *Vbi negari non potest, per Phase victimas & holocausta intelligi, quæ in Paschalibus diebus oblata fuerunt Iosiæ regis temporibus: sed non statim inde colligi potest, hoc vocabulum eodem sensu à Ioanne hic accipi, præsertim quum demonstrari non possit vllo alio præterea loco sic vsurpari.*

Explicatur locus Ioan.19.

QVARTVM *testimonium habetur Ioannis 19.* Erat autem Parasceue Paschæ, & hora quasi sexta. *Loquitur ibi D. Ioannes de die Passionis & Mortis Christi, & dicit fuisse Parasceuen Paschæ, ergò non fuit ipsum Festum Paschæ. Respondent Iesuitæ,* fuisse apud Iudæos Parasceuen tantùm propter Sabbathum. *Confirmant ex 15. capite Marci, vbi dicit,* Erat Parasceue, quod est ante Sabbathum, *& ex 23. capite Lucæ,* Erat autem Parasceue, & Sabbathum illucescebat. *Suprà autem diximus, non semper significare Parasceuen sextam solùm feriam, sed interdum etiam Vigiliam seu Profestum alterius Festi. Et Ioannem citato loco per Parasceuen Profestum Paschæ intelligere, verba ipsius manifestè indicant, quæ sic habent,* ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, *Erat autem Parasceue (τοῦ) ipsius Paschæ. Vnde apparet, Parasceuen dici hoc loco ratione Paschæ, non Sabbathi hebdomadalis. Vndè rectè qui Thesaurum Latinæ linguæ collegit sub Calepini nomine,* παρασκευή Parasceue, *inquit à* παρασκευάζω, quod est præparo, deducitur. Vnde & dies quo Dominus

minus noster Iesus Christus pro humani generis salute Cruci affixus fuit, Parasceue dicitur, quoniam eo die Iudæi sibi necessaria præparabant, vt Paschæ dies absque operatione aliqua transigeretur. *Intelligimus etiam hinc, Parasceuen non fuisse tunc Pascha Festum, alioquin posuisset in casu Nominatiuo identicè, non in genitiuo, & dixisset, ἦν δὲ παρασκευὴ τὸ πάσχα, non τοῦ πάσχα. Ad locum Marci, quem confirmationis loco adducunt, iam facilis est responsio. Nam Euangelista Parasceuen interpretatur προσάββατον. Probauimus autem Ioannem per Parasceuen intelligere Profestum Pascha, ergò idem etiam προσάββατον significat. Nec obstat Sabbathi nomen, constat enim ex Sacris Literis, eo nomine non solùm hebdomadale Sabbathum, sed reliqua etiam Festa sæpè intelligi: quòd in iis non minus, quàm in Sabbatho hebdomadali ab omni opere seruili quiescendum sit.*

Explicatur locus alius Ioannis 19.

Qvintvm *argumentum legitur Ioan. 19. vbi Euangelista indicat, Principes Sacerdotum rogasse Pilatum,* vt Crucifixorum crura frangerentur, & tollerentur, Propter Parasceuen Iudæorum, vt non remanerent in Cruce corpora Sabbatho: erat enim magnus dies ille Sabbathi. *Ergò si noluerunt corpora in Sabbatho manere in Cruce, multò minus permisissent id in Paschate, die Festo longè omnium celeberrimo, & per consequens multò minus interfecissent eum in ipso die Pascha, volebant enim legis obseruatores videri strenuissimi. Sed hoc loco Iesuitæ rursùs probare conantur,* Parasceuen fuisse non ad Pascha, verùm ad Sabbathum. *Respondeo, hîc quidem intelligi per Sabbathum hebdomadale Sabbathum: in illud autem ex feria sexta translatum est Pascha eo anno quo Christus crucifixus est, propter traditionem quandam Iudæorum, vt mox indicabimus: & quia concurrerunt duo Festa, Pascha nimirum & Sabbathum in vnum diem, idcircò etiam dicitur μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ σαββάτου, magnus dies* Illivs *Sabbathi: non proptereà, vt Iesuitæ volunt, quòd Sabbathum hebdomadale intra Paschalem hebdomadam tunc incidisset: nam id semper fit, nunquam tamen legimus propterea sic appellatum esse. Vndè Parasceue vtróque modo rectè tam ad Pascha, quàm ad Sabbathum hîc & alibi referri potest. Et sic etiam intelligimus locum Lucæ 23. cap.* Erat autem Parasceue, & Sabbathum illucescebat.

Explicatur locus Marci 15

Sextvm *argumentum peti potest ex cap. 15. Marci,* vbi Ioseph dicitur mercatus esse sindonem, & corpus Christi è Cruce sublatum, aromatibúsque conditum nouæ sindoni inuoluisse, & in monumentum nouum deposuisse, ostióque monumenti saxum aduoluisse. *Deinde Lucæ 23.* Mulieres dicuntur emisse aromata & vnguenta. *Postremò Iudæi causam criminalem egerunt contra Christum, eum comprehenderunt, examinarunt, accusarunt, testes produxerunt, & condemnarunt. Hæc verò omnia in die Festo Pascha propter legem vetita erant. Ergò in ipso Festo non fuit crucifixus. Respondent Iesuitæ,* in Festo Paschę prohibita fuisse tantùm opera seruilia, non opera pietatis & charitatis: sepelire autem mortuos opus charitatis esse, non seruitutis: & proinde etiam aromata parare, & sindonem emere, non fuisse prohibitum. *Ita quidem Iesuitæ: Sed videamus quid de hoc statuat Deus. Exodi 12. ait:* Nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad vescendum pertinent. *Vbi disertè omnia opera prohibet, præter ea, quæ ad victum pertinent. At sepelire mortuos ad victum non pertinet.*

Quod ad Iudæorum exemplum attinet, respondent, eos non fuisse tam delicatæ conscientiæ, vt putarint id fieri non posse: sed satis existimasse honoris se detulisse diei Festo, quòd non suis manibus Christum lapidarint. *Respondeo, adeò delicatæ fuerunt conscientiæ, vt accusarint tùm Christum quòd Sabbatho ægrotos sanasset, tùm Apostolos ob spicas illo ipso die auulsas & manibus contritas. Multò minus igitur putarunt, licere die Festo aliquem comprehendere, accusare & condemnare. Vt de hoc nihil dicam, quòd iustitiam suam in obseruatione legis quærebant, & videri cupiebant legem seruare in omnibus.*

Christum passum in vigilia Paschæ, & cœnam pridie instituisse probatur ex Patribus. Irenæi locus explicatur.

Nostra sententia adstipulantur etiam Patres. Primò Irenæus, *qui lib. 4. cap. 23. ait,* Mosem Deuteron. 16. cap. prædixisse Christi Passionem, quoad locum, cùm ait, Immolabis Agnum Paschalem in loco quem elegerit Dominus, id est, Hierosolymis: quoad diem, quum nominauit diem Paschæ: quoad horam, quum dixit, Vespere ad Solis occasum. *Vnde intelligitur, Irenæi sententiam fuisse, Christum anticipasse suum Pascha, & occisum illo tempore quo Agnus immolabatur, luna 14. non 15. in Paschatis festo. Ad hæc respondent Iesuitæ, primò, Irenæi sententiam fuisse,* Occisum Christum luna 15. non decima quarta: nam primum diem Paschæ incepisse in vespera diei 14. *Vbi manifestè verbis Irenæi alienum affingunt sensum. Vult enim, Mosem prædicere voluisse, Christum immolandum eo tempore quo ipse ex Dei iussu Agnum mactare præcepit: fuit autem tempus illud non dies 15. sed 14. Nec obstat Pascha vocabulum. Constat enim ex cap. 23. Leuit. ipsam etiam immolationem Agni & diem 14. mensis primi ad vesperam, Pascha vocari in Veteri & Nouo Testamento, nec solùm diem solennem 15. & vt Alex. de Ales in 4. par. q. 32. memb. 3. ad 2. & Reiner. in Summa Pantheol. tit. de Eucharistia cap. 8. & Abulen. in 2. par. Defensorij cap. 8. indicant,*

cant, magna est differentia inter diem Pascha, & diem Festum Pascha. Secundò dicunt, per Vesperam intellexisse Irenæű horá vespertinam. *Respondeo: illam horam vespertinam intellexit, qua Agnus immolabatur. Et vt magis se torqueant, dicunt*, per vesperam non tam intellexisse vesperam diei, quàm vesperam mundi. *Sed hoc manifestè falsum est: de ea enim vespera loquitur, de qua Moses, vt verba eius clarè indicant. Loquitur autem Moses non de vespera mundi, sed de ea qua Agnus Paschalis erat immolandus.*

Tertulliani locus explicatur. SECVNDÒ *Tertullianus dicit in libro contra Iudeos:* Hoc enim & Moses initio primi Mensis nouorum facturos vos prophetauit, quum omne vulgus filiorum Israel ad vesperam Agnum esset immolaturum. *Loquitur hoc loco de Passione Christi ac dicit, Mosem prædixisse, Christum occidendum eo tempore, quo Agnus mactabatur: fiebat autem id non in festo Pascha, sed in eius vespera seu vigilia, luna 14. Respondent Iesuitæ*, Significare Tertullianum illa ipsa die, qua Agnus immolabatur, Christum immolandum: & hoc impletum esse. *Hoc verò illud ipsum est, quod nos quoq; dicimus. Sed quomodo sese interpretantur?* Prima, *inquiunt*, dies Paschæ extendebatur vsque ad vesperam feriæ sextæ. *Vbi manifestè sibiipsis contradicunt. Primo loco volunt, Christum passum eo tempore, quo Agnus mactatus fuerit: factum id vespere luna 14. altero loco dicunt, Christum passum in Paschatis prima die: erat autem ea luna 15. non 14.*

Explicatur locus Epiphanij. TERTIÒ *Epiphanius hæresi 50. sic ait:* Oportebat Christum in decimaquarta die immolari secundùm legem. *Ergò Christus anticipauit suum Pascha quum illud pridiè quā pateretur celebrarit, & passus est luna decima quarta, & proinde non in Festo Pascha. Hic respondent Iesuitæ*, loqui Epiphanium de Immolatione Christi non in se considerata, sed in figura ac typo: ac si clariùs dixisset, Oportuisse Agnum qui figura Christi erat, immolari luna decimaquarta ad Vesperam. *At manifestis & claris verbis Epiphanij, cum lege & Euangelica historia, nec non tota antiquitate consentientibus, apertissimè vim faciunt. Dicit enim, Oportebat Christum (non agnum) in decimaquarta die immolari secundùm legem. Postremùm hoc addit, vt significet, fieri hoc debuisse, vt sic res figurata responderet figura.*

Explicatur locus Chrysost. QVARTÒ *Chrysost. homil. 82. in Ioan. dicit*, Christum comedisse suum Pascha pridiè, quàm illud comederint Iudæi. *Idem omninò scribit Theophylactus in cap. 18. Ioan. Respondent Iesuitæ*, Patres hos non significare voluisse, pridiè quàm Populus Iudæorum, sed solùm pridiè quàm Sacerdotes illi, qui in nece Christi tota nocte occupati fuerant, comedisse Pascha Christum: adeóque ipsum manducasse, qua omnes a ij communiter manducarunt. *Confirmant alio loco Chrysostomi, qui extat homil. 85. in Matthæum, vbi scribit*: Principes Sacerdotum tota nocte occupatos fuisse in negotio Mortis Christi procurandæ, & ideò non potuisse cum cæteris debito tempore Pascha manducare, sed cupiditate interficiendi Christum præuaricatos esse, & alio tempore comedisse Pascha. *Respondeo, Chrysostomus priore loco de Iudæis omnibus in genere loquitur, non solùm de Principibus Sacerdotum: nec potest demonstrari locus, vbi per Iudæos Principes tantùm Sacerdotum intelligat: sed distinctè semper de iis loquitur. Quod ergò posteriore loco dicit*, Summos Sacerdotes distulisse suum Pascha in sequentem diem, *in eo manifestè sibiipsi contradicit: quod etiam aliis in locis fecit. Nec etiam quod dicit est verosimile: Nam Agnus Paschalis ipsis propria authoritate non licebat differre. Comedi debuit luna 14 primi mensis: Si verò propter impedimenta aliqua non potuit hoc fieri, debebat transferri immolatio eius non in diem proximè sequentem, vel alium aliquem primi mensis, sed ad diem 14. secundi mensis. Sic enim præcepit Dominus Num. 9.* Homo qui fuerit immundus super anima, siue in via procul in gente vestra, faciat Phase Domino in mense secundo, die 14. mensis ad vesperam, &c. *Argumentum etiam, quo vtitur, friuolum est, eos nimirùm fecisse hoc odio Christi, & cupiditate interficiendi eum. Volebant enim iustificare facta sua, & per Legem Mosaicam ea defendere. Et qui obsecro ausi fuissent accusare Christum coram Pilato violatæ legis, cùm ipsi eodem crimine condemnari potuissent?* *Chrysostomi lapsus.*

Eadem homilia in Ioannem Chrysostomus dicit, Christum præuenisse vnum diem in Paschate celebrando, vt reseruaret Mortem suam Parasceue, quando etiam olim celebratum fuerit. *Varias, sed futiles interpretationes Iesuitæ postremæ particulæ* Quando etiam olim celebratum fuit, scilicet Pascha, *afferunt: verum sensus verus ac genuinus est, Christum præuenisse vnum diem Iudæos in celebratione Paschatis, non quidem contrà, sed secundùm legem, nam antiquitùs etiam, hoc est, ante traditionem eodem die celebratum fuisse. Dies enim ille quo Christus suum Pascha pridiè quàm pateretur, celebrauit, fuit secundùm legem 14. secundùm traditionem autem 13.* *Explicatur locus alius Chrysostomi.*

Idem Pater homil. 84. in cap. 19. Ioan. dicit: Cum tempore vrgerentur, hora enim nona mortuus erat, & dum peteret eum à Pilato, & dum lauarent, iam vespere aduentarat, quo tempore nihil licebat operari, in proximum monumentum posuerunt. *Quibus vtiq; significat,* *Explicatur locus alius Chrysostomi.*

significat, acceleratam fuisse sepulturam Iesu, propter vesperam in qua nihil operis fieri licuerit. Nec potest dici, vesperam Sabbathi intelligi, sed vespera Pascha innuitur, nam in hac quoque nihil omninò operis fieri licebat, præter ea quæ ad victum pertinent, vt suprà etiam indicauimus.

Explicatur Theophylacti locus.

QVINTÒ *Theophylactus, qui in omnibus sequutus est Chrysostomum, apertè docet, Christum passum luna 14. non in die solenni Paschæ, qui erat luna 15. & proinde etiam anticipasse Iudæos in celebratione Paschatis. Sic enim in caput 27. Matthæi, in illa verba*, A sexta autem hora tenebræ factæ sunt. Tenebræ, *ait*, factæ non erant iuxta naturæ ordinem, vt ex eclipsi Solis naturaliter facta: néque enim quando est decimaquarta Luna, fit Solis deliquium: quum autem crucifigeretur, omninò decimaquarta Luna erat, Pascha enim Hebræorum tunc fiebat.

Explicatur locus Augustini.

SEXTÒ *Augustinus refert lib. 3. de Consensu Euangelistarum cap. 13.* quosdam dixisse eo anno quo Christus mortuus est, Pascha Iudæorum fuisse illo die quem Sabbathum sequebatur, & propterea diem illum dictum Parasceuen Paschæ. *Respondent Iesuitæ*, Augustinum referre saltem horum sententiam, non probare. *Respondeo, falsum hoc esse quod Augustino tribuunt: approbat enim disertis verbis eorum sententiam, quod faciat ad confirmationem, præparationem ad Christi immolationem cœpisse ab hora nona noctis, & proinde horam tertiam diei fuisse horam sextam Parasceues. Sed esto, non probauerit illam expressis verbis quid tum postea? nam nec improbauit eam, quod vtique fecisset Sanctissimus Pater si veritati contraria fuisset.*

Explicatur alius locus Augustini & Bedæ.

Deinde idem Pater Tractatu 120. in Ioannem, & Beda in cap. 19. Ioannis dicunt, acceleratam fuisse à Iosepho Aremathensi & Nicodemo sepulturam Domini propter parasceuen Iudæorum, quam Cœnam puram Iudæi Latinè apud nos vsitatiùs vocant. *Vnde intelligitur diem Mortis Christi non ipsum Festum solenne Pascha, sed eius Parasceuen fuisse. Nam si accelerata fuit sepultura propter Parasceuen Sabbathi, vt Iesuitæ volunt, in qua nihil operis fieri licuit, omninò certè intermissa fuisset in ipso die solenni Paschæ, in quo non minus omnia opera prohibita fuerunt, præter ea quæ ad victum pertinent.*

Explicatur locus alius Augustini.

Idem Pater eodem loco ait, corpora Crucifixorum ablata fuisse de ligno, ne pendentia in crucibus, magnum diem Festum sui diurni cruciatus horrore fœdarent. *Vbi certè per magnum diem Festum non Sabbathum per se intelligit, quod nullo in loco sic appellatur, sed etiam diem Festum Paschæ, qui tunc in Sabbathum translatus fuit, & per consequens Christus non in die solenni Paschæ, sed in eius profesto fuit passus.*

SEPTIMÒ, *Nicephorus lib. 1. historiæ Ecclesiast. cap. 28. ait*: Parasceues die ad vesperam, vt lex præcipit, Agnum immolari oportebat, & eadem die verum Agnum in Cruce immolari: & idcircò præueniri à Christo oportebat, vt quintæ diei ad vesperam legale Pascha celebraret.

OCTAVÒ, *Anshelmus, qui floruit circa annos Domini 1090. apertissimè dicit in 27. cap. Matthæi*, Christum 12. Calend. April. in ipso vernali æquinoctio, sexta feria, luna decimaquarta, in qua erat Pascha Iudæorum, fuisse Crucifixum, vt eo die Agnus Dei pro salute hominum in Cruce penderet, qua die Agnus in liberatione populi occidi iussus est. *Et huic sententiæ consentire Euangelistam dicit, qui ait*, Iudæos propterea non introiisse in prætorium cum Pilato, ne contaminarentur, sed vt manducarent Pascha. *Et si quis obiiceret, Quare ergò Dominus tunc non celebrauit Pascha? Sciat, inquit*, quòd ille non fuit sub lege, & voluit antè discipulis suis tradere sacramentum Corporis, & Sanguinis sui, & postea ipsum Corpus immolari in Ara Crucis. *Hic quum nihil habeant Iesuitæ quod respondere possint, ad suas artes confugiunt, & dicunt, dubium esse non posse, quin totus iste locus ab aliquo Græcorum fautore fuerit insertus in librum Anselmi. Nam quòd confirmationis loco addunt, eundem Doctorem in cap. 26. Matthæi ad verba illa, Prima autem die Azymorum &c. dicere, Christum die 14. comedisse Agnum, & 15. fuisse occisum: Respondeo, Anselmum non sibi esse contrarium, respicit enim eo in loco cum Euangelista ad legem Dei, iuxta quam 14. luna Pascha celebrauit, & 15. mortuus est, alio autem loco respicit ad consuetudinem tunc inter Iudæos vsitatam, iuxta quam 14. luna fuit crucifixus, & pridie quàm pateretur Agnum comedit.*

Explicatur locus Anshelmi.

His Testimoniis & Authoritatibus accedunt etiam Rationes *ponderis maximi.* PRIMA *hæc sit: Secundùm legem, quæ habetur Leuit. 23. cap. dies Pentecostes celebrari debuit die quinquagesimo, à secunda die Azymorum numerando. Eo autem anno quo Christus fuit crucifixus, dies Pentecostes fuit in Dominica die, vnde etiamnum hodiè tota Ecclesia die Dominica Pentecosten celebrat, hinc sequitur, secundam diem Azymorum tunc etiam incidisse in Dominicam. Nam si numeremus quinquaginta dies inclusiuè à secunda Azymorum, vt lex iubet, necessariò in eodem die hebdomadæ occurret Pentecoste, in quo occurrit dies secunda Azymorum. Hæc sunt tam certa & illustria, vt ne ipsi quidem Iesuitæ negare audeant. Si verò eo anno quo Christus passus est dies Dominica fuit secũda Azymorum:*

Christum passum in vigilia Paschæ, & Cœnam celebrasse pridiè, probatur Rationibus.

Azymorum: sequitur diem Sabbathi fuisse primam Azymorum, & diem Solennem Pascha: adeóque diem Passionis Christi fuisse ante diem primam Azymorum & diem Solennem Pascha, & Christum anticipasse suum Pascha. Respondent Iesuita, Dies Pentecostes numerandos à primo die prophano post Festum primæ diei Azymorum: & ideò si secundus dies Azymorum sit prophanus, ab eo numerari debere dies Pentecostes. Si autem fortè sit dies Festus, vt si occurrat in Sabbatho dies secundus Azymorum, tunc à tertio die Azymorum numerandos esse dies Pentecostes. *Hac quidem illi. Si verò quaras vndenam habeant,* Francolinus *respondebit,* Fateor me hanc declarationem apud Doctorem aliquem non legisse: *cap. 84. de Tempore horarum Canonicarum:* Bellarminus *verò*, Authorem meæ sententiæ non habeo: *tomo 1. Disput. de Cultu Sanct. lib. 3. cap. 3. Sed de hac re plura diximus alio loco, vbi de Iudaorum Paschate & Pentecoste egimus.*

Secvnda *ratio: Immolatio Agni Paschalis typus & figura fuit Passionis Christi: Immolari autem debuit Agnus die 14. igitur Dominus quóque pati debuit eodem die: & per consequens die antecedente Cœnam instituit. Respondent*, Agnum Paschalem figuram fuisse Christi, quatenus in Sacramento nobis apponendus erat manducandus: adeóque illam immolationem potiùs significasse immolationem Christi in Cœna mysticam, quàm immolationem cruentam, quæ in Cruce peracta sit *Sed hoc falsum esse, & immolationem Agni typum fuisse Passionis Christi, intelligitur ex Irenai & Tertulliani testimoniis, paulò antè à nobis citatis. Cúmque res admodùm perspicua sit, confugiunt ad aliam solutionem:* Christum nimirùm Passum eo die quo Agnus fuerit mactatus, licet non eadem hora: nam vesperam diei 14. in qua Agnus immolatus sit, ad diem sequentem pertinuisse: adeóque Eucharistiam institutam eodem die & eadem hora qua agnus mactatus sit. *Respondeo, vesperas ad dies sequentes exclusiuè, adeóque impropriè pertinuisse, quatenus scilicet numerabantur dies sequētes à vesperis præcedentibus: alioquin Agnus mactatus fuisset prima die Azymorum & in ipsa Paschali Solennitate quod est contra legem Leuit. 23. Deinde hac solutio contra Iesuitas est. Nam si vespera diei 14. in qua agnus immolabatur, ad diem 15. sequentem pertinebat, vespera diei 15. in qua Christum occisum volunt necessariò ad diem decimumsextum sequentem pertinuit, & per consequens Christus non eo die, multò minus eadem hora, qua Agnus mactatus fuit passus est, & proindè figuratum non respondisset figura.*

Pascha duplex obseruatio. Tertia *ratio sumitur à* Traditione, *qua tempore Christi in obseruatione Paschatis obseruata fuit. Legitimè enim iuxta mandatum Dei Exod. 12. Pascha celebrari debuit die 15. mensis Nisan, mensis inquam Lunaris sic quòd annus & mensis quilibet ipso die nouilunij exordium sumpserit. Secundùm hunc ritum Agnus Paschalis die 14. ad vesperam immolari præcipitur. Et hoc Pascha Chrysostomus* Vetus *vocat. Sed aliam Pascha obseruationem quam* Iudicialem *vocant, legisperiti Iudaorum per* [illegible] *quandam & legis moderationem in secunda templi instauratione statuerunt & ordinarunt. Quia enim Sabbatha ac Festa legalia ad luna cursum secundùm dies mensium seruandi fuerunt, non semper in* [illegible] *eandem diem hebdomada incidere poterant, sed singulis variabant nunc in hanc, nunc in aliam diem cadentes. Hoc pacto autem accidit vt sæpè duo Festa continuata & simul coniuncta fuerint, Sabbathum hebdomadarium, & aliquod ex Mosaicis Festis secundarius: vndè magna incommoda nasci visa sunt Iudais. Exempli gratia: Si Festum Palmarum in Sabbathum hebdomadarium incidisset, citra legis violationem Sabbathum ritè celebrari non posse arbitrabantur, quandò ramos Palmarum colligere & circumferre sine labore die Sabbatho prohibito non possent. Deinde si Festum Pascha aut Expiationis Sabbatho fuisset continuatum, per duos integros dies permanere eos oportuisset in Synagogis vel templo orantes ac ieiunantes: nullum enim cibum parare eis licebat & is qui profanis diebus fuit præparatus, vix per triduum aut integrum biduum à fœtore & putredine in calida illa regione conseruari potuisset: hoc verò nimis graue & molestum eis videbatur. Quamobrem ne tam incommodè Festa caderent, Translationem in diem sequentem excogitarunt. Nolebant autem aliis diebus, quoad numerum mensium, Festa sua celebrare quàm in lege fuisset præscriptum, sed tantùm alia die: ideò primam diem anni, seu Neomeniam primi mensis in talem feriam transtulerunt, qua eiusmodi incommoda nulla afferret. Statuerunt igitur, ne primus dies mensis incideret in feriam 1. 4. 6. nec Pascha in feriam 2. 4. 6. nec Pentecoste in feriam 3. 5. 7. nec dies Expiationis in feriam 1. 3. 6. nec festum Sortium in feriam 2. 4. 7. De huius constitutionis origine & authore plura diximus alio loco, vbi de anno Iudaorum egimus. Incidit autem, quod in confesso apud omnes est, eo anno quo Christus in Cruce est passus, Pascha Solennitas in feriam sextam, hoc est, Veneris diem. Iudai igitur obseruantes regulam Festorum à Legisperitis traditam, neglexerunt veram Neomeniam mensis Nisan, néque solennitatem Paschatis celebrarunt feria sexta, ne festum Palmarum caderet in Sabbatho, & Sabbathum violaretur, sed transtulerunt Neomeniam veram in diem sequentem, adeóque etiam Pascha*

ex die Veneris in Sabbathum. Christus autem, sciens per mortem eius abroganda omnia Festa Legalia, non respexit ad Festum Palmarum, vel ad alia Festa, in obseruatione Paschæ, sed ad legem Dei, vt illam per omnia adimpleret: & iuxta legis mandatum obseruauit veram Neomeniam, celebrauitque cum Discipulis suum Pascha die 14. mensis primi iuxta legem, quæ secundùm traditionem erat 13. dies: passus est autem die Veneris, qua iuxta legem Paschalis Solennitas celebrari debuit, secundùm traditionem verò Parasceue Paschæ siue ad Pascha fuit.

Explicatur locus Matth. 26. *Hanc diuersam (Christi & Iudæorum) obseruationem Paschæ ipsemet Christus innuere videtur, eò quòd dixit Discipulis:* Ite in Ciuitatem ad quendam, & dicite ei, Magister dicit, tempus meum propè est, apud te facio Pascha cum Discipulis meis: *Matth. 26. Quasi dicere voluisset, Si interrogauerit vos, quare Magister vester anticipat Pascha antequàm Iudæi cæteri id obseruent, dicite ei, tempus eius propè est vt faciat Pascha cum Discipulis suis. Dixit,* Tempus meum, *hoc est, tempus verum & legitimum propè est, volens hoc ipso reprehendere Iudæos tanquàm transgressores legis, & voluptatibus deditos, qui nulla alia de causa Pascha transferebant, nisi vt voluptatibus consuetis in Festo Palmarum frui possent, quibus frui in Sabbatho prohibitum erat.*

Ad hanc quóque duplicem Paschæ obseruationem respexerunt Euangelistæ. Iudæorum enim obseruationem innuentes, quoties inducunt Pontifices de Paschate disserentes, clarè significant, Christum Crucifixum fuisse eo die, quo Iudæi Agnum Paschalem ederint, hoc est, in vigilia Paschæ. Sic D. Ioannes dixit: Iudæos Christum accusantes non introiisse in prætorium Pilati, ne contaminarentur, sed vt manducarent Pascha, *hoc est,* Agnum Paschalem. *Dicit etiam* diem Crucifixionis fuisse Parasceuen, *hoc est, diem in quo Iudæi præparabant ea quæ pro Paschate ritè celebrando erant necessaria. Marcus quoque diem Passionis Christi* προσάββατον, *id est,* profestum, *vocat. Ad legis verò mandatum respicientes, significant, Christum Crucifixum fuisse ipso die Festo Paschæ, & pridiè, quàm pateretur Agnum Paschalem cum Discipulis prima die Azymorum comedisse: quæ de re paulò infrà plura dicentur.*

Contrà hanc verò Mutationem seu Translationem Paschatis in sequentem diem multa adducunt Iesuitæ, quibus probare conantur, nullam vnquam omninò talem mutationem fuisse inter Iudæos. Primò citant Rabbi Abenezram, qui in Commentario Leuit. cap. 23. disertis verbis affirmet, hanc traditionem non solùm non fuisse ab initio secundi templi, sed ne eo quidem tempore quo consarcinatum sit Thalmud. Respondeo, falsum esse, quod ex Abenezra citant. Adhæc Paulus Burgensis qui Rabbinus Hebræorum fuit, hanc traditionem à Iudæis obseruatam fuisse disertè in additione ad Lyranum scribit, in Comment. cap. 26. Matthæi, vt iam de Munstero & aliis in Iudæorum Rabbinis admodùm versatis nihil dicam, qui etiam traditionem istam defendunt & probant.

Secundò obiiciunt Epiphanium, qui hæresi 30. & 51. innuere videtur, Festum Azymorum & Paschæ solennitatem apud Iudæos in quálibet diem hebdomadæ tempore Christi incidere consueuisse. *Respondeo, Epiphanium in eo falli. Nec mihi hoc vitio vertant Iesuitæ, quum ipsi quoque, quando & quotiescunque libuerit, authoritatem eius non recipiant, quòd habeat in multis opiniones quasdam valdè singulares & extraordinarias: verba sunt Francolini cap. 67. de Tempore horarum Canonicarum. Adhæc computum Iudæorum Epiphanium ignorasse tota eius historia testis est.*

Tertiò, vtuntur contra hanc traditionem rationibus. Ecclesiæ Asiaticæ, *inquiunt*, in Primitiua Ecclesia celebrabant Pascha eodem die quo Iudæi sui temporis. At Ecclesiæ illæ celebrabant Pascha luna decimaquarta primi mensis, quacunque die hebdomadæ illa incidisset. Ergò etiam Iudæi illius temporis Pascha celebrabant quolibet hebdomadæ die sine vlla exceptione: Deinde, *aiunt*, Epiphanium, Theophilum, Ambrosium & Bedam in expositione discriminis inter Pascha Christianorum, & Iudæorum ac Iudaizantium, indicare, Iudæos & Iudaizantes in ipsa decimaquarta luna celebrasse Pascha, etiamsi esset Dominica: ex hac obseruatione colligunt, Pascha Iudæorum tempore illorum Patrum aliquando incidisse in Dominicam diem, & diem Festum Azymorum in diem lunæ, & proinde nondum cœpisse traditionem illam Iudaicam, quæ cauit, ne Festum Azymorum die Lunæ, Mercurij & Veneris celebrari liceret. *Ad has rationes breuiter respondeo ex Epiphanio, qui hæresi 70. dicit de Iudæis, quod, quæ ad Paschatis obseruationem pertineant, corruerint, & confusa sint apud ipsos omnia: & propterea non mirum est si tempore illo Pascha etiam 2. 4. & 6. luna celebrarunt.*

Iesuitarum argumenta & eorũ confutatio. *Superest vt refellamus Iesuitarum rationes, quibus probare volunt, Christum Passum in ipso die solenni Paschæ, & Cœnam instituisse in Profesto seu Vigilia eius, & non anticipasse suum Pascha. Ad hoc probandum adducunt* Primò, testimonia ex Euangelistis. Matthæus cap. 26. dicit, prima die Azymorum, accesserunt Discipuli ad Iesum, dicentes: vbi vis paremus tibi comedere Pascha? *Marcus cap. 14. ait:* Prima die Azymorum, quando Pascha immolabant. *Et Lucas cap. 22. inquit:* Venit dies 1.

dies Azymorum,in qua necesse erat occidi Pascha. Hinc colligunt Christum Sacramentum instituisse die decimaquarta, quo ad vesperam inchoabantur dies Azymorum,& sequenti die,qui erat dies Solennis Azymorum,occisum fuisse. *Respondeo,ad legem Dei, non ad Hebræorum consuetudinem & traditionem Euangelistæ in his verbis respiciunt: quemadmodum nos etiam hodiè in numerandis annis & diebus mensium veterem stylum Calendarij neglecto nouo, obseruamus. Volunt igitur Euangelistæ indicare, Christum cum Discipulis discubuisse & Agnum Paschalem comedisse pridiè antequam pateretur, prima die Azymorum, luna decimaquarta ad vesperam*, sed secundùm legem, *quam Christus in omnibus adimpleuit: & per consequens crucifixus fuit ipso die Festo Paschæ, hoc est, eo die quo iuxta legem Paschalis solennitas celebrari debuit: illa tamen eadem dies fuit vigilia Paschæ*, iuxta Iudæorum obseruationem, *qui ea die qua Christus fuit Crucifixus, comederunt Agnum Paschalem ad vesperam, iuxta Patrum constitutionem. Hanc fuisse mentem & sententiam Euangelistarum, non obscurè ex ipsorum verbis probari potest. Lucas enim dicit*, Venit dies Azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha. *nimirùm iuxta legem, quam Iudæi negligebant, Apud eundem Christus Discipulis dicit:* Euntes parate nobis Pascha: *quasi diceret, nos iuxta legis mandatum celebrabimus Pascha, neglecta Pharisæorum constitutione. Et quum Marcus dicit*, Quando Pascha immolabant, *vult dicere, iuxta legem.*

2. Explicatur locus Ioan. 13. Secvndò, *citant Ioannem, qui cap. 13. dicit*, Ante diem Festum sciens Iesus, quia venit hora, &c. his verbis affirmare Ioannem dicunt, diem Passionis Christi fuisse illo anno Solennem ac Festum, ex quo necessariò sequatur, vt die præcedente Agnum comederint. *Respondeo, fuit Festus secundùm legem, sed non secundùm traditionem & obseruationem Iudæorum. Et proinde non contra nos, vt Iesuitæ volunt, sed pro nobis facit, quòd Iudæ dixit Dominus*, quod facis, fac citiùs: *id enim Apostoli putarunt dictum illi esse, vt emeret quæ necessaria erant ad Festum, quod die sequenti iuxta legem celebraturi essent. Possumus etiam alio modo respondere, loqui Ioannem de Festo futuro Sabbathi die, non de Festo immediatè consequente eam ipsam noctem feriæ quintæ, in qua hæc Dominus loquebatur. Sic Moses scribens, Mortuus est Aram ante Thare Patrem suum, non vult significare, mortuum esse die immediatè præcedente diem obitus Thare.* At quo modo, *inquiunt Iesuitæ*, suspicari poterant Apostoli, tanta festinatione opus esse in parandis ad Festum necessariis, si adhuc supererat totus dies sequens ante festi Solennitatem? *Sed quæro vicissim ab ipsis, vnde nam habeant, Apostolos suspicatos fuisse magna festinatione opus esse in parandis ad Festum necessariis? Hoc enim Ioannes non innuit, sed dicit, quosdam putasse, Iesum dixisse Iudæ, Eme ea quibus opus est nobis ad Festum, aut egenis vt aliquid daret. Existimasse igitur Apostolos, vt vel citò, vel tardè hoc faceret Iudas, non dicit Ioannes.*

3. Explicatur locus Ioan. 18. Tertiò, *ex cap. 18. Ioannis adducunt verba Iudæorum ad Pilatum dicentium:* Nobis non licet interficere quenquam: his verbis, *aiunt*, significant, non licuisse id eis ob Festum quod tunc agebatur. Nam alioquin licuisse eis alio tempore occidere blasphemos, patet ex cap. 7. Act. vbi Stephanum in Concilio iudicatum lapidarunt: & Act. 24. conqueruntur apud Felicem præsidem Syriæ, quòd volentibus Paulum secundùm legem suam interficere, Tribunus Lysias violenter eum eripuerit de manibus ipsorum. *Respondeo ex Chrysostomo, quem tamen Iesuitæ pro se citant. Is homil.* 82. *in Ioannem:* Quomodo, *inquit*, hoc significabant? Non licet nobis interficere quenquam: aut dicit Euangelista, quoniam non pro Iudæis tantùm, sed & pro Gentibus erat moriturus: vel quòd crucifigere eis non licebat. Quod si dicunt, non licere interimere, eo tempore intelligendum est: nam quòd interemerunt & alia morte, argumento est Stephanus lapidatus: sed crucifigere eum desiderabant, vt mortis genus iactarent. *Quibus vtique verbis nequaquam dicit, vt Iesuitæ volunt, non licuisse Iudæis occidere Christum ob Festum, sed eo tempore, quo nimirum subiecti erant Romanis, non licuisse eis crucifigere aliquem, qui scilicet non tantùm contra Iudæos, sed etiam contra Romanos peccasse visus esset. Ita etiam interpretatur hæc Iudæorum verba Cornel. Iansenius & ipse Pontificius, Gandauensis Episcopus. Pulcherrimè huic sententiæ consentiunt verba Ioannis quæ mox sequuntur.* Facta hæc sunt, *ait*, vt adimpleretur sermo quem prædixerat Iesus, vt indicaret qua Morte esset obiturus. *Negant Iesuitæ* vim horum verborum in eo consistere, vt indicaret, quod genus Mortis esset subiturus Christus, sed quòd prædixerit, se à Iudæis tradendum Gentibus ad occidendum, & quòd Gentes Christum sibi à Iudæis traditum essent suis manibus occisuræ, non Iudæi. *Sed hoc manifestè pugnat cum verbis Apostoli, qui dicit, Christum indicare voluisse* ποίῳ θανάτῳ, *id est, quo genere mortis, non à quibus, esset occidendus. Respicit autem Euangelista ad verba Christi quæ leguntur Matth. 20. vbi dicit*, Tradent

eum (*Christum*) Gentibus ad illudendum, flagellandum & crucifigendum. *Dicit ergò, vt hic sermo impleretur, Iudæi dixerunt*, Nobis non licet interficere quenquam: *quasi dicat, ideò negarunt sibi licere occidere aliquem, quòd neminem ita possent occidere, sicut Romani occidebant, ipsique Christum occidi volebant, vtque simul verba Christi implerentur, quæ de Mortis suæ genere prædixerat.*

4. Explicatur locus Ioan. 18. QVARTÒ, *citant verba Pilati, quæ habentur Ioannis* 18. *cap.* Est autem consuetudo vobis, vt vnum dimittam vobis in Pascha, &c. Hinc apparere volunt, dies Paschales iam tum agi cœpisse. *Respondeo, Pascha vel Paschales dies duobus modis accipi. Vno propriè & strictè, pro septem diebus Azymorum. Altero verò impropriè & latiùs, pro diebus illis, in quibus Pascha & Azymum præparari præcipitur: & sic decima quóque mensis inter Paschales dies numerari poterit. Non autem hoc loco per Pascha ipsum diem Solennem Paschatis intelligendum, ex reliquis Euangelistis patet, qui hæc verba quasi interpretantes, non habent* ἐν τῷ Πάσχα, *sed* κατὰ τὴν ἑορτὴν, *hoc est, circa vel secundùm Festum Paschatis. Matthæus cap.* 27. *dicit:* κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἕνα τῷ ὄχλῳ δέσμιον: *id est, Circa Festum consueuerat Præses dimittere turbæ vnum vinctum. Ita & Marcus cap.* 14. κατὰ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον. *Et Lucas cap.* 23. Ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα. *Vnde intelligitur, non in ipso Solenni die, sed circa vel ante eum hoc fieri solitum fuisse.*

5. QVINTÒ, *adducunt* Patres, qui dicunt Christum die decimaquarta Pascha celebrasse. *Respondeo, plerosque Patres velle dicere, Christum Pascha comedisse ea die, quæ secundùm legem, non secundùm traditionem fuit decimaquarta. Eadem responsio dari potest ad multorum Patrum, quos citant, testimonia, vbi dicunt, Christum occisum ipso die Solenni Paschatis, nam eo die quo Christus passus est secundùm legem celebrari debuit Paschalis Solennitas, iuxta traditionem verò fuit translata in sequentem diem. Cùm igitur Patres dicunt, Christum crucifixum fuisse in Festo Paschæ Iudæorum, intelligi debet de Festo Paschæ legitimo, iuxta legem à Christo & Discipulis legitimè obseruato. Et sic passus est, & non passus in die Festo Paschæ: passus, iuxta legem: non passus est, iuxta traditionem seniorum quæ temporibus Christi obseruatur.*

Quoto die mensis Christus Passus sit.

1. QVoto etiam die Primi Mensis Christus in Cruce passus sit, *varia ac discrepantes Theologorum sunt sententiæ. Theophilus Cæsariensis iuxta aliquos docuit, vicesima secunda die Martij, scilicet* 11. *Calend. Aprilis hoc factum. Lactantius, Eusebius & Augustinus Serm.* 22. *de Tempore, putant Passum Seruatorem* 23. *die Martij, hoc est,* 10. *Calend. Aprilis, quibus etiam astipulatur Beda libro de Ratione temporum, capite* 65. *& libro de sex ætatibus mundi: vbi tamen hoc parùm firma ratione probare conatur, quòd nimirùm eadem die Deus cuncta animalia terrestria & hominem crearit, ac de latere dormientis Euam Matrem omnium produxerit: Vnde, inquit, meritò creditur, si non melior sententia vincit, eodem decimo Calend. Aprilis die Dominum fuisse Crucifixum. Decebat enim vna eadémque die, non solùm hebdomadis, sed & mensis secundum Adamum pro generis humani salute viuifica morte sopitum de productis è latere suo cœlestibus sacramentis Sponsam sibi Ecclesiam sanctificare, qua videlicet die primum Adamum humani generis Patrem ipse creauerat, eíque de latere costam tollens Mulierem ædificauerat, cuius adiutorio humanum genus propagaret. Eandem sequuntur sententiam Ado Viennensis in Breuiario Chronic. Ætate I. Anselmus libro secundo de Imag. mundi, cap.* 7. *Nicetas, Gerlandus Lotharingus, & quidam Galli, de quibus Beda in libro de Ratione temporum cap.* 45. *refert, quòd Pascha suum celebrarint quocunque die octauus Calend. Aprilium fuisset, quando Christum resurrexisse crediderint: quibus etiam annumerat Middelburgensis parte* 2. *Paulinæ lib.* 5. *cap.* 2. *Thuscos, & in Asia Montanos. Rursùs Anselmus, parùm sibi constans, in cap.* 27. *Matthæi dicit, Dominum Crucifixum fuisse* 12. *Calend. Aprilis, id est,* 21. *die Martij. Et iuxta hanc computationem, inquit, inuenimus etiam eo tempore, id est,* 10. *Calend. April. Dei Filium resurrexisse à mortuis, quo tempore protoplastum Adam inuenimus esse formatum ex limo terræ. Epiphanius hæresi* 50. *contra Thessares cadecatitas, & hæresi* 51. *contra hæresim, quæ non suscipit Euangelium Ioannis & Apocalypsim, reiiciens eorum sententiã qui dicunt, Christum passum esse* 25. *die Martij, dicit, se ex multa certitudine cognouisse, Seruatorem passum esse die ante decimum tertium Calend. Aprilium, quod Hugolinus Martellus in libro de anni integra restitutione capite decimo nono, de decimoquarto Calend. April. hoc est, de decimonono die Martij: Francolinus autem de* 20. *Martij intelligit. Idem Epiphanius hæresi* 50. *testatur, se inuenisse in Actis Pilati, ante decimum quintum Calend. April. passum Dominum, id est, die* 18. *Martij. Hugolinus Martellus loco citato refert ex Augustino, fuisse nonnullos, qui verum Passionis Dominicæ diem Nonis Martij, hoc est,* 7. *die Martij fuisse dicerent. Victorinus Aquitanicus, qui floruit*

floruit circa annos Christi 460. putauit Christum cruci affixum septima Calend. April. id est, 26. die Martij authore Middelburg. par. 2. lib. 5. cap. 5. quem sequuti sunt plures alij, quorum meminit Beda de Rat. Temporum, cap. 59. & inter recentiores Franciscus Maurolycus in Martyrologio sub die 25. Martij, & Panuinius in Chron. anno Domini 34. Paulus Middelburgensis parte 2. Paulinæ lib. 14. cap. 2. longa hac de re disputatione habita, tandem, omnibus aliorum sententiis reiectis, concludit, Christum passum esse tricesima die Martij. Et hi quidem omnes in hoc consentiunt, Christum mense Martio & quidem feria sexta Crucifixum fuisse: sed in quotum diem mensis feria illa Sexta tunc inciderit, controuertitur. Ne igitur errarent, pluribus in locis, præsertim in Italia sexta quaque feria mensis Martij sacræ & celebres habentur, ex Hilarij Pictauiensis Episcopi instituto, vt testatur Middelburgensis par. 2. Paulinæ lib. 5. cap. 1.

Sunt tamen alij qui in Aprili Christum mortuum esse velint, & quidem 4. Non. April. id est, die secundo Aprilis. Hugolino Martello teste libro de integra anni restitutione, capite decimonono. Sunt alij, qui Astronomicis supputationibus se inuestigasse putant, tertio Nonas April. qui tertius est eiusdem mensis Dominum Crucifixum. In hac sententia est Rogerus Bacon, Ioannes de Muris & Paulus Burgensis, teste Middelburgensi parte 2. Paulinæ lib. 5. capite nono & vndecimo. Hos etiam sequitur Abulensis parte 2. Defensorij capite decimosexto, Ioannes Lucidus in libro de vero die Passionis Christi, capite nono, Pontacus in Chronographia, Iosephus Zarlinus in libro Italico, de vero anno & die, quo Crucifixus est Christus, & denique recentiores ferè omnes. Fuerunt etiam qui Christum passum esse dixerunt tertio Idus April. hoc est, die vndecimo Aprilis: & in hac opinione fuisse Ioannem de Monte Regio Middelburgen. indicat parte 2. libro quinto, cap. 1. & 12. Iosephus Scaliger in libro de Emendatione Temporum, & Henricus Vuolphius lib. 2. Chron. diem Passionis Dominicæ 23. Aprilis fuisse dicunt, suámque sententiam euidentissimis rationibus probant.

Hæc diuersitas sententiarum inde nata est, quòd dies Passionis Dominicæ, in scriptis Apostolorum & eorum qui Apostolos proximè sequuti sunt, expressus non inuenitur. Id verò non casu, sed singulari Dei consilio factum crediderim, vt tam alti & imperscrutabilis Mysterij dies in obscuro esset. Sic enim reipsa docere voluit contra Pontificios, eorúmque superstitiones, quas iam tum præuidit, nullum diem & tempus alio sanctius habendum, & memoriam rerum olim pro generis humani redemptione gestarum, non sic certis temporibus & diebus alligatam seu affixam esse, vt non alio quàm illo ipso præcisè, quo gesta sunt, si maximè ex vsu Ecclesiæ esset, ipsáque necessitas postularet, celebrare & colere liceret. Quod si hæc diligenter perpenderent Iesuitæ, fateri cogerentur, aut rem liberam esse dierum Obseruationes, nec alium sacratiorem esse alio, aut Ecclesiam in dubio esse, an memoriam Passionis Dominicæ iam vltra 1500. annos sacro vel profano die celebrarit, nec ne.

Celebratur eodem die MARIÆ ÆGYPTIACÆ *Memoria, quòd tunc obiit, iuxta Petrum de Natalibus Legenda 24. lib. 4. nam alij ad diem 8. huius mensis referunt. Nata fuit ea Valentis & Valentiniani Impp. temporibus, quantum ex Sabellico & Bergomense constat, in Ægypto ex Christianis parentibus. Cùm autem annum 12. ætatis attigisset, Relictis Parentibus, Alexandriam se contulit, vbi libidinum æstu turpissimis modis corpus suum prostituit. Inde verò Hierosolymam cum iis venit, qui ad diem Festum Exaltationis Crucis commeare eò pro consuetudine solerent, nulla necessitate coactis, nisi vt in magna Peregrinantium frequentia libidinem expleret. Hierosolymis tamen in templo compuncta, pœnitentiam egit, & posteaquàm in æde Ioannis Baptistæ ad Iordanem, Cœna Domini vsa fuisset, in desertum abiit: vbi per annos 47. extra omnium hominum consuetudinem vixit, nuda oberrans, & tenuissimo alimento victitans, corpú que domans incredibili abstinentia non tamen sine certaminibus, quòd vitæ anteactæ per 17. annos vix obliuisci posset. In eremo nullum vnquam vidit hominem, nisi Zosimum Monachum quendam Palæstinum, qui ex Religionis suæ ritu deserta pererrans, in eam fortè incidit. Atque tandem post biennium ex eo tempore, quo in eam inciderat, mortua inuenta & sepulta est. Hæc de Maria Paulus quidam Diaconus Neapolitanus in vitis Patrum, & ex eo Iacobus de Voragine Legenda 54. Petrus de Natalibus Legenda 24. lib. 4. Fulgosus lib. 6. Marulus lib. 4. Sabellicus Exemplorum lib. 2. & Enne. 7. lib. 9. aliique referunt. Sunt autem reliquæ narrationis eorum partes, non fabulis solùm, sed & erroribus plenæ: vt quòd beneficio Mariæ virginis ad meliorem vitam conuersa, oraculis admonita, ac per omnem vitam gubernata & protecta sit. In quam sententiam habentur quædam precatiunculæ, quæ Christi merito excluso, ipsam etiam salutem D. Virgini acceptam referunt. Fabulis verò Monachorum similia videntur, quòd alimentum ei in deserto ad annos 17. præbuerint panes duo dimidiati. quòd Iordanem pedibus siccis transierit: quòd inter orandum, intra terram & cœlum cubitali sublata altitudine à Zosimo visa sit, & tandem Leonis immanissimi ministerio sepulta.*

Maria Ægyptiaca.

De Sabbatho Sancto Paschæ: vbi & de Cereo Paschali, & eius Benedictione.

Ritus hoc die olim obseruati.

Et hic dies in vera Primitiua Ecclesia ieiuniis & orationibus, nec non vigiliis & laudibus Dei peragebatur. In quodam Codice Decretorum librorum sedecim cap.6. lib.14. indicatur, in Synodo Arausicana prima circa annum 441. sancitum, vt in Sabbatho hoc Sancto, seu, in vigilia Paschæ, ieiunium ante noctis initium non soluatur. Sed hoc decretum non extat inter canones huius Synodi. In Synodo verò Antissiodorensi canon.11. præcipitur, Non licere in vigilia Paschæ, ante horam secundam noctis, vigiliam expedire. Peruigilij huius Pascha meminit etiam Tertullianus libro secundo ad vxorem: idque propterea celebratum putat Hieronymus, in cap. 25. Matthæi, quòd Iudæorum traditio sit, Christum media nocte venturum in similitudinem Ægyptij temporis. Vnde reor, inquit ille, & traditionem Apostolicam permansisse, vt in die vigiliarum Paschæ ante noctis dimidium populos dimittere non liceat, expectantes Aduentum Christi, & postquam illud tempus transierit securitate præsumpta, Festum cunctis agentibus diẽ. Huius rationis meminit etiam Lactantius libro septimo Diuinarum institutionum, capite decimonono, vbi de his ipsis vigiliis loquitur: & Isidorus libro sexto Etymol. cap. 17. Alij hanc causam vigiliarum ad mediam vsque noctem in Sabbatho hoc afferunt: Cùm in reliquis totius anni Sabbathis nonnullæ Ecclesiæ ieiunarent, vt Romana & Occidentales aliquæ, sicut est videre de Consecrat. distinct. 3. c. Sabbatho, & in Concilio Elibert. capite vigesimo sexto, nonnullæ verò non ieiunarent, vt omnes ferè Orientales, sicut patet ex can. 66. Apostol. & Epistola quinta Ignatij ad Philippenses: in hoc tamen anniuersario Sabbatho omnes ieiunarunt, vt patet in can.66. Apost. & Epist.5. Ignatij, & lib. 5. Constitut. Apost. cap. 16. & lib. 7. cap. 24. & Epist.19. Augustini ad Hieronymum. Ita autem ieiunarunt, vt ad medium vsque noctis Ieiunium differrent, vt hoc prolixiore Ieiunio, & aliquid specialiùs agerent, & dolorem, qui in cordibus Apostolorum illo die fuerat, pleniùs indicarent. Sunt tamen qui existiment, has vigilias ideò obseruari, quòd Christus media nocte à mortuis resurrexerit.

Superstitiones hac die obseruatæ.

Progressu verò temporis in locum horum exercitiorum multæ & variæ superstitiones sunt inuectæ. Primò námque ignem veterem omnem in templis extinguunt, & nouum ex chalybe eliciunt ac consecrant. Deinde candelam ceream magnam, quam Cereum Paschalem nominant, in templa hoc die ferunt, eúmque benedicunt, & de igni illo nouo accendunt. Hos ritus ita describit Thomas Naogeorgus lib. 4. Regni Papistici:

Ante diem Pascha vetus aptè extinguitur ignis,
Et nouus è silicum venis extruditur: illum
Adiurat multis aduersum incommoda Pastor.
Cuius quisque capit torrem molimine summo,
Fértque domum, vt quando tempestas ingruat atra,
Succenso, cæli plaga sit tutus ab omni.
Cereus hinc ingens, Paschalis dictus, amœno
Sacratur cantu: cui ne mysteria desint,
Thurea compingunt, in facta foramina grana.
Hic ad honorem ardet vincentis tartara Christi,
Nocte diéque quasi hoc ritu capiatur inani.

Prior ritus ex Ethnicismo sumptus videtur: quod etiam Cælius Rhodig Lect. Antiq. lib 8. cap. 35. fatetur. Nam de Virginibus Vestalibus loquens, & illo igne quem custodiebant: Illud, inquit, scitu dignum est, & nostræ religioni consentaneum, quòd mense Martio quotannis innouabatur ignis in templo Vestæ. Gyraldus etiam de Diis Syntag 4. Extincto, ait, igne Vestales à Pontifice verberari solitæ: quibus mos erat, tabulam felicis materiæ tandiu verberare, donec ignis conciperetur, qui cribro aheneo in ædem à Virgine deferebatur: quotannis tamen & nouus ignis excitabatur à Vestalibus, sicut & à nostris in Cerei Paschalis consecratione. Alter ex quodam facto Constantini Magni ortus videtur: de eo siquidem Eusebius lib.4. vitæ Constantini refert, quòd Paschales illas Vigilias lampadibus luminibusq́; decorarit, accendens per totam vrbẽ κίονας, hoc est, columnas seu moles cereorum. Hũc tamen ritum benedicendi Cereum Paschalem Sabbatho Sancto in Ecclesiis primus instituisse dicitur Zosimus Papa circiter annum Domini 420. vt de eo referunt Liber Pontificalis, Supplementum Chronicorum, Summa Conciliorum, Platina, Sabellicus Ennead. 7. lib. 9. Panuinius, Sigebertus, Pontacus in Chronicis, Galesinius in Martyrologio die 26. Decemb. Alcuinus in lib. de diuinis officiis cap. de Sabbatho Sancto Paschæ, Amalarius lib.1. de Ecclesiast. off. cap.18. Rabanus de Institut. cleric. lib.2. cap.38. Vualafridus in lib. de rebus Eccles. cap. 30. Micrologus in lib. de Eccles. obser. cap.53. Rupertus Tuitien. lib. 6. de diuin. off. cap.28 Polydorus lib.6. cap.7. de Inuent. rerum. Martinus verò Polonus, Cranzius in Metrop. lib.2. cap primo, Hẽricus de Erdfordia, Volaterranus, Pantaleon & Balæus hoc inuẽtũ Theodato, quẽ alij Theodoron, alij Theodoton appellãt, & Honorio primo ascribunt: quorũ hic Pontificatum

Cerei Paschalis benedictionem qui instituerit.

tum tenuit anno 622. ille verò anno 615.

Cereus non benedictus in Gallicia. *Quicquid sit, illud constat per annos plus sexcentos à nato Christo non fuisse vsitatum in Gallicia Lucernam & Cereum consecrare. Nam in Toletano Concilio quarto, capite octauo sub Honorio primo habito circa annum Domini 627. statuitur, vt propter vnitatem pacis, in illis etiam Ecclesiis ritus ille benedicendi instituatur.*

Cerei benedictio non fuit Prudentij tempore. *Ex his quoque simul intelligitur, hymnum quintum apud Prudentium falsam habere in nonnullis exemplaribus inscriptionem*, Ad accensionem Cerei Paschalis. *Zosimus enim, qui tam multorum auctorum testimonio Cereũ Paschalem primus instituit, vt de Theodato & Honorio nihil dicam, plus quadraginta annis post Prudentium Pontificatum tenuit. Accedit huic rationi etiam alia, quòd nimirùm omnes hymni Prudentij non sunt scripti pro certo aliquo die anni, sed sunt generales, & conueniunt titulo libri, qui est Cathemerinon, hoc est, Quotidianorum seu Diurnorum. Tertiò, ordo quoque hymnorum Prudentij hanc inscriptionem refellit. Nam post hymnos, ad galli cantum, ad matutinum, ante cibum, post cibum, qui Matutino, Laudibus, Sexta & Nona rectissimè assignari possunt, iusto ordine consequuntur hymni ad accensionem Lucernæ, & ante somnum, pro Vesperis, quæ est hora Lucernaris, & pro Completorio. Quare si vera esset inscriptio, hymnus ille non fuisset eo loco collocandus. Et propterea magis probanda inscriptio, quam hymnus hic in Aldi exemplaribus habet*, Ad Accensionem lucernæ. *Error autem inde natus videtur, quòd inter hymnos Ecclesiasticos reperitur hymnus, posterioribus demùm temporibus compositus, cum tali inscriptione*, Ad Accensionem Cerei Paschalis, *pro Sabbatho Sancto, qui ex hoc quinto Prudentij hymno totus desumptus est. Causa autem instituti huius ritus hæc est, vt sacra Resurrectionis Christi mysterium, benedictione sanctificati huius luminis suscipiatur, sicut ca. 8. Toletani Concilij 4. indicatur. Cereus quoque iste Catechumenis baptizandis præfertur, & in manus datur Baptizatis: nam quod olim verbis & doctrina monebant ac docebant, Baptismum esse* φωτισμὸν, *id est, illuminationem, id progressu temporis grandis hic moles Cerei huius repræsentare debuit.*

3\. *Aqua in baptisteriis consecratur.* *Tertiò, in Baptisteria recens aqua infunditur & consecratur hoc die. Quibus autem ritibus id fiat Naogeorgus his versibus indicat lib. 4. Regni Papistici.*

Post liquidas etiam Baptismi consecrat vndas
Vel Præsul, vel Præpositus: nec enim amplius illa
Baptismo prosunt, nec possunt tingere quenquam,
Præterito quarum valuit toto vsus in anno.
Magna procedunt pompa celebríque paratu
Candelis, crucibus, vexillis, chrismate, oliuo:
Circumeunt fontem nouies, Diuosq; precantur:
Fixi stant omnes tandem: mox incipit ille,
Et ter tangit aquam, crucis effingitq; figuras.
Grandia tum profert multa & plaustralia verba,
Sanósque adiurat latices, & vexat ineptè,
Dum studet & credit meliores reddere multò,
Omnipotẽtis quàm dextra ac benedictio fecit.
Post & candelam vexatas ponit in vndas,
Térque suo flatu turbat pridiana obolenti
Prandia, & infuso tandem vnctas chrismate reddit.
Attonitus spectat populus, creditq; potentem
Vndis vim tribui tanto adiurantis hiatu,
Atq; aliis, agitat quas gens doctissima, nugis.
Allatis igitur vasis de fontibus haurit
Fértque domum contra morbos, pecorísque suísque.
Inde silent tabulæ, & Cãpanis pristina dantur
Iura, simúlque suum capiunt ieiunia finem.

Quod si vera sunt quæ habet Decretalis prima Alexandri I. ipse Alexander instituit primò consecrationem aquæ baptismatis.

Quartò, hoc tantùm die extra casum necessitatis, baptizandum, Victor I. Papa instituit. Liber Conciliorum. Funccius in Comment. ad Chronol. 4.

Quintò statim post Baptismum hoc die Confirmandum Clemens I. statuit: sed id postea in sequens Sabbathum translatum fuit. Durandus in Ration. libro sexto, capite octuagesimo quarto. 5.

Vltimò, in Sabbatho Sancto ante Missam altaria rursus in Papatu cooperiuntur & ornantur: Missæ aliter celebrantur: Campanæ pulsantur, dum cantatur, Gloria in excelsis, &c. nec lumen portatur ante Euangelium, sed incensum. Durand. Ration. libro sexto, capite 85. 6.

RESVRRECTIONIS Dominicæ dies, quo Christiani suum PASCHA celebrant.

PAschatis *Festiuitatem, non in memoriam transitus Angeli in Ægypto, Iudæorum more & consuetudine, sed* salutiferæ RESVRRECTIONIS Dominicæ, *Christiani obseruant ac celebrant. Et tamen retinent Paschatis nomen, non propterea solùm, quòd Agnus ille, qui à Iudæis in Paschate olim occisus est, typus fuit Agni illius Dei Iesu Christi, qui eo tempore, quo ille mactatus, pro salute totius mundi occisus est, sed, quòd illo ipso tempore ex hoc mundo* transiit *ad* Patrem. Pæsah *enim seu* Phase *transitum significat: vt Augustinus docet in Psalmum 68. vel etiam quòd tunc sit transitus factus de veteri vita in nouam, vt idẽ*

Pater epist.119.scribit: quo etiam Paulus respexisse videtur 1.Cor.5.inquiens: Expurgate vetus fermentum, vt sitis noua conspersio. *Christus, nanque veterem hominem passione, nouum autem Resurrectione significauit, vt ait Augustinus epist.57.ad Dardanum.*

Osteren vnde. *Germani vocant* Ostern *voce corrupta ex* Vrstehnde, *quod Resurrectionem significat. Alij tamen deriuant à Latina dictione Hostia, quæ est Christus, pro peccatis nostris immolatus, 1.Cor.15. Vnde Paschales oblatæ, die* Osterfladen, *quæ olim hoc tempore parabantur, ab offerendis hostiis dictæ. Alij ab* Ost *deducunt, quod Germanis est* Oriens, *vnde & Austria* Osterreych *dicitur, quòd in Oriente, vel orto sole surrexerit Christus. Angli vocant* Eoster, *& Aprilem mensem, in quo plerunque celebratur Pascha,* Eoster monath *: idque à Dea quadam cui Teutonici populi in paganismo sacrificarunt mense Aprili, quæ* Eoster *fuit appellata, vt Geßnerus indicat in suo Mithridate ex Munstero.*

De Hora Resurrectionis Christi.

Hora resurrectionis Christi incerta. D*Ie tertia resurrexisse Christum à mortuis, extra controuersiam est, de eo siquidem certa & luculenta Sacrarum Literarum extant testimonia. Quemadmodum autem incertum est, quoto die mensis primi passus sit Dominus, sic necessariò quoque ignoratur, quoto die mensis, & qua hora diei à mortuis resurrexerit. Vnde Hieronymus epist.150 ad Edibiam, quæst. 6. dicit,* quòd Dominus resurrexerit hora qua ipse voluerit, & quæ nulli mortalium cognita sit. *Quamuis igitur ei, qui Resurrectionis Dominicæ horam inuestigare & perscrutari velit, quam Dominus absconditam esse voluit, rectißimè illud Syracidis dici posset, cap. 3.* Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: *sed quæ præcepit tibi Deus illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Non est enim tibi necessarium ea quæ abscõdita sunt oculis videre tuis, &c. Enumerabo tamen simpliciter Theologorum sententias, quæ multis iam annorum centuriis in Ecclesia hac de re fuerunt.*

Theologorum sententiæ de tempore resurrectionis Christi 1. *Docuerunt igitur aliqui, Christum media nocte resurrexisse, ex quorum numero est Athanasius, qui in lib. de Virginitate sic inquit:* Media nocte surgito, & laudato Dominum Deum tuum. In hac enim Hora surrexit Dominus à mortuis. *Hunc sequuti sunt Gregorius Nyssenus in 1. & 2. Orat. de Resurrectione Christi. Cyrillus lib.12. in Ioannem cap. 44. Dionysius Alexand. in epist. ad Basilidam Presbyterum. Victor Antioch. in cap.16. Marci. Hieronymus quóque epist.150. & Ambrosius in illud Lucæ 24. Vna autem Sabbathi valdè diluculo, &c. Nicephorus etiam lib. 1. hist. Eccles. cap. 31. Denique Euthymius in cap. 28. Matth. vbi dicit,* quòd omnes Sancti Patres dicant vnanimiter, Resurrectionis Dominicæ tempus fuisse circa primum gallicinium, quod Dominici diei lucem prætulerit : *per quod nihil aliud intelligit, quàm media noctis tempus: paulò enim suprà, ad verba illa, Vespere autem Sabbathi, &c. manifestè dicit,* Omne diluculum post sextam horam noctis incipere, quando primùm galli canant, & hoc tempus etiam Matthæum innuere voluisse his verbis, Vospere autem Sabbathi, &c. *Hanc etiam sententiam comprobare vult Nyssenus Orat. 2. de Resurrect. Christi, consuetudine veteris Ecclesiæ, quæ in vigilia Paschæ, sicut etiam suprà in Sabbatho Sancto diximus, vsque ad mediam noctem vigilarunt & ieiunarunt : in illo verò articulo temporis ieiunia soluerunt, quasi ea ipsa hora Dominus resurrexisset. Hinc quoque Euthymius, quum dixisset, omnes Sanctos Patres vnanimiter docuisse, tempus Resurrectionis Christi fuisse circa primum gallicinium, addit:* Ideò quoque post sextam noctis horam virtutis Sectatores soluto ieiunio lætitiam auspicantur.

D. Augustini verò sententia est libro 4. de Trinit. cap. 6 & in dialogo ad Orosium quæst. 26. Dominum non media nocte, sed manè diluculo in aurora resurrexisse. Dicit enim quòd ab hora qua mortuus est Christus, vsque ad diluculum Resurrectionis sint horæ 40. adnumerata etiam hora 9. mortis. A vespere autem Sepulturæ vsque ad diluculum Resurrectionis sunt 36. horæ. *Augustino adstipulari videtur etiam Hilarius in cap. 28. Matth. Ignatius epist. 2. ad Trallianos, Cyrillus Hierosolymit. Catechef. 14. Ambrosius in Psal. 45. Subscripserunt quóque huic sententiæ Scholastici Doctores ferè omnes, & Antoninus tit. 5. cap. 7. in specie dicit,* quòd Christus decima hora noctis surrexerit: *& probatur primò, Euangelistæ Marci testimonio, qui cap. 16. ait :* Surgens autem Iesus Mane prima Sabbathi apparuit primò Mariæ Magdalenæ. *Secundò, vaticiniis Prophetarum. David Psal.* 30. *ait :* Ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. *Psal.* 57. Exurge gloria mea, exurgam diluculo. *Psal.* 59. Exaltabo manè Misericordiam tuam. *Quæ omnia Augustinus de Resurrectione Domini, quæ facta sit manè diluculo, exponit. Illud etiam Ionæ vltimo,* Et parauit Deus vermem ascensu diluculi, *Augustinus epist. 49. ad Deo gratias, quæst. vltima, de Christo interpretatur, qui & vermis dicatur Psal. 21. & sit matutinus, quia diluculo resurrexerit. Luctam etiam, quæ in aurora facta est ab Angelo cum Iacobo Gen. 32. Resurrectioni Christi applicat Eusebius Emissenus homil. 8. in Pascha.*

Ad

Prima sententia refutatur. *Ad Euthymij autem rationes, quibus probare vult, Dominum media nocte resurrexisse, respondent,* PRIMÒ: *falsum esse quòd dicat*, omnes Sanctos Patres asserere Christum surrexisse circa primum gallicinium. *Nam in genere loquuntur de gallicinio, nec addunt primum ne an secundum fuerit: videntur tamen secundum potiùs, quàm primum intelligere, præsertim cùm dicat Euthymius Patres dicere, Christum surrexisse in gallicinio, quod lucem Dominicæ diei præferat, nam hoc non de primo gallicinio, quod circa mediam noctem incipit, sed de secundo, quod est in noctis vltima vigilia, intelligendum quiuis facilè videt: & proinde illud* primum de *suo addidit Euthymius. Secundum quoque gallicinium magis propriè & simpliciter, quàm primum, sic appellatur. Sic enim Vergilius in suo Moreto canit:*

Iam nox hibernas bis quinque peregerat horas,
Excubitórque diem cantu prædixerat ales.

Plinius etiam lib.10. hist. natur. cap.21. de gallis gallinaceis loquens, Cum sole, inquit, eunt cubitum, quartáque castrensi vigilia ad curas, laborémque reuocant: nec Solis ortum incautis patiuntur obrepere diémque venientem nunciant cantu. Accedit his omnibus Seruatoris authoritas, qui Mar. 13. ait: Nescitis quandò Dominus domus veniat, serò, an media nocte, an galli cantu, an manè: vbi manifestè inter tempus mediæ noctis & gallicinij distinguit. SECVNDÒ, *quòd Euthymius dicit, diluculum incipere post sextam horam noctis, Middelburgensis probat Par. 2. Paulinæ lib.1. cap.1. tempore Resurrectionis Christi Hierosolymis diluculum hora cum dimidia ferè ante ortum Solis incepisse. Ad consuetudinem illam Ieiuniorum, quæ in Veteri Ecclesia multi statim post mediam noctem soluerunt, respondetur etiam dupliciter.* PRIMÒ, *multos quoque vsque ad quartam vigiliam ieiunasse.* SECVNDÒ, *Ieiuniorum illorum Augustinus & Hieronymus non Resurrectionem Domini, sed duas alias causas afferunt, vt in die Sabbathi Sancti annotauimus.*

De Triduo Sepulturæ, seu Mortis Christi.

Quæstio de triduo sepulturæ. ORitur hîc alia *quæstio*, quandiu Christus in Sepulchro manserit? *Respondet quidem Dominus in Euangelio*, tribus diebus, & tribus noctibus. *Scribis enim & Pharisæis de cœlo signum petentibus dicit*, Signum non dabitur, nisi Signum Ionæ Prophetæ: sicut enim Ionas fuit in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, sic erit Filius Hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus: *Matth.12. & Marci 8.* Oportet Filium Hominis pati multa, & reprobari à Senioribus, & à Summis Sacerdotibus, & à Scribis, & occidi, & POST tres dies resurgere. *Iudæi autem hoc factum esse negant ex Euangelica historia: nam si die Veneris ad vesperam sepultus prima Sabbathi diluculo surrexit, triginta sex duntaxat horis in sepulchro mansit, quæ tres dies & tres noctes efficere nequeunt.*

1. *Responsiones ad obiectam quæstionem.* *Ad hanc quæstionem variè respondetur. Nonnulli pro prima nocte numerant illud spatium temporis trium horarum quo tenebræ factæ sunt super vniuersam terram ab hora sexta vsque ad horam nonam: vt refert Augustinus cap.24. lib.3. de Consensu Euang. & Theophylactus in cap.28. Matth. Reiicitur autem ab Augustino hæc solutio, quòd per illam integrum triduum non habeatur.*

2. *Gregorius Nyssenus Orat.1. de Resurrect. Domini, & Theophylactus in cap.28. Matt. computant tempus ab institutione Eucharistiæ.* Dicitur, *inquiunt*, Christus fuisse in corde terræ, ex quo instituit Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum in Vltima Cœna, quæ fuit in vespera post feriam quintam: nam cùm ipse haberet potestatem ponendi animam suam, manifestum est, quòd tunc immolauerit seipsum, cum tradidit discipulis corpus suum: nemo enim quicquam edit, nisi præparatum & mactatum sit. *Videntur autem verba Christi non mysticè & figuratè, sed simpliciter & secundùm literam intelligenda.*

3. *Eusebius Emissenus in Serm. feria 4. post Dominicam 1. Quadragesimæ (si tamen eius sunt Sermones illi) numerat tempus ex quo Christus in potestate Iudæorum fuit. Omnis enim captiuus, qui se mortem non euasurum scit, iam se mortuum dicit.*

4. *Beda in homilia vigiliæ Paschæ dicit, noctem Resurrectionis Christi computari debere pro duabus noctibus, & tunc tres dies & tres noctes haberi, synechdochicè tamen.* Nam, *inquit*, ab initio Creationis mundi vsque ad Christi Resurrectionem dies præcessit noctem: in nocte autem qua resurrexit Dominus mutatus est hic ordo temporum, & nox præcessit diem. *Sed hæc ratio falsa est: nam à principio mundi nox apud Iudæos præcessit diem, vt suo loco indicauimus, & paulò pòst in Augustini solutione rursum probabimus. Et hic ordo temporum in Resurrectione Christi apud Christianos sic mutatus est, vt, contrà quàm sentiat Beda, tunc dies præcedere inciperet noctem.*

5. *Ioannes Ferus Serm. 9. in Dominic. Paschæ, totum illud numerat tempus quod fuit ab hora sepulturæ vsque ad vesperam post diem Dominicam, quandò Discipuli demùm crediderunt Christum surrexisse: vt licet actu non fuerit in corde terræ vsque ad vesperam, fuerit tamen quantùm ad existimationem Discipulorum.*

errare autem videtur Ferus, quòd verba Christi, In corde terræ, *non vnino è accipit, sed partim actu, partim opinione. Adhac verba illa Christus non dixerat Apostolis, sed Iudæis.*

Middelburgensis igitur aliam solutionem affert lib.1. de die Passionis Dominica cap. 1. his præsuppositis; Parasceuen non semper significare feriam sextam hebdomada quam nos diem Veneris vocamus, sed diem præcedentem quodcúnque Festum in quamcúnque feriam incidat. Deinde, Sabbathum non semper significare diem septimam hebdomada, sed etiam alia Festa in quamcúnque feriam incidant. Hinc infert ex Euangelica historia, Christum crucifixum fuisse in Parasceue Pascha, seu in vigilia Pascha, & resurrexisse vna Sabbathorum, hoc est, vno dierum Paschalium: Pascha nánque Sabbathum vocatur, & septem diebus continuis celebrabatur, & omnes hi septem dies vocantur à Iudæis Sabbatha, quia in eis ab omni seruili opere quiescendum Vult igitur Middelburgensis ex Euangelistis nil aliud haberi posse, nisi quòd Dominus crucifixus sit in vigilia Paschæ, & resurrexerit à mortuis vna Sabbathorum, hoc est, vno dierum Paschalium: non specificando, néque de primo, néque de secundo. *Sed hanc sententiam multa refellunt. Primò, Omnes Euangelista testantur, Christum surrexisse vna vel prima Sabbathorum. Hieronymus autem aliique Patres indicant, hac phrasi Hebraica denotari primam diem septimana post Sabbathum. Respõdet Middelburgensis primam Sabbathi, vel vnã Sabbathi id significare quidem: in Euangelio autem non haberi,* vna Sabbathi, *sed,* vna Sabbathorum, *quod non significet primam diem septimana, sed vnam Festorum Paschalium. Respondeo tripliciter: Primò, Dies Sabbathi in singulari, & Sabbathorum in plurali idem significare, septimam, scilicet diem, qua Sabbathum dicitur, patet ex lib.1. Machab. 2. cap. vbi bis Sabbathorum nomen in plurali pro septima die hebdomada ponitur.* Inierunt prælium in die Sabbathorum. *Et,* Non exibimus, neque faciemus verbum Regis, vt polluamus diem Sabbathorum. *Non autem intelligendum de die aliquo Festorum Paschalium aut Tabernaculorum ex Iosepho intelligitur, qui hunc locum quasi interpretans inquit:* Quibus non accipientibus verba, conflixerunt die Sabbathorum: & sicut erant in speluncis, ibi eos atroci incendio cremauerunt, quum repugnare propter diem Sabbathorum noluissent, ne in malis suis honorem Sabbathi transgredi viderentur. Nam vacare in eo nobis legitimum est. *Item,* Matathias docuit eos & Sabbathis pugnare, dicens, vobis metipsis eritis hostes si legem obseruare volueritis, in illo die contra vos venientibus inimicis. Et exinde mansit consuetudo pugnandi, etiã tali die bella consurgant. *Vide etiam lib. 2. Machab. 15. cap. Secundò, Euangelista Marcus cap. vltimo manifestè dicit,* Ἀναςὰς πρωῒ πρώτῃ σαββάτου, *&c. quum resurrexisset Iesus manè prima Sabbathi, apparuit primò Maria Magdalena, &c. Factam autem hanc apparitionem ipso die resurrectionis, contra quam vult Middelburgen. ex cap. 20. Ioannis clarè perspicitur. Tertiò, apud Euangelistas σαββάτων, vocabulum hoc loco Septimanam significat: nam apud Hebraos hoc nomen in plurali numero in hac significatione vsurpatur, vt est videre Leuit. 23. v. 15. & 25. v. 8. Obiicit Middelburgensis non posse dici, primam septimanarum. Respondeo in lingua Latina non licet sic loqui, sed in Hebraa. Adhac, iuxta Middelburgensis sententiam, defendi non posset Christum crucifixum fuisse feria 6. hoc est, die Veneris, & resurrexisse feria prima quam in memoriam rei iam tum Apostolorum temporibus Dominicam appellarunt, & de quo nemo vnquã ab initio nascentis Ecclesia vsque ad hac nostra tempora dubitauit. Vnde Beda in lib. de Rat. temp. cap. 45. & de Rat. temp. cap. 17. inquit:* Quòd Dominus feria sexta Crucem ascenderit, & vnà Sabbathorum, id est die Dominica resurrexerit à mortuis, nulli licet dubitare catholico, ne legi, quæ agnum Paschalem decima quarta die mensis primi ad vesperam immolari præcipit, pariter & Euangelio, quod Dominum eadem vespera tantùm à Iudæis, & manè sexta feria crucifixum, ac sepultum prima Sabbathi resurrexisse perhibet, videatur incredulus.

7. *D. Augustini igitur solutio omnium optima videtur, qua per Synechdochen dies hos & noctes computat, vt pars pro toto accipiatur. Vult enim Pater ille pro tertia nocte numerandam esse noctem illam qua præcessit diem Veneris. Vnde libro tertio de Doctrina Christiana cap. trigesimo quinto, Synechdoches mentionem faciens,* Hoc modo locutionis, *inquit,* quo significatur à parte totum, etiam illa de Resurrectione Christi soluitur quæstio. Pars enim nouissima diei, quo passus est, nisi pro toto die accipiatur, id est, adiuncta etiam nocte præterita, & nox in cuius parte vltima resurrexit, nisi dies totus accipiatur, adiuncto scilicet illucescente die Dominico, non possunt esse tres dies & tres noctes, quibus se in corde terræ prædixit futurum. *Idem lib. 3. de Consensu Euang. repetit. Meminit etiam solutionis huius epist. 49. ad Deo gratias lib. 4. de Trinit. cap. 6. & lib. 1. quæst. Euang. cap. 7. Hanc Augustini sententiam Patres, Scholastici & ferè recentiores Theologi omnes sequuntur. Reiicitur quidem à nonnullis tanquam infirma, quòd pro tertia nocte numerat noctem illam qua præcessit diem Veneris, noctem enim illam ad diem sequentem Parasceues non pertinuisse: nam ab initio*

initio mundi vsque ad resurrectionem Domini diem inchoasse ab ortu Solis, & finiisse in fine noctis sequentis: diémque artificialem præcessisse & noctem sequutam ad significandum, quòd homo à luce gratiæ casurus esset in noctem culpæ: Beda in homil. vigiliæ Paschæ. Antoninus tit. 5. cap. 7. & alij. Sed hæc manifestè falsa sunt. Nam contrà ab initio mundi dies naturales non (vt nunc fit) ab ortu Solis, ad alium ortum, sed à vespera ad vesperam, seu ab vno occasu Solis ad alium Iudæi computarunt. Priores enim extiterunt tenebræ: & Deus iussit lucem de tenebris splendescere, vt ait Paulus. Moses etiam ordine illo creationem exprimit, vt dicat: Factum est vespere & mane dies vnus: *idque sexies iterauit. Hinc factum est, vt etiam Sabbathi sanctificatio à vespere præcedentis diei iuxta legem inchoanda fuerit. Sic enim præcipitur Leuit. 23.* A vespera vsque ad vesperam quiescetis in Sabbatho vestro. *Incipiebat autem vespera, vt docent Iudæi, à sexta hora post meridiem, quia primus occasus Solis in hanc incidit, si ab æquinoctio Iudæorum more annum numerare incipias. Et habet hæc solutio nullam prorsùs difficultatem. Si enim Poëtis & Oratoribus mucrone pro gladio, tecto pro tota domo vti licuit, cur non Filio Dei pari ratione parte diei artificialis pro tota die naturali vti licuisset?*

Controuersia Primitiuæ Ecclesiæ de Die Paschali.

Apostoli ab initio obseruarunt Pascha cum Iudæis.

A*Postoli post mortem & resurrectionem Domini obseruarunt Pascha vnà cum Iudæis cum quibus luna decima quarta, quacunque feria accidisset, Agnum Paschalem comederunt: sicut etiam Sabbathum, neomenias & reliqua ceremonialia cum Iudæis ab initio obseruarunt, vt Iudæos lucrifacerent, & ad fidem Christi paulatim allicerent. Vnde Paulus 1. Cor. 9. inquit:* Quum liber essem ab omnibus, omnibus meipsum seruum feci, vt plures lucrifaciam. Factus sum Iudæis vt Iudæus, vt Iudæos lucrifaciam: iis qui sub lege sunt, vt si essem sub lege, vt eos qui sub lege sunt, lucrifaciam. *Imò non solùm Iudæos, sed aliquos ex gentibus quoque circumcidi ab initio voluerunt. Sic enim Paulus Timotheum ex patre Ethnico natum circumcidit: & comam, quam ex voto nutrierat, totondit ex lege, Nazaræorum more: & in hanc sententiam plura alia de Apostolis leguntur, Act. 21. & 22. cap.*

Apostoli legalia impugnarunt.

Crescente verò Fidelium numero, & corroborata iam Christi fide, docuerunt Apostoli, non ampliùs obseruanda esse legalia, sed per aduentum Christi, qui vera est mundi lux & iubar, vmbras istas cessare debere, præsertim quum viderent falsos fratres ex Iudæis, obseruationem legis, tanquam necessariam ad salutem, postulare. Hac occasione Festorum quoque, neomeniarum ac Sabbathorum obseruationes Iudaicæ abrogatæ & immutatæ sunt. Ac cœperunt quidem Apostolorum alij, ex quorum numero est Ioannes & Philippus Euangelista, in Orientis partibus Pascha in memoriam Cœnæ Dominicæ celebrare, sed tamen more Iudæorum, decima quarta die lunæ: id quod Polycarpum vidisse testatur Irenæus ad Victorem Rom. Episcopum, vt est apud Eusebium lib. 5. cap. 26. Hos multi alij sequuti sunt viri pietate & doctrina præstantes, quos recenset Polycrates Asiæ Episcopus in epist. ad Victorem, apud Eusebium lib. eodem cap. 24.

Nonnulli Apostoli mutant tempus Paschæ.

Alios autem Apostolos, Petrum & Paulum præcipuè, in Diem Dominicum, proximum post plenilunium primi mensis, propter Resurrectionis Dominicæ memoriam, Pascha reiecisse, epistola Theophili Cæsariensis apud Bedam lib. de Rat. temp. cap. 45. testatur, in qua scribit, Gallos in principio Ecclesiæ semper Pascha celebrasse 25. Martij, quòd putarent Christum eo die resurrexisse. Cappadoces autem nonnulli, eodem die celebrarunt, sed propter aliam causam, nimirum, quòd Christum eo die passum fuisse & ipso die Passionis agendum Pascha crederent, vt refert Epiphanius hæresi 50.

Diuersitas primitiuæ Ecclesiæ in celebratione Paschæ diu non fuit obseruata.

Hæc verò diuersitas diu non est obseruata, nedum à quoquam reprehensa. Neque etiam inuenies Apostolos, & qui eos proximè sequuti sunt, vel de Paschate, vel de aliis Festiuitatibus legem aliquam constituisse, quo nimirum tempore, quoue die aut mense illa celebranda, sed saluam & integram omnibus reliquerunt libertatem illam Fidelium in huiusmodi adiaphoris, de qua Paulus loquitur Coloss. 2. Hoc Socrates historiæ ecclesiast. lib. 5. cap. 22. de diuersa Paschatis, aliorúmque rituum obseruatione prolixè disputans, clarè testatur. Vnde simul intelligitur, quantum huic constitutioni tribuendum sit, quæ lib. 5. cap. 18. Clementis, sub Apostolorum nomine extat. Sic enim legitur ibi: Oportet dies Paschæ celebrare post æquinoctium, cauentes, ne cum Iudæis Festum agamus: quod ne fiat, obseruate subtiliter æquinoctium verni temporis, quod est vigesima secunda mensis duodecimi, qui dicitur *Distrus*, obseruantes vsque ad vigesimum primæ lunæ, ne in aliam hebdomadam incidat quartus decimus lunæ, &c. *Hæc cum Socratis & Nicephori testimoniis non congruunt, qui indicant,* Apostolos de feriis legem nullam dedisse. *Hinc Bouius Episcopus Ostunensis in Scholiis ad Constitut. Apost. inquit:* Hoc totum caput delendum, vt nothum ac nouum. Quod luce clariùs perspici potest ex ea Epiphanij disputatione, qua vtitur aduersus Audianos, imitantes in Paschæ obseruatione Iudæorum consuetudinem. Ipsa etiam constitutio se prodit, & tantùm non vocem emittens

tens clamat, se nouam esse. Ait enim æquinoctium fieri die 22. mensis *Dystri*, hoc est, Martij. Perspicuum est autem, Christi tempore æquinoctium fuisse 25. Martij: tempore verò Anatolij Laodiceni Episcopi, qui vixit Probo Imperante, anno Domini 280. æquinoctij tempus retrocesserat tribus diebus, Sólque Arietem ingrediens, faciebat æquinoctium vernum 11. Calend. April. hoc est, 22. Martij, quod narrat Euseb. lib. 7. hist. Ecclesiast. Quare noua est constitutio, fortasse edita post Concilium Nicænum, in quo Paschæ obseruatio ad eam rationem redacta fuit, vt post æquinoctium vernum 14. luna obseruaretur, & die Dominica, quæ post plenilunium prima esset, Pascha celebraretur.

Pius I. Pascha die Dominica celebrandum lege sanxit.

Durauit hæc Libertas vsque ad Pium Romanum Episcopum, *qui circa annos Domini* 147. *claruit. Is, vt legitur epistola eius decretali 1. primus lege edixit*, vt Pascha Dominica die celebraretur ab omnibus. *Vt autem decerneret hoc, permotum eum aiunt Hermetis cuiusdam visione, cui apparuit Angelus in Pastorali habitu, eique præcepit, vt Pascha die Dominico post lunam decimam quartam obseruaretur. Habetur etiam de Consec. dist. 3. c. Nosse. & refertur à Martino Polono ac Durando in Ration. lib. 6. cap. 86.*

Asiatici Pij decretum non curarunt.

Non tamen Asiatici Doctores hanc Pij constitutionem multùm curarunt, sed semel receptam consuetudinem retinuerunt: fuítque hæc res leniter & amicè ab initio inter vtrànque partem agitata. Quemadmodum verò ex paruis scintillis sæpè maxima oriuntur incendia, ita hîc quóque factum est. Cùm enim Successor Pij Anicetus decretum Antecessoris insolentiùs contra Orientales vrgeret, venit vnicam hanc ob caussam Romam Polycarpus, Ioannis Apostoli Discipulus, ad componendum hoc dissidium. Cùm verò iis ea de re non conueniret, neuter alterum condemnauit & constitutum est, vt quísque de Paschate suum morem seruaret, ea tamen lege, ne propter dissimilitudinem in ceremonia illa de obseruatione Paschatis concordia Ecclesiæ rumperetur. Quia non oportet, propter ceremoniarum obseruantiam, rumpere fidei consonantiam. *Hæc ferè Eusebius lib. 5. hist. Ecclesiast. & Nicephorus lib. 12. cap. 33.*

Certamen de Paschate

Post paucos annos imperantibus Marco Antonino Vero, & L. Aurelio Commodo facta persequutione Ecclesiæ sub Sergio Proconsule Asiæ, in qua Polycarpus & Sagaris Episcopi, vnà cum duodecim Discipulis, qui Laodicea Polycarpum sequuti erant, Martyrio coronati sunt, rursum mota est hæc quæstio, dicentibus Laodicensibus, & aliis, Pascha celebrandum esse secundùm traditionem Polycarpi, quam à Ioanne Euangelista didicerit: Eleutherius autem restitit & contradixit eis, Piique Pontificis sententiam confirmauit. Cùm verò contentio hæc diutiùs duraret, Melito Sardensis Ecclesiæ Episcopus, qui propter Regnum Dei eunuchum se fecerat, defensurus Asiaticorum sententiam, duobus libris Paschæ rationem conscripsit, & docuit, Pascha celebrandum esse quartadecima luna secundùm Ioannis Apostoli traditionem. Harum scriptis prouocatus & incitatus Clemens Alexandrinus & Origenis Preceptor Paschalis solennitatis canonem edidit, rogatus à Fratribus, vt ea quæ à Successoribus Apostolorum viua voce accepisset, memoriæ commendaret, & iuxta Rom. Pontificum traditionem Pascha die Dominica celebrandum esse docuit.

Circa annum verò 200. *Imperante Seuero Pertinace maioribus & pertinacioribus studiis ab vtriúsque partis hominibus hæc controuersia agitata est. Victor enim Rom. Episc. quadam Synodo Romæ habita sancierat*, vt Pascha die Dominica, à 14. die Martij vsque ad 21. eiusdem mensis celebraretur. *Hoc decretum ad diuersos orbis Episcopos mittit, petens ne à Romana Ecclesia diuersum sentiant. Habiti igitur sunt de hoc negotio diuersi Episcoporum conuentus in Cæsarea Palæstinæ, in Gallia, Ponto, Achaia & apud Osrænam. Decretum harum Synodorum omnium fuit commune, nullo vnquam alio die quàm Dominico, iuxta morem & consuetudinem Romanæ Ecclesiæ, Pascha celebrandum, eóque ieiunia solennia soluenda esse: vt refert Euseb lib. 5. cap. 23 & Niceph lib. 12. c. 33. In Asia verò alterius partis conuentus facti sunt, qui & decreuerunt & rescripserunt Victori se nolle à veteri consuetudine obseruata inde vsque à Ioanne, Philippo, Polycarpo, aliisq; Sanctissimis viris ad vnius imperium & minas discedere: vt apparet ex Polycratis, præcipui inter Asiaticos Episcopi, epistola, cuius fragmentum extat apud Eusebium lib. 5. cap. 24. & 25. & Nicephorum lib. 4. cap. 37 Furore igitur & ira accensus Victor & authoritate superiorum Episcoporum ac Synodorum munitus, totius Asiæ Episcopos excommunicauit, & ab Ecclesiæ vnitate exclusit: Eusebio teste lib 5. cap. 25. & Nicephoro lib. 4. cap. 38. Et fuit hic primus Episcopus in quo mysterium iniquitatis manifestè agere cœpit. Displicuit hic præceps furor plurimis Episcopis, aliisq; viris bonis & piis qui hortabantur eum, vt quæ pacis, vnitatis & dilectionis essent potiùs ageret & sentiret, Eusebio & Nicephoro iisdem locis testibus. Irenæus Lugdunensis Episcopus imprimis qui Polycarpi Discipulus fuit, etsi cum Occidentalibus Ecclesiis sentiret, Pascha non cum Iudæis sed more Ecclesiæ Roman. die Dominico celebrandum, Victorem tamen acriùs reprehendit & obiurgauit, quòd tot tamque præclaras Ecclesias Dei à fidei vnitate resciidisset, eò quòd morem sibi antiquitùs traditum, & ab Apostolis acceptum,*

acceptum, custodirent: vide verba eius apud Eusebium libro quinto, capite vigesimo sexto, & Nicephorum libro 4. capite 39. Atque hoc modo res & controuersia hac paulùm sedata fuit per Irenaum & alios pacis amantes viros, hac conditione, vt qualibet pars suam retineret sententiam. Eusebius & Sozomenus libro 7. capite 19.

Certamen de Paschate renouatum.

Sed non diu hac concordia durauit. Nam circa annum Domini 318. maxima denuò orta est contentio inter vtranq; partem: quam quum molestè ferret Religiosissimus Imperator Constantinus, ad concordiam & fidei vnitatem omnes hortatus est: & sperans hoc malum praeoccupari posse antequam latiùs diffunderetur, Asiaticos primùm monuit, ne cum Iudaeis Parricidis, & Iugulatoribus Domini nostri aliqua ipsis intercedat communio. Theodoretus lib. 1. cap. 10. Verùm Asiatici literis Imperatoris non obtemperantes in opinione sua pertinaciùs persliterunt, asserentes modum obseruationis Pascha à Ioanne Apostolo traditum nequaquam esse deserendum. Néque se Iudaeorum Pascha, & veteris legis vmbram seruare, sed Pascha nouum à Christo Seruatore institùtum, custodire. Constantinus verò grauissimè ferens Ecclesia diuisionem, misit ad eos Osium, Celeberrimum Hispaniarum Episcopum, vt dissidentes conciliaret. Sed quum re infecta Osius rediisset, & Synodi indicenda necessitatem Arij vesania Imperatori imposuisset, euenit, vt in Concilio M. Nicaa congregato, secundo loco dissimilitudo & controuersia de Paschate proposita, atque etiam ad aequalitatem reducta fuerit. In eo nanque perpetuo decreto constitutum fuit, vt die Dominico Paschae Festiuitas in omnibus omnium vbique terrarum Ecclesiis celebraretur. Extat eade re exemplum epistola prolixa Constantini, quam ad omnes Ecclesias & Prouincias misit, apud Socratem lib. 1. cap. 9. & Theodoretum lib. 1. cap. 10. Atque hoc decretum confirmatum fuit in Synodo Arelatensi 1. cap. 1. & Antiochena, circa annum 344. cap. 1. & in hodiernum diem obseruatur in Ecclesia.

Ratio inueniendi diem Paschalem.

Ad inueniendum autem diem Pascha Concilium Nicanum constituit, primò, vt Pascha semper celebraretur post diem 21. Martij: nam illo tempore Aequinoctium vernale hoc die fuit, & Pascha post aequinoctium celebrari debet. Secundò, vt post diem 20. Martij expectaretur luna 14. & post eam diem quaereretur Pascha. Nam Pascha celebrari debet à luna 15. vsque ad 21. inclusiuè. Et ad inueniendam lunam, aurei numeri Cyclum composuerunt. Vbicúnque enim in Calendario (vt vocant) aureus numerus inuenitur illius anni, ibi est Nouilunium. Tertiò, vt post lunam 14. occurrentem, post vicesimam diem Martij, expectaretur dies Dominica, & illa est Pascha. Ista verò regula vt tunc temporis fuerunt optima, ita hodie fallunt, quando aequinoctium non est 21. die Martij fixum, sed semper anticipat: nunc enim est 10. Martij. Vsu quóque compertum est aureum numerum antiquum non amplius fideliter Nouilunium indicare. Cúmque Ambrosij tempore, nata esset difficultas quadam & ignoraretur, quanam esset vera dies Pascha secundùm Nicanum Concilium vndique missa sunt litera Episcoporum vltrò citróque, & extat Ambrosij prolixa epistola 83. hac de re. Deinde cum circa annos 400. similis difficultas orta fuisset, Innocentius 1. ita scripsit ad Aurelium Carthaginensem: Quum in futuro anno ante diem 11. Cal. April. penè luna 16. colligatur: itémque quum in ante diem quartum Calend. memoratarum veniat 23. existimaui 11. Calend. earundem die, Festa Paschalia celebranda: quoniam in vigesima tertia luna nullum Pascha vnquam factum esse cognoscimus, &c. Monet quóque Aurelium, vt ipse etiam, coacta synodo, quaestionem illam discuteret, & ad se scriberet Concilij sententiam. Rursum tempore Leonis, quum eadem orta esset difficultas, scripsit de ea Leo Papa ad Imp. Martianum in hanc sententiam epist. 62. Ab vndecimo Calendarum April. vsque in 10. Cal. Maiarum legitimum spatium celebrandi Pascha sit praefinitum. Intra quod omnium varietatum necessitas concludatur, vt Pascha Dominicum, nec prius possimus habere, nec tardius. Quod enim in decimum & in nonum Calend. Maiarum videtur nonnunquam peruenisse Festiuitas, quadam ratione defenditur. Quia etsi dies Resurrectionis vltra terminum videtur exisse, dies tamen Passionis, limitem positum non videtur egressus. Ad octauum autem Calendarum Ma. Paschalem obseruantiam perducere, nimis insolens, & aperta transgressio est. Hac Leo. Constat autem anno 1546 incidisse Pascha in 7. Calend. Maij, vt etiam testatur Surius Monachus in marginalibus annotationibus ad epist. 62. Leonis. Eadem scripsit Leo ad Eudoxiam Augustam, ad Episcopos Gallia & Hispania, & alios, vt est videre epistola 63. 64. 65. & 95. Africani quóque Episcopi, ne in suis Ecclesiis hac in re varietas aliqua accidere posset, in Carthaginensi Concilio 3. anno 399. habito, decreuerunt, vt propter errorem omnes Episcopi obseruationem Paschalem ab Ecclesia Carthaginensi accipiant. Similiter in Carthaginen. Synodo 5. anno 420. ca. 7. praecipitur, diem Paschae formatarum subscriptione omnibus esse significandum: de Consec. dist. 3. placuit. Et in Concilio Bracarensi 2. anno 610. ca. 9. iniungitur Metropolitanis, vt ex diligenti collatione aliorum ante tres menses Epiphaniorum indagent tempus Paschatis, & deinde suis comprouincialibus indicent, & vno tempore celebrandum annuncient.

annuntient. *Idem statuitur in Concilio Toletano 4. ca. 4. anno Domini 639. Et diu ante in Concilio Aurelianensi 4. circa Pelagij I. tempora, cap. 1.*

Certamen de Paschate nondum sopitum.

Nihilominus tamen hinc inde alterius partis manserunt reliquiæ, & Τεσσαρεσκαιδεκατῖται, Latinè Quartodecimani *appellati sunt: Nicephorus lib. 4. cap. 39. Fuerunt enim in Lydia sub Arcadio, vt actiones Concilij 1. Ephesini ostendunt. Fuisse & Ioanni Constantinopolitano Episcopo iisdem temporibus cum Quartodecimanis certamina Socrates tradit lib. 6. cap. 11. Idem etiam testatur li. 7. c. 79. de Nestorio Constantinopolitano Episcopo, quòd per Asiam, Lydiam, & Cariam Quartodecimanis multa mala intulerit. Sed & Philastrius qui claruit circa annos Christi 380. Trithemio teste, in hæreseon Catalogo refert, huius consuetudinis asseclas in Galatia Syria, Phrygia & Hierosolymis sua adhuc ætate multos fuisse. Celebrata quóque est Synodus apud Laodiceam Phrygiæ Pacatianæ, authore Theodosio Episcopo anno 368. in cuius ca. 7. tanquam hæretici excommunicantur Quartodecimani, nec prius recipi præcipitur, quàm omnem condemnent hæresim. Obserua quoúsque processerit hæc contentio. Circa annum quóque 370. temporis opportunitatem nacti, per Martianum Nouatianum Valentis Imperatoris amicum, Synodo Episcoporum in Pazeno Bithyniæ vico conuocata, Paschalis solennitatis rationem à B. Ioanne Apostolo ipsis traditam, minimè immutandam esse decernentes, regulam de Pascha obseruatione tradiderunt, vt luna decimaquarta, quacunque feria accidisset, Paschalis obseruaretur solennitas. Post aliquot annos Martiano isto Nouatianorum iam facto Episcopo, Sabbatius quidam, ex Iudæo Christianus factus, vnà cum Macario & Theoctisto canonem festiuitatis Paschalis sub Valente Imp. in Pazeno constitutum, defendere conati sunt. Martianus itáque synodum in Sangario Bithyniæ conuocauit, in qua Sabbatius causas dissensionis proposuit, & omnium Episcoporum consensu, decretum editum fuit, quod appellarunt Ἀδιάφορον, quia in eo statuerunt,* liberum cuíque esse debere, agere *Pascha* quandò velit, ne propter opinionum contrarietatem, & Ecclesiarum discrepantiam, fidei vnitas dissolueretur. *Socrates libro quinto, capite vigesimo primo, & in Tripart. hist. libro 9. cap. 37. & Nicephorus libro 12. cap. 31.*

Britanni quóque & Scoti apud Bedam lib. 3. historia cap. 25. & lib. 5. cap. 22. Pascha celebrabant prima Dominica post lunam decimam tertiam Martij, ita vt aliquandò ipsa 14. luna Pascha celebrarent. Ac licet in hoc néque Iudæis, néque Christianis consentirent: nam Iudæis primus dies solennis erat luna 15. sed incipiebant Festum à vespera præcedente, id est, luna 14. ad vesperam, istis autem primus dies solennis erat decimusquartus, & cùm etiam ipsi inciperent à primis vesperis, necessariò incipiebant luna 13. nihilominus tamen ex imperitia existimabant ita S. Ioannem celebrare solitum. Hoc igitur Augustinus, Benedictini Ordinis Monachus à Gregorio Papa anno Domini 597. cum cohorte militum Gallorum & Italorum in Britanniam missus, vt eam Romano Pontifici lucretur, & eius quæstuosæ ac superstitiosæ iurisdictioni subiiciat, reprehendit, ac conuocata Synodo inter alia etiam postulauit, vt Pascha eodem tempore quo Romani celebrarent. Sed tunc conatus eius irritus fuit, Britannis aliquandiu Asianas & Græcas ceremonias retinentibus. Augustinus igitur atrox bellum concitauit, & libertatem suam Ecclesiasticam defendentes atrociter persequutus est. Post aliquot annos Honorius Papa suos vultures in Anglia literis iuuat, & Scotos, vt in Paschatis obseruatione errantes, redarguit: idem etiam Ioannes 4. facit. Regino lib. 1. Facta sunt hæc circa annum 627. iuxta Bedam, qui tum temporis errorem hunc exortum dicit. Moti sunt igitur his literis ad terriculamentis Pontificum Rom. Scoti in Australibus Hyberniæ partibus, vt Romano more Pascha obseruarent: Septentrionales verò, & vniuersi Pictones, in veteri consuetudine perseuerarunt. Beda libro 3. cap. 3. Cùm igitur controuersia hæc inter partes componi nequaquam posset, sed acerbiùs validiúsq; subindè agitaretur, adeò vt ipsam etiam Regiam infestaret: (nam cùm Rex Osuuinus cum suis Scotorum more Paschatis Festum celebraret, Regina Cantuarios suos sequens, adhuc in Ieiunio persisteret, sicque bis ageretur Pascha in vno anno) Rex, vt huic malo occurreret, Synodum indixit, in qua duo potissimùm viri Colmannus Lindisfarnensis Episcopus, & Vuilfridus Abbas pro vtraque parte non sine contentione disputarunt. Scoti affirmabant se consuetudinem suam à Ioanne Apostolo per suos Maiores accepisse. Pontificij è contrà Petrum sui moris authorem faciebant. Ac multis quidem vltrò citróque allatis, tandem ab Osuuino Rege conclusum est, se partes Petri potiores & meliores iudicare, ne sibi aliquando ad cœlum venienti offensus fores claudat. Sícque repudiata Scotorum consuetudine, Romano more apud Northanymbros Pascha celebrari cœpit. Sed Colmannus cum suis assentiri noluit, & potius Episcopatu cessit: congessit etiam ex Antiquorum sententiis & dictis librum contra ceremoniales Romanistas pro sociis Quartodecimanis, Balæo teste. Facta sunt hæc anno 664. Beda lib. 3. cap. 25. & 26. & Sigebertus in Chronico. Circa annos Christi 700. Naitanus etiam Pictorum Rex in Pontificiorum concessit sententiam & in consessu Doctorum & Procerum decretum facit de Paschate secundùm Romanam consuetudinem celebrando, Beda lib. 5. cap. 22. Non multo post quóque Huenses Monachi, ab Ecberto instituti, sub

Abbate

Abbate Duunchado, anno Domini 728. Romano more Pascha celebrare incipiunt, Beda lib. 5. cap. 23. Britones verò Pascha Romanum & alias ceremonias Pontificias respuerunt, & impugnarunt, Beda lib. 5. cap. 24.

Inter hos ipsos etiam, qui Pascha iuxta Niceni Concilij decretum obseruarunt, discordia & dissensiones exortæ sunt: quod in quartadecima lunæ perscrutatione, & primi mensis terminatione sæpenumero variarent, propter varietatem Calendarij, & Cyclorum, quibus pro quarta decima luna indaganda vtebantur. Alexandrini enim, qui Nicenæ Synodo interfuerunt, nouum cyclum lunarem, quem decennoualem vocant, Calendario suo coaptantes, à 4. Cal. Sept. principium eius statuerunt, & à primo anno post Nicenam Synodum eum inchoarunt. Latini verò, iuxta consuetudinem suam, quam ab Hebræis acceperant, à lunatione autumnalis æquinoctij hunc Cyclum deduxerunt. Ex hac Cyclorum & Calendarij diuersitate, multæ inter Græcos & Latinos contentiones ortæ sunt, ex quibus etiam aliæ controuersiæ indies pullularunt, tum de primi mensis exordio, quem Alexandrini & Græci ab 8. Id. Martij, sed Latini à 3. Non. Martij auspicandum duxerunt: tum de terminis Paschæ, siue limitibus constituendis, quos Græci ad dies 35. extenderunt: Latini autem ad 30. duntaxat dies limitandos putarunt, ne Pascha primi mensis terminos excedat, & abominosum Pascha in secundo mense fiat: tum etiam de embolismis collocandis potissimùm in anno octauo, & decimo nono Cycli Decemnoualis. Post multas contentiones Ecclesia Romana tandem approbauit doctrinam Alexandrinorum, & recepit Canones per Theophilum Alexandrinum æditos, iuxta declarationem Dionysij Abbatis Romani, qui circa annum Domini 532. Victorini & Latinorum de Pascha celebratione scripta confutans, Alexandrinorum doctrinam in vsum reuocauit, cyclúmque Decemnoualem Paschalem Theophili Romano Calendario inscripsit, nulla in eo mutatione facta, nisi quantùm supputationis ratio expostulabat, propter diuersa Calendariorum principia: quamobrem necesse fuit mutare denominationes numerorum à 4. Cal. Sept. vsque ad principium Ianuarij.

Ritus celebrandi Paschalem diem.

Cœnam Domini loco Paschæ celebrarunt in primitiua Ecclesia.

Celebrabatur Pascha in veteri Testamento non tantùm propter memoriam liberationis ex Ægypto, aliorúmque beneficiorum, quæ Deus populo suo olim præstiterat: sed inprimis, quia typus erat Messiæ, qui suo sanguine genus humanum à captiuitate & tyrannide Peccati, Mortis, Diaboli & Inferni liberare debebat. Quo etiam Ioannes Baptista respexit, inquiens: Hic est Agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Abrogauit autem Christus hanc ceremoniam non solùm institutione Cœnæ Dominicæ, in qua Corpus & sanguinem suum comedendum & bibendum propinat, sed etiam profusione sui sanguinis in ara Crucis. Ideóque post Christi Resurrectionem credentes non ampliùs Iudaico ritu Paschalem Agnum mactarunt & comederunt, sed eius loco Cœnam Dominicam celebrarunt in publicis congressibus, in quibus etiam Resurrectionis memoriam decantarunt, & ieiunia præcedentis hebdomadæ soluerunt. Fuit hic simplex ritus Primitiuæ Ecclesiæ in celebratione diei Paschalis: cuius etiam meminit Athanasius in epistola ad Dracontium, vbi indicat, in Africanis Ecclesiis hoc ritu suo tempore celebratum esse Pascha, vt primò conciones de Resurrectione Domini ad cœtus collectos habitæ sint, posteà verò ad epulas populus consederit, inspiciente & præcipiente Episcopo, vt religiosè & ritè epularentur. *Et in Aurelianensi 1. synodo ca. 27. sancitur,* vt nulli ciuium Paschæ, sicut Natalis Domini & Quadragesimæ solennia, in villa liceat celebrare, nisi quem infirmitas impediat. *De Consec. dist. 3. Nulli ciuium.*

Superstitiones quæ hoc die introductæ.

1\. *Progressu verò temporis varij abusus & superstitiones accesserunt. Innocentius III. enim anno 1215. in Concilio Lateranensi M. decreuit,* vt omnes Fideles vtriúsque sexus in anno semel saltem, nempe in Paschate, Eucharistiæ Sacramentum percipiant: *ca. 21. Et hinc est, quòd in Papatu vulgus in Paschate tantùm communicat. Hac autem de re nihil vel Christus vel Apostoli definierunt, sed liberum reliquerunt in cuiúsque Ecclesiæ arbitrio. Nam Christus, Paulò authore 1. Corinth. cap. vndecimo dixit.* Hoc facite, quotiescunque biberitis, in mei commemorationem. *Ipse quoque Paulus eodem loco ait,* Quotiescúnque comederitis Panem hunc, & de Poculo hoc biberitis, Mortem Domini annunciabitis. *Hinc legimus nonnullos in Primitiua Ecclesia singulis diebus, alios die tantùm Dominica per totum annum, plures in celebrioribus Festis communicasse. Et manifestè Agathensis Synodus diu ante Innocentium decreuit,* vt Laici, qui Festo Paschæ, Pentecostes & Natiuitatis Domini non communicassent, in numero Fidelium non haberentur.

2\. *Romæ quoque hac die fit* Statio *apud S. Mariam Maiorem. Hoc inde sumpsit originem, quòd cùm Gregorius V. Papa hac die ibi celebraret Missam, &,* Pax Domini, *pronunciaret, Angelus alta voce respondit,* Et cum Spiritu tuo: *in huius rei memoriam Statio ea die fit dicto loco. Proptereà etiam cũ Papa hac die ibi*

Missam celebrat, & dicit, Pax Domini, *nihil ei respondetur. Ita quidem nugatur Durandus in Ration.lib.6.cap.88. Ergò ante Gregorium annos plus minus 590. à nato Christo hæc ceremonia nusquam fuit.*

3. Processionum origo in Dominicis. *Ante Missam etiam huius diei fit* Processio, *eò quòd Angeli dixerunt Mulieribus,* Ite, dicite Discipulis, quòd præcedat vos in Galilæam. *Similiter etiam Dominus,* Nunciate Fratribus meis, vt eant in Galilæam. *Ab hac Processione omnes* Dominicales Processiones *per annum originem suam habent. In ea præcedunt luminaria, cruces & vexilla; sequuntur Sacerdotes albis induti vestibus: & nihil ex Veteri, sed Nouo tantùm Testamento cantatur. Post Processionem sequitur Missa, & tres cerei ante altare ardere consueuerunt, ad Trinitatem significandam, vt ibidem Durandus refert.*

4. *In die quóque Paschali nihil comedendum arbitrantur Papistæ, quod à Sacerdote non sit priùs benedictum. Vndè in quibusdam locis, quacúnque comedi debent ad Ecclesiam portantur, & in atrio aut vestibulo Ecclesiæ cum cruce & aqua benedicta, & in vestibus sacris à Sacerdote benedicuntur, & ipse de singulis aliquid ad suam necessitatem accipit. Beleth in Rationali cap.*118. *Et multi hos benedictos cibos tanquam ad salutem animarum vtiles emunt: quod tamen prohibitum fuit in Laodicena* 1. *synodo, ca.*14.

5. *In quibusdam etiam locis hac die, sicut & in Natali Christi Episcopi aliique Præsules cum suis Clericis aleis ludunt vel etiam pila, interdum etiam ad choreas & cantus deueniunt, vt refert Durandus in Ration.lib.6.cap.86. & Beleth ca.* 120. *Faciunt hoc ad Ethnicorum imitationem, apud quos certo tempore anni serui cum dominis eadem potestate fruebantur. Exempla aliquot Græcorum ab Athenæo recitantur lib. 4. Dipnosoph. Apud Romanos quóque Saturnaliorum diebus moris fuit, vt domini famulos suos conuiuio exciperent, ipsique seruorum officio fungerentur. Reprehendit autem Athenæus libro 6. hunc morem & consuetudinem, minimèque vult (vt etiam Plato lib.6. de Legibus) dominos cum seruis & ancillis suis iocari atque nugari, ne & illis parendi seruiendique, & sibi imperandi conditionem difficiliorem reddant. Quantò minus hoc Christianorum Episcopos & Antistites decet, præsertim in Paschate & Natali Domini, quandò maximarum rerum memoria celebratur?*

6. *Quidam Hyberniæ populi arbitrati sunt, obsequium se præstare Deo, si per anni circulum furto & rapina congererēt, quæ in Paschali solennitate profusissimis, tanquam ad honorem resurgentis Domini, absumerent conuiuiis: fuitque inter eos vrgens concertatio, ne fortè quis ab alio immoderatissimis ferculorum præparationibus vinceretur, vt referunt Magdeburgenses Cent.12.ca.6.*

Constantinopoli quóque in die Paschali Tarasius Archiepiscopus finita communione, sacris indutus vestibus, ad Basilicæ Veteris locum, qui dicebatur Estia, exibat, & egentibus parabat conuiuium, eisque discumbentibus ministrabat, & vinum infundebat ac distribuebat; vt refert Ignatius in vita eius apud Metaphrastem. 7.

De Risu Paschali.

A*B iis verò lætitiæ signis, quæ in memoriam Resurrectionis Dominicæ in die Paschali edebantur, sine dubio consuetudo illa in plurimis Pontificiis Ecclesiis originem sumpsit, qua in ipso Sacrosancto die Paschæ inter concionandum, ad recreandum auditorum animos & risum excitandum, quum nullo vnquam tempore nos magis oporteret esse serios, profanæ & ludicræ proferuntur fabellæ ab ipsis Sacerdotibus, haud aliter quàm à scenicis Histrionibus & Circulatoribus. De qua consuetudine Oecolampadius in Epistola ad Capitonem de* Risu Paschali, *Hunc morem, ait, tanquam sacrum custoditurus frater quidam, magno satis inerudita plebeculæ plausu deblatterabat tam ridicula deliramenta, vt me pudeat eiusmodi nugis chartas commaculare, ne aures pias offendam. Eum ego hominem non multò post conueni, rationem requirens, vnde ille inoleuisset; an Paschalibus gaudiis dignus, an ab Apostolis in has vsque temporum feces profluxisset? Admonuit is me inscitia mea qui pulcherrimam, concionatoríque in primis necessariam τῆς εὐτραπελίας virtutem ignorarem. In Paschali die non tam serium esse oportere Concionatorem. Sequenti die in conuiuio multorum exposui disputationem nostram: cœperúntque & sodales ridiculas gerras memoriter singuli percensere, quas alij aliis in locis audierant, eo ipso die scilicet. Vnus, instar cuculi placentulis in caua salice deuoratis cucullabat: alius fimo bubulo incubans, tanquam vitulum producturus, appropiantes sibilis more anserum abigebat: alius Laicum vna nocte cucullo indutum, Sacerdotem esse persuadebat, & ad altare transmittebat. Ita commemorabant, vt ante oculos rem depingerent. Aderat & qui D. Petri strophas narraret, quibus hospites symbolis naulis defraudarit. Obscæniores missas facio. Rogante autem me, num quid & allegorias tenerent? subitò repressus est clamor: nulli in numerato erat quod responderet. Vix tandem senior ait, audisse se ex Concionatoribus, non id tum agere eos, vt mysteria euoluant, sed ne non festiui & comes auditorium exhilarent.*

Contra Risum Paschalem. *Hunc autem morem grauissimè Oecolampadius in illa Epistola perstringit. Et ne quis putaret sibi soli displicuisse, inter alia dicit, se vidisse grauissimos viros alioqui Verbi Diuini nō indiligentes auditores, ea hora domi delituisse, ne*

ne talibus nugis contaminarentur. Vidi quoque, ait, & viderunt mecum alij permulti, nonnullos, ridentibus aliis Concionatoris ineptias indignabundos tam auditorium quàm concionatorem reliquisse. Adducit etiam Ioannis Keyserspergij, similiter hunc ritum detestantis, verba, ex ipsius Catulo Peregrini, quæ sic habent: Quid est hoc quòd tempore Paschali inualuit corruptela, vt ad risum & leuitatem populus per quosdam prædicatores ridendos, cum excessu nimio etiam prouocatur? Planè deuotionem quam priùs conceperant, prorsùs extinguentes. Profectò in talium labiis mors est.

De Qvinqvagesima intra Paschalia & Pentecosten.

Quinquagesima olim tota festiua. Dies illi quinquaginta intra Pascha & Pentecosten omnes Festiui olim fuerunt Christianis. Hoc inde colligitur, quòd Tertullianus in libro de Idololatria dicit:* Si singulæ Gentium solennitates numerentur, non possent implere nostram Pentecosten, hoc est, quinquaginta illos dies Festos à die Paschæ in Pentecosten. *Et Hieronymus ad Lucinium Epist. 28. cùm dixisset, Vtinam omni tempore ieiunare possemus, addit:* Nec hoc dico, quod Dominicis diebus ieiunandum putem, & contextas quinquaginta diebus ferias auferam. *Et Ambrosius in cap. 17. Lucæ inquit:* Maiores tradidere nobis, omnes quinquaginta dies Pentecostes, vt Pascha celebrandos, quia octaua hebdomadis initium Pentecosten facit. *Et Sermone 60. dicit:* Istorum quinquaginta dierum iugem & continuatam esse Festiuitatem, qualis est die Dominica. *Et Serm. 61. ait:* Instar Dominicæ, tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes isti dies veluti Dominici deputantur, cùm post Resurrectionem tota Quinquagesima Christus cum hominibus commoratus sit. *Chrysostomus quóque hos quinquaginta dies Festiuitatem Sanctorum dierum nominat, & dies esse Remissionis ac Indulgentiæ ait: monet præterea suos auditores, vt ita eam festiuitatem agant, ne relaxatione corporum puritas corrumpatur animorum: abstineant ab omni luxu, ebrietate, lasciuia, & dent operam sobriæ remissioni, ac Sanctæ synceritati: idque deberi non modò vtilitati ac saluti ipsorum, sed etiam ipsi festiuitati ac tempori: Serm. 8. de Resurrectione.*

Quinquagesima quomodo celebrata. *Propter honorem autem & gaudium Resurrectionis, & Ascensionis Domini, nec non propter gloriosum Sancti Spiritus aduentum hos dies cum magna lætitia egerunt instar Dominicæ diei. Vnde etiam toto hoc tempore, sicut die Dominica, non ieiunarunt, nec de geniculis, sed stantes adorarunt, vt indicat Tertullianus lib. de Corona militis, item Hieronymus aduersus Montanos & Luciferianos. Et Ambrosius Serm. 61. ait:* Scire debet Vestra Sanctitas, cur istorum quinquaginta dierum numero sit nobis iugis & continuata Festiuitas, ita vt hoc omni tempore, néque ad obseruandum indicamus ieiunia, néque ad exorandum Deum genuis succidamus, sed sicut Dominica solemus facere, erecti & feriati Resurrectionem Domini celebramus. *Item* Sic disposuit Dominus, vt sicut eius Passione in Quadragesimæ ieiuniis contristamur, ita eius Resurrectione in Quinquagesimæ feriis lætaremur. *Eadem etiam refert Durandus in Ration. libro sexto, capite 86. & habentur distinct. 76. Scire. In conuentibus etiam horum dierum in hymnis & canticis* Alleluia *in signum lætitiæ vtebantur, vt indicat Augustinus Tractatu 17. in 5. cap. Ioannis: item Epist. 86. ad Casulanum, & Epistola 119.*

Hilarius in Prologo explanationis Psalmorum solennitatis huius Apostolos Authores quodammodo facere videtur, sic enim ait: Sabbatha Sabbathorum ea ab Apostolis religione celebrata sunt, vt his Quinquagesimæ diebus nullus néque in terra strato corpore adoret, néque ieiunio Festiuitatem huius beatitudinis impediat. *Quinquagesimæ origo.* *Tertullianus autem de Corona militis numerat hanc Festiuitatem inter illa*, quæ sine vllius Scripturæ testimonio, solius traditionis titulo, & consuetudinis patrocinio recepta fuerint. *Et habuisse hanc solennitatem, vt etiam alias liberas obseruationes, id probat satis, quòd iam pridem sublata est penitùs: nam & ieiunia sequentibus seculis intra Pascha & Pentecosten instituta, & geniculationes admissæ sunt: & tantùm Quadragesimus dies, qui est Ascensionis, & Quinquagesimus, qui est Pentecostes, Festiui manserunt.* *Quinquagesimæ libera obseruatio.*

De Septimana in Albis.

Septimana hæc cur dicatur in Albis. Septimana illa, quæ sequitur Paschalem idem vulgò vocatur *Septimana in Albis, *propter Angelos, qui in Resurrectione Domini in albis vestibus apparuerunt: & quia olim baptizati in Sabbatho Sancto his diebus candidis vestibus vtebantur vsque ad Sabbathum in Albis, in quo deposuerunt eas: vel etiam, quòd tunc solebant illi qui baptizati erant confirmari ab Episcopis, & albas alias vestes induere vsque ad sequens Sabbathum: Beleth in Ration. cap. 130. & Durandus in Rat. lib. 6. cap. 86. & 89. Chrysostomus etiam Serm. 8. de Resurrectione inquit,* Eo die quo Paschalis solē-

nitas concludi solita fuit Neophytos commutasse habitum, quem candidum eo vsque gestatint. *Vndè etiam solennitas huius septimanæ* dies *seu* Festum Neophytorum *vocatur ab Augustino Epist.*119. *ad Ianuarium.*

Septimana hæc tota festiua fuit.

Fuit autem, secundùm consuetudinem Primitiuæ Ecclesiæ, maximè verò ex constitutione Constantini Magni, tota Festiua: Paulus Diaconus lib. 11. *Roman. rerum: vbi etiam indicat, qua ratione hanc Solennitatem hoc toto octiduo celebrandum præceperit, nimirùm sine negotio cuiúsque operis. Hoc decretum Constantini posteà confirmauit Concilium vniuersale VI. Constantinopol. anno* 681. *iuxta Panuinium, celebratum in Trullo can.*66. A Sancta, *inquiens*, Resurrectionis die vsque ad nouam Dominicam tota septimana Ecclesiis vacare Fideles oportet, Psalmis & Hymnis & Spiritualibus Canticis in Christo gaudentes, Festúmque celebrantes, & diuinarum Scripturarum lectioni mentem adhibentes, & sanctis Mysteriis iucundè fruentes. Nequaquam ergò his diebus equorum cursus, vel aliquod publicum fiat spectaculum. *Et in Meldensi Synodo can.* 77. *ita statuitur:* Dies octo Sacrosanctæ Paschalis festiuitatis, omnibus Christianis feriatos esse decernimus, ab omni opere rurali, fabrili, carpentario, gynæceo, cæmentario, pictorio, venatorio, forensi, mercatorio, audientiali, ac sacramentis exigendis: qui secùs fecerit, excommunicetur. *Idem confirmauit Carolus M. Ludouicus, & Lotharius in legibus quas collegit Ansegisus Abbas cap. de Feriarum obseruatione. Extat enim in decretis de Baptismi temporibus, de Consec. dist.* 4. *c. Non ratione: & refertur à Rhenano Annotat. ad Tertulliani librum de Corona militis.*

Remisit tamen paulùm rigorem hunc Synodus Moguntina anno 813. *iussu Caroli Magni habita, in qua ca.* 36. *ita sancitur:* Præcipimus diem Dominicam Paschæ cum omni honore & sobrietate venerari: similiter feriam secundam, tertiam & quartam: A feria quinta ante Missam licentia sit arandi vel seminandi, & hortum vel vineam excolendi, & septem circumducendi, ab alio verò opere cessare decreuimus. *In hanc etiam sententiam Durandus in Ration. lib.*6. *cap.* 86. Tribus, *inquit*, primis diebus Paschæ solenniter est feriandum: in sequentibus verò licet viris ruralia opera, quæ magis necessaria sunt, exercere: sed fœminis non licet nere, nunquam autem choreas ducere. *Et in Constitutionibus ad tollendos abusus in Ecclesia per Laur. Compegium anno* 1524. *Ratisbonæ editis, sancitur ca.* 20. vt dies Paschæ cum feria secunda & tertia duntaxat Celebris habeatur.

Supersitiosæ progressionum temporis in hac septimana obseruantia.

Aduerte autem quàm religiosè progressu temporis hæc Solennia obseruarint. Durandus in Ration. lib. 6. *cap.* 89. *Alij descendunt, inquit, processionaliter ad fontes Baptismatis cum cereo per hanc totam hebdomadam, cantantes canticum Exultationis: & populus sequitur, scilicet viri per se, & mulieres per se, in memoriam eius, quòd Hebræi Pharaone & suis in mare rubro submersis fecerunt, qui pro gratiarum actione de submersione hostium per totam hebdomadam redibant ad mare viri & mulieres separatim, cantantes canticum. In his etiam Processionibus Neophyti quotidiè per hos septem dies à patrinis & matrinis ad Ecclesiam ducuntur, & pascuntur corpore Domini, & cerei præcedunt eos. Cereos autem, quos in Sabbatho Sancto, dum baptizarentur, habuerunt, per hanc hebdomadam in quibusdam locis ad Missas & Vesperas accendunt, & in Sabbatho in Albis, ac sequenti Dominica illos accensos offerunt Sacerdoti. In quibusdam etiam Ecclesiis his septem diebus, quandò descenditur ad fontes, præfertur quidam serpens imaginarius super virgã, & candela nouo lumine accensa super caput serpentis retorta affigitur, ex qua Cereus Paschalis, & omnes aliæ candelæ in Ecclesia accenduntur. Hæc Durandus.*

Passio Dominica in ludum scenicum commutata.

Alij verò ludos scenicos & quidem ex Sacrosancta historia Passionis Christi instituunt, qui hac septimana Paschatis populo publicè in theatro exhibentur. Fit hoc manifestè contra authoritatem Constantinop. Concilij Vniuersalis 6. *in cuius can.*66. *præcipitur,* Ne à Sancta die Resurrectionis vsque ad Cœnam Dominicam tota septimana ALIQVOD publicum fiat spectaculum. *Hanc etiam consuetudinem grauissimè insectatur Ludouicus Viues in suis Comment. ad cap.*27. *lib.*8. *Augustini de Ciuitate Dei.* Mos nunc est, *inquit*, quo tempore Sacrum celebratur Christi, Morte sua genus humanum liberantis, ludos, nihil propè à scenicis illis Veteribus differentes, populo exhibere: etiamsi aliud non dixero satis turpe existimabit quisquis audiet, ludos fieri in re maximè seria. Ibi ridetur Iudas quàm potest ineptissima iactans, dum Christum prodit: ibi discipuli fugiunt militibus persequentibus, nec sine cachinnis & actorum & spectatorum: ibi Petrus auriculam rescindit Malcho, applaudente pullata turba, ceu ita vindicetur Christi captiuitas. Et post paulùm, qui tam strenuè modò dimicarat, rogationibus vnius ancillulæ territus abnegat Magistrum, ridente multitudine ancillam interrogantem, & exsibilantem Petrum negantem. Inter tot ludentes, inter tot cachinnos & ineptias

prias solus Christus est serius & seuerus: cúmque affectus conatur mœstos elicere, nescio quo pacto non ibi tantùm, sed etiam ad sacra fugefacit, magno scelere atque impietate non tam eorum qui vel spectant vel agunt, quàm Sacerdotum, qui eiusmodi fieri curant. *Hæc Viues. Manlius in suis locis Communibus fol.11. historiam recenset, qua ostendere vult, Deum grauiter irasci huiusmodi Contemptoribus Passionis Domini nostri Iesu Christi, eámque hoc modo proponi & repræsentari nolle. Cùm ageretur, inquit, in quodam celebri loco tragœdia de Passione Domini nostri Iesu Christi, quidam agens personam pendentis in Cruce Saluatoris nostri, accepto in corde lethali vulnere ab alio, petente vesicam cruore impletam, & lateri ipsius alligatam (hic militis illius egit personam qui lancea latus Domini aperuit, ex quo statim exiuit sanguis & aqua) mortuus concidit: alium etiam, qui deflentis sub cruce personam repræsentabat, lapsu suo interemit, cuius mortem frater vindicans in eo, qui ipsum in ligno pendentem sauciauit, capitali supplicio affectus est. Ita quatuor occubuerant, non sine suspicione, Deum omninò nolle vt homines in tam seriis ludant rebus. Hæc ille.*

Feria huius ritus Ostermontag. *Feria illa, quæ proximè sequitur Dominicæ Resurrectionis diem, Germanicè* der Ostermontag, *multis in regionibus conuiuia agitantur, quæ ferè ouis & mellitis quibusdam libis coctis atque placentis constant. Et pluribus in locis, quum Scholastici hymnum illum canunt,* Christe qui lux *&c. tùm cætera quóque turba puerorum & puellarum ostiatim oua colligunt, ab iis maximè, qui eos è sacro fonte leuarunt, & illa tum simul comedunt, quod vulgò* osterlen *vocant. Ipsa verò oua sic collecta, & tantùmnon emendicata* Zimpfeltag *vocant, quasi* Zimboltag *propterea quòd illis ouis seu symbolis collatis atque collectis vnà epulari consueuerunt.*

Eadem die plerisque in locis Papatus mulieres olim verberarunt maritos suos, & sequenti die mariti vxores suas. Durandus in Ration. lib. 6. cap. 86. dicit, fieri hoc, ad notandum quòd coniuges debeant se mutuo corrigere, ne alter ab altero exigat hoc tempore debitum thori. Decretum est enim in Concilio Elibertino circa Siluestri tempora, vt habetur de Consec. dist. 2. Omnis homo. & 24. q. 4. c. 1. quum die Paschatis communicare debeant; tribus præcedentibus, & tribus vel quinque vel septem sequentibus diebus, ab amplexibus vt abstineant: imò Liberius Papa hoc seruandum instituit per totam Quadragesimam ad Pascha vsque. Carranza & alij in Epitome Conciliorum hæc citant ex Gratiano, quia non extant in Canonibus Concilij Elibertini. Pausanias in Achaicis indicat, in quodam Festo Cereris, quod septem diebus celebratum fuit in templo Cereris Mysiæ, quarto die mulieres suos viros in templum reuersos derisisse, & has vicissim viros: de quo vide librum nostrum de Festis Ethnicorum.

VINCENTIVS *Hispanus, Prædicatorij ordinis Monachus obiit anno Christi 1418. Non. Aprilis. Canonizatus & Sanctorum Catalogo ascriptus fuit à Calixto tertio, anno Domini 1455. Ob eámque rem supplicationibus Deo gratias egit, ab Ecclesia Mineruæ vsque ad S. Petrum continuato magno cleri ac populi Romani apparatu. Platina. Antoninus tit. 23. cap. 8. §. 4. Sabellicus Enne. 10. lib. 6.*

SIXTVS *Episcopus Romanus factus sub Adriano Imp. martyrio sub eodem coronatur, 8. Idus April. vt Petrus de Nat. refert lib. 4. cap. 33.* 6.

EGESIPPVS *natione Iudæus, vicinus Apostolorum temporibus fuit, claruit enim sub Adriano & Antonino Impp. Ad fidem Christi conuersus, scripsit omnes à Passione Domini vsque ad suam ætatem historias libris quinque. Historiam etiam Iudaicam à Mathathia exorsus vsque ad belli Iudaici finem composuit. Sub Aniceto Romam venit, ibique ad Eleutherium vsque perseuerauit, & diem suum obiit 7. Idus April. vt Hieronymus de viris illustribus & Pet. de Nat. lib. 4. cap. 36. referunt.* 7.

DIONYSIVS *Corinthiorum fuit Episcopus, sub Vero & Commodo Impp. hoc est, circa annum Christi 174. vt Eusebius in Chron. habet. Insigni doctrina ornatus singulari fide & dexteritate Ecclesiam suam rexit, & ad alias quóque epistolas scripsit. Tandem Corinthi obiit 6. Id. April. vt testatur Hieronymus de Viris illustribus & Pet. de Natal. lib. 4. cap. 37.* 8.

PROCORVS *nepos fuit Stephani Protomartyris, Comes Ioannis Euangelistæ, & vnus ex septem primis Diaconis ab Apostolis electis, vt est videre Act. 6 cap. Factus Episcopus Nicomediæ, à Ioanne Euangelista Antiochiam mittitur, vbi martyrio coronatus vitam finiuit 5. Idus Aprilis, vt indicat Pet. de Nat. lib. 4. cap. 39.* 9.

DE SABBATHO IN ALBIS, in quo AGNVS DEI distribuuntur. 10.

Dies hic Sabbathum in Albis *vocatur, quòd in eo baptizati in sabbatho Sancto vestes albas, quas per totam hanc septimanam gestarunt, deponunt.*

DE AGNVS DEI Confectione & Benedictione.

IN *eo quoque* Agnus Dei *distribuuntur à Pontifice Romano. Sed antequam ritum*

illum referamus, de eorundem Confectione & Consecratione nonnulla dicemus, vt inde intelligatur quid sint, & quanta illis tribuantur. Adscribemus autem hac ex Ceremoniali Romana Ecclesia, ne quid à me hîc fictum putet aliquis. In eius igitur libro primo, Sect. 7. sic legitur. Agnus Dei *soliti sunt benedici à Summo Pontifice annis primo Pontificatus, septimo, & deinceps singulis septenis. Antiquitùs autem cera alba pro illis formandis per magistrum cera Palatij Apostolici, & per illos, qui volebant pro se* Agnus Dei, *ponebatur super altare Beati Petri, quam Subdiaconus Apostolicus de altari accipiebat, & in aliqua camera capaci & idonea in Palatio ipsi cum aliis Subdiaconis & Acolithis Papa manibus propriis formabant* Agnus Dei *cum magna deuotione, reuerentia & munditia. Habebant aliquos seruos, qui necessaria ministrabant. Et omnia fiebant impensis camera, ceram albam mollificabant cum Oleo Sancto, & Oleo Chrismatis quod superfuerat de anno praterito. Deinde quum facta erat tota quantitas, prasentebantur capsa plena* Agnus Dei, *& benedicebantur per Papam. Hodiè autem Sacrista cum suis Capellanis & Clericis capella format ipsos* Agnus Dei. *Ceram ipsam sumit vel ex Cereo benedicto in Sabbatho Sancti anni prateriti, vel aliundè expensis Papa. Non miscentur Oleo Sancto, aut Sacro Chrismate: sed puri & mundi prasentantur in capsis Papa in camera sua. Pontifex aliquo die post Pascha ante Sabbathum in Albis dicta sine audita Missa in sua priuata capella, indutus amictu, alba, cingulo, stola & mitra simplici, benedicit aquam benedictione communi, sicut fit in Dominicis diebus à Sacerdotibus, in aliquo magno vase ibi praparato. Et si magis placet potest illa aqua prius benedici ab aliquo Episcopo domestico Papa. Deinde Pontifex accedens ad vas pradictum, deposita mitra stans dicit Versum, Adiutorium nostrum in nomine Domini. Respon. Qui fecit cœlum & & terram. Vers. Dominus vobiscum. Respon. Et cum spiritu tuo. Oremus: Domine Deus pater omnipotens, Statutor elementorum omnium, & Conseruator humani generis, Datórque gratia spiritualis, & Largitor salutis aterna, qui aquas ex Paradisi fonte manantes totam terram irrigare iussisti, super quas vnigenitus tuus siccis pedibus ambulauit, & in eis baptizari dignatus est, qua vnà cum suo sanguine de latere sacratissimo profluxerunt, & baptizari in eis pracepit Discipulis omnes gentes, adesto benignus & clemens, & nobis tua hac magnalia recolentibus aduenias, vt ea qua in hoc aquarum vasculo ad gloriam tui nominis praparato infundere decreuimus, & immergere, bene † dicas, & benedicta sancti-*
Nota. *„ † fices, quatenus ipsorum veneratione & ho-„ nore nobis famulis tuis crimina diluantur, abstergantur macula peccatorum, impetrentur venia, gratia conferantur, vt tandem vnà cum Sanctis & Electis tuis vitam percipere mereamur aternam: per eundem Christum Dominum nostrum, Amen. Resumit deinde mitram Pontifex, & infundit balsamum ex ampulla in aquam in modum crucis, dicens: Consecrare & sanctificare digneris Domine aquas istas per istam vnctionem balsami, & nostram benedictionem, in nomine Patris † & Filij † & Spiritus Sancti † Amen. Et ter signat. Deinde ex alia ampulla in eandem aquam infundit Sanctum Chrisma, & in modum crucis dicens: Consecrare & sanctificare digneris Domine aquas istas per istam vnctionem Sancti Chrismatis, & nostram benedictionem: in nomine Patris † & Filij † & Spiritus sancti † Amen. Benedicta aqua vertit se ad capsas, vbi sunt* Agnus Dei, *& sine mitra stans dicit: Dominus vobiscum. Respon. Et cum spiritu tuo. Oremus, Deus omnium sanctificationum Dominator, Dominus, cuius pietas sine fine sentitur, qui Abraham Patrem fidei nostra pracepto tuo filium Isaac immolare disponentem in figuram redemptionis nostra per arietem vepribus inharentem eius sacrificium consummare voluisti, quique Mosi famulo tuo legifero iuge holocaustum pracepisti in agnis immaculatis offerri, te suppliciter deprecamur, vt nostra vocis exoratus officio has cereas formas innocentissimi agni imagine figuratas bene † dicere, & per inuoca-* Nota.
„ tionem Tui Sancti Nominis sanctificare digne-„ ris, vt per eius tactum, & visum Fideles inui-„ tentur ad laudes, fragor grandinum, procella „ turbinum, impetus tempestatum, ventorum „ rabies, infesta tonitrua temperentur: fugiant „ atque tremescant maligni Spiritus ante sancta „ crucis vexillum, quod in illis exsculptum est, „ cui flectitur omne genu, & omnis lingua confi-„ tetur, quia deuicta morte per Crucis patibulum Iesus Christus regnat in gloria Dei Patris: ipse enim tanquam ouis ad occisionem ductus in morte tibi Patri sanctum sui corporis obtulit sacrificium, vt ouem perditam diabolica fraude seductam reduceret, & reductam suis humeris ad cœlestis patria gregem reportaret: qui tecum viuit, & regnat in vnitate Spiritus Sancti Deus per omnia secula seculorum, Amen. Deinde dicit aliam orationem: Omnipotens Sempiterne Deus, qui legalium hostiarum, & ceremoniarum es Institutor, & qua pro restauratione humani generis fieri instituisti, vt plasmatio tua, qua suggestione diabolica decepta, tua maiestatis imperium contemnendo indignationem tuam incurrit, & his hostiis atque sacrificiis obediendo placari voluisti, sicut in sacrificio Agni primitiarum instituisti Abel, & in oblatione Melchisedech Sacerdotis tui: atque in immolatione hostiarum, agnorum, arietum, & taurorum pinguinum, Abraha, Mosi & Aaron famulis tuis: qua omnia illis in figuram contingebant, quia cum

tua sancta benedictione sancta erant, atque salutifera offerentibus. Et sicut ille Agnus, de cuius sanguine postes & superlimina domus linebantur, immolatus, populum tuum à persecutione Ægyptiaca media nocte liberauit: & quemadmodum ille agnus innocens tua voluntate immolatus in ara Crucis Iesus Christus filius Protoplastum nostrum, de Diabolica potestate eripuit: sic isti agni immaculati vittutem illam accipiant, quos consecrandos offerimus in conspectu Diuinæ Maiestatis tuæ. Tu eos bene † dicere, sancti† ficare & conse†crare digneris, vt tua larga benedictione sanctificati eandem virtutem accipiant „contra omnes diabolicas versutias & fraudes „maligni spiritus, vt illos deuotè super se ferentibus nulla tempestas eisdem præualeat, nulla „aduersitas dominetur, nulla aura pestilens, ne„que aëris corruptio, nullúsque morbus caducus, „nulla maris procella & tempestas, nullum in„cendium neque vlla iniquitas dominetur eis, „neque præualeat homo: partus cum matre incolumus conseruetur per intercessionem Vnigeniti Filij tui Domini nostri Iesu Christi: qui tecum viuit, &c. Oremus tuam clementiam Omnipotens Deus, qui cuncta ex nihilo creasti, & post Adæ lapsum Noe & Filiis eius benedixisti, qui iusti coram maiestate tua comparuerunt, atque tua miseratione ab aquis diluuij salui facti sunt, sic istos Agnos bene†dicere, sancti†ficare & consecra†re digneris, quatenus eos, deuotè deferentes, „ob reuerentiam & honorem Nominis Tui, li„berentur ab omni inundatione aquarum, & ab „omni fluctuatione diabolicæ potestatis, & à „morte subitanea per virtutem Passionis Iesu „Christi filij tui, qui Tecum viuit & regnat &c.

Nota blasphemiam.

His finitis accingitur Pontifex, & sumpta mitra sedet apud vas aquæ, & Cubicularij ad eum portant Agnus Dei in peluibus argenteis, quos Pontifex immergit in aquam, & Prælati astantes eos extrahunt, & in peluibus portant super mensas cum mappis præparatas vt siccentur. Et omnibus BAPTIZATIS *per Pontificem, vel per eius Prælatos, surgens Pontifex stans sine mitra, dicit super eos has orationes Oremus, O Alme Spiritus qui aquas fæcundas; & cuncta viuificas, & in aquarum substantia maximáque sacramenta constituisti, quæ à te sanctificante amaritudine dimissa in dulcedinem sunt conuersa, & tuo flatu sanctificata, atque imperante lauacri susceptione sanctæ Trinitatis nomine omnia peccata diluunt: quæsumus Domine hi Agni sacra & perenni vnda balsamóque Sacri Chrismatis porfusi, tu illos bene†dicere, sancti†ficare & conse†crare digneris, quatenus à te benedicti virtutem accipiant contra omnia Diabolica tentamenta, & omnes portantes tuti esse possint inter aduersa & prospera, & tua consolatione accepta nullum periculum timeant, nullámque formident vmbram, nulla sæuitia Diabolica aut versutia humana eis noceat: sed fortitudine tuæ virtutis roborati, tua consolatione glorientur, qui verè Paracletus diceris, & in Trinitate perfecta viuis & regnas per omnia secula seculorum, Amen. Domine Iesu Christe, Fili Dei viui, qui verè es Agnus innocens, Sacerdos & Hostia: qui Prophetica voce Vitis es, Lapis angularis prædicaris: qui mundi peccata abstulisti, qui occisus nos redemisti Domine Deus in sanguine tuo: atque postes pectoris & frontis nostræ tuo cruore liniuisti, ne diabolica nocturna versutia, & meridiani incursus, & populus sæuiens, & super domos nostras transiens, vires in nos exercerent. Tu verè es Agnus immolatus pro nostra reconciliatione, & iugis voluisti à tuis Fidelibus in tui memoriam immolari, & in Agnum Paschalem sumi sub speciebus Panis & Vini in sacramento in salutem, & in remedium animarum nostrarum, vt præsenti sæculo transacto, ad resurrectionis & æternitatis gloriam venire possimus. Rogamus ergo Clementiam tuam, vt hos Agnos immaculatos bene†dicere, sancti†ficare & conse†crare digneris, quos de cera virginea in tuum honorem formauimus, per opera crucis, & sacra vnda, balsamóque, & sacro chrismate liquori confecti in sanctificationem tuæ Conceptionis, quam absque contagione ac propagine humana sola diuina virtute suscepisti, sic eos deferentes tuearis, protegas & defendas ab omni periculo incendij, fulguris, procellæ & tempestatis, & ab omni aduersitate custodi per mysterium Passionis tuæ: & sic eos liberare digneris ab omnibus periculis, & in puerperio laborantes, sicut Matrem tuam ab omni periculo liberasti, & Susannam de falso crimine, & B. Theclam Virginem & Martyrem tuam ab incendiis, & Petrum à vinculis absolutum, illæsum abire fecisti: ita nos ab hoc seculo illæsos abire facias, vt tecum sine fine viuere valeamus: qui viuis, &c.*

Distributio Agnus Dei

His finitis reponuntur Agnus Dei *in suis capsis, & in Sabbatho in Albis distribuuntur hoc modo, vt habetur in Ceremoniali Romanæ Ecclesiæ libro secundo, sectione secunda. Veniunt ante Pontificem per ordinem omnes Cardinales, vnus post alium à seniore ad iuniorem, & factis reuerentiis, porrigunt mitras suas, cornua mitræ deorsum vertentes, & Papa imponit eis tot* Agnus Dei, *quot ei placet. Antiquitùs dabantur cuilibet Cardinali tres, Prælatis duo, aliis vnus tantùm.*

Agnus Dei vis

Solent etiam Pontifices Romani hos Agnus Dei *sæpè maximi muneris loco mittere Regibus & Principibus, & hic est quæstus illis longè vberrimus. Sic Vrbanus quintus ad Imperatorem quendam Græcorum tres* Agnus Dei *misisse perhibetur, cum his versiculis:*

Balsamus, & munda cera, cum Chrismatis vnda

Conficiunt Agnum, quod munus do tibi magnum,

Fonte velut natum per mystica Sanctificatum.
Fulgura desursum depellit, omne malignum
Peccatum frangit, vt Christi sanguis, & angit.
Prægnans seruatur, simul & partus liberatur.
Dona defert dignis, virtutem destruet ignis.
Portatus mundè de fluctibus eripit vnda.

Ergò quæ verbum Dei merito & sanguini Christi, ea Pontifices Romani suo Agnus Dei *per summam blasphemiam tribuunt, nimirùm quòd crimina diluat, peccatorum maculas abstergat, veniam impetret, gratiam conferat & ab omni malo protegat ac defendat.*

Agnus Dei & eius distributio ab Ethnicis sumpta. *Hunc autem morem ab Ethnicis mutuatos esse Pontifices Romanos, non immeritò dixeris. Solebant enim illi inuicem in Saturnaliorum Festo sigillaria siue sigillaritia munera mittere. Erant autem Sigillaria parua quædam imagines: Martialis in Apophoretis:*

Gloria tam parua non est obscura sigilli.
Et rursùs:
Sum fragilis, sed tu, moneo, ne sperne sigillum.

Ita de Spartiano refertur, quòd Saturnalitia, & Sigillaritia amicis inopinantibus miserit frequenter. Et pueris in primis Sigillaria dari fuisse solita, ex illis Spartiani verbis videtur posse colligi: quæ à parentibus sigillariorum gratia acceperat, id vel Clientibus, vel Magistris spontè donauit.

Agnus Dei ceremonia ex Iudaismo. *Vualafridus verò Abbas in libro de Officiis diuinis capite decimonono, Iudaicam esse ceremoniam dicit hanc* Agnus Dei *consecrationem, eámque reprahendit.*

11. Dominica *prima post Pascha* Quasimodo *appellatur à textu qui ex priori Epist. Petri 2. cap. in ea cantatur, Quasimodo geniti infantes, lac sermonis syncerum expetite, vt per illud adolescatis &c. Quæ verba noua vita spiritualis nos admonent.*

12. Ivlivs *primus Pontifex Romanus fuit. Athanasius Oratione prima contra Arrianos, orthodoxum eum vocat, & virum Apostolicum: fuisse etiam professorem syncerum, acerrimúmque defensorem Nicænorum dogmatum ibidem testatur. Moritur Romæ prid. Idus April.*

13. Ivstinvs *Gentilis ab initio fuit, & in disciplinis philosophicis, atque omni Gentilium eruditione, haud vulgariter excelluit. Christianus autem factus, religionis Christianæ ac disciplinæ acerrimus defensor extitit, ac certamina multa ingenti animo suscepit, à quibus nec minis vllis, nec morte denique ipsa deterreri potuit, vt à calumniis & blasphemiis professionem Christianam vindicaret simúlque ei plures adiungeret. Martyr autem obiit sub Marco Antonino Vero, cùm paulò antè martyrio suo Polycarpus in Asia functus esset: Idib. April. vt Hieronymus de Viris illustribus & Pet. de Natal. lib. 4. cap. 50. indicat.*

Tibvrtivs *anno Christi* 174. *sub Commodo Imperatore passus est* 18. *Calend. Maij, quòd Ioui sacrificare nollet. Herm. Contractus, Vincentius & Pet. de Natalibus lib* 4. *cap.* 51. 14.

Olympia *in Perside apud Cardilam vrbem anno* 253. 17. *Cal. Maij sub Decio Imperatore post multos & horrendos cruciatus, quos propter Christum constantissimè passa est, spiritum amisit: Vincentius & Pet. de Nat. lib.* 4. *cap.* 53. 15.

Carisivs *cum octo sociis apud Corinthum martyrium passus est: nam ipse & socij propter confessionem Christianis nominis pelago immersi, perpetuas triumphi palmas à Domino percipere meruerunt,* 16. *Cal. Maij. Pet. de Nat. lib.* 4. *cap.* 55. 16.

Lanceæ Christi Festum.

I*Nnocentius VI.* Festum Lanceæ & Clauorum Christi *hoc die celebrandum instituit. Mirum est nullum Festum institutum ab illis laqueo Iudæ, aut tribunali Pilati. Balæus. De hoc festo ita scribit Tritthemius in Chron. Hirsing.* Festum, *ait,* Lanceæ Christi, Clauorum & Coronæ Domini nostri Iesu Christi feria 6. post octauas Paschæ singulis annis per vniuersum orbem Christianum celebrandum Carolus 4. Imperator impetrauit à Papa cum magnis indulgentiis, gratiis & remissionibus peccatorum. *Sub Innocentio VIII. Mustapha Bassa, qui simul etiam Visirus erat, Romam Orator venit, ac ferrum lanceæ, qua latus Domini aperuit, secum attulit, vt Iouius indicat in vita Baiazetis 2. Refert Platina in vita Paschalis 2. Belli sacri tempore, quod aduersus Infideles in Oriente gestum est, sub Boëmundo hanc lanceam in Basilica S. Andreæ Antiochiæ repertam esse. Idem author est in vita Gregorij IX. Balduinum Constantinopolitanum Imp. quum se ægrè ab hostibus inopia ærarij tutaretur, & filium pignori mercatoribus Venetis, ob æs mutuo acceptum, dedisset, hanc lanceam cum spongia, qua Christus potus est, Venetis pecuniosis vendidisse. Mirum igitur non iniuria alicui videri posset, vndè Mustapha suam lanceam habuerit: nisi dicere velis, Balduinum lanceæ lignum tantùm vendidisse, Turcam autem ferrum solùm attulisse Romam. Quicquid sit, lanceam istam in hoc festo ita inuocare solent:* Aue Ferrum triumphale, Intrans pectus tu vitale, Cœli pandis ostia, Fœcundata in cruore, Felix hasta nos amore, Per te fixi saucia, *&c. quæ certè atrocissima est blasphemia in Filium Dei, qui solus ostia cœli merito suo nobis aperuit.* *Lancea Christi inuocatio.*

Anicetvs *Syrus, Romanæ Ecclesiæ in verbi Diuini ministerio laboriosè præfuit: & anno* 169. *nati Seruatoris,* 15. *Cal. Maij, in magna* 17.

Christiana

Christianæ fidei constantia, pro Dei veritate sanguinem postremò fudit. Platina, Balæus & Petrus de Natalibus libro quarto, cap. 57.

18. DOMINICA secunda à Paschate vocatur Misericordia, ab Introitu, qui in ea cantatur ex Psal. 33. Misericordia Domini plena est terra, &c.

19. TIMON Diaconus & Martyr de septem primus ab Apostolis electus est, vt habetur Act. 6. Is Euangelium Iesu Christi disseminans Corinthum venit, ibique à Iudæis & Græcis vt traditur flammis iniectus, sed nihil læsus est: dehinc cruci affixus martyrium suum impleuit 13. Cal. Maij Hieronymus in Martyrologio.

20. SVLPITIVS prædicatione & miraculis Flauiæ Domicillæ ad fidem Christi conuersus, sub persequutione Traiani, quum sacrificare Diis nollet capite plexus est 12. Cal. Maij. Pet. de Nat. lib. 4. cap 68.

21. SIMEON Archiepiscopus Seleuciæ, quum Solem adorare nollet, sub rege Persarum Sapore capite cæsus est 11. Cal. Maij, vt in Tripartita historia legitur.

22. GAIVS Dalmata Romanæ Ecclesiæ Episcopus, & Cæsari Diocletiano cognatus, peruenit ad tempora imperij Diocletiani, sub quo continuata fuit sæuissima persequutio, sic vt in cryptis & terræ cauernis, non in Papali palatio aut templo magnifico, latuerit diu: atque inde eductus anno Domini 295. vnà cum Gabinio fratre Presbytero coniugato sub gladio 10. Cal. Maij vitam finiunt.

23. GEORGIVS natione Cappadox, Tribunus militum factus, in idola & Dæmonas gentilium acriter inuectus fuit. Captus igitur sub Diocletiano Cæsare à Deciano in carcerem & vincula conijcitur: mox vngulis acutis laniatus, calce ardente adustus, fidiculis distractus, mucronibus dissectus, ac gladio tandem percussus est: & tamen in his tormentis omnibus animo neque submisso, neque abiecto visus est esse, sed generosam constantiam vsque ad extremum vitæ spiritum retinuit.

Hæc illius fortitudo & inuicta constantia huiusmodi fabulæ locum dedit, sicut in vita eius legitur apud Iacobum de Voragine Legenda 56. & Petrum de Natalibus lib. 4. capite 81. In Libyæ vrbe Silea magnum periculum fuit à Dracone ingenti, qui in vicino stagno viuebat, & sæpenumerò aggressus vrbem halitu suo venenato afflauit ciuibus pestem & morbos fœdos, quibus multi eorum extincti sunt. Etsi autem armati ciues sæpius cum arcere conati sunt, tamen vi & afflatu eius maligno repulsi in seruitutem tristem redacti sunt. Ex quo tandem euenit, vt pactionem facere conati sint in hunc modum, vt singulis diebus duas oues illi vorandas traderent. Id quum ad tempus benè longum esset factum, penuria ouium tanta extitit, vt exsoluere promissum ampliùs non possent. Idcircò in pactionem denuò venerunt, placuitque vt in singulos dies vnam ouem cum homine vno darent. Hic vt iure res tota agi videretur, sors coniecta est quotidiè, & quemcunque illa tetigit, ad Draconem eductus est cum oue. Accidit autem, vt aliquandò etiam ipsa Regis Filia, eleganti formis & moribus eadem sorte delecta ad Draconem à parentibus, cognatis, amicis & ciuibus cum ploratu & luctu magno educeretur. Sed quum adhuc in via essent, opportunè aduenit Georgius eques cataphractus, animum fortem & acrem præ se ferens. Hic audito luctu & squalore turbæ, statim, quid rei esset, quæsiuit: Responderunt ei, duci ad Draconem vnicam Regis Filiam, impenderéque adeò ciuitati vniuersæ exitium à Dracone, cuius sæuitia ac voracitas expleri non possit, nisi totam ciuitatem exhauserit atque absorpserit. Huius igitur misertus Georgius, iussit bono esse animo, solatium atque opem præsentem pollicens, simul atque incitato in Draconem cursu irruit. Is verò occurrit ei prædæ auidus, rictúque immani mortem minitans. Georgius autem animo præsente ac læto hastam contorsit, belluámque confodit, & ciuitatem internecione liberauit. Hoc facto recreati ciues, Georgium cum lætitia & gratulatione maxima exceperunt, in vrbem duxerunt, & omnia studia atque officia veræ pietatis & gratitudinis cumulatè tribuerunt. Commentum hoc esse nemo non intelligit, quo tamen veteres humani generis redemptionem adumbrare voluerunt. Georgius enim hic est Christus: Draco seu Serpens est Diabolus immani sæuitia atque tyrannide grassans in genere humano, nunc hunc, nunc alium diripiens atque deglutiens. Ciues vrbis Sileæ imago sunt totius generis humani, quod est prædæ & direptioni Diabolo, nec se tueri vllo pacto potest. Solus Christus ea est potentia vt Diaboli Inferique robur omne comminuat atque frangat: pro quo ingenti beneficio gratias ei debemus agere sedulò, & pietate ac gratitudine eum colere & celebrare.

S Georgij fabula vnde.

Romæ hoc die Signilustrium celebratur, in quo ostenditur vexillum S.P.Q.R. ad imitationem Tabilustrij veteris.

Commemorationis SEPTEM DOLORVM Beatæ Virginis Mariæ Festum.

GEorgius Hallerus Decanus Cœnobij Kiebaccensis, à vaccis & riuo præterlabente sic dicti, & in Marcha Bauarica siti, in sibi suæque Pastorali curæ commisso districtu, primus instituit Festum Commemorationis septem Dolorum B. Virginis Mariæ circa annos Domini 1545. teste Bruschio in Chron. Monasteriorum Germaniæ: de quo etiam ipse tale templo eius

eius Cœnobij affixit Epigramma:

Conficiare tuis ne sola doloribus agris
Virgo Parens Domini Diua Maria mei:
Solennem post Pascha diem tibi dedico, Phœbus
Quem decimumnonum semper ab axe trahet.
Confluat hanc nostram populus quo totus in ædem,
Et peragat Festum Fœmina Virque tibi.
Exorans Natúmque Patremq́, vt ceu tibi in istis
Adfuit ærumnis Virgo Maria tuis:
Sic quóque nos nusquam lachrymantes atque gementes
Gratia Clementis deserat ipsa Dei.

24. ADELBERTVS *Amplißima Familia Boëmorum natus fuit, vt Bonfinius indicat. Apud Fuldenses, quorum conuersatio toto orbe tum prædicabatur, literas felicißimè didicit, & monasticum habitum, vt matris votum impleret, assumpsit. Boëmis autem Episcopo destitutis ipse eligitur. Cùm autem ob eius gentis in Idololatria Ethnica & feritate pertinaciam extremam frustrà aliquandiù ibi docuisset, Romam abiit, ibíque monastica vitæ habitum denuò assumpsit. Sed Roma per Boleslaum Ducem reuocatus, rediit, Boëmis verò an quum obtinentibus, vt Bonfinius indicat lib.1. Dec. 2. plantandæ Religionis gratia Vngaros adiit, inde ad Polonos contendit, à quibus Gnesnensi Archiepiscopatui præficitur. Breui autem interiecto temporis spacio ad Borussos abiit, apud quos Ethnicorum Sacerdotum instinctu trucidatus scribitur anno Christi 995. iuxta Marianum Scotum: 9. Cal. Maij. secundùm Trithem. vel 7. Cal. Maij, iuxta Petrum de Nat. lib.4. cap.87. vel 8. Cal. Maij, vt aliis placet.*

25. *Tertia* DOMINICA *à Paschate* Iubilate *dicitur, ab Introitu eius diei,* Iubilate Deo omnis terra, *&c. ex Psalmo 66.*

Eodem die Festum quóque S. MARCI *celebratur. Fuit is aliquandiu Comes Petri Apostoli, à quo etiam didicit Euangelium. Scripsit autem Euangelicam historiam in Ægypto, vel à Petro iussus, vel à Fidelibus rogatus, & vix persuasus, anno 10. post Ascensionem Christi in cœlum, secundùm Theophylactum. Eusebius in fine lib.3. histor. Eccles. ait: Marcus quidem tanquam Interpres Petri, quæ meminisset, ea accuratè perscripsit: non eo tamen ordine, quo dicta factáque sunt à Domino. Néque enim Dominum audiuit, neq́ est sequutus, sed Petrum deinde. Quamuis interim Epiphanius dicat, Marcum fuisse vnum ex septuaginta Discipulis Iesu: lib.2. tom.1. contra hæreses. Missus ad Ægyptum Alexandriæ Euangelium docuit, & celeberrimam ibi Ecclesiam constituit. Inde ad Cyrenæos & Pentapolitanos progressus, Christi verbum ibi quoq́ prædicauit. Cùm autem in Idolorum Cultores inueheretur, impetum in eum fecerunt, funibus pedes eius constringentes, crudelemq́ in modum per vrbem raptantes, tum saxis corpus eius alliserunt, conscinderuntq́, vt sanguis abundè proflueret. Posteà carceri incluserunt: indè verò extractus, per plateas immanißimè raptatus expirauit octauo Neronis anno circa annos Christi 64. 7. Cal. Maij. Corpus eius translatum Venetias est sub Leone Imp. & Iustiniano Duce Venetorum anno Domini 465. vbi adhuc conseruatur in magnificentißimo templo, in honorem eius extructo: prid. Calend. Feb. quo die Venetiis festum translationis eius celebratur.*

De Litania quæ fit in D. Marci Festo alibi dicetur.

CLETVS *Papa sub Domitiano Imp. passus est 6. Cal. Maij.* 26.

ANASTASIVS *Pontifex Rom. eligitur in suprema senectute, & quieuit in Domino 5. Cal. Maij, anno 404.* 27.

VITALIS *Mediolanensis, quum Diis alienis sacrificare nollet, Sacerdotis Ethnici instinctu Rauennæ profundissima facta fouea, in eam præcipitatus, & terra, lapidibusq́ obrutus est, sub Neronis imperio, circa annos Domini 504. Cal. Maij: Pet. de Natalibus lib.4. cap.95.* 28.

PETRVS *Mediolanensis, qui etiam Veronensis dictus fuit Prædicatorij Ordinis Monachus homo sanguinis Christiani sitientißimus, Prædicator Crucis, & Inquisitor violentißimus, immanißimusq́. Cùm anno Domini 1252. ad lanienam instruendam proficisceretur, inter Mediolanum & Comum à Nobili quodam interfectus est, diffisso eius capite, quòd tanta vehementia multorum arma in verè Christianos, & à Romana Idololatria abhorrentes, expediuerat. Occisus est 7. die Aprilis: sed quia in festa Paschalia crebrò incidit is dies, Innocentius 4. qui eum canonizauit, Festum eius 3. Cal. Maij celebrare iussit. Surius ex Lentino Petri contemporaneo.* 29.

CATHARINÆ *Senensis Festum, quod perquàm sanctè percolunt Prædicatores monachi, eodem die celebrari cœpit, quum fuisset canonizata à Pio Pontifice Rom. anno Christi 1461. Eius superstitiosißimam vitam & hypocriticam sanctitatem habes descriptam in libro nostro de Origine & progressu Monachatus, &c.* 30.

EVTROPIVS *Filius fuit, vt Pet. de Nat. nugatur ex Dionysii Areopagitæ quodam libro, lib.4. cap.105. Xerxis cuiusdam Persarum Regis. Is à pueritia Græcis à Chaldæis literis imbutus, liberalibúsque artibus institutus, à patre licentiam lustrandi orbem nactus, in Galilæam cum Nicanore pædagogo venit, auditóque de Iesu miraculis, eum videre & audire cupiuit. Interfuit igitur miraculo, quum Christus quinque panibus 5000. homines satiasse. Ex morte illius*

non

non modicum dolorem concepit, sed de Resurrectione certior factus in eum credidit, Romamq́ ad Petrum abiit, à quo plenè in fide institutus & in Galliam missus, quum ab Infidelibus primò lapidibus, deinde plumbatis cæsus esset, tandem securi caput ei amputatum fuit prid. Calend. Maij.

MAIVS.

Festa Et Memoriæ Sanctorum, quæ mense Maio à Christianis celebrantur.

Philippi & Iacobi Festum.

1. *Festi huius origo.* VIx tres Apostoli honorem hunc in Primitiua Ecclesia sortiti fuerunt, vt peculiaria Festa & Solennitates ipsis instituerentur, B. Rhenano in Annot. ad Tertulliani lib. de Corona militis, teste. Progressu autem temporis decretum fuit, vt Calendis Maiis celebrarentur solennitates in honorem omnium Apostolorum: quod Græci facere dicuntur in festo Petri & Pauli. Postea autem duobus tantùm hic locus relictus est, Philippo & Iacobo. Durandus lib. 7. cap. 10.

Philippvs *Bethsaidæ natus, vnus ex 12. Apostolis, qui primùm à Christo vocati sunt, missus fuit, quum Spiritum S. accepisset, in Scythiam ad prædicandum Euangelium: quam gentem ferè omnem ad Christianam religionem conuertit. Postremò autem, quum Hierapolim Phrygiæ venisset, propter Christi nomen cruci affixus, lapidibusq́ obrutus est, Calend. Maij: Breuiarium Romanum.*

Iacobvs, *cognomento iustus, & Christi Apostolus, post Ascensionem Domini Hierosolymorum Episcopus creatur. Cùm autem 30. annos Ecclesiæ illi sanctissimè præfuisset, Christum constantissimè prædicans, lapidibus primùm appetitur: mox in altissimum templi locum ductus, inde præcipitatus est. Qui, confractis cruribus iacens, semiuiuusq́ manus tendens ad cœlum, grauiter eius capite fullonis fuste percusso, animam Deo reddidit, 7. anno Neronis, Cal. Maij.*

2. *Quarta* Dominica *Quinquagesimæ* Cantate *appellatur, ab Introitu ex Psal. 98.* Cantate Domino canticum nouum, *&c. qui eo die in Ecclesia cantatur.*

Athanasivs *Alexand. ab Alexandro, Alexandrinæ vrbis Episcopo educatus, postea in synodo Nicæna Diaconus, tandem ad eius vrbis Episcopatum promouetur. In docendo mirus & accommodatissimus artifex fuit, rebúsque gerendis admirabili quadam solertia, & inuictus Christianæ religionis propugnator. Arianorum fictis criminibus in exilium pellitur: inde verò reuocatus, variisque agitatus contumeliis, & insidiis petitus, infracto tamen animo Christi causam sustinuit, & tandem in Dominò obdormiuit 6. Non. Maij.*

Inventionis S. Crvcis Festum.

INuenta esse dicitur S. Crux, *in qua Christus pependit, à Platina in vita Eusebij, Durando in Rationali lib. 7. cap. 11. & aliis, tempore Eusebij Papæ ab Helena matre Constantini M. mediante Iuda quodam Iudæo, qui Christianus factus* Quiriacus *vocatus est. De modo autem quo inuenta sit, vide Sozomenum lib. 8. cap. 29. Theodoretum lib. 1. cap. 18. Rufinum, Antoninum tit. 9. cap. 1. §. 4. In rei huius memoriam Festum primò celebratum est iussu Helenæ Hierosolymis tantùm, vt Nicephorus, verùm sine omni authore, indicat lib. 8. cap. 29. Eusebius autem Papa 30. à Petro id posteà vbique terrarum celebrari præcepit. Vnde in Decretali eius ad Episcopos Thusciæ & Campaniæ, & de Consec. dist. 3. Crucis. ita legitur:* Crucis Domini nostri Iesu Christi, quæ nuper nobis gubernacula sanctæ Rom. Ecclesiæ tenentibus, 5. Non. Maij inuenta est, in Calendario die prædicto Inuentionis Festum vobis solenniter celebrare mandamus*: refert etiam Durandus in Ratio. lib. 7. cap. 11. Hoc autem decretum Vincentius in speculo histor. lib. 14. cap. 96. non Eusebio Papæ, sed Helenæ tribuit. Deinde, quòd Platina & alij ex Damaso tradunt, Crucem Christi ab Helena sub Eusebio inuentam esse, qua nam ratione fieri potuerit, non inuenio, ipso etiam Onuphrio Panuinio Augustinensi monacho, in suis ad Platinam Annotat. astipulante: Nihil enim tum temporis Constantinus in Syria iuris habuit, quæ incredibili Maximini tyrannide premebatur. Deinde eo tempore, quo hæc referuntur facta, Helena, si Mariano Scoto credimus, adhuc fuit infidelis, neque etiam Constantinus adhuc plenè in Christum credidit, quod post Crucis in cœlo visionem demùm ardentissimè fecit. Sic enim Marianus scribit: Anno septimo Constantini M. ad Euangelij veritatem 327. secundùm Dionysij Cyclum 305. Constantino quartò, & Licinio quartò Coss. Constantino à Papa Siluestro baptizato, scribis illi sua mater Helena, vt negans Christum, Iudæos sequeretur. Tunc Idibus Aug. congregati sunt cum Helena 120. sapientiores Iudæorum, cum Constantino autem & Siluestro Papa 24. Episcopi, à quibus Iudæi Sacra Scriptura superati sunt. Nicephorus etiam lib. 7. cap. 36. indicat, Helenam à Siluestro demùm ad fidem Christianam conuersam esse. Quæro igitur, qui potuerit Eusebij tempore, qui 5. annis ante initum à Siluestro Episcopatum obiit, Hierosolymam religionis ergò proficisci? Nam post Eusebium ante Siluestrum Miltiades Rom. Ecclesiam 4. annos & 7. menses rexit. Non immeritò ergò Volateranus*

Crux quando inuenta.

Crucem sanctam non inuentam ab Helenâ.

Volateranus lib.22. Eusebij, ait, tempore Crucem inuentam ab Helena magna historiæ discrepantia est.

Sabellici sententia de tempore Inuentionis crucis.

Sabellicus igitur Enne.7.lib.8.affirmat, Eusebium historicum, referre, quod crux inuenta sit tempore Siluestri. Papæ. Eusebius autem, quod pace Sabellici dixerim, diligentißimus scriptor, inuentæ Crucis ab Helena, & eius diei Festi, ne vno quidem verbo meminit, vel in literis Constantini, vel in historia, in qua tamen, præsertim lib.3.de Vita Constantini, multa de Helenæ peregrinatione Hierosolymitana, & repugnatione Caluariæ montis narrat. Nam quòd in Chronico eius hæc leguntur: Anno Domini 325. imperij Constantini 16. Helena Constantini mater, diuinis monita visionibus, Beatißimum crucis signũ, in quo mundi salus pependit, apud Hierosolymam reperit, à posterioribus inserta esse videntur.

Rufini & aliorum sententia.

Rufinus autem lib.1.cap.7. Theodoretus lib.1. cap.18. Sozomenus lib.2.cap.1.& 2. Socrates quoque lib.1.cap.17. hist. Eccles. indicant, Niceno Concilio iam celebrato, hoc est, anno 25. ferè post Eusebium, Crucem inuentam. Prorsùs verò non meminit eius Hieronymus in Chronicis, quod valdè miratur Vincentius in spec. hist. lib. 14. cap.102. Neque etiam Ambrosius: nam quod Orationem eius attinet in Theodosium, in qua Inuentionis Crucis fit mentio, Erasmus eam non, vt germanam, recipit.

Quæ quum ita sint, non immeritò Gelasius Papa dist. 15. dicit, Inuentionem Crucis ab Helena, Nouellam esse reuelationem, quæ cum iudicio legenda sit iuxta doctrinam Pauli, Omnia probate, & quod bonum est tenete. *Nihilominus tamen Gregorius 11. circa annos Christi 1347. Officium de Inuentione Crucis in eius Festo fieri præcepit. Balæus in eius vita.*

ALEXANDER *Episcopus Romanus, Ecclesiam Rom. prædicando in primis iuuit; & multos ibi ciuium ad Religionem Christianam conuertit, ob quam ipse, sub præside Aureliano, supplicia grauißima, anno Domini 121. 5. Non Maij, ad mortem vsque passus est, de quibus P. de Natal. lib. 4. cap. 118. Adon Treuiren. Episcopus apud Surium tomo 6. de vitis Sanctorum refert, Damasum Papam Alexandri huius Festiuitatem instituisse.*

4. ELORIANVS *quum esset Centurio sub Diocletiano & Maximiano Impp. ab Aquilino præside iubetur à militibus propriis cædi, deinde vt scapulæ eius acutis configantur. Tandem ligato ad collum eius saxo de ponte in flumen præcipitatur apud Lauriacum oppidum propter Christianam religionem, 4. Non. Maij. P. de Natal. lib.4.cap.121.*

5. GOTHARDVS *primò monachus Altahensis in Bauaria cœnobij, posteà verò eiusdem Abbas efficitur, & in commendam etiam accepit Herseldense, Degerense & Cremense monasteria: tandem Hildemensis Episcopus creatur. Vixit sub Ottone secundo & tertio, itémque Henrico II. Impp. & moritur 3. Non. Maij. Surius tomo 7. de Vitis Sanctorum.*

S. IOANNIS *Euangelistæ & Apostoli ante portam Latinam, hoc die Festum celebratur, quòd tunc Romæ eo loci in vas oleo calefacto plenum sit immissus, saluúsque inde egressus sub Domitiano Imp. Refert hoc Tertullianus: Hieronymus verò eius non facit mentionem: & sunt qui incertißimum hoc esse dicant; adeò, vt etiam de loco ambigant, Ephesine an Romæ factum sit.* 6.

IVVENALIS *Presbyter & Medicus ex Africa Romam veniens, audiensq; Narnienses Christianam religionem recipere nolle, ad eos profectus multos conuertit, & tandem eorum Episcopus creatur, apud quos etiam moritur.* 7.

APPARITIONIS S. MICHAELIS Festum. 8.

Apparitiones Michaelis tres.

1. A*Pparitiones S. Michaelis Archangeli tres sunt, propter quas hoc festum institutum dicitur. Prima facta est in monte Gargano. Quum enim diues quidam ex Siponto Campaniæ, nomine Garganaus, bouem amisisset, illúmque in monte quæreret, eo inuento in aditu speluncæ iratus telo cœpit impetere bouem, quod inuersum illum sauciauit qui emiserat. Eo miraculo territus consuluit Episcopum, qui triduanum indixit ciuibus ieiunium. Eo ipso tempore apparuit S. Michael Episcopo dicens: Ego sum Michael Archangelus, qui semper asto in conspectu Domini. Hoc autem signo declarare volui, me huius ciuitatis esse custodem, & speculatorem omnium quæcúnque in ea fiunt.*

2. *Posteà circa annos Christi 390. vt Eccius habet tom.3. homiliarum fol.348.b. Horolanus autem in Calendario Ecclesiastico annum annotat: 494. vbi etiam ex Vincentio & Antonino hæc sub Gelasio I. accidisse memorat, quum Neapolitani adhuc gentiles Sipontinis & Beneuentanis bellum inferrent, qui Christiani erant, Episcopus Sipontinus rursùs indicto ieiunio triduano, iussit subditos suos S. Michaelis opem implorare, quòd se custodem ciuitatis illius esse dixisset. Ea ipsa igitur nocte, priusquam prælium iniretur, apparuit ante os speluncæ S. Michael Episcopo, dicens, Orationem subditorum suorum esse exauditam, sibique victoriam promissam ex hostibus: commisit etiam illi, vt mane summo circa quartam diei horam cum hostibus confligeret. Hinc confirmati Christiani, aggreßi sunt hostes, mons Garganus concussus est, fulmina plurima apparuerunt, & caligo atra montis verticem occupauit. Quibus rebus territi Gentiles fugerunt, quos Sipontini Neapolim vsque insequuti sunt, multique*

Neapolitani

Neapolitani ad fidem conuersi. Hæc Eccius citato loco & Vincentius in Spec. hist. lib. 21. cap. 101. Quæ etiam, sed breui compendio narrat Durandus in Ration. lib. 7. cap. 12. & Surius tomo 5. de Vitis Sanctorum.

3. *Tertia apparitio facta est Romæ Gregorij M. tempore. Cùm enim is propter pestem inguinariam Litanias maiores instituisset & pro salute populi orasset, vidit super castrum, quod olim Adriani moles dicebatur, Angelum Domini, qui gladium cruentum, quem manibus tenebat, in vaginam recondebat. Vnde Gregorius intelligens preces à Deo exauditas, Ecclesiam in honorem Angelorum ibi construxit, & Castrum illud S. Angeli exin vocari iussit. Et quia posteriores duæ visiones 8. die Maij factæ perhibentur, iccircò in rerum istarum memoriam hoc festum institutum dicitur: & Panthaleon Diaconus & Chartophylax magnæ Ecclesiæ, apud Surium tomo 5. de Vitis Sanctorum blasphemè dicit,* Archangelum Michaelem Festum eius fide & desiderio alacriter celebrantes, ex omni difficultate & noxio occursu liberare, dare etiam eis salutarem gratiam, deducere quoque ad petitionem semper vtilem & ad viam pœnitentiæ, eisque peccatorum procurare remissionem, & in iustorum stationem connumerare in Regno cœlorum.

Quid de apparitionibus Michaelis statuendum

Quæ verò de Apparitionibus & Inuocatione Michaelis & templis in honorem eius extructis à Vincentio, Durando, Petro de Natalibus, Eccio & aliis referuntur quum apud nullum fide dignum authorem extent, pro fabulis à multis habentur sub titulo venerandæ antiquitatis Ecclesiæ obtrusis. Sed sit ita factum vt referunt, illas tamen apparitiones illusiones diabolicas, & quæ in honorem Michaelis instituta sunt cultũ idololatricum, impium & prophanum fuisse liberè & ingenuè dico Pugnant enim cum doctrina Apostolica, veterisque Ecclesiæ, & Conciliis, quæ iisdem temporibus, quo hæc facta dicuntur, celebrata sunt. Paulus enim monet Colossenses 2. cap. sibi caueant à Pseudoapostolis, qui vt legem faciliùs obtrudere eis possent, vel Angelorum cultum, quorum ministerio lex lata fuit, inducebant, vel apparitiones & visiones quasdam Angelorum & Spirituum iactitabant. Vnde inquit: Ne quis palmam vobis interuertat data opera per humilitatem & cultum Angelorum, &c. *In quæ verba Theodoretus sic inquit,* Mansit diu hoc vitium in Phrygia & Pisidia. Quocirca synodus quóque, quæ conuenit Laodiceæ, quæ est Phrygiæ Metropolis, lege prohibuit ne precarentur Angelos. Et in hodiernum vsque diem, licet videre apud illos & eorum finitimos, Oratoria S. Michaelis. Illi ergò hoc consulebant, visque humilitate vtentes, dicentes vniuersorum Deum, nec cerni, nec comprehendi, nec ad eum posse perueniri, & oportere per Angelos Diuinam sibi beneuolentiam conciliare. Et hoc est quod Paulus dicit, In humilitate & cultu Angelorum. *Idem repetit Theodoretus in 3. cap. Colossen.* Præcipit, *inquit*, Paulus, vt Deo Patri gratiarum actionem emittant per Christum, non per Angelos: Hanc etiam legem sequens Laodicena Synodus, & volens veteri illi morbo mederi, cauit, ne precarentur Angelos, & ne derelinquerent Christum. *In Compendio quoque Hæreticarum fabularum, Cainis hoc tribuit, quòd Angeli alicuius nomen inuocent: & tamen Iesuitas non pudet scribere, veterem Cainam hæresim esse, Sanctorum inuocationem improbare. Celebrata autem fuit Laodicena Synodus hæc, circa annum Domini 368. Operepretium autem est considerare, qua fraude Canon ille nunc in Tomis Conciliorum deprauatus,* Angelos in Angulos transformarit. *Ita enim nunc habet 35. Canon: Non oportet Christianos, derelicta Ecclesia abire, & ad Angulos idololatriæ abominandæ congregationes facere, quæ omnia interdicta sunt. Quicunque autem inuentus fuerit, occultæ huic Idololatriæ vacans, anathema sit, quoniam derelinquens Dominum nostrum Iesum Christum filium Dei, accessit ad idola, &c. Theodoretus verò dicit, Canonem illum prohibere inuocationem Angelorum, ne quis Angelos oret aut precetur, quasi per illos aditum sibi ad Dei gratiam & beneuolentiam facturus: cum hoc verò manifestè superiora pugnant.*

Contra inuocationem angelorum.

Canon Laodici synodi deprauatus.

Stanislavs *in Polonia Episcopus ab Innocentio 4. canonizatur, diésque Festus ei celebrandus indicitur hoc eodem die, quòd tunc occisus esset. Factum anno Christi 1250. quum à cæde eius anni 175. effluxissent. Surius tomo 3. de Vitis Sanctorum. Cromerus lib. 8. & 9. de Rebus Polonicis.*

Dominicam *quintam Quinquagesimæ vocant*, Vocem, *à cantu*, Vocem *iucunditatis annunciate &c. ex cap. 64. Isaiæ. Dies quóque Rogationum in ea incipiunt, de quibus suo loco.* 9.

Hermes, *si Dorotheo Abbati credimus, vnus ex 70. Christi Discipulis fuit, cuius meminit Paulus Rom. 16. Nonnulli librum Apocryphum, vulgò* Pastoris *dictum, ad eum, tanquam authorem referunt, sed falsò, quod & Sophronius indicauit. Mortuus est Romæ 7. Idus Maij.*

Gordianvs *Vicarius Iuliani Imp. conuersus ad Christianam Religionem à quodam Ianuario cum tota familia, decollatur Iuliani iussu 6. Idus Maij, & corpus canibus proiicitur, sed illæsum mansit & sepultum fuit. Iac. de Voragine Legenda 69. & Pet. de Natal. lib. 4. cap. 149.* 10.

Mamertvs *Viennensis Episcopus, &* 11.

Author Rogationum *tribus ante Ascensionem Domini diebus, moritur Vienna 5. Id. Maij. P. de Natal. lib. 4. cap. 152.*

12. Pancratius *Nobilissimis Parentibus ortus, sed vtróque orbatus cum Dionysio patruo Romam venit, vbi amplum patrimonium habuit. Cùm autem in suis prædiis in monte Cælio habitarent, in eo vico Cornelius Papa cum quibusdam Fidelibus propter persequutionem latitabat: à quo & fidem & baptismum susceperunt patruus cum nepote. Post dies paucos Dionysius moritur, Pancratius verò 13. annorum puer, persequutoribus se vltrò obtulit. Ductus igitur ad Valerianum Imp. Diis sacrificare iubetur: id verò cum facere nollet, iussit eum Augustus via Aurelia duci, & ibidem decollari 4. Id. Maij. P. de Natalibus libro 4. cap. 156.*

13. ## Ascensionis Christi In cœlum Festum.

Apud *vetustiores Authores* Festi Ascensionis Christi *peculiaris mentio nulla fit, sed comprehendunt illud sub Quinquaginta illis festis diebus post Pascha. Cùm verò illi non omnes vbique festi amplius haberentur peculiaris solennitas facta est. Primus omnium, quod equidem sciam, D. Augustinus epist. 118. peculiarem eius mentionem facit, vbi sic inquit:* Illa quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obseruantur, datur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima authoritas, commendata atque statuta retineri. Sicut quod Domini Passio & Resurrectio, & Ascensio in cœlum, & Aduentus de cœlo Spiritus sancti anniuersaria solennitate celebrantur. *Vnde apparet ante Augustini tempora memoriam Ascensionis Christi celebratam fuisse, sed eo modo vt diximus: posterioribus autem temporibus, abrogata Quinquagesima, peculiaris solennitas facta est.*

Festi huius prophani ritus. *In hoc autem Christi Festo, quo memoria Ascensionis Christi in cælos, & complementi salutis ac redemptionis nostræ, celebrari debebat, multa ridicula, imò profana & impia in Papatu hodiè fiunt, de quibus Thomas Naogeorgus libro 4. Regni Pontificij ita canit.*

Post venit illa dies, superas quas Christus ad arces
Scandit, quam celebrant itidem potúque cibóque
Prælarga: quæ cuique aliqua est comedenda volucris,
Haud scio quapropter. Post prandia templa petuntur.
Truncus ibi, qui tempus adhoc est visus in ara,
In summum trahitur, demisso fune lacunar,
Cœtu sacrificûm deducente atque canente.
Inde statim Satanæ præceps per turpis imago
Deiicitur, nonnunquam ardens, diruptáque prorsus.
Expectant pueri cupidè, virgísque iacentem
Concidunt, lacerántque in paruas denique partes.
Post hac deiicitur panis, quem barbara turba
Nuncupat Oblata: cui sæpè admixta papyrus
Imponit pueris: finiunt magno omnia risu.
Ex laqueari etiam certa syphonibus arte
Eiaculantur aquas, si quem tinxisse laborant,
Atque ita finitur magno fabella cachinno.

Servatii *quóque Festum hoc die celebratur, quòd tunc obiit. Fuit Episcopus Traiectensis. Quod si Legendis monachorum credimus, vltra 300. annos vixisse eum comperiemus. Aiunt enim contemporaneum fuisse Christo, eiúsque cognatum, sic vt si Christus liberos habuisset, cum Seruatio quarto gradu ex consobrinis nepotes fuissent. Constat autem claruisse eum Ambrosij & Hieronymi ætate. Et tamen putidissimum hoc mendacium Henrici 5. tempore à Cælestino 4. Papa fuit approbatum in publico Cardinalium consistorio. Pet. de Nat. lib. 4. cap. 162.*

Fortvnatvs *Vicentinus temporibus Diocletiani & Maximiani Impp. apud Aquileiam passus est sub Euphemio Præside. Cùm enim in Iouis templo sacrificare nollet, iussit eum Præses fustibus cædi: deinde in equuleo suspensum lampadibus adhibitis circa latera aduri, & posthac extendi supinum feruénsque oleum super ventrem eius perfundi: tandem eductus extra vrbis muros decollatus est pridie Id. Maij, & corpus eius Vincentiam translatum. Pet. de Nat. lib. 4. cap. 167.* 14.

Torqvati, *Episcopi Actij in Hispania, Festum Idibus Maij celebratur. Pet. de Nat. lib. 5. cap. 3.* 15.

Dominica *sexta Quinquagesimæ* Exaudi *appellatur, à cantu ex Psal. 27.* Exaudi Domine vocem mea, qua clamaui ad te. 16.

Peregrinvs, *cuius Festum eodem die colitur, Romanus fuit Presbyter, quem Gallis petentibus doctorem Sixtus Episcopus Rom. misit: apud quos quum Religionem Christianam continuis persecutionibus perturbatam, ac sublatam propemodùm, restituisset, Romámque regredi decreuisset, in itinere Martyr factus est* 17. *Cal. Iunij. Nugantur superstitiosi homines, cùm corpus eius ad S. Dionysium propè Lutetiam Parisiorum aduceheretur, campanas vltrò sonitum adidisse, & Monachos stupentes*

voce

voce de cœlo admonitos sancti viri corpus adesse, obuiam ei processisse, ac in capsa argentea honorificè sepeliisse. Pet. de Natal. lib. 5. cap. 5.

17. TORPETVS *Pisanus sub Nerone Imp passus est: nam cùm is Pisas restaurasset, templum Dianæ ibi extruxit, vbi & cœlum æneum fabricauit 90. columnis sustentatum, cum imaginibus Solis, Lunæ & Stellarum quæ artificiosè oriebantur & occidebant, cum foraminibus fistularum, per quæ guttulæ aquæ destillantes pluuiam simulabant: fecit etiam quadrigam subterraneam, qua commota tonitrua mentiebatur. Torpetus autem Consiliarius Imperatoris, ad fidem Christianam conuersus, cum hæc irrideret, post multa verbera eo loco quo Arnus in mare decidit capite truncatur 3. Cal. Maij: corpus autem in mare proiectum ac in Hispaniam delatum honorificè ibi sepelitur 16. Cal. Iunij, quo in loco posteà templum ædificatum est: & Festum die sepulturæ eius ibidem celebratum. Pet. de Natal. lib. 5. cap. 8.*

18. VENANTIVS *sub Decio Camerinæ captus & fustibus cæsus, deinde in carcerem detrusus, indéque eductus leonibus obiicitur, sed illæsus conseruatur. Posteà pedibus appensus verso deorsum capite faculæ ardentes eius vertici supponuntur. Cùm autem & hoc supplicij genus tollerasset, manibus & pedibus extenditur, & ignis sub eius ventre solummodò accenditur, & crudelissimè affligitur. Tandem, quum hæc omnia superasset, gladio caput eius præciditur, & à Christianis sepelitur 15. Cal. Iunij. Pet. de Nat. lib. 5. cap. 12.*

19. POTENTIANA *Filia fuit Pudentis nobilissimi Rom. & Soror Praxedis. Cùm multos martyres sepeliisset Romæ moritur ibi 14. Cal. Iunij inque cœmiterio Priscillæ sepelitur sub Antonino Imp. Pet. de Nat. lib. 5. cap. 15.*

COELESTINVS V. *Papa per Clementem 5. Sanctorum Confessorum Catalogo inscriptus est anno Domini 1313. 3. Non. Maij. ab eius autem morte anno circiter 11. Fuitque eius Festiuitas instituta 14. Cal. Iunij, qua die mortuus est.*

20. BERNARDINVS *Senensis anno Domini 1400. habitum Franciscanorum Monachorum assumpsit, ætatis suæ anno 22. Anno verò 1420. ad eos Obseruantes commigrauit qui in Columbarij antiquo monasterio degebant, quod situm erat haud procul Senis in obscuro nemore, ibique Minoritanæ Obseruationis institutum sequi cœpit. Moritur autem 20. Maij anno Christi 1444. Canonizatur à Nicolao 5. anno 1449. vel iuxta alios 1450. eiúsque Festum hoc die celebrandum instituitur. Sabellicus Enne. 10. lib. 5. Antoninus tit. 24. cap. 5. §. 4. Platina & Surius tomo 7.*

21. HOSPITIVS *apud Niceam vrbem in Gallia ex superstitione turri seipsum inclusit, & catenis ferreis corpore nudo se constrinxit, extrinsecus cilicio tantùm indutus. Victu tenuissimo vsus est, pane scilicet cum paucis dactylis. Gregorius Turonensis lib. 6. cap. 6. & 7. & 97. multa superstitiosa de eo commemorat, quæ iis qui talibus delectantur relinquimus. Mortuus est circa annum Domini 564. 12. Cal. Iunij. Pet. de Nat. lib. 5. cap. 27.*

CASTVS & ÆMILIVS *in Africa ob Christianam Religionem viui exusti sunt 11. Cal. Iunij, circa annum Domini 241. sub Gordiano. Cyprianus Serm. de lapsis, & Pet. de Nat. lib. 5. cap. 30.* 22.

PENTECOSTES Festum, 23.

POlydorus Vergilius libro 6. cap. 8. indicat, *fuisse nonnullos qui putarint Pentecostes diem non fuisse festiuum inter Christianos Apostolorum tempore. Et certè eius rei vestigia nulla extant expressa in Nouo Testamento. Lucas quidem Act. 20. sic scribit,* Festinabat Paulus si possibile sibi esset, vt diem Pentecosten faceret Hierosolymis: *& Epiphanius hæres. 75. exponit hoc de Pentecoste Christianorum. Nihilominus tamen Bellarminus quóque Iesuita fatetur, non omninò esse certum an Lucas hic loquatur, sicut & Paulus 1. Cor. 16. de Iudæorum, an Christianorum Pentecoste. Imò Beda etiam in Retract. & Thomas Vualdensis tom. 3. de Sacramental. cap. 141. num. 1. de hoc dubitat. Suprà enim quum de Libertate Christianorum ageremus circa Festa, satis, opinor, probauimus, Apostolos initio nascentis Ecclesiæ, ob infirmitatem nonnullorum, Iudæorum quoque Festa ad tempus obseruasse, sicut alia ceremonialia. His adde quæ Marcellus Francolinus de Tempore horarum Canonicarum cap. 84. scribit:* Oportere, *inquit,* hæc verba Lucæ intelligere de Festo Pentecostes Christianorũ, non Iudæorum, videtur parùm probabile, & contra communem Expositorum sententiam. NAM TVNC TEMPORIS non erát adhuc Celebres Christianorum Festiuitates, cùm Euangelium non esset adhuc plenè promulgatum. *Quærit quidem Polydorus citato loco, Cur tanto Paulus opere ad hunc diem agitandum properasset, nisi fuisset iam tum apud Christianos festus quàm celebratissimus? Sed facilis est responsio: Quia enim ingens multitudo Iudæorum in Festis celebrioribus conueniebat, Paulus hac occasione vsus est ad Euangelij propagationem. Quæ etiam causa fuit, quòd Seruator ipse in maioribus Festis Hierosolymam plerúnque ascendit, & in celebratissimo Festo Paschatis ibidem mori voluit.*

Pentecostes dies an olim festus.

Mentionem tamen eius disertè faciunt, Irenæus apud Iustinum quæst. 115. quamuis li-

ber ille non videatur esse Iustini, Tertullianus de Corona militis, Origenes lib. 8. contra Celsum, Hilarius præfatione in Psalmos, Theophilus lib. 1. Paschali, Hieronymus epist. ad Marcellum, Greg. Nazianzenus, Chrysostomus, Ambrosius, & Augustinus epist. 118. In Elibertina quoque Synodo, circa tempora Niceni 1. Concilij habita, ca.43. sancitur, vt cuncti diem Pentecostes celebrent: quod qui non fecerit, quasi nouam hæresim induxisset puniri præcipitur.

Pentecostes cur celebretur à Christianis. *Quemadmodum autem hoc Festo memoria legis diuinæ promulgatæ quondam in monte Sinaï recolebatur à Iudæis magno studio, vt conijcitur ex Act. 2. cap. Sic à Christianis festum hoc obseruari cœptum est, propter missionem Spiritus Sancti, hoc die visibiliter factam, qui legis diuinæ vnicus, idémque optimus interpres est.*

Superstitiosi ritus in Pentecoste obseruati. *Superstitiosum verò ritum in Pentecostes Festo obseruatum Thomas Naogeorgus lib. 4. Regni Papistici ita describit:*

In Pentecoste mitos albaque columbæ
Funiculis leuiter vincta mittuntur ab alto.
Lignea postremò cœlo dependet eodem.
Cernis vt idolis ludant, doceántque popellum,
Non secus ac puppis teneræ assuescere puellæ.

DESIDERIVS *quoque Lingoniensium Episcopus hoc die colitur. Cùm enim Vuandali Crosco duce Gallias vastarent, & inter cæteras Lingonensium etiam ciuitatem obsiderent, motus calamitate Ecclesiæ suæ hic Episcopus, editiorem muri locum cœpit, supplicémque pro suo grege agens, lamentabili oratione clementiam Ducis implorauit: indéque se mox in templum contulit, pro peccatisque populi, & ad Deum intercedens, ardentissimis gemitibus orauit. Vuandali autem expugnata vrbe trucidantes promiscuam multitudinem Christianorum, demùm & Episcopum orationi instantem offendunt: quem magna immanitate è templo abreptum, ad Ducem suum adducunt. Cúmque se animo paratissimo ad necem vel vltrò offerret, modò reliquo cœtui parceretur, eductus ex vrbe capite plectitur, 10. Cal. Iunij, anno Christi 411. Pet. de Nat. lib. 5. cap. 31. & Vincentius lib. 20. cap. 1.*

24. DONATIANVS *cum fratre Rogatiano in Gallia sub Diocletiano & Maximiano Impp. propter Christianam religionem, extensus ac laniatus, deinde lancea militari perfossus, nouissimè capite cæsus est 9. Cal. Iunij. Pet. de Nat. lib. 5. cap. 37.*

25. Vrbani dies criticus. VRBANVS *fuit 16. Romanæ Ecclesiæ Episcopus, multósque ad fidem Christi conuertit, tandémque martyrio coronatus est sub Alexandro Imp. 8. Cal. Iunij. Dies hic Criticus censetur, quòd serenitas eius abundantiam, pluuia verò penuriam vini portendant. Qua ex causa, incertum est. In Alsatia, feracissima vini regione, si hoc die cœlum serenum fuerit, imaginem ligneam Vrbani magna cum pompa per vicos & compita ducunt: sin pluuium sit, per lutum candem trahunt & volutant. Acriter autem reprehendit hanc consuetudinem Molanus Pontificius in lib. de Picturis cap. 26. Abolendus est, inquit, Abusus ille ter execrandus, nondum locis quibusdam abolitus, vt scilicet D. Pauli & S. Vrbani imagines in profluentem conijciantur, si forsan eorum dies festiui inciderint in pluuium cœlum, aut fœdam tempestatem, maximè si in die Conuersionis Pauli hoc accidat. Scripsit in regno Nauarra, librum de Superstitionibus, Martinus de Arles, Doctor Theologus, contra eos qui tempore siccitatis, imaginem S. Petri, aut corpus S. Feliciæ Labiani, ad oram fluminis processionaliter ducunt, & submergunt, vel submergere attentant, indesperantes sortiri suum effectum, &c.*

QVADRATVS *Apostolorum Discipulus, & Athenis verbi Dei Præco fidelissimus pluribus annis, tandem ibi in pace obdormiuit, 7. Cal. Iunij. Hieronymus.* 26.

BEDA *ex infimo Anglosaxonum genere natus, & in cœnobio institutus, mox euasit vir doctissimus, & ob exactam Latinæ, Græcæ & Hebraicæ linguæ peritiam, stili suauitatem, & dicendi copiam à multis Gregorio M. Prælatus fuit. Tandem ob assiduos labores anno Christi 734. Sigebertus tres annos minùs habet, ætatis suæ 72 moritur 6. Cal. Iunij.* 27.

WILHELMVS *Aquitaniæ dux, Pictauiensis Comes & S. Bernardi Discipulus fuit. Is, quòd liberis careret, abiectis secularibus armis Monasticen profiteri cœpit, anno ferè Domini 1150. Ac primùm relictis omnibus Romam venit: deinde tollerantiæ gratia loricam ferream super nuda carne cum triplici catena indutus Hierosolymam petiit. Post S. Iacobi oraculum in Hispania consuluit: rursúsque Hierosolymam petens, à Saracenis captus, paulóque post dimissus ac reuertens, in insulam Hetruriæ proximam applicuit, in qua in loco deserto aliquandiu substitit, Eremitarum modo in saltibus proximis victitando durissimè. Postremò inde egressus cœnobia aliquot construxit, in quæ hinc inde dispersos Eremitas collegit, & in solitudinibus agentes homines. Tanta autem superstitione hoc vitæ genus excoluit, vt eius fratres* Vuilhelmitæ *primò dicerentur, qui posteà ab Innocentio 4.* Augustinenses *appellati sunt. Moritur 5. Cal. Iunij, vt Pet. de Nat. indicat lib. 5. cap. 61.* 28.

MAXIMINVS, *quem alij* Maximum *vocant, Treuirensium Episcopus celeberrimus fuit, hospes & amicus Athanasij quem in Gallias deportatum à Constantino Imp. benignè suscepit, vt cum quo fidei ac doctrinæ puritate constanter sentiret. Aduersi quid ab Episcopis Orientalibus in Synodo Sardicensi passus est. Sozom. lib. 3. cap. 11. Moritur 4. Cal. Iunij, Pet. de Natal. teste lib. 5. cap. 64.* 29.

S. TRINITATIS

S. TRINITATIS Festum.

30. *Festi huius antiquitas.* *DVrandus in Rationali lib. 7. cap. 34. affirmat Gregorium 4. qui Pontificatum Rom. tenuit circa annos Christi 834. instituisse, vt Festa celebrarentur non solùm in honorem Apostolorum & Martyrum, sed etiam* TRINITATIS, *Angelorum, &c. Ex Pothone autem Prumiensium Presbytero, qui floruit circa annos Domini 1152. colligitur, haud diu antè hac tempora hanc à Monachis Solennitatem institutam. Nam inquit:* Miramur satis, quid visum fuerit HOC TEMPORE, quibusdam monasteriis, mutare colorem optimum, nouas quasdam inducendo celebritates. Nunquid patribus doctiores aut deuotiores sumus? Superba mente præsumimus, quiquid ipsorum in talibus prudentia præteriuit. Neque verò noui in huiusmodi aliquid inuenire possumus, quod eorum quiuerit diligentiam præteriisse. Quæ igitur ratio hæc Festa celebranda nobis induxit? Festum videlicet S. TRINITATIS, & Festum Transfigurationis Domini &c. *Lib. 3. de Statu domus Dei. Alexander 3. quoque testatur, cap Quoniam, de feriis. suo quidem tempore fuisse hoc Festum in vsu apud quasdam Ecclesias, non tamen Romæ, néque etiam necessarium esse vt celebretur. Verba eius hæc sunt:* Festiuitas S. Trinitatis, secundùm consuetudinem diuersarum regionum, à quibusdam consueuit in Octauis Pentecostes, ab aliis in Dominica prima ante Aduentum Domini celebrari. Ecclesia siquidem Romana IN VSV non habet, quòd in aliquo tempore huiusmodi celebret spiritualiter Festiuitatem, cùm singulis diebus Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, & similia dicantur ad laudem pertinentia Trinitatis. *Micrologus etiam in libro de Obseruationibus Ecclesiasticis, cap. 60.* reprehendit eos, qui Festum hoc celebrant. *Et quia videri alicui posset, festum hoc esse antiquum, quum Præfatio de Trinitate sit vna ex nouem, quas Pelagius 2. tanquam antiquissimas seruari præcepit: respondet Micrologus, hanc Præfationem in omnibus Dominicis cantari solitam, néque esse propriam festi Trinitatis. Posteà tamen etiam Romæ receptum fuit.*

31. PETRONELLA *à Legendarum insulsissimarum Authoribus filia S. Petri Apostoli fuisse perhibetur. Hanc Romæ febribus laborantem, intercessione Discipulorum cum Petro discumbentium, à parente sanatam esse iidem nugantur: & ob hanc causam à febricitantibus innocatur. Sed hanc fabulam natam ex ea historia, quæ in Euangelio extat de Socra Petri, quiuis intelligit. Mortua dicitur prid. Cal. Iunij, anno Christi 35 Hinc fit, vt Petronella auxilium à febricitantibus imploretur.*

IVNIVS.

FESTA ET MEMORIÆ SANCTORVM quæ mense IVNIO à Christianis celebrantur.

PAMPHILVS *Martyr & Sacerdos Cæsarea Palæstinæ oriundus, in eadem ciuitate passus est martyrium sub Maximiani persequutione, Cal. Iunij. Hieronymus de Viris illustribus.* 1.

ERASMVS *Episcopus Lucridinus Diocletiano & Maximiano Impp. in Campania plumbatis & fustibus cæsus, resina quóque, sulphure, plumbo liquefacto, & feruenti pice, cera, oleóque perfusus, inde tamen integer & inuiolatus euasit. Quo miraculo multi se ad fidem Christi conuerterunt. Itáque iterum detrusus in carcerem, constrictus ferreis grauissimísque vinculis, inde ab Angelo mirabiliter ereptus est. Deinde à Maximiano variis affectus suppliciis, tunicáque ærea candenti indutus, illa etiam tormenta Diuina virtute superauit: atque in Campaniam profectus, plurimis & in fide confirmatis, & ad fidem conuersis, insignem martyrij palmam adeptus est, 4. Non. Iunij. P. de Nat. lib. 5. cap. 75. & Breuiarium Rom. nouum.* 2.

EODEM *die strages Sendomiriæ à Tartaris edita anno Domini 1260. quasi martyrum Christi, anniuersaria visitatione & celebritate, magno populi concursu Sendomiriæ in hodiernum vsque diem recolitur, magna Alexandri 4. Pont. Max. indulgentia cumulata ac dedicata. Cromerus lib. 9. rerum Polonicarum.*

CORPORIS CHRISTI FESTVM.

CORPORIS Christi Festiuitatem cum Octauis, *die Iouis post Trinitatis solennia, celebrandam, Vrbani IV. qui Pontificatum Romanum tenuit circa annos Christi 1264. inuentum & institutum esse, in confesso apud omnes est.* 3.

Causa autem motiua super prima huius Festi origine & institutione, non eadem recensentur. Sed hanc, inquit Balæus, accipe certiorem esse ex Arnoldo Bostio ac Petro Pramonstratensi. Anno Domini 1264. reuelatio, super hoc Sacramenti Festo celebrando, cuidam EVÆ *fæminæ in terra Leodiensi, in otio superstitioso reclusæ, ac Pontifici ante Papatum familiariter notæ, facta est: quam per suas literas Pontifici significauit, rogans vt Festum illud Papali authoritate solennizandum ordinaret: Cui has literas remisit Vrbanus Papa.* VRBANVS *Festi huius origo.*

Episcopus, Seruus seruorũ Dei, dilectæ in Christo Euæ salutem & Apostolicam benedictionem. Scimus, ô Filia, quòd magno desiderio desiderauit anima tua, vt solenne Festum Corporis Domini nostri Iesu Christi institueretur in Ecclesia Dei à Christi Fidelibus perpetuis temporibus celebrandum. Et ideò tibi significamus ad gaudium, quòd nos ad corroborationem Catholicæ fidei dignum duximus statuendum, vt de tam mirabili Sacramento, præter quotidianam commemorationem, quam de ipso facit Ecclesia, specialior & solennior memoria celebratur, certum ad hoc designantes diem, videlicet feriam quintam, proximam post Dominicam festi Pentecostes proximè sequentem, vt ipsa feria 5. deuota turba fidelium propter hoc ad Ecclesias affectuosè concurrant. Sitque dies ille vniuersis Christicolis noua festiuitate iucundus, & ampla iucunditate festiuus, prout in literis Apostolicis, quas per vniuersum mundum super hoc direximus, plenius continetur. Et scias quòd nos huiusmodi festum cum omnibus nostris fratribus, Romanæ videlicet Ecclesiæ Cardinalibus, nec non cum omnibus Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque Ecclesiarum Prælatis, tunc apud Sedem Apostolicam commorantibus adhoc, vt videntibus & audientibus de tanti festi celebritate præberetur exemplum, duximus celebrandum. Magnificet igitur anima tua Dominum, & exultet Spiritus tuus in Deo salutari tuo: quia viderunt oculi tui salutare tuum (horrendum idolum) quod parauimus ante faciem omnium populorum. Lætare insuper, quia Omnipotens Dominus tribuit tibi desiderium cordis tui, & voluntate labiorum non fraudauit te cœlestis gratiæ plenitudo, &c. Hanc epistolam se vidisse testatur Arn. Bostius ac legisse, epistola 6. ad Ioannem Paleonydorum, vt refert Balæus de Script. Britan. Cent. 4. cap. 38.

Onuphrius Panuinius in suis ad Platinam Annotationibus, in vita Vrbani 4. quæ de visione monialis istius Euæ ex Bostio & Petro Præmonstraten. narrauimus, fabulam esse dicit. Turpe enim & valdè ignominiosum fore putauit, si hoc festum quo Pontificij aliud non habent maius, in vnius mulierculæ gratiam institutum diceretur. Itáque ille aliam originem huius Festi indicat. Dicit enim, propter miraculum quoddam quod Vulsiniis in diœcesi & ditione Vrbeuetana in ecclesia S. Christianæ acciderit, ab Vrbano 4. institutum fuisse. Nam dum Sacrificulus quispiam sacra Missarum solennia celebraret, sacramento iam confecto, de panis & vini Transsubstantiatione, & Christi corpore dubitauit. Vnde statim ex hostia, quam in manibus tenebat, viuus sanguis manare cœpit, & totam mappam, quam Corporale vocant, tinxit. Quo miraculo attonitus Pontifex Vrbanus 4. Corporale primùm ad se ab Episcopo loci cum processione in vrbem veterem transferri voluit, & illud solennitate instituta in Ecclesia Vrbeuetana recondidit, vt in ea corpus Christi maiori coleretur honore, quàm in quotidianis Missarum solenniis. Hæc Panuinius. Narrat etiam Pet. de Natalibus lib. 5. cap. 45. Antoninus tit. 19. cap. 13. §. 1. miraculi huius quoq; mentionem facit, non tamen addit, quòd propter illud Festum hoc institutum sit.

Ptolemæus Lucensis refert, Vrbanum Papam ad petitionem Thomæ Aquinatis hoc festum instituisse, non tamen adnotata causa. Illud certum ex Antonini tit. 19. c. 13. §. 1. Aquinatem Officium festi Corporis Christi cum hymno & prosa composuisse, quæ extant inter eius opera. Et ab Vrbano in præmium retulit columbam argenteam, Nauclero teste. Hinc fit, vt semper in dextro humero columbam, & manibus calicem gestans depictus conspiciatur Thomas.

Bulla de institutione huius festi edita. *Quod autem ad ipsam Bullam attinet, cuius in suo scripto ad Euam suam meminit Vrbanus, & quam per vniuersum orbem Christianum direxit, commendat in ea ab initio mirandum in modum Eucharistiæ Sacramentum, & tandem ad Corporis Christi Festum descendens, in hæc verba erumpit: Licet, inquit, hoc memoriale Sacramentum in quotidianis Missarum solenniis frequentetur: conueniens tamen arbitramur & dignum, vt de ipso semel saltem in anno, ad confundendam specialiter hæreticorum perfidiam & insaniam, memoria solennior & celebrior habeatur. In die námque cœnæ Domini, quo die Christus hoc instituit Sacramentum, vniuersalis Ecclesia pro pœnitentium reconciliatione, sacri confectione chrismatis adimpletione mandati, circa lotionem pedum, & aliis plurimum occupata, plenè vacare non potest celebrationi huius maximi Sacramenti. Hoc enim circa Sanctos, quos per anni circulum veneramur, ipsa obseruat Ecclesia, vt quamuis in Litaniis & Missis ac aliis ipsorum memoriam sæpius renouemus: nihilominus tamen ipsorum natalitia certis diebus per annum solennius recolat, festa propter hoc eisdem diebus specialia celebrando. Et quia in his Festis circa solennitatem debitum aliquod per negligentiam, aut rei familiaris occupationem, aut aliàs ex humana fragilitate omittitur, statuit ipsa Mater Ecclesia certam diem, in quà generaliter Omnium Sanctorum commemoratio fieret, vt in hac ipsorum celebratione communi, quicquid in propriis ipsorum festiuitatibus omissum existeret, solueretur. Potissimè igitur exequendum est erga hoc viuificum sacramentum* CORPORIS & SANGVINIS *Iesu Christi, qui est Sanctorum omnium gloria & corona, vt festiuitate ac celebritate præfulgeat speciali, quatenus in eo quod in aliis Missarum officiis circa solennitatem est forsitan prætermissum, deuota diligentia suppleatur: & fideles (festiuitate ipsa instante) intra se præterita memorantes, id*

quod

quod in ipsis Missarum solenniis secularibus forsan agendis impliciti, aut alia ex negligentia vel fragilitate humana minus plenè gesserunt, tunc attentè in humilitate spiritus & animi puritate restaurent. Intelleximus autem olim, dum in minori essemus officio constituti, quod fuerat quibusdam Catholicis (imò mulierculis mihi familiariter notis) diuinitùs reuelatum festum huiusmodi generaliter in Ecclesia celebrandum: Nos itàque ad corroborationem & exaltationem Catholicæ fidei, dignè ac rationabiliter duximus statuendum, vt de tanto Sacramento præter quotidianam memoriam, quam de ipso facit Ecclesia, solennior ac specialior annuatim memoria celebretur, certum ad hoc designantes & describentes diem, videlicet feriam 5. proximam post octauam Pentecostes: vt in ipsa quinta feria deuota turba fidelium propter hoc ad ecclesias affectuosè concurrant, & tam clerici quàm populi gaudentes in cantica laudum surgant: tunc enim omnium corda & vota, ora labiáque hymnos persoluant lætitiæ salutaris: tunc psallat fides, spes tripudiet: exultet charitas, deuotio plaudat: iubilet chorus, puritas iocundetur: tunc singuli alacri animo pronaq́; voluntate conueniant, sua studia laudabiliter exequendo tanti festi solennia celebrantes. Et vtinam ad Christi seruitium sic eius fideles ardor inflammet, vt per hæc & alia proficientibus ipsis meritorum cumulis apud eum qui se dedit pro eis in precium, tribuitq́; se ipsis in pabulum, tandem post huius vitæ decursum eis se in præmium largiatur. Ideòque vniuersitatem vestram monemus & hortamur in Domino, & per Apostolica scripta in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandamus in remissionem peccaminum iniungentes, quatenus tam excelsum & tam gloriosum festum prædictâ quinta feria singulis annis deuotè ac solenniter celebretis, & faciatis studiosè per vniuersas ecclesias ciuitatum vestrarum & diœcesum celebrari: subditos vestros in Dominica dictam quintam feriam proximè præcedente, salutaribus monitis sollicitè per vos & per alios exhortantes, vt per veram & puram confessionem, eleemosynarum largitionem, attentas & sedulas orationes, & alia deuotionis & pietatis opera, taliter se studeant præparare, quòd huius pretiosissimi Sacramenti mereantur fieri participes illa die, possintq́; ipsum suscipere reuerenter, ac eius virtute augmentum consequi gratiarum. Nos enim Christi Fideles ad colendum tantum festum, & celebrandum donis volentes spiritualibus animare, omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui matutinali festi eiusdem officio in Ecclesia, in qua idem celebrabitur, interfuerint centum: qui verò Missæ totidem. Qui autem in primis ipsius Festi vesperis interfuerint, similiter centum: qui verò in secundis, totidem. Illis verò qui Primæ, Tertiæ, Nonæ, Sextæ ac Completorij officiis interfuerint, pro qualibet horarum ipsarum quadraginta. Illis autem qui per Octauas illius Festi Matutinalibus, Vespertinis, Missæ, ac prædictarum horarum Offi iis interfuerint, centum dies, singulis Octauarum ipsarum diebus, de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Apostolorum eius Petri & Pauli authenticè confisi de iniunctis sibi pœnitentiis relaxamus. Extat in Clement. extra de Reliq. & vener. Sanctorum. tit. Transiturus ad patrem.

In hoc verò ab Vrbano Papa instituto festo hodiè in Processione Sacramentum, seu hostia consecrata circumfertur & ostentatur populo in MONSTRANTIA *quæ inde nomen habet, videlicet à monstrando seu ostentando panaceo illo Deo, in eam incluso Græcè Hierothecam, vulgus Sacerdotum Portatilem Sacramenti Loculum vocat, teste Bruschio de Monasteriis. Tum à populo cuncto flexis genibus adoratur etiam, non secus quàm si verus Christus præsens adesset. Ritum verò pompam & ceremoniam hanc Thomas Naogeorgus eleganter in Regno suo Pontificio ad hunc modum descripsit:* *Ritus huius festi.*

Corporis hinc veniunt Christi celeberrima Festa,
Quorum quis dicat ludos, morémque profanum?
Nanque Sacrum portant Panem reuerenter, & omni.
Diuino cultu circum vel templa, vel vrbes,
Inclusum fabrefacto argento. Porrò gerentis
Brachia sustentant duo Summi, deq́; Senatu,
Ornati sertis. Alij de more cadurcum
Sericium gestant suspensum, ne quid ab alto
Incidat, aut stercus fundat mala desuper ales.
Luditur & Christi personis passio multis.
Vrsula cum iunctis incedit pulchra cateruis.
Tuq́; Georgi acer crocodylum interficis hasta.
Principis inferni trahitur domus: estque videre
Dæmonas innumeros tetra, turpique figura.
Christophorus puerum gestat per cærula Christum.
Impletur telis quidam, crebrisq́; sagittis.
Incedit gladium portans Catherina, rotámque
Terribilem: calicem, & sacrum fert Barbara Panem.
Historiaque illic in panis aguntur honore.
Multa alia, iucunda rudi spectacula plebi.
Quid memorem vexilla, cruces, candelabra longa,
Diuûm reliquias, calices, idoláque culta?
Quæ vel sacrifici gestant, populusue tributim.
Ante illum incedit Panem Baptista, manûque
Monstrat: eum esse Dei, tollentem crimina mundi,
Agnum: quem contra spargunt floresq́; rosasq́;.

Angelica forma duo: tintinnabula dulci
Multa sono crepitant, vernant & compita ramis,
Atque plateæ omnes, quàque itur gramine Festo
Sternuntur, redoléntque viæ, atque aulæa fenestris
Hærent: incedunt Monachorum agmina multa,
Et monachæ cantu reboant, rasique, scholæq;
Vltrò nonnulli cithara aut testudine ludunt.
Procidit in genua occurrens, & pilea tollit,
Diuinóque omni Panem veneratur honore.
Nempe Deum esse suum credunt: non carnis, vt olim,
Sed iam naturam Panis sumpsisse minuti.
Et mox:
In vicis equitant circum frumenta coloni
Cum crucibus multis, vexillísque: ipse Sacerdos
Vnà equitat, gestans Panem in pendente crumena,
A collo: inque locis certis descendit, & alta
Voce Euangelium canit. Hac frumenta tuentur,
Scilicet à ventis, pluuia: rubigine certò, &c.

Ritus huius Festi Romæ. ROMÆ *in hoc Festo, in medio Pontificalis pompa, non longè ante Pontificem, ducitur equus albus, mansuetus & phaleratus, portans Sacramentum, quod ipsi in puluino ornato, & hierotheca inclusum Sacrista imposuit. Equus habet ad collum tintinnabulum benè tinniens. Suprà portatur baldachinum, cum insignibus Papæ. Equum præcedunt duodecim familiares Papæ pedites, rubra veste induti, portantes duodecim intorcinia ante Sacramentum: Inde duo familiares Sacristæ equestres, etiam rubro induti, portantes lanternas argenteas cum lumine, ante Sacramentum. Extat hæc pompa descripta lib. 3. Ceremoniarum Rom. Ecclesiæ, Leoni 10. inscripto: nec semel in iisdem repetitur. Lib. 1. Sect. 2. de processione Coronati Pōtificis ad Lateranum. Sect. 5. de processione Pontificis, & coronati Cæsaris per vrbem. Sect. 12. de Ordine, quo modo Papa in vrbe, de loco ad locum in solenni pompa, vel in Pontificalibus equitat. Et lib. 3. de Officio Sacristæ.*

Ritus & pompa huius Festi Ethnica est. *In hac pompa nihil omninò habent, cuius vel tantillum vestigium in Sacris literis extet, sed in ea illarum rerum vsum reuocant in Ecclesiam Christi, quæ in Cereris, Isidis, Dianæ, ignísque Persici honorem, ab Ethnicis olim instituta fuerunt, quod Petrus Viretus lib. 1. de Adulterata Cœna Domini eleganter demonstrat. Et hoc verum esse quísque faciliùs iudicare poterit, si de priscis horum sacrorum ritibus, testes audierit, veteres Ethnicorum Theologos, & cum his quæ in hoc Christianorum Festo peragi, vel ab aliis audiuit, vel ipse vidit, diligenter contulerit. Ex illorum numero primùm Vergilium testem producemus, apud quem Georg. 1. hæc de Cereris pompa & amburbalibus ambarualibúsque sacris leguntur.*

Inprimis venerare Deos, atque annua magnæ
Sacra refert Cereri, lætis operatus in herbis.
Et mox:
Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret:
Térque nouas circum felix eat hostia fruges,
Omnis quam chorus, & socij comitentur ouantes,
Et Cererem clamore vocent.

Ouidius verò tanquam formulam inuocationis refert Fast. 4. Deinde docet tædis & albis vestimentis cultam fuisse. Sic enim de tædis:

Illic accendit geminas pro lampade pinus:
Hinc Cereris sacris nunc quóque tæda datur.
Item:
Sed si thura aberint, vnctas accendite tædas.
Et alibi:
Et per tædifera mystica Sacra Deæ.

De albis autem vestimentis:

Alba decent Cererem: vestes Cerealibus albas
Sumite, nunc pulli velleris vsus abest.

Nihil hîc obseruatum ab Ethnicis legimus, in huius Deæ sacris & pompa, quod à Papistis non sit ad vnguem expressum, in hac quæ de nunc agimus pompa. Nam Hostia, quam Sacram Salutarémque appellant & salutant, pererratis omnibus plateis, vt loquitur Apuleius lib. 3. Asin. in modum eorum, qui lustralibus piamentis minas portentorum hostiis circumforaneis expiant, circumducitur? Annon quasi piacularis & lustralis Hostia, circum vrbes, compita & agros, annuatim gestari solet, hunc penè in modum quē à Vergilio & Ouidio modò descriptum audiuimus? Quamobrem nullo aptiore alio nomine quàm Apuleiano, Circumforanea Hostia *dici poterit.*

Néque ab hoc ritu admodum discrepant, quæ Claudianus de Isidis pompa his versibus tradidit:

— sic Numina Memphis
In vulgus proferre solet: penetralibus exit
Effigies breuis illa quidem: sed plurimus infra
Liniger imposita suspirans veste Sacerdos,
Testatur sudore Deam: Nilotica sistris
Ripa sonat, variósque modos Ægyptia ducit
Tibia.

Etenim tum demùm Sancta sua Numina sacris efferunt Papistæ adytis & penetralibus, ac in vulgus proferunt, quum Sacrosancta illa & Salutaris Hostia circumfertur: cuius effigies breuis & illa quidem, baiulos habet & primarios cultores, linigeros Sacerdotes, quorum pompa tota vario musicorum instrumentorum, tintinnabulorum & crepitaculorum tinnitu personat.

His quóque admodùm sunt consona quæ

Apuleius

Apuleius de Dianæ pompa narrat. In hac enim tanquam in tabula eam nobis propemodùm oculis subiicere videtur, qua suum Pontificij Panaceum Deum hoc Festo venerari consueuerunt. Sic autem inquit lib. 11. de Asin. Ecce pompæ magnæ paulatim præcedunt anteludia, vocibus cuiúsque studiis exornata pulcherrimè. *Et mox:* Inter has oblectationes ludicras popularium, quæ passim vagabantur, iam sospitatricis Deæ peculiaris pompa moliebatur. Mulieres candido splendentes amicimine, varióque lætantes gestamine, verno florentes coronamine, quâ Sacer incedebat comitatus, solùm sternebant flosculis: *In hac verò pompa, linigeri Sacrificuli, harum mulierum vices gerunt, splendentes & ipsi candido amicimine, varióque gestantes gestamine: hoc vno differunt, quòd pro verno coronamine, rasus vertex coronæ formam refert. Hoc etiam interest, quòd non ipsi sibi solùm, sed populus floribus & frondibus sternit. Pergit Apuleius* Magnus, *inquit*, prætereà sexus vtriúsque numerus, lucernis, tædis, cereis, & alio genere ficti luminis, syderum cœlestium stirpem propiciantes. Symphoniæ dehinc suaues, fistula, tibiáque, modulis dulcissimis personant. Eas amœnus lectissimæ iuuentutis, veste niuea & cataclista, prænitens sequebatur chorus, carmen venustum iterantes. Ibant & dicati magno Serapi tibicines, qui familiarem templi Deíque modulum frequentabant, & plerique, qui facilem Sacris viam dari prædicarent. *Néque desunt etiam in hac Papistica pompa, sacri hymni, Deo, cui instituta est, dedicati, eiúsque modulis attemperati: præsertim religiosum illud*, Pange lingua &c. *quod magno boatu resonant. Quod verò mox subiicit, apprimè sacrificulis Papisticis conuenit.* Hi capillum derasi funditùs vertice prænitentes, magnæ Religionis terrena sydera, & Antistites sacrorum Proceres, qui candido linteamine, cinctum pectoralem ad vsque vestigia strictim iniecti, potentissimorum Deûm proferebant insignes exuuias. *Habes hîc rursùm, & rasum capillitium Papisticorum sacrificulorum, & sacrorum ornatum, & sacras reliquias, quæ ab Apuleio exuuiæ Deorum nominantur. Vocat prætereà Sanctos illos Sacerdotes*, terrena sydera. *Papistici verò, vt se gloriantur Apostolorum esse Successores & Vicarios, ita illorum sibi titulos & nomina arrogant, voluntque haberi lux mundi. Et paulò post ait Apuleius:* Secundus vestitu quidem similis, sed manibus ambabus gestabat altaria. *Quæ verò sequuntur, propiùs pertinent ad penetralem illum Deum Papisticum, qui circumfertur, eiúsque delubra, sacraria, atque pyxides, quibus conclusus tenetur.* Nec mora, *inquit*, quum Dei dignati pedibus humanis incedere, prodeunt. *Incedit profectò & hic penetralis Deus pedibus humanis. Nisi enim baiularetur ferretúrque humanis pedibus, ne moueri quidem locô posset. Item:* Ferebatur, *ait*, ab alio cista secretorum capax, penitùs celans operta magnificæ religionis. Gerebat alius felici suo gremio, Summi sui Numinis venerandam effigiem; &c.

His admodùm affinia sunt, quæ de solenni Persicorum Regum pompa traduntur, quâ ipsi quóque sacrum suum ignem circumferre & venerari solebant, eundem & pro Deo colentes, & Orimasda nuncupantes. Quum enim pregredi cœpisset agmen sacræ pompæ, ignis ille sacer argenteis altaribus præferebatur: hunc insequebantur Magi: Magos deinque trecenti sexaginta iuuenes, puniceis velati amiculis, totidem numero, quot dies annus continet. Nam hic Sacer ignis imaginem illis referebat Solis, quem sub Mythræ nomine venerabantur. Et ne quis putet me iniuriam facere Pontificiis non puduit illos ipsos pompam huius festi suámque idololatriam tanquam Christianam ex his probare Ethnicorum deliriis. Refert enim Manlius tom. 3. Locorum Commun. fol. 28. quendam Episcopum, statim post suam electionem & confirmationem, in sua diœcesi mandatum edidisse, cuius exordium fuerit : Sicut Regem Persicum præcedebat equus ignem gestans, qui a Persis pro Deo adorabatur: sic nos præcedet consecrata hostia, quam vt verum corpus Domini coli & adorari ab omnibus nostris subditis mandamus.

Ceterùm ex ordine historiarum & serie temporum demonstrabo deinceps, quomodo post puriora antiquitatis tempora, sensim & paulatim, facta subinde maiori & deteriori inclinatione, ad spectacula & deliria hæc Ethnica in Regno Pontificio deuentum sit. Apud Eusebium lib. 5. cap. 24. Romani Episcopi hospitibus simpliciter mittunt Eucharistiam. *Irenæus enim tantùm habet verbum* ἔπεμπον. *Idem Eusebius lib. 6. cap. 34. indicat*, Presbyterum quendam puero tradidisse Eucharistiam ad Serapionem perferendam. *Exuperius Tolosanus* in canistro vimineo & in vitro portat Corpus & Sanguinem Domini. *Ex Tertulliano quóque & Cypriano colligitur*, mulierculis datam fuisse Eucharistiam domum perferendam. *De circumgestanda autem Eucharistia, ostentanda, adoranda, de præferendis luminaribus, crucibus, campanis & reliquis ceremoniis apud Papistas vsitatis hodie, nulla vel testimonia, vel exempla extant in vera antiquitatis historiis. Apud Gratianum quóque nihil tale inuenitur. Sed hæc de re vide plura in libro nostro de Origine templorum, &c. cap. 5. Innocentius 3. autem, cum in Lateranensi Concilio anno 1215. celebrato, Transsubstantiationis dogma approbasset, & hominibus*

Ritus & pompa in hoc festo ortus eiúsque progressus.

hominibus persuasisset, in Sacramento Cœnæ nihil superesse substantiæ vel panis vel vini, sed verum ibi contineri Corpus & Sanguinem Domini, tùm primùm cœpere in templis parare tabernacula, thecas & ædiculas quibus incluserunt Sacramentum. Mandauit enim vt Eucharistia in omnibus Ecclesiis sub fere & clauis custodia conseruetur. *Decretal. lib. 3. tit. 44. cap. statuimus. Non tamen hic mos ab omnibus statim Ecclesiis admissus aut receptus fuit: quod ex decreto Honorij tertij facillimè potest intelligi, quo Innocentij huius nouam institutionem omnibus Ecclesiis obtrusit. Id lib. 3. Decretal. tit. de Celebrat. Miss. ita habet:* Ne propter incuriam Sacerdotum diuina indignatio grauiùs exardescat, districtè præcipiendo mandamus, quatenus à Sacerdotibus Eucharistia in loco singulari, mundo, & signato honorificè collata deuotè & fideliter conseruetur. Sacerdos verò quilibet frequenter doceat plebem suam, vt cùm in celebratione Missarum eleuatur Hostia Salutaris, se reuerenter inclinet, idem faciens, cùm eam defert Presbyter ad infirmum. Quam in decenti habitu, superposito mundo velamine ferat, & referat manifestè & honorificè ante pectus, cum omni reuerentia & timore, semper lumine præcedente, cùm sit candor lucis æternæ, vt ex hoc apud omnes Fideles fides & deuotio augeatur. Prælati autem huiusmodi mandati grauiter punire non differant transgressores, si & ipsi Diuinam & nostram volunt effugere vltionem. *Quo ipso, quòd tam districtè præcipit, satis constat, id quod sic mandat diu non durasse, sed si authore & approbatore maximè institutum. Nec enim edictis nec mandatis tam districtis habemus opus, in his retinendis, quæ aut vetus consuetudo, aut honesta aliqua ratio Maiorum authoritate confirmata commendat. Sunt hæc igitur nupera: in veris veræ antiquitatis historiis tale quid non reperitur. Adhuc tamen respectu aliquo ad vsum hæc ipsa instituta fuerunt: quandoquidem nihil aliud præcipiunt, quàm vt panis consecratus ad ægrotos deferatur, eis exhibeatur & ore percipiatur, vtque in hunc vsum in templis sub fideli custodia conseruetur.*

Longius progressum ab Eucharistiæ vsu à Christo instituto.

Post hæc verò tempora, annis circiter 40. ab eo vsu Eucharistiæ, qui à Christo institutus est, longiùs discesserunt, instituto ab Vrbano quarto Corporis Christi Festo. Obseruatu verò dignissimum est, quòd ne hæc quidem constitutio Vrbani de hoc nouo Festo, in ipso etiam Papatu temporibus illis ab omnibus Ecclesiis approbata & recepta fuit. Vndè post annos 50. Clemens 5. Papa anno Christi 1311. in Viennensi Concilio, constitutionem illam ab omnibus præcisè seruandam, coactus fuit præcipere. *Testatur hoc Glossa in Clementinis, de Reliquiis & Veneratione Sanctorum. Animaduertendum etiam, ab his ipsis quoque Pontificibus hanc festiuitatem, non eo modo, quo hodiè celebratur, institutam fuisse. Nulla enim prorsùs in Bulla Vrbani mentio fit* Circumgestationis & Ostentationis: *nec vllum verbum ibi extat*, de pane consecrato per octiduum in Monstrantiam includendo, circumgestando & ostentando. *Néque etiam mentio ibi fit vlla* spectaculi alicuius theatrici, pompæ & externæ adorationis circumgestati & adorati panis. *Sed finis institutionis illius his verbis in Bulla exponitur:* vt studeant se taliter præparare, quod huius preciosissimi Sacramenti mereantur fieri participes illa die, possintque ipsum suscipere reuerenter, ac eius virtute augmentum consequi gratiarum. *In his manifestè dicitur, propter vsum, participationem seu communionem solenniorem institutum primò fuisse illud Festum: & in illo vsu, in quo debita reuerentia & deuotio requiritur, gratias agendas esse Christo, pro immenso hoc beneficio, quòd corpus suum in cibum, & sanguinem in potum tribuit. Hinc colligitur, ea quæ hodiè in hoc festo peraguntur, ne primis quidem eius authoribus nota fuisse: veluti est*, Inclusio, Circumgestatio, Ostentatio, Spectatio & Adoratio Panis, *extra vsum distributionis & sumptionis.*

Ipsa etiam appellatio mutilata est Vrbanus námque & Clemens, vocant Festum Corporis & Sanguinis Christi: *& in Responsorio illius Festi canitur, Omnes qui de vno Pane, & de vno Calice participamus. Hodiè verò tantùm* Corporis Christi Festum *appellatur: à qua mutilatione Germani etiam vocant*, deß heiligen Fronleichnams tag: *ac si diceres*, deß herrlichen vnd köstlichen leichnams Christi tag. Dann Fron ein alt Teütsch wort / nicht anders heüttigs tags heißt / dann herlich / fürnemb vnd köstlich. Dahar mann auch in den hohen Gstifften vnd Kirchen den fürnembsten Altar / Fronaltar nennet.

Nomen huius festi mutilatum.

Longè igitur post Vrbanum & Clementem V. quoque circa Constantiense Concilium hæc omnia, quæ in hoc Festo peraguntur hodiè, excogitata & introducta sunt, & proinde recentia, nupera ac nouitia sunt. Et tamen Concilium Tridentinum, etsi fateatur quoque, hoc festum non habere testimonium vel Scripturæ, vel Traditionis Apostolicæ, vel veræ Antiquitatis in veteri & puriori Ecclesia, sed serò in Ecclesiam inductum esse, nihilo minus sub Anathematis pœna omnibus seruandum præcipit, can. 6. de Sacratissimo Eucharistiæ Sacramento. Vbi quis meritò miretur, vndè nouo huic & tali festo tanta repentè accesserit authoritas.

Ostensis

Festum ... exi... tium, & à Christi fidelibus non debeat observari.

Ostensis igitur initiis & progressu huius Festi, de re ipsa etiam quadam deinceps dicemus: vt intelligatur, quam ob causam Festum hoc sit institutum, quare pro eo, tanquam pro aris atq; focis, tanta contentione dimicent Pontifice j, & cur à verè Christi Fidelibus nec possit nec debeat recipi.

1. Nam primò Celebratio huius Festi, qualis est in Papatu, proponit confirmat & stabilit mutilationem Eucharistiæ: nam altera tantùm species, contra institutionem Christi proponitur. Et credibile est eo ipso tempore, nouis accessionibus deformatum fuisse hoc festum, quando in Constantiensi Synodo mutilatio hæc omnibus Ecclesiis obtrusa fuit.

2. Secundò, Celebratio istius Festi, Sacramentum Eucharistiæ ex vsu diuinitus instituto, trãsfert in aliam actionem, & quidem longè diuersum vsum qui non habet testimonium verbi Dei. Non enim distribuitur non accipitur, non manducatur, sed circumgestatur, ostentatur & adoratur. Et ad retinendum præcipuum neruum Papatus, quòd nimirum Eucharistia habeat veram rationem Sacramenti, etiam extra vsum à Christo institutum, licet transformetur in aliam actionem & diuersum vsum: idcirco tanta contentione de hoc festo pugnant. Manet verò firmissimum illud axioma, Symbola non habere Sacramentorum rationem extra suum vsum, hoc est, sumptionem, & extra actionem his verbis à Domino præscriptam: Accipite, comedite, accipite, bibite. Nam ne in naturali quidem alimonia panis habet cibi rationem, nisi in eo qui pane vescatur. Sed in eo Panis hic Cœlestis, id est, ad diuinum vsum significandum & præstandum extra ordinem destinatus (ideoq; Sacramentum factus) à naturali differt, quod naturalis vim elementarem sibi habet à natura sic insitam, vt quandiu panis est, illa non careat siue quis eo vtatur, siue minus: panis autem ille cœlestis significatione tantùm Sacramentum, id est, spiritualis cibus est: idque vsus ipsius respectu, nempe esus & potus, sicut aqua, quæ in Baptismo adhibetur, non est Baptismi aqua, nisi quis ea, sicuti Christus instituit, tingatur.

3. Tertiò Celebratione huius Festi persuadentur homines, Christum in Pane illo, quum circumgestatur, verè adesse: imò hunc Panem non ampliùs esse panem, sed ipsissimum Christum: ideóque volunt Christum ibi adorandum esse, etiam externo latria cultu, cùm tamen probare non possint Christum taliter in Sacramento, & in hunc vsum vt adoretur, adesse velle. Et est certè horribilis Idololatria adoratio Panis, quem ipsissimum Christum esse putant in Sacramento.

4. Quartò, per istud Festum abducuntur homines à crebriori & vero vsu Cœnæ Dominicæ: persuadentur enim sumptionem cum magno periculo coniunctam esse: cultum verò huius festi sine omni periculo multo magis esse meritorium.

Quintò, Eucharistiam ideò instituit Seruator, vt ipse in ea se nobis offerat, donet, applicet, & obsignet beneficia & merita mortis suæ. Vrbanus verò huic festo tribuit remissionem peccatorum: dicit enim in Bulla, Seruari debere id in remissionem peccaminum. Quibus vtique nostro operi tribuunt, quod solius est meriti Christi. 5.

Sextò, Pontifices largissimas Indulgentias promittunt illis qui cum reuerentia Panis Festum hoc celebrant. Nam Vrbanus 4. his qui intersunt officiis huius festi in vesperis vigiliæ & festi & in matutinis, & in Missa, concessit centum dies Indulgentiarum: pro qualibet dictorum officiorum, & pro qualibet aliarum horarum dies 40. & in qualibet die Octauarum pro omnibus horis simul dies centum. Martinus autem 5. anno Domini 1400. Curia Florentiæ residente, duplicauit Indulgentias concessas interessentibus diuinis his officiis ab Vrbano: addidit & nouas ieiunantibus vigiliam festi, ac etiam Communicantibus in ipso festo centum dies concessit: similiter etiam associantibus processionem, quæ fit manè cum Sacramento: associantibus etiam Sacerdotem cùm defert sacramentum infirmis aliquot indulgentiarum quóque dies contulit. Sed & Successor eius Eugenius 4. Florentiæ manens cum Curia duplicauit dictas indulgentias concessas à Martino V. qua de re vide Eugenij. 4. Bullam in Tomis Conciliorum, & Antoninum tit. 19. cap. 13. §. 1. Ex his Iulianus Pomerius hanc summam colligit: Qui, inquit, ipso die festo intersunt primis vel secundis vesperis, vel Missæ, vel matutino pro singulis indulgentias 400. dierum. Summa igitur diei Festi assurgit ad 16000. indulgentias: infra octauam pro singulis 400. dierum insimul. Summa summarum igitur erit per Festum & totam Octauam eius 44000. dierum indulgentiæ. Qui verò illo die communicant, illis 400. dierum indulgentias largiuntur. Et notet Lector quòd tantundem indulgentiarum promittitur Spectatori, quantum ei qui communicat, 400. scilicet dierum. Si verò tota summa colligatur in quadrupla proportione, veneratio Sacramenti extra vsum à Christo præscriptum excedet ipsam communionem, hoc est, vsum diuinitùs institutum. Et addit Pomerius: Eum, qui velit indulgentias illas assequi, oportere firmum esse in fide: Ja freylich so muß er ein gewisse haben/ daß ihme ein wagen mit hew darduch möge fahren: vt scilicet credat, tantam potestatem esse apud Ecclesiam, quòd possit dare tot & tales indulgentias: qui enim hanc potestatem negant, quod faciunt hæretici, non consequuntur eas. 6.

Aperta est itàque huius Festi institutione, non fenestra, sed latissima porta Idololatriæ, omnium quæ vnquam fuerunt horrendissimæ.

Prognostica festi huius.

Eius

Eius verò prognostica duo certißima fuerunt. Primum apud Thomam Cantipratensem Dominicanum, lib. 2. cap. 54. suarum Apum, seu de Vniuersali bono extat. Anno enim Domini 1256 apparuit illi Diabolus sicuti ibi disertè fatetur, candida casula indutus, tanquam in alba pyxide sacramentum perferens. Vide historiam apud ipsum authorem, lectione dignißima est. Meminit eius etiam Balæus Cent. 4. cap. 38. Alterum, quòd eo anno quo festum hoc institutum fuit, Cometa horrendus per tres totos menses apparuit: & Vrbano ad Patres suos descendente ipse quóque disparuit. Quo signo absque dubio iustus Deus iram furorémque suum toti mundo ob tam horrendam & abominandam idololatriam significare voluit. Antoninus tit. 19. cap. 13. §. 1. & Nauclerus Gener. 43. Hic etiam Vrbanus ille ipse fuit, qui ob Regnum Siciliæ talem pertexuit telam, qua postmodum crudeliter sed vt Antichristum decebat, inter se Galli & Germani, & rursus etiam Hispani commißi sunt, tantúsque effusus est Sanguis Christianus, quantus vix in tribus illis decantatißimis Punicis bellis profusus legitur. Ergò dignum quóque illo fuit hoc inuentum, quo Deo suo Maozim peculiare festum instituit & dedicauit.

Festum hoc quibus rationibus probare conetur.

Sed rationem etiam videamus, qua hic Pontifex in sua Bulla hoc Festum probare conatur. Ea verò est, vt quod in aliis Missarum officiis circa Eucharistiam est prætermissum, id in hoc festo deuota diligentia suppleatur. Respondeo, Si quid ab aliquo sit neglectum aut prætermissum in Eucharistia Celebratione, resarciendum id non quomodolibet, sed ratione à Christo præmonstratâ. Ea non est, vt includatur, circumgestetur, ostentetur ac adoretur, sed vt deuotè comedamus & bibamus, in Commemorationem Domini. Et Paulus explicans hanc Commemorationem, disertè dicit: Quotiescúnque manducaueritis & biberitis, mortem Domini annuntiate donec venerit. *In Festo verò illo, quæ Christus instituit & mandauit, distributio, sumptio & commemoratio mortis Domini, prætermittuntur: & alius vsus ab hominibus superstitiosis nuper excogitatus cultus præstantioris opinione supponitur. Hoc an liceat nobis nec ne, Lectori iudicandum relinquo. Frustra, inquit Deus, me colunt mandatis hominum. Idem etiam respondetur ad Iesuitarum argumentum: populum Christianum in hoc Festo Deo gratias agere debere, ob tantum & tam singulare beneficium nobis impensum. Item, vt populus sic instruatur circa mysteria fidei nostræ, & eorum assiduè recordetur. Nam non quæritur, An Deo sint gratiæ agendæ ob Mortem Christi: & An populus in mysteriis fidei sit erudiendus Festo hoc vel alio: sed, An eo pacto id sit agendum quo Pontificij hodiè volunt, an verò eo quo Christus æternus Dei filius iussit?*

Qvirinvs, *quem alij Cyrinum scribunt, Episcopus fuit Sisciæ (Eusebius Scesiam vocat) Pannoniæ superioris vrbe. Tempore Diocletiani & Maximiani Impp. adpensa ad collum eius mola in flumen de ponte præcipitatus, ibíque submersus est, prid. Non. Iunij. Prudentius in hymnis, & Pet. de Nat. lib. 5. cap. 85.* 4.

Bonifacivs *Anglus, in patria educatus & in literis institutus, tandem Romam venit ad Gregorium II. Papam. Is quum Bonifacij mores, audaciam studium ac zelum erga Rom. superstitiones anno integro cognouisset, Germaniæ eum Apostolum creat: & breui quidem tempore sub iugum Pontificum Francos, Noricos, Boios, Thuringos, Cattos Saxonum partem, Dacos, Sclauos & Frisios redegit: vbique templa & monasteria extruens. Cùm in Frisia esset, Pagani (Bergomensis Mahometanos somniat fuisse) indignè ferentes, quòd Pipinum proditorem Regem Francorum vnxisset, Childerico legitimo Rege contra ius deposito, armati in eum & socios impetum faciunt, & ipsum cum 50. familiaribus suis trucidant ac cistas eius, in quibus libri erant & reliquiæ Sanctorum, diripiunt, Nonis Iunij, anno Domini 755.* 5.

Artemivs *cum Vxore & Filia Romæ passus est ob Christianam Religionem, 8. Idus Iunij. P. de Nat. lib. 5. cap. 92. Quidam Benigni Presbyteri Diuionensis martyrium huc referunt: sed is passus est, Cal. Nouemb. iuxta P. de Nat. lib. 10. cap. 3.* 6.

Pavlvs *Episcopus Constantinopolitanus aliquoties, ob defensionem Catholicæ Fidei, à Constantio Imp. Arriano de sede sua eiectus, sed semper restitutus, post multas & varias calamitates Arrianorum instinctu tandem iterum Constantinopoli exturbatur, & Cucusum, Cappadociæ oppidulum relegatur. Sed ne hoc quidem exilio eius exatiantur Arrianorum crudeles animi, missis eò quibusdam suæ cruentæ voluntatis administris (quod etiam Athanasius in sua Apologia scribit) palàm quoque curauere strangulandum, 7. Idus Iunij, Philippo præfecto carnifice ad eam rem vsi Socrat. lib. 2. Adon in Martyrologio, P. de Nat. lib. 5. cap. 95.* 7.

Medardvs *natus est patre Nectardo Franco, & matre Prothasia Romana, in territorio Viromadensi. Episcopus electus, Viromadensem sedem Nouicomum transtulit, propter subuersionem. Deinde in Episcopatu Tornacensi Eleutherio successit. Sigebertus. Volaterranus & Turonensis lib. 4. cap. 9. Dies eius χρηκὸς esse putatur, quòd pluuia huius diei triginta dierum pluuiam portendat, secundùm rusticorum regulam. Hæc opinio inde nata videtur, quòd commenti sunt eo die, quo Medardus est mortuus, aqua calida pluisse. Vinearum quóque patronus vulgò habetur: quòd furem in vinea sua vuas rapientem* 8.

tem ita ligauerit, vt inde exire nequiuerit, nisi de ipsius voluntate, sicut Fortunatus nugatur. Mortuus est anno 537. sub Iustiniano Imp. 6. Idus Iunij. P. de Nat. lib. 5. cap. 87.

PRIMVS & FELICIANVS sub Diocl. & Maximiano Impp. post varios & horrendos cruciatus, quos ob Christum pertulerunt, animam reddiderunt Deo in vrbe Numenta, Idibus Iunij, circa annos Domini 287. P. de Nat. lib. 5. cap. 99.

10. ONOPHRIVS per annos 60. in eremo vastissima ac profundissima Ægypti mansit hominibus incognitus. Eum Pannutius abbas, desertum idcircumiens, reperit aspectu terribilem, capillis longis & canis, nudum corpus habens vtcunque contectum, vt monstrum potius aut feram quàm hominem existimaret Pannutius, P. de Nat. lib. 5. cap. 106.

11. BARNABAS vnus fuit ex 7. Christi discipulis, de quo multa in actis Apost. leguntur. Tandem Salaminem peruenit, ubi Iudæi comprehendentes eum multis iniurijs affecerunt: tandem ligantes funem in collo eius, extra urbis portas traxerunt, eumque combusserunt ibi, 3. Idus Iunij. Sub Zenone Imp. reliquiæ eius repertæ sunt, & recondita. Theod. Lector in Collect. lib. 17. Petrus de Nat. lib. 5. cap. 105.

12. BASILIDES Romanus sub persequutione Diocletiani in patria, ob Christi confessionem, scorpionibus durissimè cæsus, dehinc in carcerem detrusus, & post dies septem Imperatoris iussu gladio truncatus est capite, & feris expositus, prid. Id. Iunij. Pet. de Nat. lib. 5. cap. 109.

13. FELICVLA virgo, Petronellæ collactanea, vt scribit Marcellus, mortua sorore, à Flacco Comite comprahenditur, & quum nec ei nubere, nec Dijs sacrificare vellet, in cloacam præcipitata necatur, Idibus Iunij. Pet. de Nat. lib, 5. cap. 112.

ANTONIO monacho Minoritæ Vlisipponensi diem obitus sui consecrat Idus Iunij Gregorius IX eumque magna celebritate seruandum constituit anno Christi 1232. Vincentius lib. 30. cap. 135. Antoninus tit. 24. cap. 4. §. 6. Hodiè Patauij religiosissimè colitur. Sabellicus Enne. 9. lib. 6.

14. VALERIVS & RVFFINVS tempore Diocletiani & Maxim. Impp. ob Christianam religionem in territorio Suessionen. sub Præside Rictiouaro decollati sunt, 18. Cal. Iul. Pet. de Nat. lib. 5. cap. 116.

15. VITVS puer, & MODESTVS eius Præceptor sub Diocletiano, post multos cruciatus verberum, carceris, exilij, ignis & equulei, martyrio coronantur, 17. Cal. Iul. Pet. de Nat. lib 5. cap. 18.

Quum TEVPVLANA coniuratio Venetijs hoc die penitùs sublata esset, instituit Senatus Venetus, vt eius æternam memoriam sacrámque pio constantique amore retinerent. Inuisitur igitur ab omnibus ordinibus D. Vitiphanum 15. mensis Iunij die: inuisit Dux, vniuersusque Senatus & populus, magna cum pompa & gaudio, persolutisque Deo gratijs patres ipsi, sacum redeuntes intra Palatinas suas ædes Princeps publicis excipit epulis. Egnatius lib. 5. cap. 2.

ROLANDVS Caroli Magni ex sorore Nepos, quum pro fide Christiana aduersus Saracenos fortiter pugnaret, & inter præclara eius prælij facinora sua manu multos, tùm verò Masurium Imperatorem Saracenici exercitus iugulasset, siti extinctus est, 16. Calend. Iulij. 16.

PAVLA virgo apud Hispanias in ciuitate Molica, post multa tormenta, lapidibus obruta, inter saxa moritur, Pet. de Nat. lib. 5. cap. 125. 17.

MARCVS & MARCELLIANVS fratres, sacrificare Romæ nolentes, in carcere pluribus diebus detinentur. Demùm educti, & ad stipitem ligati, confodiuntur lanceis, Diocletiani Imp. iussu, 14. Cal. Iulij. Pet. de Nat. lib. 5. cap. 124. 18.

GERVASIVS & PROTHASIVS fuerunt fratres vterini, B. Vitalis Martyris filij. Cùm Astasius Comes Mediolanen. bellum pararet aduersus Arcomannos, vates & sacerdotes Ethnicos de belli euentu consuluit. Responderunt illi, Deos responsa dare nolle, nec victoriam ei polliceri, priusquam Geruasius & Prothasius Dijs sacrificarent. Comprahenduntur igitur, & sacrificare iubentur. Sed quum id facere recusarent, Geruasius plumbatis cæditur, donec animam reddidit Deo. Prothasius verò in equuleo suspenditur, deinde fustibus cæditur, tandem capite plectitur, 13. Cal. Iul. anno Christi 51. vel iuxta alios 57. Petrus de Nat. lib. 5. cap. 126. 19.

SILVERIVS Campanus, Hormisdæ Pontificis Filius, primus imperiali assensu ad Episcopatum Romanũ promotus est Gotthorum suffragio. Theodatus enim Gotthorum Rex, lege edixit, vt qui non consentiret electioni eius gladio puniretur. Instigante igitur Vigilio Diacono, eúmque accusante, quòd Romam Gotthis prodere voluisset, in exilium à Theodora Augusta & Antonia Bellisarij Ducis vxore, in Pontum insulam relegatus fuit. Res parui momenti, vt apparet, Pontificatus Romanus tunc erat, quum inferiorum Principum iussu ac mandato Præsules illi eligerentur, & à fœminis deponerentur. Tandem anno Domini 537. in exilio cucullatus miserè perijt, 12. Cal. Iul. Balæus in eius vita. P. de Nat. lib. 5. cap. 131. 20.

ALBANVS Moguntinensis Episcopus, quum Franci in Gallias irrumperent, in æde sacra, capta Moguntia, trucidatus est, & vnà multa hominum millia, vt Auentinus lib. 2 in Honorio Imp. refert. Pet. de Nat. lib. 5. cap. 133. indicat, Albanum à Gentilibus captum flagellis & tandem gladio cæsum esse, 11. Cal. Iulij. 21.

L DECIES

22. Decies mille Martyres hoc die in monte Ararath, propter fidem in Christum trucidati sunt iussu Adriani & Antonini Imperatorum. Petrus de Natalibus lib. 2. cap. 137.

23. Edeltrvdis Regina Virgo Sacra, vt scribit Sigebertus, anno decimoquarto Constantini iunioris, in Anglia claruit, & duobus nupta viris, virgo tamen permansisse dicitur, & à posteriore, cum quo duodecim annis in coniugio permansit, impetrasse dicitur, & à posteriore, cum quo duodecim annis in coniugio permansit, impetrasse, vt absoluta à coniugio monasterium ingredi liceret, in quo etiam mortua est. 9. Cal. Iul. Beda l. 4. hist. & Pet. de Nat. l. 5. c. 142.

Nativitatis Sancti Ioannis Baptistæ Festum.

24. *Festi huius antiquitas.* *Ritus.*

Natiuitatis S. Ioannis Baptistæ Festum post annos Christi 400. celebratum ex Maximi Taurinensis Episcopi homilia apparet, quam in illo habuit. Celebratúrque maiori cum solennitate, quàm Decollationis: Durandus Rational. lib. 7. cap. 26. In eo verò tria fiunt. Nam in quibusdam locis, ex antiqua consuetudine, colligunt pueri ossa, & alia immunda, & simul cremant, vt fumus fiat. Habent hoc à gentibus. Antiquitus enim dracones hoc tempore ad libidinem propter calorem excitati, volando per aërem frequenter in puteos semen emittebant, unde aqua inficiebatur: & qui ex hac aqua bibebant, aut aërem corruptum hauriebant, vel moriebantur, vel in grauem morbum incidebant. Hoc animaduertentes medici, ignes iusserunt frequentes & passim circa fontes fieri, & quæcunq; magnum atque immundum redderent fumum ibi cremari, eo siquidem dracones fugari posse arbitrabantur. Cum igitur circa hoc tempus, quo S. Ioannis Festum celebrandum institutum fuerat, hæc imprimis fiebant: idcirco adhuc ab aliquibus quoq; obseruantur. Durand. Ration. lib. 7. cap. 14. & Beleth. cap. 137. Per hos ignes saltatur, sicut apud Romanos in Palilijs. 2. Ferunt etiam in hoc Festo faces ardentes cumque illis arua & segetes circumeunt, quæ re illas benedictas existimant. Durandus ibidem. 3. Rotam quoque hoc die in quibusdam locis voluunt, ad significandum, quòd Sol altissimum tunc locum in cœlo occupet, & descendere incipiat in Zodiaco. Durandus ibidem. Persuasum denique est vulgo, si circa diem S. Ioannis pluat, efficere id auellanis. Causa fortasse est ipsarum tunc teneritudo, humoris impatiens. Audiui qui dicerent, esse opinionem vanam ac superstitiosam, quæ, etiam in alijs id genus obseruationibus multùm simplicium animos teneat.

25. Eligivs Lemouicensis, adultus aurifabro instituendus traditur. Ea arte percepta, profectus est in Galliam, ad artificem Regium: ibique, paucis annis splendore operum ita inclaruit, vt regi esset charissimus. Præfectus posteà Episcopatui, elegit certos dies singulis septimanis, quibus pauperibus, leprosis & infirmis inseruiret: excepit eos, pauit & lauit. Suspensos etiam & alio genere supplicij interfectos, de cruce & rotis passim collegit & sepeliuit. Claruit anno Christi 650. Obijt anno vitæ 70. Christi verò 665. Vincentius libro 23. capite 86. &c.

26. Ioannes & Pavlvs cubicularij fuerunt, iuxta Iunonem, Constantiæ filiæ Constantini. Cùm autem gentilismum recipere nollent sub Iuliano Apostata, clam capite plectuntur & in foueam proijciuntur. 6. Cal. Iul. anno Domini 363. Petrus de Natalibus lib. 6. cap. 9.

27. Septem dormientivm fabulam describit Durandus in Rationali lib. 7. cap. 18. Antoninus tit. 7. cap. 7. §. 6. & tit. 16. cap. 1. §. 20. Vincentius lib. 21. c. 29. Cùm Decius Imp. statuam Ephesi collocasset, eamque adorare omnes cogeret, inuenti sunt septem Christiani qui impio Cæsaris edicto obtemperare noluerunt. Eorum nomina fuerunt iuxta Durandum, Marcus, Martinianus, Dionysius, Ioannes, Serapion & Constantinus. Vincentius pro Marco Malchum ponit, & Martinianum prorsus omittit, sex tantùm numerans. Accusati autem hoc nomine, fidem suam constanter professi sunt. Cùm autem à Cæsare, cuius satellites erant, deliberandi spacium, vsque ad reditum eius, impetrassent, ipsi intereà in cauernas montis Cœlij profugerunt, ibique se occultarunt. Quod cùm cognouisset Cæsar, edicto iussit cauernas montis occludi, vt fame illic contabescerent. Illi verò ibi obdormierunt, & somno sepulti iacuerunt trecentos annos, iuxta Durandum, Vincentius autem habet 192. tantùm. Ad cauernam verò eam in qua dormierunt, quidam stabulum ædificare voluit: & magno excitato igne lapides soluti sunt, qui erant in ostio cauernæ, euigilaruntque septem hi Dormientes circa annum Christi 451. vt annotat Palmerius in Chron. vel iuxta Sigeb. anno 443. Tunc miserunt septimum, vt in vrbe carnes ipsis emeret (Vincent. pro carnibus panes habet) putantes se per vnam tantùm noctem ibi dormiuisse. Numerata pecunia pro carnibus, à lanijs non fuit agnita: Re verò vltrò citroque agitata, tandem compertum fuit eos diutissimè in spelunca montis dormiuisse. Sed fidem his habeat, qui nimis facilè credere didicit. In rei autem huius memoriam festum quotannis celebrandum institutum fuit.

28. Leo Thuscus, Romanus Pontifex, Canoni Missæ multa, non sine magna Dei blasphemia addidit.

Petri et Pavli Apostolorum Festum. 29.

Petrvs & Pavlvs hoc die Romæ necati esse dicuntur, sub Nerone Imp. Pe-

trus

trus quidem cruce, Paulus verò gladio. Ac de Paulo dubium nullum est: de Petro verò controuertitur, quum multis argumentis probari possit, eum Romæ non fuisse. Institutum autem fuit in locum Festi Herculis & Musarum, quod Romæ hoc die celebrabatur. Post annos 500. à nato Christo hac occasione cœpit celebrari solenniùs. Festus senator Romanus ad Imperatorem Anastasium Constantinopolim ob negotia quædam missus, Imperatricem quóque adiit, eámque cohortatus est, vt Festum Petri & Pauli, quod aliâs quóque obseruari solebat, aliquantò honorificentiùs agitaretur. Mulier igitur ad eiusmodi pompas procliuis, Festi admonitionibus locum relinquens, splendidius multò quàm hactenus factum fuerat, panegyrim illam celebrari curat, vt Theodorus Lector lib. 2. & Nicephorus lib. 16. cap. 35. narrant. Meminit huius Festiuitatis Ambrosius Serm. 6. vbi indicat, Conuiuia celebrata fuisse in ea à Christianis. Et Viennæ Austriæ naumachia hoc die editur in Danubio, & simul tunc epulantur Senatores & Consules, vt refert Lazius.

Festiuitatis origo. Ritus huius festi.

30. Pavli Commemoratio *celebratur pridie Calend. Iulij, non quòd Paulus hoc die passus sit: sed quum Festum præcedens Petri & Pauli ex veteri instituto eodem die celebrandum occurrat, vno tamen die, quoad officium, non potuerit celebrari, & inconueniens fuisset alterum ipsorum carere officio singulari, constituit Gregorius M. vt ipsa die, qua passi essent, fieret, quoad officium,* Solennitas Petri, *& sequenti die* Commemoratio Pauli, *Beleth in Rationali cap. 138. & Petrus de Natalibus lib. 6. cap. 26.*

IVLIVS.

Festa Et Memoriæ Sanctorvm, quæ mense Ivlio à Christianis celebrantur.

1. Theobaldvs *parentibus clarissimis atque ditissimis natus, tribus annis peregrinatus est, & nouem in eremo apud Vincentiam durissimam vitam egit, tandémque in ea mortuus est Calend Iulij circa annos Domini 1050. sub Henrico II. Imp. Pet. de Nat. lib. 6. cap. 36.*

Venetis *etiam Iuliæ Calendæ ob receptā Ligustico bello Clodiam, Andreæ Contareni Ducis auspiciis, sacræ habentur. Egnatius lib. 18. cap. 16.*

2. Visitationis Beatæ Mariæ Festum.

Festi huius origo.

Cum circa annum Domini 1378. ingens schisma esset inter Vrbanum VI. & Clementum VII. quorum hic à Gallicis, ille verò ab Italicis Cardinalibus electus fuerat, vnde cædes, latrocinia, rapinæ & alia multa mala sequuta sunt, Vrbanus VI. vt his malis subueniret, Visitationis Mariæ Festum in crastinum Octauarum B. Ioannis Baptistæ celebrandum instituit: *decreuitque Indulgentias, his qui matutinali officio Festi huius interessent, centum dierum: qui autem primis festi vesperis similiter centum: qui secundis totidem: illis verò qui Prima, Tertia, Sexta, Nona ac Completorij officiis interessent pro qualibet horarum 40. dies: illis autem qui per octauas Festi matutinalibus vesperorum Missæ, ac prædictarum horarum officiis interessent centum dies singulis octauarum diebus: vt habetur in Bulla Bonifacij noni, qui hoc festum Vrbani literis publicauit. Non tamen videtur ab omnibus approbatum receptúmque esse: quocirca in Synodi Basiliensis Sess. 43. confirmatum & omnibus Ecclesiis obtrusum fuit, hoc decreto: Cùm in hoc tempore tota Christianitas in laboribus & angustiis constituta cernatur, cúmque ferè vbique diuisiones & bella per humani generis hostem introducta vigeant, & ipsa etiam Ecclesia militans non mediocriter procellis agitetur, dignum iudicauit hac Sancta Synodus, solennitatem, qua congruè* Visitatio Beatæ Virginis Mariæ *appellatur, in singulis Christianorum Ecclesiis celebrari, vt honorata in hac die celebritate per pias & deuotas fidelium mentes Mater gratiæ & omnis consolationis sacerrima Virgo Maria, benedictum filium suum iam multis hominum peccatis offensum, sua intercessione concilians, pacem & vnitatem fidelibus largiatur. Idcóque statuit & decreuit eadem Sancta Synodus ad honorem ipsius Virginis Dei Genetricis, vt post expleta Resurrectionis Dominicæ, Pentecostes, gloriosæ Trinitatis, sacri Corporis Christi, Beatorum Ioannis Baptistæ & Apostolorum Petri & Pauli solennia, in quibus Ecclesia post solennitatem Annuntiationis Dominicæ, quam præfata* Visitatio *temporis ordine confestim sequebatur, est occupata, per singulas Christianorum Ecclesias, quolibet anno: 6. Non. Iulij festum huiusmodi Visitationis gloriosæ Virginis celebretur. Hoc igitur solenne Festum amplectantur Christi fideles, & omnes qui Beatam Virginem singulari deuotione prosequuntur, secum in hac solennitate exultationis suæ congaudeant. Quam vt eò libentiùs in diuinis honorent officiis, quo magis in spiritualibus fuerint excitati muneribus, ipsa Sancta Synodus omnibus Christi fidelibus, qui matutinis, Processioni, Sermoni, Missarum solenniis, vel primis aut secundis vesperis huius gloriosæ Virginis Festiuitatis interfuerint, pro vnoquoque officiorum prædictorum centum dies de iniunctis pœnitentiis misericorditer elargitur. Hermannus Vuitekindus in suo Computo Ec-*

Festi huius confirmatio.

clesiastico dicit, hanc solennitatem in Concilio Basiliensi anno Domini 1432. institutam, ad supplicandum litandúmque Mariæ, vt Turcos, Christianis infestos, pessundaret, quemadmodum ipsa montes Iudææ calcauisset in isto ad cognatam suam itinere.

3. PROCOPIVS in vulgatis Calendariis huc ponitur: Petrus autem de Natalibus libro sexto capite septuagesimo scribit, passum eum esse octauo Idus Iulij. Cæsariensis fuit in Palæstina, functus in Oriente Ducali dignitate, quam ei Diocletianus tribuerat. Is contra dæmones gentium, eorúmque cultores liberè & animosè depugnauerat, solius Christi potentiam laudibus supremis efferens. Deinde aurea & argentea idola, quæ fieri sibi curauerat, impietate cognita, diminuerat, eorúmque precium inter pauperes distribuit, propterea innumeras pœnas tortura, fidicularum, vngularum, quibus eius concisa cutis est, ignium, facium, ferramentorum, mucronúmque sustinuit, & tandem gladio percussus est. Nicephorus lib. 7. cap. 15.

4. S. Huldrycus ex primaria Sueuorum Nobilitate de Kyburg & Dillingen natus, à primis annis in Cœnobio Sancti Galli educatus, ibique Grammatices, Latinæ linguæ & Sacrarum literarum non mediocrem intellectum, sub Vaningo Monacho percepit. Adeò autem monastica vita delectabatur, vt nisi ab amicis prohibitus fuisset, monasticum habitum assumpsisset, Schedelio auctore. A propinquis postea Augustano Episcopo Adelberto committitur, qui in grauissimis negotiis eius opera fideli vsus est. Eo defuncto Huldrycus in sede substituitur. Cùm ad annum ætatis 83. peruenisset, annis in Episcopatu 50. transactis mortem obiit 4. Non. Iulij Ioannes 17. Papa eum in Sanctorum numerum retulit anno 995. vt in Bambergensi historia scribitur. Auentinus autem lib. 5. Annal. indicat, Henricum tertium Imp. anno 1044. eum in festos retulisse, ob insignem, quam de Vngaris reportarit victoriam.

S. Huldrychus an fuerit author epistolæ ad Nicol. 1. Papam contra cœlibatum sacerdotum. Quæritur à nonnullis, an hic Episcopus Author fuerit eius Epistolæ, quæ sub eius nomine contra Cœlibatum Sacerdotum ad Nicolaum primum Rom. Pontificem circumfertur. Iesuitæ, vt huius Epistolæ authoritatem eleuent, magnã, nec tamen contemnendam, controuersiam mouent de tempore, quo ille Huldrycus vixit. S. Huldrycus, inquiunt, creatus est Episcopus anno Domini 924. vt Hermannus Contractus & Abbas Vrspergensis docent, vel anno 903. vt dicitur scriptum esse in Chronico Augustanæ Ecclesiæ. Nicolaus autem Papa primus obiit anno Domini 867. vt Onuphrius annotauit in libro de Romanis Pontificibus: non ergò potuit scribere Episcopus Huldrychus ad Papam Nicolaum qui iamdudum obierat. Respondeo: Æquiuocationem esse in nomine Huldryci. Diuersi enim fuerunt Huldryci: alter, qui ad Nicolaum primum scripsit alter verò, qui imperante Henrico Aucupe Imp. vixit, & post mortem Sanctus dictus fuit: hic obiit anno 973. iuxta Cõtractum, Trithemium in vita Sigeri Abbatis 7. Hirsaugien. & eam picturam Genealogiæ S. Huldryci, quæ adhuc hodie ostenditur in arce Kiburgensi Tigurinorum ditionis: alter verò obiit anno 900. Huldrychi diuersi. Obiiciunt, non duos, sed vnum tantum Huldrycum in Catalogo Augustanorum Episcoporum inueniri. Respondeo, id inuidiâ & odio Fatiniano Sacrificulorum & Monachorum factum esse aduersus Coniugij Sacerdotum defensorem, quem haud dubiè non solùm ex catalogo illo sed ex omni memoria hominum euulsum voluerunt, ne comprobatum esse coniugium tale ab ullo Episcopo videretur. Neque hoc nouum aut mirum videri debet alicui in istis hominibus, qui sibi quidvis licitum esse putant. Ex ipso Decalogo, quem Deus suo manu scripsit, secundùm præceptum totum, de non habendis & colendis idolis seu imaginibus, nefario ausu expungere non sunt veriti. Idem etiam fecerunt in Can. 44. Carthaginensis 4. Synodi, qui sic habet, Clericus nec comam nutriat, nec barbam radat: illi verba Radat eraso, substituerunt, Clericus nec comam nutriat, nec barbam. Et quid hodie Iesuitæ non audent? Qui quum videant, cùm ex Patribus, tùm ex historiis, aliorúmque scriptis, suis decretis, placitis, scriptis, dictis & factis repugnantia & oppugnantia, terras mariáque peragrantes, & bibliothecas omnes perlustrantes, id sibi iuris vbique sumere non erubescunt, vt Patrum & historicorum tùm veterum cùm recentiorem scripta interpolent, voces, sententias, quin integras paginas addant, assuant, detrahant, mutent, mutiléntque pro arbitratu & libidine sua, quod ipsi, honesto scilicet nomine, libros repurgare vocant. Et hæc verissima esse Lector ex Indice repurgatorio librorum à Iesuitis compilato intelliget. Ad hæc non solus hic Huldrycus in hoc Catalogo omissus est, sed in aliis etiam alij. Cyriacum, quem Iac. de Voragine in Lombardica historia 19. à Petro fuisse Romæ episcopum, in nullius probati authoris Catalogo horum episcoporum reperies, quòd eius nomen Clerus inde expunxit, vt ab eodem indicatur Legenda 153. Similiter etiam Ioannam 8. fœminam eraserunt. Aimoinus scribit in sua historia, Clodoueum Francorum Regem per S. Seuerinum Abbatem S. Mauritij in Valesia à febri liberatum. In Catalogo verò Abbatum Cœnobij huius Seuerini nulla prorsus fit mentio. At non sequitur inde, Seuerinum non fuisse Abbatem huius Cœnobij. Præfuisse autem Episcopatui Augustano Huldrycum quendam circa annos Christi 865. qui mortuus sit anno 900. habeo, ipsorum quóque Pontificiorum iudicio, testes non

non vulgares. Æneas Syluius, qui factus Romanus Pontifex Pius 2. dictus est in suo Germania ita scribit: Vixit (Huldrycus) anno nongentesimo, ætatis suæ octuagesimo tertio Quibus vtiq; verbis non obscurè indicat, fuisse ante 900. annum Huldrycum, qui tunc mortuus sit. Iacobus de Voragine in Aurea Legenda cap. 202. manifestè scribit, Huldricum anno Christi 900. mortem obijsse. His adde, quòd Onuphrius, qui se in Annotationibus ad Platinam fol. 120. in penitioribus historiarum studiis versatum esse gloriatur, & cui Pontificij ipsi multùm in historia tribuunt, Huldrycum sub Nicolai primi Pontificatu collocat, & quidem ad annum Domini 859. Sed aiunt hos ipsos, sicut etiam alios quos ex sua parte habent, de nullo alio quàm de S. Huldryco scribere. Respondeo, In nominibus facilè erratur, vt vni sæpè ascribatur, quod alteri eiusdem nominis tribuendum sit. Alioquin de vno & eodem illos scribere ratio temporum diuersissima credere prohibet. Sed esto, vtriusque partis authores nullum alium quàm S. Huldrycum intellexerint, nondum tamen vicerunt. Habent Iesuitæ ex sua parte Hermannum Contractum, Abbatem Vrspergensem & alios, qui dicunt S. Huldrycum anno Christi 924. Episcopum creatum, & anno 973 mortuum esse. Dissentit Chronicon Augustanæ Ecclesiæ, quod tamen pro se citant, quo indicatur anno 902. eum mortuum. Ex nostra parte est Æneas Syluius, qui posteà Pontifex Rom. factus est, quem procul dubio errati non arguent: Iacobi de Voragine Aurea Legenda, Onuphrius Panuinius & alij, qui scribunt, S. Huldrycum mortem obijsse anno 900. ætatis anno 83. Episcopatus 50. Igitur Episcopatus 50. Igitur Episcopatum inijsset anno Christi 840. Panuinius autem in Chronico Eccles. initium Pontificatus Nicolai refert ad annum Domini 958. Sed demus etiam hoc Iesuitis, vnum tantùm fuisse Huldrycum Augustanum Episcopum, & quidem eum qui mortuus est anno 973. adeoque Epistolam hanc quæ ei tribuitur ad Nicolaum primum non eius esse, sed confictam ab aliquo: illi saltem hoc vicissim nobis dent, non esse nuperam, sed antiquissimam, vt quæ diù ante Gregorij 7. Papæ tempora scripta fuit. Sic enim Bertholdus Presbyter Constantiensis ad Hermanni Contracti Chronicon Appendice, & anno 1585. ab Vrstisio in lucem edita, scribit: Anno 1079. Gregorius Papa Synodū Romæ mense Februario collegit, in qua inter alia Presbyteros deinceps in fornicationem lapsos, absque spe recuperationis, deposuit, & scriptum, quod dicitur S. Vdalrici ad Papam Nicolaū, de nuptijs Presbyterorum, & Capitulū Paphnutij de eadem re, damnauit. *Meminit huius Bertholdi Trithemius, & dicit eum claruisse circa annos Christi 1060. hoc est, circa tempora Gregorij septimi sub quo hæc acciderunt. Hinc intelligimus, ante quingentos annos hanc Epistolam non solùm extitisse, sed etiam pro S. Huldryci habitam fuisse. Adhæc cuiusq; hominis sit, siuè Huldryci, siuè alterius, Spiritum tamen Sanctum Authorem planè præ se fert. Colligitur hoc ex argumentis quibus coniugium Sacerdotum defendit, & contraria refutat. Dicit enim 1. in Veteri Testamento Dominus Sacerdotibus coniugia concessit. 2. Non legitur hoc in Nouo Testamento prohibuisse. 3. Christus & Paulus affirmant, non omnes posse capere consilium continentiæ. 4. Paulus disertè dicit, se non habere præceptum Domini dè Cælibatu. 5. Idem ait, Diaconi & Episcopi sint vnius vxoris viri. 6. Item, propter fornicationem vnusquisque suam habeat vxorem. Et,* Melius est nubere quàm vri. *7. Citat Canonem Apostolorum: Nec Clericus vxorem propriam sub obtentu religionis abijciat. 8. Citat decretum Siluestri, quo statuit, vxorem Diaconi à Sacerdote benedicendam esse. Quod tamen decretum Pontificij in suis Conciliorum tomis sicut alia, expunxerunt. 9. Allegat regulam Clericorum, quæ extat dist. 23. Clericus sit pudicus,* aut certè vnius matrimonij vinculo fœderatus *10. Quia Nicæna synodus Sacerdotibus coniugium liberum permisit. 11. Paulus dicit,* Alligatus es vxori, noli quærere solutionem: *Nam & qui vxores habēt possunt esse tanquam non habentes: Et qui nubunt, possunt in Domino nubere, hoc est, sicut ipse explicat, in contrahendo matrimonio nihil quod Dominus prohibeat attentare. 12. Dicit, præceptum cælibatus Sacerdotum esse onerosum & importabile, contra Euangelicam institutionem, & S. Spiritus dictamen, contrarium tam Veteri quàm Novo Testamento. Christus enim dicit,* Qui potest capere capiat. *Isti verò dicunt, Qui non potest capere anathemate feriatur. Item dicit, esse morbum, imò pestilentiam, prauitatem intentionis, fatuam & turpem suggestionem, doctrinam Pharisaicam, periculosum hæresis decretum, quod cæci duces cæcorum in Ecclesiam Dei introducant, manipulum zizaniæ, commentum insaniæ, imò esse Spiritus illos erroris, & Dæmoniorum prohibentium nubere. 13. Fructum Cælibatus Pontificij graphicè depingit. Secundò, Argumenta aduersariorum solidè refutat Huldrycus. 1. Clerici debent se castrare propter regnum Dei. Respondet: Paulus dicit, se de cælibatu præceptum non habere, consilium autem dare. Et Christus dicit, Non omnes hoc consilium capere posse. 2. Sine castimonia nemo videbit Deum R. Castimonia non est in Virginali flore, sed etiam in coniugali coniunctione. 3. Prætenderunt speciem externam Sanctitatis & Puritatis in cælibatu coràm hominibus. R. Potiùs deberent nobis persuadere, vt in conspectu eius, cui omnia nuda & aperta sunt,*

Epistola Huldrici cum Verbo Dei congruit.

sunt, erubescamus peccatores esse, quàm in conspectu hominum mundi. Nam qui hominibus placent, apud Deum confusi sunt, iuxta Psalmistam. 4. Opposuerunt exempla aliorum cœlibatum, & inde ipsi Episcopi Clericos coniugatos in despectum adduxerunt. Ad hoc respondet dupliciter. 1. Non debetis præsumere de donis vestris, nec propterea alienum seruum iudicare. 2. Dicit, falsam esse speciem continentiæ, sub qua fœdissimæ libidines lateant, &c. 5. Allegarunt exemplum Gregorij M. Sed hoc refutat opposita narratione de sex millium infantum 6. Illud Pauli, Propter fornicationem vnusquisque vxorem suam habeat, non specialiter ad laicos, sed generaliter ad omnes sine exceptione dicit pertinere. 7. Maritum vnius vxoris, non de Ecclesia intelligendum dicit, quia Paulus addit, Qui suæ domui preesse nescit, quomodo Ecclesiam Dei curabit?

Ritus autem à Pontificijs in Festo S. Huldryci obseruati sic describuntur à Thoma Naogeorgo lib. 4. Regi Papistici.

Huldryci idolum quodcunque altare recepit,
Illuc carpones plebs fert, mullosque lupósque,
Vt sancti illius redimat teneátque fauorem.
In Templo sedet. atque adeo ipsa non procul ara,
Venales habeat qui pisces, atque minoris
Vendat, vt insanis ne copia desit emendi,
Nec quicquam perdit: nam mox oblatus ad ipsum.
Quisque reportatur, bis vti aut ter veneat idem.
Impietas ita fert quæstum, fulcítque culinam.
Religio autem vnde hæc noua? quali Numine pollet
Huldrycus, motos vt pises quærat, amétque
Offerri sibi? quos nulli gens nulla Deorum
Obtulit, & Dominus super his nil sanxit Hebrais?
Multum stultitiæ fit & impietatis vbique.

5. Anselmvs Nobilibus Parentibus ortus, in Becensi monasterio Monachum induit, anno ætatis 27. Abbas autem factus est anno Christi 1080. iuxta Sigebertum. Tandem Lanfranco in Archiepiscopatu Cantuariensi successit, mortuúsque est anno salutis 1109. 3. Non. Iulij, secundùm Pet. de Natal. lib. 6. cap. 56.

6. Tranqvillinvs pater Marci & Marcelliani Martyrum, quum audisset, quòd Zoe vxor Nicostrati pro Christi nomine passa esset, indignè ferens, quòd fœmina viros ad palmam præcederent, in forum procurrit, & se Christianum liberè professus est: ob eamque causam lapidibus obrutus martirium passus est sub Dioclet. Imp. prid. Non. Iulij. Pet. de Natalibus lib. 6. cap. 61.

7. Nicostratvs in magna alioquin apud Dioclet. Imp. gratia, cum à S. Sebastiano ad fidem Christi conuersus esset, & in ea constanter perseueraret, percussus est gladio, Nonis Iulij. Pet. de Natal. lib. 6. cap. 63.

Kylianvs natione fuit Scotus. Cùm apud suos parùm profecisset, prædicatione nouorum rituum de Paschate, tonsura & similibus, cum socijs suis in Angliam, inde in Galliam, & tandem in Germaniam secessit. Cùm autem videret Gosbertum Præfectum etiam adhærere à nouis ceremonijs Papisticis, Romam abijt, & inpetrauit à Conone, vel (vt Balæus vult) à Benedicto, vt Episcopus Vuirtzburgensis ordinaretur, anno 686. Interfectus est posteà à suis auditoribus qui ægrè ferebant Religionem antiquam ab ipso immutari, anno 697. 8. Idus Iulij. Curio Regino. Otho Frising. lib. 5. cap. 13. Trithemius de Origine Franc. Balæus Cet. 1. cap. 79. & Cent. 14. cap. 23. 8.

Cyrillvs Episcopus Romæ coniectus in ignem, illæsus euasit, & à Præfecto dimissus est. Cùm autem constanter Christum prædicare pergeret, capite cæsus est, 7. Id. Iulij. Pet. de Nat. lib. 6. cap. 71. 9.

Septem fratres, Ianuarius, Felix, Philippus, Siluanus, Alexander, Vitalis & Martialis, filij fuerunt S. Felicitatis Martyris. Hi cum Dijs Gentium immo. lare nollent occisi sunt, 6. Idus Iulij, sub Antonino Imp. Ianuarius tandiu plumbatis cæsus est, donec expirauit. Felix & Philippus fustibus interempti sunt. Siluanus per præcipitia deiectus. Alexander. Vitalis & Martialis capitalem subiere sententiam. Pet. de Natal. lib. 6. cap. 77. 10.

Pivs Aquileiensis, Romanus Episcopus, multa vera pietatis opera, in Ecclesia Christiana fecisse perhibetur: martyrij gloriam anno Domini 159. 5. Idus Iulij adeptus est. P. de Natal. lib. 6. cap. 82. 11.

Nason vnus ex 70. Discipulis Christi fuisse perhibetur in Adonis Martyrologio. Cyprijs Euangelium prædicans ibi in pace obdormiuit, 4. Id. Iulij. Pet. de Natalibus libro 6. cap. 88. 12.

Henricvs 2 Imperator ab Eugenio 3. Papa in Diuorum numerum recipitur, & anniuersarium ipsius diem solenniter celebrari constituit 13. Iulij. anno 1146. quo die mortuus fuerat anno 1024. Gigas. Episcopus Basiliensis Ioannes Senn impetratis anno Christi 1348. quibusdam reliquijs Henrici 2. à Bambergensibus, instituit etiam per totum suum Episcopatum diem obitus eius celebrandum, non tantùm propter sanctitatem & miracula eius, sed etiam propter merita erga Basilienses. Vrstisius in Chron. lib. 3. cap. 10. 13.

Bonaventvra natione Tuscus, patria Balneoregius, habitum religionis S. Francisci assumpsit, anno ætatis suæ 22. eiusque tandem Generalis Minister creatus est. Moritur anno 14.

salutis

salutis 1274. ætatis suæ 53. Iulij 13. vt refert Octauianus de Martinis. In vulgatis autem Calendarijs refertur ad diem 14. Iulij. Sixtus 4. autem eum inter Diuos retulit. Panuinius.

15. DIVISIO 12. Apostolorum *ad prædicandum, Idibus Iulij celebratur, vt Pet. de Natal. lib. 6. cap. 99. indicat: in vulgatis igitur Calendarijs non rectè ad diem 16. refertur. Hoc enim die duodecimo anno post Ascensionem Domini ad euangelizandum verbum Dei per mundum diuisos idem asserit eodem loco: Et quidem Orientem cessisse, Thomæ & Bartholomæo: Meridiem, Simoni & Matthæo: Aquilonem, Philippo & Thaddæo: Mediterranei maris prouincias, Ioanni & Andreæ: Medium mundi, Matthiæ & Iacobo Iusto: Occidentis regna, Petro & Iacobo Zebedæi: Mundum totum, Paulo. Ità quidem ille, de sortitis ab Apostolis orbis terrarum inter se prouincijs, de quo etiam Eusebius lib. 3. cap. 1. leuiter aliquid innuere videtur ex traditione. Verùm historia ipsa testantur, ijsdem in prouincijs & locis plures Apostolos, tùm vno & eodem tempore, tùm etiam diuerso Euangelium plantasse, & Ecclesias constituisse. In Samaria simul Petrus, Ioannes & Philippus diaconus docuerunt, Act. 8. Antiochia etiam viri Cyprij. & Cyrenenses, & Paulus, & Barnabas, Agabus, &c. Act. 11. & 13. Silas & Iudas, Act. 15. & Petrus, Gal. 2. docuisse commemorantur. In Epheso Paulus, Act. 19. & Ioannes Apostolus, Eusebio lib. 3. cap. 1. Ecclesiam plantasse dicuntur. Quod etiam dicit Pet. de Natal. anno duodecimo Apostolos ad prædicandum discessisse Hierosolymis, habet ex Eusebij lib. 5. cap. 18. vbi ex Apollonio refert, hoc Dominum precepisse Apostolis. Sed non exactè id cum historia congruit. Nam & ante illos annos inde discessisse constat, & Paulus anno 17. Apostolatus sui Hierosolymis reperit aliquos Apostolos, quos etiam tunc aliquandiu ibi mansisse indicat, Galat. 2. cap. Alij causam huius festi referunt ad diuisionem ossium Petri & pauli. De qua Durandus in Ration. lib. 7. cap. 15. ita scribit. Siluester Papa volens Ecclesias consecrare, quas Constantinus Imp. in honorem Petri & Pauli construxerat, tam parua, quàm magna ossa duorum Sanctorum ex æqua lance ponderauit, & vnam medietatem in vna Ecclesia, aliam in alia collocauit. Hinc quidam deinde Festum instituerunt de hac diuisione, die 15. Iulij. Verùm tunc non Diuisio duodecim, sed duorum Apostolorum dicendum est.*

16. HILARIVS *Monachus Ostiensis, quòd Dijs sacrificare nollet, fustibus cæsus, & martyrio coronatus est sub Iuliano Imp. 17. Cal. Aug. Pet. de Natal. lib. 6. cap. 105.*

17. ALEXIVS *Ephemiani Senatoris Romani opulentissimi filius, prima nuptiarum nocte virginitatis amore, & (vt videri volebat) pro Christo, sponsam suam deseruit: & spontè exilium eligens, atque Edessam Mesopotamiæ nauigans, per annos 16. ibi incognitus omnibus, etiam parentis seruis, ibi mansit, hominumque elleemosynis vixit. Inde verò Tarsum Ciliciæ nauigare constituens, vi tempestatis Romam defertur, & ad parentes redit: in quorum ædibus similiter 17. annos specie mendici, vt ignotus, aliorum mendicorum more eleemosynas ac stipem accepit, quorum magnam turbam parentes in suis ædibus ob filij absentiam alebant. Moriturus, vitæ suæ totius narrationem seu historiam in charta complexus est, ex qua, ipso iam defuncto innotuit Parentibus, tanto tempore sub mendici habitu filium suum aluisse. Dies obitus assignata in Lombardica historia illa fabulosa plurima, & talia quidem, vt videri possit ad similitudinem historiæ de Vlysse efficta. Et tamen illum posterior ætas approbauit, propter opinionem electiorum operum, vt patet ex 27. q. 2. Scripsit nobis.*

MARINA *quoque hoc die colitur, quòd eò mortem obijt, quum aliquot annos sub habitu virili in monasterio fuisset. Pet. de Natal. lib. 6. cap. 108.*

Veneti etiam ob receptum Patauinum anno 1509. paucis antè diebus à Maximiliano Imp. occupatum, hunc diem publica lege quotannis velut auspicatissimum, imperijque recuperandi initium, Festum habent, solennique ritu celebrant. Guicciardinus lib. 8.

MATERNVS *Petri Discipulus fuisse perhibetur, & Treuirensis Episcopus: passus sub Nerone Imp. 15. Cal. Augusti.* 18.

RVFFINA *paupercula Christiana, Hispali vasa fictilia mercabatur, & ex eo quæstu, necessarijs sibi ad victum reseruatis, aliorum inopiam subleuabat. Cum autem vasa in platea ciuitatis distraheret, matronæ aliæ idolum lapideum, ex veteri consuetudine, circumferentes, postulabant ab ea vas ad vsum Dei sibi dari. Quum autem id facere recusasset, indignatæ matronæ idolum super eius vasa proiecerunt, eàque omnia contriuerunt. Ruffina autem idolum longius abijciens id confregit. Accusata igitur apud Præsidem vrbis, primo equulei extensione & vngularum laniatione excruciatur, deinde in carcere inedia & varijs doloribus affligitur, tandem capite plectitur, & cadauer comburitur, 14. Cal. Aug. Pet. de Nat. lib. 6. cap. 117.* 19.

COELESTINI V. *Papæ celebritas quoque 14. Cal. Iulij, qua die mortuus est, quotannis obseruatur, sub nomine Petri Confessoris, ex institutione Clementis 5. Auenioni facta. Platina & Volateranus in Clemente 5.*

MARGARETHA *Antiochia oriunda, Filia fuit Sacerdotis Ethnici. Eius eximia pulchritudine cum captus esset Olibrius Præses Orientis, & eam vxorem ducere in animo haberet, deprehenso quòd Christiana esset, & nullo modo eius* 20.

in Christum fidem flectere, aut emollire blanditijs posset, varijs deinde tormentis eam aggressus est. Nam humi extensa virgis primò crudeliter cæsa est, deinde ferreis laminis conclusa, & clauis affixa, ferreis liniata est fuscinis, ac sic in carcerem ducta. Postridiè quū in sententia persisteret, iubet Præses vt nudata lampadibus pectus vratur & latera, ac deinde de ligno deposita, in magnum lebetem aqua plenum vincta conijciatur, ac sic suffocetur. Vnde cum nihilominus euasisset, tandem caput ei amputatur 13. Cal. Aug. Ab alijs tamen dicitur Margaretha passa. 3. Id. Iulij. In vulgatis tamen Calendarijs ad Id. Iul. dies eius ponitur, quo etiam hodiè ab omnibus colitur. A parturientibus, tanquam altera Iuno Lucina, inuocatur apud Pontificios. Nugantur enim, quum martyrium subire vellet, inter cætera orasse etiam pro parturientibus, vt quæcunque in partu nomen eius inuocaret, statim edita prole periculum partus euaderet.

21. ARBOGASTVS *ex Hybernia ortus, in Alsatiam venit & in nemore quodam, vbi nunc Hagenoa sita est, Oratorium construxit, & prædicando verbum Dei Ecclesiam collegit. Dagobertus Rex eum Argentinam misit, vt turbas in religione excitatas sedaret, anno Domini 646. & Ciuibus imperauit vt eum audirent. Præfuit ei Ecclesiæ annos 12. Obijt anno Christi 658. Cùm in agone esset, petijt vt iuxta patibulum, ad imitationem fati Christi, sepeliretur quod etiam factum est. Munsterus in Cosmographia. Bruschius de Episcopis & Balæus Cent. 14. cap. 81.*

22. *Mariæ Magdalenæ in Euangelica historia sæpè fit mentio: vt quòd Christus ab ea eiecerit septem dæmonia: quòd secuta sit Christum, ministrans ei de facultatibus suis: Luc. 8. quòd dirum spectaculum, Christum in cruce pendentem, ibique animam exhalantem, sustinere potuerit: quòd Sabbatho elapso, inter primas fuerit, quæ vnguento comparato, summo mane ad monumentum properarit: quòd Christus ei se primò patefecerit: Matt. 26. & 28. Mar. 15. Luc. 23. Ioan. 19. & 20.*

Maria Magdalena quæ fuerit.

Controuersia autem est de hac Maria, an soror Lazari & Marthæ fuerit, nec ne? Græci nonnulli negantem, Contrà verò Latini affirmantem partem tuentur. Hac de re Gerardus à Nazareth Episcopus Laodicensis librum edidit, in quo probat. Mariam Magdalenam vnam tantum esse fœminam in Euangelica historia, & eam quidem fuisse sororem Lazari, his rationibus: 1. Si Maria Magdalena non esset soror Marthæ, ab Euangelistis distingueretur accuratiùs, sicut Iudas alter ab Iscariothe discernitur. Breuitatis autem gratia, & quia nota tum fuit, cognominis non semper fit mentio. 2. Soror Marthæ semper penè circa pedes Christi versatur, vt historia testatur: pedes Christi rigat & vngit. Luc. 7. & Ioan. 11. & 12. Resuscitato Christo ad pedes se demisit. Vel ex hac, inquit, nota cognosci Maria Magdalene satis potest. 3. Idem Ambrosius sentit, cum inquit: Quis vnquam cognoscere potuit, quanta virtutum itinera duxerit, haud dubium quin Dominus, dum largum sanguinis fluxum siccat in Martha, dum Dæmones pellit ex Maria, dum quatriduanum resuscitat Lazarum? His verbis innuit, sororem Lazari Mariam illam esse, quam Marcus Magdalenam nominans, septem dæmonia dicit habuisse. Quamuis ille Pater, quod & ipse Gerardus annotat, dubitat, an plures Mariæ Magdalenæ eiusdem nominis fuerint. Sed Augustinus de Consensu Euangelist. lib. 2. cap. 79. vnicam tantum Mariam Magdalenam fuisse sentit. 4. Narratio Ioannis idipsum testatur: Erat, ait, quidam languens Lazarus à Bethania, de Castello Mariæ & Marthæ sororis eius. Maria autem erat, quæ vnxit Dominum vnguento, & extersit pedes eius capillis suis. *Hoc dicens Ioannes attestatur Lucæ, qui hoc in domo Pharisæi Simonis factum esse narrauit. Iam itaque hoc Maria fecerat. Quo autem in Bethania rursum fecit, aliud est, quod ad Lucæ narrationem non pertinet, sed pariter narratur à tribus alijs Euangelistis. 5. Hieronymi sententiam cum Augustini Gerardus concordat. Reprehendit Hieronymus eos, qui duas Marias Magdalenas ponunt. Et sic argumentatur Gerardus: Cùm iuxta fidem Euangeliorum, quatuor fuisse Marias tantummodo asserat Hieronymus, necesse est, vt Sororem Lazari, quia ipsa etiam Maria vocatur, earum vna fuerit. Sed nullam earum Sororem Lazari fuisse; aliquis doctor exposuit. Matrem quippe Domini, aut eius materteras, nemo vnquam probare poterit sorores Lazari fuisse. Non solùm enim Maria Cleophæ, sed & Maria Iacobi, vt fertur, Domini matertera fuit, Restat igitur, vt Maria Magdalene Sororem Lazari fuisse credatur, aut Hieronymo, quotuor duntaxat Marias fuisse dicenti, contradicatur. 6. Gregorius in Homilijs inquit: Quam Lucas peccatricem mulierem, Ioannes Mariam nominat, illam esse credimus, de qua Marcus septem Dæmonia eiecta fuisse testatur. Dicit adhuc apertiùs, Maria Magdalene, quæ fuerat in ciuitate Peccatrix, amando veritatem, lauit lachrymis maculas criminis, etiam vox veritatis impletur, qua dicitur: Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum. 7. Beda ait: Primò apparuit Dominus Mariæ Magdalene flenti ad monumentum: deinde etiam eidem, & alia Maria, regredientibus renunciare Discipulis. Et mox: Non dubitandum*

quin

quin ipsa sit mulier, quæ, sicut Lucas refert, quondam Peccatrix ad Dominum cum alabastro venit vnguenti. Eadem est ergo mulier. Idem ait Anshelmum etiam astruere. 8. Latini nouerunt vnam tantùm Mariam, & vnius tantùm Festum colunt. Ad obiectiones sic respondet. 1. Si soror Lazari Maria Magdalena diceretur, hoc cognomine ab Euangelista Luca vel Ioanne designaretur soror Marthæ. R. Non est sufficiens probatio, quia nec Marthæ cognomen exprimitur. Deinde fuit mulier nota, vt non semper necesse fuerit cognomen addere. Præterea vtitur inuersione: Quia, inquit, non distinguitur, itáque eadem est 2. Magdalena à Magdalo appellatur. Maria verò Soror Lazari habitabat Bethaniæ. R. Infirma est hæc probatio: quia potuit alibi nasci, & alibi habitare. 3. Ambrosius duas Magdalenas videtur asserere. R. Augustinus dissentit. Præterea Ambrosius per Fortasse dubiam ponit sententiam: si plures, inquit, Mariæ, plures fortasse & mulieres. 4. Hieronymus dissentit. R. Posset reconciliari Hieronymus, non eandem secundùm immutationem vitæ, eandem verò secundùm identitatem personæ dixisse. Sed in vltimo lib. contra Iouinianum duas ponit. Verùm ipse Hieronymus se declarat in epistola ad quæstiones Edibiæ. Maria Magdalena, inquit, sola & cum altera siue cum aliis mulieribus memor beneficiorum, quæ in se Dominus contulerat, ad sepulchrum eius frequenter cucurrit: & nunc adorauit quem videbat, tunc fleuit quem quærebat absentem. Licet quidam duas Marias Magdalenas ex eodem vico Magdalo fuisse contendant, & alteram eam esse, quæ in Matthæo Dominum vidit resurgentem, alteram quæ in Ioanne eum quærebat absentem. Quatuor autem fuisse Marias in Euangelistis legimus. Vnam Matrem Domini Saluatoris, alteram Materteram eius, quæ appellata est Maria Cleophe: tertiam Mariam, matrem Iacobi & Ioseph: quartam Mariam Magdalenam. Ergo consentit Augustino, & in sequentibus duas Magdalenas asserentium sententiam reprobat. 5. Origenes dissentit. R. Opponimus Origeni Ambrosium & Augustinum. Concludit autem totam hanc disputationem Gerardus his verbis: Non est in hac re valdè perniciosus error, vnde & aliter atque aliter credi sine magno periculo potest. Bonum tamen est, si fieri potest, vt non modò de hac, sed & de omni controuersia quod verius est, vel verosimilius hoc teneatur.

Festum hoc quis instituerit. *Festiuitatis autem Mariæ Magdalenæ, hac die celebrandæ, Alberonem, quem Mariani Scoti Appendix Perodelberum vocat, Laodiensium Episc. inuentorem fuisse narrat Catalogus eiusdem sedis Antistitum, circa annum 1125. Eandem solennitatem in suo Episcopatu instituit Theodericus, natus sanguine Comitum de Isenburg, & Episcopus Monasteriensis, quòd eo die primùm posuisset lapidem Ecclesiæ nouæ S. Pauli. Cranz. lib. 8. cap. 5. Metrop. Factum circa annum 1230. Lubecenses quóque eam hac occasione obseruare cœperunt anno Do. 1227. Ipso die Mariæ Magdalenæ dicato, manus conseruerunt Lubecenses cum Vualdemari Regis Daniæ copiis. Verùm quia Lubecenses aduersum Solem habuerunt, votum vouerant, se quotannis Festum diem Mariæ Magdalenæ solenniter celebraturos, si prælio superiores existerent: & extemplò aiunt Mariam Magdalenam se Soli obiecisse, & tandem etiam post pugnam dubiam victoriam penes Lubecenses fuisse: Cranzius lib. 7. cap. 41. Saxoniæ. Sic bello Ligustico 3. pace inter Venetos & Genuenses facta, restituti hinc inde captiui, Genuenses, qui ad duo millia fuere, die Magdalenæ vinculis soluti, ad illius ædem longo agmine quasi Diuæ suam salutem gratulaturi, cum luminibus accessere. Mouit nouum illud spectaculum Venetam ciuitatem ad Religionem, vt iam inde diem ipsum, quod antea non fuerat, inter Solennes ac Festos habuerit: Sabellicus lib. 3. Dec. 2.*

23.

APOLLINARIS *Rauennæ Episc. captus ab Idolorum Sacerdotibus, præcipitatur in mare vnde tamen ereptus est. Sed virgis cæsus, ardentes carbones nudis pedibus premere cogitur: quũ autem subiectus ignis nihil eum læderet, in exilium mittitur. Aliquandiu autem latens, profectus est in Æmiliam, & ibi Christum prædicauit. Comprehensus autem à Præfecto, equuleo cruciatur, inque eius plagas aqua feruens infunditur, saxóque os tunditur: mox ferreis vinculis constrictus, includitur in carcere quarto denique die imponitur naui, & in exilium mittitur. Cum autem in Thracia in Serapidis templo Dæmon se responsa daturum negaret, dum Apollin. ibi moraretur, inde rursùs pellitur. Itáque reuersus Rauennam, ab iisdem illis Idolorum Sacerdotibus Centurioni custodiendus traditur, sed quum esset Christianus noctu Apollinarem dimisit. Re cognita, satellites eum insequuntur, & plagis in itinere confectum, quòd mortuum crederent relinquunt. Quem quum inde Christiani sustulissent, septimo die exhortans illos ad fidei constantiam, migrauit ad Dominum suum. 10. Cal. Aug. anno Christi 70. Nouum Breuiarium Rom. & Pet. de Nat. lib. 6. cap. 128.*

S. BRIGIDA, *Regina quondam Sueciæ Neritiæ, quæ peculiarem Ordinem monasticum virorum & mulierum instituit, vt in libro nostro de Origine Monachatus eiúsque Progressu indicauimus, hoc etiam die festo colitur, quòd tunc mortua esset anno Domini 1373. A. Bonifacio 9. circa annum 1400. ascripta est in Catalogum Sanctorum Antoninus tit. 22. cap. 3. Cranzius in Sax. lib. 10. cap. 13.*

CHRISTINA

24. CHRISTINA *nobilissimis parentibus in Italia orta, sed idololatris, acerba multa ab eisdē propter Christi confessionem perpessa est, tandémque tyrannis tradita, post horrendos cruciatus, capite multata esse dicitur, 9. Cal. Aug. anno Christi 287. Iacobus tamen de Voragine Legenda 93. & Pet. de Nat. lib. 6. cap. 130. sagittis interemptam volunt.*

25. S. IACOBVS *Apostolus, qui dicitur Maior, ad differentiam Iacobi Minoris, Filius fuit Zebedai & Mariæ Sororis Matris Domini, à quo Maria Iacobi cognominata est, sicque consobrinus extitit Christi, & frater Ioannis Euangelistæ. Hierosolymis maiorem vitæ suæ partem exegit: interdum & in vicinia occasione data docuit. Tandem Hierosolymis ab Herode interfectus est, anno 3. Claudij, Christi verò 45. ante diem Azymorum. Act. 12. Et credibile est ibidem à Fidelibus sepultum Iacobum, quum de translationibus corporum Sanctorum in longinquas regiones in Apostolorum Actis, nihil legamus. Posterioribus demùm temporibus, de translatione huius Iacobi in Hispaniam, & sepulchro, mira sparsa sunt mendacia, in quæstum à Sacrificulis excogitata. Quidam enim à Discipulis eius corpus integrum Compostellam Hispaniæ translatum esse dicunt 8. Cal. Aug. vnde etiam tunc Festum eius celebratur, non 8. Cal. April. quando passus est, & Lupam Reginam, ad fidem conuersam ex suo palatio D. Iacobo Ecclesiam dedicasse, eúmque ibi sepeliuisse, & omnia sua ornamenta Ecclesiæ consecrasse. Beleth in Ration. cap. 140. Pet. de Nat. lib. 6. cap. 133. Iacob. de Voragine Legenda 94. qui hoc ex Beletho referunt, alioquin apud nullum probatum authorem legitur. Alij truncum corporis D. Iacobi Tolosæ, & caput tantùm Compostellæ sepultum dixerunt. Et nostri quidem homines Compostellæ D. Iacobi siue corpus integrum, siue truncum aut caput saltem, iam aliquot seculis, magnis transactis itineribus, religionis ergò visitarunt. Erroris autem mendaciique causam hanc esse autumat Funccius lib. 5. Comment. ad suam Chronologiam. Raphael Volateranus Geogr. lib. 2. tradit, Alphonsum 3. qui ob res egregiè gestas cognomento Magnus dictus est, & circa annum Christi 883. regnare cœpit, Templum D. Iacobo Compostellæ ædificasse: & nihil de hoc amplius dicit. Iacobus tamen de Voragine in Lombardica historia Legenda 187. ex Turpini Remensium Archiepiscopi ad Leoprandum Diaconum Aquisgranen. indicat scripto, Carolum M. in Hispania ex auro quod Reges & Principes sibi dederint D. Iacobo templum extruxisse. Addit Sabellicus Enne. 8. lib. 8. & Erphordiensis cap. 68. Turpinum, vnà cum aliis nouem Episcopis hoc templum consecrasse, eámque Ecclesiam Principem in omnes alias constituisse. Vt videas, incertum ferè esse quis hoc templum extruxerit. Hinc ego coniicio, quum sequentibus inde seculis, peregrinationes ad Sanctorum templa increbrescerent, magnóque ea res Sacrificulis auaris quæstui esset, quendam habendi cupidine ductum, hoc mendacium templo illi affinxisse, quòd corpus Iacobi Apostoli illuc translatum esset. Cui deinde ficta miracula, apud imperitum vulgus fidem fecerunt: donec tandem inualescente fama, ea, quæ tribus iam seculis fuit, peregrinatio sit exorta. Et quum à peritis rerum quæsitum esset, quo pacto, aut quando corpus Sancti eò allatum esset, quiquid fingere, quod lucro esset, hypocrisis & temeritas non est verita. Hoc etiam die Peregrini & Hispani equites feriantur.*

Compostellana peregrinatio vnde.

CHRISTOPHORI *memoria hoc ipso quóque die celebratur. Duxit is ex Cananæa originem, fuítque corporis statura procerus admodùm. Diuinitùs autem illuminatus, in Lyciam eo animo venit, vt Christum passim prædicaret. Captus autem à Rege Dagno, in caput Christophori galeam ignitam iussit imponi, cùm prius atrociter ferreis virgis cæsus esset: deinde ad scamnum ferreum, quod corporis eius staturam æquabat, eum alligari, ipsúmque multo supposito igne inflammari, Christophorum exuri, & corpus illius feruenti oleo perfundi præcepit. Admirabili autem modo liberatus, Christum rursus prædicauit, sed comprehensus, ad palum alligatur, & milites sagittis eum conficere volebant, mansit autem prorsùs illæsus. Itàque ad extremum, capitis obtruncatione martyrium suum compleuit, 8. Cal. Aug. Bergomensis & Hartmanni quoddam Chronicon. Item Pet. de Nat. lib. 6. cap. 135. & Lombardica historia cap. 95. Huic narrationi progressu temporis multa fabulosa assuerunt, quæ paucis referam ex Legenda Iacobi de Voragine & Pet. de Natal. Christophorus aliquandiu oberrans & dominum quærens, tandem ad Eremitam venit, à quo iussus est migrare ad proximum fluuium, ac per eum, quòd ingenti esset statura, peregrinantes transportare. Quo munere dum aliquandiu functus esset, noctu tandem puer venit, qui se deferri per flumen ab eo petiit. Eo igitur in humeros sublato, flumen ingreditur: aqua autem in immensum intumuit, ac visus est sibi Christophorus onus grauissimum portare. Exportatus autem ad littus, Christophorus de grauitate oneris conqueritur, cui puer dixit, non ei hoc mirum videri debere, quandoquidem Creatorem totius mundi portarit: se enim esse Christum, & simul euanuit. Hæc narratio de Christophoro peruulgata est, sed veram historiam non esse quiuis intelligit. Pugnat*

Tabula Christophori.

guat enim cum articulo fidei, Ascendit in cœlos, inde venturus est iudicare viuos & mortuos. *Et ne huiusmodi imposturis fidem adhibeamus Christus ipse nos monuit, Matth.24. c. inquiens*: Tunc si quis vobis dixerit, Ecce, hîc Christus, aut hîc, ne credite. *Item, Si dixerint vobis*, Ecce in deserto est, ne credite, neque egredimini. *Cogitationem tamen, pij cuiusdam hominis, hanc narrationem fuisse, & allegoriam de Ecclesia & fidelibus interpretandam, non negaverim.*

Votum faciunt hoc die in Papatu matres in balneis, pro infantibus vt crescant.

26. *S. Anna Mater fuit Virginis beatæ Mariæ Dei Genitricis, de tribu Iuda, & civitate Bethlehem. Ea tribus viris successiuè nupta fuit. Ex quorum primo Ioachimo B. Virginem Mariam genuit: ex secundo, aliam Filiam Mariam nomine similiter peperit, quæ nupta Alpheo, quatuor filios edidit, Iacobum minorem Apostolum, Iosephum Iustum, Simonem & Iudam. Ex tertio, Salome dicto, tertiam filiam, Mariam etiam nominatam procreauit, quæ Zebedæo nupta, Iacobum Maiorem Apostolum & Ioannem Euangelistam genuit, & ante huius mariti obitum in pace quieuit. 7. Cal. Aug. vt tradit Hieronymus. Eius diem Festum, quemadmodum etiam Iosephi, Sixtus 4. Papa solennitatibus veterum addidit; Onuphrius in Appendice ad Platinam, & Balæus in vita Sixti.*

Parafrenariorum, ita vocant famulos à pedibus, hoc die multis in locis sunt feriæ.

27. S. Martha *in vulgatis Calendarijs ad hunc diem ponitur: sed à Pet. de Natal. lib. 6. cap. 51. dicitur passa 4. Cal. Aug. hoc est. 29. die Iulij. Fuit soror Lazari & Mariæ, vt Euangelica historia testatur. Ambrosius putat, hanc fuisse eam, quam Dominus à sanguinis profluuio liberauit. Multa manifestè falsa à Pet. de Nat. de ea narrantur, quæ illis relinquimus qui istiusmodi nugis delectantur.*

28. Panthaleon *Nicomediæ Senatoris Filius, & Medicæ artis studiosus, à quodam Hermolao in Religione Christiana institutus, eam constantissimè professus est. Tandem post varios & horribiles cruciatus, capite truncatus est sub Maxim. Imp. 5. Cal. Aug. Pet. de Nat. lib. 6. cap.* 146.

29. Beatrix *Romana sub prætextu Christianæ Religionis à Lucretio Imperatoris Vicario comprehenditur, reuera autem, quòd prædio eius, suo vicino, inhiaret, & in carcere clàm noctu strangulatur, vt eo potiri posset. 4. Cal. Aug. circa annos* 287. *Pet. de Nat. lib. 6. cap.* 153.

30. Abdon *in Persia regulus, à Decio Imp. catenis vinctus atque diuersis afflictus pœnis, Romam pertrahitur. Ibi quum simulacho Solis sacrificare nollet, Valeriano Præfecto puniendus traditur: à quo plumbatis primò cæditur, deinde in amphitheatro duobus leonibus, & quatuor vrsis obijcitur, ab ijs verò non læditur. Postremò capite truncatur. 3. Cal. Pet. de Nat. lib. 6. cap.* 158.

Germanus *Civis natus Antissiodorensis, ex Præfecto territorij illius, ab Amatore Episcopo eius loci sibi surrogatur. In qua functione verbum Dei fideliter docuit, & doctores falsos & veritati contradicentes conuicit. Rauennâ ex Britannia rediens, mortuus est anno Domini* 450. *prid. cal. Aug. Vincentius lib.* 20. *cap.* 15. *& Pet. de Nat. lib. 6. cap.* 61. 31.

AVGVSTVS.

Festa et memoriæ sanctorvm quæ mense Avgvsto à Christianis celebrantur.

D*Euictis ad Lubecam vrbem Rugianis Gentilibus ab Henrico Sclauorum Duce, statutum est, vt singulis annis in rei gestæ memoriam Calendæ Augusti sacræ haberentur. Factum circà annum Domini* 1167. *Helmoldo cap.* 37. *in Sclauorum Chronico teste.*

Divini Petri ad vincvla Festvm. 1.

D*E origine Petri ad Vincula festi magna reperitur diuersitas apud Authores. Quidam ex Gentilismo deducunt, ad imitationem videlicet celebritatis eius, quæ apud Ægyptios habebatur in honorem Augusti Cæsaris. Sic enim Durandus scribit in Ration. lib. 7. cap. 19. ex Beda: Theodosia, inquit, vxor Theodosij 2. Im. Hierosolymam proficiscens, vidit Alexandriæ Festum celebrari Calend. Augusti ad honorem Cæsaris propter triumphum habitum de Cleopatra Regina Ægypti, & Antonino Viro eius. Vnde vehementer doluit, quòd damnato & gentili tantus honor exhiberetur. Veniens igitur Hierosolymam, catenas quibus Petrus sub Herode fuerat constrictus, acquisiuit, & Romam rediens, eas Apostolico repræsentauit, qui illas catenas, quibus sub Nerone fuerat alligatus, apportari præcipit. Theodosius ergò in honorem B. Petri Ecclesiam ædificauit, & ibi catenas reposuit, quæ dedicata est Calend. Augusti. Quod autem Durandus Theodosij Imp. coniugem Theodosiam nominat falsum est, vnicam enim habuit Eudoxiam. Breuiarium igitur Romanum nouum apud Surium, & Nauclerus Generat. 15. hanc siue fabulam siue historiam paulò aliter referunt: nimirum, Eudoxiam Theodosij 2. Imp. coniugem, Hierosolymis, quo ex voto profecta*

Festi huius origo.

profecta fuerat, Romam reversam, attulisse secum catenam illam, qua sub Herode Petrus in carcere vinctus, sed tamen Angelo liberatus fuerat, eámque iunctam alteri catenæ, qua idem Apostolus sub Nerone ligatus fuerat unam factam: & ob hoc miraculum tantum honorem vinculis illis haberi cœptum, vt propterea hoc nomine S. Petri ad vincula Ecclesia dedicata sit in Exquilijs, eiusque memoriæ dies Festus institutus Calendis Augusti: nec meminere festi Alexandriæ in honorem Augusti celebrati, vt Durandus, quod Imperatrix hac solennitate in melius mutare voluerit. Balæus Centur. 1. cap. 36. & Funccius in Chron. hæc facta referunt sub Sixto Pontifice Rom. circa annos Christi 437. Eudoxiæ, inquit Balæus, mulieris adhortationibus, Petri catenas consecrauit Sixtus, & eisdem annuale Festum confirmauit. Iacobus de Voragine Legenda 105. Petrus de Natalibus lib. 7. cap. 3. Mantuanus lib. 8. Fastorum, hoc quidem Eudoxiæ. verùm non Theodosij coniugi sed eius Filiæ Valentiani iunioris vxori adscribunt: & dissentiunt non solùm in hoc à superioribus, verumetiam in eo, quòd dicunt, Eudoxiam hac solennitate Festum quoddam Romæ in honorem Augusti celebratum, non Alexandriæ, in melius commutare voluisse. Sic enim Iac. de Voragine ex Beda quoque, Cùm, inquit, Romam rediisset Cal. Aug. & in honorem Imperatoris Gentilis Rom. solennizare videret, dolens quòd damnato homini tantus honor exhiberetur, cogitánsque quòd eos non facilè à tali cultu & consuetudine reuocare posset, effecit vt obseruantia quidem sic staret, sed in honorem S. Petri fieret, & illum diem vniuersus populus ad Vincula nominaret. Habita igitur collatione cum B. Pelagio Papa populum blandis exhortationibus induxerunt, vt obliuioni traderetur memoria Principis Paganorum, & celebris fieret memoria Principis Apostolorum. Quod dum cunctis placuisset, illa catenas quas Hierosolymis attulerat Protulit & populo ostendit. Papa verò & illam catenam protulit qua sub Nerone idem Apostolus vinctus fuit. Hæc ergò illi sociata, ita miraculosè vna catena facta est, ac si semper vna & eadem extitisset. Vnde Papa & Regina protinùs statuerunt, vt quod hominum indiscreto religio faciebat gentili damnato, in melius mutata faceret Apostolorum Principi Petro. Ipsa igitur vincula Papa cum Regina in Ecclesia S. Petri ad Vincula posuit, & ipsam muneribus multis ac priuilegijs magnis dotauit, ac prædictam diem vbique celebrem fore constituit. Insunt autem huic narrationi duo, quæ eam manifestæ falsitatis arguunt. Primò dicitur, Eudoxiam Imperatricem de hoc Festo deliberasse cum Pelagio Papa: at Theodosius 2. Imp imperium suscepit anno Christi 412. Valentianus autem iunior maritus huius Eudoxiæ iuxta Iac. de Voragine, anno 430. Pelagius I. autem Papa Pontificam sellam ascendit anno D. 555. iuxta Funccium, vt post Eudoxiam annis circiter 125. floruerit. Deinde dicitur, Eudoxiam cum Pelagio Papa populum Rom. blandis exhortationibus induxisse vt loco Ethnici festi, S. Petri ad vincula coleret: mox autem, eos hoc decreuisse & statuisse scribitur. Petrus de Nat. lib. 7. cap. 3. quoque non minus fœdè errat: dicit enim, Theodosium anno 325. regnare cepisse, eoque tempore Eudoxiam eius filiam Hierosolymam profectam fuisse: plus igitur centum annis à vero aberrat: & Helena mater Constantini M. anno 325. Hierosolymam profecta à quibusdam dicitur. Dicit Mantuanus, festum hoc institutum ab Eudoxia Imperatrice & Siricio Papa in memoriam & honorem Catenarum Petri. Siricius autem Papa obijt anno Christi 400. & Valentinian. Eudoxiæ maritus Imp. Occidentis creatus est anno demum 430.

Polydorus Vergilius huius Festi antiquiorem originem esse putat, adductus libelli cuiusdam fabulosa narratione qui Hiernymo, tam etsi parùm verè, ipso quoque Polydoro teste, adscribitur. Nã lib. 6. cap. 8. Petro, inquit, ad Vincula, rogatu Imperatoris ad memoriam tormentorũ, quæ pro religione tulisset, constituta est celebritas à Siluestro (circa annum Christi 325.) quæ ad Vincula nuncupatur. Adscribam autem verba ipsa authoris huius epistolæ, vt intelligatur quàm probè consentiant. Cùm, inquit, Calen. Augusti Cæsar Octauianus Romam ingrederetur, ob triumphum de Antonio & Cleopatra partæ victoriæ, ac pacem firmißimam toti orbi collatam, vocatus est Augustus, qui primò solùm Cæsar dicebatur. Coronatur ciuitas, fit lætitia ingens in populo, statuitur à Senatu & omnibus Romanis scriptis firmatur, nunciaturque per vniuersum orbem omnibus gentibus Octauianum Augustum inter Deos coli debere: & vt mensis iste, qui antiquitùs in ordine mensium Sextilis dicebatur, in honorem Augusti Augustus vocetur: & hoc tripudium solennitatis ob triumphum Augustalis victoriæ lege perpetua custodiretur. Sic vsque ad Constantini M. imperium ventum est: qui postquam dignatione superna, per S. Apostolos Petrum & Paulum visitatus, & per Siluestrum Papam baptizatus est, & ex persecutore fidei Defensor. & mandatorum Christi Custoditor aßiduus factus, harum solennitatum phantasmata perhorrescens, Papæ dicit Siluestro: Hactenus Pater humanis vtens legibus, omni studio & hos dies, & alios excolebam. Nunc quia placuit Domino nostro Iesu Christo me peccatorem sibi famulum facere, iniquum mihi videtur harum celebritatum fauorabilibus extolli. Vide ergo quomodo ad honorem summi Dei, B. Petro Apostolo hanc diem dedicem. Sanctus autem Siluester cum sui cleri consilio respondit:

est

Est carcer, in quo B. Petrus pro Christo vinculatus fuit, & sacri fontis lauacro pluribus ibi baptizatis dedicauit: hunc omni sorde purgari facias, quatenus Ecclesia ibi fabricata ad honorem tanti Apostoli fidelium vota perenniter reddantur. Hæc audiens Augustus lætus efficitur, purgatur locus, fabricatur Ecclesia, & dedicatur ab eodem Papa. Affuit ibi Augustus, & sacris scriptis per veredarios mandauit in hæc verba. Notum esse volumus omnibus Christum piè colentibus, B. Petrum Apostolum, à Deo nobis datum Pastorem & Principem, summo studio venerari velle assiduè, & maximè in hac die Cal. Aug. in quo vt Deus à vobis soliti eramus adorari, vt ipse pius Pastor precibus Deo fusis, nos & imperium nostrum adiuuare dignetur. Sanctus autem Siluester hunc diem celebrem omnibus Ecclesiis esse instituit, &c. Obseruandum autem quod Erasmus admonet, hanc epistolam non esse Hieronymi, sed Blatteronis & Impostoris cuiusdam, quod etiam res ipsa declarat.

3. Alij originem huius Festi referunt ad Alexandri 1. Papæ tempora, qui Episcopatum Rom. tenuit circa annos Do. 114. Nam Durandus in Ration. lib. 7. cap. 19. & Iac. de Voragine Legenda 105. sic scribunt: Cùm Quirinus Tribunus plebis Filiam haberet gutturosam, illa ad mandatum S. Alexandri Papæ, qui sextus fuit à Petro, quæsiuit vincula, quibus B. Petrus fuit ligatus Romæ sub Nerone: quibus osculatis liberata est, & Quirinus cum tota familia baptizatus. Sic quidem illi: Antoninus autem historicus tit. 7. cap. 5. indicat, filiam Quirini osculo Vinculorum Alexandri huius, non Petri, quibus iussu Quirini fuerat vinctus, sanatam fuisse. Pergunt illi: Tunc, inquiunt, dictus Alexander Papa hoc Festum Cal. Aug. celebrandum instituit, & in honorem B. Petri in vrbe Ecclesiam fabricauit, vbi vincula ipsa reposuit, & ad Vincula nominauit, & Calen. Aug. dedicauit: in qua Festinitate populus illic ipsa Vincula osculatur. Quàm verè autem narrent templum ab Alexandro Papa Romæ circa annos Christi 114. ædificatum, quod ad Vincula nuncupa[u]it, ipsi sanè viderint. Quasi verò credere opus habeamus, hoc Episcopis Romanis eo tempore permissum, tanta indignitate & tyrannide tractatis fidelibus, & communi totius ciuitatis Ethnicorum odio contemptis, vt ne prodire quidem plerúnque auderent, ne dum templa magnifica extruere, & benignè secum agi tum crederent, quum intermissu persequutionibus in vrbe tollerarentur. Ipse quóque Tertullianus vetus author, & qui sub Pertinace Imp. circa annos Christi 200. centum ferè annis post hunc Alexandrum, multo tempore Romæ vixit, palàm innuit, ne suo quidem tempore alia templa Christianis fuisse, quàm simplices domos, in quibus statis diebus fideles congregarentur. De iisdem temporibus idem testatur Polydorus lib. 5. cap. 6. Eo ferè, inquit, toto temporis internallo, tantum aberat, vt aliquod templum à nostris Christianis publicè ædificaretur, vt etiam omnia essent occulta, & sacella potiùs, atque eadem abdita, & plerúnque subterranea, quàm apertis in locis ac publicis fierent. Et mox: Romæ, ait, non reperio, quod sciam, aliud antiquius templum ædificatum aut dicatum, vel ad vsum sacrorum fuisse conuersum, quàm Thermas Nouati in vico Patritio, quas Pius Pontifex Praxedis eximiæ Sanctitatis fœmina rogatu Diuæ Prudentianæ eius sorori dedicauit: qui fuit annus circiter 150. Illud etiam mirandum, templum in honorem S. Petri ad Vincula extructum, primò ab Alexand. Papa, deinde à Constantino M. tertiò à Theodosio 2. quartò ab eius filia Eudoxia. Pet. de Natali. quóque lib. 7. cap. 3. indicat, Balbinam Quirini filiam attactu catenarum Alexandri Papæ sanatam: addit autem, Balbinam catenas illas ex deuotione apud se retinuisse, & sæpè eas osculatam fuisse: Alexandrum igitur ipsam adhortatum fuisse, vt catenas illas relinquat, & potiùs Petri catenas inquirat, quas si reperire possit, eas cum summa deuotione retineat. Quirinum igitur ad filiæ instantiam in carcere vbi Petrus detentus fuerat, diligenter catenas illas quærere iussisse, eásque tandem repertas filiæ dedisse: Alexandrum ergò hoc Festum in memoriam catenarum Petri Cal. Aug. celebrandum instituisse, quòd eo die repertæ fuerint. In tanta igitur sententiarum diuersitate cui tutò credendum Lector putas? Nulli nimirum.

Circa annum 900. Pet. de Natal. & Iacobus de Voragine habent annum 464. quidam Comes Ottonis Imp. familiaris occupatus ab immundo spiritu, seque dentibus dilanians, iussu Imperatoris ad Ioannem Pontificem ductus, vt catenam collo attigit, à dæmone liberatus dicitur in Breuiario nouo Rom. ecclesiæ, ac deinceps Romæ vinculorum istorum religio propagata est, & tandem plus eis tributum fuit, quàm viuificæ S. Spiritus virtuti & merito Christi, vt patet ex illa oratione quæ extat apud Surium tomo 4. de Vitis Sanctorum: ita enim habet: Has Catenas reuerentes veneramur & colimus, & pro animarũ emendatione habemus. His omnẽ sensum & membrũ admouentes illarũ sanctitate implemur, & per mẽtis intelligentiã S. Spiritus gratiã in animos ipsos admittimus. Deceret certè, deceret nõ solùm Catenas, quæ manus illas adstrinxerunt, magnoperè venerari: sed etiam indicia omnia, ad quæ Apostoli membra accesserunt singulatim amplecti ac reuereri, & in illis singulis diem festum ac panegyrim celebrare. Oratio quidem, in qua hæc leguntur, Ioanni Chrysostomo à Simeone Metaphraste apud Surium adscribitur, sed falsò.

Festum hoc solenniter obseruatum.

Stephanus I. Episcopus Romanus sub Gallieno Imp. cùm multos gentilium ad Christum conuertisset, capite multatur anno 255.

vel iuxta alios 260. 4. Non. Aug.

3. ## S. STEPHANI INVENTIO.

S. *Stephani Protomartyris Reuelatio facta dicitur cuidam Luciano Hierosolymitanæ Ecclesiæ Presbytero anno Domini 417. quæ etiam ab eo descripta Græco sermone, & ab Auito Presbytero Hispano in Latinum conuersa extat apud Surium tomo 4. de Vitis Sanctorum, Iac. de Voragine Legenda 107. & P. de Natalibus lib. 6. cap. 15. Inuentio autem eiusdem facta est eodem anno sub Honorio Imp. iuxta Nicephorum, Vincentium & alios, die illa, qua celebratur iam eius passio, videlicet Decemb. 26. & passus fuit die illa qua eius inuentio ab initio celebrabatur, nimirum 3. Augusti: sed hæc festa posterioribus temporibus sunt translata, hanc ob causam. Ad Stephani Inuentionem quum maxima hominum multitudo conueniret, cùm propter reuerentiam Natiuitatis Domini, tùm propter miracula quæ quàm plurima in eius Inuentione edebantur, ideóque maiori cultu annuatim illum diem celebrarent fideles, quàm diem Passionis: quòd Passio eius dignior esset quàm Inuentio, statuerunt Veteres, vt Festum Passionis transferretur ad hunc diem Inuentionis, & contra festum Inuentionis ad Festum Passionis. Referunt etiam Beleth in suo Rationali cap. 143. & Durandus libro 7. cap. 21.*

4. ARISTARCHVS, *cuius fit mentio Act. 20. & Coloss. 4. cap. vnus fuit ex 70. Discipulis, & Pauli Apostoli Comes indiuiduus & concaptiuus Romæ, & cum eo vsque ad finem perseuerauit. Post mortem verò Pauli, à quo Episcopus Thessalonicensis, vel iuxta alios Apameensis constitutus fuerat, post multa certamina à Christo coronatus est, & quieuit in pace pridie Non. Aug. Pet. de Nat. lib. 6. cap. 19.*

5. OSVVALDVS *Northumbrorum in Anglia rex pietatis studiosissimus, & in pauperes liberalissimus fuit. Sed à gente Merciorum, & Rege eius Ethnico, in Maserfeld, pro religione & patria libertate fortiter dimicans: cæsus est: Beda lib. 3. cap. 6. & 9. anno Domini 643. Non. Augusti.*

DOMINICVS *Prædicatorum Ordinis author fuit. Mater eius Ioanna quum adhuc eum vtero gestaret, in somnis sibi visa est catulum (alij lupum habent) ardentem facem ore gestantem portare, qua totus mundus accenderetur. Antoninus dicit, hoc significare voluisse Deum, nasciturum ex ea Prædicatorem eximium, qui facem igniti eloquij portaret, quo frigescentem in multorum cordibus charitatem vehementius inflammaret, & sedulæ prædicationis latratibus lupos arceret à gregibus, dormientes quóque in peccatis animas ad virtutum vigilantiam excitaret. Verùm si de similibus idem sit iudicandum, dico, signum hoc fuisse & præsagium cruentissimæ illius laniena & maximarum turbarum, quas non solùm Dominicus in Gallia, sed & eius Discipuli in toto orbe excitarunt. Referunt enim Hecubam prægnantem facem ardentem sibi parere visam, tandémque Paridem enixam esse, qui fax illa fuit Asiæ & Europæ infausta, & Troiæ patriæ suæ exitialis. Sic Dominicus in Scholis institutus & Canonicus regularis factus, concionibus suis & inuectiuis in Albigenses adeò hominum in animos concitauit, vt arma cœperint Principes, & plus quàm centum millia ex Albigensibus miserè trucidati fuerint. Posthac ascitis duodecim sociis Prædicationis Ordinem, vti diximus: instituit: de quo vide plura nostro libro 6. de Origine & Progressu Monachatus, cap. 4. & sequentibus. In agone mortis positus, conuocatis duodecim fratribus Bononiensis conuentus, testamentum condidit, & ea quæ possederat eis iure hæreditario reliquit, charitatem, humilitatem & paupertatem, prohibens omninò ne quis in Ordine suo possessiones induceret temporales, maledictionem Dei & suam imprecans ei qui hunc ordinem terrenarum diuitiarum puluere maculare præsumeret. Antoninus tit. 23. cap. 4. §. 13. Iac. de Voragine Legenda 108. Pet. de Natal. lib. 7. cap. 22. Moritur autem anno Domini 1221. Non. Aug. & anno 1233. Gregorius 9. Pontifex Max. eum inter Deos retulit, decreuitque vt Nonis Aug. Festum seu natalitia eius celebrarentur, concedens pœnitentibus & confessis, item visitantibus festiuitatem hanc singulis annis cum deuotione, vnum annum de iniuncta sibi pœnitentia. Antoninus tit. 23. cap. 4. §. 17. Chron. Martini. Sabellicus Enne. 9. lib. 6.*

NONAS *Augusti Genenses quoque solenni honore colendas instituêre, quod iis anno 1434. Alfonsum Regem Aragonum nauali prælio vicissent & cæpissent: Bracellus libro 4. belli Hispanici.*

S. MARIÆ ADNIVES *festum Romæ quoque hoc die huiusmodi illusione institutum nugantur. Vsque ad tempora Liberij Papæ nulla intra vrbis Romæ ambitum in honorem Virginis Mariæ fuit Ecclesia. Quidam verò Ioannes Patritius Rom. ob filium à Maria precibus impetratum, çupit quidem ei extruere in vrbe templum, sed nescit locum. Nonis igitur Aug. intempesta nocte in Esquilio monte tantum spatium niue miraculosè oppletur quantùm templo magnifico extruendo sufficeret, quod Maria Virgo in somnis Pontifici Liberio & Ioanni significat. Templum igitur ædificatur eo loco, quod S. Mariæ Maioris nominatur, dotatur, consecratur & in rei memoriam Festum instituitur, si credere fas est. Pet. de Natal. lib. 7. cap. 21. & Mantuanus lib. 8. Fast.*

SIXTVS II. *Episcopus Roman. natione Græcus,*

Gracia Atheniensis, ex philosopho Christianus factus, sub Deciana & Valeriana persecutione accusatus quòd Christianam Religionem contra Imperatorum decreta prædicaret, capitur, quúmque Marti sacrificare nollet, capitis pœnam subiit 8. Idus Aug. Palatina, Pet. de Natal. lib. 7. cap. 30.

TRANSFIGVRATIONIS CHRISTI Festum.

FEstum Transfigurationis CHRISTI circa annum Domini 700. in vsu fuisse, ex Damasceni & Cosmæ hymnis intelligitur, quos in eo decantandos composuerunt. Ex Pothone tamen Prumiensium Presbytero colligitur, circa annos Christi 1100. à plurimis Ecclesiis nondum fuisse approbatum & receptum. Sic enim inquit in libro de Statu domus Dei: Miramur satis quid visum fuerit HOC TEMPORE quibusdam monasteriis, mutare colorem optimum, NOVAS quasdam inducendo celebritates. Num quid Patribus doctiores aut deuotiores sumus? Superba mẽte præsumimus, quidquid ipsorum in talibus prudentia præteriuit. Neque verò nos in huiusmodi aliquid inuenire possumus, quod ipsorum quiuerit diligentiam præteriisse. Quæ igitur ratio hæc Festa celebranda nobis induxit? Festum videlicet Trinitatis, & Festum Transfigurationis Domini, &c. Floruit hic Potho circa annos Christi 1150. Calixtus 3. demùm Papa anno 1457 festum hoc instituit celebrandum per vniuersum orbem sub officio duplici, 6. die Augusti: ipséque Officium eius composuit, & iussit eo modo, atque cum his Indulgentiis celebrari, quibus Festum Corporis Christi in pretio habetur. Fecit hoc propterea, quòd hoc die Machometus Turcarum Imperator Christianis armis fuerat superatus anno 1455. Sic enim Stella scribit: Voluit Calixtus, vt in meridie sonum campanis darent, sicut & serò, ad salutationem Virginis Mariæ: vt ea oratione eos adiuuarent, qui contra Turcas continuè dimicabant. Ea etiam de causa Transfigurationis Domini nostri Iesu Christi Festum & Officium ordinauit, iussitque illud cum Indulgentiis ipsis celebrari, sicut in solennitate Corporis Christi. Misitque ad Armenios & Persas, vt eadem cum eo aduersus Turcas faciant: & quosdam rusticos id facere nolentes, laqueis interemit. Tametsi non id vnum in ceremonia illa sancienda secutus videri potest: eodem enim die & ipse Pontifex creatus fuit. Sabellicus Enne 10. libro 6. Palmerius, Platina, Antoninus titulo vigesimo secundo, cap. decimo quarto, & Balæus in vita Calixti. Celebratur autem hoc Festum sexta die Augusti, non quòd tunc sit facta Transfiguratio: constat enim factam fuisse circa principium Veris: sed quid ea die ab Apostolis, qui cum Christo fuerunt in monte Thabor, fuit manifestata, publicata & prædicata, vt Durandus indicat in Rat. lib. 7. cap. 22. Hac etiam die vinum nouum si inueniri potest, in Sanguinem Christi in Papatu conficitur: vel saltem de matura vua in calice aliquantulùm eliquatur. Racemi etiam benedicuntur, & populus communicat pluribus in locis, Petro de Natalibus teste lib. 7. cap. 29. ex libro Mitralis: vbi ritus huius hanc rationem affert: Dominus, inquit, Discipulis in die Cœnæ dixit, Non bibam amodò de hoc genimine vitis, donec illud bibam nouum in regno patris mei. Illa verò transfiguratio Domini, & quòd dixit Nouum vinum, repræsentat gloriosam innouationem, quam Christus post Resurrectionem habuit. Et ideò in hac die Transfigurationis, quæ Resurrectionem repræsentat, nouum vinum inquiritur in quo nouitas æternæ dulcedinis ostenditur, quæ sancti post Resurrectionem in patria propinabitur.

AFRA Cretensis Meretrix per prædicationem Narcissi Hierosolymorum Episcopi ad 7.
Christum conuersa, quum idolis Gentium sacrificare amplius nollet in ignem coniecta spiritum emisit, sed Non. Aug. vt Petrus de Nat. refert lib. 7. cap. 28. non 7. Id. Aug. vt in vulgatis habetur Calendariis.

CYRIACVS Diaconus Romæ sub Maxi- 8.
miano Imp. post multos & horrendos cruciatus propter Christum capitis tandem supplicium subiit 17. Cal. April. quo die & sepultus fuit: sed eius corpus inde translatum est à Marcello Papa & Lucina Matrona, & in via Ostiensi sepultum 6. Id. Aug. Petrus de Natalibus lib. 7. cap. 35.

ROMANVS Miles Rom. sub Decio Imp. 9.
propter Christianam Religionem capitis supplicio afficitur. Pet. de Nat. lib. 7. cap. 40. & Vincentius lib. 13. cap. 17.

LAVRENTIVS Hispanus, à Sixto 2. 10.
Rom. Episcopo Leuita ordinatus Christum fideliter docuit. Post mortem autem Sixti, Laurentius propter non redditos thesauros Decio Imp. carnificibus est traditus & in craticulam ferream positus, vt succensis carbonibus lento igne assaretur. Cùm autem in craticula omnem feruorem ignis alacri animo sustineret, En, inquit, conuersus ad astantem Imperatorem, vnum latus iam satis est assatum: cape igitur & ede, assaturámque verte. Quin palàm professus est se non torreri, sed refrigerari carbonibus. Tandem autem spiritum emisit. Vincentius lib. 11. cap. 93. Petrus de Natalibus lib. 7. cap. 43.

TIBVRTIVS Filius Chromatij Præfecti 11.
Romæ sub Diocletiano & Maximiano capitis pœnam subiit propter Christum 3. Idus Aug. Vincent. lib. 12. cap. 17. & Pet. de Natal. lib. 7. cap. 46.

12. Clara Asisij nata est superstitiosis Parentibus. In infantia vsa est cilicio, cúmque ad pubertatis annos venisset nuptias aliquoties auersata est. Audiens demũ de Francisco concione suo familiaritatem nimis magnam cum eo contraxit, eiusq; iussu Parentes suos sine causa deserens & ad S. Damiani templum commigrans, ibi pauperum Dominarum ordinem, qui & à Fundatrice Clarissimarum Ordo dicitur, inchoauit sub Regula Francisci anno Christi 1225. In hoc Ordine per annos 42. arcto tuguriolo inclusa apud S. Damiani templum seipsam inedia vigiliis aliisque carnificinis mirum in modum excruciauit, tandémque moritur pridie Idus Aug. eoq; die Festum Claræ Alexander 4. Papali authoritate præcepit coli in tota Ecclesia, anno Dominicæ Incarnationis 1255. ab obitu verò Claræ 2. ipséque primus apud Anagniam in Ecclesia Maiori solennissimè celebrauit.

13. Hippolitvs Romanus à S. Laurentio ad Christum conuersus, iussu Decij Imp. à Valeriano vrbis Præfecto pedibus ad colla indomitorum equorum ligatus, per spinas & tribulos miserè trahitur, sicque expirat. Vincentius lib. 11. cap. 95. & Petrus de Natalibus lib. 7. cap. 56.

14. Evsebivs Presbyter Romanus, quum fidem Catholicam constanter defenderet, & Constantium Imp. ac Liberium Episcopum Rom. tanquam hæreticos damnaret, quòd Arrianæ fidei consensissent, ab Imp. comprahensus rogatu Liberij, & in carcerem inclusus, post menses 7. obdormiuit 19. Cal. Septemb. vt refert, Pet. de Nat. lib. 7. cap. 62.

15.

Festvm Assvmptionis B. Mariæ Virginis.

Festi huius antiquitas.

HOrolanus Calendario Ecclesiastico refert, Festum Assumptionis Mariæ circa annos Christi 364. per Damasum Papam institutum esse, & adducit testem Durandum, quum tamen lib. 7. cap. 24. vbi de hoc Festo agit, & alibi nuspiam inueniatur. In vsu autem fuisse circa eius tempora Festum hoc, ex Sermone de Assumptione Mariæ intelligitur, qui quidem inter opera Hieronymi extat, sed eius non est, verùm Sophronij Hieronymi familiarissimi, quod multis coniecturis in Censura Sermonis huius Erasmus probare conatur. In eo dies Assumptionis, vocatur Solennitas, Celebritas & Festiuitas, quæ incomparabilis sit omnium Sanctorum Festiuitatis. Non autem vbique & ab omnibus tunc receptum & obseruatũ fuisse ex Nicephoro coniicio, qui lib. 17. cap. 28. inquit: Mauritius Imp. Sacrosanctæ Genetricis Dormitionem seu Assumptionem 15. Augusti mensis celebrari præcepit. Verùm ne sic quidem Ecclesiis omnibus obtrudi potuit, vt apparet ex constitutione Caroli M. lib. 1. cap. 158. vbi ita legitur: Hæ sunt festiuitates in anno, quæ per omnia venerari debent: Natalis Domini, S. Stephani, &c. & in fine: De Assumptione, ait, S. Mariæ interrogandum relinquimus. Vnde apparet per annos plus minus ducentos etiam post Mauritium Imp. dubitatum fuisse, sitne hoc Festum celebrandum, an non. Mox autem Ludouicus Caroli F. gratificari volens quibusdam idololatris & superstitiosis hominibus, in Synodo Aquisgrani anno 818. vel iuxta alios 819. habita, diem Assumptionis Mariæ Festis addidit, & celebrare præcepit, vt Auentinus indicat lib. 4. Annalium. Et post annos aliquot Leo 4. Papa decreuit, vt Octauæ Assumptionis Mariæ celebrarentur in Romana Ecclesia, quod prius non fiebat, teste Antonino tit. 16. cap. 1. §. 6. Factum hoc anno Domini 847. iuxta Sigebertum: idque eam ob causam, quòd hic Papa eodem die precibus ignem stitisset, vt Catoniano & Gelliano verbo vtar: Funccius. Sed nec ipsa vbique & ab omnibus Christianis recepta & approbata fuerunt. Nam duodecimo demùm à Christo nato seculo, eas Reinoldus superstitiosus Coloniensium Episcopus in suo Episcopatu instituit. Collectarum verò & Cantus Festiuitatis huius authorem facit Gregorium M. Eccius parte 3. homil. de Assumptione Mariæ hom. 4. Hinc intelligitur, Festum hoc crescente idololatria tandem factum esse omnium maximum & celeberrimum. Testatur id etiam Durandus in Rat. lib. 7. cap. 24. Hoc Festum, ait, est maius omnibus aliis, quæ fiunt de Maria. Vnde etiam habet Octauas & Ieiunium, quod non habet aliud Festum de illa. Et Petrus Cluniacensis lib. 2. de Miraculis cap. 30. refert, moris esse Romanorum Festum Assumptionis Mariæ inter vniuersas anni Festiuitates præcipuo honore colere, & speciali deuotione venerari: indéque fieri, vt inter alia cereos maximos faciant, quos in vigilia Festiuitatis huius accendant, &c. Bonfinius quoque lib. 1. Dec. 2. indicat, Stephanum Vngariæ Regem edictum promulgasse, vt omnibus Vngaris dies Assumptionis Mariæ in primis esset solennis, eúmque Dominæ diem appellarent: cateráque eius festa ieiuniis & singulari deuotione transigerent. Factum hoc circa annum Domini 1040.

Festi huius ritus.

In hoc festo herbæ, plantæ, item radices & fructus arborei in Papatu colliguntur & benedicuntur, quòd Maria rosæ & lilio comparatur. Vuitikindus in Computo suo Ecclesiast. hac de re ita scribit: Ferre solent hac die mulieres in templa fasciculos herbarum, in quas consecratione Sacerdotis immitti vis fugandi cacodæmonas, spectra, veneficia, & prohibendi fulmina, aliáque noxia creditur, si suffitus ex iis fiat. Ob quam causam Festum hoc vulgò Herbarium vocatur.

Historia

HISTORIA de Dormitione & Assumptione B. Mariæ Virginis.

BEata Maria Virginis Dei Genitricis postremò fit mentio Actorum cap. 1. his verbis: Apostoli omnes perdurabant vnanimiter in oratione & deprecatione, cum vxoribus, & Maria Matre Iesu, & cum ipsius Fratribus. Post Apostolorum verò tempora quidam otiosi & superstitiosi homines quum de multis aliis, tùm verò de morte & transitu B. Mariæ fabulosas & tanta Virgine indignas contexuerunt narrationes. Ex earum numero illa quoque est, quæ extat in libello cui titulus, De Transitu Beatæ Mariæ: qui Ioanni Euangelistæ & Apostolo adscribitur. Is verò inter Apocryphos libros recensetur & damnatur à Gelasio Papa distinct. 15. Hieronymus quoque seu verius Sophronius in Epistola de Assumptione Mariæ monet Paulam & Eustochium, vt sibi à libro hoc apocrypho caueant, ne fortè (inquit) si venerit in manus vestras illud apocryphum de Transitu Mariæ Virginis, dubia pro certis recipiatis: quod multi pietatis amore, studio legendi charius amplectuntur, &c. Ex eo tamen originem suam habent, ipso quoque Molano teste, li. de Picturis cap. 67. quæ posterioribus seculis Nicephorus lib. 2. cap. 21. 22. & 23. Simeon Metaphrastes, Damascenus, Michael Syncellus ex Græcis: ex Latinis verò Gregorius Turonensis in lib. de gloria Martyrum cap. 4. Iacobus de Voragine Legenda 114. Petrus de Natalibus lib. 7. cap. 65. Ioannes Clichtoueus & alij, de Assumptione Mariæ tam in corpore quàm in anima, narrarunt. Eorum ferè summa hæc est. Cum sexagesimum ætatis annum ageret Maria, venit ad eam Angelus Domini. Ex Epiphanio verò non obscurè colligitur, Mariam Virginem ad 72. ætatis annum perueniſſe: dicit enim, quum Christum filium Dei concepiſſet, fuiſſe eam annorum 14. & 15. peperiſſe: cum filio autem vixiſſe annis 33. post Mortem verò Domini superuixiſſe 24. annis. Angelus hic Matri Iesu indicat ex hac vita ei migrandum esse post triduum. Conuocantur igitur ad eam qui vel amoris neceßitudine, vel generis propinquitate ei coniuncti eſſent. Apostoli omnes ex diuersis terrarum locis, in quibus tum Euangelium prædicabant, in nubibus per aërem Hierosolymam ad domum Mariæ deferuntur, à quibus ipsa super humiliore lecto ponitur. Nocte ab hinc tertia venit Filius eius Iesus Christus circa horam tertiam de cœlo cum Angelorum ordinibus, Patriarcharum cœtibus, Martyrum agminibus, Confeſſorum acie, Virginum choris, & ante thorum Mariæ acies ordinantur, & dulcia cantica audiuntur. Cùmque bis à filio ad se vocata eſſet, tandem in manus eius tradidit animam suam. Apostolis autem mandat Dominus, vt corpus Virginis Matris in vallem Iosaphat deferant, & in monumento nouo, quod ibi inuenturi sint, id recondant, seque triduo ibi expectent. Sed pugnant hæc cum verbis Christi veri, Adhuc paulisper vobiscum sum: Ioannis 13. Pugnant etiam cum articulo Fidei, Ascendit in cœlos, inde venturus est iudicare viuos & mortuos. Monet etiam nos Dominus, ne huiusmodi verbis fidem adhibeamus: Si quis inquit, vobis dixerit, Ecce hîc Christus, aut hîc, ne credite, *&c. Deinde Epiphanius contra Antidicomarianitas, non se poſſe affirmare & dicere scribit, de Genitrice Dei, vel quòd immortalis permanserit, vel quòd vitam morte commutarit. Tertiò non probat etiam ea quæ ex Nicephoro retulimus Molanus & ipse Pontificius de præsentia Apostolorum in obitu Mariæ: dicit enim, Quòd Beatæ Mariæ dum moritur, & sepelitur, Apostoli omnes adeſſe pinguntur, referendum est inter eas picturas quæ populari pietate vniuersaliter receptæ sunt magis quàm ex solida sacra scripturæ, aut solidi Doctoris authoritate. De Mariæ verò de cubitu in lectulo ita scribit Clichtoueus cap. 6. de Assumptione Virginis: Crediderim eam non decubuiſſe lecto more ægrotantium, & qui morbo preßi claudunt hanc vitam, cum neque infirmitate vexata credi potiùs debeat, neque debilitate prostrata, sed flexis reuerenter genibus acceptißimum Deo Spiritum commendaſſe. Sublata in cœlos à Filio anima Beatæ Matris Apostoli & alij funus efferunt in vallem Iosaphat, quæ est inter montes Sion & Oliueti posita, ibique id terræ mandant. Tertia die redit Christus ad monumentum corpúsque Matris resuscitat, & secum in cœlos euehit spectantibus Apostolis. Hæc omnia, inquit Iacobus de Voragine, videntur eſſe illud Apocryphum, de quo Hieronymus: sed & alia multa ibi narrantur potiùs ad simulationem, quàm ad veritatem, quæ sunt relinquenda magis quàm aſſerenda.*

Cùm verò de hac totali Mariæ Assumptione à pluribus non immeritò dubitaretur, sathanica quadam, si non fabula est, visione quadam confirmata fuit, quam Antoninus tit. 19. cap. 11. Vincentius lib. 8. cap. 80. Iacobus de Voragine Legenda 114. & alij his ferè verbis referunt. S. Elizabeth, inquiunt, Regis Vngariæ Filia, & Vxor Landtgrauij Thuringiæ per visionem vidit in loco remotißimo sepulchrum quoddam multo lumine circumfusum, & quasi speciem mulieris in eo, quam circumstabat multitudo maxima Angelorum: sicque eam alacriter suscipientes cum magno concentu in cœlum deduxerunt. Post modicum temporis Elisabeth Angelum, cum quo loquebatur de hac visione, interrogauit: qui ei respondit, Ostensum est tibi in hac visione, quomodo Maria Virgo assumpta sit in cœlum anima & corpore, (Fabulosa narratio de Transitu Mariæ confirmatur visionibus fictis)

& corpore. Addit Iacobus de Voragine, Mariam huic Elizabethæ quoque apparuisse, dixisséque, Post Ascensionem Domini anno integro & tot diebus quot sunt à die Ascensionis vsque ad diem meæ Assumptionis superuixi. Et quum interrogasset Elizabeth vtrum hoc deberet aliis quoque indicare, responsum fuit, nec carnalibus nec infidelibus manifestandum, nec spiritualibus & deuotis occultandum. Facta sunt hæc circa annum Domini 1230.

De Transitu Mariæ antiquitatis sententia. *Vera autem antiquitas de Assumptione B. Mariæ in corpore & anima certi nihil definire voluit, sed in medio reliquit. D. Hieronymus suprà citato loco,* Quomodo, *inquit*, vel quo tempore, aut à quibus personis Sacratissimum Corpus Mariæ ablatum fuerit, vel vbi transpositum, vtrumúe surrexit, nescitur: quamuis nonnulli adstruere velint, eam ipsam resuscitatam & Beatam cum Christo immortalitate vestiri. Quid autem horum verius, ambigimus: melius tamen Deo totú committimus, quàm nostra auctoritate aliquid temerè deffinire, quod non probamus. *Si eadem mens posterioribus seculis hominibus fuisset, à multis nugis & fabulis abstinuissent. Extat quidem inter opera Augustini libellus, in quo asseritur, totaliter Mariam assumptam fuisse, sed habet is, Erasmo teste, ne pilum quidem Augustini. Antoninus quoque narrationem de Visione S. Elizabethæ non magni facere videtur. Sic enim scribit:* Quòd, *inquit*, assumpta sit Maria in anima & corpore, satis communiter creditur, & dicitur à Doctoribus. Quòd autem post annum & menses tres migrauerit, opinio communis est in contrarium, scilicet quòd duodecim annis superuixerit post Ascensionem Domini, & tertia die suæ mortis in corpore suscitata & glorificata cum Christo. An etiam 40. die corpus eius viuificatum fuerit & assumptum in cœlum, vel antè, omninò est ignotum, & à Doctoribus non insinuatum. *Durandus etiam in Ration. lib. 7. cap. 23. indicat, S. Elizabetham de visione hac tractatum composuisse, qui tamen non sit authenticus, nec ab Ecclesia Romana comprobatus.*

16. *De origine Solennitatis & Venerationis* ROCHI *hæc tradit Cranzius lib. 9. cap. 25. Metrop. Circa annos, inquit*, 1320. *Rochus Narbonensis Prouinciæ Nobilis iuuenis, cuius Pater erat Dominus oppidi Agathopolis, in locuplete hæreditate, dimissus à parentibus ad annum ætatis 12. patriam deserens, quam patruo commisit gubernandam, Italiam petiit, peregrinatus pro Christo (In Breuiario autem Carmelitarum scribitur, Rochum bona, quæ à progenitoribus acceperit, deseruisse, & ea pauperibus erogasse.) In Italia vidit plagam crebrescentem pestilentiæ, & misertus ægrotantium, crucis impressione multos liberauit Roma, Aquapendente, &c. Cesenæ notior factus aufugit. Placentiam igitur adiit: ibi cùm multos curasset orationis impendio, ipse quoque percussus est eodem morbo, velut ardente sagitta in coxam eius emissa. Illicò eiicitur, vexatus blasphemia, En qui alios curare præsumit, ipse ægrotat. In nemore solita precis præsidio, integrã recepit sanitatem. Tum in Gallias reuersus, patriam inuenit bellis tumultuantem. Eò quum concessisset à lictoribus capitur, tanquam explorator in carcerem coniicitur, vbi quinquennium egit in summa patientia. Demùm laxatus, domum patrui, velut alter Alexius, mendicantis habitu excoluit: anno ætatis suæ 32. mortuus est. Hæc Cranzius: quæ tamen aliter etiam in Breuiario Carmelitarum referuntur, vbi sic legitur: postremò humanæ laudis metuens Rochus, Galliam repetens, plurimis vbique curationibus mirus, febri in via corripitur, & in eremi solitudinem sub arbore iacuit, hominibus quidem ignotus, sed cani nobilis cuiusdam cognitus, qui ei panem de Domini sui mensa quotidiè afferebat. Ad extremum, quum oppidum suum in Gallia tum bellis anxia peruenisset, creditus explorator, in carcerem coniicitur, vbi peste mortuus est 17. Cal. Septemb. Inuenta est, addit Cranzius, tabula ad latus demortui his verbis scripta: Peste laborantes ad Rochi patrocinium fugientes, contagionem illam truculentissimam euasuros significo. Eares ad patruum eius vrbis Principem perlata, fecit attonitum. Vbi diligentius rem explorat, vidit ex fratre nepotem. Tum terrefactus, soluitur in lachrymas: Sacellum ei dedicat, vbi miraculis fulgescit. Venit deinde in obliuionem Rochi nomen: sed anno Christi post 1415. quum Concilium Constantiæ ageretur, ibique pestis desæuiret, ex Germanis cæpit Italis nomen eius insigne fieri. Ad annum autem 85. Venetias corpus eius deportatur, vbi summo in honore, dicato sacello, Festum eius percolitur 17. Calend. Septemb.*

MAMMES *puer septennis apud Cæsaream Cappadociæ sub Aureliano Imp. & Præside Antiocho passus est 16. Cal. Sept. P. de Nat. lib. 7. cap. 72.* 17.

HELENA *Cæli Britannici Regis vnica filia, Constantini Magni Imperatoris Mater fuit.* 18. *Inter omnes ætatis suæ fœminas, nulla inueniebatur ea forma corporis præstantior, in liberalibus artibus, instrumentis musicis & linguis doctior. Ob has corporis & animi dotes eximias Constantius Chlorus Cæsar illam vxorem duxit, atque ex ea filium Constantinum Magnum in Britannia genuit. Marito defuncto Hierosolymam abiit ex voto. Romæ tandem octogenaria in Christo obdormiuit 15. Cal. Septemb. filio adhuc superstite, anno 337. Quæ à Petro de Natalibus lib. 7. cap. 73. de Helena hæc narrantur, à vero prorsus sunt aliena. Ei Constantinus filius post obitum ingentes tribuit honores: quales scilicet*

eum decebant, quæ tam piè sanctéque vixisset. Extra vrbem Romam sepulta, in templo rotundo marmorea vrna deposita, atque biennio post vnà cum vrna Constantinopolim deportata est, & in imperialia monumenta ædis S. Apostolorum illata, lætisque diurnis & nocturnis memoriis celebrata. Hierosolymis in primis, Virgines illæ, quibus Helena veluti quædam ancilla inseruierat, præcipuis eam suis memoriis solenniter prosequuta, Nicephoro teste lib.8.cap.30.

19. SEBALDVS Regis Daniæ filius, nocte prima nuptiarum sponsam suam deserens, in eremum fugit, & ibi 15. annos mansit. Romam inde profectus à Gregorio II. in Germaniam prædicandi causa missus fuit, & propè Noribergam in solitudine vixit. Tandem Noriberga in Oratorio fratrum D. Martini mortuus est, & à Martino V. in numerum Deorum relatus, & 14. Sept. eius honoribus annuatim tributus. Curio libro secundo Chronologiæ.

LVDOVICVM Episcopum Tolosanum, Caroli Regis Siciliæ filium inter Sanctos Confessores retulit Ioannes 22. Papa, qui ab aliis 23. vocatur anno Pontificatus sui primo, Domini verò 1317. Et festiuitatem hanc 19. Aug. annuatim celebrantibus, duos annos & duas quadragenas: accedentibus verò ad sepulchrum eius annis singulis infra eiusdem Festi octauam, vnum annum & 40. dies de iniunctis sibi pœnitentiis relaxauit, vt ex eius Diplomate apparet apud Surium tomo 4. de Vitis Sanctorum. Alij verò hanc canonizationem Bonifacio ascribunt: Platina.

20. BERNARDVS ex Burgundia nobilibus Parentibus oriundus, relicto seculo Cistercium se contulit cum sociis 30. anno Domini 1113. ibique ita se gessit, vt mox Abbas Clareuallensis cœnobij constitueretur: cui per annos 36. præfuit, & monasteriorum sui Ordinis 160. author extitit. Tandem moritur ætatis suæ anno 64. 13. Cal. Septemb: Alexander tertius anno 1164. eum inter Deos retulit, Festum eius mandans celebrari die obitus sui. Antoninus tit.17.cap.1.§.10.

21. PRIVATVS Episcopus passus est in ditione Gualitanæ ciuitatis. Nam cùm in persecutione Valeriani & Gallieni Christum prædicaret, & Deos Paganorum adorare recusaret, iudicis sententia capitis supplicium subiit 12. Cal. Sept. vt Petrus de Natalibus lib.7.cap.89. ex Adone refert.

22. SYMPHORIANVS Augustoduni nobilibus Parentibus Christianis genitus, quum adhuc esset adolescens, tanta morum grauitate pollebat, vt senes multos antecelleret. Cùm verò Pagani Festum Veneris celebrarent, Symphorianus autem imaginem eius adorare nollet, primò cæditur, deinde carceri includitur: inde verò eductus quum sacrificare nollet, capite truncatur 11. Cal. Sept. circa annum Domini 270. vt refert Pet. de Natalibus lib.7.cap.93.

ZACHÆVS quartus fuit à Iacobo Apostolo Hierosolymorum Episcopus, vt Eusebius testatur lib.4.cap.5. Moritur in pace 10. Cal. Sept. 23.

BARTHOLOMÆVS Apostolus Galilæus, cùm in Indiam citeriorem, quæ ei sorte obuenerat, progressus esset, plurimos ibi ad Christum conuertit. Inde venit in Armeniam, vbi Polemonem Regem cum coniuge, ac præterea duodecim ciuitates ad Christianam Religionem perduxit. Ea verò res tantam illi conciliauit inuidiam, vt Polemonis frater, Sacerdotum illius gentis instinctu, viuo Bartholomæo pellem crudeliter detrahi iusserit, ac caput abscindi: quo in martyrio animam Deo reddidit. Corpus eius Albani, vrbe maioris Armeniæ, vbi passus fuerat, sepultum est: quod postea ad Liparam insulam delatum, & inde tandem Romam ab Ottone II. Imp. sub Gregorio V. Pontifice, portatum, in Tiberis insula, in Ecclesia eius nomine dicata, collocatum fuit. Agitur autem Romæ dies Festus 8. Cal. Septemb. & per octo consequentes dies illa basilica magna populi frequentia celebratur, vt in Nouo Breuiario Rom. legitur. Plurimis tamen in locis 9. Cal. Sept. Festum eius celebratur, quòd tunc excoriatus tantum esset. 24.

LVDOVICVS filius Ludouici octaui Regis Gallorum, quum multos annos regno suo magna cum laude præfuisset, alteram suscepit expeditionem in Syriam, quum certa ad eum allata esset fama de periculis Terræ sanctæ, anno Christi 1270. sed moritur in portu Carthaginis 25. Aug. Bonifacius VIII. autem hanc diem ei Festum agi præcepit: Bergomensis. Sabellicus verò Enne. 9. lib.7. hoc Ioanni 22. tribuit. 25.

GENESIVS mirabiliter, accepto per iocum Baptismo, ad Christum conuersus, sub Diocletiano capite cæsus est Arelat. 7. Cal. Sept. 26.

GEBHARDVS Vthonis Comitis de Bregenz filius, ex aluo matris partus doloribus extinctæ, exsectus, Constantiensis factus est Episcopus, quo in munere sedulus fuit Baalismi Propagator: obiit anno 996. 6. Cal. Septemb. 27.

PELAGIVS I. Papa Gotthorum applausu Pontificatum Rom. adeptus est: Principis authoritatem ac populi consensum in ordinandis Pontificibus necessariam esse decreuit: Constituit etiã, vt Clerici quotidiè Canonicas horas septies murmurarent: Abbates regaliter eligerentur: hæretici per secularem magistratum punirentur: vt Quadragesimali tempore hora nona sacrificis missare liceret. Primatum etiam Ecclesiæ Rom. non à synodis aut ab hominibus, sed ab ipso Christo institutum, primus asseruit. Memorias mortuorum primus approbauit & Missæ addidit. Moritur anno 556. 5. Cal. Sept. 28.

AVGVSTINVS Carthaginensis Philosophus & Rhetor primò eximius Manichæorum hæresi addictus fuit: sed ab ea ad orthodoxos defecit, & ab Ambrosio Mediolan. Episcopo baptizatus est.

Claruit anno 380. non minùs vitæ sanctitate, quàm excellenti doctrina inter splendidissima nostræ fidei lumina meritò referendus. Annos 140. aut ampliùs eò, Hipponensis Episcopi munere functus est, obiitque ætatis suæ anno 76. Salutis circiter 400. 5. Cal. Sept. Anno 718. die 28. Martij è Sardinia Papiam iussu Aliprandi Regis corpus Augustini translatum est ibique in Ecclesia Petri, quæ dicitur Cœlum aureum, collocatum, annis ab eius obitu 280.

Decollatio S. Ioannis Baptistæ.

29. *Festi huius causæ.* 1. Decollationis S. Ioannis Baptistæ Festum *quatuor de causis institutum esse Iacobus de Voragine in Lombardica historia, Pet. de Nat. lib. 7. cap. 132. aliique referunt ex lib. Mitrali de Officio. Primò propter ipsam decollationem Baptistæ, cuius integra historia descripta extat apud Matthæum 14. & Marcum 6. cap. cui posterioribus temporibus otiosi homines multa fabulosa assuerunt. Hac verò die Ioannes decollatus non est, sed circa dies Azymorum anno Mortem Christi præcedente: oportuit autem Ioannem tanquam minorem cedere Christo maiori.* 2. *Secundò celebratur hoc festum propter ipsius ossium concremationem & collectionem, quæ 4. Cal. Sept. secundùm aliquot facta est. Nam, vt Iosephus & Hieronymus indicant, atque etiam lib. 12. historiæ Scholast. refertur, decollato Ioanne Baptista, Discipuli eius corpus apud Sebasten vrbem Palæstinæ, quæ quondam Samaria appellata est, sepelierunt inter Helisæum & Abdiam Prophetas. An verò Discipulis tam procul, nempe Macharunte Samariam vsque, vbi & Iordanis fuit transeundus, & aliquot porrò miliaria, licuerit cadauer Ioannis deportare, præsertim Herodiade adhuc fremente, & Herode metuente populum ob recens interemptum tantum Prophetam, Samaritanis quoque Vatiniano odio Iudæis prosequentibus, pius Lector iudicet. Ad sepulchrum verò eius quotidiè multa miracula fiebant, vt ingens hominum multitudo eò conflueret. Iulianus igitur Apostata iussit Ethnicos in ignominiam & dedecus Christianorum ossa Ioannis per agros spargere. Sed cùm & illuc Christiani venirent, nec miracula cessarent, rursùs Gentiles ossa collegerunt & combusserunt. Dum autem ad cremandum colligerentur, multi Christiani mixti Gentilibus ossa colligentibus, quot & quæ occultare poterant reseruarunt, & ad Philippum Hierosolymorum Episcopum tulerunt: ita quidem Beleth in Ration. cap. 147. & Durandus in suo Ration. lib. 7. cap. 26. Vincentius autem lib. 18. cap. 60. Iacobus de Voragine & Petrus de Natalibus dicunt, quosdam Monachos Hierosolyma venientes, se clam colligentibus Ethnicis immiscuisse, & magnam ossium illorum partem sustulisse. Liber verò Cypriani, qui tamen falsò ei adscribitur, de Reuelatione capitis Ioannis, habet, post concremationem ossium Ioannis, quosdam Monachos Hierosolymis ad locum sepulturæ Ioannis venisse, & quicquid reliquum de ossibus eius in monumento repererint, ad patrem suum Iosephum detulisse Hierosolymam. Ossa hæc Hierosolymam delata à Philippo Hierosolymit. Episcopo, vel iuxta alios à Iosepho Monachorum Patre, transmissa Athanasio [vel, iuxta Belethum & Durandum Anastasio] Alexandriæ Episcopo per Iulianum Diaconum, Alexandriæ seruata sunt vsque ad Theophilum eius vrbis Episcopum, qui ea in templo Serapis à sordibus purgato reposuit, & basilicam illam in honorem Ioannis consecrauit. Falsus autem Cyprianus dicit, Theophilum, iubente Theodosio Principe, omnia idolorum fana in regione Alexandrina destruxisse, & Ecclesiam miræ magnitudinis construxisse, & in honorem S. Ioannis Baptistæ consecrasse, illiúsque ossa quæ sibi direxerat Athanasius, in eadem Ecclesia congregatis vicinis Pontificibus ex omnibus regionibus cateruatim, omnibúsque ordinibus clericorum & populorum, honorificè constituisse. Nunc autem ossa hæc Genuæ esse dicuntur, ex approbatione Alexandri 3. & Innocentij 4. vbi festo die deuotè coluntur. Placuit autem Gilberto festum hoc, in rei huius memoriam, Collectionis potiùs, quàm Decollationis nominare. Tertiò, celebratur hoc Festum in memoriam Inuentionis capitis Ioannis, quæ 4. Cal. Sept. facta dicitur.* 3. *Sicut enim legitur lib. hist. Scholast. cùm S. Ioannes Macharunte castello capite truncatus esset, caput eius Herodias Hierosolymis iuxta regiam Herodis clam sepeliri curauit, timens ne Propheta resurgeret, si corpus cum capite sepultum esset. Id verò progressu temporis reuelatum fuit duobus Monachis Occidentalibus Macedonianæ hæresis, vt Sozomenus lib. 7. cap. 21. indicat: qui, vt Iacobus de Voragine & Pet. de Nat. referunt, id iuxta Herodis regiam Hierosolymis saccis cilicinis inuolutum inuenerunt 7. Cal. Martij. Domum autem redeuntes, quidam Edessenæ ciuitatis figulus, paupertatem fugiens, se eis comitem adiunxit. Cùm autem saccum in quo caput Ioannis erat depositum portaret ille, admonetur insomnis à S. Ioanne, vt Monachos illos desereret clàm, & caput Ioannis Edessam transferret. Paruit ille, atque caput Baptistæ in specu quodam ignobili recondidit & asseruauit. Facta hæc esse Lombardica historia & Pet. de Natalibus referunt sub Marciano Imp. id verò falsissimum esse, sequentia probabunt. Nam post aliquot annos caput hoc iidem scribunt reuelatum cuidam Marcello, quem Beleth & Durandus Presbyterum, Iac. de Voragine autem & Pet de Nat. Monachum nominant, & ab eo Edessenæque vrbis Episcopo Iuliano inuentum esse 4. Cal. Sept. ex qua die*

Festum

Festum in rei memoriam ibi celebrari cœpit, quod de Reuelatione esset appellandum. Cùm verò Mardonius tempore Valentis Imp. τῆς βασιλικῆς οἰκίας μείζων, hoc est, imperialis domus Maior comperisset, quòd caput Ioannis inuentum esset, indicauit Valenti. qui id Constantinopolim deferri præcepit. Qui verò ad eam rem perficiendam missi fuerant cum splendido comitatu in Imperiali curru id aduehebant. Cùm autem ad Pantychium, prædium Chalcedonense, peruenissent, ita ibi constituit, vt vlterius promoueri nulla vi aut arte potuerit: ideóque in pago Cosilai deponunt, quod is Mardonij esset. Postea Theodosius Maior id inde Constantinopolim transferre volens, sola, vt fertur, Matrona (quæ sacra quidem Virgo videri volebat, sed Diaconum adhærentem sibi & custodem habebat) totis viribus repugnabat. Nihilo secius Imperator thecam in qua caput erat purpura inuoluit, & secum auexit, atque ante vrbem Constantinopolim recondidit, in loco quem Hebdomon vocant, ibique templum DEO erexit maximum & venustissimum. Extant hæc apud Sozomenum lib. 7. cap. 21. in Tripartita historia lib. 9. cap. 43. & Niceph. lib. 12. cap. 49. vbi aliter ac Sozomenus templum hoc Baptistæ extruxisse Imperatorem scribit. Cæterùm Caput Ioannis Baptistæ Edessæ maximo honore cultum, Beda de Ratione temporum narrat, sub Martiano & Valentiniano Impp. post Valentem & Theodosium plus sexaginta annis. Quamuis autem magna sit diuersitas & discrepantia authorum in iis quæ hucúsque ex illorum relatione narrauimus, tamen ab iis omnibus dissentit author libelli de Reuelatione capitis Ioannis apud Cyprianum. Dicit enim, caput quidem Ioannis à duobus Monachis inuentum esse iuxta palatium Herodis, sed vbi palatium id fuerit non indicat, & indè clàm Hierosolymam fuisse delatum. Non multò verò post ibi à latronibus raptum esse, & in quodam specu absconditum, sed à Marcello inuentum, & Iuranno Alexandrino Episcopo Theophili Successori allatum 4. Cal. Sept. in solennitate Collectionis reliquiarum illius. Annis inde non multis elapsis, Felicem quendam Monachum iussum diuinitùs Alexandriæ hoc caput clàm surripere, & in Galliam transferre: Paruisse Monachum & ad Pipinum tunc Galliæ Regem detulisse, qui basilicam ædificarit non longè à Vultonna littore, in qua cum aromatibus collocarit caput hoc: conuocatísque à Pipino & Felice Pontifice Sacerdotibus, omnique nobilitate, consecratam illam Ecclesiam & liberalissimè dotatam, nec non Monachorum collegium ibi institutum fuisse. Eccius tomo 3 homilia quarta de Assumptione Mariæ asserit, Briansf. & Franciscum Moro affirmare, Ioannem Baptistam corpore simul & anima in cælo esse Sed quomodo hæc conueniunt cum iis quæ hucusque de asseruatione reliquiarum Ioannis in terris narrauimus? Sed errare videntur illi in nomine: hoc enim de Ioanne Euangelista & Apostolo refert Hieronymus & Nicephorus libro secundo cap. 42. Quartò 4

celebratur etiam hoc Festum propter digitũ Ioannis, quo Christum ostendit, dicens, Ecce Agnus ille Dei &c. translationem, & Ecclesiæ in eius honorem dedicationem hoc die factam. Digitus enim ille, qui comburi non potuit, à Monachis illis, de quibus suprà, inuentus est, quem B. Thecla ex oris transmarinis detulit in Mauritaniam, vt Durandus habet: Beleth dicit, delatum fuisse in Romaniam: Lombardica historia verò in Normanniam, ibíque in honorem S. Ioannis Ecclesiã ædificatam, quæ hoc die, quo Festum eius hodiè celebratur, fuerit dedicata: Statutum enim fuisse à Pontifice, vt hic dies per vniuersum orbem Christianum S. Ioanni Sacer haberetur. Iuxta hos verò dies hic Dedicationis esset nominandus. Sed quæro, quæ nam Thecla illa, quam illi Sanctam vocant, fuerit? Mentio quidem fit in historia Ecclesiastica duarum Theclarum, quarum altera Iconio, altera verò Aquileia oriunda fuit, sed ambæ sub Nerone passæ sunt. Historiam etiã de Inuentione digiti Ioannis Metaphrastes apud Surium aliter recitat: non enim meminit digiti, sed totius manus, nec à Thecla, sed à Luca Euangelista repertam asserit, quam Antiochiam allatam in magno pretio & honore ciues eius vrbis habuerint: Iuliani verò tempore reconditam fuisse, ne reperiretur à tyranno, sed sub sequentibus Imperatoribus Christianis repertam, & sub Iustiniano Imp. cum capite eius & tunica Christi Constantinopolim perlatam. Refertur ibidem, draconem quendam Antiochiæ in spelunca latitantem, & damna multa Antiochenis inferentem, interemptum fuisse iniecto digito Ioannis in gulam eius: In cuius rei memoriam Antiocheni magnificum templum in Sancti honorem extruxerint, in quo quum digitum hunc reposuissent (sed quis eum rursus ex Draconis gula aut ventre exemit?) Sanctum exinde festis anniuersariis honorare cœpisse: Inde verò ablatum & Chalcedonem transportatum veneratione ibi haberi, & diem Festum Depositionis huius celebrari. Has diuersas & inuicem repugnantes sententias si quis conciliare poterit, næ ille erit mihi magnus Apollo. Propterea autem pluribus eas commemoraui, vt intelligat Lector, quàm nulla fides huic narrationi sit adhibenda, quum quiuis animaduertat, ad confirmandam mortuorum cultum & venerationem excogitata & ficta hæc esse à superstitiosis hominibus. Relinquamus igitur ea nimium credulis, præsertim quum Euangelistæ, Spiritu Sancto procul dubio gubernati, ne locum quidem indicare voluerunt, vbi Baptista terra mandatus est: quasi obuiam ituri superstitioni, quæ postea in Ecclesiam Christi irrepsit.

FELIX Presbyter passus est Romæ sub Diocletiano 30.

cletiano & Maximiano Impp. Cùm enim idolis sacrificare nollet, iussit eum Præfectus urbis capite truncari. Dum autem ad supplicium duceretur, quidam ex improuisò obuiam ei factus, dixit, Et ego sum Christianus. Dixerunt ei carnifices, ergò & tu idem supplicium subibis. Cùm autem nomē eius ignoraretur, vocatus est Avdactvs, quasi Felici audacter associatus, iuxta Durandum in Rat. lib. 7. cap. 27. vel iuxta Pet. de Nat. Adavctvs, quòd Felici auctus sit ad coronam, ipsique pro confessione fidei corona sit aucta. Passi sunt autem 3. Cal. Sept.

31. Pavlinvs Episcopus Treuirensis & Martyr à Constantio Imp. Arriano in exilium ob Catholicam fidem actus, hinc inde errans, tandem fatigatus in Phrygia defunctus est prid. Cal. Sept. Adon in suo Martyrologio.

SEPTEMBER.

Festa et Memoriæ Sanctorvm, quæ mense Septembri à Christianis celebrantur.

1. Verena Virgo fuit Thebaidis, passa est anno Domini 288. sub Diocletiano & Maxim. Impp.

Ægidivs Athenis in Græcia natus, Parentibus mortuis patrimonium in pauperes erogauit, & in Galliam ipse profectus est anno Domini 715. ad Cæsarium Arelatensem Episcopum: ac biennium apud ipsum commoratus in eremum secessit, ibique in antro quodam horrido latuit: ad quod Carolus Martellus in venatione venit canum ductu, qui ceruam sectabantur, quæ homini illi lac præbuisse dicitur Carolus miratus hominis Sanctitatem, cœnobium de consilio eius extruxit ad Nemasensem urbem iuxta Rhodanum, cui illum præfecit. Ranulphus lib. 5. cap. 28. Carolus Martellus petiit ab eo, pro se oraret Dominum, vt sibi condonaret delictum, quod nemini auderet indicare. Orante autem Ægidio, charta in altari reperitur, continens delictum Caroli, idque precibus Ægidij dimissum esse indicans: ac erat adscriptum. Quòd omnia peccata pœnitenti, & iuxta Ægidij verba concepta oranti condonentur. Quæ superstitionem confirmant, conceptis verbis precium inesse vim quandam diuinam. Tandem moritur Cal. Sept. Arnulphus etiam Imperator superatis cæsisque 100000. hostibus ipsis Cal. Sept circa annos Christi 895. decreto publico edixit vt is dies in perpetuam rei memoriam deinceps sacer esset. Auentinus lib. 4. Annal.

2. Emericvs, Regius quidam iuuenis. Vespriuij, cum Amanuensi ædem D. Georgij adiit: & inter precandum percontatus est, quid numini omnium gratissimum præstaret? Tum cum fulgore vox insonuit: Nihil, Emerice, Deo virginitate antiquius, gratiúsque putes, atque inde iuuenis perpetuam virginitatem probauit. Bonfinius.

Mamertvs Episcopus Viennensis ob terræmotus & horrendas tempestates atque luporum rabiem Letanias tribus diebus ante Ascensionem Domini instituit. In vulgatis Calendariis dies obitus refertur ad 3. Non. Septemb. à Pet. autem de Nat. ad 5. Idus Maij. lib. 4. cap. 152. 3.

Theodosia Virgo Cæsareæ Palæstinæ, martyrium passa est sub Diocletiano circa annos Christi 284. Nicephorus. 4.

Hercvlanvs ab Alexandro Episcopo Rom. ad Christum conuersus & baptizatus, martyrium subiit sub Aureliano Imp. 7. Cal. Octob. iuxta Pet. de Nat. lib. 8. cap. 102. in vulgatis autem Calendariis ponitur ad Non. Sept. 5.

Magnvs fuit quidam Confessor in Suenia iuxta Horolanum. 6.

Regina fuit Clementis cuiusdam gentilis de vrbe Alisia filia formosissima. Olibrius autem Præfectus quum Christianam eam comperisset, iussit in equuleo leuari, & virgis cædi vngulisque lacerari illam, vt astantes crudelissimum supplicium valdè horrerent. Tandem post cruciatus multos ac varios gladio cæditur 7. Id. Sept. P. de Nat. 7.

Nativitatis B. Mariæ Festum. 8.

Dvrandus in Ration. lib. 7. cap. 28. testatur, Festum Natiuitatis B. Mariæ, quando nimirum in hunc mundum nata fuit, olim non celebratum esse. Circa annum verò 695. per illusionem sathanicam (si vera sunt quæ referuntur) à Sergio Papa institutum fuit hac occasione: Vir quidam pluribus annis audiuit Angelos hac nocte solennizantes in cœlis: cui causam quærenti, reuelatum est, Angelos gaudere quòd B. virgo nata fuerit illa ipsa nocte. Hoc Papa Sergius comprobauit, & Festum Natiuitatis eius 8. die Sept. celebrari præcepit. Durandus vt suprà: Beleth in suo Rat. Sigebertus in Chron. sub Sergio: Isidorus lib. de Officiis. Vincentius in Spec. lib. 8. cap. 119. Pet. de Nat. lib. 8. cap. 51. & Baptista Mantuanus lib. 9. Fast. Factum hoc est prorsùs ad Ethnicorum imitationem, apud quos Natalem Telluris solenni ceremonia obseruatum fuisse, ex Arnobij libro septimo contra Gentes intelligitur. Habuit etiam hoc Festum olim non Octauam, sed Innocentius quartus Papa eam instituit circa annos Christi 1244. Vacante enim Romana Ecclesia per obitum Gregorij 9. Romani omnes Cardinales in quodam conclaui incluserunt, vt citius prouideretur Ecclesiæ. Sed quum per plures dies concordare non potuissent, & ipsi à Romanis multas molestias sustinuissent, Cardinales Mariæ vouerunt si eius meritis concordarent, & abire liberè possent, Octauas suæ Natiuitatis celebrandas instituere velle. Sicque Cœlestinum Papam elegerunt,

runt, & liberati sunt, votúmque adimpleuit Innocentius quartus, quòd Cœlestinus solùm 18. dies superuixisset. Durandus Ration. lib. 7. cap. 28. Vincentij Continuator. Antoninus tit. 19. ca. 4. §. 6 Platina. Iacobus de Voragine in Lombardica historia. Gregorius XI. Natiuitatis Mariæ festo Vigiliam addidit: Balaus in eius vita

9. GORGONIVS *passus est apud Nicomediam sub Diocletiano Imperatore. Cùm enim in maxima apud Imperatorem esset gratia & authoritate, Christianam Religionem amplexus est. Id verò Imperator molestissimè tulit, cúmque nec minis nec blanditiis ab instituto auocari posset Gorgonius, tandem in equuleo leuatur, & flagris vngulísque toto corpore laniatur, & deinde aceto & sale, nudatis ferè eius visceribus, perfunditur, atque in craticula assatur. Vltimò laqueo suspendi iubetur, & corpus eius canibus exponi, sed à Christianis honorificè sepelitur 5. Idus Septemb. circa annum Domini 270. Anno autem 764. Episcopus Metensis Nepos Pipini Regis ipsum in Gallias transtulit & in Gorgoniensi monasterio collocauit. Pet. de Nat. lib. 8 cap. 55.*

10. HILARIVS *Papa, natione Sardus, Leoni primo in Pontificatu Romano successit. Hic constituit, vt nullus Pontifex Successorem sibi ordinaret, & Basilicas auro argentóque insigniter exornauit. Quieuit in pace 4. Idus Sept.*

11. FELIX & REGVLA *ex Thebæa legione martyrium passi sunt Tiguri ob fidem in Christum sub Dioclet. & Maxim. Impp. Anno verò demùm 880. memoria eorum celebrari cœpit Festo die. Cùm enim Gebhardus Constantiensis Episcopus in honorem istorum Martyrum dedicasset Tiguri duo templa Maius nimirum & Sanctimonialium,* das Groß münster vnd Frouwenmünster, *decreuit simul eorum Natalem non solùm Tiguri, sed etiam in vniuerso Episcopatu Constantiensi celebrare quotannis 11. Sept. quo die passi fuerant anno Domini 281. Stumpfius in Chron. lib. 6. cap. 14. ex Raperto monacho S. Galli qui eo tempore vixit. Aiunt, cùm capitis supplicium subiissent, Martyres capita sua manibus gestasse multos passus ad eum vsque locum vbi hodie maius templum Tiguri cernitur.*

12. GVIDO *Brabantensis ex æditua Mercator fit, & ex mercatore rursus æditus. Mox Romam & inde Hierosolymam peregrinatus est. In reditu molestias multas perpessus est fame, siti frigore, & inedia, donec tandem labore & sanguinis fluxu confectus est prid. Id. Sept. anno 1112. Surius.*

13. AMATVS *Presbyter & Abbas monasterij Romerici fuit: migrauit ex hoc seculo Idibus Sept. P. de Nat. lib. 8. cap. 74.*

EXALTATIONIS CRVCIS Festum. 14.

NIcephorus *lib. 8. cap. 29. solus & sine omni authore refert, Hierosolymis cœpisse iussu Helenæ Festum Exaltationis Crucis circa annos 325. Quia verò ibi de inuenta ab Helena Cruce loquitur putarim, ipsum per Exaltationem, nihil aliud quàm Inuentionem & Leuationem seu Eleuationem Crucis de loco illo subterraneo, vbi multos annos latuit, intelligere. Alioquin apud nullum authorem huius Festi fit mentio ante annum Christi 600. Otto Frisingensis autem lib. 5. cap. 9. Sigebertus, Horolanus, Iac. de Voragine, Petrus de Nat. lib. 8. cap. 76. Antoninus tit. 13. cap. 4. §. 3. Durandus in Rat. lib. 7. cap. 29. aliíque festi huius institutionem Heraclio Imp. circa annos 631. adscribunt vnanimiter. Vnde & Festum Inuentionis Crucis maius esse Durandus dicit, quàm Exaltationis, propter authoritatem instituentis, quòd illud à Papa Eusebio, hoc verò ab Imperatore institutum sit. Historiam autem originis festi huius sic narrat Iacobus de Voragine in Lombardica historia, sicut & Pet. de Nat. lib. 8. cap. 76. Anno Domini 615. Cosroe Rex Persarum omnia regna Orientis suo imperio subiugauit: Hierosolymam autem veniens à sepulchro Domini territus fugit, partem tamen Dominicæ Crucis, quam Helena ibi reliquerat, asportauit. Volens autem ab omnibus coli vt Deus, turrim ex auro & argento, interlucentibus gemmis fecit: & ibidem Solis & Lunæ & Stellarum imagines collocauit. Per subtiles etiam & occultos ductus quasi Deus aquam desuper infundebat: & in subterraneo specu equi quadrigas trahentes in circuitu ibant, vt quasi turrim mouerent & tonitrua simularent. Filio igitur suo regno tradito, ipse in turri residebat, & iuxta se Crucem Domini collocans appellari ab omnibus se Deum iubet. Et, sicut legitur in lib. Mitrali de Officio, Cosroe in throno residens, tanquam pater lignum crucis sibi à dextris collocans loco filij, gallum à sinistris loco Spiritus sancti posuit, se verò iussit patrem nominari. Tunc Heraclius Imp. exercitum copiosum collegit, & contra filium Cosroe iuxta Danubium (atqui Danubius in Germania est) fluuium dimicaturus aduenit. Tandem vtrisque Principibus placuit, vt super pontem soli confligerent, & qui victor existeret, sine damno vtriúsque exercitus imperium vsurparet. At Heraclius totum se Deo obtulit, & sanctæ Cruci deuotione qua potuit commendauit: Ei igitur victoriam Dominus obtulit, & hostilem exercitũ imperio suo subiugauit. Cosroe autem ignorabat exitum belli. Heraclius igitur ad eum veniens & in throno aureo eum sedere reperiens, quum Christianam Religionem recipere nollet, gladio eum interemit: turrim verò illam destruens, argentum in prædam exercitui dedit,*

Festi huius orig.

dedit, aurum verò & gemmas ad reparandum Ecclesias quas tyrannus destruxerat, reseruauit, & sacram Crucem Hierosolymam detulit. Cùm autem de monte Oliueti descendens per portam, quam Dominus passurus intrauerat, in equo Regio & Apparatu Imperiali ingredi vellet, repentè lapides portæ descenderunt, & inuicem quasi paries se clauserunt. Super quo cunctis stupentibus, Angelus Domini signum Crucis in manibus tenens, super portam apparuit, dicens: Cùm Rex cælorum ad Passionem per hanc portam intraret, non cultu Regio, sed humili Asello ingrediens, humilitatis exemplum suis Cultoribus reliquit. Et his dictis Angelus disparuit. Tunc Imperator lachrymis infusus seipsum discalciauit, & vestimenta vsque ad camisiam exuit, Crucémque Domini accipiens ad portam humiliter baiulauit, statimque porta aperta est, & ipse cum magna pompa exaltari Crucem fecit. Hæc ibi. Sed paulò aliter hæc in Breuiario Romano nouo referuntur, vbi hæc leguntur. Heraclius Dei monitu exercitu comparato, signa cum hoste contulit, ac tres duces Cosroe, qui Crucem Domini Hierosolymis abreptam in Persidem secum abstulit, cum tribus exercitibus superauit. Quibus cladibus fractus Cosroe, in fuga, quum traiicere Tigrim pararet, Medarsem Filium socium Regni designat. Sed eam contumeliam quum Sinochius Cosroe maior natu filius ægrè ferret, patri simul & fratri necem machinabatur, quam paulò post vtrique ex fuga retracto attulit: atque ita regnū ab Heraclio impetrauit ea conditione, vt Crucem Christi Domini restitueret. Ergò Crux quatuordecim annis postquam venerat in potestatem Persarum, recepta est. Eam rediens Hierosolymam Heraclius solenni celebritate suis humeris retulit in eum montem quo eam Saluator tulerat. Heraclius verò, vt erat auro & gemmis ornatus, insistere coactus est in porta quæ ad Caluariæ montem ducebat: quo enim magis progredi conabatur, eò magis retineri videbatur: cúmque ea re & ipse Heraclius, & reliqui omnes obstupescerent, Zacharias Hierosolymorum Antistes, Vide, inquit, Imperator, ne isto triumphali ornatu in Cruce ferenda parum Iesu Christi paupertatem & humilitatem imitère. Tum Heraclius, abiecto amplissimo vestitu, detractísque calceis, ac plebeio amictu indutus, reliquum via facilè confecit, & in eodem Caluariæ loco Crucem statuit, vnde fuerat à Persis asportata. Itáque decretum est, vt quotannis Exaltationis Crucis memoria celebraretur, quòd ibidem fuerat reposita ab Heraclio, vbi Saluatori primùm fuerat constituta. Hæc vtique narratio in plurimis à priori dissentit, vt Lector facilè intelligit. Nam quod ad posteriorem eius tantùm partem attinet, Heraclius Crucem inferre in vrbem Hierosol. voluit, secundùm Lombardicam historiam & alios: iuxta Breuiarium autem Rom. ex vrbe in montem Caluariæ efferre voluit. Deinde porta, qua egredi voluit Diuinitùs clausa est vt Sigebertus scribit, & lapides concurrentes clauserunt transitum, vt Lombardica historia & Vincentius referunt: vel Imperator in ea immobilis substitit, non valens, licet conaretur, progredi. vt Breuiarium Rom. & Blondus referunt. Id autem cur fieret, cùm miraretur: Angelus (vt Lombardica historia, Sigebertus & Vincentius nugantur) seu Zacharias Episcopus, vt alij habent, ei causam indicauit. Genebrardus in suo Chronico dicit, Honorium I. circa annos 630. hoc festum inuexisse in Occidentem.

Hac die Exaltationis singulis annis Crux à populo adoratur Romæ, quam ex ligni eius ineffabili portione compositam Sergius I. Papa circa annos Christi 690. in sacrario Petri inuenit Romæ in capsa argentea, lapidibus preciosis ornatā, eámque in basilica Saluatoris, quæ Constantiniana dicitur, reposuit, vt Nauclerus indicat Generat. 24. & Durandus in Rat. lib. 7. cap. 29. Antoninus etiam tit. 13. cap. 1. §. 6. *Festi Initium*

Mirum autem videri alicui posset, vnde tam ineffabilis portio, vt Antoninus loquitur, Dominicæ Crucis Romam peruenerit, vbi vsque ad Sergij tempora abscondita fuerit? Platina dicit, Constantinum M. Basilicam ædificasse in atrio Sessoriano, sub titulo S. Crucis in Hierusalem, ibique partem Crucis ab Helena matre inuenta reposuisse. At suprà audiuimus, Sergium ineffabilem portionem Crucis non in Basilica S. Crucis in Hierusalem, sed in Constantiniana, quam hodiè Lateranensem vocant, inuenisse. Adhæc falsum est quod Platina dicit, Cōstantinum partem S. Crucis in hoc templo Romæ reposuisse. Intelligitur hoc ex Socrate, qui cùm libro primo cap. 17. sua historia Ecclesiastica inuentionem Crucis descripsisset, tandem hæc subiungit: Crucis portionem, inquit, vnam theca argentea inclusam, ad memoriam illis (Hierosolymis) visere volentibus reliquit Helena: alteram autem Imperatori misit, quam ille acceptam, credens eam ciuitatem fore saluam, vbi portio Crucis asseruaretur, in sua ipsius statua condidit, quæ Constantinopoli [non Romæ] in foro, quod Constantini dicitur, in purpurea ac magna columna consistit. Petrus de Natalibus etiam lib. 8. cap. 76. indicat, Helenam inuentam Hierosolymis Crucem per medium dissecuisse, vt vnam partem secum Constantinopolim transferret, alteram verò Hierosolymis in thecis argenteis reseruaret: tertiæ partis Romam translatæ nullam facit mentionem. *Vnde Crux Romam peruenerit.*

Nicomedes, *pro quo in vulgatis Calendariis* Nicodemvs *ponitur, Petri Apostoli Discipulus, eiúsque in prædicatione Adiutor fuit. Comprahensus est autem à Flacco Comite, quòd Feliculam martyrem sepeliisset, & tandiu plumbatis cæsus, donec expiraret: quod factum est 17. Cal. Oct. sub Domitiano Imp. vt refert Pet. de Natal. lib. 8. cap. 82.* 15.

Evphemia

Evphemia *Virgo, filia Senatoris Chalcedonensis, post multos & horribiles cruciatus, quos propter Christum sustinuit, tandem vrsi morsu expirauit: Pet. de Natal. lib. 8. cap. 84. Factum 16. Cal Octob. sub Dioclet. Imp.*

17. Lambertvs *Traiectensium Episcopus, quum Pipini, primi Nepotis, amores illicitos aliáque aulæ scelera liberius reprahenderet, pellice Principis procurante interficitur 15. Oct. anno 698. Anno verò 1240. Robertus Leodiensium Episcopus à generali capitulo Ordinis Cisterciensis obtinuit, vt per vniuersum illum Ordinem singulis annis Lamberti martyris Festum solenniter celebraretur, de quo antea simplex tantùm fiebat commemoratio. Catalogus Tungrensium Episcoporum.*

18. Ferreolvs *in Auernia natus, quum Diis sacrificare nollet, confestim Viennæ in Christi confessione capite cæsus est 14. Cal. Octob. Pet. de Natal. lib. 8. cap. 91.*

19. Ianvarivs *Episcopus Beneuenti, sub Diocletiano & Maxim. Impp. ad Timotheum Campaniæ Præsidem ob Christianæ fidei professionem Nolam perducitur: ibi quum eius constantia variè tentata fuisset, sed frustrà, tandem Præses veritus Imperatorum decreta lege protinus agere lictorem iubet, atque ita Ianuarius gladio percussus martyrij coronam adeptus est 13. Cal. Oct. Eius corpus primò Beneuentum, inde ad monasterium Montis Virginis delatum, & in cathedrali Ecclesia conditum est tandem Neapoli. Alex. 6. Pont.*

20. Favsta *Virgo apud Cycicum annorum 14. passa est martyrium propter Christum 12. Cal. Octob. Pet. de Nat. lib. 8. cap. 97.*

21. Matthævs *Apostolus quis fuerit ex Euangelica historia notum est. In Iulio Africano, qui nuper sub Abdiæ nomine prodiit, narratur, Matthæum Naddauer Æthiopiæ vrbem maximam venisse, ibique duos magos, Zaroen & Arphaxat, confudisse: læsos ab ipsis homines sanasse: duos ipsorum dracones, quibus stipati in vrbem venerint, sopiisse: & rursus excitatos, iussisse mansuetè vrbe excedere: Regis Æglippi filium excitasse, eóque miraculo Regem, totúmque regnum conuertisse, ibique Eunuchum Reginæ Candaces, de quo in Actis legitur, inuenisse. Denique ab Hyrtaco Rege, qui Æglippo successerat, capite truncatum, quòd diceret, Ephigeniam Æglippi filiam Christo dicatam, nec licere eam ducere vxorem. Multa alia ibidem de S. Matthæo leguntur, quæ totam narrationem suspectam faciunt, & arguunt posteriori tempore ab aliquo confictam esse. Nam talia ei tribuuntur, quæ ab historia eius Euangelica prorsus discrepant. Niceph. lib. 2. cap. 41. Matthæi historiam aliter recitat: quòd apud Anthropophagos, in ciuitate Myrmena docuerit, ac clauis denique in terram defixus sit. Verùm & hic plurima superstitiosa, quæque cum priori narratione ex diametro pugnant, referuntur: nec putamus Lectorem iis legendis defatigandum esse.*

Mavritivs *dux fuit eius legionis quæ Thebæa dicebatur: venit cum legione sua ex Syria in Italiam euocatus à Maximino, occasione ducendæ expeditionis contra Bagandas rebelles: seu insidiis potiùs tyranni, qui in istis partibus sæuiri faciliùs posse in Christianos, quàm in Oriente putabat. Exercitum deinde Imperatoris per Alpes in Galliam sequuti sunt. Cúmque castra non procul ab oppido Octodoro haberet Imperator, Diis suis sacrum instituit, conuocauítque ad id totum exercitum: seriò mandans, per Deorum aras iurarent, pugnare velle se & contra Bagandas rebelles, & Christianos Diis Imperatorum inimicos persequi. Nunciatur mandatum Imperatoris Thebano quóque exercitui, qui ad Rhodanum, in loco quem Agaunum dixere consederat, sed Octodorum accedere non vult: singuli enim secum certò secum constituerunt, malle se eo loci extingui: quam aut Diis sacrificare, aut contra Christianos arma sumere. Quod etiam animo intrepido Maximino accersenti eos, sacramenti militaris nomine & religione, respondent. Ibi tum ira percitus tyrannus, decimum quémque eius legionis gladio cædi iussit: cui illi certatim ingenti cum lætitia ceruices obiecere suas. Rursus autem accersiti, Imperatori iusserunt responderi, suscepisse se arma pro Reipub. defensione, non aduersus Christianos. Iubet igitur ad supplicium postulari tyrannus iterum decimum quémque. Cùm verò nec tum de sententia sua cederent Christianissimi milites, immisit in legionem exercitum suum omnem Maximinus, ac cinctam vndiquáque iugulauit 10. Cal. Octob. Pet. de Natal. lib 8. cap. 103. Vincentius lib, 12. cap. 2.* 22.

Tecla *colitur 23. Sept. quod B. Mantuanus his verbis testatur lib. 8. Fast.* 23.

Mauritio vicina dies natalia Teclæ
Festa colit.

Iconij nata & ab Apostolo Paulo ad Christum conuersa est, propter quem cùm multos & horribiles cruciatus sustinuisset, tandem à Proconsule libera dimittitur, & apud Seleuciam, vbi progressu temporis extructum ei fuit templum, in pace moritur 9. Cal. Octob.

Ropertvs *in vulgatis Calendariis ponitur ad diem 24. Septemb. cum mortuus sit 27. Martij. Fuit is regio Francorum genere natus, & doctrina Christianæ Præco. Ad Theodonem Boiorum Regem Ethnicum venit, vt eum ad Christum conuerteret. Aulici verò eius suadebant, auitas ceremonias nequaquam esse deserendas; quæ ipsis tot victorias peperissent: Christianam Religionem esse nouam, &c. Ropertus videns se frustra sumere laborem, domum redit. Postea quum Theodoretus Franciæ Rex Reginodrudam filiam suam* 24

Theodoni 3. Boiorum Duci elocasset, iussit Ropertum denuò ad Boios iter facere, quos etiam cum Duce ad fidem Christianam conuertit. Auentinus lib. 3. Annalium.

25. CLEOPHAS, *vt Pet. de Natal. testatur lib. 8. cap. 118. ex Adonis martyrologio, sumpto ex Hieronymi scriptis & Chronicis antiquis, fuit vnus ex 72. Discipulis Christi, & alter illorum quibus Dominus Emauntem euntibus in die Resurrectionis suæ apparuit: qui etiam in illa ipsa domo Castelli huius, in qua mensam Domino parauerunt, post Discipulorum dispersionem, propter Christum occisus est 7. Cal. Oct. Vnde sic Baptista Mantuan. lib. 8. Fast. canit:*

Septimus Octobris cùm Lucifer ante Calendas
Nascitur, ardentes Cleopham veneramur ad aras.

26. CYPRIANVS *ad Episcopatum Carthaginensem è schola Rhetorum & communi vita vocatus sanctimonia & eloquentia clarissimus fuit. Sub Decio & deinde sub Volusiano Impp. propter Christianismum in exilium actus, deinde reuocatus, cum sub Valeriano & Galieno Impp. edictum, quo capite cædendus decernebatur, audisset, Deo gratias egit, nihil præ se ferens tristitiæ. Deinde suis mandauit, vt carnifici, à quo percutiendus erat, 25. aureos mercedi darent, quasi beneficium ab eo, non interitum accepturus. Itáque oculos ipse sudario tegens extensam ceruicem gladio subiecit, & martyrij coronam accepit anno 249. Dies obitus eius in vulgatis Calendariis ponitur ad 26. diem Sept. quum passus sit iuxta Pet. de Natal. & alios 18. Cal. Oct. Baptista Mantuanus quoq; de eo sic canit lib. 8. Fast.*

Lux tua Septembris lux est bis septima, quãdo
Dicitur illustri Crux exaltata triumpho.

De festo autem Cypriani in Africis ecclesijs circa annos Christi 430. obseruato, extat Augustini testimonium in lib de Gratia Noui Testamenti cap. 5. Memorat etiam Euagrius lib. 4. hist. Ecclesiast. cap. 16. ex lib. 3. Procopij de bello Vuandalico vniuersos Carthaginenses Cyprianum tanquam virum sanctũ coluisse, & apud eos ante muros vrbis duo templa fuisse Cypriani: vnum, eo in loco vbi interfectus sit, alterum vbi corpus eius sepultum. Addit Euagrius loco citato, Carthaginenses hoc Festum Cyprianicum appellasse, quòd anniuersariis sacris, præter cultũ alios quos ei exhibuerũt, summa Religione peregerint. Nautas autem Hyemem festum illud cognominare consueuisse, eò quòd in id tempus, quo Lybies Festum illum diem perpetua lege celebrare statuerunt, hyems inciderit.

27. COSMAS & DAMIANVS *Fratres Arabes, in Ægea vrbe nati, nobiles Medici fuerunt sub Diocletiano & Maximiano Impp. Eorum religionem cùm Lysias Præfectus cognouisset, adduci eos ad se iubet, ac Deos venerari eis imperat, id si recusent, cruciatus & necem minatur. Vt verò constantes eos in suo proposito manere videt, Colligate, inquit, manus & pedes istorum, eósque exquisitis torquete supplicijs. Quibus iussa exsequentibus, nihilominus Cosmas & Damianus in sententia persistebant. Quare securi eos percuti iubet, & sic martyrij coronam acceperunt 5. Cal. Octob. vt legitur in Breuiario Rom. nouo. & Bapt. Mantuano lib. 8. Fast.*

WENCESLAVS *Dux fuit Bohemiæ, & Christianæ Religionis amantissimus, ob quam etiam interfectus est. In commemorando autem eius martyrio Pet. à Natal. lib. 8. cap. 127. turpissimè fœdissiméque lapsus est. Necem enim Vuenceslai in Henricum Imp. quem dicit gentilem fuisse transfert, sic inquiens: Vuenceslaus Dux Bohemiæ tempori Henrici Imp. martyrium passus est. Cùm enim vocatis Principibus & Baronibus cunctis ad curiam Imperatoris fratris sui germani ipse postremus omnium aduenisset, & alij Principes indignati locum ei ad sedendum dare nullatenus decreuissent, statim vt aulam intrauit Imperator assurgens ipsum præ cæteris honorauit: ab eo etiam adhuc gentile ad conuiuium in dolo inuitatus est: & licet Cæsar eum honorasset ipsum tamen vt Christianissimũ oderat: vnde cùm Vuenceslaus post prandium ex more ad Ecclesiam pergeret, eum Imperator cum turba gentilium insequutus est, ipsúmque ante Ecclesiæ fores procumbentem occidi fecit. Huic narrationi tria insunt falsissima. Primum est, quòd Imperatorem Henricum Ethnicum & Gentilem vocat. Quis enim Henricus ex Imperatoribus vnquam Gentilis fuit? Alterum, quòd Vuenceslaum fratrem Imperatoris nominat: quũ vera historia narrent, Vuenceslai patrem fuisse Vratislaum, à quo nullus Henricorum genitus est, & habuisse fratrem Boleslaum. Tertium est, quòd ea Imp. Henrico tribuit soli, quæ partim Othoni Imp. partim verò Boleslao adscribenda sunt. Sic enim Ioan. Dubrauius Episcopus Olomuncensis li. 4. & 5. historiæ Bohemicæ scribit: Otho tunc regnabat, quo Germanorum primus coronam Cæsaream legitimè sibi traditam in Germaniam intulit. Is Otho aliquando diem deliberandi causa ad conueniendum Principibus Vuormatiam edixerat: quo vbi Vuenceslaus quóque euocatus fuisset, postridiè cùm solenne Sacrificium cunctantius Sacerdos facit, venit ipse quóque cunctantius in Curiam. Quam moram quasi ex ambitione natam, Principes adeò agrè tulerunt, vt conspirarint, ne quis ipsorum venienti assurgeret, aut supra se locum considendi daret, persuasúmque est etiam Cæsari. Sed Cæsar venienti assurgit, & assidere sibi cum iubet, &c. Domum reuersus Vuenceslaus, inuitatur à fratre Boleslao. Proficiscitur in Boleslauiam ad fratrem, quúmque fortè in templo precibus intentus esset, ecce inuadit Boleslaus* 28.

fratrem inermem patientérque plagam excipientem interficit 4. Cal. Octob.

29. S. MICHAELIS ET OMNIVM ANGELORVM Festum, quod Germani die Engelweyhe vocant.

MIchaelis archangeli Solennitatem vocant Dedicationem. Dicitur autem sic quòd hac die templum eius in monte Gargano sibi dedicatum fuisse Michaelem reuelasse nugantur. Cùm enim, vt diximus 8. Id. Maij, archangelus Michael in monte Gargano Sipontinis contra Neapolitanos victoriam miraculosè contulisset, Sipontini quóque ante os spelunca, vbi Archangelus apparuerat, quotidiè orationibus vacarent, Sipontini adhuc dubitabant an prædictum locum ingredi vel dedicare auderent. Tunc Episcopus censuit super his Romanum Pontificem consulendum, qui super hoc requirendam decreuit Archangeli voluntatem. Instantibus ergo cunctis triduo ieiunio, apparuit hac die Michael Angelus Episcopo, dixitque non esse opus Ecclesiam quam ipse ædificarit dedicari, se enim, qui condiderit, etiam consecrasse: præcepitque vt die sequenti ingrediens diuina celebraret mysteria. Mane igitur facto, Episcopus cum omni populo ingressus in antrum, inuenit in eo excisam amplitudinem magnam, & in ea altaria tria, fontem quóque cum stillante è petra aqua dulcissima, & vas vitreum pensile ex catena argentea: quo ascendentes iam homines bibunt inde. Episcopus quod reliquum erat adiunxit & fabricari iussit, Ministros etiam instituit ad cultum Diuinum. Nemo tamen ante lucem audet ingredi templum. His omnibus auditis, Papa diem illum, nimirum 3. Cal. Octob. quo hæc facta fuerunt Sanctum instituit, & religiosè per totum orbem terrarum obseruari præcepit in honorem S. Michaelis & omnium Angelorum. Narrant hæc Lõbardica historia, Pet. de Natal. lib. 8. cap. 130. Eccius tomo 3. homiliarum, & Surius tomo 5. de Vitis Sanctorum. Sed fabulosa videntur, & conficta ab hominibus superstitiosis ad stabiliendum cultum Angelorum non solùm à Deo, sed veneranda quoque antiquitate damnatum, vt suprà 8. Idus Maij indicauimus. Lombardica historia facta hæc vult sub Pelagio, qui Pontificiam sellam obtinuit circa annos Christi 560. non anno 390. vt illa asserit. Matth. Dresserus autem facta dicit sub Felice Pontifice Rom. circa annum Domini 480. Horolanus verò in Calendario Ecclesiastico sub Anastasio Imp. & Anastasio Rom. Pontifice circa annum 500. Et quoniam Michael angelus in Gargano monte apparuit, & locum sibi in alto elegit, ideò ei vbique ferè terrarum in editis locis Basilica & templa constituuntur: Sanctis verò, quasi hominibus in imo templa dedicantur. Beleth in Rationali capite 154.

30. VRSVS & VICTOR ex Thebæa fuerunt legione: capitis supplicium passi sunt Salodori nunc vrbe Heluetia, prid. Cal. Octob. vt Ado refert in Martyrologio.

HIERONIMVS Stridonensis & Dalmata fuit: Parentes habuit tenuis fortunæ, à quibus tamen in pietatis & literarum rudimentis institutus est. Inde Romam profectus ibi baptizatus & liberalibus disciplinis excultus fuit. Roma relicta peregrinationes varias suscepit cum Bonoso: ac perlustrata Gallia in Syriam abiit: inde verò per Epiphanium Cypri & Paulinum Antiochiæ Episcopos Romam, ob Ecclesiæ necessitates retractus est: túmque Presbyteri dignitatem ibi accepit, quod nomen ipse multis in locis agnoscit. Cardinalem eum Romæ factum, vt Cyrillus quidam nugatur, falsissimum est, cùm eo tẽpore ne nomen quidem Cardinalis notum fuerit. Cùm verò calumniis & inuidia multorum Romæ premeretur, Syriam repetiit, nobilibus Romanis Matronis nonnullis eum insequentibus, & Bethleem tandem sedem senectuti suæ elegit, ibíque mortuus est annos natus 91. Prid. Cal. Octob. Christi anno 422. iuxta Prosperi Chronicon. Post tempus aliquod corpus eius cum Saluatoris Præsepio Romam translatum est 7. Id. Ma. Reiectus deinde est dies hic in vigiliam Ascensionis à Pio 2. vt festiuius ac frequentius ageretur, plenaria sepulchrum eius illo die adeuntibus criminum indulgentia condonata: vt habetur in eius vita apud Surium.

OTTO II. Bambergensis Episcopus in Deorum numerum adscriptus est per Clementem 3. Papam anno Domini 1189. & mandauit vt prid. Cal. Octob. Festum eius celebretur. Chronic. Bamb.

OCTOBER.

FESTA ET MEMORIÆ SANCTORVM quæ mense OCTOBRI à Christianis celebrantur.

1. REMIGIVS natus fuit Landuni in Gallia, vbi studiis diligenter in quodam Musæo vacauit: vnde factum, vt superstitiosi scriptores eum solitariam seu monasticam vitam amplexum esse finxerint. Mortuo Remensium Episcopo Bennadio, totius populi suffragio in eius locum eligitur anno ætatis suæ 22. quòd ipsius pietas & doctrina in illa iam ætate famam ipsi peperisset. In hoc munere Francorum gentem vniuersam, cum Rege Clodoueo ad fidem Christi: adduxit quam ob causam Francorum Apostolus & Patronus ab Hincmaro nominatur. Cùm annos 74. & amplius Remensem rexisset Ecclesiam, mortuus est anno ætatis 96. Idibus Ianuarij, vt Hincmarus annotat, & sepultus in Ecclesiola S. Christophori:

Vbi ampliata postea Ecclesia, in nouam cryptam corpus eius translatum fuit Calend. Octob. vnde etiam memoria eius hoc die celebratur.

2. LEODEGARIVS *Parentibus Nobilibus ortus ab ineunte ætate Didonis Pictauiensis Episcopi Discipulus fuit, à quo etiam Archidiaconus est ordinatus. Propter pietatem autem & prudentiam insignem Clotarius Francorum Rex eum ad se in Regiam vocauit, nec multo post Augustodunensi Episcopatui præficitur. Mortuo Clotario, effecit vt Childericus ei in regno succederet: qua res Ebroinum, aulæ Magistrum, & hominem sceleratissimum, tam malè habuit, vt, defuncto Childerico, Leodegarium post diuturnam famem, & carceris squalorem, & oculorum euulsionem, plantarum concisionem, & linguæ ac labiorum amputationem, gladio tandem ferire iusserit. Factum circa annos Christi 680. 6. Non. Octob. Adon Viennen. ætate 6. Vincentius lib. 23. cap. 124. & 125. Sigeb. Pet. de Natalibus lib. 9. cap. 13.*

3. CRISPVS *Pauli fuit Discipulus: eius mentio fit Act. 18. cap. obdormiuit in pace Corinthi. Adon: Pet. à Natal. lib. 9. cap. 17.*

4. FRANCISCVS *Asisij, vallis Spoletanæ ciuitate natus, Minoritarum sectæ Fundator & Author fuit. In patria literis operam dedit: cúmque in iis mediocriter profecisset, animum mercaturæ adiecit, tanquam vitæ generi quæstuoso. Affluentibus verò opibus insolentior factus, profanam luxuriosam, & sceleratam prorsùs vitam egit. Cúmque ad annum vsque ætatis 25. in omni vitiorum ac scelerum genere vixisset, tandem ad monachismum animum adiecit, regulámque pro Minoritis conscripsit, quam Innocentius 3. approbauit: quod tamen alij Honorio 3. tribuunt. Mortuus est anno Christi 1226. 4. Non. Octob Referunt eum ante mortem in extasi cum Christo commissum atque compositum totidem plagis & stigmatibus, iisdémque in locis à Christo compunctum fuisse, quot & in quibus Christus in cruce pendens affectus fuerit, ob eámque causam per summam blasphemiam Iesum typicum eum appellant. In numerum Sanctorum Pontificiorum relatus est à Gregorio 9. anno Domini 1228. 17. Cal. Aug. & Festum eius celebrari mandatum die quo obiit. Gerardus Odonis Minoritarum generalis circa annos Christi 1330. scripsit Officium stigmatum Francisci, quorum memoria olim celebrabatur in eius festo. At Benedictus 12. Festum peculiare Stigmatum Francisci toti suo ordini celebrandum concessit: Balæo authore Cent. 5. cap. 42. in Appendice ex libro Conformitatum Barthol. Pisani. Idem refert Cent. 7. cap. 22. in Appendice, Alexandrum 5. Franciscanum de sui Francisci Stigmatibus bullas fecisse, vt inter Christianæ fidei articulos haberentur: ac solenne eorum Festum, quo venerarentur à fidelibus, ordinasse.*

PETRONIVS *Episcop. fuit Bononiensis, sub Theodosio Iuniore Imp. mortuus est 4. Non. Oct. Eius corpus ciuitati ignotum, Innocentio 2. Pontifice inuentum est, dum reliquias Henricus Episc. recenseret, quas in ea Ecclesia extare à Maioribus traditum erat. Inuento autem eius corpore, sancitum est, vt quo die illius obitus eodem etiam coleretur inuentio, biennij indulgentia in octo sequentes dies concessa. Quam ob causam canonicarum horarum officium, iam inde ab eo tempore in eius honorem institutum, illis octo diebus perpetuò celebrat Bononiēsis ecclesia. Carolus Sigonius in Vita Petronij apud Surium tomo 5. de Vitis Sanctorum.*

CONSTANS *Monachus Thebaidis martyrium passus est sub Diocletiano & Maxim. Imp. circa annos Christi 286.* 5.

FIDES *Virgo Agenensis ciuitatis, quòd nollet ad imperium Daciani Præsidis Diis Ethnicis sacrificare, super cratem æream diuaricatis membris extensa, & substratis carbonibus, flammísque adipe iniecto, illæsa euasit. Post multos tandem & diros alios cruciatus quos pro Christo sustinuit capite tandem cæsa est prid. Non. Oct. Pet. de Nat. lib. 9. cap. 26.* 6.

BRVNONEM *Carthusianorum Patriarcham canonizauit Leo 10. decreuitque, vt in singulis monasteriis totius ordinis Carthusiensis, & eorum ecclesiis siue sacellis Festum eius singulis annis die 6. Octob. quo decessit è vita, colatur: conueniens etiam officium in honore eius agatur & decantetur, nec non quotidiè in Missa commemoratio eius fiat.*

SERGIVS *Primicerius fuit Maximiani Imp. miles Præclarus & Imperatori dilectus. Cū autem Idolis sacrificare recusaret, capite cæsus est Non. Octob Pet. de Natalibus lib. 9. cap. 29.* 7.

PELAGIA *Antiochena Fœmina ditissima, sed animo & corpore vana primò fuit. Pœnitens autem Hierosolymam abiit virili habitu, vbi vsque ad mortem perseuerauit pro viro à cunctis habita: quum autem eam sepelire vellent, fœminam fuisse deprehenderunt. Mortua est 8. Id Octob. circa annos Domini 280. Pet. de Nat. lib. 9. cap. 36.* 8.

DIONYSIVS *Atheniensis, vnus ex Areopagi iudicibus à Paulo ad Christi fidem conuersus fuit. Veniens Romam à Clemente Episcopo missus dicitur in Galliam vt ibi Euangelium prædicaret. Eum Lutetiam Parisiorum vsque Rusticus Presbyter & Eleutherius Diaconus prosecuti sunt: vbi à Fescennio Præfecto, quòd multos ad Christum conuertisset, ipse cum sociis virgis cæsus est: deinde, quòd Christum prædicare pergeret, in craticulam subiecto igne inijcitur, variisque suppliciis cum sociis cruciatur: tandem annum ætatis agens 90. cum reliquis securi percutitur 7. Id. Octob. Referunt eum abscissum suum caput sustulisse & progressum* 9.

pregressum ad duo millia passuum in manibus gestasse: à loco nimirum qui mons matyrum vocatur, vsque ad eum locum vbi nunc quiescere dicitur Pet. de Natal. lib 9. cap. 41.

Minoritarum Ordo impetrauit à Leone 10. Pontifice M. vt Franciscanis 7. illis qui à Sarracenis occisi fuerant anno Domini 1221. liceret sibi quotannis intra Octauas Francisci, Solennes Ferias agere. Retulitque Pontifex eos in numerum martyrum, eorúmque Festum celebrandum instituit ipsis feriis S. Dionysij: quòd tum lectiones supersint, quæ ex Francisci vita recitantur. Publicatum est hoc Rotomagi in Capitulo generali Fratrum de Obseruantia. Surius tomo 5. de Vitis Sanctorum.

Clementi II. Pontifici Max. Leo 9. Papa diem etiam hunc per totum Episcopatum Bambergensem dicatum esse iussit, quòd ante Pontificatum Episcopus ibi fuisset Historia Bambergen. ex epistola Leonis ad Harduuicum Episcopum.

10. Gereon Martyr cum sociis 318. militibus in campis apud Coloniam Agrippinam ad vnum omnes propter Christum miserè trucidati sunt sub Maximiano Imp. 6. Id. Octob. Pet. de Natal. lib. 9. cap. 47.

11. Burckhardus Anglus à Bonifacio consanguineo suo in Germaniam vocatur, vbi Thuringos & Hassos ad Papismum conuertit: tandem à consanguineo Episcopus Herbipolensis ordinatur anno Domini 748. eique muneri annos 43. præfuit. Author fuit quòd Zacharias Papa Pipinum Regem Francorum pronuntiauit: cuius beneficij memor Pipinus ducatus Ostrofrancorum administrationem Burckhardo & omnibus eius Successoribus donauit anno Domini 752. vt Trithemius indicat in Epitome Francorum, Annales Francorum, & Valentinus Munzer in Chronographia, ætate 6. Obiit anno 791. 5. Id. Octob. In vigilia S. Burckhardi passim per Germaniam ansere vescuntur, qui ob id Burckardinus appellatur: fortè quòd hoc tempore pinguefacti anseres maturi videantur vel vt memoria Burckhardi hoc ritu seruetur.

12. Wilfridus Ripponensis, in Anglia Papismum strenuè propagauit, & ob id Eboracensis Episcopus creatus est. Mortuus verò anno Christi 710. 4. Id. Octob.

13. Colmannus Lindisfarnensis in Anglia Episcopus fuit, ea tamen sede cessit spontè, quòd ritum celebrandi Pascha Romano more, tonsuram Clericorum, & alias superstitiones Papisticas recipere nollet. Mortuus est 3. Id. Octob. Beda.

14. Calixtus I. Papa constituit ieiunium die Sabbathi ter in anno fieri: frumenti, vini, & olei Iuxta quatuor etiam anni tempora, quatuor indixit ecclesiæ ieiunia, & in iis præcepit ordinationes fieri, quod hactenus mense tantùm Decembri factum fuerat. Prohibuit, ne in accusatione Presbyterorum infames & suspecti admittērentur: & hæreticos eos declarauit, qui dicunt, Sacerdotes post lapsum, si dignam egerint pœnitentiam, non posse redire ad pristinos honores. Demùm Alexandri Seueri Imp. iussu, anno Domini 226. capitur fustibus cæditur, in carcerem recluditur, è fenestra præcipitatur, corpúsque eius in puteum profundum demergitur, sed inde extractum sepelitur prid. Id. Octob. Pet. de Nat. lib. 9 cap. 62. Platina alij.

Placidia filia fuit Valentiniani Imp. & Eudoxiæ Filia Theodosij Imp. M. Hierosolymas, quo Sacrorum locorum lustrandorum causa profectus fuerat, rediens, in itinere Veronæ obiit Idibus Octob. Pet. de Nat. lib. 9. cap. 70. 15.

Hedvvigæ etiam Poloniæ Ducissæ hoc die Festum celebratur mandato Clementis 4. Pontificis Max. qui eam canonizauit anno Do. 1268. Vincentij Continuator. Cranzius lib. 8. cap. 39. Metrop. & Trithemius.

Gallus Scotus, anno Christi 566. iuxta Sigebertum, relicta patria, & cœnobio Bannochorensi, in quo à Congello in vera pietate institutus fuerat, in Burgundiam venit, & Luxouiense cœnobium in Vosago monte extruxit, ac in illis locis circiter 48. annos Euangelium fideliter prædicauit. Inde verò pulsus, per Heluetiorum & Alemannorum fines ad Brigantinum lacum peruenit anno Christi 614. vbi idola destruxit, Ecclesiam collegit. Tandem ad Episcopatum Constantiensem vocatur, sed alium ei functioni præficit ipse verò apud Heluetios in Eremo cellulam extruxit circa annum Domini 630. quæ progressu temporis in celeberrimum monasterium commutata est. Ipse verò ibidem reliquum vitæ suæ transegit, & mortuus est 17. Calend. Nou. anno ætatis 95. Circa annos demùm 1483. eleuatus & in Catalogum relatus est Deorum Papisticorum. Stumpfius Annal. Heluet. lib. 5. cap. 4. 16.

Lucina Nobilis Matrona Romæ, tempore Diocletiani Imp. & Maximiani multorum martyrum corpora in prædio suo sepeliuit, & pauperibus Christianis multa de suis opibus dedit. Audientes hæc Imperatores ipsam proscriptione damnarunt: mortua est in exilio. Pet. de Natal. lib. 6. cap. 28. 17.

Lucas Euangelista fuit vnus ex 70. Christi Discipulis, vel iuxta alios Apostolorum Discipulus, Antiochenus, Græci sermonis peritissimus, sectator Apostoli Pauli, & omnis peregrinationis eius comes. Medicum eum ante conuersionem fuisse ex Paulo ad Coloss. 4. intelligitur. Quod pictorem eum nonnulli faciunt, vt qui imagines Christi & Mariæ pinxerit quæ adhuc Romæ monstrantur, fabulosum est. Nam Christum & eius Matrem orationis & eloquentiæ suæ, qua cæteris omnibus præstare 18.

visus est, coloribus depinxit: alio autem modo eos depingere certè illi non fuit otium. Vixit 84. annos, vxorem non habens. In Bithynia postremò docuit.

Atque ibi post decimam cum lux octaua pruinis
Spargeret Octobrem, gelidóque ascenderet ortu
In placidam lapsus migrauit ad æthera mortem,

vt Mantuanus canit. Sepultus est Constantinopoli, ad quam vrbem Constantij Imp. 20. anno ossa eius cum reliquiis Andreæ Apostoli translata sunt de Achaia 5. Non. Mar. atque ibi magna cum solennitate collocata in magno Sanctorum Apostolorum templo. Theodorus Lector lib. 2. Collect. Platina in vita Cleti. Eusebius lib. 3. cap. 4. eadem ferè habet. Nicephorus lib. 2. cap. 43. dicit, eum in Græcia de olea suspensum fuisse. Patauini hodie gloriantur se eius ossa habere in Cathedrali templo S. Iustinæ.

19. PTOLEMÆVS sub Antonino Pio Imp. Alexandriæ passus est ob Christum 14. Cal. Nou. Pet. de Natal. lib. 9. cap. 83.

20. CAPRASIVS cum fratribus Primo & Feliciano in Galliis ciuitate Agenensi à Daciano Præside comprehensi propter Christum, vngulis primò laniantur, deinde capite plectuntur 13. Cal. Non. Pet. de Natal. lib. 9. cap. 86.

21. VRSVLA filia fuit vnica Noti nobilissimi Britannorum Principis: ea quum nondum nubilis à filio cuiusdam tyranni ad nuptias expeteretur, Pater autem Deum offendere nolens filiam Gentili homini elocando, & simul iram tyranni metuens, nutanti patri suasit vt & tyranno assentiretur, ea tamen proposita conditione, vt ipse & tyrannus decem virgines genere, forma & ætate electas sibi traderent, & tàm sibi quàm singulis illarum mille Virgines subscriberent, & comparatis ad numerum ipsarum vndecim triremibus, inducias triennij sibi darent, difficultate propositæ conditionis animum eius à se auertere tentans. Morem gerit ei Pater & Tyrannus: omnia festinanter parantur, naues & ad iter necessaria subministrantur, Virgines de diuersis mundi partibus congregantur, multi etiam ad hoc spectaculum ex diuersis vrbibus conueniunt. Tandem naues soluunt: & iuxta propositum per mare triennio discurrunt & omni ludorum genere se exercentes, modò belli præludia inchoant, modò fugam simulant, modò aliud fingunt donec Vrsula ad fidem omnes Virgines conuertisset. Quodam die ad portum Galliæ, qui Tila dicitur, & inde Coloniam appulsæ sunt: nauibus porrò Basileam ascendentes Romam pedibus profectæ, & inde rursus Coloniam reuersæ ad vnam omnes ab Hunnis qui vrbem obsederant, trucidatæ sunt, cum comitum magno numero, ex quibus etiam Cyriacus Romanus Pontifex fuit. Petrus de Natalibus lib. 9. cap. 87. Lombardica historia. Sigebertus & Bonfinius Vngaricarum rerum Decadis 1. lib. 5. Verùm hæc narratio non modò fabulosa, sed apertè falsa est: quo factum est, vt illi ipsi qui eam descripserunt, minimè consentiant: patrem enim Vrsulæ, quem alij Notum nominant & Britanniæ Principem, Petrus de Natal. Maurum appellat & Scotiæ Regem fuisse dicit. Deinde aiunt, hunc Virginum exercitum Colonia triremibus per Rhenum Basileam ascendisse. Sed quis vnquam vel in Rheno triremes vidit, vel Colonia Basileam vsque aduerso rapidissimo flumine naues maximas ascendisse audiuit? Tertiò addunt Vrsulæ comitem Cyriacum Romanum Episcopum. Verum hic Pontifex apud nullos probatos authores in Catalogo Romanorum Pontificum legitur. Respondent, nomen eius à Clero fuisse ex Catalogo erasum, quòd ob muliercula quasdam fatuas summum Pontificatum reliquisset. Esto: at tempora non conueniunt. Petrus de Natalibus aliique dicunt, hæc accidisse circa annos Domini 450. Iacobus autem de Voragine in Lombardica historia asserit Cyriacum hunc decimum nonum à Petro rexisse ecclesiam Rom. Pontiano igitur successisset circa annos Domini 238. Alia quoque circumstantiæ cum harmonia veræ historiæ non congruunt. Præterea nullus qui his temporibus vixit, & scripsit, aut paulò post, eius in hunc modum meminit. Balæus Centuria 1. cap. 39. ex Scriptoribus Britannicis veram de Vrsula recenset historiam, quòd genere Britanna fuerit, Dionoti Cornubiensium Ducis filia ingenio & eruditione clara. Cùm autem post subactas à Maximo Britannorum Rege, Romanóque Cæsare, Armoricas terras, quas Minorem Britanniam hodie vocant, Gallicarum mulierum aspernati connubia Britanni, vxores ex sua petebant gente, factum est, vt frequens mulierum numerus illuc ex insula nauigare statuerit, & inter illas Vrsula Conani Ducis eorum charissima designata coniunx. Sed ea cum vndecies vtriusque sexus millibus vi tempestatum periit, cæteris ad littus à contrariarum factionum tyrannis interemptis. Vnde igitur gaudet Agrippina Colonia Vrsulæ ossibus, ex Ponti, seu furentis Oceani fundo eò transportatis? Aut qui gloriantur Bergomates cum Coloniensibus eius capite ad se translato? vt testatur Bergomensis & Supplementum Chronic. Iacobi Philippi, quod factum hoc dicit sub Martiano Imp. circa annos Christi 453.

CORDVLA vna fuit de virginibus vndecies millibus, quæ Vrsulam sequutæ sunt. Ea, quum sociæ trucidarentur timore perterrita in naui nocte illa se abscondit, sed crastina martyrij coronam quoque accepit. Cùm autem diu festum eius non fieret, quòd cum aliis passa non esset, longo post tempore cuidam reclusæ apparuit, præcipiens vt sequenti die à Festo Virginum eius 22.

quoque

quoque solennitas celebraretur, vt Iacobus de Voragine in Lombardica historia nugatur cap. 153.

23. SEVERINVS *Coloniensis fuit Episcopus sub Theodosio Imp. coætaneus D. Ambrosio & Hieronymo: obiit 10. Cal. Nouemb.*

24. SALOME *Discipula Christi fuit: ea tempore Passionis Christi cum aliis sanctis fœminis Cruci astitit, & de sepultura eius sollicita fuit. De qua Theophilus & Chrysostomus dicunt, quòd fuerit Mater Filiorum Zebedæi, quibus etiam adstipulatur Origenes Secundùm hos quum dicitur in Euangelio Marci: Maria Iacobi Minoris Ioseph Mater & Salome: & iterum Maria Magdalenæ & Maria Iacobi subaudi minoris, & Salome: tunc illud nomen est Nominatiui casus, & est nomen mulieris. Alij volunt esse genitiui casus, & nomen viri, quòd scilicet fuerit alia quædam Maria Vxor Salome. Hieronymus tamen in suo Martyrologio tradit eam mulierem fuisse, & in pace Hierosolymis obdormiuisse 11. Calend. Nouembris.*

25. CRISPINVS *cum Fratre Crispiniano Roma discedentes Suessionum venerunt, vbi artem sutoriam addiscentes, de labore manuum sibi victum quærebant. Cùm autem Rictionarius præses cognouisset eos Christianos esse, post crudelissimos cruciatus gladio tandem eos cædi iussit 8. Cal. Nou. Pet. de Nat. lib. 9. c. 106. Sutorum hodiè in Papatu Patroni sunt.*

26. AMANDVS *Episcopus fuit Burdegalensis coætaneus S. Seuerino: obiit in pace 7. Cal. Nouemb.*

27. COLVMBANVS *Discipulus Congelli in Bannochorensi Cœnobio, cum Gallo in Galliam & Germaniam venit Euangelij prædicandi causa, quem tandem in Sueuia reliquit, & in Italiam profectus in Coccijs Alpibus Bebiense cœnobium condidit, Agilulphi Regis opibus adiutus: absoluto opere post annum obdormiuit 11. Cal. Dec. quum dies obitus eius in vulgatis Calendariis ad 6. Cal. Nou. ponatur.*

28. SIMON *natus fuit in Cana oppido Galileæ, Matth. 10. filius fuit Mariæ & Cleophæ iuxta Euseb. lib. 3. cap. 11.* IVDAS *frater fuit Iacobi Minoris & Simonis: Apostoli fuerunt ambo: & Iudas quidem Euangelio illustrauit Ægyptum & Persiam postea successit Iacobo in Episcopatu Hierosolymitano. Iudas vero Euangelium docuit in Mesopotamia & Ponto, itémque in Persia cum Simone. Tandem ambo in crucem sunt acti sub Troiano Imp. Euseb. lib. 3. cap 32. Niceph lib. 2. cap. 40. Et ob hanc causam Festum eorum in vnum eundémque diem incidit.*

29. NARCISSVS *Hierosolymitanus Episcopus 30. fuit, qui, siue pudore siue impatientia motus, eò quòd à maleuolis falsò de impudica vita accusaretur, deserta sua Ecclesia, in solitudinem secessit, ibique plurimos annos vixit. Cunctis autem ignorantibus vbinam locorum ageret quasi rediuiuus iterum apparet, & rogatus à fratribus Episcopatum rursùs subiit, vt Eusebius indicat lib. 6. cap. 9. & 10. & 4. Cal. Nou. ex his terris migrauit.*

THEONESTVS *Episcopus Altini capite cæsus est 10. Calend. Decemb. vt habet Pet. de Nat. lib. 10. cap. 97. in vulgatis autem Calendariis ad 3. Cal. Nou. ponitur.* 30.

WOLFGANGVS *natione Sueuus, ex Comitum de Pfulingen prosapia ortus, teste Nauclero, Ratisponensium Episcopus 12. fuit, vir suo seculo doctissimus. Comes fuit Pilgrini quem Vngarorum Rex Geizo Bathania auocauit, vt suam gentem in Christiana Religione erudiret: quæ res eü feliciter successit: Auentinus lib. 4. Annalium. In Bohemia quoque quæ à Gentilismo ad Christum conuersa fuerat, Episcopatum instituit de voluntate Otthonis 2. Imp. Chronicon de Ducibus Bauariæ. Anno 994. mortuus est prid. Cal. Nou. Eum Leo 9. Diuorum Catalogo ascripsit circa annos Christi 1010. Cranzius in Metrop. & Auentinus lib. 5. Caspar Bruschius in Chronol. de Monasteriis fol. 44. tale lusit schediasma de S. Vuolfgangi imagine:* 31.

Vuolfgangum quoties Diuum veneranda vetustas
Pinxit, ita hunc pinxit: gestaret vt ipse securim
Dextra: sed læua templum, cum turre decorum.
Hac pictura equidem voluit nihil ipsa vetustas
Significare aliud, quàm quòd Pastoris honesti
Pontificisque pij summum est super omnia munus.
Is semper templum debet gestare, sibique
Commissum populum doctrina pascere sana:
Nec curas alias animo gestare priores.
Deinde securi etiam sordes resecare pudendas,
Quiquid & arboribus teneris, plantisque nocere
In vita posset, studio debebit eodem.

NOVEMBER.

FESTA ET MEMORIÆ SANCTORVM quæ mense NOVEMBRI à Christianis celebrantur.

OMNIVM SANCTORVM Festum.

CVM *singula idola Romæ templa habere non possent, Romani templum extruxerunt, quod* PANTHEON *vocarunt, inde quòd, vt Dion historicus refert, in Martis Venerisque imaginibus, in eo templo constitutis, omnium Deorum imagines effictæ essent. Vel, quòd templũ* Panthe͂o Rom.

ipsum rotundum fuit, ideóque cælo persimile, & sic quoque omnium Deorum habitatio censeri potuit. Petrus de Natalibus libro decimo cap. primo vult, ideò vocatum fuisse Pantheon, quòd extructum fuerit in honorem Cybeles omnium Deorum Matris. Circa annum verò Domini 610. *Bonifacius* 4. *vel iuxta alios* 3. *Papa à Phoca Imperatore petiit & impetrauit, vt templum hoc sibi concederetur, sicut Platina & Iacobus de Voragine in Lombardica historia narrant. Vnde obiter cernere licet quid hoc tempore iuris habuerint Romani Pontifices. Eiectis igitur inde idolis & repurgato templo, dedicauit illud* 4. *Idus Maij in honorem B. Mariæ Virginis & omnium Martyrum: nondum enim fiebant festa hoc adhuc tempore de Confessoribus, sed solùm de Martyribus: statuítque idem Papa, vt singulis annis* 4. *Idus Maij celebraretur Festum de Martyribus omnibus, sicut in Calendis eiusdem mensis celebrabatur* Festum Omnium Apostolorum. *Templum verò Sanctæ Mariæ ad Martyres appellauit, quod hodiè* Sancta Maria Rotunda *dicitur à populo. Durandi Rationale lib.* 7. *cap.* 34. *Petrus de Natalibus lib.* 4. *cap.* 159. *& lib.* 10. *cap.* 1. *Polydorus libro* 6. *cap.* 8. *Beda libro* 2. *cap.* 4. *Anglicæ histor. & de Ratione temporum libro* 2. *Regino libro* 1. *Balæus & Platina in Vita Bonifacij. Cùm autem Romam ad hoc Festum quotannis maxima hominum multitudo conflueret, & propter defectum victualium huic celebritati commodè vacare non possent, ideò Gregorius* 4. *Papa circa annos Christi* 834. *Festum hoc ad Calendas Nouembris transtulit, vt tunc collectis terræ frugibus in otio & rerum omnium abundantia, Mago suo Deo, scilicet Ventri, & nouis suis Diis, hoc est, Sanctis Mortuis opimiora Sacrificia possent offerre. Mantuanus libro* 11. *Fast. causæ translationis istius his versibus meminit:*

Festi Omnium Sanctorum origo.

Ac Maij celebranda die solennia nono
Instituit: sed in has patres traxêre Calendas:
Nam modò collectæ fruges & in horrea missæ
Otia parturiunt, iam transiuere labores,
Cessauere operæ, tempus geniale propinquat,
Bruma venit glacialis hyems apparet in altis
Montibus: &c. Et mox:
Apta celebrandis & idonea tempora Festis
Hac prisci videre Patres: sed tempora Maij
Etsi fronde virent multa, tamen aspera fiunt
Sæpius absumptis iam frugibus, atque laborum
Et Solis crescente æstu spatióque dierum.

Non autem voluit Gregorius vt Festum hoc in honorem solùm Apostolorum & Martyrum celebraretur, sed generaliter omnium Sanctorum, Sanctarum & Electorum, Trinitatis & Angelorum, idque per vniuersum mundum. Durandi Ration. lib. 7. *cap.* 34. *Petrus de Natal. & Polydorus vt supra. Cranzius in Metrop. libro* 2. *cap.* 1. *Ita factum est vt solennitas hæc in ipsam quoque Galliam & Germaniam, hactenus ibi incognita, ac Romæ tantùm celebrata, inuecta fuerit. Martinus in vita Gregorij. Vincentius libro vigesimo quinto cap. & vigesimo sexto. Antoninus tit.* 16. *cap.* 1. *§.* 4. *Balæus Cent.* 2. *cap.* 20.

Festi huius propagatio.

Sunt qui scribant, rogatu Ludouici Imp. Gregorium 4. *hanc solennitatem instituisse, vt indicat Platina in Vita eius. Sed Vincentius lib.* 25. *cap.* 34. *refert, quòd Gregorius Ludouicum Imp. pro confirmatione huius Festi rogarit. Vnde simul intelligitur, Pontifices Romanos his adhuc temporibus authoritate propria non potuisse Festa instituere, quod postmodum sibi solis vendicarunt.*

Causas autem instituta huius solennitatis tres assignant potissimùm. Prima est, Omissorum Festorum suppletio: nam propter Sanctorum multitudinem specialiter de omnibus feriari non possunt homines. Altera est negligentiarum expiatio. Licet enim, inquiunt, paucorum Sanctorum Festa agamus, tamen illa negligenter sæpè agimus & multa in iis per ignorantiam vel negligentiam omittimus, ea verò in hac generali festiuitate supplere possumus & de negligentia nos purgare. Vnde in Sermone qui hoc die per Ecclesias recitatur sic dicitur: Decretum est vt hac die Sanctorum Omnium memoria habeatur, vt quicquid humana fragilitas per ignorantiam vel per negligentiam seu per occupationem rei familiaris in solennitatibus Sanctorum minus benè peregisset, in hac sancta obseruatione soluatur. Tertia ratio est, vt preces à Deo Intercessione Sanctorum, qui hoc die omnes coluntur, faciliùs exaudiantur. Quòd enim hoc die omnes Sancti ad intercedendum vniuersaliter pro hominibus conueniant, fabulosa narratione, seu diabolica visione & illusione confirmare conantur. Cùm enim sequenti anno ab huius solennitatis institutione Custos Ecclesiæ S. Petri Romæ hoc die omnia altaria circuisset, & omnium Sanctorum Suffragia implorasset, ad altare S. Petri rediens in Spiritu rapitur. Et vidit Regem Regum in sublimi solio sedentem, & omnes Angelos circumstantes: deinde Regina cum diademate fulgente, cum Dominarum multitudine aduenit, cui rex assurgens iuxta se eam sedere iussit. Post hæc venit quidam vestitus pilis camelorum, quem sequebatur multitudo venerabilium seniorum. Deinde aduenit alius in Papali habitu, quem plurimi in Pontificalibus sequebantur. Postea processit innumerabilis militiæ multitudo. Post quos venit turba diuersarum gentium infinita. Hi omnes Regem flexis genibus adorauerunt. Angelus autem qui Custodem ducebat, eidem visionem exposuit, dicens: Reginam Matrem Dei esse: Dominas verò Virgines continentes: pilis camelorum vestitum Ioannem Baptistã: Seniores, Patriarchas & Prophetas. Papali habitu ornatum,

Festi huius causæ.

ornatum, Petrum Apostolum: Pontifices, Apostolos omnes: Milites, Martyres: Turbam reliquam, Confessores. Hos omnes ideò ad Regem Regum Christum venisse, vt pro honore ipsis hac die in terris à fidelibus exhibito gratias agerent, & pro orbe vniuerso intercederent: sicuti nugatur Petrus de Natalibus lib.10. cap. 1. Iacobus de Voragine in Lombardica historia Legenda 157. Ergò propter cultum Sanctorum mortuorum hoc Festum institutum est maximè, contra manifestum Dei verbum, & primitiuæ Ecclesiæ doctrinam. Estque hic cultus horribilis idolomania, præsertim si illa persuasio accedat, hoc opore nos mereri Sanctorum patrocinium & intercessionem, vt vanissima illa visione docere conantur, quam modò adscripsimus: & disertè fatetur Rosarium. inquiens: Sancti magis patrocinantur & opitulantur iis, qui Festa ipsorum celebrant. Item: Sancti merita sua communicant illis, qui ipsos festiuitatibus honorant. Non mirum igitur, dæmones, vt Premonstratensis narrat, à quibus antea in Pantheo sæpiùs Christiani percussi & læsi fuerant, posteaquam Sanctis dedicatum fuit, cessasse: nam hæc res eos superstitiosis Christianis reconciliauit: & hostis armatus, atrio suo occupato, quieti se dedit. Neque etiam mirandum, hoc ipso anno, quo festum hoc primò institutum est à Bonifacio, Mahometem, Turcicæ tyrannidis authorem & virgam idololatriæ, coronatum esse regem Ægypti, Africæ & Syriæ Damasci: & postea Sarracenos eo tempore, quo Gregorius hoc Festum transtulit ad Calendas Nouembris totique orbi Christiano celebrandum obtrusit, in Italiam nauigantes sacra & profana omnia diripuisse. Idololatria enim Ethnica mutatis tantùm nominibus, in Ecclesiam Dei hoc modo inuecta, in eáque reparata & instituta est: accedente præsertim temporis progressu Indulgentiarũ quæstu, quæ in hoc tantùm festo plurimis in locis publicè in templis venales sunt expositæ.

2. OMNIVM ANIMARVM FESTVM, SEV COMMEMORATIO omnium Defunctorum Fidelium.

Februa. Rom.

Apud Romanos mense Februario per dies duodecim continuos Februa celebrabantur pro Defunctorum Manibus: hisque diebus pro impetranda mortuorum animabus quiete, omnis populus piaculis, sacrificiisque circa sepulchra accensis facibus cereisque intentus erat. Vnde Plutarchus in vita Romuli Februarium mensem καθάρσιον, id est, expiatorium nominat, Et Iuba Manusius nomen ei esse à tollendis atque abolendis spectrorum terriculamentis, maniúmque quibus parentabant phantasmatis scribit, Athenæo teste. Ab his Romanorum Februis orta videntur esse illa Christianis vsitata Omnium Animarum *solennia & anniuersaria*

Festi Omnium Animarum origo.

iusta, quæ postridie Calend. Nouemb. fiunt. Fateri hoc etiam cogitur Polydorus Vergilius lib. 6. cap. 9. de Inuentione rerum. Iampridem, inquit, increbuerat mos hic apud Veteres parentandi apud sepulchrum, quod indicat M. Tullius in Philippica 1. dicens: Vt cuius sepulchrum nusquam extet, vbi parentetur, ei publicè supplicetur. Et in Oratione pro Flacco, Litemus igitur, inquit, Lentulo, parentemus Cethego. Sic fiebant annua parentalia, id est, sacrificium quotannis ad honorem mortuorum: id quod etiam Macrobius & Cato tradunt, ita scribentes: Laurentiam annuæ parentationis honore dignatam. Erant enim parentalia iusta & conuiuia, quæ in funere & ad sepulchrũ Parentum Cognatorúmque concelebrabantur à filiis ac consanguineis, quorum auctor fertur Æneas fuisse, qui eo pacto Anchisem Parentem primus omnium honorauit, supplicationibus coluit, atque eius memoriam nominis consecrauit, veluti Vergilius lib. 5. Æneid. describit. Sic nos illud ipsum institutum pro salute mortuorum obseruamus. Vnde omninò factum videtur, vt Odiloni in mentem venerit huius religionis celebrandi anniuersarias demortuorum exequias. Hucúsque Polydorus. Astipulatur Polydoro etiam Mantuanus qui lib. 11. Fast ita canit:

His præsens deuota dies: suffragia dantur
His hodiè: his crebris lucent altaria flammis,
Et paribus studiis vrbes ac rura parentant:
Februáque exercent, sicut Romana secundo
Mense superstitio Ioue tunc regnante solebat.

De prima autem origine huius solennitatis apud Christianos, duæ discrepantes sunt sententiæ. Martinus Polonus in Chronico suo refert, Bonifacium 4. instituisse, vt proximè sequenti die post Festum Omnium Sanctorum, *defuncti habeant per Ecclesias totius mundi sacrificium pro redemptione animarum. Occasionem dedit diabolica quædam illusio. Nam anno sequente institutionem festi Omnium Sanctorum, Custos ille in Ecclesia S. Petri Romæ, post visionem illam de qua in priore Festo diximus, ad alium locum & vtriúsque sexus homines ductus ab Angelo, alios in stratis aureis, alios in mensis gaudentes diuersis delitiis, alios nudos & inopes auxilium mendicantes ei ostendit. Dixit autem hunc locum Purgatorium esse: abundantes verò animas illas esse, quibus ab amicis per multa suffragia subueniretur, egentes verò esse quorum cura in terris nulla haberetur. Tandem mandauit ei Angelus, vt ista omnia summo Pontifici intimaret, qui tunc erat Bonifacius 4. circa annos Christi 611. vt post Festum Omnium Sanctorum diem statueret Omnium Animarum, vt saltem generalia suffragia pro illis die illa fierent, qui specialia habere nequirent: vt refert Iac. de Voragine in Lombardica historia Legenda 157. Petrus de Natalibus lib. 10. cap. 1. Antoninus tit. 13. cap. 1. §. 1.*

Cæterùm

Cæterùm Odilonem, quartum Abbatem Cluniacensium monachorum circa annos Christi 1010. omnes ferè vnanimiter tradunt primò instituisse hanc solennitatem per omnia sui Ordinis monasteria. Volateranus libro 2. Antoninus tit. 15. capite 15. Petrus de Natalibus lib. 10. cap. 8. Lombardica historia Legenda 8. Polydorus lib. 6. de Inuentione capite nono. Sigebertus. Petrus Damianus. Trithemius in Chronico Hirsaug. Balæus in vita Ioannis XIX. Surius de Vitis Sanctorum tom. 3. Occasionem talem annotat Antoninus tit. 15. capite decimosexto, §. 5. Quidam, inquit, Religiosus reuertens Hierosolymis dum mare transiret, eúmque cum multis aliis ventorum horror impelleret, applicuerunt ad insulam quandam vel rupem, vbi quidam Sanctus manebat inclusus. Illic ergò aliquandiu tranquillitatem maris cum aliis expectans, dum cum illo incluso frequenter colloqueretur, de patria requisitus, Aquitanum se esse respondit: interrogatus insuper, vtrum cœnobium, quod Cluniacum dicitur, & Odilonem eius Abbatem nosset, Optimè se nosse, inquit. Eo autem vicißim interrogante, cur hoc ab se quæreret? Sunt nobis, inquit, vicina loca, ex quibus grauißima flammarum euomuntur incendia, in quibus etiam locis animæ diuersa luunt, pro meritorum qualitate, tormenta. Ad quorum semper exaggeranda supplicia sunt innumerabiles dæmones deputati, qui innumerabiles eorum pœnas quotidie renouant, & eos ad rediuiua supplicia indesinenter instaurant. Quos tamen ego frequenter audiui querulis lamentationibus eiulantes, quòd orationibus & eleemosynis quorundam ex eorum manibus eriperentur animæ damnatorum ex Purgatorio. Inter cætera quóque permaximam de Cluniacensium cœtu, & eorum Abbate mentionem faciunt, quia sæpißimè per eos sui iuris vernaculos perdunt. Quamobrem te per Dei nomen obtestor, vt Sanctis Fratribus istis, hæc quæ tibi dixi fideliter referas. Ex nostra quóque parte denuncies, vt orationibus & eleemosynis magis ac magis insistant: præsertim huius intentionis intuitu, vt de manibus Dæmonum eos qui ibi cruciantur, educant. Ille igitur regressus in patriam, quum hoc Abbati Odiloni, & Fratribus retulisset, idem pater Odilo per omnia monasteria sua generale decretum fecit, vt sicut die prima Nouembris Omnium Sanctorum Festiuitas agitur, ita sequenti die Psalmis, Eleemosynis & Missarum solenniis præcipuè, omnium in Christo quiescentium memoria celebretur. Hucusque Antoninus: referunt etiam Vincentius lib. 25. cap. 105. Petrus Damianus. Eccius parte 3. homiliarum de die Animarum homil. 4. Alphonsus Aluarez in Thesauro Christianæ Religionis cap. 50. Balæus in Vita Ioannis 19. Surius de Vitis Sanctorum tomo 1.

Purgatorij & Festi Omnium animarum fundamentum.

Hinc videmus, Purgatorium Ignem & Animarum Festum, fundamentum non habere aliud, quàm vanißimam de Ætna monte hominis superstitiosißimi persuasionem. Sicilia, inquit Iustinus lib. 4. terra est cauernosa & fistulosa: quo fit vt ventorum flatibus pateat, vnde ignis concipitur. Intrinsecus sulphur habet & bitumen, quod vbi ventus per spiramenta cauernarium incubuit, diu luctatus concipit ignem: sic Ætna durat incendium. Sonitus etiam, quem inclusus ille gemitus & clamores Animarum esse putauit, ex fremitu æstus maris & eructatione ignis ortus fuit. Puduit igitur vanißimi huius commenti ipsum etiam Polydorum, qui hæc de re sic scribit ingenuè lib. 6. cap. 9. Odilo, inquit, Præfectus monachorum Cluniacensium cùm in Sicilia, sedente Romano Pontifice Ioanne XVIII. circa Æthnã montem frequenter audiret (ergò non habuit ex relatione aliorum) gemitus clamorésque, qui ibi teste Trogo, partim ex fremitu æstus feruentis maris, partim ex eructatione Æthnei ignis (ergò non fuerunt gemitus & lamentationes animarum) vbi acrior per spiramenta cauernarum ventus incumbit, iugiter fiunt, ratus est (ergò fuit vana & falsa persuasio) cacodæmones lamentari, quòd per preces & sacrificia Christianorum animæ mortuorum ab illis suppliciis liberarentur: nam constans vulgi opinio est (en non veritatem, sed vulgi tantùm, non virorum prudentûm opinionem esse dicis) ad Ætnam montem, vbi perpetuum incendium tot iam seculis flagrauit, aut ad inferos aditum patere, vel ignea voragine sontium animas expiari. Itaque protinus egit cum suis monachis, vt postquam Calend. Nouembr. in Diuorum omnium honorem sacrificia peregissent, sequenti itidem die cunctis vita priuatis iusta facerent. Quod institutum Patres demùm receperunt anno Christi Domini nostri 1002. Hactenus Polydorus. Quibus vtique superiorem narrationem, vt vanam ac falsam, explodit, & huius Festi stramineum fundamentum euidenter ostendit. Cúmque sonus ille circa Æthnam non fuerit gemitus & clamor Dæmonum, lamentantium animas sibi precibus & sacrificiis è manibus eripi, intelligimus Odilonis institutum superstitiosum fuisse, & proinde in Ecclesia Christi locum nullum habere debere. Vnde & Cardinalis Campegius anno Domini 1524. Conuentum Ratispona agens, & ad reformandam Ecclesiam aliquot Canones promulgans, can. 20. in quo Festorum multitudinem inhibet & constringit, etiam hoc Animarum Festum omittit: quemadmodum etiam Concilium Lugdunense anno Christi 1244. celebratum. Progressu temporis quibusdam Diabolicis illusionibus, si non fabulæ otiosorum Monachorum sunt, hoc Festum confirmatum fuit. Benedictus 10. Papa enim apparuit Ioanni Portuensi Episcopo, dicens: Æternæ pœnæ damnatus essem, nisi Odilonis merita & preces obstitissent. Quæ quum

Festi huius confirmatio.

Ioannes

Ioannes Episcopus Abbati indicasset, Odilo pro Papa orauit, & cunctis fratribus sui Ordinis idem imposuit. Post paucos dies Edelberto Monacho Papa Benedictus apparuit, nimiùm fulgens, asserens, se ipsius & eius Ordinis suffragiis à pœnis purgatorij liberatum: & Odilonis Monasteriũ ingressus cunctis gratias egit. Petrus de Natalibus lib. 2. cap. 26. Similem fabulam narrat etiam Sigebertus. Ioanni, inquit, Romanorum Pontifici Stephanus frater apparuit, qui se inferni pœnis torqueri querebatur: sed tamen precibus Abbatis Odilonis Cluniacensis se liberari posse. Itaque Odilo à Pontifice monitus, tamdiu orando institit, donec per reuelationem se exauditum cognosceret. His igitur similibúsque miraculis, ad stabiliendam Idololatriam confictis, Ioannes, quem alij XVI. alij XVII. nonnulli XVIII. Platina autem, Stella & Balaus XIX. vocant, motus, Festum Omnium Animarum, ab Odilone institutum, approbauit, & ab vniuerso deinceps orbe Christiano postridie Omnium Sanctorum obseruandum statuit. Stella. Ioannes de Oppido. Polydorus. Robertus Barns & Balaus in vita Ioannis.

3. THEOPHILVS *martyrio coronatus est apud Cæsaream Cappadociæ, vt Vincentius indicat lib. 11. cap. 52.*

4. HIERIVS *Alexandria Presbyter, vir in omni genere scientiarum præstantissimus, in pace quieuit tempore Philippi Imp. prid. Non. Nouemb. Hieronymus de Viris illustribus, & Pet. de Nat. lib. 10. cap. 23.*

5. MALACHIAS *in Hibernia natus fuit, Parentibus genere & potentia clarus, anno Domini 1094. in patria aliquandiu solitarius vixit, sed inde ad sacerdotale munus vocatur. Posteà electus est Episcopus in Connereth, anno ætatis suæ 30. Denique à Celso Archiepiscopo totius Hiberniæ successor declaratur. Strenuus fuit Pontificiarum superstitionum Promotor. Profectus est Romam pro impetrando Archiepiscopali pallio, vbi omnes penè Angulos ex superstitione perreptauit. Impetrauit etiam à Papa vt nouam in Hibernia Metropolim confirmaret. Author fuit impuri cœlibatus Sacerdotum in Hibernia, quo ad hac vsque tempora caruit: nam Sacerdotes cum legitimis viuebant vxoribus in coniugio: Balaus Cent. 14. cap. 85. Monachatum etiam, quantum potuit, promouit. Mortuis viuorum preces subuenire putauit: & in monachis gentes benedici censuit. Moritur Nonis Nouemb. secundùm Petrum de Nat. lib. 10. cap. 27.*

6. LEONARDVS *patria Cenomanensis, Discipulus Remigij fuit, & tandem factus Episcopus Lemouicensis. Henricus de Erdfordia cap. 49. Impetrauit à Rege Francorum Clodoueo, nuper ad Christum conuerso, vt quicunque in carceribus detinerentur, si eos ipse visitare vellet, continuò soluerentur. Et vbicunque captiuos esse audiebat, ad eorum liberationem festinus properabat: Petrus de Natalibus lib. 10. cap. 29. Surius autem in eius vita dicit, Deum sic ornasse & illustrasse Leonardum, vt si quis in carcerem coniectus eius nomen inuocasset, ruptis catenis, nullo impediente, liber discesserit: indéque accidisse, vt multi etiam ex longinquis regionibus à vinculis & carceribus per eum liberati, ad eum venirent, & compedes atque catenas secum ferrent. Vnde apud Pontificios à captiuis, tanquam Deus inuocari solet. Mortuus est 8. Id. Nou. circa annos Domini 500. P. de Nat. vt suprà.*

FLORENTIVS *Scotus Nobili Familia natus, oratorium sibi apud Haselium fluuium condidit. Dagoberti Regis Filiam cæcam & mutam oratione sanasse dicitur, ob eámque causam Dagobertum ei cœnobium Haselachium extruxisse. Rotario mortuo Argentinensis Episcopus ordinatur, anno Christi 663. cui præfuit annis 12. obiit anno 675. 7. Idus Nou. Irenicus lib. 3. cap. 49. Balaus Cent. 14. cap. 22.* 7.

SEVERVS, Seuerianus, Carpophorus & Victorinus, *Fratres in persequutione Diocletiani, Deorum cultum liberè detestantes, plumbatis cæsi in verberibus vitam pro Christi nomine profuderunt, 6. Idus Nouemb. Quorum corpora canibus obiecta, quum ab iis intacta mansissent, tandem à Meltiade Papa & Beato Sebastiano sepulta fuerunt. Eorum nomina quum diu non potuissent inueniri,* Quatuor Coronati, *vocati sunt, quemadmodum etiamnum hodie. Pet. de Nat. lib. 10. cap. 37.* 8.

THEODORVS *natione Græcus, quum propter Christum horrendos cruciatus sustinuisset, tandem in mediis flammis animam Deo reddidit. flammis tamen corpus non absumentibus 5. Idus Nou. Pet. de Nat. lib. 10. cap. 39.* 9.

FESTVM PASSIONIS DOMINICÆ IMAGINIS.

S*Igebertus narrat, anno Christi 765 in Beryto vrbe Christi imaginem à Iudæis contumeliosè tractatam, aperto latere sanguinem effudisse: quo miraculo territos Iudæos & ad pœnitentiam conuersos, Adeodatum Episcopum Beryti baptizasse, & sanguinem ab eis acceptum in ampullas distribuisse, ac ad plurimos Episcopos in diuersa loca misisse, obtestatúmque omnes, vt singulis annis 5. Idus Nouembris in huius rei memoriam Festum agant. Patres verò in Nicæna Synodo 2. vt commento maiore cum authoritate possent vti finxerunt id accidisse tempore Athanasij Alexandrini: quo tempore nimirum imago Christi, quam Nicodemus manibus suis fecerit, & moriturus Gamalieli tradiderit, qui eam Iacobo reliquerit, à quo Simeoni & Zachao commendata & tandem Berittum abducta fuerit, à Iudæis quibusdam crucifixa sit, constitutúmque à Metropolitano*

Metropolitano Berittensi, ut illa dies qua hoc factum, 5. Idus Nouemb. videlicet, non minore reuerentia, quàm Natalis Domini vel Paschalis præcipua obseruatione coleretur. Libellum autem, in quo historia hæc continetur, & qui inter Athanasij opera numeratur, suppositium esse, ne ipse quidem Nannius Louaniensis, qui Athanasij opera in tomos digessit, negare audet. Et qui eum paulò diligentius inspexerit, nisi vehementer hebes fuerit, istius fabulæ futilitatem mox perspexerit. Homo quidam Christianus Beritto cum familia sua aliò concesserat: is cùm domi suæ Christi imaginem haberet, ipsi Christo & longitudine, & latitudine, & cætera magnitudine æqualem, eam in loco quodam occulto obliuione reliquit. Iudæus postea eam domum longo tempore inhabitauit, nec tamen imaginem vnquam vidit: alius quidam peregrinus Iudæus discumbens in prandio, eam statim aspexit apertam, & ad parietem inclinatam, &c. Hæc isto modo refert fictus ille Athanasius. Ita verò & stat aperta, & tamen occulta iacet: & occulta cùm sit, tamen aperta & ad parietem inclinata est: nec eam vnquam vidit, qui longo tempore domum illam, in qua latuit inhabitauit, alius quidam peregrinus mensæ accumbens, mox illam conspexit. Scilicet ista conueniunt. Deinde Sacerdotes, Magistratúsque Iudæorum eò conueniunt, & imaginem indignissimis contumeliosissimisque modis tractant, spina coronant, myrrham & fel ad bibendum porrigunt: denique cor lanceâ perfodiunt: sanguis abundè effluxit: potestates cœli commouentur: Sol obscuratur: Luna amittit suum lumen: plura & maiora miracula fiunt in Passione Imaginis mutæ, surdæ, cæcæ & omni sensu carentis, quàm cùm verus ille Iesus crucifigeretur. Atque inde fluxit etiam omnis ille per totum terrarum sanguis. Mirum est autem alios multos, doctos & præstantes viros, qui eo tempore & paulò post vixerunt, & quorum scripta ad nostrã vsque ætatem peruenerunt, mentionem huius fabulæ ne verbo quidem fecere: qui certè si tanta res tunc accidisset, eam in suis libris & historiis nequaquam silentio præteriissent. Credendum igitur, hunc libellum quendam nomine Athanasium conscripsisse & Magno illi Athanasio postea tribuisse, vt sic specie & authoritate aliqua eum simplicioribus obtruderent.

10. MARTINVS primus Papa, pro Sancto à Pontificiis habetur. In Romana Synodo leges quasdam de Festis diebus ac templis ornandis constituit: & vt sacrificuli comas raderent æ dicte præcepit. Episcopis mandauit, vt Chrisma Sacrum singulis annis conficerent, & ad omnes suarum diœcesium Ecclesias mitterent. Votum cœlibatus Clericis imposuit: & post initum matrimonium, ante carnalem copulam sponsum ac sponsam benedici iussit. Paulum Constantinopolitanum Patriarcham deposuit, propterea catenis vinctus, & Constantinopolim perductus, in exilium à Cæsare Constantio pellitur, in quo anno Christi 653. pridie Idus Nouemb. mortuus est, vt Petrus de Natalibus lib. 10. cap. 52. indicat: quum tamen in vulgatis Calendariis ad 4. Idus Nou. ponatur.

MARTINVS Episcopus in Pannonia non obscuris Parentibus natus, sed intra Italiam Ticini enutritus fuit. Anno 15. ætatis sub Constantino & Iuliano quod tamen cum veritate historiæ non congruit, ad militiam à parente Ethnico adactus dicitur. Post aliquot annos ea molestia liberatus, ad Hilarium Pictauiensem Episcopum se confert: mox ad gubernationem Ecclesiæ Turonensis vocatur, in quo munere diligens fuit. Cùm pingitur, partem suæ clamydis gladio abscissam pauperi tradit, talem ob causam: Cùm adhuc militem ageret, occurrebat ei in porta Ambiensi pauper nudus stipem petens. Verùm quum præter arma, vestémque militarem, eámque simplicem, ei suppeteret nihil: arrepto gladio, quem gestabat, chlamydem mediam diuidit, partémque pauperi dedit. In agone mortis constitutus, & Diabolum propè astare videns: ei dixit: Quid tu hîc astas cruenta bestia? nihil in me funesti reperies: Abraha me sinus recipiet: atque hoc dicto spiritum simul reddidit, cùm per dies aliquot febre orationibus & vigiliis luctatus esset: anno ætatis 81 Episcopatus 36. anno verò Domini 404. vt ex Sulpitij Dialogo 2. & 3. in quibus vitam eius descripsit, colligitur: vel anno 410. iuxta Bergomensem, 3. Idus Nouemb. Nam quòd Petrus de Natalibus lib 10. cap. 47. annos Domini numerat 480. falsum est. Instituit autem eius Festum Martinus Papa circa annos Christi 650. vt Martini Chronicon testatur. Cùm verò negligentius celebraretur, Synodali authoritate decretum est circa annos Domini 883. ab Adalardo Archiepiscopo Turonensi, & prouincialibus suis Raymone Aurelianensi fratre Adalardi, Mainoldo Cenomanensi, Lupo Andegauensi & suffraganeis totius prouinciæ Episcopis, vt deuotè obseruetur. Vincentius lib. 25. cap. 54. a.

In profesto autem Martini mos est apud Christianos ansere & musto liberaliter per singulas ferè ædes fruendi. Vnde & Martinianus anser ille appellatur: & mustum creditur mox sequenti die in vinum verti. De hoc ritu ita canit Thomas Naogeorgus lib. 4. Papistici regni: Ritus huius Festi.

Altera Martinus dein Bacchanalia præbet,
Quem colit anseribus populus multóque Lyæo,
Tota nocte diéque. Aperit nam dolia quisque
Omnia, degustátque haustu spumosa frequenti
Musta sacer quæ post Martinus vina vocari
Efficit. Ergo canunt illum, laudántque bibendo
Fortiter ansatis pateris, amplísque cucullis.
Quin etiam ludi prosunt hæc Festa magistris.
Circumeunt etenim sũpto grege quisq; canoro,

Non

Non ita Martini laudes Festúmque canentes,
Anserem vt assatum ridendo carmine iactant.
Cuius nonnunquam partem, nummosúe vicissim.
Accipiunt, celebrántque hoc Festum musicè & ipsi.

Verùm mos iste compotandi hoc Festo die infelicissimè cessit Christianis in Syria tempore belli sacri. Nam quum circa annum 1179. Germani Ioppen tenerent firmo præsidio, & nec minis nec promissis adduci potuissent vt vrbem Barbaris traderent, tandem quum Germani ad S. Martini Festum pro more lautius cœnarent, poculísque coronatis certarent, vinóque & somno sepulti in stratis stertererent, ita vt & vigiles portarum custodiam negligerent, proditor quidam Syrus hac occasione obseruata hosti portam vnam aperuit. Barbaris ergò ex improuisò irruentibus omnes Christiani ad vnum occisi sunt, vrbs etiam in aream solo æquata, fundamentis murorum vbique euulsis, vt narrat Panthaleon libro secundo de Gestis Ioannitarum. Videntur autem Christiani morem hunc ab Ethnicis didicisse. Nam, vt Arnobius libro septimo contra gentes indicat, Vindemia Æsculapij Festum fuit, quod celebrarunt vindemiatores post vinum expressum. Hanc consuetudinem veteres abrogare cupientes, in eius locum S. Martini Festum, in eóque compotationes istas, Ethnicorum simillimas, instituerunt. Apud Athenienses quoque vndecima die Anthesterionis, qui Martio nostro vt plurimùm respondet, Pithœgiam Festum celebrarunt, in quo dolia primum relinebant, & vina noua gustabant: vnde &, Πιθοιγία, quasi πίθω ἀνοιγῇ dicitur: vt Plutarchus refert lib. 3. Sympos. & ad has compotationes non amicos solùm, sed etiam seruos, mercenarios, clientes & rusticam turbam vocabant. De hoc ita etiam cecinit Mantuanus lib. 11. Fastorum:

Hæc est læta dies: ista Populúsque, Patrésque
Luce cados relinunt, & defæcata per omnes
Vina ferunt mensas: ac libera verba loquuntur.
Talis apud veteres olim sacrata Lyæo
Lux erat à Priscis vocitata Pithœgia Graiis
Quòd signata dies aperiret dolia Festus.

Moris etiam est plurimis in locis, vt ad diem Martini census debitáque soluantur. Coniecturam meam, vnde hic mos originem traxerit, recitabo, quanquam non ignorem coniecturas veritate occulta bonas, eadem patefacta ridiculas plerunque esse. Clodoueus Magnus paulò ante prælium cum Visigothis commissum, equum suum D. Martino vouerat, ea tamen conditione, vt eum centum aureis redimere sibi liceret: quibus missis, nuntiatur ei equum procedere nolle: misit igitur adhuc centum, tuncque processit. Ac Clodoueus, S. Martinus, ait, Bonus est in consilio, sed carus in negotio. Mirum vtique videbatur Regi Sanctos Cœlites auri tam cupidos esse, quod tamen, dum in terris agerent, contempserint, & pro nihilo duxerint. Non cogitauit optimus & piissimus Rex, hoc viuentium coruorum aucupium esse, non Sanctorum mortuorum. Nauclerus Gener. 17. & Stumpfius in Chron. lib. 3. cap. 60. Quoniam igitur pecuniæ tam auidus, eiúsque tam rigidus exactor visus fuit Martinus, ob eam causam à veteribus exactiones & solutiones censuum & debitorum eius diei Festo destinatas reor. Hæc tamen nolim cuiquam esse præiudicij loco, sed solùm dicta, vt alij acutiùs & diligentiùs rem vestigent, si modò tanti æstimabunt. Audientes igitur aliquando rustici hoc die cantare Responsorium de B. Martino, quod est, Martinus Abrahæ sinu lætus excipitur, &c. cum indignatione dixerunt, & adhuc dicunt, Martinus ist aber hie: in suum damnum commutantes nomen iusti Abrahæ, in vernaculum Aber hie, quòd citius quàm vellent appropinquet.

Dies etiam hic à plebe criticus censetur. De quo Mantuanus eodem loco sic canit:

Sol hodiè si clarus obit, denuntiat acrem
Atque molestam hyemem. Si nubilus, aëra mitem
Prædicat hybernum. Dant hæc prognostica natis
Pastores ouium, cùm seria fantur ad ignem.

CHVNIBERTVS *filius Grallonis Ducis Lotharingiæ, Coloniensis fuit Episcopus, temporibus Heraclij, Constantini & Constantis Imperatorum. Mortuus est pridie Idus Nouemb.* 12.

PASCHASIVS *Hispanus, quum Arrij doctrinæ adhærere nollet, à Genserico Rege primò proscriptus, deinde in exilium actus, demùm atrocissimis suppliciis cruciatus moritur Idibus Nou. Adon in Martyrologio.* 13.

VENERANDVS *apud Trecasinam ciuitatem passus est sub Aureliano Imperatore, 18. Calend. Decembris. Pet. de Nat. lib. 10. cap. 60.* 14.

LEOPOLDVS *Austriæ Marchio, cognomento Pius, ob liberalitatem in Sacrificulos & Monachos, ab Innocentio octauo Friderici tertij Imperatoris precibus inter Sanctos refertur circa annos Christi 1488. quum mortuus esset anno 1136. Panuinius in Appendice ad Platinam.* 15.

OTHMARVM *primum Sangallensis cœnobij Abbatem, Solomon Constantiensis Episcopus in numerum Diuorum retulit anno Domini 864. eiúsque Festum per totum suum Episcopatum celebrare præcepit quotannis 16. Nouemb. anno à morte eius 139. authore Isone Monacho Sangallensi in Othmari vita apud Surium tomo 6. In Legenda eius indicatur,* 16.

quòd lagenam habuerit, quæ nunquam euacuata sit quantumcunque pauperibus ex ea distribuerit. Vnde prouerbium apud Germanos ortum: vt si quis habeat vas aliquod, diutiùs quàm sperabatur, copiam eius rei quæ in eo continetur, subministrans, dicant, Es ist S. Othmars Flaschen · *& huius rei in Othmari Festo præcipuè quòque fit mentio. Vualafridus Abbas Augiensis in Vita Othmari apud Surium tomo 6. hoc miraculum aliter recitat. In Translatione, inquit, corporis Sancti Othmari quum ex nimia remigandi instantia fessi, adueniente refectionis hora ad recuperandas alimento corporeo vires, consedissent, tandémque felici conuiuio intermisceri potus solatia commouerent, vnus ministrorum intulit, nil ibi iam potuum superesse, præter quod in Flascone paruo seruabatur, vnde vix vnicuique quidpiam ad gustandum potiùs, quàm ad bibendum præberi potuisset. Illi verò ex eo paruo vase cunctis qui aderant distribui iusserunt. Et mirum in modum cœpit in eodem vasculo ita liquoris haustus crescere, vt continua effusione nihil minui videretur, quoad vsque bibentes poculorum copia vincerentur. Æditumus verò in Chronico suo dicit, post mortem Othmari lagenam eius sæpius à Monachis exhaustam nunquam defecisse. Apud Ethnicos quoque fuerunt* λαγυνοφορίαι *Lagenophoriorum sacra, quæ à Ptolemæo primùm, multarum aliarum quoque ceremoniarum ad Bacchi Cultū pertinentium inuentore, instituta, & ab Alexandrinis cultu atque celebrata fuerunt, vt Athenæus Plutarchi testimonio comprobat. Idem author scribit lib. 1. in loco quodam, qui octo stadiis ab Elia distat, incolas in Bacchanalibus solitos fuisse tres lebetes vacuos præsentibus externis recludere, quos iterum aperientes vini plenos inuenerint.*

17. Anianvs *Aurelianensis fuit Episcopus tēpore Martiani & Valentiniani Imperatorum, decessitque ex hac vita 15. Cal. Decemb.*

18. Gelasivs *primus Pontifex Romanus Manichæorum libros combussit: hymnos, præfationes, gradualia, collectas & orationes scripsit: libros apocryphos ab authenticis discreuit, ac bigamos ad Sacerdotium admisit: Clericorum quoque ordinationes quater in anno fieri præcepit. Precum clausulas, Verè dignum, ac Te igitur, Missæ adiecit: seque ac successores suos à nemine iudicandos asseruit. Mortuus est anno Domini 497. 14. Cal. Decemb. Pet. de Nat. lib. 10. cap. 77.*

19. Elisabetha *Andreæ Regis Vngariæ filia, Vxor verò Ludouici Hassiæ & Thuringiæ Landgrauij fuit, Fœmina Sanctissima: mortua est anno Domini 1231. 13. Cal. Decembris. Petrus de Natalibus lib. 10. cap. 79. Eo die Festum eius celebrandum Gregorius IX. præcepit, vt Hermannus Schedel ætate 6. Bergomensis libro decimotertio, Sabellicus Enne. 9. libro sexto referunt. De hoc Cranzius libro septimo capite quadragesimo octauo Metropol. ita scribit: Beata Elisabeth in Marpurg canonizata extollitur, præsente Imperatore & multis Principibus, anno Christi 1236. Tanta ibi erat hominum multitudo, quantam se nemo vnquam meminerat vnà conspexisse. Oblatio auri & argenti sine fine pro miraculis quæ crescebant circa Dominam illam. Trithemius verò in Hirsaugiensi Chronico ita scripsit: Anno Domini 1236. Calend. Ma. Sancta Elisabeth in Marpurg per Archiepiscopos Moguntinum & Treuirensem, & Episcopum Hildesheim. Commissarios Apostolicos, de tumba subterranea leuata fuit, in præsentia Friderici Imperatoris, & multorum Principum, Episcoporum, Abbatum, Comitum, Prælatorum, Nobilium ac Ignobilium, quorum omnium numerus ad duodecies centena millia fuerat æstimatus. Imperator primum lapidem de sarcophago leuauit, & productum ex thesauris suis coronam auream S. capiti S. viduæ reuerenter imposuit: Corpus autem eius ad tumbam auream reconditum est. Refert idem Iacobus Montanus Spirensis in eius vita apud Surium tomo 6.*

Evgenivs *apud Lutetiam Parisiorum passus est. Quum enim esset S. Dionysij eius vrbis Episcopi Discipulus, ab eo Toletanus Pontifex ordinatur: quo in munere quum sese strenuè gessisset in conuertendis Ethnicis, desiderio videndi Magistrum Lutetiam redire contendit: non procul autem ab vrbe comprehensus à Paganis interficitur 7. Calend. Nouemb. Petrus de Natalibus libro 10. capite 62. In vulgatis verò Calendariis dies passionis eius est 12. Calend. Decemb.* 20.

Præsentationis Beatæ Mariæ Virginis Festum. 21.

Constantinopoli Præsentationis Beatæ Mariæ Festum *in Nouembri celebratum circa annos Christi 730. Metaphrastes tomo 5. de Vitis Patrum indicat. Et vt ex Concione Germani Constantinopolitani Episcopi apparet, celebratum fuit in memoriam eius, quòd Maria ex Matre sua Anna sterili nata, triennis absque ductu ascenderit per quindecim gradus templi, & quòd à Zacharia Propheta, quum nouo ac inaudito hactenus exemplo Deo dicata esset, in Sanctum Sanctorum abducta sit, ibique ad secundam vsque ætatem manserit, ac tum sorte à Sacerdotibus missa, Iosepho commendata sit. Extat apud Surium tomo 6. de Vitis Sanctorum eiusdem argumenti Oratio Gregorij Nicomediæ Episcopi. Sed hæc nullo idoneo testimonio antiquitatis probari possunt. Ipse quoque Iansenius in*

in Psalm. 119. quæ de quindecim gradibus dicuntur, planè incerta esse annotauit. Non legitur autem apud probatos historicos, quòd alibi quoque à Christianis hæc Festiuitas celebrata fuerit. Ac videtur ab idololatris in Regia illa vrbe instituta paulò ante Nicænam 2. Synodum. Progressu verò temporis Idololatria crescente in aliis etiam Ecclesiis celebrari cœpit, non quidem mandato aliquo, sed ex consuetudine. Intelligitur hoc ex Bulla Pauli secundi, quæ extat in Lombardica historia capite 84. in qua scribitur, Guilhelmum Saxoniæ Ducem à Pio secundo petiisse, vt Festum Præsentationis Mariæ, quod annis singulis in terris ac dominiis suis 21. Nouemb de consuetudine celebretur, etiam ex speciali sedis Apostolicæ decreto & statuto dicta die obseruetur: & Pontificem quidem eius petitioni annuisse, sed morte præuentum decretum non publicasse. Paulus igitur Papa id confirmauit & publicauit, 1464. anno, Cal. 16. Octob. Pœnitentibus etiam & Confessis, qui die prædicta in singulis Ecclesiis, Monasteriis & aliis locis Ecclesiasticis in quibus officium Beatæ Virginis celebrari contigerit, diuinis interfuerint, vel in vigilia eius Festi ieiunarent, annuatim centum dies de iniunctis eis pœnitentiis relaxauit. Extant ibidem etiam literæ Adolphi Moguntini Archiepiscopi, anno 1468. datæ, penultima Aug in quibus mandat, vt Festum Præsentationis Mariæ quod singulis annis 21. Nouemb. celebretur de consuetudine, deinceps annuatim perpetuis temporibus per omnes suas Diœceses solenniter celebretur, cum propria historia de eodem Festo, vel vbi ea non habeatur, historia de eiusdem Natiuitate recipiatur Platina institutionem huius Festi ex peculiari Sedis Apostolicæ mandato Sixto 4. adscribit in Vita eius, circa annos Christi 1475.

22. COECILIA nobilissimi generis Romæ habuit Parentes. De ea multa nugantur Iac. de Voragine, Pet. de Natalibus, & alij quibus Lectori molestus esse nolo. Mantuanus lib. 11. Fast. de eius cruciatibus quos propter Christum pertulit, sic canit:

Almachium Virgo ferrum flammásque minantem
Irridebat, vti cautes Marpesia ventos.
Nupta virum fratrémque viri conuertit, & ambos
Misit ad Vrbanum, docuit seruare pudorem,
Dedere se Christo, cultúmque negare Deorum.
Feruentes derisit aquas ludebat in illo
Mortifero & bullas extrà iaciente lauacro:
Romanæque loquens ad circumstantia gentis
Agmina, damnabat Martem, Phœbúmque Iouémque,
Et Saturnigenas alios quos Roma putabat
Esse Deos: potuit Christum suadere Latinis
Fœmina, & à veteri laruarúmque auertere cultu.
Non timuit gladios, sed merso in guttura ferro
Et per pulmones vsque ad nuda inguina misso
Inuulgabat adhuc Christum, &c.

Et mox:

Denique compositis rebus Christíque suísque
Ad superos victa fugit virguncula Roma.
Hanc decimi mensis decimo vetus ante Calendas
Mos celebrat. Roma Matres delubra frequentant
Transtyberina manu faculas & vota ferentes.

Quidam Guilelmus Paderbornensis Ecclesiæ in Saxonia Episcopus constituit cum suo Capitulo, vt dies Cæciliæ Dominico æquaretur, ob victoriam, quā hoc die potitus fuerat. Cranzius lib. 11. cap. 16. Metrop.

CLEMENS I. Romanus & in patria Episcopus, Religionem Christianam plurimùm promouit, fuit enim doctissimus. A Traiano Imp. ad marmora secanda in exilium propter Christum pulsus, & anchora ad collum eius appensa in mare tandem præcipitatus est anno Domini 102. In Epistolis decretalibus multæ extant leges quas illi affingunt, de puerorum Confirmatione, Missa, Vestibus, Papisticis sacris & aliis, quæ tamen cum ratione illorum temporum non congruunt. 23.

CHRYSOGONVS Roman. Aquileiam vinctus ductus, iussu Diocletiani Imp. quòd Diis sacrificare nollet, decollatus est 8. Cal. Decemb. Pet. de Nat. lib. 10. cap. 101. 24.

CATHARINA Alexandriæ nata, in Philosophiæ studiis ab ineunte ætate diligenter erudita dicitur. Postea ad fidem Christi conuersa est. Narratio autem de eius vita & martyrio Petri de Natalibus lib. 10. cap. 105. & aliorum, multa habet palàm impudentia & blasphema. Bergomensis, Iacobus de Voragine & hic Petrus de Natalibus referunt etiam eam ad conspectum multorum Christianorum, qui ad Ethnica Sacrificia cogerentur, infremuisse, & in faciem Maxentio Imperatori restitisse, ac de crudelitate liberrimè eum obiurgasse, eámque ob causam illicò in carcerem iussu eius coniectam fuisse: Tandem verò ipsam tormenta varia, vt equuleum & gladios distentos per rotam, expertam, obtruncatione capitis martyrium suum compleuisse 7. Calend. Decemb. circa annos Christi 310. vt Antoninus arbitratur. Simplex est hæc narratio de vita & martyrio eius: cætera nimis credulis relinquimus: quemadmodum & illud, quod ex truncato eius corpore lac effluxerit, & Angeli cadauer eius in montem Sinai gestarint ibique sepelierint. Eam superstitiosa vetustas artibus & Philosophiæ 25.

 præfecit,

præfecit loco Palladis Ethnicæ, quòd Literarum & Philosophiæ studiosa fuerit.

16\. Conradvs Comes de Altorf ex illustri Guelforum genere natus, Nothingero Episcopo Constantiensi, cuius domestica consuetudine & institutione fideli, à teneris annis familiariter vsus fuerat, successit. Omne patrimonium, quod habuit amplissimum in ædificiorum splendorem expendit. Varia enim templa, pauperum etiam & ad loca Sancta peregrinantium domicilia, de suo extruxit. Ex terra Sancta, tertia vice reuersus, sepulchrum Domini in Constantiensi æde, quòd Hierosolymitani illius formam ad amussim exprimeret, adornari fecit, Bruschio & Schedelio testibus. Siccis eum pedibus in lacu Acronio ambulasse Nauclerus & Schedelius nugantur. Episcopatum rexit 42. annis. Mortuus est anno Christi 976. vel iuxta Lombardicam historiam 966. 6. Calend. Decembris.

27\. Maximvs in vico proprio, cui Decomero nomen, est natus & in lucem editus à Christianis Parentibus. Lirinense Monasterium ingressus ita se gessit ibi, vt S. Honorato Abbati mortuo succederet, indéque ad Rhegiensem Episcopatum vocaretur, in qua functione mortuus est 5. Calend. Decemb.

28\.

De Adventv.

Maximus Taurinensis Episcopus homiliam habet in Aduentu Domini: vnde apparet, circa annum Domini 450. quo tempore Maximus ille claruit, in vsu hoc Festum fuisse. Quando autem cœperit celebrari incertum est, ipso quoque Eckio teste, qui homilia secunda de Aduentu, de hoc nihil certi constare fatetur: credendum igitur esse inquit, hoc Festum ex ipsa Apostolorum institutione promanasse. Egregia sane argumentatio. Quæ si verò credere opus habeamus, omnia ea de quibus ratio certa nulla reddi potest, quod ad originem eorum attinet, ab Apostolis instituta esse. Habet hoc fortasse ex Durando, qui libro sexto capite secundo refert, sed sine omni authore, Diuum Petrum instituisse tres septimanas integras ante Natale Christi venerari, in commemorationem Aduentus eius.

Habet autem nomen ab Aduentu Domini in carnem. Etsi enim hoc die Christus homo factus non sit, institutum tamen est hoc Festum vt toto hoc tempore, quod est ab hoc die ad Natalem Domini vsque, præparentur Christianorum animi ad sobriam vitam, piámque meditationem Natiuitatis Christi. Vnde etiam mos ortus est & consuetudo in Papatu, vt tribus diebus Iouis, proximè Natalem Christi præcedentibus, pueri & puellæ noctu discurrant & ostia pulsent, sic Natiuitatem Domini hominibus in memoriam reuocare volentes. De hac nescio quàm Christiana consuetudine Naogeorgus lib. 4. Regni Papistici sic canit:

Das bœchlen vor Wienacht vnde?

Hebdomadas tres ante diem qua natus Iesus
Creditur, atque die Iouis, & pueri atque puellæ
Discurrunt, pulsántque palàm ostia cuncta domatim,
Aduentum Domini clamantes, forsitan haud dum
Nati, ac optantes felicem habitantibus annum.
Inde nuces capiunt, pira, nummos, poma, placentas:
Quisque lubens tribuit. Tres illæ námque putantur
Noctes infaustæ. Satanæ nocumenta timentur,
Sagarúmque artes, odiumq́; immane, Papistis.

Superstitio hac est planè Ethnica. Apud Romanos enim Lemuria celebrata fuisse, suo loco diximus, tribus quoque noctibus, ad placandos Manes, eósque ex ædibus abigendos. Vide nostrum librum de origine Festorum Ethnicorum fol. 93. vbi inter cætera quoque ex Ouidio indicauimus, non licuisse toto Lemuriorum tempore nuptias celebrare, quòd infaustæ haberentur: idque etiam in Religionem Christianam translatum esse, ex Ilerdensi Synodo constat, in qua decretum fuit, ne ab Aduentu Domini vsque ad Epiphaniam nuptiæ celebrentur. 33. q. 4. Non oportet. Legitur etiam in Decreto Iuonis lib. 6.

Obseruatur porrò hoc tempore alia quoque profana & impia consuetudo à Christianis, de qua Naogeorgus eodem loco sic etiam canit: Das lœben vor Wienacht.

Illis diuinant etiam inquirúntque diebus
Aptæ connubio iam lasciuaque Puellæ
Nomine desponsi, quicúnque est ille futurus.
Quatuor accipiunt capas, vel quinque, vel octo,
Atque induunt certum nomen, præ aliísque cupitum
Cuique: dein propter fornacem ex ordine ponunt.
Et quæ prima suum protrudit capula germen,
Illius haud dubiè nomen quóque sponsus habebit.
Inquirunt etiam sponsi moresq́; animúmque:
Sol postquam occiduus cœlum terrásque reliquit.
Námque struem lignorum adeunt tum, pérque tenebras
Fortuitò inde sudem casu quaq́; extrahit vnã:
Quæ fuerit si recta, & nullis horrida nodis,
Commodus ac comis speratur ritè maritus:
Sin verò praua, & nodis incommoda duris,
Improbulum ac prauum sperant obtingere Sponsum.
Ista ferunt & alunt scelerati impunè Papistæ,
Quòd fidei ignorent vera fructumq́; scopumq́;

Et

Et quiduis malin indoctam ludere plebem,
Quàm verum nosse, atque Deo sua credere tantùm.

De numero verò & ordine Dominicarum Aduentus, orta est post annum Christi millesimum inter nonnullos contentio & disceptatio. Quidam enim, si Natalis Domini in secundam incideret feriam quinque numerabant, alij verò quatuor: & hi tuebantur se authoritate Gregorij Magni, qui in libro Sacramentorum seu Missali, quatuor tantùm Dominicarum Aduentus mentionem facit: illi verò nitebantur Lectionario Hieronymi Presbyteri, vbi quinque recensentur Dominicæ Aduentus, & ea quæ Gregorio est quarta, nuncupatur prima. Berno autem in Epistola ad Aribonem Archiepiscopum Gregorij sententiam retinendam testimoniis & rationibus probat. Verùm neque secundùm Gregorium quatuor semper sunt ab Aduentu vsque ad Natalem Christi hebdomadæ, nisi septimo quoque anno: sed fit, vt interdum vna tantùm dies computetur pro tota hebdomada, quando nimirum Natalis Domini in feriam secundam inciderit: quandóque duo tres, si Natalis in tertiam, quartam inciderit, & sic deinceps. De quo eleganter Mantuanus libro duodecimo Fast. sic canit:

Tempus id Aduentum dicunt modò quatuor vsque
Tendit in hebdomadas, modò tres: sed semper oportet
His tribus hebdomadis partem super addere quartæ,
Ad sex vsq; dies, quod sexto implebitur anno.
Septimus hebdomadum cùm iam compleuerit annus
Ad tres hebdomades lucemq; reuertitur vnā.
Hæc via perpetuum varians decurrit in orbem.
Meta dies Natalis erit: mutabile verò
Principium quandóque opus est intrare Nouembrem,
Atque dies auferre aliquot: quandóque December
Sufficit. Hæc autem fluit inconstantia ab ipso
Natali quem fert modò Sol, modò Cynthia, & Astra
Cætera, quæ septem nomen fecere diebus.
Cùm solenne Dei Titan Natale reportat
Maximus Aduentus: cùm Luna, breuissimus exit
Mars & Atlandiades, & Iupiter, & Venus addunt
Vnam quisq; diem: dat lux Saturnia sextam:
Cuius apud Solymam manet obseruantia gentem.

Agitur autem in Dominica prima Aduentus de ingressu Messiæ in vrbem Hierosolymam. Secunda, de aduentu eiusdem ad iudicium extremum. Tertia, de aduentu eius ad ministerium, cuius Præcursor fuit Ioannes. Quarta Dominica agitur de præparatione ad Christi aduentum, iuxta doctrinam Prophetæ: Parate viam Domini.

SATVRNINVS *Presbyter cum aliis 366. passi sunt 17. Calend. Nouemb. iuxta Petrum de Natalibus lib. 11. cap. vltimo. In vulgatis verò Calendariis ponitur ad 3. Calend. Decemb.* 29.

ANDRÆAS *natus est in Bethsaida vico Galilææ, patre Iona: Frater fuit Simonis Petri, professione Piscator, à qua ad Apostolatum vocatus est, Matth. 4. Accepto Spiritu Sancto in Scythia, iuxta Eusebium lib. 3. cap. 1. vel secundùm Nicephorum, in Cappadocia, Galatia, Bithynia & Scythia Euangelium docuit & propagauit. Sub Imperatore Vespasiano anno Christi 80. in crucem actus est ab Ægeo Edessenorum Præfecto, in Achaia vrbe Patris. Anno 20. Constantij, Christi verò 359. translatæ sunt eius reliquiæ Constantinopolim, & collocatæ in magno SS. Apostolorum templo: ex quo tempore credibile est memoriam eius solenniter celebratam. Theod. Lector lib. 2. Collectan. & Platina. Huic Apostolo Gregorius Magnus adeò fuit addictus, vt primum eius fecerit Officium. Beleth in Ration. cap. 164.* 30.

De ritu qui in Papatu obseruatur in D. Andrææ Festo sic Naogeorgus libr. 4. Regni Papistici canit:

Andrææ Amatores vulgò turbaq; procorum
Dona ferunt, credúntque illius numine dextro.
Præstigiisque aliis tacita sub nocte peractis
Spem rectam fore, séque frui re posse cupita.

DECEMBER.

FESTA ET MEMORIÆ SANCTORVM quæ mense DECEMBRI à Christianis celebrantur.

ELIGIVS *Lemouicensis Aurifaber, tandem fit Episcopus Viromanduensis seu Nouiomensis, & mortuus est anno ætatis 80. Cal. Decemb. Petrus de Natal. lib. 1. cap. 27.* 1.

CANDIDVS *Ecclesiasticus Scriptor claruit tempore Seueri Imp. Meminit eius Eusebius lib. 5. cap. 27.* 2

CASSIANVS *ex Ethnico Christianus factus Martyrium propterea passus est in ciuitate Tingitana metropoli Mauritaniæ, 3. Non. Decemb. Petrus de Nat. lib. 1. cap. 21. ex Martyrologio Adonis.* 3.

BARBARA *Patrem habuit Nobilem quidem Virum, sed Ethnicis superstitionibus maximè deditum, à quibus Barbara Christiana facta vehementer abhorruit. Ob formæ elegantiam turri eam inclusit Pater ne à quoquam videri posset. Cùm verò nullo modo à* 4.

O 3 proposito

proposito dimoueretur puella, crudelissimè eam tractat Pater: tandem eam Præsidi Prouinciæ Martiano tradidit. Is eam quum frustrà blanditiis emollire se cerneret, nudatam neruis bubulis grauissimè cadit: dehinc ferreis vngulis dilacerata faces accensas admouet: tum & caput malleolis pertundit, ac postremò vbera proscindit, & gladio eam feriri iubet. Martyrij & cædis Minister fuit Parens eius, qui & mox fulmine de cœlo percussus fuit. Passa est Nicodemiæ sub Imp. Maximiano prid. Non. Dec. Pet. de Nat. lib. 1. cap. 25. & Surius ex Petro Galensinio.

EDMVNDVS *Anglus, quem alij Osimundum vocant hoc ipso quoque die colitur. Procurata fuit eius canonizatio vsque ad tempora Gregorij IX. sed morte Gregorij impedita fuit. Idem tentatum fuit sub diuersis Romanis Pontificibus. Demum per Calixtum 3. fuit opus consummatum, & ascriptus solenniter Catalogo Deorum Pontificiorum anno Domini 1457. & ordinatum de eo fieri officium, sicut de Confessore Pontifice, prid. Non. Dec. quo die migrauit ad suos Patres. Antoninus tit. 24. cap. 12. Sabellicus Enne. 10. lib. 6.*

5. SABINA *passa est Abellæ vrbe Hispaniæ sub Datiano Præside. In equuleo adeò fuit extensa primò, vt omnes compages membrorum eius soluerentur. Deinde caput eius lapidibus suppositum vsque ad excussionem cerebri validissimis vectibus fuit contusum, atque ita martyrium suum compleuit 6. Calend. Nouemb. vt Petrus de Natalibus ex Adone refert lib. 9. cap. 114. In vulgatis autem Calendariis memoria eius festum ponitur ad Non. Decemb.*

6. ## De Sancto Nicolao

NICOLAVS *natus est Pataræ vrbe Lyciæ, & ex Laico factus ob pietatem Episcopus Myrensis, mortuúsque est anno Christi 343. 8. Idus Decemb.*

Ritus in hoc Festo. *Mos est plurimis in locis, vt in Vigilia Sancti Nicolai parentes pueris ac puellis clàm munuscula varij generis dent, illis opinantibus, S. Nicolaum cum suis famulis hinc inde per oppida ac vicos discurrere, per clausas fenestras ingredi, & dona ipsis distribuere. Originem duxit hic mos ex fabella, quæ S. Nicolao affingitur, quòd dotem dederit tribus filiabus egeni cuiusdam ciuis, ipsas ob egestatem prostituere volentis, hoc modo: Coniecit crumenam pecuniæ refertam clàm, noctu per fenestram in cubiculum Patris earum, vnde honestè eas elocare potuit. Extat historia prolixè descripta apud Antoninum parte 2. tit. 9. cap. 3. §. 5. Vincentium in speculo histor. lib. 14. cap. 68. Ioannem Iustinianum Cretensem in Sermone de hoc Sancto: sed ita, vt meram fabulam esse quiuis facilè intelligat. Antoninus enim haud obscurè asserit, hæc accidisse Pataræ ante Episcopatum: Iustinianus autem videtur innuere, hæc accidisse quum iam Episcopus fuisset electus: quin etiam dubitat, verum ne sit an non, quod Antoninus & alij confidenter affirmant, pauperem hunc hominem de prostituendis Filiabus cogitasse, vt sibi victum inde parare posset. Vt de charitate Sancti Nicolai, inquit, constat, ita de inito consilio, aut etiam de cogitatione tanti sceleris, in medio à me relinquetur. Neque enim ego mihi id sumam, vt vel negare ausim, quod iam diu est receptum: vel prorsùs affirmare, quòd adeò est enorme, vt laboret à fide. Solet etiam S. Nicolaus à periclitantibus in mari aut quauis alia aqua, inuocari. Huic idolomaniæ fabula originem dedit, quæ extat apud Vincentium lib. 14. cap. 70. & Mantuanum lib. 12. Fast. vbi sic canit:*

Cum turbine nautæ
Deprensi Cilices magno clamore vocarent
Nicolai viuentis opem, descendere quidam
Cælituum visus Sancti sub imagine Patris:
Qui freta depulso fecit placidissima vento.

Alia fabula, quæ simplices in eundem errorem induxit, extat quoque apud Vincentium libro eodem cap. 76. de puero cum aureo vase in mare submerso, sed à Nicolao Patri restituto.

Quidam Prior historiam S. Nicolai in sua Ecclesia legi noluit quæ res tamen ei malè cessit, vt Durandus nugatur lib. 7. cap. 39. Rational. Cùm in quadam, inquit, Ecclesia, quæ dicitur Crux, subiecta Monasterio Beatæ Mariæ de Charitate, nondum historia Sancti Nicolai cantaretur, fratres Priorem eius loci, vt eam sibi cantare liceret, instanter rogarunt: ille verò hoc præcisè negauit, incongruum fore dicens, pristinum morem nouitatibus immutare. Illis verò instantibus indignatus respondit: Recedite à me, quia noua cantica, imò ioculatoria quædam in mea Ecclesia non cantabuntur. Adueniente autem eiusdem Sancti Festiuitate, quum fratres omnes cum quadam animi tristitia se in lectum recepissent, ecce B. Nicolaus (non verus, sed vnus ex Fratribus aut Monachis istis) Priori visibiliter terribilis apparuit: quem è lecto extrahens per capillos, dormitorij pauimento allisit, & incipiens Antiphonam, ò Pastor Æterne per singulas vocum differentias virgis, quas in manu tenebat, grauissimos ictus super dorsum illius ingeminans, per ordinem morosè cantando Antiphonam ipsam ad finem vsque perduxit. Omnibus ergò clamoribus illis excitatis, semiuiuus ad lectum deportatur, qui tandem ad se rediens, dixit: Ite, & historiam nouam S. Nicolai decantate.

AGATHON *Martyr Alexandriæ sub Decio Imp. passus est. Is quum esset miles, & prohiberet quosdam Gentiles illudentes cadaueribus Martyrum, clamor repentè totius vulgi aduersus eum extollitur, Oblatúsque iudici, quum in confessione* 7.

fessione Christi persisteret, capite damnatus est 7. Idus Decemb. vt Pet. de Nat. lib. 1. cap. 37. ex Adone refert.

8. CONCEPTIONIS B. MARIÆ Festum.

Festi huius Antiquitas. Conceptionis B. Mariæ Festum recens esse Bellarminus Iesuita quoque fateri cogitur, tomo 1. Disputationum colum. 2271. vbi dicit, D. Bernardi tempore cœpisse, qui claruit circa annum Domini 1120. Anselmus autem Cantuariensis Archiepiscopus ad paulò altiorem originem refert, in Epistola ad Coepiscopos suos cunctósque orthodoxos, quæ extat apud Iacobum de Voragine in Legenda aurea, seu Lombardica historia, cap. 188. in qua de Origine & prima institutione huius Festi sic scribit: Conceptio veneranda Dei Genetricis & perpetuæ Virginis Mariæ, dilectissimi Fratres, quemadmodum per multorum signorum experimenta in Anglia & Francia, cæterísque conclimatibus celebranda sit olim declarata, me narrante audiat dilectio vestra. Tempore nánque illo, quo diuinæ placuit pietati Anglorum gentem de malis suis corrigere, suaque seruitutis officiis arctius adstringere, gloriosissimo Normannorum Duci Guilelmo eandem patriam debellando subegit. Et Regi eorum Haraldo nomine, impio & tyranno, Clerique persecutori, & honoris Ecclesiastici subuersori, reddidit in bello pro meritis talionem. Quo casu, Guilelmus factus Dei virtute & industria sua Anglorum Rex, totius Ecclesiasticæ dignitatis honores in melius reformauit. Audientes autem Daci Angliam subiectam esse Normannis, grauiter indignati se suo quasi hæreditario iure priuari, arma præparant, classem aptant vt eos adeuntes à data sibi diuinitus patria expellant. Hoc comperto, Guilelmus Rex prudentissimus Helsinum quendam religiosum Abbatem Ramesiensis cœnobÿ ad Daciam dirigit, vt inquirat veritatem huius rei. Hoc Regis negotium strenuè ille persequitur. Quo fideliter peracto, ad Angliã reuerti cupiens mare ingreditur, & iam maximam partem maris prospero cursu transierat,

Quum subitò densis surgentibus vndiq; ventis,
Horrida tempestas cælum commouit & vndas.

Fatigatis igitur Nautis, nec vltrà valentibus obniti, fractis remis funibus ruptis, cadentibus velis spes salutis amittitur: Cúmque animarum curam Creatori suo magnis clamoribus commendarent, & Beatissimam Dei Genitricem Mariam deuotè inuocarent, subitò quendam venerandæ beatitudinis virum Pontificali infula decoratum, quasi inter vndas naui proximum viderunt. Qui aduocans ad se Helsinum Abbatem, his verbis cæpit compellare eum. Vis, inquit, periculum euadere? vis ad patriam sanus ire? Cúmque ille cum fletu in toto corde desiderare id solum responderet: tunc ille, Scias, inquit, me ad te à Domina nostra Dei Genitrice Maria ad quam dulciter reclamasti directum: & si dictis meis obtemperare volueris sanus cum comitibus imminens euades periculum maris. Spondet ille illicò se ei in omnibus obtemperaturum, si hoc euaderet periculum. Promitte, inquit, Mihi & Deo quòd diem Conceptionis & Creationis Matris Christi celebrabis, & celebrandum prædicabis. At ille, ecquis, inquit, mihi dies hoc Festo erit celebrandus? Sexto, ait, Idus Decemb. hoc Festum tenebis. Et quo, inquit Abbas, officio vtemur in Ecclesiastico obsequio. Omne, inquit, officium quod dicitur in Natiuitate eius, dicetur in Conceptione, excepto quòd nomen Natiuitatis mutabitur in nomen Conceptionis. His dictis ille disparuit: & citius dictu sedata tempestate, Abbas cum suis incolumis concesso flatu applicuit Anglicis littoribus: & quæ viderat & audierat quibus potuit notificauit. Statim autem illud Festum in Ramiensi cœnobio solenniter celebrari, & ipse quoad vixit deuotis obsequiis solenniter celebrauit. Facta sunt hæc, si vera dicuntur anno Christi 1068. Nam, vt Polydorus Vergilius in fine libri octaui Anglicæ historiæ testatur, cæsus est Haraldus Angliæ Rex à Gulielmo Normanno anno Domini 1067. pridie Idus Octobris, & ipse Angliæ Regno potitus est. Sed insunt huic narrationi multa, quæ non immeritò fidem huius epistolæ eleuant, vt vix credatur ab Anselmo scripta. Primò, rei huius gestæ ne verbulo quidem meminit Polydorus, diligentissimus Anglicarum rerum Scriptor. Deinde, quæ de Halardo referuntur, quòd fuerit impius, tyrannus, Cleri Persecutor & honoris Ecclesiastici Subuersor, falsissima sunt, si Polydoro credere voluerimus: nam libro octauo dicit, Haraldum, ad promerendam suorum beneuolentiam, neque liberalitate, neque clementia, nec comitate vtendi vllam occasionem omisisse: vectigalia aut aboleuisse, aut minuisse: militibus stipendia, ministris mercedem adauxisse. De Guilelmo autem Normanno, quem fictus ille Anselmus tantùm non ad cælum extollit, scribit libro nono, quòd durè cæperit in Anglos dominari, arbitrans posse se faciliùs ita eos in officio continere, ideóque plurimis Optimatibus ac priuatis ciuibus bona cum honoribus adempta Normannis distribuisse, noua quotidiè vectigalia imposuisse, nobilitatem nullo numero habuisse, ita vt vniuersis perniciem per hoc machinari visus fuerit. Ignorauit etiam hoc scriptũ Anselmi Petrus de Natalibus, qui libro primo Catalogi Sanctorum capite decimo tertio, primam institutionem huius Festi ipsi Anselmo adscribit, tum etiam quæ fictus Anselmus Helsino in mari accidisse refert, ea omnia Anselmo euenisse scribit. Huius, inquit, celebrationis Festi principium fuit B. Anselmus Prior monasterÿ Beccensis, postmodum Cantuariensis Episcopus,

propter tale miraculum, quod ei apparuit. Dum ipse monasterij Prior, pro quibusdam vrgentibus ad partes Britanniæ nauigasset, dispositisque agendis repatriaret, contigit tempestate nimia exorta, & intumescente procella nauem periclitari. Et dum cuncti in discrimine nimio positi, omnique spe humana deserti Diuinum adiutorium, & B. Virginis flagitarent, potissimè autem Prior Anselmus, qui Beatæ Dei Genitricis fuerat singularis deuotus, subito conspiciunt quendam mirabili claritate fulgentem, Pontificabili habitu decoratum super vndas maris versus nauem ambulando venire. Qui proximus naui Anselmum vocat, eúmque alloquitur, vt si periculum maris euadere cupiat, & in patriam saluus redire, eidem promittat coram Deo, quòd Festum Conceptionis Mariæ, annis singulis solenniter celebraret, & celebrandum quibuscúnque poterit suaderet. Et quum ille de die Festi & officio fiendo interrogasset? Respondit quòd 6. Id. Decemb. Festum illud celebrari debeat, quo die Beata Virgo concepta sit, & quòd idem officium, quo Ecclesia vtitur in eius Natiuitate, in hoc Festo dicendum sit, mutato solo nomine Natiuitatis in nomen Conceptionis. Et quum Prior de nomine Nuncij interrogasset, respondit, se esse Nicolaum Episcopum à beata Dei Genetrice pro tali reuelatione & eorum liberatione transmissum. Mox Anselmus iussa promisit, & voto interposito confirmauit. statimque sedata est tempestas, & flante vento prospero ad propria redierunt. Et sic ab eodem Anselmo prius in Monasterio suo, & deinde in Ecclesia Cantuariensi, cui præfuit, dictum Festum celebrari cœpit. Prior autem fuit Monasterij Beccen. ante annum Domini 1080. quo Abbas factus est, & anno salutis 1094. Episcopus creatus fuit, vt Dodechinus refert. Ex hoc verò tempore pluribus quoque in Ecclesiis aliis hæc consuetudo inoleuit, vt Festum Conceptionis B. Mariæ Virginis, 6. Idus Decemb. & in Calendariis ascriberetur, & solenni officio celebraretur, non quidem ex generali Ecclesiæ institutione, sed ex speciali quorundam deuotione, vt Petrus de Natalibus dicto loco testatur. Vnde & in Oxoniensi synodo, anno Domini 1222. celebrata, sancitum fuit, Conceptionis festum nemini vt necessarium imponendum.

Festum hoc initio institutum non propter immaculatam Conceptionem Mariæ.

Obseruandum verò, Festum hoc à principio institutum non fuisse ob conceptionem immaculatam B. Mariæ Virginis, quod ex Petro de Natalibus clarè intelligitur, qui dicit, celebrari cœpisse ob sanctificationem eius in vtero: quis verò tempus sanctificationis huius fuerit ignotum sub nomine & vocabulo Conceptionis institutum Festum de tali sanctificatione. Bellarminus quoque fatetur tomo 1. Disput. col. 2270. fundamentum huius Festi præcipuum non fuisse Conceptionem Immaculatam, sed simpliciter Conceptionem Matris Dei futuræ: qualiscunque enim fuerit illa Conceptio, eo ipso quòd Conceptio sit matris Dei, singulare gaudium afferre mundo eius memoriam, tunc enim primùm habuimus pignus certum Redemptionis, præsertim cùm non sine miraculo ex matre sterili concepta fuerit: ideóque etiam illos celebrasse, ait Bellarminus, hoc Festum progressu temporis, qui putarint Virginem in peccato conceptam. Hac verò res superstitiosis hominibus mox ansam & occasionem præbuit, disputandi de Conceptione Beatæ Virginis, qualis illa fuerit, puráne an impura? Magister sententiarum, Petrus Lombardus, qui claruit anno Christi 1160. arrepta occasione ex Augustini verbis, vt Cemnitius indicat parte 1. Examinis Tridentini Concilij, incepit sine verbo Dei disputare, fieri potuisse, cùm Maria ex Spiritu Sancto conciperet Christum, quòd & ipsa simul tota ab omni peccato, etiam ab ipso fomite mundata, & penitùs liberata fuerit. Qui verò Lombardum sequuti sunt, non contenti fuerunt illa opinione, sed longiùs progressi, cœperunt disputare, Mariam cùm primùm in peccato originali concepta fuisset, postea in vtero Sanctificatam, sine peccato natam fuisse. Et cùm nullo Scripturæ testimonio hoc probari posset, apocrypha historia Natiuitatis Mariæ, quæ nunc in Proteuangelio Iacobi extat, primò tanquam opinio non omninò improbanda proposita posteà verò tanquam canonica veritas approbata fuit. Cúmque iam in duabus de Maria Virgine quæstionibus, extra scripturæ limites excessum fuisset, in Scholis quidam longiùs progressi disputare cœperunt, Mariam Virginem etiam conceptam fuisse sine peccato originali: quam sententiam publicè defendit Scotus Minorita, qui celebris fuit circa annos Domini Millesimum, trecentesimum, decimum. Vnde intelligit Lector, quid tandem consequatur, quandò primùm, specie aliqua bonæ intentionis à Scripturæ testimoniis paululùm disceditur: illud nimirum, quod Dialecticorum regula docet, vt vno inconuenienti dato, multa alia sequantur. Fuerunt tamen plurimi, qui Scoto eiúsque sectatoribus non in Scholis tantùm, sed etiam coràm populo contradicerent, résque magnis contentionibus acta fuit vsque ad Basiliense Concilium anno Christi Millesimo, quadragesimo, trigesimo nono celebratum, quod hanc quæstionem decidit. Nam Sessione trigesima sexta manifestè docet, Mariam nunquam subiacuisse originali peccato, nullique de cætero licitum esse debere, in contrariam partem prædicare vel docere: Festum etiam in memoriam purissimæ eius Conceptionis posthac ab omnibus Ecclesiis Sanctè celebrandum decreuit, multis additis indulgentiis. Verba Concilij hæc sunt: Hactenus difficilis quæstio in diuersis partibus, & coram hac Sancta Synodo super Conceptione gloriosa virginis Mariæ Matris, & exordio Sanctificationis eius facta est, quibusdam

dicentibus,

dicentibus, ipsam Virginem & eius animam per aliquot tempus, aut instans temporis subiacuisse actualiter originali peccato: aliis autem è conuerso dicentibus, à principio creationis suæ, Deum ipsam diligendo gratiam eidem contulisse, per quam à macula originali illam Beatissimam Personam liberans & præseruans, Sublimiori Sanctificationis genere redemit, cùm fundaret illam altissimus ipse, & ipsam fabricaret filius Dei Patris, vt esset Mater eius in terris. Nos verò diligenter inspectis authoritatibus & rationibus, quæ iam à pluribus annis in publicis relationibus ex parte vtriúsque doctrinæ coram hac Sancta Synodo allegata sunt, aliísque etiam plurimis super hac re visis, & matura consideratione pensatis doctrinam illam, differentem gloriosam Virginem Dei Genitricem Mariam, præueniente & operante Diuini Numinis gratia singulari, nunquam actualiter subiacuisse originali peccato, sed immunem semper fuisse ab omni originali & actuali culpa, sanctámque & immaculatam, tanquam piam & consonam cultui Ecclesiastico, fidei catholicæ, rectæ rationi & sacræ Scripturæ, ab omnibus catholicis approbandam fore, tenendam & amplectendam, definimus & declaramus, nullique de cætero licitum esse in contrarium prædicare & docere. Renouantes interea institutionem de celebranda Sancta eius Conceptione, quæ tam per Romanam, quàm per alias Ecclesias 6. Idus Dec. antiqua & laudabili consuetudine celebratur, statuimus & ordinamus, eandem celebritatem præfata die in omnibus Ecclesiis, Monasteriis & Conuentibus Christianæ Religionis, sub nomine Conceptionis festiuis laudibus colendum esse, cunctísque fidelibus verè pœnitentibus & confessis ea die Missarum solenniis centum, primis autem vel secundis vesperis totidem sermoni verò verbi Diuini de ea festiuitate interessentibus 150. dies, concessione perpetuis temporibus duratura, de iniunctis sibi pœnitentiis hac Sancta Synodus elargitur. Anno Domini 1466. Sixtus 4. decretum edidit, quod extat in Extrauagantibus libro 5. de Reliquiis & vener. Sanct. in quo constituit Festum de mira Conceptione B. Mariæ, cum peculiari officio, quod composuit Leonardus Nagarolus Italus, in eóque docet, sine peccato originali Mariam conceptam, ab omnibus Fidelibus celebrandum esse, additis iisdem indulgentiis, quas consequuntur homines in Corporis Christi solennitate. Rursùs verò anno 1483. in alio decreto vtranque sententiam liberam relinquit, & excommunicat tam eos, qui docent, omnes illos, qui asserant, Dei Genitricem absque originalis peccati macula fuisse conceptam hæreticos esse: quàm illos qui audeant dicere, contrariam opinionem tenentes, mortaliter peccare: idque propterea, quod à sancta Romana Ecclesia lis hæc nondum sit decisa. Hanc constitutionem: Sixti obseruandã esse, Synodus quoque Tridentina decreuit Sessione quinta.

Sed dum excommunicant eos, qui docent Mariam in peccato originali conceptam, certè damnant, PRIMÒ, verbum Dei, quod ab originalis peccati macula solum excipit Seruatorem nostrum Iesum Christum Deum & hominem. De reliquis generaliter dicit Paulus Rom. 5. In omnes homines mors transiit, in quo omnes peccauerunt. Item, per vnius delictum propagatum est malum in omnes ad condemnationem. Cap. 3. dicit, Omnes peccato sunt obnoxij sicut scriptum est. Non est iustus, ne vnus quidem. Non est qui intelligat. Omnes deflexerunt, simul inutiles facti sunt. Non est qui exerceat bonum, non est vsque ad vnum, &c. SECVNDÒ, damnant etiam omnes Sanctos Patres, qui iam inde ab Apostolorum ætate, idem quod verbum Dei docuerunt, vsque ad Scholasticorum tempora. Author Sermonis de Circumcisione Christi, qui apud Cyprianum extat, peccatum originale dicit, de primis parentibus in totam humani generis successionem defluxisse. Origenes homilia 10. in Num. & homilia 12. in Iosue, Sancti, inquit, non sunt sine peccato. Cyprianus Serm. de Tentatione Christi: Fuere, ait, & ante Christũ viri insignes, & Prophetæ & Sacerdotes, sed in peccato concepti & nati, nec originali nec personali caruerunt delicto: & inuenta est in omnibus vel ignorantia, vel insufficientia, &c. Rursùs Origenes homil. 8. in Leuit. legem ait de immunditia puerperarum ostendere, quòd quæcúnque anima in carne nascitur, iniquitatis & peccati sorde polluatur: & neminem mundum esse à sorde, nec si vnius diei sit vita eius. Idem docet homilia 3. in Num. Lactantius lib. 6. contra Gentes cap. 13. Nemo, ait, sine delicto esse potest, quandiu indumento carnis ornatus est. Basilius in Serm. de Pœnitentia. Nemo hominum sine peccato est. Gregorius Nazianzenus in Epistola consolatoria de Patre tacente: Cognoscimus, quòd penitùs nil peccare, supra hominis sit vires, ac Dei solius. In Oratione infamatrice 2. in Iulianum: penitùs à peccato liberum esse, Deus supra humanam naturam ordinauit. Ambrosius libro primo, capite secundo: Quis est qui mundum cor à peccatorum habeat colluuione? aut non delinquat in lingua sua? In Apologia Dauid, capite sexto: Non inuenitur quisquam illibatus à culpa. Augustinus de fide ad Petrum capite vigesimo tertio: Firmissimè tene, & nullatenus dubites, omnem hominem, qui per concubitum viri & mulieris concipitur, cum peccato originali nasci, impietati subditum, mortíque subiectum, & ob hoc natura filium iræ nasci. De nuptiis & concupiscentia: Ideò Christus non de concubitu nasci voluit, vt hinc etiam doceret, omnem qui de concubitu nascitur, carnem esse peccati, quandoquidem sola, quæ non inde nata est, non fuit caro peccati. De perfectione iustitiæ

Omnes homines in peccato concipi.

iustitia: Quisquis esse vel fuisse in hac vita aliquem hominem vel aliquos homines putat excepto vno Mediatore Dei & hominum, quibus necessaria non fuisset Remissio peccatorum, contrarius est Scripturæ vbi Apostolus ait: Per vnum hominem peccatum intrauit, &c. Et contra Iulianum lib. 5. cap. 9. dicit qui aliter sentiat hæreticum esse: cum enim dixisset, Si absque dubio caro Christi non est caro peccati, sed similis carni peccati, quid restat vt intelligamus, nisi ea excepta, omnem reliquam humanam carnem esse peccati? mox subiicit, Quisquis hoc negat detestandus hæreticus inuenitur. Affirmat ibidem, Mariam in concupiscentia originali conceptam: sic enim ait, Hinc apparet, illam concupiscentiam per quam Christus concipi voluit, fecisse in genere humano propaginem mali: Quia Mariæ corpus, quamuis inde venerit, tamen eam non traiecit in corpus, quod non inde concepit. De Ecclesiasticis Dogmatibus cap. 86. ait: Nullus Sanctus & Iustus caret peccato. Theodoretus inquit quæst. 9. in Num. Cùm hominum natura mutationi sit obnoxia, ab omnibus immunem esse peccatis est impossibile. Beda libro 3. in Marcum cap. 9. ait: Confiteatur Catholicus, quia nemo immunis à noxa primæ præuaricationis nascitur. Albinus libro 5. in Ioannem, cap. 9. Omnes homines, præter illum solum, qui ex Virgine natus est, Originali peccato cæci, id est, cum peccato nati sunt. Rabanus libro 9. in Ecclesiasticum cap. 2. Omnis homo ex viri semine & mulieris natus, cum peccato nascitur. Remigius in Psalm. 98. Nullus est ita Sanctus, vt omninò careat peccato. TERTIÒ, *damnant etiam Doctores qui post hæc tempora claruerunt, & magnam Scholasticorum partem, qui neminem quantumuis sanctissimum ab Originali peccato exceperunt. Et de Maria quidem disertè Anselmus Cantuariensis, quem Petrus de Natalibus authorem Festi Conceptionis facit, ita scribit libro 2. cur Deus homo, cap. 16. Primùm quæro, qualiter de massa peccatrice & humano genere quod totum infectum erat peccato hominem sine peccato, quasi Azymum de fermento, Deus assumpsit? Nam licet ipsa hominis eiusdem conceptio sit munda, & absque carnalis delectationis peccato: Virgo tamen ipsa, vnde assumptus est, est in iniquitatibus concepta, & in peccatis concepit eam Mater eius: & cum Originali peccato nata est: quia & ipse in Adam peccauit, in quo omnes peccauerunt. At postquam constat hominem illum esse Deum, ac peccatorum Reconciliatorem: dubium non est eum omninò sine peccato esse: non autem esse, non valet, nisi absque peccato de Massa peccatrice sit assumptus. Bernardus in Serm. de excellent. & Sanctitate B. Ioan. Baptistæ: Quicunque de Massa præuaricante mundum ingredimur, longam restem Originalis peccati nobiscum trahimus: Solus ille qui peccatum non fecit, excipitur, &c. Serm. 78. super Cantica: Sine quo generalis velamine confusionis nemo filiorum hominum intrauit hanc vitam, vno sanè excepto qui ingreditur sine macula. Lombardus libro 3. distinct. 3. inquit: Sanè dici potest & credi iuxta Sanctorum attestationes conuenientiam ipsam verbi carnem prius peccato fuisse obnoxiam sicut reliqua Virginis caro: sed Spiritus Sancti operatione mundatam, &c. Thomas in librum Iob capite sexto: Certum est, quod ex conditione fragilitatis humanæ nullus homo est immunis à peccato, quantumcunque iustus appareat. Et prima se undæ, quæstione 81. articulo tertio. Secundùm fidem catholicam firmiter est tenendum, quòd omnes homines præter solum Christum ex Adamo deriuati, peccatum Originale ex Adamo contrahant: alioqui non omnes Redemptione indigerent. Albertus super 2. Sent. distin. 30. Originale peccatum est in omnibus lege concupiscentiæ ab Adam progenitis. Fuit igitur Alberti adhuc ætate ignota opinio, Mariam sine peccato originali conceptam esse. Post hæc etiam tempora contradixerunt huic opinioni Dominicani ferè omnes, & publicè docuerunt, omnes asserentes, Mariam absque originali macula conceptam hæreticos esse, vt intelligitur ex decreto Sixti 4. Catharinus quoque Archiepiscopus Compsanus testatur, in Concilio Tridentino deliberatum esse de hoc dogmate, An Diua Virgo in Originali peccato sit concepta, sed aliud aliis visum fuisse, tandem in Sixti 4. ierunt sententiam. Iesuitæ etiam affirmare non audent, Mariam sine Originali peccato conceptam, sed tantùm dicunt,* HOC *piè credi.*

Quemadmodum verò sententia, de immaculata Mariæ Conceptione veneranda antiquitati fuit incognita, & postea, cùm in lucem prodiisset, à plerísque doctoribus impugnata, ita etiam Festum ipsum, licet ab initio non propter puram conceptionem Diuæ Virginis, sed propter Conceptionem eius simpliciter institutum esset, iam inde à prima sua origine improbatum fuit. D. Bernardus epist. 174. ad Canonicos Lugdunenses, dicit, errorem & superstitionem sapere hoc festum quia in eo vel peccatum honoretur, sine quo Conceptio ista non fuerit, vel falsa inducatur Sanctitas. Pothon etiam Prumiensis Presbyter, qui claruit circa annos Christi 1150. lib. 3. de Statu domus Dei: Miramur, ait, satis, quid visum fuerit HOC *tempore quibusdam monisteriis, mutare colorem optimum, nouas quasdam inducendo celebritates. Nunquid Patribus doctiores aut deuotiores sumus? Superba mente præsumimus, quicquid ipsorum in talibus prudentia præteriuit, Neque verò nos in huiusmodi aliquid inuenire possumus, quod illorum quieuerit diligentiam præteriisse. Quæ igitur ratio hæc Festa celebranda nobis induxit? Festum videlicet Trinitatis & Transfigurationis Domini. Additur his à quibusdam, quod magis* ABSVRDVM *videtur,*

Festum de Conceptione Mariæ improbatum.

videtur, Festum quoque CONCEPTIONIS S. Mariæ. In Oxoniensi quoque Synodo anno 1222. celebrata, omnia Festa Mariæ præter Conceptionis, de necessitate seruari mandatur.

Rationes pro purissima Mariæ Conceptione & ad eas responsio.

Rationes autem, quibus probare conati sunt purissimam ab omni labe conceptionem D. Mariæ, hæ sunt. Prima, potuisse Deum hoc efficere. Sed à potentia ad inesse non valet consequentia. Secunda. Cùm Christus non venerit ad soluendam sed potiùs implendam legem: in lege autem præceperit honorare parentes, ideò credendum, ipsum etiam Matrem in hoc potissimùm honorasset. Respondet Petrus de Natalibus: Honorauit eam in quantum fuit conueniens, non tamen tantùm, quòd ipse ex hoc exhonoraret seipsum. Dicere autem, quòd virgo Maria esset æqualis in gratia humanitati Christi esset ignominia ipsi Christo. Obiicitur etiam Augustinus, qui in lib. de Natura & gratia cap. 36. dicit: De Sancta Virgine Maria, propter honorem Domini, nullam prorsùs, quum de peccatis agitur, habere volo quæstionem. Inde enim scimus, quòd ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quæ concipere aut parere meruit, quem constat nullum habuisse peccatum. Quia verò manifestè dicit, Mariæ gratiam collatam ad vincendum peccatum, intelligitur, quòd non sentiam Mariam sine peccato conceptam fuisse, alioquin non opus habuisset gratia, qua vinceret peccatum. Et quæ Augustini hac de re fuerit sententia superiùs satis intelleximus.

9. IOACHIMVS Pater fuit Mariæ Matris Domini, quam ex Anna coniuge conceperat.

10. MELTIADES Papa & Successor Eusebij, constituit, die Dominica & quinta feria ieiunium non celebrandum propter Ethnicos iisdem diebus ieiunantes. Martyrio coronatus est 4. Idus Decemb.

11. DAMASVS Hispanus in quadam contentione Episcopus Rom. factus, & de adulterio grauiter accusatus, Liberij facta damnauit, templa ædificauit & redditibus auxit, Missæ Confessionem addidit, Psalmorum cantiones instituit: mysterium enim iniquitatis sese eo tempore nonnihil exerere cœpit. Vitas etiam suorum prædecessorum Episcoporum Rom. eorúmque statuta, non sine impudentissimis mendaciis conscripsit, atque tandem anno Domini 384. obiit, in pace octogenarius, 3. Idus Decemb. Balæus.

12. EPIMACHVS Martyr apud Alexandriam passus est. Is cùm longo tempore in vinculis fuisset, & diuersis confectus suppliciis in fide perstitisset, igne tandem comburi iubetur, pridie Idus Decemb. Petrus de Natalibus libro primo, cap. 62. ex Adonis Martyrologio.

13. IODOCVS filius fuit Rhetaëli Regis Britonum. Reliquit autem seculum & eremiticam vitam elegit, in qua & mortuus est Idibus Decemb. Florentius abbas apud Surium tom. 7. & Pet. de Nat. lib. 1. cap. 65.

LVCIA virgo Syracusana desponsa fuit iuueni Nobilissimo: sed incensa co fessione & martyrio Agathæ, persuasit matri, vt quam dotem sibi datura esset, pauperibus elargiretur. Id verò ægerrimè ferens sponsus accusauit eam Christianismi apud iudicem Paschasium. Is ergò comprehendi Luciam, & nisi idolis sacrificare vellet ad lupanar rapi iussit: sed quum loco moueri non posset, variis affecta cruciatibus spiritum tandem emisit, Idibus Decemb. circa annos Domini 310. Pet. de Nat. lib. 1. cap. 64.

OTTILIA filia fuit Adalrici siue Atthici, & Bethsuindæ seu Bersindæ, sed cæca nata, ob eam causam occidi iubetur à patre. Mater verò auffugit longissimè cum filia, eique ab Erhardo Bauariæ Episcopo visus restituitur. Reuocata autem à fratre is propterea ita castigatur à patre, vt paulò post moreretur. Facti verò huius cum pæniteret eum, ingreditur monasterium sanctimonialium, quod iam antea in honorem B. Mariæ in summitate montis Hohēburg maximo sumptu construxerat, idque tandem filiæ tradidit, in qua Abbatissa 130. Nonnarum facta moritur in pace. Iacobus de Voragine Legenda 199. vbi prodigiosa mendacia huic narrationi aspergit.

NICASIVS Remensis Episcopus, occupata vrbe à Vuandalis, in ipso templi limine trucidatur ab hoste cum sorore Eutropia. Petrus de Natalibus lib. 1. cap. 69. Hoc die si quis nomen Nicasij inscribat postibus conclauium, eius vi mures inde abigi superstitiosi homines arbitrantur, sed mysterium me latet. 14.

ABRAHAM Patriarcha fuit Veteris Testamenti, cunctis Fidelibus ex historia notus. 15.

ADELHEID patrem habuit Mengegorem Comitem, matrem Gerbergam. Hæc eorum filia Coloniæ Agrippinæ monasticam vitæ institutum complexa est in cœnobio Monacharum sub Regula D. Hieronymi. Extructo autem à parentibus Vilecensi cœnobio ab iis eò vocatur, in quo multis Nonnis sub Benedicti Regula præficitur. Tandem etiam inde Coloniam ab Heriberto Archiepiscopo vocatur & in sororis suæ Bertradæ locum surrogatur, vbi & moritur. Surius tomo 7. 16.

LAZARVS ille rediuiuus, Mariæ, & Marthæ frater, Hierosolymis fugiens ob persequutionem Iudæorum, cum sororibus & aliis Massiliam appulisse, eiúsque vrbis Episcopus factus narratur, vbi & in pace quieuit, 16. Cal. Ian. Pet. de Nat. lib. 1. cap. 72. 17.

RVFVS ex numero Discipulorum fuit, per quos primitiua Ecclesia in Iudæis & Græcis fundata est. Passus est Philippis vrbe Macedoniæ 15. Cal. Ian. Meminit eius martyrij Polycarpus in Epistola ad Philippenses, hortatúrque fideles, vt sequantur vestigia martyris in constantia. 18.

NEMESIVS primò Æmiliano Proconsuli Ægypti per calumniam quasi latro delatus sed ab eo crimine purgatus & absolutus est. Deinde 19.

ab

ab eodem iudice tanquam Christianus comprehensus, geminatis suppliciis excruciatus, cum latronibus igne combustus est, 14. Cal. Ian. vt P. de Nat. ex Adone refert lib. 1. cap. 77.

20. AMMON *pro tribunali stans, quum quidam Christianus à iudice tortus in suppliciis trepidaret, & iam penè ad negationem deflecteret, ad constantiam illum hortabatur, plebs autem idcircò frendens manus illi iniecit & occidit, 13. Cal. Ian. Pet. de Natal. lib. 1. cap. 78 ex Adone.*

21. THOMAS *fuit vnus ex Apostolis Christi, qui & Didymus dictus est. Quibus autem parentibus sit natus, & quomodo conuersus ac vocatus, nihil extat. Post Ascensionem Christi in cælos in Parthiam abiit: inde ad Medos, Persas, Hyrcanos, Bactros & Indos profectus est, & vbique Euangelium Iesu Christi docuit. Fictitius Abdias in suo libro indicat, lanceis Thomam transuerberatum esse. Alij gladio eum percussum esse scribunt. Hieronymus dicit, eum dormiuisse in Calatrina vrbe Indiæ. Edessam Mesopotamiæ reliquias Thomæ esse translatas anno Domini 230. Alexandri Imp. permissu, Ruffinus libro secundo Ecclesiasticæ historiæ, capite secundo affirmat: & Socrates libro 4. cap. 18. scribit, Martyrium Thomæ esse in ea vrbe.*

22. CHIRIDONIVS *quum ad sacrificia idolorum primò blanditiis inuitaretur, deinde iniuriis, comminationibus & tormentis cogeretur, & nihilominus sacrificare eis nollet, gladio per viscera transuerberatus occubuit Alexandriæ, 11. Calen. Ianuar. Petrus de Natalibus lib. 1. cap. 82.*

23. DAGOBERTVS *cognomento Magnus Francorum Rex 11. ex Francia omnes Iudæos eiecit baptismum suscipere nolentes. Cum Sclauonibus Paganis feliciter pugnauit, & Vascones rebellantes compescuit. Mirum eius studium fuit in ampliandis & propagandis Papisticis superstitionibus. Rubeacum oppidum, cum omnibus suis redditibus & facultatibus, Argentinensi Ecclesiæ donauit. Fundauit & dotauit munificentißimè Vueissenburgense & Theologiense cœnobia. Extruxit etiam magnificentißimum S. Dionysij Lutetiæ Parisiorum cœnobium, atque ad id exornandum ex Pictonibus rebellibus sacrorum locorum nobilia ornamenta eò asportari curauit, vt id vnum ditaret: templo eius aureum tectum obduxit: annuos prouentus, 200. millia solidorum, ad Sacerdotũ victum ordinauit, & eleemosynas pro pauperibus. Templa quoque plurima per vniuersum Regnum suum è fundamentis ædificauit. Hinc post mortem eius à Sacerdotibus inter Deos relatus, & diuinis honoribus affectus fuit. Gaguinus, Regino, Æmilius, Tillius & alij.*

24. ADAM & EVA *qui fuerint ex historia Sacra notißimum est.*

DE NATALI DOMINI AC SERVATORIS nostri IESV CHRISTI. 25.

FEstum hoc à veteribus variè appellatum fuit. Basilius in Sermone De humana Christi generatione Θεοφανίαν appellauit: ait enim, Theophaniam hoc nostrum Festum nominamus, in quo mundi salutarem concelebramus diem Domini natalem. *Significat autem* Θεοφάνια *seu* Θεοφανία Dei Apparitionem. *Gregorius Nazianzenus in Oratione in Natalem Christi, præter Theophaniam, etiam* Γενέθλια τοῦ σωτῆρος Natale Seruatoris, & Ἐπιφάνεια Aduentum *seu* Apparitionem *vocat: & rationem istorũ nominũ affert: dicit enim sic appellari,* ὅτι ἐφάνη θεὸς ἀνθρώποις διὰ γεννήσεως, *id est, quòd apparuit Deus hominibus per Natiuitatem. Inscriptio Orationis secundæ Nazianzeni In Sancta Epiphaniarum lumina, indicat, etiam* Luminarium diem *idem Festum appellatum fuisse, fortè propter lumina vbique accensa in vigiliis quæ ante hoc Festum celebratæ sunt, vt indicant homiliæ Maximi Taurinensis, & Gregorij Turonensis. Chrysostomus in Oratione de Philogonio, Festum hoc* Metropolim reliquorum omnium Festorum *vocat. Beda lib. 4. cap. 19. Natalem Domini, sicut & Pascha & Pentecosten* Maiora Solennia *nominat. Germani hoc Festum vocant* Weyhenacht/ *hoc est, Sanctam Noctem, propter Christum in illa natum. Siquidem Maiores nostri* Weyhen *sacrare dicebant. Vnde in Precatione Dominica antiquis rythmis exposita,* Weyhe sey namo thenier/ *Sanctificatum sit nomen tuum: &* Kyrchweyhe/ *templi consecratio. De hoc etiam Matthæus Dresserus in libello de Festis ita scribit. Germani, ait, hoc Festum vocant* Weinacht/ *veteri consuetudine Germanorum & Gallorum, qui temporis spatia non dierum sed noctium appellatione efferunt. Dicitur autem* Weyhenacht/ ἀπὸ τοῦ μυεῖν: *id est, ab initiando seu consecrando, quòd illa nocte per Sacrosanctam Christi Natiuitatem omnes initiati sumus Sacris Christi, Deóque in æternum consecrati. Veteres Germani in idolomania Ethnica vocarunt* Weinnachten, *à vino, quòd alius alium bono vino id temporis donarit.*

Quando verò & à quo hoc Festum institutum sit, certò sciri non potest. Mentionem eius facit primò, quod equidem sciam, Theophilus, qui circa Commodi & Seueri Impp. tempora vixit, in Paschali Epistola, quemadmodum mox indicabimus. Deinde historia persecutionis Maximini Imp. qui in ipso Natalis Dominici die, Nicomediæ Christianos, Festiuitatem celebrantes, succensò templo concremauit, vt Nicephorus refert libro septimo, capite sexto.

Festi huius nomina.

Festi huius origo.

Non

Non vno eodémque etiam die à principio obseruata est hac Solennitas ab omnibus Christianis.

Festum hoc ab initio non eodem die celebratum.

Celebrata fuit à nonnullis 25 die Decembris, iam inde ab antiquissimis temporibus. Intelligitur hoc ex Theophilo Cæsarea Palæstina Episcopo, qui docet, Gallos diem vnum anniuersarium, qui fuit 8. Calend. Aprilium, in celebratione Paschatis obseruasse, idque hac ratione defendisse: Sicut Domini Natalem, quocunque die 8. Calend. Ianuarij venerit, ita & 8. Calend. Aprilis, quando Resurrectio accidit, Christi debemus Pascha celebrare. *Ex Cassiani verò argumento Epistolarum Theophili, libris Paschalibus præfixo, apparet, Ægyptios Natiuitatem Domini & Baptismum eiusdem, eodem die quem Epiphaniam appellat celebrasse: quod etiam Hugo in cap. 1. Matthæi de Armenijs testatur.*

Christū non natum 25. Decembris.

Recepta est autem posterioribus seculis in omnibus Occiduis Ecclesiis eorum consuetudo, qui Festum hoc 25 die Decembris celebrarunt, quòd tunc natum esse Dominum crederent. Sed hanc sententiam firmis rationibus improbari posse Henricus Vuolphius libro 1. Chronol. docet. Inter quas, inquit, non postrema est Census ille à Romano Imp. toti orbi imperatus, & à Cyrenio Præside Syriæ tempore Natiuitatis Domini actus. Non enim res tanti momenti ac toti orbi communis tam incommodo tempore suscepta videtur. Erat omnibus cum familiis suis in patriam terram proficiscendum vt ibi censerentur vnde oriundi essent. Itineribus autem longinquis obstabant frigora, & pluuiæ hyemales, & quòd in irriguis illis & calidis regionibus (quæ non ita glacie durantur, vt nostræ septentrionales) qualis Palæstina fuit, itinera hyberno tempore non sunt peruia. Quamobrem Deus in lege nullas Festiuitates hoc tempore celebrare iussit. Deinde prudentes Magistratus, quales certè Augustus fuit, non in media hyeme, quando fruges iam bona ex parte consumptæ sunt, sed in autumno, quum primùm in horrea colliguntur, census agere solent. Alia etiam ratio à Pastoribus sumi potest, qui nocturno tempore pauerunt greges suas quum Christus nasceretur. At constat oues frigoris impatientissimas esse, & proinde mense Decembri hæc, quæ Lucas narrat, non accidisse. Vnde etiam Hesiodus lib. 2. Operum de hoc mense ita canit:

Μεὶς γὰρ χαλεπώτατος οὗτος
Χειμέριος: χαλεπὸς προβάτοις, χαλεπὸς δ' ἀνθρώποις. *Hoc est:*

Mensis enim difficillimus hic
Hybernus: difficilis ouibus, difficilisque hominibus.

Et ob hanc causam oues hoc tempore plerunque intra tecta vel stabula pasci Columella docet libro septimo cap. 3. & Vergilius libro tertio. Georgicorum. Adhac ex antiquissimis iisdémque probatissimis Ecclesiasticis Doctoribus nihil certi haberi posse de mense & die Natiuitatis Domini Alexandrini locus satis declarat, qui libro primo. Strom. sic habet. Sunt qui curiosius Natiuitati Domini non annum solùm, sed etiam diem addunt, quem dicunt Anni 28. Augusti 25. mensis Pachon fuisse. Basilidis autem sectatores eius quoque Baptismi diem celebrant præcedentem noctem lectionibus transigentes. Dicunt autem esse 15. annum Tiberij, mensis Tibi 15. diem: quidam autem eiusdem mensis diem 11. Et mox: Sunt, ait, qui 14. vel 15. Pharmuti natum dicant. Hinc intelligimus Clementis Alex. tempore, hoc est, circa annos Domini 195. tres sententias de Natali Christi fuisse: prima eorum, qui 25. die Pachon: secunda & tertia qui 14. vel 15. natum dixerunt, id est, iuxta nonnullorum computationem ad Iulianum annum, 14. Maij: 3. & 4. Aprilis. Epiphanius verò, qui ducentis annis posterior Clemente fuit, Natiuitatem Domini 11. diei mensis Tybi, id est, 5. Ianuarij adscribit, tomo primo, libro secundo, vbi sic ait: Reuera Natiuitas Christi certa contigit vndecima die mensis Tybi. Middelburgensis autem cap. 4. libro 19. de die Passionis Domini agens, vult Natalem eiusdem fuisse diem æquinoctij vernalis, qui fuerit anno Natiuitatis Dominicæ 8. Calend. Aprilium, quemadmodum per obseruationes Ptolemæi & scripta aliorum Astrologorum demonstrari possit. Ratione autem tali vtitur: Si venit Iesus in mundum, vt saluum faceret eum Adami peccato contaminatum, & in melius ipsum reformaret debuit resumere omnia illa tempora, quæ in prima mundi creatione per Deum Patrem assumpta, Adami peccato inquinata fuerunt: nam idem modus esse debuit reformationis mundi, qui fuit prima eius Creationis. Mundus autem creatus est in æquinoctio vernali. Congruebat ergo pro instauratione mundi eadem hæc tempora præuaricatione primi parentis contaminata, à Christo purificanda resumi. Sed valdè est infirma hæc ratio: & multa habet vitia, quæ Lector facilè videt. Adhac si homines illos, qui seculo Domini admodum vicini fuerunt, Natalis Domini latuit, quid obsecro credas Epiphanio? quid Middelburgensi? quid etiam ijs, qui vigesimo quinto Decembris natum Dominum contendunt?

Sunt tamen hodie qui rationibus non contemnendis probare conantur, Christum in Autumno natum fuisse: ex quorum numero est Matthæus Beroaldus, qui ad hanc rem probandam citat verba Danielis nono capite. In dimidio hebdomadæ cessare faciet sacrificium & oblationem. Loquitur hic Propheta de vltima hebdomada, quam, quia desinit in mense Misan, quo passus est Dominus, si diuidas in duas partes

aequales, medietatem suam in anni quarti mense Tisri habere deprehendes. Abolevit autem Dominus sacrificium & oblationem, primò praedicatione sua, quam à Baptismo inchoavit, & in passione compleuit. Coepit autem praedicare Christus, cùm primùm triginta annos compleuisset vel assequutus esset, vt Lucae tertio scribitur, Cùm triginta annorum esse inciperet. Non incipit esse anniculus, qui primùm natus est, nec post sex menses aut plures, sed cùm dies natalitius anno sequenti revertitur. Cum autem Dominus triginta annorum esse inceperit in medio hebdomadae vltimae, & hebdomadarum initium sit mensis Nisan seu vernum tempus, in quod desinunt: sequitur circa autumnum natum esse Dominum, in quem medium hebdomadae incidit. Henricus Vuolphius in Chronologia id ipsum duabus aliis probat rationibus. Primam sumit ab vmbris legalibus. Notum est enim, vt vmbras Dominus iisdem ferè diebus Festis implerit & abrogarit, quibus olim celebratae fuerunt. In Festo Paschatis nostrum Pascha factus est per Passionem suam. In Festo Pentecostes legem Spiritus illam novam nobis dedit. Nullus autem mensis plura Festa continuit quàm septimus, quae omnia Christum adumbrarunt. Omninò ergò hoc mense in carne natus videtur. Alteram rationem ducit ab aera. Numerant Iudaei ad aeram Christianam, id est, ad annum quo natus est Christus 3760. At is annus, vt ex aetate Domini, & ex Cyclo lunari colligi potest, fuit annus primus Christi, & annus 3761. annus nati Christi secundus. Vnde colligitur annum primum Christi in anno ter millesimo septingentesimo sexagesimo completum, & in principio eius Dominum natum esse.

Natalis Domini cur in Decembri institutus.

Arbitror autem eos qui primò Festum hoc mense Decembri celebrandum instituerunt, non id propterea fecisse, quòd tunc natum Dominum crederent, sed vt Saturnaliorum solennitatem, quae Romae hoc ipso tempore celebrabatur, in hoc Festum commutarent: hac enim occasione plurima in veteri Ecclesia Festa instituta fuisse suprà indicauimus. Innuit hoc non obscurè Paulus Iouius libro 38. histor. vbi dicit, Vastium Mediolani veterum Saturnaliorum more Natalitia Dei Christi celebrasse. In hanc etiam sententiam me adducit similitudo vtriúsque Festi, & plurima quae inter se habent communia. Primò nánque & Graeci & Romani veteres Saturnalia lautissimis laetissimísque epulationibus celebrarunt, quandò non solùm serui à dominis conuiuiis excipiebantur, sed etiam amici atque familiares mutitabant, hoc est, mutuas inter sese coenas epulationésque agitabant. Idem verò à Christianis in Christi Natali olim factitatum quoque, innuere videtur grauis illa adhortatio Gregorij Nazianzeni in praeclara illa Oratione sua in Natalem Domini, vbi inquit: Hanc Festiuitatem celebremus non Panegyrico, sed diuino: non mundano, sed supermundano modo. Nequaquam fores coronemus (obserua quibus ritibus celebratum sit hoc Festum olim) non choros instauremus, non compita viarum exornemus, non oculos pascamus, non auditum oblectemus, non odoratum effoeminemus, non gustui lenocinemur, non tactui obsequamur, non vestimentis teneris ac fluidis, ex quibus id quod pulcherrimum, planè est inutile, molliter induamur, non gemmarum splendoribus, non auri fulgoribus, non colorum fucis naturalem mentientibus pulchritudinem, & propter imaginem repertis: non commessationibus & ebrietatibus, quibus cubilia & libidinem scimus esse coniunctam. Addit: non thoros altos, veluti delitias concinnantes sternamus, non vini fragrantiam, coquorum commenta, vnguentorum sumptus honoremus. Clarius Luithprandus indicat conuiuia celebrata esse, in ea quae secundùm carnem est Christi Natiuitate, apud Constantinopolitanos, libro sexto, capite tertio & quarto. Refert enim tunc nouendecim mensas apponi, in quibus Imperator pariter & conuiuae non sedendo, sed recumbendo epulentur, nec argenteis, sed tantùm aureis vasis ministrari. Quin ludos eo tempore publicè exhibitos, idem indicat notato loco, vbi etiam vnum ob admirationem describit. Huc pertinet etiam publica vel solennis compotatio, siue collatio, quam Pontifices Romani in prima aula Palatij hoc die vel in vesperis eius celebrare solent, quaeque describitur libro secundo Ceremonialis Rom. Ecclesiae. Hodiè quoque hunc diem plurimi Christianorum diurnis nocturnísque compotationibus, comessationibúsque peragunt, ita vt non Christi Natalia, sed Bacchanalia potiùs, atque Lupercalia agere videantur, & meritò nox illa, cuius memoria celebratur ob Christum in illa Natum, Weihenacht *hoc est sancta, vernacula nostra lingua appellata, potiùs* Weinnacht, *hoc est, vini nox, Epicureorum illorum respectu, sit dicenda. Secundò in Saturnalibus ex aequo omnium iure domini seruos suos lautissimis conuiuijs excipiebant, ipsi seruorum officio in ministrando fungebantur, ac seruis impunè licebat quiquid liberet loqui, vt refert Iustinus ex Trogo, Macrobius libro primo, & Athenaeus libro decimo quarto. Hic mos etiam in Festo Natiuitatis Christi à multis obseruatus est. Durandus enim in Rationali libro sexto, capite octuagesimo sexto indicat, in quibusdam locis Praelatos cum suis Clericis in Natali ludere, vel in domibus Episcopalibus, vel in claustris: ita vt etiam descendant ad ludum pilae, vel etiam ad choreas & cantus. Eundem quoque Saturnaliorum veterum morem, quo serui dominis imperabant, & epulis opiparis ab illis excipiebantur, apud Anglos suos obtinere, Polydorus Vergilius testatur. Est & illud, inquit, ab Ethnicis profectum,*

Similitudo inter Natalem Domini & Saturnalia Rom.

fectum, quòd nunc per Dominica Natalitia nostri Ministri potestatem in Dominos habent, atque vnus eorum dominus creatur, cui cuncti familiares, lasciuientes simul, parent, vnà cum ipsis dominis & patribus familiarum. In Saxonia quoque moris olim fuit hac nocte saltare & cantare, qui tamen mos Othero cuidam laico cum quindecim viris & fœminis tribus malè cessit: quum enim Sacerdos Rupertus mandaret eis per aedituum, vt ab huiusmodi leuitate in nocte tam Sancta desisterent, illique praecipienti non obtemperarent, commotus ille stans ad altare dixit: Faciat Deus omnipotens, vt per annum totum sic saltantes manere vos oporteat. Et per totius anni spatium saltarunt sine intermissione die ac nocte, Trithemio authore in Chron. Hirsaug. Tertiò, in Saturnalibus munera sibi vltrò citroque mittebant, quae Tertullianus in libro de Persecutione Saturnalitia vocat, Hieronymus autem Saturnalium sportulas. Similiter Christiani à Natali Christi vsque ad Calendas Ianuarias sibi inuicem munera, quae Strenas vocamus, mittunt. Dant etiam in vigilia huius Festi parentes suis liberis varia dona: crepundia, cistellas, vestes, equos, vehicula, poma, pyra, nuces, melicerides, & id genus alia: additur etiam plerunque virga, vt metu castigationis faciliùs se regi patiantur. Dantur autem haec eis nomine Christi, quem arbitrantur alij per tegulas & fenestras clausas ingredi: alij cum Angelorum comitatu solenniter singulas domos obire opinantur. Quartò, vno eodémque mense Ethnici Saturnalia & Opalia, in honorem Saturni & Opis eius Vxoris celebrarunt. Hunc ritum in Natalitiis Christi Conciliũ Basiliense confirmauit, quando Sessione 36. praecepit, vt ante Natalem Domini Conceptionis Festum Matris eius Virginis Mariae, in omnibus Ecclesiis, Monasteriis & Conuentibus Christianae Religionis 6. Idus Decemb. Festiuis laudibus colatur.

26. S. STEPHANI FESTVM.

STephanus Diaconus fuit Hierosolymitanae Ecclesiae, in hoc ordinatus, vt bona communia curaret, eáque viduis & pauperibus rectè distribueret. Refutauit magno zelo erroneas opiniones de Messia, affirmans Iesum Christum Nazarenum verum esse Messiam à Prophetis promissum. Accusatus igitur blasphemiae, & dãnatus, lapidibus obrutus est 3. Non. Augusti, & corpus eius inuentum posterioribus seculis 7. Calend. Ianuarij. Sed Festa haec sunt commutata, vt dies Passionis eius solenniùs celebraretur, quàm inuentionis. P. de Natalibus lib. 2. cap. 4.

Festo hoc quisque caballos
In campo exercet cursu, saltúque volucri.
Dum fluat è toto fessorum corpore sudor,
Adque Fabros ductu mandant pertundere venam.
Scilicet hoc prodesse ferunt, hac luce peractũ,
Ne morbis vllis illo tententur in anno:
Cornipedum Stephanus ceu curam gesserit vnquam:

vt Naogeorgus canit.

S. IOANNIS Apostoli & Euangelistae Festum. 27.

IOannes Apostolus & Euangelista, natus est Patre Zebedaeo, & Matre Salome. Vocatus autem à Christo, quum Piscationi intentus esset, sequutus est illum, ab eóque plurimùm amatus. Cùm post Ascensionem Christi Apostoli ad praedicandum Euangelium in orbis varias digrederentur regiones, Asiam Ioanni obtigisse, Eusebius libro 3. capite 1. refert, quamuis toto illo tempore, quo Paulus Asiam peragrauit, non fiat alicubi Ioannis mentio. Ephesi tanquam Pastorem eum consedisse nonnulli affirmant quod tamen incertum quoque est. Illud constat Paulum huic Ecclesiae Timotheum praefecisse. Fortè igitur in extrema senecta, post Timothei mortem, eò se contulit, quum priùs passim per Asiam Euangelium annunciasset. Irenaeus libro tertio, capite 3. scribit, Paulum quidem fundasse Ecclesiam Ephesinam, sed Ioannem ibi permansisse vsque ad Traiani tempora. Certamina illi grauia fuisse cum Ebione & Cerintho contra quos etiam suum Euangelium scripsit, historiae indicant. In Pathmo eum fuisse, ibique visiones illas vidisse, quas liber Apocalypseos complectitur, cap. 1. eiusdem libri ipsemet testatur. Quod autem Tertullianus narrat, in vas oleo calefacto plenum Ioannem immissum, incertissimum est: adeò vt quidam de loco ambigant, Ephesi ne an Romae factum sit. De Ioannis obitu similiter nihil certi habetur. Hieronymus simpliciter dicit, mortuum eum post Ascensionem Christi anno 68. Ephesi, & iuxta vrbem illam sepultum esse, anno aetatis 89. iuxta Isidorum. Monachorum verò Legenda nugantur, Ioannem viuum in sepulchrum, quod iusserat à suis praeparari, ingressum fuisse, & mandasse, vt se terra obruerent: quo facto, mox inde & splendorem insignem, & manna prodiisse. Sepulchrum etiam hoc narrant, paratum fuisse Ephesi in Basilica, quam ipso adhuc viuo, in eius nomine ibi extruxerint. Sed quis somnium hoc Monachorũ esse non intelligat? quum post Constantini Magni demùm tempora, templa in memoriam Diuorum mortuorum sumptuosè aedificarint: ex Nicephori etiam lib. 17. cap. 31. intelligitur, templum hoc à Iustiniano Imp. demùm extructum fuisse. Obiisse autem eum aiunt illo ipso die, quo ante multos annos Ioannes Baptista, & ideò eo die Festum eius celebrari deberet: sed translatum est ad tertium diem Natalis Domini. Si roges, cur Euangelista Baptistae debuerit cedere? fabulae simillimam narrabit tibi historiam. Durandus

lib.7.cap.42.Ration.Cùm duo Magistri, inquit, quorum vnus Baptistam, alter Evangelistam praeferebat, solennem ad hoc indixissent disputationem, & ambo investigassent solicitè authoritates & rationes, quibus suum Ioannem praeferre posset, quilibet Sanctorum aemulatori suo apparuit, dicens, Benè concordes sumus in coelis: de nobis non disputetis in terris. Alij volunt hoc factum, quòd illa die dedicata sit ei Basilica Ephesi: alii, quòd hac die redierit de Pathmo: Durandus ibidem.

Festum hoc religiosissimè celebratur à Genuensibus, quòd hoc die Philippi Mediolanensium Ducis iugum excussissent, & libertatem recuperassent, anno Christi 1436. vt Bracellus indicat lib. 4. belli Hispanici.

Moris fuit apud veteres Germanos, adhuc in Ethnica Idololatria constitutos, initio Ianuarii vinum honorarium distribuere, vt recordarentur Iani, hoc est, Noachi Patriarchae, vitium satoris, & amoris beneuolentiaque mutua documenta sic ederent. Inde verò S. Ioannis Haustus S. Johans trunck / originem traxisse videtur, quem posterioribus seculis S. Ioannis benedictionem, S. Johans segen / nominarunt.

Innocentum Dies.

FEstum hoc nomen habet ab Infantibus Masculis, quos, inaudita crudelitate & immanitate, Herodes Rex ad vnum omnes bimulos & maioris aetatis, quotquot erant in vrbe & circa Bethleem, partim in cunis vagientes, partim à matrum vberibus aut manibus auulsos, ante ora & oculos parentum trucidare & iugulare mandauit, post abitum Magorum & fugam Christi in Aegyptum. Cùm enim ex Magis natum Regem Iudaeorum intellexisset, & quadam ex Pharisaeis de Regni sui mutatione cognouisset, ne Regno vix pacato excideret, promiscua caede in omnes infantes Bethleemiticos saeviit (quòd in vrbe illa nasciturum Messiam Micheas Propheta praedixisset) inter quos & Herodis filius fuit, sperans fieri non posse, quin inter istos etiam occideretur Rex ille, Kindlein qua tamen spes illum fefellit. Huius laniena truculentissima vt pueri Christianorum recordentur, & simul discant odium, persequutionem, crucem, exilium, egestatémque statim cum nato Christo incipere, virgis caedi solent in aurora huius diei adhuc in lectulis iacentes à parentibus suis. Hunc diem Ludouicus 11. Gallorum Rex tam sanctè & religiosè coluit, vt in illo nemo quidquam ad eum de negotiis deferre auderet, & mali ominis esse putaret, si quis vlla de re graui & seria cum ipso loqueretur: iis etiam, qui hunc ipsius morem non ignorassent, si quando interpellassent, valdè irascebatur, Cominaeo authore.

Haec verò tria Festa Stephani, Ioannis Euangelistae & Innocentum puerorum Hugo in cap. 2. Matth: ordinata à Priscis fuisse dicit secundùm maiorem & minorem dignitatem. Quia enim dignius sit esse martyrem actu & voluntate, quàm voluntate solùm, ideò antecedere Festum B. Stephani, Festum B. Ioannis Evangelistae. Quia etiam plus sit esse martyrem voluntate, quàm actu & non voluntate ideò praecedere Festum Ioannis festum Innocentum.

XXIX. THOMAS Becketus, ex parentibus superstitiosis natus, quum petulantia juvenili, effrenataque lascivia adolescentiam suam transegisset, factus est primò sub Archiepiscopo Theobaldo, Archidiaconus Cantuariae: posteà summus Regni Cancellarius, ac tandem Archiepiscopus, primas totius Angliae, & Apostolicus Legatus. Ex eo tempore maiestatem Regis minuere coepit & Antichristo subijcere, vnde Balaus eum proditorem Regis & Regni totius nominat. Noluit à magistratu puniri Sacerdotes & Clericos ob homicidia, latrocinia, furta, adulteria, stupra & similia horrenda facta: ipse contrà, fulmine excommunicationis, quam Ecclesiasticam censuram vocant, erga nonnullos, Regis amicos truculentissimè saeuiit, & propterea ab iis caesus est, anno Domini 1171. aetatis suae 53. 4. Calend. Ianuar. Petrus autem de Natalibus refert eum interfectum anno 1156. sub Friderico I. Ac refert Balaus ex Dialogorum lib. 8. c. 69. Caesarij Monachi, anno 1220. Parijs in disputatione Magistrorum, Rogerum quendam Normannum publicè defendisse hunc Thomam morte & damnatione aeterna dignum esse. Quia verò fidelem operam nauarat in promouendo, amplificandóque Antichristi regno, ideò ab Alexandro III. canonizatur, & Anglis praesertim, in perpetuum triumphi signum aduersus Regem, praecipitur, vt natalis eius dies ab omnibus ageretur Festus. Sigeberti Continuator. Balaus Centuria 3. c. 100. & Cent. 3. in Appendice cap. 4. In tanta veneratione à Papistis habitus fuit, vt in derogationem Sacrosancti sanguinis filij Dei, per summam blasphemiam, in quadam precatiuncula sic Deum orent: Tu per Thomae sanguinem, quem pro te impendit, Fac nos Christe scandere, quò Thomas ascendit: Balao eodem loco teste.

XXX. DAVID, cujus Festum hoc die celebratur, non Rex & Propheta ille Sanctissimus Veteris Testamenti, sed Meneuiensis, Britannus, Xanchi, Cerethicae Provinciae adulteri, ex Melaria Vestali Virgine filius, & 12. monasteriorum conditor fuit. Mortuus est anno Christi 580. sed demùm canonizatus à Calixto 2. Hunc detestandae libidinis ac prohibiti adulterij filium iactant, Ioanni Sanctissimo Zachariae filio, in gratuitis Dei donis aequalem fuisse: suarum Monialium incestui tantùm tribuentes foedissimi Coelibatus patroni. Dicunt insuper, quòd fuerit à patribus prophetatus, ab Angelo praenunciatus, in vtero materno sanctificatus, à Spiritu Sancto in columba specie edoctus,

edoctus, & quòd Angelum semper habuerit familiarem, atque in itineribus Comitem. Sed in his omnibus, & quòd Bathonia thermas perpetuo calore donauerit, egregiè sibi mentitur iniquitas. Baleus Centuria 1. *cap.* 55.

XXXI SYLVESTER *Episcopus Romanus constituitur in Meltiadis locum. Permulta eius feruntur instituta & decreta, de Chrismate consecrando, ordinibus dandis, pueris confirmandis, Templis ornandis, altaribus tegendis, missatoribus constituendis, vngendis, vestiendis: hostiisque deificandis, adorandis, & seruandis. Item de Dalmaticis, cappis, corporalibus, albis, mitris, pallijs, pannis, peplis, sindonibus, sacrificijs, ceremonijs, asylis, extremis vnctionibus, aliisque ritibus non solùm Iudaicis, sed etiam Ethnicis. Quæ omnia si vera sunt iam tùm mysterium iniquitatis apertè agere cœpit. Mortuus est tandem anno* 334. *Petrus de Natalibus lib.* 2. *c.* 22. *falsò annotat annum* 390. *Prid. Cal. Ianuar.*

APPENDIX AD FESTA CHRISTIANORVM.

De Encæniis.

Encænia vnde dicta ENcæniorum *nomen Græcum est, ab innouando deductum, quòd res innouentur vel ex prophano vsu, vel ad eum vsum, in quem primitùs erant instituta, reducantur. Latini* Dedicationes & Consecrationes *vocant, quòd res ab vsu hominum prophano eximerentur, & Deo, vsibúsque sacris dedicarentur. Sic autem apud veteres templa, altaria, statuas, vasa & instrumenta sacra, Sacerdotes ac Leuitas, vestes, donaria, domus etiam priuatas & publicas innouari, consecrari & dedicari consueuisse legimus: quin mœnia quoq; vrbis Hierosolymæ apud Nehemiam dedicata dicuntur, quando Sacerdotes & populus de eo gratias agebant Deo, quòd ope eius restaurata vrbs esset: tùm orabant vt sibi restituta ciuitatis ac libertatis fruitio tranquilla pacatáq; concederetur. Posterioribus autem seculis, quando templa consecrarentur inter Christianos, mos & consuetudo, seu potiùs Festiuitas illa peculiariter* Encæniorum *nomine appellabatur, vt olim Saturnalia & Bacchanalia, quibus Festa ipsa exprimuntur. Vnde nos Germani ea vocamus* Kyrchweihe / *vel corruptè* Kyrwi/ *aut* Kylwi: *quo significamus, Festa hæc, de quibus nos in sequentibus potissimùm agemus, originem sumpsisse à templorum Dedicationibus. In quibus populus frequentiùs concurrere solebat ad audiendum verbum Dei. Testatur autem historia Ecclesiastica, hujusmodi Dedicationes templorũ Apostolicæ & vera primitiua Ecclesia per annos trecentas incognitas fuisse. A Constantino Magno demùm pace reddita Ecclesiæ, templa vel de nouo extructa, vel hinc inde idolis seruientia meliori vsui consecrare cœperunt, certa die ad id indicta & constituta. Sic Athanasius de Alexandro Alexandrino Episcopo refert, in Apologia ad Constantium, eum absolutis templorum operibus, Encænia & Dedicationes per conuentus celebrasse. Eusebius etiam lib.* 9. *cap.* 10. *historia Ecclesiastica, & lib.* 4. *de Vita Constantini scribit, hunc Imperatorem Hierosolymam profectum, templum admodum sumptuosum & magnificum Christo extruxisse, ornauisséque Anathematis preciosis, auro inquam, argento & gemmis: euocasséque illos Episcopos, qui Tyri in Concilio congregati tùm fuerint, vt ad ipsum Dedicandum venirent. Atque hoc fuit caput initiúmque Encæniorum seu Dedicationum templorum apud Christianos. Quamuis autem Sozomenus lib.* 2. *cap.* 26. *& Nicephorus lib.* 8. *c.* 50. *referant, hunc diem, quo templum hoc Saluatoris consecratum est, quíque fuit* 14. *mensis Septembris, ab eo tempore in Ecclesia Hierosolymitana quotannis publicè ab omnibus Festum & Celebrem agitatum fuisse, nondum tamen in aliis Ecclesiis solennes & anniuersariæ fuerunt, sed mos hic posterioribus incepsit, ex Hierosolymitanæ Ecclesiæ consuetudine. Gratianus quidem Distinctione prima de Consecr. cap. Solennitates indicat, Felicem primum Episcopum Romanum circa annos Christi* 277. *decreuisse, vt solennitates Dedicationum per singulos annos celebrentur: refert etiam Cranzius lib.* 1. *c.* 1. *Metrop. fortè à Gratiano deceptus. Quis enim credat, in tam diris illorum temporum persequutionibus, hoc Christianis licuisse? Antoninus igitur tit.* 9. *cap.* 2. *& Balæus in Vitis Pontificum hoc Felici tertio tribuunt, qui claruit circa annos Christi* 525. *Hermannus Gigas autem & N. Doardus in Annot. ad Durandi librum Diuinorum Officiorum Felici IV. Confirmauit hunc morem Gregorius M. vt est videre de Consecrat. dist.* 1. *cap. Solennitates.*

Dedicandi consuetudo.

Encænia quid hodie.

Encæniorum origo.

Encæniorum vsus & forma. *De origine diximus, videamus porrò quis fuerit olim, quíque hodie sit vsus & forma huiusmodi Encæniorum & Dedicationũ. In primis igitur hoc seruatum fuit in veterũ Dedicationibus, vt templa vni & vero Deo consecrarent. Sic enim Constantinus Magnus Templum illud magnificum Hierosolymis* SALVATORI *mundi dedicauit. Deinde ad huiusmodi Dedicationes Sacerdotes ex diuersis locis vnà cum populo vicino conueniebant. Eusebius lib.* 9. *c.* 10. *Nimirum vt publica congratulatione sese mutuò hortarentur, séque eiusdem Ecclesiæ membra, ejusdem item fidei & spiritus consortes esse testarentur. Tertiò, in his Festiuitatibus admonebatur populus de promissionibus, de vera inuocatione, legebatur etiam verbum Dei. Sub Constantino M. Euangelium inferebatur in templa, audiebantur conciones ex verbo Dei, vt est videre apud Eusebium citato loco, & Athanasium in Apologia ad Constantium Imperatorem. Gregorius Nazianzenus etiam in Concione de vsu Encæniorum habita*

declarat, auditoribus cogitandum esse de innouatione hominis Christiani, de qua Dauid Psal. 51. & Paulus Ephes. 4. & Colos. 3. loquuntur. Quartò, Psalmi canebantur, quibus Deo gratias agebant: Eusebius lib. 9. c. 10. Sic Alexander Alexandrinus, Athanasio teste, Encania & Dedicationes per conuentus, laudes & gratias Deo canentes, celebrauit. Quintò huiusmodi Festiuitates conuiuiis, commessationibus & magna lætitia peragebantur, quod Eusebius testatur lib. 9. cap. 10. inquiens: Festiuitates à nostris frequentissimè gerebantur cum omni lætitia & exultatione: per vrbes & loca singula Ecclesiarum Dedicationibus celebratis. Mos hic non tam inde natus videtur, vt congratularentur sibi Fideles de religionis exercendæ redditis locis post immanissimas persequutiones, quàm quòd vetustiores Christiani Memorias Martyrum & Natalitia Sanctorum conuiniis & summa lætitia celebrarunt: primò quidem, vt saturarent egenos & pauperes: deinde verò vt ipsi genio indulgerent, & sic Martyribus de ipsorum felicitate quasi gratularentur. Hujusmodi epularum ad Memorias Martyrum meminit Augustinus lib. 8. de Ciuitate Dei, cap. vltimo: & in 6. Confessionum, vt suprà in Martyrum Memoriis indicauimus. Ex Origine quoque lib. 3. in Ioelem colligitur, Christianos suo tempore ad defunctorum Memorias cibos aliáque donaria contulisse. Author est etiam Pontius Paulinus, qui claruit circa annos Domini 420. populum, qui ad Natalem D. Felicis Nolam confluebant, epulari solitum in æde sacra: eamque ob causam se parietes templi: picturis ex Veteri Testamento desumptis, ornandos curasse, vt accumbentes in communi mensa spectandis illis occupati, temperantiùs conuiuium exigerent. Quod propterea refero pluribus, vt mox commessendi in Dedicationibus templorum, & Natalibus Diuorum antiquus esse cognoscatur. Hanc autem consuetudinem Ethnicam, sic enim Rhenanus illam nominat in Annot. ad librum Tertulliani de Corona militis, etsi diu tollerauit Ecclesia, quòd opus esse putaret, multa Christianis indulgere, qui plerunque tam senes de Paganismo ad Christum conuertebantur, tamen eam Concilia nonnulla progressu temporis apertè damnarunt, & tollendam esse præceperunt. Rursùs verò confirmauit hunc errorem, vt multa alia superstitiosa Gregorius M. Quia enim Saxones in suis Sacrificiis boues multos mactabant jussit vt in die Dedicationis, vel Natalitijs Sanctorum Martyrum, quorum illic reliquiæ ponerentur, tabernacula sibi circa templa de ramis arborum facerent (vnde etiam Mercatus rerum vanalium in his solennitatibus circa templa originem traxisse puto) & Religiosis conuiuiis festiuitates debitas celebrarent: vt est videre in eius epistola ad Augustinum Saxonum Apostolum.

Etsi verò prima exercitia in huiusmodi Dedicationibus pleráque, si luxuriosa conuiuia & commessationes, Encania item quotannis repetita excipias, pia & sancta fuerunt, debent enim actionum omnium initia cum gratiarum actione & precibus fieri, quandò constat sine Dei auspicijs nihil rectè aut feliciter fieri: dici tamen non potest, vt hæc omnia à superstitiosis hominibus progressu temporis immutata, & quàm non dissimulandi abusus in his festiuitatibus paulatim exorti sint. Primò *enim Pontifex Romanus potestatem dedicandi templa sibi vendicauit. Gelasius namq. de Consecr. distin. 1. c. præcepta synodalia. decreuit, Ecclesiam sine Papæ authoritate recens extructam dedicari non posse. At in primitiua Ecclesia hæc potestas penes Sacerdotes solos non fuit. Ad dedicationem tẽpli Hierosolymitani Constantinum Imperatorem Episcopos conuocasse Eusebius testatur, nec Syluestri vel alterius Papæ meminit. In Veteri quoque Testamento Templum Solomon & populus simul consecrarunt: 3. Reg. 8. Idquum postea ab Achaso rege pollutum esset, Ezechias aperuit, & sacerdotibus, vt denuò perpurgarent ac consecrarent, imperauit. In lib. Esd. 6. c. nõ summus Pontifex, licet Messiæ typum gereret sed, filij Israel & Sacerdotes vnà templum post Babylonicam captiuitatem extructum dedicasse dicuntur. Et quamvis credibile sit, ipsum in hac actione non postremas partes obtinuisse, tamen eius persona perinde ac reliquorum Sacerdotum ipsius ordinis tantùm nomine notatur. Quemadmodum igitur C. Iul. Cæsar olim, quicquid Pontificibus, Tribunis, Dictatori potestatis & dignitatis in Romana Repub. fuit, id omne sibi vendicauit, vt ne quid ei ad summam deesset potentiam: sic Pontifices Rom. quicquid in sacris literis, in Ecclesia veteri, in aliarum gentium ritibus ac legibus vnquam fuit, quod quidem ipsis ad augendam potentiam pertinere videretur, id omne per fas & nefas attraxerunt.* Deinde, *in veteri Ecclesia Dedicationes Templorum fiebant, auditu verbi Dei, precibus & Psalmis. Hodie verò Basilicam consecrandam Pontifex ter circuit, eóque effingit triplicem circuitum Christi, de cælo in mundum, de mundo ad limbum, do limbo ad cælum. Ter Pontifex ostium pulsans, ait, Attolite portas. III. Aquam aspergit. IV. In pauimento literarum characteres scribit in cineres ibi sparsos, ad crucis formam ductis lineis à dextra sinistrorsùm & contrà. V. In parietibus intùs Cruces pingit. VI. Luminaria ante cruces ponuntur. VII. Inungit cruces chrismate. Hæ verò ineptiæ omnes non solùm carent præcepto Dei, sed etiam exemplo Apostolicæ & primitiuæ Ecclesiæ.* Tertiò, *prima tantùm cuiusque Ecclesiæ Dedicationes Festiuæ erant: hodiè verò sunt omnes anniuersariæ.* Quartò, *cùm initio Templa, Oratoria & Dominicæ domus dicerentur, vt quæ soli Domino Iesu Christo sacra essent, & publicis precibus, aliisque Diuini cultus exerci-*

Encaniorum abusus.

exercitijs eidem dedicarentur, tandem in his Encæniis Sanctis mortuis dedicari cœperunt, & Diuorum Diuarumq́ nominibus appellari. Peperit hic error mox alium, vt Dedicationis Festa in Diuorum honorem institueretur contra legem Dei, qui Sabbatha & dies Festos sibi soli sacros esse jubet. Nulla itaque ampliùs habita fuit Diuinorum beneficiorum recordatio, non gratiarum actio, sed conciones institutæ non minus ineptæ quàm superstitiosæ de Diuorum laudibus & miraculis, quorum pleráque aut à Monachis conficta aut in alienum sensum detorta fuerunt. Vnde fit, vt hodiè in huiusmodi Festiuitatibus Deo nullus, Sanctis maximus habeatur honos: Christi rara fit inuocatio Sanctorum contrà frequentissima & solennis maximè: detinetur populus non Verbi Diuini prædicatione, sed inani & plus quàm puerili spectaculo, boatu item sacrificulorum & cantu qui per Organa (vt vocant) & alia instrumenta musica fit & editur. Hinc etiam natum, quòd in hujusmodi Encænijs Sanctorum reliquias circumgestare cœperunt, quòd Menas Constantinopolitanus Episcopus primus fecisse legitur: is enim Constantinopoli in Dedicatione templi Sanctissimorum Apostolorum die 29. Iunij reliquias Andreæ & Lucæ circumuehi curauit aureo curru circa annum Domini 550. vt Nicephorus lib 17. c. 20. Paulus Diaconus lib. 16. Rerum Rom. & Vrspergensis referunt. Accedit ad superstitionem hanc Quæstus: nam & vænales tùm exponuntur Indulgentiæ: & pro Dedicationibus istiusmodi magnam vim pecuniæ soluere cogitur misera plebecula. In agro Tigurino accidit, vt suffraganeus quidam totum cœmeterium lustrarit: posteà cùm agricolæ interrogarent vbi sepeliendi essent infantes, qui absque Baptismo decedunt, mox angulum quendam cœmeterij iussit non esse Sacrum, vel prophanauit, sed neque hoc gratis, denuò enim pecunias ei numerari oportuit. Quandò etiam templum consecratum cæde, libidine aut excommunicato ibi sepulto prophanatum est, iterum illud oportet reconciliare, & Episcopo numerare pecunias, alioquin Missæ in illo non celebrantur, sed ostia illius clauduntur, & Dei cultus intermittitur. Talis quidam Episcopus in agro Tigurino olim acceptà pecunia, duo templa consecrauit, Sacerdote verò quodam eum Simoniacum esse dicente, quòd dona spiritus venderet, ille respondit se non pacisci cum rusticis, vt Simon fecit cum Petro, sed ne hoc scelus incurrat, se ipsis disertè præcipere, vt tantùm sibi pro illa lustratione numerent. Accessit etiam Mercatus, vt circa templa, nec non in templis & cœmeteriis forum rerum vænalium videas. Denique nullo vnquam tempore luxu, crapula, ebrietate, libidine, scortatione, lasciuia, saltatione, alea & infinitis aliis sceleribus peccatur, quàm hoc ipso, quando Dei beneficia putatione, debebant celebrari inprimis Quæ certè magis Bacchi quoddam Festum, à Mænadibus celebrandum, quàm piam Christianismi antiquitatem spirant.

Adscribam autem ex Thomæ Naogeorgij lib. 4. Regni Papistici quàm turpia, obscœna & iccircò non ferenda in hujusmodi Dedicationum Festis ac Solennitatibus, passim fiant. Ita ergò canit:

Templi sacrati celebrantur Festa quotannis,
Catholicè nimis. E turri suspenditur alta
Vexillum crucis, & redolenti gramine templi
Sternitur omne solum: ramísq. virentibus ara
Suggestúmq́ nitet, sellæq́ omnésque columnæ.
Panduntur tabulæ, Idolorum armaria, picta,
Præcipuè verò sertis habitúque Patronus
Excollitur dito, atque sua resplendet in ara,
Mensula Pontificum bullas, indutáque multis
Sustentat signis, Festum celebrantibus illud,
Concessa: idolum quoque patroni ostia circa
Sustinet hac eadem mendicans: quod quia mutum est,
Aut nondum populi linguam oráque barbara nouit,
Assidet Interpres quidam, clamansq́: rogansq́
Intrantes atque egredientes, munera præstent
Patrono, & nummis redimant indulta Paparum.
Pastor Pastores alios inuitat & ipsa.
Scorta jubet simul adduci, turbásq; nothorum.
Vndique conueniunt quoq; vicini, atq́ remoti
Ruricolæ pars sponte sua, partímque vocati.
Arma ferunt omnes, gladios, venabla, secures,
Bombardas, fustes ferratas atque bipennes.
Aduenunt juuenes culti, comptaque puellæ.
Adsunt & mimi, mendicique atque choraules
Institor exponit nitidas ex ordine merces.
Caupo disponit mensas, & pocula profert
Omnia venturis: neutrum spes fallit auara.
Namque ferè referunt summa ex hoc commoda Festo,
Præ cunctis aliis. Igitur post sacra peracta,
Aut ad cauponem properant, notosúe sodales,
Explentúrque omnes lautè vinóque cibísque.
Octo solent septémque interdum ponere missus,
Pontificúmque nihil veterum concedere cœnis.
Sublatis tandem mensis consurgitur, & mox
Orchestram juvenes adeunt ascaule vocato:
Qui postquam insonuit raucum, signúmque choreis
Vtre dedit, veniunt illuc pueri atque puellæ,
Longæuíque senes, mediáque ætate mariti.
Spectatum accedunt & anus, juvenésque maritæ.
Tum varij surgunt ludi, turpésque choreæ
Amadidis, nec non rixæ pugnæque cruentæ.
Fervent, vt digiti, palmæ, calcentur & aures,
Et capita & facies & brachia sanguine manent
Nonnunquam & cæsus media linquatur arena.
Multi, quod placeat, cupidæ mercantur amicæ.

Multi

Multi cauponam repetunt, potantq; gregatim,
Insipido adjuncto cantu, clamoréque summo.
Ludúntque interea chartis, rapidóque fritillo.
In cauponam etiam est Pastorem accersere moris,
Quo præsente putant compleri denique ludum.
Is superat clamando omnes, calicésq; frequentes
Siccando, Rex quidem est: vicinóque vomenti
Sinciput apprendit, nimiùm officiosus & æquus,
Et tenet, ima quoad stomachi fundamina vertit.
Hinc est vicinis gratus, charúsque sodalis.
Cui si quando nocent Euantica dona vicissim
Debilitantq; gradum, ne possit adire Penates
Ipse suos (quod non rarò contingere notum)
Quadrupedem grati vice versa in tecta reducunt:
Catholicum hunc servat veneranda dicatio morem.

Sanguinis Christi Festum.

LEo III. *Papa Sanguinem adulterinũ quem* è Crucifixo quondam ligneo fluxisse *impostores dixerant, vt statuarum Idololatrias, dum adhuc essent in quæstione, confirmarent, pro vero Christi Sanguine haberi voluit. Et Mantuam profectus (vbi hucusque servatur, salutatur, adoratur,) sic esse, sua authoritate approbauit, ac bullis confirmauit: addito illi quotannis, in maximam Christi derogationem, solenni die Festo. Ita tunc præualuit potestas tenebrarum. Vnde Baptista Mantuanus, eadem etiam elusione olim deceptus, de ejus ad Carolum sic scribit itinere:*

Dum meat audito ficti rumore Cruoris
Nuper adinuenti, gressum conuertit ad vrbem,
Nomina cui fecit Virgo Cadmeia Manto.
Et quæ purpureus sanguis faciebat in horas,
Mira opera intuitus: credi debere putauit,
Effusum nostra pro libertate cruorem.

Balæus Cent. Script. Brit. 2. folio 107. *in Vita Leonis.*

Pazinacarum Festum.

PArta de Schytis victoria, & insigni edita inter eos strage, Ioannes Imperator Constantinopolitanus vota Deo persoluit, & in rei gestæ monumentum, & grati animi testimonium Festum instituit, quod* Pazinacarum *dicitur.*

Saturni diei Festiuitas.

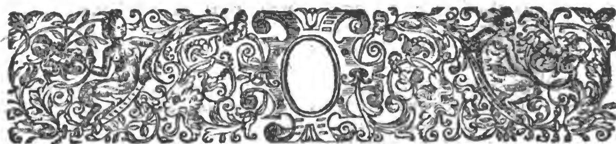
IN Scotia anno Salutis* 1203. *Guilelmus Rex Primorum Regni sui Concilium cogit, cui etiam interfuit Pontificius Legatus, in quo decretum est, vt* SATVRNI *dies ab hora* XII. *meridiei sacer esset, neque quisquam res prophanas exerceret, quemadmodum aliis quoque diebus Festis vetitum id erat: idque campana pulsu populo indicaretur, ac postea sacris rebus, vt diebus Festis operam darent, concionibus interessent, Vesperas audirent, idque vsque in diem lunæ facerent, constituta transgressoribus graui pœna. Boetius lib.* 13. *de Scotis.*

Duplex Maius.

BOnifacius VIII. decreuit Festa Apostolorum, Quatuor Euangelistarum, & Quatuor Doctorum, Gregorii, Augustini, Ambrosii & Hieronymi, sub honore Festi duplicis per vniuersas orbis Ecclesias annis singulis celebrare & honorare. Extrà de Reliq. & Vener. Sanct. Gloriosus. lib.* 6. *Decretalium. Appendix Martini Poloni, Stella, Fasciculus Temporum, Platina. Quia verò in Bulla de cessatione ab operibus nihil dicitur, Antoninus putat hoc non esse sub præcepto, tit.* 20. *cap.* 8. §. 1. *Genebrardus in Chronico suo vocat hoc Festum Duplex Majus.*

DE ANNO IVBILÆO *alio loco dicturi sumus.*

FINIS.

ADDE

PAG. 122. Linea 23. Col. 1. *addentur post verba* Celebratúrque maiori cum Solennitate, quàm Decollationis. Nec moveat te quenquam Alexandrinæ Ecclesiæ consuetudo, quæ Nativitatem Ioannis Baptistæ primis temporibus solennitatis huius introductæ celebrauit die Aprilis 23. qui erat illis dies mensis Pharmuthi 28. Vt est autho. Cyrillus in homilia eius argumenti. Non quidem congruit hæc diversitas Observationi Romanæ & Græcæ Ecclesiæ, quæ à multis seculis Natalem Ioannis Prodromi celebrat die 24. mensis Iunii, nam quia non statim simul cum nascente Ecclesia, sed aliquanto tempore pòst initium habuit mos celebrandi Natales Sanctorum, nemo mirari debet, in tantis primorum temporum persecutionibus, memoriam præteritarum ita exactè seruari non potuisse, quin variæ opiniones super eadem re, sæpè existerent. Hoc adeò verùm est, ut etiam de Nativitate & Passione Domini variæ etiam sententiæ in Ecclesia olim extiterint: quibusdam natum prodentibus 6. Ianuarii, quibusdam 19. Aprilis, aliis 19. Maii: Non nullis mense Septembri; plerisque 25. Decembris. Postea igitur, cùm cœpta est in Ecclesia celebrari memoria non solùm Domini Iesu, sed Beatæ Mariæ, Apostolorum, Martyrum & aliorum Sanctorum, videntur Pii Patres non tantam veterum Natalium curam Papæ habuisse, quantam id studuisse illos constat, ui dies Solennes ex ritibus Paganorum, in meliorem usum conuerterent: Religionem enim Christianam faciliùs admissum iri sperabant, si eâdem operâ impias Gentilium Solennitates deberent, & novas instituerent, quæ ad Cultum veri Dei pertinerent. Quare nihil vetat quò minùs, salua reuerentia, quæ priscæ Ecclesiæ debetur, de veris Sanctorum Natalibus hodiéque possit quæri. Durandus Rational. 7. cap. 26. in eo verò &c.

Pagina 142. Linea 33. Col. 2. *adiungantur post hæc verba*, Durandus in Rational. l. 7. c. 28. testatur, Festum Nativitatis Beatæ Mariæ quando nimirum in hunc mundum nata fuit, olim non celebratum esse. Extat etiam inter lucubrationes Hieronymi liber insulsus admodum de Nativitate Sanctæ Mariæ, quem superiorum seculorum turba imperita maximo illi viro attribuit: de quo partu suppositio Erasmus veram sententiam pronuntiavit. Abundè satis arbitror, inquit admonere, tantum hoc opus eiusdem artificis esse, cuius id quod proximè præcessit. Præcessit autem regula Monacharum, de qua Erasmus sequentem adhibet Censuram, Quid opus est, inquit, in hoc argumentis uti, regulam hanc non esse Hieronymi, cùm id totus sermonis insulsissimi character adeò palàm pre se ferat, ut vel ab indoctissimis sentiri queat? Ipse non possum satis admirari tam insignem hominis impudentiam. Quanta cum authoritate loquitur? Putas Apostolum aliquem esse. Et hic impostor ipso Paulo felicior: in corpore constitutus: fruitus est visione Divina, totos opinor menses inter Seraphim versatus. Deinde corpori redditus cùm antea dixisset, in corpore cerni, redibat nobis præscius futurorum. Nam huiusmodi portenta de se scribit suppositirius hic Hieronymus: qui si prodigiosam balbutiem suam, & ineptissimam loquacitatem mutare potuisset, planè Hieronymus erat. Nunc auriculæ prominentes produnt asinum, & totus sermo clamitat indignum fuisse, qui in Divi Hieronymi Culina ministri locum teneret.

Erasmi judicium secuti sunt Melchior Canus, Sixtus Senensis, & Cæsar Baronius in Annalibus: Tam altas autem radices fabularum & mendacii amor in multarum animis egit, ut librum hunc palàm impium ausus sit defendere contra prædictorum virorum justissimam censuram, Christophorus de Castro, Iesuita Hispanus. O tempora, ô mores, audere aliquem

quem, in hac luce literarum, scriptum tueri, quòd primò constat Pseudopigraphum esse: deinde ab hæretico profectum: postremò nugarum & impietatum plenum. Titulum esse falsum stylus arguit: nomen enim B. Hieronymi ementitur, quum nulla sit in toto libello periodus, quæ ἀπειρίαν, ignorantiam & fatuitatem eorum non palàm faciat, qui inter flumen aureum ditionis Hieronymianæ, & cœnum lutulentum planè illius distinguere nesciunt. Nec refert, quòd titulo utatur Chromatii & Heliodori, ad quos in veris libris scripsit Hieronymus: nam ejusmodi fuerunt semper artes eorum, qui fictos à se libellos magnis authoribus adscribebant, ut aliqua similitudine veri, mendacium obtegerent. Ab hæretico eam scriptionem esse profectam, cur dubitemus? Ipse doli fabricator palàm hoc profitetur: non enim libri author postulat haberi, sed interpres duntaxat: verus author est SELEVCVS Manichæorum Apostolus, notissimus hæreticus. Hic est qui in libro B. Augustini De fide contra Manichæos bis vocatur Leucius, quod rectè Baronius monuit: sed etiam Leontius in principio eiusdem libri appellatur. *In Actibus*, ait Augustinus, *Conscriptis à Leontio quos ipsi accipiunt*: intelligit autem eum librum de quo Pseudohieronymus iste initio ait, *quidam Seleucus, qui passiones Apostolorum conscripsit, hunc libellum composuit*: fortasse scripserat *Leutius*: nam etiam in epistola Gelasii, ubi variè concipitur hoc nomen, prima syllaba semper abest. Scio tamen Seleucum hæreticum legi apud Philastrium, & Seleucianos ab eo denominatos, apud B. Augustinum. Verba Gelasii insignia sunt: Libri omnes quos fecit Leucius, Diaboli Discipulus, apocryphi. En qualem scriptorem defendat Chrystophorus à Castro Iesuita. Nam, ut modò dicebamus, eius libelli, de quo agimus, iste qui sub Hieronymi latere voluit nomine author non est, sed interpres tantùm. Vide plura apud doctissimum Casaubonum Exerc. 1. ad Apparatum Annalium Baronii pag. 99. & seq. vide eundem quoque pag. 109. Circa annum verò 695. per illusionem Sathanicam &c. ut in materia.

INDEX AV-

INDEX AVTHORVM QVI IN HOC LIBRO CITANTVR.

INDEX
RERVM ET VERBORVM
MEMORABILIVM.

Canoni-

Latriæ

INDEX LO-

INDEX
LOCORVM S. SCRIPTVRÆ
vtriusque TESTAMENTI, *qui in hoc Libro explicantur.*

FINIS.